

Gaytanus cu[m] s[e]c[un]do volu[m]i[n]e

431

I

II

Incipiunt tituli libri septimi qui est de censura ecclesie. Sequitur per ordinem.

Quid est excommunicatio et de speciebus eius cum congruitate. Titulus primus de causis excommunicandi.

Liber Septimus

Cum in libro immediate precedenti dictum sit de prelatis ecclesiasticis ad quos pertinet in subditos cum eorum exigit culpa censuram ecclesiasticam exercere consequenter videatur parte que est septima libri huius de excommunicando de censura ecclesiastica nomine cuius intelligitur sententia excommunicationis interdicti et suspensionis et de vero sententia competenti differentibus secundum Raymundum et Bernardum ff. vj. extra de c. de interdi. in glo. quia quandoque pro excommunicatione xj. q. iij. canonicus ex de verborum significatione excepte et pro suspensione v. q. v. super de penitentia et remissione non pollicitudines. Secundum autem interdictum ut cum civitas villa castrum ecclesia regnum extra de verborum significatione cum in partibus quibusdicitur tuis pro eo quod cum pro alio quod et pro eo interdicta et civitas excommunicata extra c. e. supra de verborum significatione cum in prelatione deposito autem et degradatio non comprehenduntur nomine censure ecclesie ut dicit Ho. in capitulo

competenti de libris expositum predictis dicendum et primo de excommunicatione. Circa quam considerandum primo quid est excommunicatio et quot et que sunt species eius de congruitate eius. Circa primum ad propositum sciendum quod excommunicatio sic describitur a quibusdam excommunicatio est separatio a communione ecclesie quo ad fructus et suffragia generalia ad cuius descriptionis evidentiam considerandum est quod ille qui per baptismum in ecclesia ponitur ad duo astringitur scilicet ad cetum fidelium et ad participationem sacramentorum et in istorum duorum precipitur primum quia in sacramentis participandis non communicant infideles et ideo dicitur quibus potest quod ecclesia efficit quod excommunicationem duplicat. Uno modo ita quod separetur tantum a participatione sacramentorum et est excommunicatio minor. Alio modo ita quod excludatur non tantum a participatione sacramentorum sed etiam a cetu fidelium et sic excommunicatio maior que sic diffinitur. Non enim potest esse tantum membrorum scilicet quod excludatur a communione fidelium et non a participatione sacramentorum vere tamen dicitur quia fideles in sacramentis communicant ut extra c. ex. si quem

nec ob. in q. iij. Gelsudram quod videtur dicta ibi enim dicit quod fuit excommunicata non tamen excommunicatione minori que a prima societate dividit sed etiam maiori que a corpore Christi resindit. Debet enim ibi intelligi prima societas que constat in participatione sacramentorum. Cor- mysticum est pus Christi ecclesia sive collegium fidelium de quo dicitur in ecclesia. Sed ulterius ad evidentiam diffinitionis sciendum quod communicatio fidelium est duplex quedam in spiritualibus sicut sunt mutue orationes et convenire ad sacra participanda quedam in temporalibus actibus licitis quibus quidem legitimis actibus hoc vinculis tenentur. Et si predictis anathema quibus efficiatur ex ordine vale quomodo invicem negatur et ideo ne consultius debetur orare nec tamen excommunicatis orationis vale

ne salutent / quod s. in sacralibus cum
ipsis aliquis communicet / vel secundum Go. quod
nec colloquium / vel mensa negatur ne-
c aliquis cum eis communicat sumpsit
secundo diffinitio importat separationem a sacra-
mentis in hoc quod dicitur communione ad sa-
cra et a communione fidelium quantum ad
spiritualia in hoc quod dicitur et suffragia
ecclesie quia alia autem diffinitio que
datur secundum separationem a licitis actibus
que talis excommunicatio est a quali li-
cita communicatione fidelium vel legittimo
actu separatio / Unde adam dicitur fuisse
excommunicatum ab ecclesia ligni vite / dicente
domino videte ne forte sumat de ligno
xi. q. iij. c. eiusdem. Ex predictis
patet quod due sunt species excommunicationis
s. maior et minor sed minoris excommunica-
tionis etiam sunt due species de quibus
supra xxxi. ti. Circa
vide de scilicet s. de congruitate excommunica-
tionis / Circa quod sciendum est secundum
bonum quod sicut in medicina corporali
duplex est modus sanandi quo utitur
sapiens medicus s. quando per medicamenta
lenia aliquando per mordicativa. Ita
in medicina spirituali medicus animarum
et est per exhortationem et instructionem
fatuorum. modus alius mordax est
per increpationem et subtractionem fatuorum
cum ditione et morborum varietate. Et
de primo quidem modo certum est de secundo
non patet per illud matth. xviij. si peccaverit
in te frater tuus etc. usque ibi quod si etiam
non audierit sit tibi sicut ethnicus et
publicanus et post quecumque ligaveritis super
terram etc. cum ergo ethnici et publicani
extra communicationem reputentur talis
secundum etiam debet extra communionem reputari
et ita patet quod talis mito debet ex-
communicari et sic liquet non esse contra
intellectum aliquos excommunicare. Sed obicitur
quia cum quis excommunicatur sathane
traditur ut patet j. cor. v. ubi

et utitur 2 vi medicus spiritualis scilicet suo mor

amen dico vobis

vere

apud fornicatorem mai / sathane
tradere. hoc autem ipsum videtur. Nam sa-
than est tortor non tantum animarum verum
etiam corporum. autem tortori est dare scilicet
aut cessando a protectione torquetur
sine exposito. aut iubendo tortori
ut affligat. Respondeo dicendum quod primitus
ecclesie statutum est sathane tradere pro-
tectionem subtrahendo et ei exposito
subtrahit enim suffragia et suffra-
gia que minuuntur contra hostis insidias
Tempore autem ecclesie primitive demones
ipsis apostolis subiciebantur et manife-
standa erat fides per miracula non
tantum exponebantur sed etiam corporaliter
ad mandatum apostoli vexabantur sicut
dicitur j. cor. v. in textu et in glosa et
istud dicunt in primitiva ecclesie si ad tio-
nem vel post consultationem apostolorum
nunc autem licet non ita vexentur in
corpore et spiritu vexandi exponuntur
et postanto dicuntur sathane tradi et
per excommunicati habet bonum.

De excommunicatione maiori Titulus 29

Postea considerandum quis possit
excommunicare / et post considerandum
a quo possit infligi excommunicatio ma-
ior / secundo a quo minor / maior vero
excommunicatio quandoque infligitur a iure /
quandoque a iudice / primo autem dicendum de
illa que infligitur a iure / et primo
ponendi sunt casus huius excommunicationis /
secundo ponendi sunt casus in quibus ille casus
qui est per percussionem clerici fallit. Circa
primum sciendum quod excommunicatio ma-
ior infligitur a iure in canonibus
late sententie quando sunt plures. Hereticus cum
communicabit hereticum iam dampnatum ut
arrianos nestorianos manicheos et plurimos
xxiiij q. i. c. i. et ij et iij. vel etiam
per quos nova heresis confingatur et
generaliter quicumque per romanam ecclesiam
vel particulares episcopos in suis civitatibus

Sacr(is) et locum ille perpetuo careat sepultura

et dixer(it) tanq(uam) hereticus s(i)t dampnat(us) ante
excomunicati sit quoq(ue) nomine censeant(ur)
ex c(onstitutione) de hereticis ad abolendam et cap(itulo)
excomunicam(us) ¶ Sextus est in quib(us) est
credens confessor defensor receptor
fautor hereticor(um) ut qui eos fauet
quoq(ue) modo in errore eos immo do
ex c(onstitutione) de hereticis excomunicam(us) (et) crede-
tes Similiter in quib(us) est aduocatus
pro hereticis uel notarius conscribens
instrumenta pro eis (con)firmantes finit
et excomunicati sunt ex c(onstitutione) de heresi ad
sepius(?) ¶ Octauus est in potestatibus domi-
nos temporales rectores eor(um) officiales dam-
pnatos de heresi p(er)ue licentia uel
mandato . episcopor(um) p(er)ue inquisitor(um)
aut saltem alterius attestatione uel
cautione liberant aut executionis iniuncte
sibi processu tunc asp... uel alio
ipsor(um) in mieta p(ro)pter q(uo)d ad ipsi
spectat officium facere detractant uel
alias ipsor(um) sententiam uel processum impe-
diunt ex(com)municato ipso facto directe uel indirecte
Si quis enim predictor(um) aliquid contra
premissa fecerit aut negotio pro defensione fidei
quod commiserit episcopo uel inquisitoribus
se opposuerit uel ipsum aliquatenus im-
pedierit uel non et qui scienter imp-
dictis dederit consilium uel auxilium uel fauo-
rem est apud nunc excomunicatus
qui si excomunicationem per annum susti-
nuerit animo pertinaci extunc uelut
hereticos condempnetur ut de heretic(is)
ut inquisitor(is) Sed quod si ordina-
rius et inquisitor discordat de
mandato quia unus mandat premi-
alter dimitti ad hoc uide Io. an.
quod satis uidetur supersedendum
donec super hoc consulatur ut c. p(re)sc(ripto) alle-
ga. exposito ¶ Nonus est contra quoslibet
qui hereticos credentes receptores
defensores uel fautores eor(um) scienter
sepulture ecclesiastice tradunt

nisi ad satisfactionem ydoneam talis
cum est compertus ut absolui meret(ur)
nisi propriis publice manibus prius tu-
mulet et proiciat huius corpora dam-
pnatorum sed hoc uerum est ut Io.
an. si discerni possit ab ossibus alior(um)
al. fidelium ut extra de sepulturis ui° —
de here. quicumque ¶ Decimus est in
quib(us) dicunt romanam ecclesiam caput non esse
uel ei obediendum esse propter d(eu)m uidelicet
fas et hoc intelligitur in quib(us) hoc dicit
asserendo talia ille est hereticus . secus
est si hoc dicit disputando Et non q(uod)
predictis canon(is) late sentencie uel inter...
de illis qui hoc aperte romane ecclesie non
obediunt quia eam non esse caput
ecclesiar(um) aliorum credunt ¶ Undecimus est
in quib(us) fautricesq(ue) presumentes co-
dicionis aut status legatos aut
nuncios sedis apostolice [illegible]
diuis actus impedit quominus exerceat
libere officium legationis sibi commisse
talis enim est ipso facto excomunicatus
non obstante quocumque priuilegio
et regna terre et loca quibus illi
sic prohibiti subiecta eo ipso
tamdiu sint ecclesiastico interdicto supposita
quamdiu ille stetit in tali contumacia
ut de off. lega. sup(er) hoc tamen non
licenti(us) ¶ Duodecimus est in quos in clericum
monachum monialem conuersa uel co-
nuersum uel etiam religiosa alia per-
sonam in iecerit manus uiolentes uel
temerarias xvii. q. iiii. si quis
suadente extra c. nodubium et que
pretor et agnatur sunt quod in sequito-
res et persecutores cardinalium et co-
telodesq(ue) tanti timus principes uel
de regnis felicis et puniti ut possit
ipsi absolui nisi a papa ut quam
in articulo mortis ut ab aliis dominis
etiam p(er)ue rectores et officiales

2 m ro uel no ca canon

corporum si iusta necesse fuisset ad in-
tacta corporum veniat dictum constitutionis
finalis non fecerit corpus sit congregati
ut ibidem et porro. civitas vero
quoniam clara [illegible] que scelerata
pro dictis complicum amoris et favorem
dedit ut iusta morem eos non
puniret contra tamen enormitas com-
miserit et facultas affligit episcopali dig-
nitate est privata et remanet inter-
dicta ut ibidem in fine. Item qui episcopum
apprehendit vel percusserit vel a propria sede
expellit est coniuratus et eius bona
debent tradi ecclesie cathedrali
xxiiij q. i. si quis deinceps. Certum
est tamen quod defendere potest clericum
a violenta manuum iniectione et
non defendens extra de c. quante ibi cum
de ne aut solos violentie huius
actores aliquorum prescripto continet
puniendos faciendos et concedendos
pari pena plectendos catholica
conceptus auctoritas eos et delinquentibus
facile interpretans qui tamen possunt
manifesto facinori desinunt obviare
secundum verba Jo. et quidam alii intelligunt
super [illegible] dictas hec in
[illegible] in favore clericorum quorum
defensio pertinet ad ius publicum
ut ff. de iust. et iur. l. i. sacerdotibus in
di. i. ius publicum. et in odium laycorum
contra c. quoniam et extra de sen. exc.
[illegible] et factis possunt prohibere
primam invito si non prohibeo sed
[illegible] hoc ita quilibet dicere [illegible]
et [illegible] posse aliquis [illegible] in
iure [illegible] dicit alii et soli prelati
sive iudices vel alii aliqua in aliquos
potestate fruentes ad hoc ratione potestatis
tenentur et incidunt in canonem
et non alii xxiij q. iij forte et duo

ista nova licet forte aliquis aliter pre-
tendit non defendendo tamen possunt [illegible]
quod dicit in decretali quecumque possunt
intelligi de hiis que ratione potestatis qui
in eos habent ad hoc tenentur [illegible] et
alii defendere debent tamen admonendo
verbis et non factis ut dicit Hug. lxxxiij di. er-
ror. Sed contra xxiij q. iij. non inferenda
ubi dicit quod tenetur quis in iniuriam
[illegible] si potest si [illegible] quod
in [illegible] si potest i. si est constitutus
in potestate et si etiam tenetur si [illegible]
hoc est cogitatur ut dictum est
nisi cum cogitatur contra alienus [illegible]
participando in crimine vel [illegible]
et consimilibus extra de c. [illegible] sed hec non
[illegible] ad aliquos [illegible] Capitula autem
que Jo. prosequitur reducuntur de prelatis
loquitur unde [illegible]
[illegible] auctoritatem [illegible] et [illegible]
intelligit secundum verba ubi [illegible] veniunt
extra c. [illegible] et c. [illegible] et x q. i.
notum [illegible] contra [illegible]
dictas duas opiniones ponit Ray.
et Gof. et Innoc. [illegible] contra ut
aliquis eorum [illegible] non [illegible]
[illegible] Ray. mag. adhuc opinio
2a ho. [illegible] dicit esse intelligendum
etiam de illo qui et si non ratione potestatis
vel officii [illegible] potest tamen alii si
[illegible] quia [illegible] cum [illegible]
tamen ne facias istud [illegible] ille
[illegible] vel illius dicere [illegible] contra
[illegible] eos etiam de [illegible]
facile interpretans qui [illegible] licet
[illegible] non [illegible] tamen hec [illegible] debent
[illegible] tamen possunt [illegible] modo [illegible]
manifesto [illegible] facinori desinunt obvi-
are [illegible] c. dilecto [illegible] et quidam [illegible]
[illegible] hoc [illegible] non [illegible] sed [illegible]
[illegible] et c. [illegible]
[illegible] quidquid dicat [illegible]

et si nos iudicium et potentiam defendat iustitiam [illegible] quilibet tenetur illius absolucionis ut non facias defensione sub [illegible] pena [illegible] anime [illegible] qui zelo iustitie [illegible] et loco ubi nulla iustitia [illegible] et si ordi[illegible] obstruet iustitia quia [illegible] pompe sathane renunciavit et [illegible] et legis [illegible] et statui custodia iudicia iustitie et [illegible] sacerdotes tui induant iustitiam et [illegible] et lex dei ab [illegible] defendenda [illegible] et iustitia et [illegible] [illegible] morte [illegible]

est quod tum quod quilibet non habens
dolose incidit sive dolo non incidit
Nonus est contra quos licet nec manum
iniciat nec aliquos contumaciat quod licet
fiat contra ipsum clericum vel retinet
ponendo ei fortes custodes vel magis
domus aliqua includens extra eam quod .j.
Decimus inductus est contra potestates con-
siliarios rectores et alios officiales la-
ycos civitatum et locorum aliorum an-
garias et exactiones in debitas eccle-
siasticis aliis quam clericis et eorum
possessionibus et hominibus faciunt vimina o-
nera pontes sive fossata sive ex-
peditiones sive alia quelibet que a-
genda arbitrantur de bonis ecclesiarum
clericorum et pauperum personis de-
putatis compelli faciunt cartas volentes
probandis effectum vel impositionum per
latorum et auctoritate qua fiunt a pre-
sentibus emanantes si enim tales
que in hiis committunt contempserit ad
monitum non desistunt tunc ipsi quam
fautores eorum excommunicati sunt noverint
publicate nec deinde reddi omnimode donec
satisfecerint competenter et quod dictum est
de exactionibus generaliter intellige secundum Hostiensem
et hic viii esse inquit quis si consensit
ut extra de censibus et cetera non minus et cetera adversus
quod .i. et dicit Hostiensis super cetera non tamen quod si
una monitio dicit competenti ad satis-
faciendum vel desistendum assignata prius
infra mensem ut in cetera adversus quod fi.
Nonus decimus inventus est contra illos qui
perpetuis personis precesserunt vel infra
mense errore sive excessu predecessoris
decessoris non purgaverunt sive emenda-
verunt predecessoribus nihilominus
excommunicatis remanentibus donec utique
satisfecerint competenter extra de .... emu-
lentis adversus quod vlt. et per Hostiensem idem
si successor operam dederit quantum
potuit sed invincibiliter resistente capitulo

non valuit nihilominus tunc ligantur ut
non regimine dimittat Archidiaconus secundum Innocentium
et Hostiensem etiam idem quod licet successores eius
qui libertatem ecclesie violavit infra men-
sem ligetur secus tamen est de successoribus
aliorum excommunicatorum Sed obiicitur quia
secundum predictum delictum predecessoris pre-
iudicat successori sed hoc non est verum
immo iam est proprium delictum quod ex quo
ipsum non purgat infra tempus pre-
scriptum a iure punitur consentire .j. q. i.
constat quia ex quo succedit in honore
debet similiter succedere in onere si non
purgaverint elapso illo tempore vere punitur
eadem pena tamen predecessore si tamen illi
successores continuant in tuo statim
sunt excommunicati extra de ecclesia imp. quod de super
illo et adversus Sed numquid uterque
in solidum satisfacere tenentur antequam
absolvantur Archidiaconus secundum Hostiensem quod non immo
altero solvente alter liberatur ad ea pro
dato ar. ff. de eo quod certo loco .l. i.
quod si plures Sed quantum ad continuatam
pecuniam utique quod utique tenetur
satisfacere nec enim absolutum qui non
iuret stare mandatis ecclesie excepta
satisfactione dampni dati Jdeo quod intel-
ligo quod tunc cuiuslibet in meget ratione
continuacie quod si videbitur imm. ungendum
Vicesimus est contra illos qui de certo
faciant sive statuta edita et consue-
tudines introductas contra ecclesie li-
bertatem nisi eadem de capitulo .i. libris
numquam predicta statuta sive cartulas
sive aliis libris infra duos menses
post eius publicationem sive fecerint
ad monitionem xi q. iii. quod. Sed si quis
antiquata sunt ante secundum Hostiensem intellige
quo ad statuta in scriptis redacta a-
lia in duobus capitulis sunt tales ex-
communicati quo ad statuta secundum Hostiensem
primus est si ipsa de libris prius in

fra duos menses non deleuit Sed
si ipsa finaliter fecerit omnibus deleuit
verum quo ad consuetudines in uno tamen
si per ipsas decretum finaliter fecerit per
intellige extra de c. nouit fraternitas tua
Nota quod hic vides quod cum dicitur in hoc canone
contra libertatem ecclesie non comprehenduntur
capitula heremite et inclusi inter se
prohibita iecerint clericum religiosum approbate
vt dicit tamen de rap. c. cum contendere et
c. ex rap. ait de contendentibus l'min-
quas quod quod intelligitur libertas ecclesie capi-
tulis in dicta et aliter canonice
approbata vel concedit haud [illegible] pue
constitutorum extendi ad eos qui contra
particulares consuetudines antiquorum
ecclesiarum aliquid acceptare conantur
sicut est consuetudo aliquarum ecclesiarum
super quod nouit quod ecclesiastice consuete
de omnibus contractibus [illegible] val-
laus et concordat cum supra commor
et hoc supra c. nouit dicit autem hoc
idem quod illa excommunicatio non ligat ad
omnes tales quia ea dicit temporum
illi duo menses post publicationem sententie
post quam in singulis locis fuit publicata
et dicitur quod qui ignorat nunquam sta-
tuit hic non incidit in excommunicationem
quia excommunicatio cadit nisi in contumacem (?) [illegible]
nemo [illegible] et hoc est singulis addit
etiam idem statutarii et statutorum
scriptores statuti ligantur vel excommunicare
sunt salte in toto statutos aut
complices et rectores quaque possunt
excommunicari citra ad obseruationem pue
delectionem statutorum qui huius ignorantia
sunt excommunicato [illegible] tollendum et
obedientie negligunt ligantur quod refe-
ritur ad arbitrium boni vel secundum quod
potuit scire et qui impedire ne
ostenderent complices autem tunc dicunt
ligantur qui consentiunt in delicto s.

+ ecclesie nota

et subdit quod quia potuit ad duos menses

+ quod hic sufficit quod est se pro publicata ne quis possit ignorantiam allegare dicit etc

innocentii et hic. in glo. [illegible] xviii in
illis qui talia statuta fecerunt / xviii
in illis qui talia statuta scripserunt
xvi contra potestates complices et con-
siliarios rectorum vel statuta et consue-
tudines decretis edita sunt vel fuerate (?)
reprimere super glo. nisi infra duos
menses et c. si post audiri omnibus non
statuit vel finaliter fecit vel diffinit
antecedentibus capitibus et est non
nota super in alio canone Sed numquid
Imperator vel rex ligantur per hoc si quando
ex tale quod fecerunt cum ibi de eis
mentio non fiat Videtur quod sic tamen de
rap. c. cum conde. quod per et scribitur
omnis alius in quacumque dignitate constituti
xviii contra illos qui super ea vel super
eas proposuerunt indicate Decimus sep-
timus est contra illos qui scienter proposuerunt
per iudicata et ista quoque capitis
colliguntur ex c. nouit fraternitas tua
ab illo vel ab excommunicatione in se in fi.
Sed quid quia non videtur quod complices
et officiales sunt excommunicati sed ex-
communicandi ex c. sue vel de excommunicatione
quam promulgare poteris ad quod
videtur idem licet quod cum illa nouit dicit
quod complices sunt excogitati debent reprimi
vel infra duos menses ea delere fe-
cerunt et per tales videtur ipso iure
excogitati nisi ea deleuerunt infra duos
menses et post ea preparant si statutarii
et scriptores ipso iure statuti sunt ex-
communicati vel videtur per illa nouit
si resignant nisi infra duos menses
hec et c. sue loquitur de complicibus et
officialibus qui fecerint et non
de illis quorum complices et auctores in-
fra sunt facta et tales nisi ea delerunt
fecerint excommunicantur ut in c. sue
et si ea fecerint ~~delere ipso iure ex-~~
~~communicati~~ finaliter nisi infra duos
menses ea fecerint delere ipso iure

et rectores

Statuta

sunt excommunicati ut in de. c. nouerit et
publicet quod ad remouendum contrariam predictam
opponas illud promulgatae predictas sententias .i.
promulgata esse credas vel iam excommunicatos
esse constare. Item si primam excommunicatos excipientes
et hec 2o opponunt etiam hostiensis quod talis
ex facto litteram dicit decretalis. s. Quoniam
ut oppones ideo quia tunc sententiam in ea
dampnum contra consiliarios et officiales
ciuitatis ipsius nisi statuta ipsa deleri
fecerint et ydonee caueant res exigit
caueant quod decreto pares non deant
acceptare predictas publicandi hoc contra
tunc quia ualet ydonee cautio est
et in supra excommunicatos dominos qui
hoc acceptauerint ut de sententia excommunicationis c. nouerit
vel in publicandi sit hoc tamen tales sunt
excommunicati ipso iure ut extra c. nouerit
que est bonifacii 3i et sic est posterior con-
stitutio illa cum laycos que sexta sunt
in concilio generali tempore innocencii 3i predeces-
soris eiusdem bonifacii et eodem sit integre
illa constitutio que licet sit posterior in script-
sunt tamen forte prior in iudicata hec
hostiensis in summa sua Sed qualiter intelligi
quod tales deant ydonee caute quod
decreto illa non committat Respondeo s. hostiensis
dicit integre quod deant caute sub certa forma
pena et ypothecam vel dati fideiussoribus
fideiussoribus arg. extra de prescriptionibus
licet quod quoniam et hoc notat auctoritas
istorum librorum s. ydonee sunt res
exigit Decimus octauus contra incendiarios
et fractores ecclesiarum extra c. conquesti
sunt xvi q. iij canonica extra de rap-
tis et ti. cum. Dicitur autem incendiarius s. raymundus
qui incendit auctoritate propria ciuitate vel
villam vel mansum vel segetem vel pile-
rem malo studio siue odio siue vin-
dicta xxiij q. vlt. pessima non
solum autem qui incendit dicitur incendiarius
sed etiam ut dicit hostiensis qui facit incendi
vel ad hoc prestiterit auxilium vel consilium
impenderit auctoritate propria dantem est

suo tamen adeo quod non sit ius mo-
uendi vel indicendi bellum Si autem ille
qui sit ius vel alius iussu eius hoc
fecerit sicut incendiarius s. raymundum iudi-
candus non esset dummodo iustum bellum
fieret contra comperiorem mansum .i. man-
sum s. alienum s. raymundum et hostiensis si ei
aliquis propriam domum vel segetem incen-
derit licet peccaret abutendo re
sua non tenetur pena incendiarii nisi
dolo malo quod ut sic simul aliena bona
incenderet Dubitatur autem hic utrum
incendiarii non tamen ecclesiarum sed etiam
aliarum rerum sunt ipso facto excommunicati
Respondeo s. raymundum incendiarios ecclesiarum
qui scilicet etiam vel loca religiosa vel
cimiterium vel ea que infra spacium pri-
uilegiata continentur sicut legitur xvij
q. iiij sicut antiquitus incendunt vel
frangunt ipso iure sint excommunicati
sed excommunicandi non alii xvij q. iiij ab-
ibi enim licinus papa excommunicauit incendiarios
ab tempus suum s. hostiensis q. d. co. s. quando
mortue canonum cessauit ut ultra
suum tempus extendebat Ad hoc enim
sunt de penis. s. si xxiij q. vlt. pessima
xvj q. ij indigne. xvij q. iiij. quiquis
s. raymundum non videt omnes sic excommunicatos
ex quo sunt publici Consuetudo autem
approbata reddit eos excommunicatos ipso
iure licet non sunt excommunicati denun-
ciati siue in ecclesiis siue in villis ince-
dium committunt dolo malo Et si peri-
culum tamen sit longum iuris optima
Si tamen consuetudo non appareret de iure
scripto seruabis tamen aliam hostiensis hostiensis t.
in summa t. de incendiariis tamen aliam sen-
tiunt extra de sententia excommunicationis c. tua et grauis
vij c. quicunque pro eo iungo vlt. ra-
tio est quia omnes incendiarii sunt ex-
communicati in theorica hoc consueuit
quia ius sic et tollat / sed nunquam
consuetudo siue sua vel constitutione
sic facere quod aliquis sit ne excommunicatus
etiam videtur quod non siue sua vel constitutionem

[Marginalia:] facit — ex. co. ti. tua / incendi[ar]is at aliarum rerum alant non sunt excommunicati s. z — tutis

tacita vel expressa. Sed intelligo expressio ius et prelati tales reputant excommunicatos constitutionem super hoc edita esse et ita lata est. consuetudo probe prima vera vel prescripta secundum Ro. Sed ego non credo quod sola consuetudo probe prima vel consuetudo expressa poterit aliquem prima excommunicationis innodare cum potius ignorantia iuris quam exceptione procedat ar. de pe. di. i. quia. peccare non solum autem incendiarii i. qui ignem apposuit sed etiam qui mandavit et dant consilium auxilium et consensum excommunicari debent. usque ad satisfactionem xxiii. q. viii. si quis inebriorum et c. pessimam secundum Ray. vel excusat incestus aut casu quamquam conditionalis qui incendat in campo qui incendit partem soli et qui sit excommunicandus qui incendit privatum cum quo ad peccatum tamen non debet excusat a toto sed non a toto secundum Ro. Dubitatur circa de violatoribus utrum violatores vel tantum ecclesie sed etiam ecclesiastice immunitatis sint ipso iure excommunicati. Respondeo non est idem violare ecclesiam et immunitatem ecclesie. quia ecclesiam violare est ipsam frangere vel incendere. violare non immunitate ecclesie est facere contra libertatem ecclesie. violans ecclesiam s. n. tamen voluntate sed ope ut dictum est excommunicationem incurrit ipso iure. qui violans autem immunitatem ecclesie non est excommunicatus ipso iure quia sed post monitionem sufficientem si emendare contempsit excommunicandus est xvii. q. iiii. nullus et c. si quis deinceps. violatores extrahentes eos violenter de ecclesia ad quam refugio confugerat non sunt excommunicati a iure quia credo tamen quod in regno francie sunt excommunicati per concilium bituricense secundum Ro. Sed ubi quis dolo est effractor ecclesie iudicandus Respondeo ille qui dolo malo et per iniuriam violenter parietes fodit aut suffodit aut introitum aut frangit et hostia

aut cardines aut vectes dum intrat (irrumpit) hostia firmata aut tecti ecclesie secundum Ro. Sed nunquid effractor occultus ecclesie sit excommunicatus ipso iure videtur quod non quia decretalis ex c. consuluit non videtur loqui nisi de illis qui publice frangunt ecclesias probabilius tamen dicitur quod in favorem ecclesie quod talis incidit in canonem. potest prius effractor secundum Ro. Ex predictis patet quod si predones animo frangendi ecclesiam veniant non tamen frangent quia eam apertam et nullum resistentem invenirent quia prae timore eorum inde effugiunt in canonem non incidunt licet intraverint et aliquid asportent in misere patri si qui resisteret secundum Ro. Dubitatur aut pro eo ca de sacrilegiis utrum sint excommunicati Respondeo ut dicitur xvii q. iiii. quisquis sacrilegium committitur auferendo sacrum de sacro vel sacrum de non sacro vel non sacrum de sacro et quecumque istorum modorum quis committat sacrilegium non incurrit excommunicationem maiorem ipso iure nisi faciat secundum cum violatione ecclesie prae incendio ex c. consuluit. in illo excommunicandi tamen sunt tales si moniti satisfacere contempserint xvii. q. iiii. si quis deinceps et xxi q. v. indignum videtur tamen aliquibus probabiliter quod ipso iure excommunicationem incurrunt de eo in c. quod si quis in dominum dei quod dicitur in conventu animo satisfaciat faciat sentencie sentiat se privatum esse inde illud c. xi q. iii canonica in quo violatores ecclesiarum excommunicantur loquitur de hiis qui ecclesias violant cum effractione simul et c. xvii q. iiii. omnes ecclesie v. excommunicantur omnes raptores ecclesie et alienatores facultatum eius. loquitur de raptoribus utrum ecclesie violentiam ecclesie in fundo s. eam frangendo secundum Ro. Ex premissis dictis patet quod illi qui ecclesias offendunt vel bona ipsorum diripiunt aliter quam ecclesias incendendo vel violando

cum ope non pnt excommunicandi ipso
iure sed pnt excommunicandi sicut incidi-
tur sacrilegii ut no. extra de foro comp.
conquestus ¶ Patz ergo ex predictis quod
deflorans monialem benedictam sicut
auffert rem sacram s. virginitatis. d'unde
sacra non incurrit excommunicationem ipso
iure nisi eam opprimat violenter sed
tamen ~~m~~ sacrando eius sacrat penam
excommunicationis in tanto quod cum talibus
cardinalis se miscebit post quam est ea cardinalis
excommunicationem incurrit sicut no. ¶ Cum
non quod ray. ponit tamen, Item ipse
separati adito capi s. quod excommunicat
est cum quis frangit ecclesiam vel incen-
dium mittit aliquo insultu enormi recipi-
endo forte corpus quod de altari vel co-
mmunicando retinendo in ore apprehensio
cuius vel crucifixa vel altare vel fra-
gendo crucem vel similiter extra de c. conquesti
pluries quod in omnibus ecclesiae et tamen post comprehe-
dictis supra in quorum proxima precedenti
videtur quod quis accipit talia sine sanctificatione
ecclesiae sine violatione non sit ipso facto
excommunicatus ut no. / glosa. et gof. dicit rem
tamen de emendacione et violationibus
ecclesiarum ut faciunt mentionem de quibus quis
committitur. ibi in ca. extra illo quasi
uia de quod de illis ¶ Decimus nonus
est cum quis a partibus quam duabus
partibus cardinalium in papam electus
electionem de se factam consentit prius se
gerit pro summo absque nomine extra
de elec. quia propterea ¶ Cum tamen non ad
mittitur sine capi ut dicit ray. Ber.
ergo dicit supra dicta quod si aliqui car-
dinales procurant aliqui non presunt cum
sic qui volunt remanere sub con-
stitutione et statuto quod valeat electio
a pluribus facta ut in no. glosa et pnt
quia sic probo no consulto. prohibito est
facta ista ut glosa idem si cardinales
unanimiter dixerunt potestate nominandi
papam duobus vel tribus et ipsi no-
minatum ab illis recipiant electio valet
et idem si omnes quinque in hoc. s. quod
alterum nisi plures consentiat sicut
pro ipso et talibus quibus omnes ipsi ¶ Item
si pars consentiat in eum qui gessit se
~~quod~~ pro ipso tamen, a duabus partibus elec- non est
tus non valet quia non pnt consentire
in excommunicatum. Primo omnibus ei consenti-
entes et adherentes incidit in can-
onem forte penitentis et absolutionis
pro illos cardinales quod ei non adhere-
bant essent ¶ Item non oportet quod papam
elegit a duabus partibus cardinalium
omnium sed tantum presentium nisi aliquos
cardinales absentes absentes essent
in loco vicino ubi comode possent
vocari sicut omnia glosa supra c. licet
¶ Vicesimus contra illum qui de tertia parte
cardinalium contrarius nomen pape
sibi usurpavit ut no. et contra
eos qui eum recipiunt extra de elec. licet
s. si quis autem ¶ Vicesimus primus
est quod si illi quos astringit statutum
editum ad cogendum cardinales cito
providere de papa non fecerit pnt
excommunicati ipso iure vi. de elec. ubi
quod si periculum ¶ Vicesimus secundus
est quod si quis cardinalibus in clausis
pro electione pape vel alicui eorum accidat septimam
vel invitam mittat aut loquatur secrete
cum aliquo eorum est excommunicatus ipso
iure ut idem s. nulli ¶ Vicesimus
tertius est cum quis papae vel papalem fal-
sat litteras ipse cum fautoribus et defe-
soribus suis ¶ Vicesimus quartus est cum
quis scienter utitur litteris ap. extra ab alio
alio falsatis et sunt duo capitula pro-
bantur extra de crimine falsi ad falsariorum
dicit extra c. et dicit quod si quis litteras
falsas se habere cognoscat eas infra
xx dies destruat aut resignet
sub pena excommunicationis evadere velit
et sic per glosam idem in glosa. intelligitur qui
litteras falsas a quo tamen ad aliquem
venerunt ~~resignet~~ s. tali qui possit
prodesse non obesse ut dicit ibi glo.

q aut dr si pena excomunicacionis
euadere velit intelligitur de pena dyocesis
si sup sr pt lata vt dt i glo. quia
et ibi punitur vt fatur. alia tn
pena canonica incurrit vt i c ffalsariorum
quando si aliquis sup vtatur talibus
litteris ignorant. sed glo. b' et
ho. sup c diuina q no excusat q
pactis sit inquirere dz ar xxxvi di q.
fi. etiamsi ffalsitas ita lateat qd
vidi no possit ex apto videtur
gl. id q si diligenciam quam potuit
adhibuit et pactis non tenetur alias
no excusatur ex de homicidio so et
c. fi / notat ex ho. in si de crime
fris. fls z fls q hodie preceptum est quod
in litteris domini pape vel in magno vel
in pruo. audeat quis manu apponere
ex littera sumpta vel pricet viue
corrigendo et officiales quibus hoc
est commissum alit manu apponens
ex canone lato i tinta est ipso facto
excomunicatus vt pt p aque cura
fr. ap. absolui et idem vult goff.
estimatur aut hic utrum i petendo litteras
dni pape tacita veritate vel suggesta
ffalsitate sit excomunicatus ipso iure ¶
quod no pre hic faciat impetrans
sicut pre ignorant. ex si talis
veritas taceatur vel talis ffalsitas sug-
gestatur qua veritate manifestata
vel qua ffalsitate no suggesta papa
litteras illas no concederet vt l. ho.
de rep. sup c litteris licet qz littere
sic impetrate p malicia vel fraude
in distinctione non valent no tn
dz idem q sic impetrans excomunicatoz +
intrat. no est ex excomunicatus
ille qui litteras vtitur ap. sub alio
nomine impetratis et licet talis ista
qua illi pnt dignu magna pena
et confusione no ex tunc vbi tn
con. dc quo tales ipso facto excom-
municacionem incurrent quia talis fraus
apte contra vel iudice contra veteres
ffalsarios et tenorem ad malic excomunicat pt
pruta si talis litteras pt impetrata sub
nomine pe. clerici vel orphani vel crucesig-
nati et no pt ita ffalsarios et tenorem ad-
malic excomunicati pt vtente talibus
litteris ostendendo q no est clericus
vel orphanus vel crucesignatus Nec
ob. q ex de crime ffsi ad ffalsariorum
excomunicatio ~~ffcum i ffalsarios~~ qz ffcum
sup ffalsarios q litteras pape ffalsant
aliquorum morum expressorum etc. licz ad
regimine vel aliquo no ffsi vel equi-
ualenti actu illorum morum ¶ Nota
ex q xxxv q y dicti de ffalsarijs
qui litteras impetrat ffalsa suggestione
pape ffalsus probus. quia licz talis sit
ffalsarius ostendendo nomine ffalsarij
no tamen est ffalsarius litterarum pape ex
vas litteras impetrat licz ffalsa sug-
gestione ¶ vt exempli causa. p'ca vtrum
si i veniens litteram pape eo efficaciam
iam expirauit. puta q fuit data
ad tempus q iam transiit lucido. non
intencione utendi litteram aliqua i ea
male formata reformet vel punctum
faciet vel ex libz aliorum aliquid i
mittet sit excomunicatus ipso iure
¶ ho dicit aliq q no qz i a excomunicacio
intelligitur nisi de litteris que pnt vtiles
esse alit aperta aut ~~aut~~ littera quo
ad omnes hominum i vtilis esset Sed
contra licz illa littera no mutata ffra
sit a vtilis tn p raspura sic i mutari
posset vt vtilis appereret vt si v
scriptum esset p9 tempus iam videtur v-
tilis q erat an i vtilis / cu ergo que
cunqz i mutat pre pena pre magna
ffa litteram pape que p mutacionem potest
apperere vtilior q erat vel vtilis
vel an no esset sit prohibita sub pena
excomunicacionis lata late videtur qz i mutans
aliquid ffa litteram de qua est qo sit ex
comunicatus ipso iure qd concedendum vi
vt est ex de crime ffsi licet in glo.
quecunqz radit vel i mutat scriptum-

ipse est excommunicatus et similiter indi-
stincte. Nec obstat de fi. de instr. c. ex
litteris ubi dicitur de [illegible] litteras quas
papa ad ipsa [illegible] arguebat eo quod
in revocatione facta ab papa cavit quia
propter illa rapina sive iudicare non poterit
sicut est hic. Item illo licet in glossa rapina
illa facta fuit post eum qui litteras scripsit et
non post eum qui utebatur illis. De litteris
tamen que per nulla rescripta posset apparere utiles
puta de littera citatoria. Data adver-
sus cives aliter iudicandum esset quia
per tota radebitur et denovo scribetur
non posset apparere utilis quia bulla
qua in [illegible] cuius ipse aliquid etiam nomi
bulla mutatur nomen eius cuius in bulla
ponitur esset etc. ¶ Vicesimus quintus est
contra illos qui vendunt vel deferunt
arma ferrum galeas vel lignamina ga-
learum naves sarracenis vel alias
merces prohibitas et hoc omni tempore
indistincte ut no. Go. goff. et rapuit
et regimine navium pyratarum vel
galearum piratarum exercent. vel aliquod
aliud subsidium eis impendunt ipse
vel per alios quocumque modo vel ingenio
et maxime tempore guerre in dispen-
dium terre sancte vel christianorum et nomine
armorum intelliguntur, sed hic est fustes
et lapides ff. de ver. sign. armorum
appellatione et tales absolvi non de-
berent nisi totum quod est ex commercio
tali perceperunt et tantundem de suo miserint
in subsidium terre sancte et si non
sunt solvendo alia pena puniantur
et omnes res illorum possunt licite occupari
a principibus catholicis et consulibus
civitatum et ipsi si capti fuerint [illegible]
sunt capientium sicut extra de iudeis
ita quorum [illegible] et c. ad liberandum
et c. significavit et dicit glossa in summa de
iudeis et sarra. quod modo quod tempore
treuge pacem cum soldano ad [illegible]
possunt Alexandriam [illegible] teneat

a [illegible] mercibus prohibitis ut in c. significavit
quia licet tamen in aliis. Nec ut pro-
[illegible] dicimus illi qui
propter hoc illuc vadunt nisi [illegible] in pro-
hibitis mercibus vel aliquid secum deferat
vel possit sarracenis [illegible] ali-
quod commodum vel subsidium convenire
quod est [illegible] tota eius merce
ut omnia probantur in c. significavit
Sed quid si non possunt redimere captivos
nisi prestent arma vel ferrum [illegible] compensa-
tione. Videtur hoc possit dicimus c. quod non
credit [illegible] possunt nisi prius requiratur
auctoritas pape ne fraudes aliquid fiat
¶ Vicesimus sextus est contra [illegible]
vel scolares qui tractant cum aliquo
Bononiensi tunc de ipsius hospicio con-
ducendo in alium scolarem preiudicium seu
eo irrequisito vel nisi tempus conductionis
sit elapsum extra de loca. et conducti. c.
i. et pena ut dicitur in glossa. S. Item ibi
extenditur ad omnes qui possunt gratia
scolarum [illegible] excepti. Sed non
glossa in summa de loca. extenditur ad
omnes qui sunt de iurisdictione domini
pape scilicet clericos seculares et regulares et in glossa
supra dicitur c. dicit in glossa quod constitutio ge-
neralis. Sed non puto. Ubi quod constitutio
est localis nec comprehendit nisi scolares
et qui privilegio scolarum gaudent ut
scriptores et consimiles. Item at hoc
non extenditur ad scriptores [illegible]
licet sint ibi propter scolares et hac
ratione extenditur ad cartarios et
cartarum rasores. Unde si cum soli
magistri et scolares prohibentur scilicet ibi con-
ducere hospicia aliorum scolarum sed cives
non prohibentur conducere hospicia scolarum
Item est glossa extra de loca. c. i. Hac
conditione ligantur etiam cives locan-
tes quia continetur in fine conductioni-
bus extra c. si conducere. ¶ Vicesimus
septimus est contra quoscumque religiosos
professos leges aut prohibita au-
dientes extra ne cle. vel mo. [illegible]

magno opere et c. super specula.
Vicesimus octavus quod nullus cuiuscumque
religionis et tamen approbatam ut extra
de re. iu. tacite compresse professus erat
ad quibus studia litterarum nisi gressa
per superiores licencia audiendi ad studium a suo
prelato tam consilio conventus sui vel
partis maioris. Si autem vadit est excom-
municatus vi. ne cle. vel mo. in par-
ticulari. Vicesimus nonus est contra
archidiaconos decanos plebanos prepositos
cantores et alios clericos personatus
habentes necnon presbiteros leges vel pro-
fessa audientes et illegentes ex-
presse. Tamen nisi infra duorum mensium
spacium a studio huiusmodi duxerint desistendum
ut in de. c. super specula que est Cle-
mentina. Aut alii personatus habentes
... thesaurarius ... de conces-
sione ... cancellarius ... et ...
beneficia ... precentor et ...
... ... dictos ...
scolarum ... custos extra
de off. custo. c. i. archipresbiter ...
de off. archipresbiteri c. i. q. v. iii. et
idem intellige in aliis personatibus
qui ... consuetudines habentur
... in ... Sed quid
de hiis qui habent beneficia quibus est
cura animarum annexa puta habent et
pro ... est expressum et
statutum ad eos qui parochiales ec-
clesias non habent non extendi ...
... ... ille ... plebaniam ...
... capellas habentes in quibus clerici
... non possunt inde ...
... vi. ne cle. vel mo.
statuit. ... tales sunt presbiteri ...
... ad eos ... personatus
quia ... ibi ... et presbiteros ...
... esset dicendum ... dispen-
satione vel ... personatus ...
... ...
personatus. Sed quid si plebania ...
... habet capellam ... io. an.

vel phisica sed excommunicati sunt seculares qui posuerint illi

quod ... eius teneri quia ut
dicitur in decre. predicte plebanie habentes
capellas pluralitas capellarum re-
fertur ad pluralitatem plebaniarum ...
... de privil. ut privilegia ... ad
... ibi nisi infra duorum mensium spa-
cium etc. intellige mandato a tempore
publicationis huius constitutionis ut
expositio glo. Hoc autem dicit super c. super
specula quod regulares ipso facto sunt
qui incipiunt audire vel prohibita
sunt excommunicati post duos menses si
non desistant et possunt absolvi a
suo episcopo ... vel ... quo sunt
... ibi de secularibus et
religiosis quo ad duos menses. Item
... ... religiosi qui venerint
contra predictum statutum solus ... dis-
pensat ut ad honores promoveatur
ut in c. non magno opere et c. super
specula. Item ... et hoc
... qui audit vel legit ... in
claustro non incidit ... Si autem
extra claustrum incidit. Tricesimus
contra illos qui arte illa mortifera
et odibilem balistariorum ... et
sagittariorum adversus christianos et ka-
tholicos exercent extra de sag. c. i. et hoc
intelligunt ... ut ... et gof. quando
bellum est iniustum. Hoc non ... intelli-
gitur ubi est bellum voluntarium et ubi
est bellum iudiciale. Secus ubi est
bellum ... quod est inter fideles et in-
fideles. Sed ... tales sunt ipso
iure excommunicati quia ... ...
est ... ... ut ...
et quia non dicitur hoc ... est c. sed
tamen ... ... arte ... ...
sub anath. ... non est ...
... sed ... et ... ...
... gof. ... et ... extra
... c. i. Tricesimus primus ... ...

pticipat excoicato i crimine p quo
est excoicatus impendendo ei con-
siliu auxiliu vel fauore extra e. nup
nobis. et glo. ibidem q dicit c. viij
qu illa pena no erat als statutus
extra de homici. sed c qui no quidem
tn gr intelligit tm de excoicatis
noiati et noie ipo expresso no de
illis qui sunt excoicati i gnali
a iudice vel a iure. credo tn vom
q idem iuris sit in utroque casu simi-
liter comicatis excoicato cu fautoribus
suis est excoicatus c. quicumque
de. iuratis et iste casus iunctus cu p-
cedenti faciunt viiij s. Jo. et Wil-
helmi faciunt eos duos ¶ Tercius
casus est contra illos principes prelatos
seu quaspiis alias ecclesiasticas p[er]s[on]as
seculares uel personas quaspiam
xpianorum captiuos et captiuos uen-
derint uel eos inuaserint quaqua
mors expressio forsitan no sequetur non
et contra illos qui dictos captiuos
receptauerint uel defenderint seu
occultauerint tales cum hominibus non
solum excoicatis et depositis ipso facto
in currunt suas sed sunt etiam cu suis
heredibus omnibus priuatis et expositi
et perpetuo diffidati ita q ex quo de
pdicti vel aliquo ipsorum probabilibus
constiterit documentis. s. q aliquod scelus
tam expresse execrabile commiserint uel alteri
alia excoicatis vel depositis seu diffida-
tionis cu aduersus tales sua requi-
ratur sed etiam beneficii talium per illos
ad quos pertinet collatio libere conferantur
vt de homici. pro humani ad fi. ¶ Excepcio-
nibus contra illos qui sponte et scienter
participat excoicato apostolice i diuinis off.
extra e. significauit et licet rigorem
induxit magnitudo uos sive iudices
sed ipse et excellentia illorum i quibus

communicat s. diuinorum officiorum et hoc
intendit est tn de illis qui nunc scitur
dicit quia extra s. de hoies canonizat
s. ho. et gof. et dicit sponte no intel-
ligatis exclusi viij quidem sed
absoluta tm extra expressis ea facere
s. ho. et gof. et hec est tota pena
no est extendenda s. gof de pe-
ni. i. q. pene ymo dicit s. host
q tn hec ista no penalis sed me-
dicinalis sit sed tn specialis no est
ad alios extendenda iusti. de iure
nati gen. et c. q plane extra de cler
licet e. uel. ¶ Quid ho si quis parti-
cipat in diuinis officiis tm excoicatis
a canonibus propter (?) decretis nisi causa speciali
fuerit no puto quia ... agitur
tm lege extra cu iuncto leg ff de ar-
bitris recepit s. ho. ¶ Quid tn dicet
contrarium sit q e. lib. s. qui participat cu
excoicatis apostolice i diuinis officiis
excoicationem maiorem no i currit et
tm hoc sentit h. et Innoc. propter c
dum significauit dicens q licet dz inte-
ligi ... ad penam. facior uel forte e
q. illi de quibus dz i c illo cauit ex-
comicati cu omnibus particibus tm eis
vel forte quia illi participant illis
excoicatis i eodem crimine. Ideo etiam ead
pena tm illis sunt ligati et remitti
debent ad excoicatorem sum ab
soluendi prima opinio est host et
probabilior nunc s. nunc quia magis conuenit
tm textui ¶ Excepcionibus contra illos
qui romanos aut alios xpianos pro
negocio vel proprius honeste causa
nauigantes capere aut rebus suis
spoliare presumunt aut naufragium pas-
sos spoliat rebus suis nisi mortem
satisfaciat ut extra de rap. excomunica-
uit ... ipso iure sit excoicatum ... sup
competente ad moriturum vel postquam
fuit in mora no restituat cu

restitue possunt ut dicit glo. b. et glo. tho. sed glo. innocen. quod est tanta prudencie addit in glo. quod qui piratores sunt peregrinos non navigantes sed alios itinerantes depredantur non est excommunicatus ipso iure sed excommunicandus excommunicatione quod in quibus re impetas et c. privata dicit etiam ibidem in fi. quod privare excommunicantur solempniter ab ore pape ter in anno dicit etiam ibidem quod spoliantes naufragantes incidunt can. si non restituat infra tempus a iudice prefixum. Excommunicatus quinto qui innititur ordinatoribus et alienatoribus astipulatoribus fals. et desponsatoribus c. si vel pelle. Excommunicatus vi totaliter illos religiosos professos tacite vel expresse non deferentes habitum quod in ipsum qualis esset inter ipsum gestum se moverentur ibidem sunt etiam sine religiosi habitum temere dimittens in scolis vel alibi quod ne cle. vel mo. Innoc. augeamus vi. c. ut periculosa in quo continetur plura quae continebat in illa eamus et in illa eamus non ponuntur in. et dicit temere quae excusata tamen liceat habitum tu... quod de vi et hone. cler. Aliquid ipse etiam sit periculosa, ab apostate habitum relinquentes sunt excommunicati excommunicati ipso non quia loquitur tantum de religiosis manentibus in religione mutatis habitum. Excommunicatus viii est quod doctores et magros qui predictos relicto pro sibi lege vel phisicam audientes docent vel impellis pro retinet ut iudicio, ut periculosa ibidem credo quod io. an. si habitum non dimittat [illegible] continuant in tempore claustrum si monachus sunt do... mis. scolas quibus ibi audiat quod hoc non erit doctor excommunicatus non enim cum complere potest qui ibi stet claustrum si monachus non vult scolas expone. inde. mihi quod licite possit appellari ar. contra c.

nemes et si non sit appellare opera doctor ar. contra c. inter hec io. an. Excommunicatus viiii excommunicati sunt ipso iure non theolonia peregrinis et mercatoribus imponentes excommunicatione quod in si quibus rompetas hic ibi sunt iam Si quibus peregrinis stere huiusmodi impitates cape vel etiam res quas ipsi ferunt spoliare et negociatores novis theoloneorum et pedagiorum exactionibus molestare temptaverit donec satis satisfecerit communione careat xpiana. / nova theolo. notat vel de novo imposita vel de novo augmentata videtur autem ... quod ille tamen non sit late sunt sed ferende si quis attendat ad verba duorum sequentium c. si quis dicit anathemate innodato vel glo. fiat. Excommunicatus nonus sortilegis et divinatoribus intendentes cum effectu xxvi q. v. si quis arus ariolos et c. non oportet tamen secundum quosdam iste canones non sunt late sunt sed ferende quod videtur probare posse per hoc quod dicit in q. sortes et c. si quis clericus et maiore angulos inquo dicitur tale ... augmentari ... etiam separati. Excommunicatus ... rapiunt ... aliquando nove pro in clerici vel persona religiosam religionis appellatus manus iniecerit violentas ... sunt ipso nesciente ut tunc valente quod in maleficiis ratihabito retro trahitur et mandato comparatur quod de restispo. cum ad sede et de sen. ex. c. cum multos et glo. et nunc iste casus expressus est vi. c. cum quis etiam in io. an. ibidem erit excommunicatus excommunicatio erit sunt non excommunicatis quo pertinet quia ratihabito satis trahitur ad tempus antiquius cum effectu intior ligatur de hoc in t. iii ar. ii et in ... Excommunicatus ... qui pedagia ab ... aut ponunt

ecclesiasticis personis ipsis aut rebus suis ipsorum quas illo [?] ea negotia cos deferunt vel deferri faciunt vel transmittunt exigunt vel extorquent per se vel per alium suo aut nomine vel alieno vel eas ad solvendum ea cogunt sed et si per pugillarios talia facientes cuiuscumque sint dignitatis conditionis aut status excommunicationis sententiam incurrunt. Si autem collegium vel universitas capituli vel loci alterius cuiuscumque interdicti sententiam ipso facto incurrit et intelligitur iter Jo. an. etiam de universitate vel collegio ecclesiastico nec ab excommunicatione huiusmodi absolutionem vel interdicti relaxationem obtinere possunt donec exacta restituerint plene et competenter satisfecerint de transgressione ut de [?] temporibus quarum al. de quibus quo. cum non ¶ XLI quicumque prelati ecclesie et persone religiose vel seculares cuiuscumque ordinis conditionis status collectas vel tallias decimam vicesimam vel alia quantitate quolibet licet etiam imparum suorum ecclesiasticorum proventuum vel bonorum laycis solvunt vel promittunt vel se solituros concesserunt sub quocumque aut nomine vel vel colore quesito sine licentia sedis apostolice necnon et domini temporales rectores et officiales quocumque nomine censeantur quorumcumque locorum et quilibet alius cuiuscumque preeminentie conditionis aut status qui talia imposuerint exegerint vel receperint aut apud sacras edes deposita ecclesiarum vel ecclesiasticorum personarum restituerint occupaverint vel sic fieri mandaverint aut occupata sic sita vel arrestata receperint necnon omnes qui predictis vel similibus dederint auxilium consilium vel favorem publice vel occulte sunt excommunicati. Universitates vero in predictis culpabiles sunt interdicte ut de immun. eccl. c. non. Quare nota supra dicti prelati et si super dicta solverint protestatione tamen absolventur premissos [?]

confessionibus factis ante dictam constitutionem vel eius notitia et per predicti seculares sic ea receperunt quo contra summo sunt excommunicati ipso facto ut ibidem dicitur a quo absolvi nequeunt nisi auctoritate et licentia pape nisi in articulo mortis ut ibidem ¶ XLII. domini temporales suis subditis interdicentes ne prelatis aut clericis seu personis ecclesiasticis aliquid vendant aut ab eis emant neque ipsis violat [?] panem coquant aut alia obsequia exhibeant sunt excommunicati cum talia derogent ecclesie libertati ut de immunitate ecclesie qui ¶ XLIII. ille qui impetitores litterarum sedis apostolice vel alios ad forum ecclesie recurrentes super causis de iure vel antiqua consuetudine vel ad illud pertinentibus per se vel per alium ad deprestandum [?] vel in foro seculari de quibus huiusmodi litigandum per ipsorum iudicium et eorum vel impetrantium aut litigantium sive litigare volentium aut consanguineorum illorum vel rerum illarum aut etiam et personarum captione mortis vel aliis quibuscumque cogit vel cogi procurat vel per se vel per alios ne impedit quo minus coram iudicibus et delegatis vel ordinariis conquerelantes de causis predictis possint iustitiam obtinere necnon qui ad faciendum predicta dat consilium auxilium vel favorem est excommunicatus nec absolvi potest nisi in tantum iudicium cuius cognitio fuit impedita vel iurisdictio usurpata quam parti que [?] pari persecutione fuit turbata a de iniuriis dampnis expensis et interesse prius plene fuerit integre satisfactum ut de immun. et qui potest tamen ab ordinario post predictam satisfactionem absolvi quia papa non reservat ut quo c. imp. ¶ XLV. quicumque persona laica disputans de fide katholica publice vel occulte excommunicationis vinculo innodetur ut de hereticis. Quo. non tamen est tamen sine non late sed ferende ut dicit Jo. an. quia si voluisset quod fuisset late sine dixisset innodatus vel eo ipso vel / pluralia

Sed ita cap. c. eodem [?] negr... nomen clementis [?] in [?] immunitate et quis [?] stat antiquis [?] sup. hic eius [?] nomen [?] sup. eod. causa [?] et [?] ad tamen [?] [illegible]

De hoc lege infra quia hic non tenet modo nisi prout de clementina de hereticis infectus sit inventio propter quam extra hic in casu quo non fuit renovata super quo pro hoc est videri eadem clementina etc.

Absolvi non possunt iudices auctoritate
literarum se. ap. vel legatorum eius vel
alia quacumque ad iudicium personaliter
evocari vel trahi in iure causa ferendi
testimonium vel qualibet alia quia in iure
non exprimitur sed cum utrumque sint te-
stimonium eorum quia non sit aliter quam nunc
stant vel ita bene stant xxiii. q.
v. quamquam iudex ad expensas partes
producentis ipsas notarium aut per se
personam aliam ydoneam mittat ad eas
quorum qui nequeunt et in eis cum notum
et certabiliter eis per ad ipsa ut eas inde
eas iure ut extra de test. c. v. vel
si forte talibus casibus occurret in quo iure
consultus ut in criminali causa criminaliter in-
tenta ut in aute. de testi. § et quia
et quia si omnia recepto testium alterius
committi non posset iudex persolit ac-
cedat ad illas aut eis mittat si
sit talis per indicatis quando propter quam
illud fieri non debet vel non possit primo
quod non casus prohibet si ut videlicet per-
sonaliter vadant non fugantur ut si
dicam quia in testem vocare fa-
ctet ut eam videtur alioquin sicut fictor
vel fraudator excommunicatorum ipso facto
merent. femine aut religiose persone
quia sub clausura degunt extrahi non
debent ad iudicium ultra sua clausura
eis ipsis nolentibus si secus fiat ex-
communicati ipso iure vi. de iudiciis mulieres
auctore et glo. Jo. an. nunquam eis non
quod predicta decretalis intelligitur de laicis qua-
libus quibus causa committitur secus tum
si in laicis specialiter compromissum esset quod
vult trahi posset ad hoc vi de iudic.
iurisdictio. Absolvi excommunicatos per vim
vel per metum revocationis seu oblationis
excommunicationis suspensionis aut dicti que ti
revocationes vel oblationes irrite sunt
ipso iure vi de hiis que in metus
vel causa fiunt absolutionis. Nota secundum gar-
sidum quod non sit differentia inter revocationem
et absolutionem quia revocatio refertur
ad iure dictum. absolutio tamen refert
ad omnia illata causa / nota eis sunt
Jo. an. cum loquitur de suspensione in superiore
intervenitur sicut suspensio sive ab officio sive
a beneficio sive ab ingressu ecclesie vi de
sen. ex. cum. Sed quid si quis metum
intulit cum metum passus absolvere
noluit Respondeo talis non habet et locum preu-
sumptus sicut lex quia extorserit et verba
sunt intelligenda cum effectu de re. iu.
si. sicut aut verba al. cum pro qualitate
dicti delicti puniendus est in forus
metus. Nota etiam quod qui per metum
extorquet absolutionem cum esset primo
excommunicatus incidit in alia excommunicationis
si eis extorquet per metum amissionis
rerum incidit in alia excommunicationis
dicte decretalis extra de hiis quod in abbas
si tamen extorquet per metum rerum de quo sibi
non debent alias tunc non incidit quia
talis metus non appellatur proprie metus
ff. c. l. metus qui aut extorquet per
metum iniustum incidit sicut qui sic extor-
quet per se vel per alium est excommunicatus
si hoc fieri mandat vel ratum habuit ar.
extra de elec. stant extra c. nulles
in tercio istos eius de re. peria decretalis
huius licet absolutorem predicta sponte
ratum habeat quia statim ab initio li-
gati sunt absolutum tamen per summi ordinarium
potuit cum sicut ipsa sua non reservat
sicut gar. in glo. decretalis decretalis. Absolvi
clericus per se vel per alios compellat dictos
vel quaslibet alias personas ecclesiasticas
ad quas in quibus ecclesiis vel mona-
steriis aut aliis piis locis electio per-
tinet vel quam alienos eorum tenent ipsas
et monasteria seu loca certa a hospita-
lia quocumque nomine censeantur benefi-
ciis sive aliis bonis suis spoliando
vel alias in iuste persequendo proco quod
cum rogo erant rogati vel induct
eligere noluit vi de elec. sedet. Sed
nunquid pena huius decretalis locum habebit
in proprio prelato ubi gar. ibidem
quod sit si proprius sit clericus vel
est excommunicatus et ideo eis quod sit absolutio im-
petratur
etiam laycos et sit vero quod in hoc casu contra
laycum excommunicatus est

viii q. i. Nota casum factum in quo communitas laycorum in qui... pro iure propriis possit... xxi d. c. cum ... sequitur c. ...

ecclesiastica persona que est favorabi-
le favore ecclesiarum quibus pro hoc et me-
lius providetur non inmerito contende-
re non tenent ad clericos sed tantum ad pigno-
ratores. Si autem pronus esset laicus
non esset locum tum ipsa dicat clericos
vel quascumque personas ecclesiasticas alias
per quod datur intelligi a contrario quod non
loquitur de laycis et sic extenditur
ad defensionem laycorum clericorum et
sic intelligitur lex ff. de iu. et po. cum
quidam. ¶ Solito persone concedentes et
exequentes quibus concesse sunt conten-
dentes represalias contra personas
ecclesiasticas vel bona eorum nisi infra
mensem post concessionis vel ex-
tensionis, extensiones vel con-
cessiones revocaverint si persone
singulares sunt suarum communitatum
universitates non in tantum sententiam in-
currunt quacumque gratia consuetudine
non obstante vi. de in. in. et si
pignoratores, represalie sunt concesse
clericum illius civitatis contra quam sunt
concesse pignorant. erat clericus ille
debitor eius ratione cuius concedebantur
represalie. Numquid sit locum pena huius
decreti. Dicit Ioh. Gar. idem quod non quia
hoc decretum dat represalias in quibus
alius pro alio pignoretur. Sed in hoc
proposita idem persona non pro alio pig-
noratur. Sed numquid eius concede-
ret ut unus clericus pro alio pigno-
retur. Gar. idem credit quod non propter istam
decretalem ut generaliter concludentem. Secundum
si infra mense est processum ad actionem
scilicet quia persona ecclesiastica sunt pro alio
pignorata. Dicit Gar. quod totum
est infra mensem in statu pristinum
revocandum ar. vi. c. quicumque vel
vel si ad forum. Sed que intelliguntur
persone ecclesiastice. Dico clerici templariorum
hospitalariorum quorum omnes ap-
pellantur ecclesiastice persone xii q. iii.

quod quibus et solverunt petentes xi
q. i. ad. xiii q. i. duo sunt. Hec Gar. ¶
Si quis. quicumque pro eo quod in reges principes
barones nobiles ballivos vel quoslibet
eorum ministros aut quoscumque alios conco-
mitatos propter ... seu interdictum promulgata
sunt promulgata licentia dedit eorum
occidendi capiendi sive alios in personis
aut bonis suis vel suorum gravandi
eos qui tales sententias protulerunt sive
quorum occasione promulgate vel easdem
sententias suspensionis interdicti et suspensionis ob-
servantes, vel talibus communicantes
communicare volentes nisi revocaverint
ipsam sententiam reintegram id est in iuria
non illita vel si occasione illius sive
processum sit ad captionem bonorum nisi
ipsa bona sunt infra viii dierum
spatium restituta aut satisfactione
de ipsis impensa. vi. c. quicumque pro eo
Secundum si quis faciat hoc cum. iste
non comes communicans qua dicit
exemptis ut obstat. vi. c. quicumque episcopi
quia idem c. non comprehendit episcopos quo
ad communicationem sed quo ad interdictum
et suspensionem et ita intelligitur illud hoc
hec Gar. et propter dictum c. sed quicumque
quos intelligitur nomine suorum. Dico sunt
Gar. idem intelligitur familiares illos
inquisitos non cogitur quibus testificari
quia contra talibus pro iniuria pro-
sequi esset si alias ... contra
detestari decreto quod non sunt illi qui
non coguntur testificari hec e iii.
q. iii. c. nulla. ¶ Si quis quicumque alias
id est licentia illa sicut sunt revocati vel
mittit aliquid promittit aliquid pre-
missorum c. r. ... eadem. quorum et
si quis incurrerit in eadem sententia per duos
menses contra absolvi non poterit
nisi per sedem ap. ut idem inf. ¶ Si quis
vniusi et pugili qui regabant
custodiam sive gardiam ad ...

torum vel de fenporis t. i cetus
monasteriis vel quibuscumque aliis piis
locis de novo conversatos usurpac-
bua ecclesiarum monasteriorum aut locorum
ipsorum vacatum tempore permittit
quitercumque digitus honore perfulgeat
vi de elec. capitulo si et intellige per univ-
ersos et singulos comprehendi et inclusos
quia secundum can. masculinum conlatum
a canone tamen invente feminas
comprehendit quia ita petivit facie sic
masculi licet quicumque unius inveniuntur
et hoc probatur aperte xv q. iii
pauperis prudentis ¶ Per universos est
et singulos comprehendit clericos et la-
ycos pro tamen personae singulares
hoc faciat pro qualiter quia ita tamen
quod si nomine universitatis fiat facientes
et consentientes tamen sic excommunicati
innocentes autem non. quia excommunicationis
pena non debet quibus teneri sine culpa
sua licet secus sit in interdicto vi c.
Romana / Per regalia non intelligitur collecta
que sit occasione regis vel imperatoris
vel tributum quod regi debetur quam se
forte dicebat pronum xi q. i. si
tributum sic exponi. hostiensis exponit de
iure pa. c. vel dicit regalia i. iura
que ad imperatorem pertinent comprehenduntur
ut possessio vectigalia sicut cause excommunicationis
concessa custodia et cetera que sequuntur
exposito i. in privato quod secundum diversas
regiones vocabula sortiuntur diversa
exponit de iure pro. quia cleri. et c.
si. extra de stat. mo. in singulis c. si
xvi q. xvi. q. vii presentes et c.
c. frequentius inquit sunt nova que
sequuntur hec / alia pia loca ex-
pone et sunt hospitalia quocumque
nomine censeantur. Ideo a quo tempore
dicemus usurpati de novo
a xl annis citra quia unius temporis
prescribitur non debet extra de prescrip.
de quarta xvi q. iii c. quas

actores hoc dicto est maiore per i.d
quod dicit extra filii ubi vel ex
antiqua consuetudine quia antiqua con-
suetudo cuius contrarium maxima tamen non
extat memoria vel que est prescripta
extra de prescrip. vigilanti et de consue. c.
ult. hec omnia gar. dictum c.
¶ Per clericorum ecclesiarum monachi
monasteriorum et cetere pie locorum eorum
qui hoc sibi petiant c. et ubi privi-
legia non quam apponit sic talibus
debent intelligi. proprie debent de-
pro venientibus ipsarum ecclesiarum seu locorum
pro tempore quo premissa presumserunt sine
debita contradictione ut ibidem ¶ Per
religiosorum religionum in dicta non ab-
solutarum deinceps ad suum ordinem
aliquem recipientes vel locum seu domum
de novo acquirentes sed loca ceterorum
quia bona acquisita absque licentia ipse
alienantes vi de reli. do. omnibus
religionum diuersitatem sed domus eis
legetur extra quod eam poterunt
recipere et vendere ut tamen possint notitia
esse sed quod intelligitur per cetera bona
satis videtur quod i mobilia sola quia
talia debent esse prohibita qualia per-
mittuntur preterea extra de fid. instru. in
ad hec et ex quo eis promittitur in ordine
manere promittitur eis illa sine quibus
ibi per ubi non possunt manere ut inde
possunt vivere significatum videtur quod per cetera
omnia comprehenduntur ff. de cete-
rorum preterea / per loca integritatis immo-
bilia ut ibidem sine locis. ad quid ergo
sequitur cetera bona si per cetera con-
prehenduntur omnia immobilia sola hoc
contrarium dimittit in solita an. et
dicit quod secundum declaratio necessaria fuisset
¶ Per collegium universitatis vel singulares
personas cuiuscumque sit dignitatis conditionis
aut status alienigenas et alios
non oriundos de terris ipsarum publice

pecuniam fenebrem exercentes aut
exercere volentes ad hoc domos in ter-
ris suis conducere vel conductas habere vel
in habitare al permittentes nisi hnius
omnes usurarios manifestos infra
tres menses expellant nunquam
taliter decreto admissuri ¶ xvj. vel
i. usurariis manifestis nec oriundis
ad fenus exercendum domos locantes
vel sub alio quocunque titulo concedentes
tes ita quod si delinquentes in utroque
tamen predicto si sint persone eminentes maiores
ut episcopi vel superiores eorum suspensi
minores vero si sint persone singulares
excommunicentur. Si autem sint collegium seu
alia universitas interdicti subiaceant ipso
facto sententiam incurrunt in premissos quia quam
si per mensem animo sustinuerint indurato
extunc eorum quamdiu in eis idem morantur
exstitit id est ecclesiastice sint et adverte
si non laici sint per suos ordinarios
ab huius excessu omni privilegio cessante
per censuram ecclesiasticam compescantur
et quod dico tamen vi. de usuris usurarum
non gentium ¶ Nota ad exponendum predicte
decre. quod colleg. et tamen simul
habitant per dicitur quia simul colliguntur
ut exponitur ff quod cuiusque universitatis
sive i. universitas non exercitium magis-
tralis et philia comprehendit ut univer-
sitas nigrorum et solarum alienigenarum.
et sic hoc constitutio non extenditur
ad oriundos de terris et de alienige-
nas qui non sunt de terris tunc nec
incole alias non oriundos non tamen
oriundos hoc licet sed quia de eis
non est tamen scandalum Ideo credo
hoc non extenditur ad eos illos et
alie pre sunt solum quod eos extra
decrevisset quia in omnibus fenebrium
i. usuraria. ad hoc domos et i.
ad exercendum pecuniam fenebrem
usurarios manifestos i. notorios
i. et si sunt incole ad hoc ut fiat dis-
iunctio alienigenas et alios non oriundos

vel evidentia facti ut cum usurarius
tenet mensam paratam ad pecuniam mu-
tuandam cuiuslibet sub usuris petit mulier
in prosatio cuiuslibet patet ar. extra de cohabi-
tatione cle. et mul. tua et nihilominus tamen pena
ipso iure patitur illius c. quod in omnibus
vel notoriis inter ut cum sunt per sui
in causa publicati consistunt si absolui in
causa tollentur ar. ii. q. i. c. ma. nam
si sunt manifesti tamen per famam non tamen
notorii non patiuntur hanc penam ipso
iure cum publicationem ipso iure se in-
telligit extra de usuris certum et ita
usurarium manifestum dicitur vel evidentia
facti vel si sunt conuicti vel confessi et
publicati et in non hoc in si t. de usuris
hec grave super id c. usurarius ¶ xvij.
laici qui attente per viam vel per metum
personas ecclesiasticas cogerint ad supponendum
vel submittendum ecclesias bona in mobilia
sive iura ipsarum seu ecclesiarum ipsis laicis
nisi post monitionem competentem remissa
submissione premissa quam per viam vel
metum exegerunt ecclesias et bona ecclesiastica
eis submissa taliter in pristina libertate dimi-
ttant et hac de illa submissione que
fit recognoscendo sive confitendo bona
illa tenere ab illis tanquam a superioribus
sive tanquam a patronis vel advocatis
ipsos patronos sive advocatos perpetuo
vel ad tempus non modicum statuendo
Prelati autem hoc facientes sive eorum
capitula conventus et cetera. se. quali licentia
sunt per triennium suspensi ab officio et
administratione et per quibus a beneficio fuerit
grav. ex de preben. cum secundum apostolum clerici non con-
sentientes hoc esse proprium negligerint
aliud minime supponunt. sunt per triennium a
perceptione beneficiorum illius ecclesie sunt
suspensi vi de rebus et non. al. habitur
cum pulla prius et expone si sunt cum
ab officio in officii executione et ad
ministratione temporalium ¶ Nota ex quod
per hoc quod dicitur ad tempus non monitum po-
test ad tempus non modicum in patronos

Nota hoc et publicum
scientia fuisset aut
vocati constitiat
vel presentes conuicti
fuisset ut est ecclesia
cum fama ut
in c. ad cur.

pue defensores vocat' quia no est
ita pnalis psit aut tps mediu
dca .i. dece annos sm Jo an. vel s.
gof. na. et gar. h' dispositio iudic
relinquitur ut ex de off. dele. de caus
expone ecc hic qd dz impn actionis
seu ca .i. ps ista editionem .i. duos
menses a tempe publicationis ex viii
esse credit Jo. an. nisi hic pnuerint
pus adh vi. de pben. cu pngules
¶ xviii. illi qui de cetero psos ecclesias
ad talia facienda compulerint ¶ xix
laici qui contractibus iam dudum
inits vel postius in eiusdem sitate a.
cu que capl' et licita sc. ap. spali
q ut dt dere. sup pmiss pue ms-
ponibus vel actione ipsorum gtetiud
alit' illud ex ipis laicis denatia
gtetiud vel lege a. patione apposita
contractibus illis pmittit' usurpaunt
si moniti lrime ab hins usurpatione
no destiterint restituendo etia ea
que talit' usurpaunt ut i c hec
quel ¶ xx laici recipientes i roma
tiua lras ab ao ex aps vel viceta'
ex de t'imc slt dura in glo ¶ xxi
hii quos ad digendas moniales in
clastranb abbatisse vel priorisse qtigit
emotal' si no teneat ab hys q que
int' eas sup ipos ipis clastralibus di-
scordia possit oriri vel orta nutriri
vi de elec. redemptitatibus q. postius
¶ xxii quicqz psitus actione infra
allegato ingens se quocuqz modo
regio velt pue licentia ipse non et
quilz dem tali faciens nisi quotaz
ns e ut absolui pt nisi a ppa. vi
de elec fundamentu h. ex s scius
¶ xxiii ps que pcimant ex pnilegy
conspiratores se de dys qua denium-
festis in iuris et violentys mo-
inittat. vi de off. de se. c. vel. q. ps
no etiqt absolui nisi ei ex pe sati-
faciunt indubite pauro de expeus
satisfaciat ut idem integre ¶ xxiiii
gtra rebaptizans baptizat' a latio
vel lauds altare tamqz i maculatu
sup quo celebraunt latins ex de bap-
t. ult. ¶ xxv. epus gnitus no obe-
diens epo latio p ex sunt de putatis
de off. or. qui ¶ xxvi. epus q no
quitat subdito cuius tunc sibi notu
assit sed no pbat vi. q. ii. placuit
¶ xxvii iudeo vel pnus volens in-
sticia facere clerics vel infabilibus
pns xxiii. q. v. amistratores ¶ xxviii
desens ecclam roma xxiii. di. qui
kathedra ¶ xxix. excomunicas ipm
et idem c. ult. i pngens q ipam. vi
q. i. nouatianus ¶ xxx quicuqz
declaratom regule fratrum mi. edita
a ppa n. l'o i scp. alit' q ibi dicat'
glosat vel de— docet in publico
eius intellectu faciunt' et delibate
de timat i scolis pue predicat gtra
aliqua vel aliqd gtentorum i ea est ex-
comunicatis nec absolui pt nisi a ppa
vi. de vi. den. pgin. expte ins.
¶ xxxi. clericus quibuslibet vite
gnitis vel ppositi secularis si monitis
hinc no desistit. ex ne. clei clic
¶ xxxii est ille quicqz religiosus
cu kathedrale vel eccliam loci int'-
dcta auctc sc. ap. vel a locorum or-
dinarys posita viderit aut pue sci-
uerit observare no obstan. qbus-
cuqz appella. aut etia ad eandem
sedem vel alis seu clos interest et
alys obiectionibus quibusqz tu
modaliue illius dicte. a sima in
violabilit' servare tenet' no seruates
no ipo facto sunt excomunicati et idem
intellige ut dicit et i cessationibus
adiuns in dictis pstatuta puincialia
vel auctc ipsorum idem intellige in
cessationibus gnalibus adiuns ciuitat'
cuitat' locorum quas aliqui cognie-
tudine vel alis capella. collegia vel
queritus secularium aut regla et

mendicant sibi et prorogat(ur) hec eo
statuto ad perdenda(m) non obstant(ibus) [simile]
quietonibus statuta et consuetudines
que contra premissa religiosos non
primat aliq(ui)s vii c. consequentibus.
Attende quod nisi tamen et in alijs prop.
quod patet in septio suppadditur aliqua quod
expati so. an. Adendencia in h(is)
capitis non quod quod h(ic) quod d(icit) religiosorum
patet et clericos non pravitos pro
divinitati interdictum quod generalio ligat quod h(ic)
quod d(icit) sc. ap. videtur comprehendere ecclesia(m)
interdictam nisi matrix ecclesia dicitur ecclesia
maior et baptismalis quod dicitur matris
quod patet mihi quia alat per illa per baptismus
regnat. et dico quod hic loci ecclesia in
illa matrix ecclesia religiosorum non pravatis
publice est generalia ad putationem et collationem
in qua est intrala eorum tamen generaliter
loquatur et puto quod ecclesiam ipsi quod ipsa
ecclesia nulli et pretibus eius ut sit
nobis hic quod quod in ecclesia matrice sed
natur et etiam in alijs obijcitur. Sed
quid si interdicta est villa vel castro non
sitis inclusa cathedrali, ecclesiam vel ma-
tricem puta que matrix ecclesia est in
alia terra non interdicta vel ecclesie plures
in villa vel castro et nulla prior
quod que baptizat suos parochianos
et forte cum ceteris eorum aliquem
observant interdictum aliqui non vero puto
quod non est locus hic tamen consistorium. deficiunt
enim nobis et liba cum eius sunt non
locum habet qui in loco puglant. interdicto [illa]
nulla esset ecclesia nisi religiosorum non
observantur habuerint ergo tunc locum an-
tiqua iura per hoc quod dicit sentient per
quod ignorantes quod pena ligat obser-
vare non d(icit) quod in non observando se
conforment sed v(el) servando. adde enim
intendit quod gesto. non diminuere ad ob-
servantiam interdictorum expresso ergo clericorum
ecclesie matris non dabit religiosi. in idem
delinquenti obvitionibus quibuscumque si
allegarent pure nullitatem. vel licet
interdictum sit nullum expressa aliqua tamen

opponi tamen matrix ecclesia fiat illud
religiosi violantes sint excommunicati
Lxxxiii. Dum temporales qui interdictus loci
existit divina officia celebrare quomodo
licet cogunt aut qui non tamen propa-
lant pulsatione sed etiam per presbiteros
ad officia eadem audienda aliquos
excommunicatos vel interdictos evocari faciunt
seu qui ne excommunicati publice aut
interdicti coram divinis ipsis misse cele-
brantur et celebranti monitis suppositis
non excant monitis remanere presumunt
sint excommunicati non non prec. ap. sint [supp]
absolutione vii c. dum temporales eo
quod sunt epis. vel ceterorum plati quibus
per hoc comprehendit omnem modum compul-
sionis s. realem et personalem directum
et indirectum vel res eorum occupet eo-
rumque eos in rebus vel personis sunt
molestet non d(icit) vocatis vel in personis
per quod patet quod quo ad predictos sufficiat
monitio generalis puta quod monita quod
omnes excommunicati et interdicti excant
ille precepit quod non excant vocati vel
excant moniti generali ergo monito
nullus ligatur ex eo quod remaneant soli
ergo vocati moniti remanet non ecclesie
ligabitur remanere presumat intellige
etiam si ipsi temporales sunt non mandat
et ulterius vero tamen excommunicatus [illegible]
excommunicant. Lxxxv. fratres minores
recipientes in suis ecclesijs ad audienda
divina officia tempore interdicti fratres et sorores
de tercio ordine sunt excommunicati non pro-
sunt eis aliqua simile. contra illis
vel ipsos non absolutione sint nisi a papa
vel satisfactione premissa aliorum epis.
aplica auctoritate vii c. cum ex eo quod sunt
eorum per hoc patet contra illum alijs capitulis
hoc faciunt quod pena cessaret. alia
tamen pena quibus locum habet et talis
quod consilio eum moderamine illius alma
auctoritate apostolica d(icit) apostolica exemptorum et
qua delinquant in locis exemptis
Lxxxvi. eos qui defunctorum corpora

Epe redacti

li

i cimiterijs, i capelis no consecrat aim
ul ercoicatos publice cuit interdictu
interdictos ul usurarios manifestos sciet
sepeliunt ipso facto snia excoicois
ligat nec absolui debet nisi pus
ad arbitriu epi satisfecerit contentus
eis quibus in iuriatu est quorumqz
75c priuilegiis no obstantibus vij. de sepul. eos
qui. Eos qui pter includit, ul ubi
Cimiterijs p gr i campis ul locis
nat sepeliant eos. no est est loco
sic pene qz intellige. etia si locus
ille esset vicinus ul contiguus ecce ul
cimiterio qua ex quo adiuncti cimiteriu
no est p epm benedictu d q. di. j.
in viento no est sinit pene locus
aime qz dr quia clerici qui frauant
interdictu concedunt sepultura cu sole
tio et pue campanarum pulsacoe. de pe
et re. contra. / aliqui ceti religiosi
sunt priuilegiati ut fratribus eorum qz
no sunt excoicati ul nominati interdicti
pbeant tpe interdicti et sepul. de priuile.
ut priuilea In quatuor aut festiuitatibus
in quibus tpe interdicti celebrari potest
alta voce no puto posse mortuos sepeliri
licet sepe contrariu sunt obseruato et hec
bn probat decre. de priuile cu pla
tee et qz si et alle q. qui diebus
illis prohibet ptcipacoem diuinorum
loquitur de audiendis et no de sepultis
coicatos sci ab hoie ul a iure
et intelligitur de excoicatoe. maio.
lit cu excoicatis i minoi per
decedentes no sint sepeliendi
ut no sinuet c.t. sati. sinit tam
pene locus no est. Quibus Jo. an
dreas velle qz quo ad sinit tm
no indicabit publice excoicatos
si iudex sedens in banco psfat
sniam coram duobus ul tribus. sed
decet qz coram multis. alias posset
esse occulte. per hoc etia quod dr
publice dico quod si esset occultus
quo qz sepelientes seciet hoc sinit
pene nisi esset denunciati vel vidit

ta

quod possit in cimiterio sepeliri in tales
no no vitabit qui nec no sit interdictis
locis manifes. intellige nisi tantum
sit de restitutoe. de rapinis c. j. et ij. ul
lex et puto sufficit quo ad sepultura
no dico quo ad corrobandu eius
testimoniu quod caueant pro morte
quia tm intelligo mco qui insuper
fas satisfacere de usuris / alit no sufficeret
cauco heredum ut decreuisset in pcto
sciens. requirit ergo sniam h excoicatio
Sepelierint h sunt dubia quia
mag requirunt principis declaratoe
qua glosator expon. s. an ptates
ad sepultura q tn n sepeliunt sint
excoicati Item quit de conmutatibus
simus desodientibus defabricantibus
ul aperientibus sepulturas de plat
2 clericis iustis etiam magnis cimiteriis
sepeliunt q no prohibent ul patiunt
Item de clericis et layos qui ptant
cruces et similia et quibus cu hec
pena ex primat sepeliente sepe
lire aut sit mortuum hoio ul tum
ulo corporis claudere videt solos h
homo ul tumulo corporis i ponentes
ligatos esse et facit pter equitatis
ne ex vno fine multitudo ligetur
Ptea constat qz ptates coicantes
ul fabri si no sequeretur ex sepul
tio excoicati no essent / in genere
est qz h contra. ludibria esset si
ronis solo ribaldus ul formens
p quo id expedi potit ligari dicatur
reliquis vptatis possit et potuint
expediens satisfecerint eis quibus sunt
sunt forte quorum fauore sunt lat
pue excois ul interdicti quibus re
stitucio debet fi si qua ei violecia
fuisset illata clerici ul iustis ptatis
fiei debet si coz corp corpa ul ossa
distin [illegible] exhumandi sunt de sepul.
satis et hoc i ulis i ubis capitulis

Sed quid de primo dicto quod si ille sic penitens licet non fuit debuit sepeliri non tamen consimabile salte post relaxationem interdicti / de mortuariis interdicti penitentes non quod illa licite possit recepi ab eo quem relinquit in morte cum proposito sic ordinat Similiter ea que postea dederent tamen sine sepulto in cimiterio post relaxationem interdicti desimabili que dederent cum sine sepulto tempore interdicti non puto licitos licite recipere posse quod videntur tamen sepulturis pertinere

Capitulo xxxvii. excommunicate sunt mulieres que se vel de certo sectatas vel demono appunctas statuit in principio de quo extra vii. de religiosis domibus in quibusdam Capitulo xxxviii. excommunicati sunt omnes religiosi capientes mulieres in i. statum fonetes vel ad ipsum suscipiendum in ducentes non obstante privilegio valitio intendentes Capitulo xxxix. excommunicati sunt contrahentes matrimonium scienter in gradu ab ecclesia prohibito Capitulo xxxx. excommunicati sunt contrahentes matrimonium cum monialibus Capitulo xxxxi. excommunicati sunt quicumque religiosi et moniales ac clerici in sacris constituti contrahentes matrimonium et insuper tales ecclesiastici. capitulis plati tenentur tales quos publice sunt talia contraxisse vel de quibus hoc sentiunt constituti denuntiare excommunicatos publice tamdiu denuntiare donec separentur ab invicem hec omnia patent vi. de consanguinitate eos quem Circa premissa capitulum nota quod dicit scienter ergo patet quod hec excommunicatio non ligat ignorantes quod intelligo ignorancia facti probabili non affectata scilicet quia ignorabant se esse consanguineos vel affines Sed si non ignorabant sed nescientes quod in gradu esset prohibito quo quia sciebat quod eos ligat excommunicatio quia iuris ignorantia Sed si non solus alter sciebat ille solus ligatur xxxv q. v. non satis Sed quid si contraxit ignorans et postea scivit et cohabitat consanguinee Credo quod non ligetur tamen ista constitutio non punit cohabitationem sed contractionem quia dicit contraxerit et probatur ex solutio quod quo quod puer in dicto ecclesia non posset ab ea dimittere peccat ea tamen cognoscendo

Sed quid si contraxerit cum illa quam credebat esse consanguineam vel affinem vel monialem sed non erat Credo non est ligatus quod probatur quia non de sen. ex. si vero in matrimonio per quod videtur quod conatus ad contrahendum non meretur hanc penam et per de restitutione ablata loquitur etiam et quod metus ea patens. Si conditionali licet tali que cadit in constante viri vel ligat excommunicatio quandoque de tractale videtur. sed tamen non sit matrimonio deficiente consensu ita quod non inducat etiam publicam honestatem vi de sponsalibus c. uno de cetera tamen non videtur ligari excommunicatio de sen. ex. post suum Sed quid si non contraxerit matrimonium sed sponsalia tamen Credo non puto ligari tamen hec constitutio sit penalis et verba hec non important quod vi de monialibus constituantur per copulam carnalem qua tamen ligatur si tamen contraxisse videantur excommunicatio de sponsalibus veniens et c. ibi quod Circa tamen tamen notatur quod dicit religiosas professas tacite vel expresse religionem approbatam vi. de voto c. i. quod intelligo esse si professio illa tacita vel expressa tamen obliget illi religioni sed religiose ingrediens moniales propter primum contrahentes cum monali hoc est primum moniale contrahente contrahentes illo cum quo contrahens non ligatur et non recipit sed quia licet ignorent posset quiescere contrahere cum consanguinea aff. vel mo non tamen in mortuarium mortuarum vel constituti in sacris contrahente ignorantia cadit puto tamen quod non esset pro-

laicalis ignorantia vel ordinato ad
sanos scilicet in amentia vel dormitione
non esset locus sicut prius ¶ xxxii.
Excommunicati sunt quicumque civitatum po-
testates capitanei rectores consules
iudices consiliarii et alii quivis
officiales statuta per que quod aliqui
usuras solvere tenentur cogantur
aut etiam captas solutas repetere quo-
quomodo impediant contra tenorem promul-
gare presumpserint facere vel dictare ¶ xxxiii.
Item excommunicati sunt quicumque predictorum
presumpserint facere iudicare quominus
solvantur vel quod soluta non repetantur
vel cum fuerint repetite non restituantur
plene ac libere ¶ xxxiiii. quicumque
predictorum statuta huiusmodi hactenus
edita de libris civitatum suarum super
hoc potestate sibi commissa et cetera quod debet
esse et sunt et sive sunt sicut infra
tres menses non deleverint excommunica-
tionem incurrent ipso facto ¶ xxxv.
Sunt excommunicati quicumque huiusmodi statuta
sive consuetudines ediderint servantes quo-
quomodo presumpserint observare ut in Clementina
parte vii de usuris ex gravi ¶ xxxvi.
quicumque religiosi presumpserint confessiones
facere confitentibus de parochialibus decimis
ab officio predicandi tamdiu maneat
ipso facto suspensus donec confitentibus
ipsis sacerdotes ipsorum de dicta facultatem
fuerint confessionem fecerint et cetera. i.
pecunia obtinuerint cum potuerint con-
fitentibus confessionem facere excommunicationem
incurrunt ipso facto si predicare presumpserint
propter negligentiam vel permutationem
confessio non purgato in dicto capitulo cupientes
¶ xxxvii. excommunicati sunt tam suspecti
confitentibus illius que religiosos et
clericos secularibus ... ne quibus ad
veniendum iurandum vel fide interposita
promissa seu alios promittendum alias

in ducat ut sepulturam apud ipsorum
ecclesias eligat vel iam electam ul-
terius non commutent ut in c. cupi-
entes vel absolutum sunt ab alio sunt
per alia pecunia in morte positis
nullis privilegiis aut statutis cuius-
cumque conditionis in contrarium super hiis
valituris ut ibidem ¶ xxxviii. Reli-
giosi quicumque decimas ecclesiis debitas
ad ipsos ex aliqua causa licita non
spectantes sibi appropriant vel usurpant
vel dari ab aliis non permittunt vel
prestant super predictis super quo requisiti
fuerint ab illis quorum interest omnino
desistunt infra mensem aut si
usurpatas vel retentas infra duos
menses ecclesiis eisdem dampnificatis
emendam non fecerint competentem ab
officiis ad ministrationibus et beneficiis
sunt suspensi donec desistunt et sa-
tisfecerunt dicto modo et similiter religiosi
administratores vel beneficia non
habeant eo ipso quo alii predicti sunt
suspensi ipsi sunt excommunicati donec
plene satisfecerint in illatemus abso-
lvendi non obstantibus privilegiis
quibuscumque premissa tamen non exten-
duntur ad alia que per religiosorum
ipsorum donatos seu oblatos tenentur
dummodo illi religiosi eisdem cum essent
donaverunt seu obtulerunt se et sua
vii. de decimis religiosi per hoc patet
quod non est locus huius penis in
secularibus clericos vel laycos qui
delinquunt in istis ¶ Item quicumque per quod
appellendit et fecerit et ex reli-
giosi ad secularem ecclesiam translata
causas per hoc eodem quod et isto
non habet locum quia decime illis
debentur privatis ut per antiquum feudum
permittuntur sibi facto vel ex pacto sibi

finis

duos menses vid(etur) ut quod illi duo
menses erant ab usurpatione vel re-
tentione licet unus mensis de quo
permittitur erat in requisitione tamen credo
quod requisitus recipiat utrumque casum
officiorum de quibus debuisset an intelliget
de divinis et pro hoc facit quod ita non
repetitur de officiis an. de aliis officiis
ut quia suspensa celebravimus vel plures
pro hoc facit illud l. vi. de reg. iur.
in penis sic et quia non sufficit quod bona
sua donasset manentes in seculo
ipsorum usu fructu retento non obstat
de privilegiis ut privilegia. tales enim
conversos sunt et in quibus privilegia
ut ibi sed non plene oblati ¶ Sexto-
decimo sunt excommunicati religiosi temporale
dominium habentes subditos suos vexan-
tes quia ponitur in vi. de sta. mo. sig.
religiosi non militantes. Septimo modo
qui certum in dicto c. ponitur in clericos
excedentes privati sunt ad ministeriis
suis et in simplices ad secundas quas con-
et alios eis in contemptu tali privilegiis
ordinarii deberet facere omni cessante
privilegia excommunicatos privilegiate innodi
donec fuerit absoluti ut ibidem ¶ 909
excommunicati illi sunt qui visitatores
monasterii in officio suo impediunt et
modo resistant privilegio. statutis
et consuetudinibus quibuscumque in contrarium
minime valituris in de sta. mona.
attendentes ¶ 919 inquisitores
qui obtentu odii gratie vel amoris lucri
vel commodi temporalis contra iusticiam
et conscientiam suam obmiserint vinc(ere) contra
quia procedere in sunt prederiorum
super heretica pravitate vel eciam contra quia
imponendo pravitatem ipsam vel impe-
dimentum sui officii presumpserint quo
quomodo vexare eius vel superior

suspensionis ab officio per triennium alii
non super maiori excommunicationis in quam inci-
dunt per ipsam pretextu in mortis ar-
ticulo et tunc satisfactione premissa non
possunt absolui nullo eis in hoc privilegio
suffragante in. de hereticis multorum per
missa sic intelligo si facultas assit
ei faciendi et tempus quo patitur ad
absolvere de tali cautione. s. per eum
vel presbiterum ¶ 929 qui pretextu
officii inquisitionis hereticorum quibus
illicito modo pecuniam ab aliquo extor-
serit vel eciam scienter ecclesiarum bona
ob delicto clericorum fisco eciam ecclesie a-
pplicavit ipso facto est excommunicatus
nec absolui potest nisi in articulo mortis
donec ei a quo extorsit de pecunia
sic extorta satisfecerit nullis privilegiis
valituris in. de hereticis volentes pretex-
tu sic ergo non eo pretextu illicite exi-
gat licet male faciat non est ligatus
sicut pene illicito penas ergo pecuniarias
applicandas eccl(esi)e non prohibet in-
poni et exigi sed illicitas exactiones
fieri pecuniarum intelligo large 1 q. ii
pretio. scienter ignorante ergo non tenet
hec pena ecclesiarum in bonis ergo clericorum
ipsis non prohibet et pro hoc dico quod
si inocens presumpsisset ecclesie quod eorum
que acquisivit intuitu persone fieri non
posset aplicato ista cum sibi non possit
acquirere sed potius acquirat ecclesie
ecclesie ministerium sibi ipsis vel officialibus
vel fisco seculari cum ad aplicata sit
ipso iure bona laicorum de heresi dampn-
natorum donec ex hoc refertur ad duos
predictos casus s. de pecunia extorsione
et bonorum ecclesie confiscatione et quod de
absolui non potest intellige per ordinarium in
absolutionem sibi ipsi non respuet sa-
tisfaciat s. hec vi. al(ias) paupertas ex-
cusat denique ad tantum ¶ 939 monachi
nigri et regulares canonici ad

ministeriorum quia non tenentur ad cenas
proprio sine speciali licentia suorum pre-
latorum ire non debeant et si aut sine
prelatis aut maius dampnum aliquod
inferat ad dictas cenas se conferant
sunt excommunicati ¶ 92 Item monachi
tenentes infra septa monasteriorum ar-
ma sine licentia suorum abbatum sunt
excommunicati et hoc duo capitula probant
in de sta. mo. ne. In agro non
tenentes dicit in summa tamen quia tenentes
ad ministerium quicquid illuc oportet ire
ea ad ministratores excommunicati non non
quod ad hoc excommunicationem incurrendam
duo sunt necessaria. scilicet quod intraverit
cenam et quod ea dampnificaverit monasterium
vel prelatum licentia non habere vel
non habere non puto ipso de eadem
tamen hoc non repetatur Quid est quod
causa in talibus causa delicti prelati si
compellatur hoc scilicet dampnificandi monasterium
vel prelatum intrat. est ligatus excommunicatione
ipso iure contra claustri obstacula tamen
licet dampnificaverit sine quia non po-
tuit sine quia permittit est ligatus
excommunicatione non repetit canonicus regulares
infra. i. intra per quod patet quod pena
non includit tenentes quoque arma lar-
ge per hoc comprehenduntur tela sed dicuntur
arma stricte quibus defenduntur tela
quibus impugnantur tenentes per hoc
dico quod veniens de foris ad clau-
strum cum armis non animo tenendi ut
tenens non videtur ligari ¶ 97 Excommunicati
sunt religiosi qui sine non licita pa-
rochialis presbiteri licentia speciali clericis
aut laicis administrant sacramentum unctionis
extreme vel eukaristie vel nuptias solemp-
nizant. i. solempniter benedicunt vel qua
benedictione ecclesie [illegible] c. i. et
in. per hoc tamen non preiudicatur illis
quibus sedes ap. concessit ut
familiaribus suis domesticis aut

pauperibus in suis hospitalibus dege-
ntibus sacramenta possint ecclesiastica ministrare
non licita [illegible] religiosis pro-
chiano [illegible] talem licentiam se habere
[illegible] quod sit quia non debet preiudicium in
[illegible] sine salute [illegible] sanctis
parochialis per hoc quo ad scolares
[illegible] et huius [illegible] intelligo
presbiterum [illegible] parochia habitant. ex
de pe. di. vi. placuit presbiteris credo
sufficere licentiam parochialis qui non
dominus est presbiter quia scilicet [illegible]
est tamen ipso [illegible] vel est pro-
chialis collegiata videtur etiam sufficere
licentia vicarii generalis etiam per modum
illius de [illegible] de elec. li. vi.
sufficit etiam si hoc faciat auctoritate
[illegible] est tamen est parochia de do-
natione ap. [illegible] et [illegible] presbiteri
[illegible] olim dubitatur
autem hic an sufficiat quod presbiter li-
centiet religiosis ut parochianos
suos possint inungere et eis eukaristiam
dare an requiratur parochianorum
consensus quibus hec sunt prebenda
item an sufficiat generalis licentia
data parochiano quod possit illa
recipere an requiratur licentia specialis
scilicet quod a tali religioso ut hic
littere bone satisfaciat consulit
Jo. an quod specificatio fiat de con-
ferente et recipiente et de sacramentis
tamen [illegible] dicit quod expresso de sacramento
specificatur licet non exprimatur nomen
parochiani vel tamen religioso licentia datur
vel nomen religiosi tamen datur licentia
parochiano pena vitatur ¶ 96 Ex-
communicati sunt qui excommunicatos cle-
ricos [illegible] in capitulis [illegible]
[illegible] ap. [illegible]
concessa vel [illegible] statuta pro-
vincialia aut sinodalia promulgant

absolvunt. ¶ 97. Excommunicati sunt re-
ligiosi qui aperte et occulte absolvunt
excommunicatos presumunt et in hiis casibus
premissis non nisi per se. ap. possunt absol-
vi. quos locorum ordinarius pro eo quod hoc
consulit eis excommunicatos faciat pu-
blice nuntiari nullo privilegio contra
hoc valituro. hec omnia patent vii de
privilegiis religiosorum. ¶ Nota pro hoc quod
dicit a canone [illegible] tamen quicumque
etiam aliquis eorum vel prelatus posset
absolvere de facto communiter excommunicatos de-
sententia canonis et contra illorum con-
tra. Qui tamen erit nulli religioso privilegi-
ato. ap. sine absolutionem dimissorum
tamen aliquis unde credo quod excom-
municatum includit sub excommunicatione sus-
pensionis et interdicti cuius nullus potest
absolvi. pro hoc quod dicit quod non
possunt absolvi nisi in articulo mortis
idem valituro. sed qui penitentia intraverunt
et devenerunt sed quod dictum est. ¶ 98. Excommunicati sunt transgressores
constitutionis que religiosos mendicantes
domos ad habitandum loca quecumque
de novo recipere acceptare vel
mutare et ea transferre in alios alie-
nationis titulo intendit vi de privil.
in sexto. ¶ 99. Excommunicati sunt re-
ligiosi qui aliqua in parochiis suis vel
aliquibus proferunt ut ad eorum ec-
clesias debitarum solutiones retrahant
audientes interdicto cum testes. ¶ 100. viii d' pa
si quis episcopum in minorem vel te-
nere percusserit vel ceperit seu bannierit
vel hoc fieri mandaverit aut ab aliis
facta rata habuerit vel scienter fautor
in hiis fuerit aut consilium vel favorem
etiam hiis dederit seu scienter eum defen-
saverit est excommunicatus nec potest abso-
lvi nisi per papam nisi in articulo
mortis presentetur etiam eis alie pene
ut patet hec omnia vi de penis si quis
tera quoque ipsius dum tamen nostra

unica diocesis non continuat usque ad
condignam satisfactionem eiusdem non solum
erunt loca alia in quibus captivus de-
tinebitur quamdiu detentio ipsa in eisdem
duraverit est interdicta. quod si extra
eiusdem duas dioceses vel alterius continuat
diocesis domicilium principale ipsius et
illa esset in qua fuit delictum commissum
sive principalis et due alie que propinquiores
fuerint eidem loco viciniores sunt in-
terdicte. Civitas autem que premissa
vel aliquid eorum in episcopum suum commiserit
donec ei satisfecerit est interdicta potestas
autem consiliarii ballivi scabini ad-
vocati rectores consules et officiales
quocumque nomine censeantur eorum
culpabiles in premissis similiter sunt
excommunicati nec nisi ut premittitur possunt
absolvi. et si in aliquo predictorum capitum
fuit aliquis absolutus ab excommunicatione
in mortis articulo nisi postquam
pristine fuit restitutus sanitati quan-
tocius commode poterit se pape presentare
curaverit in excommunicationem reincidet ipso
facto ut in dicto c. si quis episcopum. Videntur
contra illos qui remittunt loco non
ordinario includit clericos non dum con-
sectos quia non potest eum includere
non videtur tenere in illo casu qui se
defendendo percutit. Hic pene locum
non habent extenderunt non tamen in quo
solo principaliter mandatur quia cum dicitur
videtur quod ex solo mandato sine ma-
nifestatione non sequitur tot penis quis
involvatur et quia regulariter libera tamen
effectum accipiunt de tali non respondetur. [illegible]
ideo ut exponi hoc patet per cassaces
captores vel banna tamen facta rati
dicitur ergo quod hic facta fuit eius con-
templatione de reg. iuris ratione quibus
l. vi. laicis boemis hic patitur proco
qui cooperatur ad percussionem vel favorem
in predictis pro quod patet quod fautores

talis de emptis pro delicto non incurrant hanc penam, defensant etiam post delictum non includit hanc penam, defensant etiam pro delicto scilicet impediendo ne delinquentes ad manus iudicis veniant exequendo vel puniendo vel ne executio fiat credo tamen quod qui talem defendit ne ledatur a privato pena hanc non incurret tamen illa sit iniuria quia a potestate quibus prohibere tenetur de pen. delicto l. ius gladii. Ubi dicitur quod privatis licet, sed Francia dominus ponit gladii gallicorum ut permittetur s. p. se. ap. nisi in articulo mortis quando commode i. in predicto tempore et indulto a quo modico tempore ut sibi valeat de mutuis providere.

De sententia lata sine titulo 39

Decenti (?) quod predicti de canone premisse late contra percussorem clerici et ipso percussore percussore ... in quibus iste canon fallit. 2o nonnulla ... et quidem quedam circa canonem. Capitulum igitur ad primum sciendum est quod iste canon vibrat clericum vel alia circa persona est ipso iure excommunicatus. Fallit in multis casibus fallit. Primo in apostata et percussor qui per apostasie clericus esse ignorabatur et hoc dictum est s. quod percussor qui cum uxore nubebat clericum esse ignorabat percussor non ligatur et hoc verum est si ignorabat non ignorantia crassa vel affectata sed probabili aliter non excusaretur. Sed quod si dubitetur ... sit se purgare ipso iuramento quod si nescire ... quod ipsum clericum esse ignorabat excusatur ... contra eum ... non ... evitare excommunicatus vitandus est donec ... ap. absolvatur ut c. si non a quibus (?) ... et glo. et expresse quod licet clericus non ... ipsum tamen ad hunc retinet privilegium clericale, et sic intellige illud quod c. in audientia et hoc est regula t.

porti ... Tertio in clerico arma portante militaria excepto ... admonitus per diocesanum se noluit corrigere ut c. in audientia. Tertio in clerico qui nec in tempore nec in forma vestimentorum nec in qualitate negociorum se clericum ... audit si tertio admonitus per diocesanum se non corrigit ut c. contingit 2. eiusdem et de goliardis ... publicis et notoriis sit et non ... de correctione non videtur quod sit privilegio gaudeat ar. ut de apostatis c. i. et de clericis coniugatis ... militas ... non permittit tales hoc privilegio dignos esse et de adulteriis ... adulterium nisi alioquin ... talia et ... sit decenter ... episcopi monitio ... ut c. i. audientia et c. contingit ii et ... quoniamque ... rei evidentia hoc ... videtur retinere privilegium quadam ... tollatur ... de ... cl. et ... Quarto in clerico ... negotiis secularibus ... admonitus per diocesanum se non corrigit ut de ... et ... clerici c. ult. et iste casus est ... quando ipse allegat non exprimit nisi quod tales de facultatibus ... statutis et ... publicaverit quod ... glo. idem non est ... de rebus ... quia delictum ... non debet in ... reddendare ... q. ... Quarto ... relinquentibus ... in fraude ... domini secularis quod etiam intelligas si ... intentione ... defecit ... quia non ... redeundi ad clericatum ut ... tales ... beneficium ... ut de cl. ... et c. iohannes ... intelligas ut de ... 3o sed ... et aliter intelligi potest

6 ut prelati sequitur. h. eo. Excepto in illis
qui contra clericalem non contemptum o-
tyrannide et crudelitate se in rectitudine
immiscuerint vel seditionem et guerram
moverit vel publice attrociter delinquit
extra c. cum non ab homine q. in articulo
extra de apostatis c. j. et sic potest intelligi
extra de privilegiis excepto c. h. eo. licet enim
capitulum intelligitur de hiis qui non sunt
contenti portare arma sed etiam
enormitatibus se immiscent publicis
cum non sic exigitur amonitio secundum
extra c. in audientia et c. contingit 2
intelligitur de hiis qui taliter non ex-
cedunt licet portat arma unde
illi usque ad tertia monitionem pro privilegio
gaudent ut ibi dicitur h. in glosa c. cum
a non ab homine. Exceptio de hiis clericis
qui prevaricationes seu administrationes
secularium personarum accipiunt post
inhibitionem diocesani publice, quomodo frau-
de subpena privilegii clericalis exempto
quod quamtumque contra inhibitionem perma-
neat penitus non defenditur. talis
enim inhibito interposito loco tertie am-
monitionis succedit h. eo. unde per
tales occasione ipsius administrationis per
fraudulenter tempus capiantur in-
dignum est eis ab ecclesia subveniri per
quos constat in ecclesia dei scandalum
generari extra ne clerici vel mo. c. ij. et
aut intelligit quod talis clericus non
subveniantur ab ecclesia per literam secundum mo-
nitus ab administratione non desistat
et hoc communiter in principio sic procedi
c. secundum dotibus inquiri et clerici tunc
demones praeter ne ministri laicorum
fiant et est arguit ad hoc extra c. i. audientia
unde autem hiis ca. laicus cape
sciat non possit clericum actione ad-
ministrationis quam laici prohibentur
exercere clericus admonitus officium est

q. 3 capitulis unum sed contra. febut
non debent exigat tamen reputare
arguit xxvi. q. j. legi vel secundum enim se
ber. unus non debet talis in fraudem
commissa de administratione ab ecclesia sub-
veniri petitur ut alio auxilio ut
ecclesia teneatur ad defendendum clericos
ab oppressione laicorum. Quando sit abbas
vel prelatus inferior episcopo super preditis
moneat clericum subiectum immediate sub-
iectis et clericis interrogatis cum inquisitio
committit hoc privilegium quidam dicunt
quod non quia hic non videtur expresse
tantum inferior episcopo et sic vir episcoporum
privilegium speciale et non debet hoc alius
usurpare extra de privilegiis. pastoralis et arguit
de clericis transmissa est tamen contra arguit.
extra c. contenuo et c. ut. Fame
q. j. et dico hic expressum supplatas
in gloss extra c. in audientia h. host.
B Excepto in illis qui non exordio vel in
media vel in designatione sed iocosa levi-
tate se percutiunt extra c. i. j. unde talis
hoc intelligit communiter qui clericus iocose
percutiat clericum sicut et laicus quia non
est licitus ludus clericorum cum laicis
et q. in laicos. Sed quid de illo qui
a clerico ludente secum quandoque percussus
et per hoc motus pie de liberatione
repercutit eum quandoque in contumelia ma-
nus animo vindicandi se hic non
securus sic plene de liberasset inique
incidit in canonem. hoc contra quo libidine
vindicte et partim repercutit eum
et non iocosa levitate non potest
dicere quod pie deliberatione percutiat
unde incidit in canonem. Si autem tanta
esset subrepta sceptibus quod nec
vindictae vel iniuriae intenderet
tunc non incideret licet contra dicunt
etiam de illo qui iocose percussus a clerico

contumeliose repercutit eum contumelie et iniuria sed ex plenitudine iocosa numquam incidit in canonem. Responsio licet non in hoc canon interveniat ira ex qua tamen contumeliam

9 ludi repercutit sine dolo malo non incidit in canonem extra ii. de (sen. ex.) Quid de ludo cum quod contumelie percussio percussorem sine contumelie percutere ut ne videatur inferior in illo ludo aut inimicus, hec rationes. Quid de sacerdote qui percutit clericum in nuptiis cum eo ludente percussit iratus. Responsio si non animo iniuriandi vel libidine vindicte sed potius ad repellendam violentiam prius qui inceptus esse volebat cum moderamine percussit non credo quod incidit in canonem licet iratus hoc fecerit, hec rationes. Quid de magistro qui hoc tenetur facere ex c. cum voluntate de sen. ex. et si cum correctione vel in causa disciplinae ut c. c. i. de sen. ex. magistri ubi distinguitur inter inter scolares constitutos in minoribus ordinibus et constitutos in maioribus. Quid si cum ira percutiat et contra. Responsio ex quo hec incidit in canonem ex quo causa correctionis hoc facit si moveatur ira pro zelo si tamen percutiat ex odio incidit ut c. c. i. de sen. ex. Quid si principalis vel prohibeat scolaribus vel aliis committit a quibus per dos doctores dos et talis prohibitos eos percutiat numquam incidit in canonem. Responsio credo quod non quia non percussit nisi per prohibitionem et auferre beneficium per quod numquam conceditur doctoribus corrigere quos docent, hec rationes.

10 Quid de clericis qui vim in conventi tempore repellit ut c. si non alias de sen. ex. clericus et hoc intelligo sine repellat arte sine arte 33. q. ii. si inferenda et c. vel. Hoc autem quod dicitur in [illegible] [illegible] incontinenti ex parte i. antequam divertat ad aliam actum et est continuus actus quo ad hoc ut ipse in vito videtur quod de violentia illata vel sit ad prius

dissimulare aut acceptando tempore hec rationes. Innocentius autem hic quod ala. io. et b. distinguit quod cum violentia rebus licet illa repellere et in continenti si potest et etiam ex intervallo tempus collectis armis pro ut de resti. spo. olim qui non fit processus. Licet in continenti et non ex intervallo se defendere et cum moderamine inculpate tutele ut ex c. c. et si b. ex c. dilectus s. vi et de homicidio significasti. Sed quid si non ob defensionem sui sed patris vel matris vel uxoris vel filii vel familie vel etiam concivium clerici ledat sine reatu. Responsio dicit Innocentius infra c. si non dum quod quidam dicunt quibus ex ipse magis assentit quod talis non incidit in canonem ar. ff. de iure ea esse qui de s. si vi et pot. Vi iniuria est propulsanda eorum qui non iniurianda. Alii dicunt quod hoc est vim de defensione personarum illarum per quas intelligitur fieri nobis iniuria ut sunt uxor filii et pater et mater de iniuriis l. i. § pater. Quid de eo qui se invenit clericum cum uxore matre sorore filia propria turpiter agentem ut c. si non dominus de sen. ex. vel ante concubinam est et sub nomine uxoris comprehendi sponsa de pen. § b. et ho. Nota ex quod hic innominatam infra c. si non dominus nomine matris intelligitur omnis ascendentes nomine filii omnes descendentes in collateralibus aut vel affinibus nomine extendi non audet. Alii dicunt simpliciter quod personas ubi nominatas hic primo non extendi et hoc dicit ibidem ho. tenens esse. Item si ho. ibidem intelligitur de sorore vel filia carnali quia de tali non de adoptiva. Item si ho. t. de divor. si inter uxorem deprehendit vel sororem vel sicut ante vel per filia in adulterio deprehenso vel clerico teneo ut utrumque in vito sine ex cognatione per ipsos horas ut vocet testes per quos probare possit adulterium ff. de.

adult(erio). capitulo et si. xxxij q. i.
prohibetur non eciam tempore ... nisi incidunt
clerici in adulterio hoc tamen sic intelligo quod ca(nonica)
non restringitur tantum ad coitum sed ad
amplexus et ad osculaciones et que-
cumque pertinent ad opus carnis sed tamen
non electo proposito sed inprovisu talia fa-
ciant potest fieri quod iudicando aliud
esset quia verbaliter incidet in canonem
Cum autem constat per signa apta quod
iam clericus compleuit opus credo quod
per talia potest signa et tam propinqua
negocia quod constet turpitudinem
et coitus ibidem completa si poterat
statim non cognitatis verbaliter talem
propter derelictis circumstanciis Si autem non
sunt probabilia signa ut in tabernis
vel simili sed quia clericus
ad alia diuertit et de loco discessit vbe-
ratus incidit in canonem hec Raymundus Sed
quid si simulet vel intendat clericum
sit turpiter agentem R(esponde)o et si possibile
quod talis patitur quo ad compositionem
quantum iustum dolorem conpescere non
potest Capitulo vel de adult(erio). quibus tamen
non distinguunt magistri tam dece aut
[a]dulteratione et abortatione in verba et per-
cussionem et abortionem in verba et perce-
ptionem restringendam quia tamen decere. extra
c. si non i. non vult cognitione in illos
qui perpetrant in ieiunii manus violentas
in clericos et distingunt inter hospitalios
qui clericos spoliant et eos qui pene
vulneribus ledunt eos vide tamen deinde
quod taliter mutilantes vel arcere-
tes incidunt in canonem hec Raymundus Ho. extra
sup. c. si non alii dicunt quod si canonice
non licet eum punire sed aliud sibi prout
extra de penis c. in Decimo de illo qui
procurat quod clericus vocetur ab vxo-
ria ad turpe actum et taliter
vocat verberat R(esponde)o quod talis cum
inde incidit in canonem quia non sit
aliquid pro dignitate clerici tamen contraveniunt
quod vocaretur ad turpitudinem hec Raymundus
Decimo de muliere que tamen racione accidenti
vel aliquo alio percutit in capite sacerdotis
in procedente eam procacitate in aliquid
incidit in canonem R(esponde)o si sola vilibus ea
incipit credo quod incidit in canone
si autem tangat ea in verba turpiter
aut vim inferat corporalem si illa cum
moderatione in culpate tutele se defen-
dendo eum percutiat zelo castitatis et
iusta indignatione mota non credo quod
incidat in canonem. Similiter nec ille qui incidit
in clericum que cum vxore. matre vel filia
sua turpiter agentem in iecit manus
in iecit violentas. secundus tamen est quod
hec inter pro hoc se faciat ad cautelam
absolui ab episcopo hec Raymundus Duodecimo 12
in illo qui hoc facit de mandato prelati
quippe extra c. contendere licet eius clerici
non debeant liberari etiam tamen correctionis
prelatorum aliorum et preceptores et tribulatores
incidunt extra c. vniuersitatis sed qui sunt
incorrigibiles sunt hec tamen de mandato
prelatorum sed illorum quorum iurisdiccioni illi
sunt subiecti a quibus debent corrigi
capi possunt per sublatores communes contra-
sitis et ad iudicium trahi et in carcere
et violenter dum tamen non amplius ca-
pientium et lacorum violentia se extendit
quia de facto vel rebelles exigit clericorum
et ita cum moderamine inculpate tutele
alias si modum excedunt tenentur extra c. ut
fame. tunc q. vel mitigo. et glo(sa) illud
autem c. vniuersitatis loquitur in causa in quo
monachus non pervenit regularem
disciplinam nec abbatis sunt obediencia
et possunt prout per abbate et alios monachos
corrigi hec Ho. Undecimo autem declaratum
est in c. preditos quod clerici per consessores
communes licet non dum appareant incorr-
igibiles de mandato prelati cuiuscumque
iurisdictionem habentis sed qui tamen possunt presumere
sue dominium quam sue presulcior sue capi-
tudine possunt licite capi per laicos capi

procedatur in eos ut ibi nota. 2 q. 1 Jo. an.

et incarcerari pena debita castigandi
dum non comparendo non esset pro clericis captis
compulsus donec se permittat et dicentes
eum non representent tale presbiter vel
alio modo preveniunt contumaciam faciunt et
hoc ubi lex ferat et secundum predictum modum
loquitur illud c. ut fame sed illud c.
[illegible] illud de iudicibus quia prelatus
clericos vel monachos prelatorum non debet
incarcerare etiam obtentum iuste sed pro clericos
vel monachos vel proprium per se minor
episcopo et ideo mandans et mandatorum
respiciunt contumaciam hoc Jo. an. Episcopos
quorum clericos suos sibi procedendo iniuria
fideiussoriam dederunt cautione de tunc
non dent nisi extraordinarie enormitas
venialia criminalis eos capit de tunc
ut in dicto c. per clericos q. contra ra-
tionalis causa esset si fuisset plures mi-
nistros et vellet capere unum de tunc
ut per alios sic posset et capere
ut ibi glo. Jo. an. ¶ Sed nonne est
simile mandatum quod continetur xxiii
q. v principes. Responso speciale mandatum
hic continetur ut quando non est
notio eos esse incorrigibiles et tra-
dendos curie secularis non licet hoc sine
prelatorum mandato quia adhuc sub
clericali regula tenentur ex de homicidio
presbyterorum. si vero vel nisi se immisceat
criminibus ex c. cum non ab homine
et c. perpendimus hoc in dicto c. ut fame
in glo. ¶ Adhuc nota quod prelatus clericum
de furto suspectum potest compedibus subicere et
in vinculis retinere donec furtum reddat
ex de depo. c. i. Dicit etiam Innocentius quod
quilibet clericus capere potest furatorem vel
predonem clerici et eum sibi licet nisi fuerit
incontinenti tempore tollere et iudici presentare
in auctoritate ut iudices sine quorum
suffragio civitate laicus aut
nullo modo hoc licet etiam super iudices
hoc nota de quod iudex laicus vel dominus
vel etiam proprius capere potest clericum de [illegible]
ne fugiat ut eum episcopo representet
hoc Host. ex c. ut fame. ¶ xxiii

in celebrante divinum officium quod prohibetur vel aliquid
ad quod spectat potest etiam de causa. ¶ Clericus si
clericus ad preceptum prohibitum non [illegible]
[illegible] prelatus non potest celebratis.
Responso potest sine metu contumacionis etiam
ex c. veniens de sen. ex. ¶ xiii 12
In eo quod [illegible] officium quod ecclesia oportet
clericum preveniat ut cantor sacrista
hospitalarius et plures quod communi [illegible]
est officium [illegible] et alia sine quibus
illud non potest commode expediri. ¶ xiiii 14
in [illegible] ecclesie qui causa devotionis hoc
facit. ¶ Sed quid de sacerdote qui go-
liardum turpiter imitatur protracto zelo
dei. Responso pro clericis fit goliardus qui
gaudeat adhuc privilegio clericali
intendit ut in ca. nisi goliardus
fit in minoribus ordinibus constitutus
et protinus correctionem vel turbet
divinum officium vel in aliquo capitulo cantare
presumat cum hoc nota. ¶ xvi 16
in eo qui est prelatus et scienter cor-
rigit. ¶ xvii in de eo sine clerico in
layco familiari corrigere. ¶ xviii 17
in principio sine parte sine clerico in 18
layco hoc ipso capitis probatur ex
c. cum voluntate. Intelligitur autem
iste in capitis delicto [illegible]. ¶ Quid
ergo si proponere notare ibidem modum ini-
tiando procedat intendit in cap.
Responso non nisi hoc fiat animo irato
et composito quia canon tantum
dolum consequitur quod patet compositionibus
eius xxiii q. iiii si quis suadente
ubi manus violentas in iaceat et
ex c. ii. violentia etiam non committitur
sine dolo sed manus de [illegible] proprio
non sit dolose sed caritatine licet
fortuito tamen modo procedat disci-
pline hoc glo. et de iniuria super dicta
c. cum voluntate. ¶ Quid ergo si clericus
de [illegible] proponens verberando san-
guinem commisit. Responso delinquit si
sciat et composito percussit. secus
si scienter percutiendo sanguinis gutta

forte corripit ar. extra de elec. post
c. in alibi eum ut tenus est aqua
pro bonum et licitum facimus. si quid
preter voluntatem tamquam malum ac-
cidit nobis imputari debeat xxxii
q. v. de callidis. Ideo licet debitum
dicto tamen ut certa regula tradi possit
extra de off. del. de causis licet ho. t.
decli. proposite. Intelligitur autem predicta
vi capitis delendum propositione que sit
causa correctionis sicut etiam patet
extra c. tamen voluntate. Quid si prelatus
eius clericum diu percutiat non advertat
actu ut cogitet correctionem sed potius
culpa attendat delinquentis inquit
incidit in canonem. Respondeo et si de correc-
tione non cogitet in actu vel habitu
ex quo tamen talis est persona que
habet auctoritatem animo puniendi et cul-
pa subest ex qua meruit puniri
non incidit penam in canonem. Unde
sicut eos puniret causa correctionis
est puniret pro culpa digna correc-
tione. Licet autem licet pena videatur
benigna non tamen videtur severa secundum eos
Quid etiam si fratrem meum eiusdem
religionis vel alterius aut clericum
aliquem patiar facere aliquod flagitium
puta aliquem illicite percutere vel de re-
ligione exire aut fornicari vel aliquid
simile teneo violenter zelo divine faciat [iustitie]
illud quod tamen nullo modo puniatur ad cor-
rectionem inducitur. Respondeo si talem teneo
modico tempore vel in initio et remittere
in eo manibus in iectis cum verborum bla-
ditiis et extra iniuriam percussionis
non credo incidere canonem tamen quanto tempore
possum taliter detinere eum in initio est
arbitrio boni viri limitandum et secundum que
cautas in prohabit hec [illegible] / [illegible]
satis concordat [illegible] et ho. [illegible]
[illegible] dicentes quod si forte inter clericos
[illegible] supervenerit et ipse etiam ab ali-
quibus violenter intruditur illi in-
trudentes excommunicati sunt ar.

xxv. di. tamen litteris tamen ei non invenit [subvenit]
et potestas salutis. Consilium autem bonum est
ut omnis ab illius in actionibus contineat
manus suas ne apostolus imitatur gravitatem
omne excessus scilicet notabili vel corrupte
intentionis incidat in culpa vel sen-
tentia et quod promisso est ad concordiam
tendat ad noxam sicut dicit Leo papa xxx
v. di. licet enim et intelligere quod corrupte
intentio dicitur qui processo fit libidine
vindicte omnino vel potius zelo cor-
rectionis. Potius libidine vindicte
vel alterius, in iste cause quia tamen
modicum fuerint tota massa corrump-
itur [illegible] et cetera. Intelligitur etiam
predicta in capitis de constitutis in mino-
ribus ordinibus ut patet in dicto c. tamen
voluntate in textu et glossa. [illegible] et ho.
[illegible] est si sunt infames quia
[illegible] quod punitur specialiter [illegible]
prohibetur [illegible] sicut quod de uno
negatur de alio conceditur extra de prescrip-
tione. Quid quod si constituti infames
turbet divinum officium. Respondeo non per-
cutiatur sed puniatur admonitionibus [aliis]
et si se non correxerint sunt suspe-
extra de cle. [illegible] dolentes [illegible] in glo-
dicto c. tamen voluntate. Quid si non
ex proposito prelatus vel magister percutiat
constitutum in maioribus non in excepto
casu xvii q. iiii si quis suadente
sed quia non fuit ad placitum prelati
quia ut retineri potest impeti aliquid
talis percussor est excommunicatus. Respondeat
Ho. quod non si faciat hoc causa
correctionis extra c. tamen volte. q. Si
quis non v. et alii [illegible] qui obtentu [nam indistincte]
et indeterminate ibidem indisputate fieri [in v]
precedenti et sequenti loquitur determinate
de constitutis in minoribus ad idem ar. extra
de regularibus c. vel. / Si autem licet faciat
ex improvisa malicia sicut non
evadit [illegible] notat videtur referre tot-
[illegible] tantum ad clericos in minoribus

constitutos. Sed numquid distinguendum
est inter constitutos in ordinibus sacris
et constitutos in non sacris respondeo pri-
ncipiis. Extra quod s. vero credit
et quod eos liberare filios etiam
in sacris constitutos cum correctionis
et id dicit tamen innuere tamen non recepit
c. non licet eos liberare cum correctio-
nis inferiores diacones non autem diaconos
vel presbiteros. Jo. non xxxii q. v c. i.
et hec supra t. cum voluntate dicat
quod nec subditos quia si faceret
ordo liberat propria potestate. ¶ xxix
19 clerico deposito et tradito curie seculari
episcopus subvenit c. non ab homine xxiii q.
iii. si quis deinceps. secus si non
sit traditus sed degradatus ita tamen sic
quadam vult vivere sub regula clericali
privilegium retinet di. l. dicitur in
memoria sunt officium de c. de quo
personis [illegible] non solum. ¶ xxx
20 clerico ad actum coniugatus clerica-
licatum [illegible] xxvii di. Jo. et priuoc.
supra c. non dubium nec quia sensus est
[illegible] nec tonsuram defert quia
ad hoc est corrigendus episcopus de cle-
ricis. Jo. et c. consultationi quo circa
si tonsuram nollet deferre sed et re-
tineret privilegium istud licet conti-
[illegible] tenet dicit est quidam quod
bigamus non retinet quod verum est de
bigamis c. i. li. vi. hoc privilegium
di. di. quisquis sed de hoc videbitur
21 infra inter de ordine. ¶ xxxi Sed
[illegible] clerico heretico quod [illegible]
non incidit in canonem sententia tamen
ad evidentiam maiorem pone ibi de an-
[illegible] tres non capit sceptros a-
nec supra additur qui tamen satis possunt
reduci ad aliquos predictorum vinis
est cum dicitur dominus clerici [illegible]
cum in domo propria nec contra voluntate
sine quietet [illegible] compellit de do-
mo sive cum pluribus illius clericum non
sit prius quam ipsum exire rogat et
dominus domini ibi expellendo non ex-
cedat non incidit in [illegible] manus in-
iniectas quam [illegible] iniectio et
pertinet de ff. de reg. iur. l. nemo damp-
num facit nisi is qui facit quod facere ius
non habet. Alius est cum clerico volente
percutere aliquem cum baculo is qui
removet baculum violenter quia non
in iniuriam et moderate impediendo
cum ne faciat alii iniuriam talem
22 ¶ xxxii est cum aliquis non ex deli-
beratione sed tantum ex surreptione
totius primi levius impellit licet sit ver-
batis peccatum cum mortale non committitur
nisi ex deliberatione vel post tempus suf-
ficiens humane fragilitati ad deliberandum
quod facit non est tale quod homo
non obstante humana fragilitate in
firmiter tenetur de necessitate liberare ut
ab illo opere sic promptus peccato
retrahatur. Nullus autem excommunicatur
[illegible] nisi per peccatum mortale cum
iura [illegible] ut adverte non in-
fligatur nisi per peccatum mortale vide
quod conditor iuris non voluit
ut contra. Adverte in secunda peccatum
mortale hec vide. Sequitur vide de re-
gulis et de quibusdam notandis et quod ex con-
trario canone late sententie que perpetue ¶ 23
Ad eius maiorem evidentiam textus
ipsius hic ponatur qui habetur xvii. q.
iiii. si quis suadente diabolo
huius sacrilegii [illegible] in incurrit quod
in clericum vel monachum manus violentas
iniecerit anathematis vinculo subiaceat
et nullus episcoporum illum presumat ab-
solvere nisi urgente mortis periculo
donec apostolico conspectui presentetur et eius man-
datum suscipiat. ¶ Ubi pro non-
quod licet dicitur canon videtur requirere ta-
[illegible] in ratione dicendum est in iecerit viole-
ntas idem est violentas in iuria
dicit dicat suadente diabolo hoc tamen

fallit capitulum nisi aliquid intercedit quibus iniuriam canonis pene in ratione quod sola violencia dum clericus tenetur nec liberum vel in vitiis sit quod non sit liberum percussit absolvendum ut extra c. cum pro quia refert utrum quis percussoribus vel precibus detineatur ff. ex quibus causis maior. percutitur / aliqui quod sola iniuria pene violencia ut tunc quis clericus nolens teneri verberat in recompensationem delicti quod clericus commisit contra ipsum punit laica alicubi facere conveniunt ex parte Sibilia ut extra c. contingit i. / aliqui nota pene violencia et pene iniuria quod solum in ratione ut extra c. universitatis [illegible] goff. sed tunc illud non sunt pene in iniuria quod apparet ibi dum detineantur punit vel violente percutere de in minoras manus ut in illa universitatis Sed quod 2m membrum dicere quod violenti non fit iniuria xxx iii. q. v. volunt ff. de reg. iur. / nemo videtur et in non videtur fieri iniuria Responsio iniuria de se fit eum quia ea que in nos delinquitur remittere possumus quando ad nos pertinet sed non quando ad ecclesiam xxiii q. iiij si 18 q. et quando tangit commodum aliorum [illegible] di. palentaneo Sed quare excusatur qui ioco percutit clericum licet invite ut extra c. i. et non ille qui percutit clericum volente Responsio quia ioculares manus inicit ut extra c. universitatis sed ille non et causa iniurie inferendi in iniuria hoc facere videtur hic extra c. contingit i. in glo. vij Numquid potest clericus renunciare privilegio canonis predicti Responsio quod non potest renunciare verbo ut extra de fo. c. si diligenti. etiam si sit coniugatus ut extra de [illegible] iu. et [illegible]. Si autem demum habitus [illegible] non contrahat [illegible] di quicumque. et etiam si sit depositus quamdiu vult vivere sub regula clericali ut supra dictum c. et [illegible] di dum. sed non renunciare facto

ut si post tria monitionem habitum clericalem et tonsuram deferat vel enormitatibus se immisceat extra c. perpendimus cum [illegible] et glo. et c. vel non ab homine et c. in audientia. talia ergo faciendo se privat sic privilegio extra de [illegible]. et [illegible] extra clericis [illegible] et glo. Et extra c. contingit i. [illegible] et glo. Attendendum est tamen quod dictus canon [illegible] quod [illegible] quod non sufficit quod sit liberatus nisi habeat ordinem clericalem sibi collatum ab episcopo vel ab alio qui possit de iure vel de consuetudine conferre tonsuram vel aliquos de minoribus conferre / quod autem dictus canon non [illegible] [illegible] religiosos supponunt si sit [illegible] pene sit femina clericus vel conversus [illegible] sacrata vel conversa extra c. [illegible] et c. de monialibus dummodo tamen sit religionis approbate [illegible] extra de relig. do. c. ult. Quod non de eum est de converso vel conversa respiciendum est ad regulares quibus renunciavit vel religionem ingressi sunt Sibi non [illegible] suscepto non ad conditionatos templi vel hospitalis vel aliarum religionum qui ad sibi [illegible] retinet licet vel tonsuram vel aliud signum conditionis facit vel dat [illegible] donationis quod facit se [illegible] et tamen ad sibi detinet [illegible] non est [illegible] [illegible] non tamen extra c. [illegible]. licet [illegible] Quid de eo qui percutit novitium religionis dicendum Responsio novicio iure est [illegible]. licet non dum sit tacite vel expresse professus vi c. religiosos nec obstat quod tunc potest laicari quia in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] est casus [illegible] xvij. q. iiij. quisquis et [illegible] [illegible]. et Jo. an [illegible] esset non tamen quia in novitium inicit manus violentas sed est quod pene violencia inicit manus in [illegible] ut extra c. contingit i. Quid de [illegible] laicus [illegible] iudicio [illegible] in clerico Responsio non [illegible] [illegible] se

clericum approbate religionis per eos teneri
communis secularium clericorum. Extra. de vita et honestate
clericorum. [illegible] ut doctores in temptauerunt
[illegible] et [illegible] c. non dubium [illegible]
cognoscere et [illegible] in domo et obsequio
tradiderunt et totaliter [illegible] [illegible]
[illegible] de foro clericorum [illegible]
regulares [illegible] seculares [illegible] gaudere
debent tales clericali libertate [illegible]
[illegible] clericorum [illegible] et [illegible]
hec quod dicit [illegible] de privilegiis [illegible]
privilegia [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible]
una et [illegible] [illegible] dico
quod autem tales teneantur religionis
[illegible] generalis approbatur [illegible]
c. xij di. clericorum [illegible] [illegible]
non dubium. [illegible] remaneres
in domo [illegible] et [illegible]

De clerico coniugato deposito [illegible]
de privilegio gaudet. Extra quod non
[illegible] ad [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] multi. et tales contra
clericum est [illegible] xvi q. iij [illegible]
[illegible] et c. [illegible] et eadem ratio est de
clerico coniugato non deposito [illegible]
[illegible] non distinxit quod [illegible]
depositionem [illegible] ad [illegible] privilegium
retinet [illegible] non [illegible] et in [illegible]
fuit eo tradito [illegible] secularis privilegium
[illegible] dicit [illegible] [illegible] [illegible] ab hoc
[illegible] clericum coniugatum liberat
[illegible] hoc [illegible] coniugatis
[illegible] clericum coniugatum
[illegible] depositionem [illegible] distinguit [illegible]
[illegible] non [illegible] c. [illegible] in [illegible]
[illegible] autem [illegible] degradato
[illegible] aliud quod ponitur in [illegible]
[illegible] de privilegio clericali quod
[illegible] approbata est [illegible] et ala
[illegible] dixerunt quod [illegible] degra
dato [illegible] Nota autem
[illegible] accedens et [illegible] di. [illegible]
[illegible] ad hoc est non in deposito

repetita opin. [illegible]

[illegible] de quo loquitur [illegible] illius
capituli [illegible] et [illegible] actualiter [illegible] posito
[illegible] [illegible] et [illegible]
est distinctio inter eos. Et non [illegible]
[illegible] Clericus [illegible] capit clericum [illegible]
[illegible] gladium vel baculum volens percutere
ipsum non tamen percutit. Clericus [illegible]
[illegible] qui sequitur clericum [illegible] capiendi
[illegible] capit [illegible] tales [illegible]
Extra non [illegible] et [illegible] et [illegible]
iniuria et violentia [illegible] in
[illegible] [illegible] excommunicatos [illegible]
[illegible] de [illegible] est [illegible]
[illegible] [illegible] intelligenda
[illegible] [illegible] non [illegible]
relatum [illegible] [illegible] effectu
[illegible] adolescens [illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible] Clericus [illegible] de eo quod [illegible]
[illegible] clerico [illegible] [illegible]
ut fugere posset [illegible] petit [illegible]
iste negasset [illegible] ipsum [illegible] et
[illegible] remisit [illegible] tales est [illegible]
Extra [illegible] hoc ponit tres opiniones
una est quod talis non est excommunicatus A
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quia [illegible] quod est excommunicatus
sed [illegible] hoc nulla pena [illegible]
[illegible] [illegible] c. vi c. [illegible] Clericus
[illegible] aliquis [illegible] clericum vel re
ligiosum de domo vel possessione [illegible]
[illegible] est [illegible] Extra non est ex
communicatus [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] facit hoc [illegible] in
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] incurrat excommunicationem
[illegible] c. ut [illegible]
aliter se defendere non posset [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ut
[illegible] [illegible] [illegible]
Extra [illegible] non [illegible] vel [illegible]
excommunicatus non esset [illegible] de [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] non. glo. [illegible]
[illegible] c. [illegible] est autem [illegible]

A [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] ad cautelam
[illegible] [illegible] absolvi [illegible] fuit excommunicatus
excommunicatus A

amilbi pmilbs pmoꝝ tn tapn q
sunt posita pipp nisi · c · pcedent. Item
sequi l tenet amicus ꝙpas hop tn
hoc fiel palam ffo itꝗ ligat ꝙ
c · mulieres q · nlt · Item sed si hoc fiel
madavit et ꝑ9ca portuit madatum
mtsilonis madatum ꝑfecit ffo sup
ray · et gof cognitatem madit in
si · reintegra renotavit et madata
rius pip hoc l ratificavit az eos de
pena · compimatur si est no · hec
et ho ꝙ c mulieres nl · ho distig
ueud dum est i desimili in · inppo
t demo qtrahendi spon / quida
no dicit indispe̅te apud madatore
in taz no mode · et hius opionis
fuit mmoten pip c mlieres qz tamo
dolu requirit tenet tam culpa d' qua
nl penitei pt et i lr ee qsempt
rodz p mandator pp penitz et
est intate nl eius qpitenz i talte
ligde ins incipit mulo expeonis
pua hoc i misd esset · licet tam t
ab hoie ligai possit qui aliu ligat
i nisie Item dicit de eo qui copiebat
clerici ubeat sed duiq' ubaret de
qpho penitz sed renotare no pt · h
no hz dt quod talis est cognitatus
quo ad eccam no quo addim qd p ·
Jo · an · viz ut Item p p9 madat
et ante manus i reatum decepit et
sed p9ca i reato sequta fuit inquid
talis madator est cognitatus / dnt
quida quod no nt h' ꝙ c mlieres
qua morte madatois solr madat
gaff no dt quod talis incidit nisi
madatu an morte renotavit in
telligz et · al in caꝝ de cade volte
ꝙ de bap · ma̅io · q · nlt · ho no dt
quod quo ad puam eccie militantis
ullo mo ligat pubeta sed tn dz o
pupffos popon q · i penitz tame si

notom l ipt et absolutus i sueno
fuit nl prius signi nl apparuit pro
cognitato dct qr no colli prie eccie
militatis sed forte peti notorz vud
nc eccia orabit pro ipo nc sepelier
sacra i tra / et sic intelligit illud c
maiores q · nlt · Si aut absolutus
fuit nl prius signi appruit cum com
tabunt · vivo et mortuo ita et si ligatus
esset et ei no comicarenius in vita tn
in eo tam cu absolverius p9 morte
ꝙ c · a nobis et quc tam absoluto
quo ad essem intz apatur sed quo
ad hoc tm ut absolutus fuisse per
gitionem monstret Item de illo qui dt
amicis suis et familie sue q ulciz vin
dicari de clerico tali et sic illi ubant
illu ffo cdo quod incidit in can
quonis no ubant eu dm tn iba dixo
amo provocandi eos ad ubanz eu
hec roth Item si quis no mandat
p ratione tn i ratione fcam · licet no
fuit fca nomie suo rata hñt putat
tu quis clericu sibi inimici pcussit et
ille alius gaudet et forte eu recep
tat et ei qmitat ffo no e cognitatus
et hec nobit ala et jo galleges et
no est copissio in c · cu quis dt cun
lco q fam alius no possit facere i
eu ratu hitationem nisi in eo nomie ge
sit iff de negt · gnicere si pupilli
q · sed si q · et sic intelligz regula
ratihito retrotrhz et madato qpar
ꝙ de resti · spo · cu ad sede et de
pino · pnit tnls Item si quis i reatorz
noie suo facta rata hñt / plita eius con
templone fautor nl amicus sui9 clericu
eius inimicu pcussit quc ipe p9ca rat
hndo receptavit et magis amicu hnt
ffo ut pip c de talibs cognitatonis
ma · a me · taz in Sed quid si ille
amicu nl fautore tale no receptat
nl expellit neqz ꝑ alia cotiora appz
q rati hnt ffo · ho · ꝙ c · mlieres

tale quatenus quo ad deum esse ligabi
non tamen quo ad ecclesiam militantem que
non iudicat de occultis xxxii q. v c. a nobis
Queritur per quos vbarct noc et quo
negligentia non prohibendo paret dolo
cum. Et primo super tertio quod non
incidet in excommunicationem tamen dicitur sic
dolus ut cum quis incidat · secus ergo
si ex proposito non prohibeo Queritur per a-
quos aperit infante etiam ut tamen manus
iniciat iniquus est excommunicatus. Et ostendit ex-
xvii q. c. iiii. Idem intelligas si iactat
vel corporis vinum aquam vel oleum vel li-
quorem aquis effundat vel sto feriat si
lapide vel baculo vel gladio vel aliquo
alio percutiat. Nam in omnibus hiis fit in-
iuria corporalis. Idem etiam est si quis
scindat vel rumpet veste clerici dum
eam super se tenet et hoc facit in ani-
mo iniurandi · secus si vestis ab eo sepa-
ta esset imposita vel alibi vel si capiat
equum cui clericus insidat persona ita
quod in uno loco ipsum a inuito teneat vel
deceptio ad terra descendere faciat vel
cingulum frangat et eque in cadat
vel minis vel terroribus parit in iactione
aliqua pena in v. corporali ipsum in vbi
vitanc stare vel secum ire faciat vel eo
includat eum in domo · scripsit vel claude
do vel armatos ad capiendum eum ibi
ponendo si exiret de domo et sic ma-
nere in laicis in iniuriantibus loc sunt
fb omnes quasi sequitur quod doctores
esse excommunicatos. Non enim dicitur clerici
laico super clerico licet ptas xxv q. c. si his
in q. efficacia vel non refert utrum ta-
git persona vel eam ad deferente excepto
hoc violentia vel in minore vel tenuiae
facit ar c. de dd' qui hora cla dis [mi]
semel perdit et postea venit in C v
et q. fet ad licentiam etiam eam simile
gaudent xvii q. iiii si quis contra
xi q. vii c. Item obviat vnde i sup
dicti et infra tractibus et in omnibus casibus
probabilis dubius aut purgabit
se ad episcopi arbitrium aut consequetur
absolutionis beneficium ad cautelam. Vel
ut episcopus vel alius eius committat dicit
xxv c. cum dependes q. sedem licet rata.
et ho de hac materia plura dicit primo
in c. iiii de capitulis et plura dicuntur
infra et dicta sunt supra Queritur per quos
ultra in iactionem manuum vel detentionem
corporalem procinctum clericum cogat quod se
redimat vel aliquid ei tribuat vel aliquod
pia domini ꝯocat ut eam postea
occupat. Et ostendit ho super primo et ho super
c. iiii non est excommunicatus quamvis
iniciat manus violentes in personam
eius vel res sibi tollentes Queritur
per quos aufferat furto clerico corrigia
qua est accinctus vel veste qua est
indutus. Et est primo ibidem non vi
excommunicatus quamvis nimia vel nulla est
violentia apponere quamvis non sentit Queritur
per quos paret minis et terroribus de pre-
sumpto clerico in aliquo hoc facto faciat
secum ire in iniuri admiscere. Et ostendit non
credo quod incidat in canonem nisi crederet
quod in iniurius dictum ille apponit hoc quod
timet ꝑhibit eum aliquo dicitur also cum
co talis non ibimus hoc rod Queritur
de illo qui arestat clericum apportatem
res proprias vel alienas apud se depo-
sitas et per violentiam aufert ei in viro
Et ostendit non credo quod incidat in canonem
si res illas ei aufferat dum est appor-
tando · antequam apportans se rapiat
ad locum destinatum si aut hoc fecit
continuatio postquam ille venit ad loc
destinatum et adeptus fuit illarum rerum
possessionem plenam et perfecte incidit in canonem
quia non licet ei dicere servitus in re sua
continuatio licet rod Queritur de illo qui
propter clericum fugientem ut percutiat in
cum alliato si clericus fugiendo corruat
et ledatur licet tamen ab illo aut percutiat
Queritur etiam si procinctum pro proprietate

deprehensio praecipitet se in aquam vel in
aliquod periculum se ingerat ut evadat
ff. de re mil. l. tamen quod dicit quod proposito
incidit in canonem. In primo nota. Quid de
illo qui accepit clericum per capillos publice
barba et moneta nisi esset clericus
te portarem. Responsio si animo iniuriandi
et per contemptum hoc faciat incurrit edicto
quod incidit in canonem alias non. Sed quid
Quid si dicat quod nesciebat esse
clericum illum quem verberavit. Praesertim cum clericus
ad modum laici incedebat. Responsio si certum
est quod ignorantia excusat. Sed est
in dubio si velit iurare quod ignorabat
extra c. si vero. In quo intelligas quod
ad evitandum multitudinem periculorum quia personae
desidiose pro tempore relinquerentur excommunicatione
dicit suisse extra de sententia excommunicationis. Licet si tamen
vitas se esse in periculo et hoc per eam
demandat in pena dicit in dubio ut ad
apostolicam sedem accedat et sic satisfaciat
petenti et sic loquitur extra c. porro sed
et de primo est ei pena indicenda vel
quia quantumcumque de hoc certa hoc ipso
tempore in hoc loco. Quid si percutiens
vidit tonsuram non tamen credebat quod
esset clericus. Responsio in primam incidit non
obstante sua falsa opinione. Dic tamen
propterea in veritate percussus clericus sit
ff. de iuris et facti ignorantia l. in omni parte et sic
voluit hoc et sic. Quid si dicat laicus
dicit probet se clericum non ei qui dicat
probatio incumbit ff. de probationibus et quod
dicit incumbit est onus probare se clericum
et rite ordinatum. Responsio quod non dicitur
cum esset quod forte sit cum laicus
quod fuit tonsuratus non constat testes
sed sufficit probare quod pro clerico se
gerebat sic agebat sic contrahebat sic
publice omnibus fingebatur ff. ad mace-
donianum l. si filius ff. de his qui sui vel alieni iuris sunt non tamen procedit
tamen sicut distinguit sed quod talis iste
qui est clericus putans esse laicum
aut hoc putat ex ignorantia crassa

quia tamen videtur eum in statu clericali et
talem fuit eum pro clerico et sic incidit in
canonem quia dissoluta negligentia supine dolo
est aut non ex ignorantia crassa videtur
eum in statu laicali non gerente se pro clerico
aut sic sed clericalem statum laicalem reputare
tat esse in posterum vel apostatum et sic et
probabilem tamen hoc credendi et sic
non incidit extra c. si non. Si vero autem
dubitatur utrum sit clericus vel laicus incedit
tamen dubius incidere probatio est. Sed non non
constat utrum sit clericus vel laicus sed
ita fit assertus et commotus quod et
si scit eum esse clericum nihilominus percuteret
ipsum incidit. Si autem non percuteret non
incidit. Casus quod iudex laicus male-
factorem detineat et iste se clericum dicens
ad curiam se remitti petat iudice ne-
gante eum clericum esse quid fiet. Responsio
cognitio dubitationis huius scilicet an sit ille
clericus quia est de re spirituali et ecclesiastica
et ad iudicem ecclesiasticum. Vocato tamen iudice
seculari vel alio cuius interest puta adversario
suo pertinebit ut extra de iudiciis. Si vero
notorium fuit quod sit clericus statim
sine alia cognitione reddi debet tunc
ecclesiae si est sit fama publica quod sit
clericus aut pro clerico gerit hoc statim
post eam cognitionem causae declaratur debet
reddi tunc ecclesiae. Sed quid est si tempore
eius deprehensionis non gerebat se publice
pro laico et postea deprehensus fuit
in statu clericali tonsura scilicet et vestes
defers clericales. Tale enim debemus
clericum reputare donec de contrario constet
et hoc per dictam authenticam de clerico illo quod
debet gaudere clericali privilegio. Si non
eius deprehensionem pro laico publice se
gerebat et pro talis gerebatur de prae-
hensionis tamen tempore fuit in statu clericali
non restituet tunc ecclesiae donec probatur
se clericum esse scilicet coram iudice ecclesiastico

hoc enim probabile est inducit apostolus per
tione que sic consequitur enim ex hoc quod
describebat eum laicalem statum interim tamen
pendente probatione de clericatu iudex
non procedit. consequitur enim probatur hec
causa iudex et per iudex sed detentus
in causa seculari qua litigabat coram iu-
dice eius. Ad quod forte relaxabitur
datis fideiussoribus. sed non oportet hoc
remittere vi. c. si clericus infra. vel litiga-
bit per procuratorem iure, fiet enim, quia
hic est quod quis tamen per alium prosequitur
causam de iudiciis militibus. Predicta autem pro-
batione fiat publicum instrumentum
ordinatoris sicut xxiii q. i legitur vel etiam
per testes extra de testibus veniens et quidam
si in iuventute non erat clericus licet ton-
suram deferat et illum percussit credens
illum clericum cum in iuventute non esset. Ad
in iuventute non est excommunicatus extra de sent.
excommunicationis quod pervenit infra. sed quidam
quidam hos lesam de sent. excommunicationis
reputatione et absolutione donec ... infra
extra c. et hoc voluit hostiensis in summa et hic
extra c. si non ... quidam si credas percutere
laicum et in persona erras percussisti
clericum. Ad alia ... quod in personam
incidit non obstat error persone ...
in iniuria ... ff de iniuriis ...
si in iniuria extra de ... c. ult. tamen
non dicit quod non es excommunicatus si per-
cussisti clericum quem credis laicum extra
c. si non ... ff de ... ult.
et l. ... aut hostiensis sic alia
est ratio quia constat quod in clericum
manus violentas iniecisti et ...
... qui te ad ... laico
... verba tamen ... ligat
te et ... est quod si credo percu-
tere eum qui est filius patris non competit
actio iniuriarum ff de iniuriis cum qui ...
... etiam ... est ... illud
c. si non ... Ad quod autem dicit quod tamen
dicit probabilius nisi adeo ignorantia
crassa esset ... colore excusationis

non liceret ... etiam sicut est innoc-
in c. si non ... est quod ...
intercedat et percutere clericum ...
eximius de ... cum si credes per-
cutere clericum percuciat laicum. Ad non
es excommunicatus licet de iniuria tene-
aris ut patet per premissa et hoc voluit
hostiensis in summa et hic extra c. i audiem et
... eximius si quis ...
clericum et percuciat eum non scientem
statum clericalem aut tonsuram et forte
coniugatum vel negociatorem ...
in tamen ... si ... in quibusdam
capitibus supra notatis de apostatis.

De excommunicatione an conferuntur a iure sive ab homine

Postea considerandum de excommunicatione
maiori que infligitur ministro ...
... sicut audivisti et ita ... nulla
... si quis iudex infligere potest hec
Ad quedam dicit quod soli episcopi ...
dicit quod non tantum episcopi sed etiam
inferiores prelati qui collegiis presunt
... dicit quod etiam quilibet presbiter
curam animarum habens excommunicare potest
hostiensis non et etiam ... concordando dicit
quod in excommunicatione per excommunicatione
sollempni que dicitur anathema in solis
episcopis de qua habetur xi q. iii debent ubi dicitur
xii sacerdotes cum candelas et lu-
minas ardentes in manibus tenere ...
inclusione anathematis seu excommunicationis
proicere debent iura et conculcare
eas pedibus et ibi glo. ibidem non
... ad aque ... sed pro-
iciuntur foras sicut sal infatuatum ii.
q. vii non omnis. deinde epistola .i. litteras
per parochias mittat continens excommunicatorum
nomina et causam excommunicationis et in ...
capitulo viii dicit ... et idem dicit goffredus alii
autem prelati omnes qui spiritualem iurisdictionem
habent de consuetudine vel de iure ...
ut qui per electionem creantur ... contra
consuetudo repugnat excommunicare
potest etiam excommunicatione maiori et ...

sed non possunt presbiteri non tamen ut solle
mpnitate predicta etiam dicit goffredus extra de
v. di plectis extra de offi. ord. c. ij. et
de offi. ordi. quoniam et vj c. x romana
in principio etiam si cura animarum non subsit
ex quo ... idoneum in subditos sunt
inter quos cognoscere et diffinire tam spiri-
tualia prout iurisdictione sine mediata
coactione nulla esset dicitur de officio
cuius tamen iura est iurisdictio l. nulla ff de
de pena cognitatoris exponitur extra
de off. del. c. pastoralis. et de mediata ex
absolutione primum apparatur et mediata
est inter mundanos de spiritualibus non
tinantes tamen quo ad piaculi sine lige a-
anime nulla maior requiritur extra q. iij
corrumpatur hec hostiensis. vide supra glo.
extra de off. ord. c. ab excommunicato similiter
traditur quod quilibet prelatus etiam co-
llegiate licet episcopo subsit est ordinarius
iudex et habet iurisdictionem cognoscendi
et excommunicandi xv q. iij c. j. et hoc
dico sive sit prelatus ille electus sit
a collegio sive unius persone extra de elec.
c. j. idem sive sit prelatus collegii sive
universitati late ad ministrationem tamen
iurisdictione privata episcopo ut non. in glo.
predicta ca. notate etiam etiam semper
potest iudicare excommunicare et absolvere
extra de maio. et obe. c. olim et c. hys
in glo. etiam forte ut dicit in ... extra
de here. abolenda episcopo absente. preterea
de negligentia. Inferiores non sacerdotes
prochialium ecclesiarum qui non habent
iurisdictionem sed contentiosam in subditos
non possunt inter eos cognoscere vel iudicare
ordinaria iurisdictione non possunt ... ratione
excommunicare maiori excommunicatione nisi
forte de consuetudine ... qui dat
in talibus iurisdictionem ix q. iij conquestus
extra de elec. dilectus ij. quod tamen ... etc.
et hoc goffredus dicens quod de aliis pre-
latis qui non habent prelaturam et de
presbiteris prochialibus qui nunc sunt

Bene non hostiensis quilibet sacerdos habet potestatem
excommunicandi et absolvendi quo ad
potestatem clavium sive clavis fori penitentialis
non tamen habet exactionem nisi curam habeat
animarum sicut patet ex predictis. sed c. cum sit
confitendi in ex quo non alia habet potestatem
in notoriis habet excommunicandi et excommunicatum hys
premissa admonitione et nominatim q sive
libelli oblatione ex predictis prout extra
decla. de sepon. c. in ... et potest intelli-
gi quod dicit tex. xj q. iij. audi et
c. quo xvj q. j. et extra de eo qui
fur. ordi. suscep. c. j. nisi forte habet
impediat generalis consuetudo vel superioris
episcopi in synodo hec hostiensis. vide excommunicaciones
quas diebus dominicis aliqui presbiteri
proferunt sicut excommunicatos usurarios sorti-
legos turbatores aratra et similia sed
pacientibus episcopis et non contradicentibus
proferunt et episcopi tales reputant ex-
communicatos et tamquam excommunicatos ab-
solvunt vide per quem eorum approbatione
tamen sive ligant simulate et sive quos
ferunt prodapnis quorum ignorantur
auctores de consuetudine tenent et ligant
prout tanta eorum approbationem hec rod.
Notandum non et que requirunt iudicialem
indaginem non potest excommunicare nisi generalis
consuetudo vel specialis delegatio sive co-
cessio eius prelatus indulgeat via et
capitulum de consuetudine ubi indulgentia
excommunicat et intendit extra de rescriptis ex
parte de ca. extra de consuetudine cum inter-
nos et ex parte et potest intelligi potentia
ratione. potestatem pristinam Si dicit aliquis
animarum habet atque prochie et non sit
sacerdos non potest excommunicare nec absol-
vere quia non habet clavium potestatem hec
hostiensis. dicit ut in eadem ... c. Si non
aliquis prelatus iurisdictionem habeat temporalem
in aliquos homines suos ut ... al
potest iurisdictione spirituali de iure vel de co-
suetudine vel privilegio spirituali cognoscere
non potest sed alius procedat sicut iudex facit

tpal' ar. ex. de off. ordi. lib. et de iure
patr. cu dilcs g. nob. iqr. si tame
platus i aliquo loco utraq iurisdictionem
optineat et utroq gladio pt uti
ar. ex. de appll. si duobus g. ult. ex.
c. dilca l. vi. di. tn ab effusione san-
guinis abstineat pt aut excoicare
iudex spualis ordinarius pt et dele-
gatus ex. de off. del. p. et c. cplius
et c. qrtu hec oia ho. ¶ Utru ex comm
comitato lata ab epo alieno rat a
possit hri ab epo suo. Ro. ff. l. ix
q. v. sup. c. i. pudam q nulla est ratihitio
conffre no pt qua pna plus habet
iuris qua facti et uidetur l' contra
dare ex. de appll. pastoralis circa fi.
ii tuhat ¶ Utru illis quibus cmittit
ap. cterum pdicare dequib excoicare
vl absolve tm inibus dispesare et
pnias iniuge possunt hic alijs demna-
dare. Ro. quod no qua no l' iurisdco
sed ctm ministeriu pariq cmittit i hac
pte ex. de off. del. qua aplica. Utru
tales possunt cclsce ipedictos eos
pnu officiu, ita ut possunt eos excom-
cac. Ro. credo qpsi ar. ex. de off.
dele. cplius als dcluspia et puer
qrtu esset comisso tales ut de ids
et quod dr illud c. qrg. apca no
sibi iurisdco et cauq un est quo
ad hoc ut comitte possunt vl qua
nullam hnt iurisdcom nitaquas
ptes sed officiu tm hec no nugla
dei c. qui apca ¶ Utru iudex de
legatus excoicare possit ginrates
loqdo conuedendo vl copsicude
conuscendo cu excomuncato alijs
Ro quida dicut quod no qua licz
qn aliqua ca delegatr alcui itelligr
oia esse comissa sine quibus illa ca
no pt expediri. no sut tn hec oia
sibi comissa que vale sut considata
illius cause iux hoc esset expssu
i comissione et hoc seruabat et
obseruabat quesitum legatus i francia
¶ Alij dicut qua cum sut eos excogitati
audiuimus delegatus apt' talem pena-
patorem dicut ab eis uel ap. queteare
absolucom. has duas opiniones recit.
ponit et sa est quior ut ipse dicit
tam qme magis assentit p opinioe
m facit ex. de off. dele. p. et c. qu-
derna et pro defen. tenet ¶ Utrum
iudex delegatus pq reuocatom s-
ponis l' hec possit aliqua reuocao
comissionis ad eu pueniat aliquem
excomincare. Ro. quod pt qz adhuc
ap. eu remanet ptas l' comissa
ex. de op. one audit. iuglo ca cpt
de cap. ut debitus honor et ut i glo
eadem dr ibidem pq. c. correcta sunt
s c. et timentis et c. ad h' pent exce
de off. ad dele. c. ca que uidet. co-
traria dic ¶ Alij aut distinguit pt ille
q reuocat comissom aut intendit
et exprimit quod pt irrita et i auc
quidquid concit sunt delegato atte-
ptatu et pt no tenet pna slata pq
ea adel aut no et pt tenz ut dcm
est sup. i pe. Ro hec ric ¶ Utru laicus
possit excomunicare. videtur quod pt ex
supioribus qcessione hoxij di. si q's
pecunia. Ro. quod ibi de indeo ca.
dclario intelligend est y spali cau-
sa cont. i uapore ap. sc. sed qua
xvi di. c. i. dr quod de rebus eccar
no legr laicis alqu disponendi att-
buta facultas. ideo pt alit' dca p-
glo ibidem quod illa ubia dca c. liceat
cardinalibus et alijs clericis ti-
mentibus deu et laicis i uapore
anathere et humano anpo ab ap-
sc repelle redenda sunt singla sin-
gulis scz et cleric anathemate
et laicis laico humano aux ab
ap. sc. repelle hec de ric dicit
alibi l' bo et jo di xxxv. sup
g. iuin quod pp qui hit plenitudiez

irregularitas vij excommunicare pt sed excomunicari non
et ea que sunt

statis committe posset sancto quod
excomunicaret, crimen aut committere non
posset ut dz go. di. vij⁹ in glosa
Utrum irregularis excomunicare posset
Ad 9 platus irregularis aut fratris ratio
pter culpa pria aut pter culpam pria pp̄ quod
tales irritas ꝯ non debet decidere a statu
platoris pter ꝯ decreta et quali-
ter i nglo . dz ꝯ decreti ergo e i .
afflicto enim non debet addi afflictio et
ideo platus i pt fratris ratio pt exercere
ea que sunt ordinis vel et celebrare
vel absolvere debet i forma pter vel
alia pertinencia ministrare pt baptismum
quelibet enim i irritate ministrare non tn
pollepunt quia pt baptismum non ptinet
nisi ad pprios potestas libere exequi
administracionem Si i aut fratris pt irritas
p pria culpa pro tali irritate debet
a platoris statu decidi quia tn ab i⁹
statu non est deiectus ipso iure an
quia deicatur pprium excomunicare pt
tn enim suspenso pt pena magna non
est extendenda nisi ad casus exp-
ssos i iure vel ad similes . non aut
i venitur i iure potimy tales esse su-
spensos ab his que sunt iurisdictionis
irregularitas enim suspendere non videtur
irregularem nisi ab execucione eorum que
sunt ordinis nisi pt contracta p tale
casum quo privantur irregulares privilegio
clericali vel quo fratris est infamis
clericus enim non ordinatus i pt officio
excomunicare pt platus tn ratio tn
postquam a suo statu est deiectus vel
excomunicare vel absolvere pt sed nec
Utrum aliquis excomunicatus vel suspensus
excomunicare pt Ad 9 unus iurisdictionis
est i comparacione ad alium ligandum et
ideo tn omnis excomunicatus a comunione fi-
delium separatur qui licet excomunicatus nisi
iurisdictionis privatur et quia excomunicatio

est iurisdictionis ideo excomunicatus ex-
comunicare non pt xxxiij q i audivimus
sed hoc intelligitur ꝯ e suspensus ubi di-
citur quod quicunque est iudex excomu-
nicare pt et eadem non est de suspenso
a iurisdictione autem est suspensus
ab officio sed non ab execucione iurisdictionis
et sic non pt celebrare divina pt tn
excomunicare aut excomunicari et sic post
celebrare non tn excomunicare aut ab
utroque non tn excomunicare et sic licentia
pt de iure de primo ꝯ de cler suspensa
et de sen o xxxiij ꝯ de excess prelatorum
quam sit totaliter distincto sed in glo
xxxiiij q i audivimus sed tamen hoc et
priori et s ꝯ de excess pre- talia
suspensus ab officio non pt excomunicare
vel inde deserit it . de iud ꝯ ex
iij . Utrum sentencia lata ab eo qui est ex
comunicatus tamen occultus teneat Ad 9
dicunt aliqui non quia sentencia privatur est
de legittimis actibus quibus privatus
excomunicatus sed hec pena dura
videtur si enim omnis actus legittimi
quos exercent aliqui dum eorum
excomunicatio latet essent irriti et i aucte
iudicandi postquam enim excomunicacio
esset detecta multi de suo statu cadent
vel ideo quia aliqui sunt plati suntque
multa beneficia collata quia latet excomunicacionem
fuerunt absoluti ideo est aliorum sentencia
micior et racionabilior qui dicunt quod
i tali casu eorum absoluciones et etiam
beneficiorum collaciones tenent licet p ea
eorum fuerint excomunicacio detecta contra
de excep . ꝯ exceptionem in glo az . de s
de iure pro . opinionibus vel obstat
ꝯ de sen et re iu . ad probandum ubi
dz quod quidquid facit excomunicatus
dum non recedit excomunicatus non valet
quia loquitur de publice excomunicato et
quo privatum tulit . sicut hec pter vr
esse verum i sti s . iij . t xxxiiij duo
quod si crimine talium sicut excomunicatorum

tollenda est eorum sententia licet non episcopi ... est omnium

scismaticorum apostatorum scilicet a fide
omnes isti possunt excommunicari et in temporum
et suspensorum assumptione esset com-
missum et ipsi tollantur. arg. extra. de vi.
q. iiij. ... iij q. vij. ta et concordat
cum predictis lo. et similes circa hoc
compendiosius declinat ... quibus possunt
excommunicare sed non dictum est quot
quod quibus possunt excommunicare sed tamen
ideo recurrendum est ad statum scripturam
cuius est dicere multa quorum spectemur
tamquam sunt superiores et alciores sed quod
cum quibus in ecclesia habeat potestatem habet
est ab ipso Christo qui potestatem suam apostolis
et presertim ipsi Petro dedit. dicit ipsi (dedit)
Petro utramque tamen contulit potestatem
ligandi scilicet et absolvendi et in foro
penitentiali et in forma iudiciali. Secunda
par non potest ligare parem. Secundo
par potest absolvere parem. Tertio quod
par non potest ligare parem nec superiorem
et hoc quia illa est ordinis hec alia
prelationis scilicet potestas excommunicandi. Prima
ad ... celi capit et ideo hec dicitur
clavis. Secunda ad percipiendum iudicium subditos
tollit et ideo dicitur gladius quia potestas
est potestas arbitrandi inter deum et homines
et ideo prima respicit ordinem, secunda pre-
lationem. Prima potestas que collata est
Petro et sacerdoti descendit ad omnes
sacerdotes quamvis non omnes habeant
execucionem. Secunda que est collata Pe-
tro ut prelato descendit in omnes pre-
latos que sunt prelatorum vel iurisdictionem
vim qui habent iurisdictionem in iudicando
ordinariam a quorum potestatem habent com-
pellendi eos per censuram ecclesiasticam ut iudiciorum
eorum inviolabiliter observentur et quia
iurisdictionem habent non soli habentes cla-
ves sed etiam non habentes habent aliquam
vel communem vel ex consuetudine ut archidiaconus
et aliqua capitula ideo possunt excommunicare
ut extra eo. c. iij. § ... de off. archi.

2a ... et ...

que de archidiaconis an possit excommuni-
care dicitur quod in hoc debet attendi consuetudo
vel privilegium speciale. Item patet quod aliqui
habent claves qui non habent iurisdictionem in
forma iudiciali ut simplices sacerdo-
tes ideo non possunt excommunicare nisi per
confessionem vel nisi in casibus declinatis ut
in furto et rapinis sicut bonorum et commu-
tatio ... et pe. Sed contra hoc quod
dictum est quod etiam non habentes claves
habentes iurisdictionem excommunicare possunt
quia Petro non fuit data potestas ligandi
et solvendi in foro iudiciali et penitentiali
nisi cum date ei fuerunt claves. Ergo
videtur quod qui non habet claves non ha-
beat potestatem excommunicandi. Solutio quod
Petro data fuit simul utraque potestas
quia data fuit ei potestas per claves in
sua plenitudine vel potest dici quod non
simul sed potestas clavium promissa fuit Math.
xvj. tibi dabo claves regni celorum etc. et data fuit
Ioh. xx. accipite spiritum sanctum quorum
remiseritis etc. Potestas vero excommunicandi
innuitur fuisse data Math. xviij. nisi per
quam dictum est si ecclesiam non audierit
etc. additum est amen dico vobis quecumque
ligaveritis super terram etc. hec ille. A quo
habeat excommunicatio minor infligi. ti. v^us

Deinde considerandum a quo habeat ex-
communicatio minor infligi. Circa quod
sciendum quod sicut excommunicatio maior
ita et minor infligitur a iure et a iudice.
Primo autem dicendum de illa que infligitur
a iure, postea de illa que infligitur a iudice.
Secundum quod excommunicatio minor
dupliciter infligitur ipso actu scilicet vel quo addi-
tur vel quo additur et adeo aliam quo
addens statim eum cum quibus ... sapientie in
prius cogi ... adeo xj q. iij. audi-
tis cum ... et alia ... re
capit ad dampnationem ... de cle. ex.
et mul. ... et infligitur talis
de lege quia non arcetur ...
...modum sue sed ...modum ... ...

et dispensationis intelligitur non excommunicatio
maior quo ad deum et quo ad ecclesiam
ipso iure in casibus infrascriptis Primus est in
quibus committitur excommunicatio in sortilegio
in libris potentis et similibus / Secundus est contra
sacrilegium committit xvij q. iiij miror
qui enim violat immunitatem ecclesie puta
verberando aliquem etiam laicum in claustro
vel etiam in quo dormitorio ecclesie incidit
in canonem excommunicationis quia privatus est communione
ecclesie xvij q iiij si quis domini et si
non satisfecerit post trinam monitionem no-
tabitur in excommunicatione ut dicitur ibidem
si non extra c. in ca. per ea nigris / Tertius est in
quibus est notorius fornicator contra
de cohabitatione clericorum et mulierum nisi si hoc / Quartus
est in quibus committit simoniam extra de
simo. tanta extra si hoc. et intelligit
hec vel in quibus est simoniacus notorius
in beneficio vel etiam simoniacus occultus
in ordine / Quintus in quibus recipit ecclesiam
vel aliquod aliud spirituale de manu laici
sine assensu episcopi absque et ptalem esse
receptionem sola ibi platus in redit
xvj q. vij si quis deinceps contra
de elect. quisquis ut obstat contra
de iure patronatus [illegible] c. 1 ubi dicit quod
talis sit excommunicatus quia id debet
intelligi de maiori excommunicatione Nota
tamen quod hoc iure derogatur in multis
locis per contrariam consuetudinem reges u
et principes in quibus contra dat de ca-
pellis et de prebendis prebendas et
alias quibus dantur non in statuuntur per
ipsum hec vel / Sextus est in quibus contra
artem balistariorum et sagittariorum contra
xpianos in bello iniusto quod tamen
intelligunt hic capitis de maiori excom-
ut dictum est supra / vij est in dissidenti-
bus in [illegible] dissidentes i. discor-
dantes ab invicem et se odientes notorie
qui non possunt ad concordiam revocari
si hoc / viij est in raptoribus oppressoribus
de hiis duobus capitulis quod dicitur oblocu-

ptoribus / ix est in raptoribus et mani-
festis si [illegible] observari et obedientes
extra de rap. [illegible] et rap / x
in publicis usurariis extra de usuris quia
nobilis in obitus / xi in incendiariis
publicis omnibus cum isti sunt dissidentes rap-
tores oppressores manifesti raptores publici
usurarii puta incendiarii excommuni-
cati [illegible] quia non recipiunt oblatio-
nem hec vel ray / xij est in illis
in quibus denegatur ecclesiastica sepultura et
[illegible] nisi cas quos requiritur in c. de
sepul. / xiij in [illegible] notorio peccato
[illegible] et mortuis apparuit corpus
[illegible] dicitur quod illud de
consuetudine dicitur 2 prohibitione omnes
hos cas ponit ho. ray. et [illegible]
extra c. [illegible] infligitur maior excommunicatio
quia [illegible] infligi ab episcopis
et aliis in [illegible] platis [illegible]
omnis extra de off. [illegible]
et quia infligitur a [illegible]
[illegible] quo ad [illegible] ita ab
[illegible] excommunicatione [illegible]
[illegible] esset excommunicatus hoc sit quia [illegible]
quia male [illegible] hoc posse sufficere
ad [illegible] de pe. di. 1 [illegible]
bene [illegible] hoc [illegible] de
con. di 2 [illegible] de pe di 1 [illegible]
hec vel et ho. [illegible] est quod
faciat hoc ante [illegible] de pe. di. 1.
in [illegible] et hodie [illegible]
[illegible] adultus [illegible]
[illegible] nisi absolvat de licentia
[illegible] sacerdotis extra de pe. et re [illegible] ho.

Cui excommunicatio valeat infligi ti. vj

Postea quaerendum est cui excommunicatio
valeat infligi / Et ita quod sciendum
quod excommunicatio sive maior sive minor
potest infligi illi qui est subditus et in
[illegible] ratione delicti vel ab co-
lati extra c. duob. 1 et c. si quis et de
hic [illegible] subditus ratione delicti vel
contractus vel rei de qua agitur vel do-
micilii / principes non qui domicilium [illegible]

in pluribus capitulis aliquorum episcoporum
illorum excommunicati sunt xi q. iii. si a-
liquis et hoc intelligas de subdito
christiano. Iudeus enim vel paganus ex-
communicari non potest quid enim ad nos de
hiis qui foris sunt ex. de diuor. gau-
demus ii q. i. multi et licet esset ibi insi-
privilegium obstet xvi q. i. frater noster
Superior ergo non potest excommunicare domi-
nos vel ab inferiori ex. de maio. et obe-
dientia in fi. xxi di. inferior. Hec autem
regula fallit in tribus casibus. Primus quosdam
sunt qui superior inferiori se sub-
iecit xi q. i. peruenit. Secundus est cum episcopo
supponit se et supposito tenetur iam non est
superior sed inferior in eo nisi quo supposito.
Nota subditis etiam excommunicati non potest
quia sententia a non suo iudice lata non
tenet ex. de iudic. at si clericus ix q.
ii per totum. Idem si superior quis ita
dixit quicumque furta fecerit excommunicatus
sit subditos tamen presentes non autem
extraneos contingit ex. e. c. a nobis i. quod in-
telligi potest de extraneis qui delin-
quunt contra iurisdictionem presentem
domini dum [illegible] et licet. Secundum de hiis
extraneis qui infra territorium eiusdem
faciunt furtum. Item tales enim aut
ignorant sententiam latam aut sciunt si
ignorant eam iuxta ibi tanta [illegible]
[illegible] quod scit supprimatur non sit ex-
communicati [illegible] in fi. et intelligo ex. e.
a nobis ii. tam ex. ex. q. [illegible] actu pos-
t[illegible] nunc enim ligatur aliquis sententia sup-
[illegible] ex. e. significavit et tamen dependens
sed nota ex. e. a nobis i. quod tales
licet ignorent sententiam tamen sunt excommunicati
quia incidit in [illegible] dampnatum, [illegible]
[illegible] que est [illegible] est approbata
expresse vi de consti. c. ii. o. ubi dicitur
quod sententia prolata vel statutum episcopi non
ligat ignorantes dummodo ista igno-
rantia non sit crassa aut supina. Si
non hoc sciant vel nimium [illegible]
mora iam incipit esse subditi [illegible]

[illegible] et sunt late ira et de furto
tenetur quas ibi vide ubi continetur ex.
de rap. c. i. vi q. ii. et placuit. Secundum unde
sententia talis episcopi ligabit subditos eius
committentes furtum ex. diocesis ipsius.
Item non quia non [illegible] [illegible] ex hoc
quod non possit ex. sine territorio ius
dicere vi de consti. c. ii. Secundum si archi-
episcopus tale fecit sententiam unde ligabit
subditos suffraganeorum suorum facientes
etiam ex. territorium sue diocesis. Item non
quia non sunt de iurisdictione eius ordi-
naria ex. de iudic. at si clericus ex. e. ro-
mana §. porro [illegible]. et glo. tamen tenet
quod facit archiepiscopus in concilio provinciali
ligat subditos totius provincie extra
de reben. [illegible]. 10. di. [illegible]. Quicquid
absens ignorans sit excommunicatus. Item
sit de cleri. excom. c. [illegible] et ii q. i. de ma-
nifesta. Credo tamen quod quicquid fecit
quamquam sciat se esse excommunicatum non
imputatur ei vel non peccat tunc celebra-
do. Sed postquam sciverit se esse excom-
municatum, litteras impetrat vel pro beneficio
vel pro alio negotio valet sed non audie-
ntur litteras tales nisi post absolutionem electio
etiam de eo facta non tenet facta
ab ignorantibus eum excommunicatum. Sed
glo. que dicit [illegible] in dicto c. ap. de cleri.
excommunicato et de ap. pastoralis quod eadem
videtur tenere a. i. tamen sub excommunicationis
[illegible] vel vicio [illegible] videtur posse
non tenet licet se excommunicatum ignoret
de hoc vide c. [illegible] xvi q. quod ergo.
Secundum si talis moriatur antequam sciat
Item sibi erit quo ad deum et excommu-
nicator debet eum absolvere post mortem
tamen iste qui scit eum excommunicatum
si participet ei erit excommunicatus. Item
si excommunicator noluit quod statim
esset excommunicatus sed qui litteras scriberet
tunc statim est excommunicatus sed non
obest donec sciat ut dictum est etc.

+ [illegible] absolvere si [illegible] tunc [illegible] ignorat [illegible]
[illegible]

+ [illegible]

iij q. v. c. i. et ibi tunc deinde excom-
municatus est cum literas recepit licet vero
tunc est probabilis ignorantia secus si
crassa et supina esset extra de cleri-
co excom. ubi ex crassa videtur esse
ignorantia cum per famam se sciret exco-
municatum esse. omnis iste voces dicas
iij. quomodo sciatur extra de cleri. excom. aptote
in glo. de con. dist. ij. q. v. quito quod si
aliquis absens excomunicetur statim est
excomunicatus si excomunicatio sit sub pena
non comminatoria non permittit tunc si se
dominus ingerat divina si clerici. Quod
si non sit contempta asserit quod excomunicat
non possit ex hoc ignorans episcopus excom-
municet eum. Quod non ligabit eum sententia
illa licet vj de contes. quia quod si
metropolitanus viciat contra canonem
a suffraganeo latam et in dioc. suffrag.
Quod dicit laurencius quod non ligatur tunc sit
ordinarius tantum sic se probabit. ix. q.
iij. c. ij. et ibidem consentit Jo. et
B. trad. prouincialis dioc. quod capitis
est per hoc via extra de sepbey. quia extra
c. a nobis i. etiam est si episcopus in pro-
vincia plebani sui delinquat. Hug. non
dicit contrarium quia talis non ligatur sententia
iudicis tunc cum viij dicit laurencius
quod non ligatur sententia canonis et quia
faciunt inuidet in foro dampnatum xv
iij. q. c. i. ij et iiij. vel ratione canonis
vel ratione delicti per canonem iam dampnati in
capite in foro esse. Sed non licet superiores
vel pares dignitate vel archiepiscopi et episco-
pi etiam exempti excomunicare quibus
non subest episcopus qui dictum canonem promulgat
ille autem cui subest vel metropolitanus
patris et exempti non ligantur extra
de maio. et obe. cum inferior. Quod si
episcopus excomunicat omnes qui in capella-
nis de tempore illicite moderalles quos concernat
in dioc. sua ubicumque et ubicumque
venerit aliqua contra sententiam sua erit
excomunicata. Quod quod parochia alius

episcopi ubicumque fecerint contra sententiam huius
sive in dioc. excomunicatis sive alibi erit
excomunicati alieni aut parochiam non
nisi talia faciunt in dioc. excomunicatis
quia cum hoc in dioc. alterius episcopi faciunt
non sunt subditi excomunicatis ratione dioc.
vel loci in quo delinquunt et sic exponit
extra c. a nobis. Quicquid aliquis de novo
veniens ad studium portans arma contra
sentiat sententiam contra portantes per episcopum latam
lata in dicto excomunicatum. Quod credo
quod non si inuictus per ignorantiam de illa sententia audivit
vel per famam vel aliter quia talis habet
probabilem ignorantiam et talis ignorantia
excusat ut habetur extra de cler. excom. apostolice
in textu et glo. si cum clericus prius fuit in loco
diu stetisset sententiam ignoraret contra eum
presumitur quod eius ignorantia affectata
vel crassa et supina esset. Quod si is
qui talem promulgavit sententiam. omnes
illos qui fuerunt fecerunt moriatur vel depo-
natur vel transferatur nunquid est excomunicatus
qui postea facit. Quod quod vel dicunt si
sententia excomunicationis similiter lata non durat
ultra tempus presentis nisi successor confirmet
eam et habeat ratam sed cum diffiniendo
statutum sive decretum aliquod faciat ligat
etiam post eius recessum quia statuta illa
sunt perpetua extra de off. leg. c. ult. et
ff. de off. p. in vbis l. j. c. ult. nisi per
successorem renovetur expresse extra de loca-
tione licet Jo. extra c. a nobis in glo. et ibi
dicit hoc. Utrum aliquis a seipso possit
excomunicari. Quod cum per iurisdictionem consti-
tuatur aliquis iudex superior respectu
eius nunquam iurisdictionem habet quia est iudex
eius ideo nullus habet iurisdictionem in seipsum
vel superiorem vel parem et per quod nullus
potest excomunicare seipsum iij q. iiij c. j.
vel superiorem extra de maio. cum inferior
vel parem extra de elec. innotuit quod quoniam
Utrum universitas aliqua possit excomunicari
Quod excomunicari non debet aliquis nisi
pro peccato mortali peccatum autem in actu
consistit actus autem non est civitatis
sed singularum personarum ut sequitur et
idem singuli de civitate sunt excomunicandi

non autem civitas ipsa et si quis sit actus
dominus tamen multitudinis ut qui multi
nave trahit quia nullus per se trahere
posset non est tamen probabile quod aliqua
universitas in toto in malo consentiat quia
aliquis dissentiat et quia non est deus
qui indicat omnem terram ut contra apparet
in spiritu eius in ipso ut dicit gen. xviii 20
etiam qui indicat dei mutabilis debet providere
statuit ut civitas non excommunicetur per
ergo universitas non est excommunicanda in-
etiam collegium quia sic contingit ligari
innocentes propter nocentes ex c. romana § nullus extra de
sententia excommunicationis in civitatem vero eius tenet
Ideo quidam dicunt quod sic quia multa
tociens prohibitiones fiunt quod tamen facta
tenent licet facientes contra prohibitionem
faciunt peccent et huius sentencie est h. supra illud
c. romana in fine et jo. an. 107 Alii autem
respicientes principaliter ad intencionem con-
stituentes que est principalis consideranda
c. de leg. l. non et ad hoc quod dicit q. in fine
illius c. romana ibi penitus prohibemus di-
cunt quod non tenet talis sententia Decre. romana
2 non tamen prohibet dicere quod tamen canon eadem
decre intendit et huius sentencie fuit inno.
et hostiensis in glosa ibidem jo. non xi q iii si
episcopus dicit quod universitas in qua sunt
infantes vel alie persone discretione ca-
rentes non possunt excommunicari et si sententia
sint lata non tenebit Si autem non sunt
ibi aliqui tales possunt excommunicari ut
Utrum habens privilegium quod excommunicari
non possit ab ordinario possit excommunicari
ab eo Et ita talis aut allegat privile-
gium in sui defensione antequam sententia
feratur contra eum aut non si sic non
valet sententia contra eum per ordinarium
lata si non autem illud privilegium est
publicatum aut non si sic non tenet sententia
si non et est notum indicium aut non si sic
non valet sententia ex de ap. si duobus
in textu et expressius in glosa Si autem non
est notum indicium ut privilegiatus fuit
in longo tempore libertatis illius tenet
sententia ex. iudicio c. quod erit intellige
dum si in dicto in ferendo sententiam fuerunt

viis forma et si fiat sententiam non per hec quoniam
sed absolute et si non continetur in privilegio
quod ipse omnes sententias si quas imposterum
contra ipsum privilegium promulgare con-
tingerit decernit irritas et inanes
et eas penitus non tenere si autem privilegia-
tus allegat privilegium non publicatum
nec indicia notum nec fuit in longo tempore
illius libertatis et indicia petentur privilegium
sibi edi non valet privilegium unde nec clan-
destina contingente libertate sententia tenet
sententia si feratur contra eum extra de privile-
gio persone § decernimus nec ipse dicitur
privilegii sequestre indicabit sententia nulla
fuisse nec etiam revocanda ut extra
de sententia et re iudicata per ortam si ubi dicit
quod si privilegia ante sententiam non fuit pro-
ductum per ceptum privilegii denovo repti
non debet sententia revocari quod intelligi
debet nisi aliter ipse exigua faciat Adverte
non quod exempti sunt forma exceptionis
sue non possunt excommunicari vel interdici extra
de privil. in capella et cap. conto Si
tamen exemptus ratione unius tituli habeat
beneficium aliud ratione cuius non esset ex-
emptus ratione illius beneficii diocesanus
potest sibi iacere nec tamen capella fancti
aut interdicto c. conto quod tamen prelati
religiosos exemptos non possunt excommuni-
care vel interdicere in odium eorum vel
fraudem privilegiorum ipsorum non interdicit
vel excommunicet alios eis communicantes
alios prevenientes alias prevenendi sunt et
dicitur ibidem hostiensis supra illud fraudem quod
etiam bona fide et causa iustitie fiat dicitur
posit non licet tales excommunicare vel
interdicere ita ut aliquid equipollens
fiat quia expresse denegatur una via
denegatur et omnis alia per quam ad idem
pervenit sic ut est aliquid in fraudem
privilegii attemptandum in textu ibidem sed nec
in fraudem canonis extra de consuet. per tuas
consult. Nunquid non quod omnia privilegia
concessa singularibus personis etiam tis

vel secularibus quibuscumque quod
aliquando supple secundum Io. an. in additione
vel etiam legatis de latere extra de
de sen. li. vi. papa et deinde signum ve-
nientes interdicti vel excommunicati non
possunt nec fratres nec alie eorum per-
quatuor forma libero(rum) concessa
non extenditur ad ordinariorum sen-
tentias et processus contempla-
tione privilegiis regibus et reginis
ac eorum filiis ... et religio-
ne ordinum vel locorum ...
ne personarum concessis extra de
de privil. nec aliqui. Utrum excommunicatus
possit excommunicare. Respondeo quod sic
secundum doctores fere omnes et hoc vel
ratione excommunicationis ratione
aut maioris sive contemptum aut
sit repleat delicto vel propter alias
causas et tunc tot sunt principales
excommunicationes quot sunt cause pro-
quibus excommunicatus. Dicitur enim est
etiam effectus excommunicationis solutio
citatio et ligatio quo ad primum scilicet
excommunicatus non potest amplius excom-
municari qui semel foras eicitur
amplius eici non potest nec renovatur
quia cum ad nos de hiis qui
foris sunt secundum ap. 1 Cor. 5 de divor-
ciandis. quo ad secundum autem potest
iterum excommunicari sicut enim ligatus
amplius ligari et foris positus
diutius ibi teneri et secundum hoc
excommunicatus potest quotiens opus est
excommunicari sive propter eandem causam
sive propter diversas et sic intellige capitulum
cum [illegible] et c. officii et simi-
lia. Utrum mortuus excommunicari
possit. Respondeo excommunicari possunt
homines post mortem scilicet heretici
[illegible] et qui heretico instituunt
heredem xxiv q. ii sane [illegible]

et illi qui se occidunt voluntarie
xxiii q. v. placuit et sic excommunicari
non quia ista excommunicatio sit illis
pena vel medicina sed in detestationem
criminis et ad terrorem aliorum Unde
quo ad hoc est alius medicina nec
ob xxiiii q. ii damnationem v. de
viventes non mortuos sepelire possumus
vel ligare nam ibidem sequitur Unde
hoc non de omni crimine intelligendum
sunt enim quedam quibus et post mortem
accusari potest quilibet vel damnari [illegible]
[illegible] [illegible] hic [illegible] Ex quibus causis infligenda
est sententia excommunicationis. Titulus viij^9 ....

De causis propter quas excommunicationes quibus de
causis est ferenda sententia excom-
municationis et circa hoc queruntur plura
primo utrum aliquis pro temporali dampno
debeat excommunicari. Respondeo primo excommunicationis
modus extrasiter excommunicatos ex-
cludit a regno quodammodo Unde cum
non debeat excludere a regno nisi
indignos ut placuit per [illegible] in clamys
diffinitione nec aliquis reddatur
indignus nisi caritate amisit per
mortale peccatum quod est manuductio
ad regnum ideo nullus debet excommunicari
nisi pro peccato mortali xi q. iii nemo
et quia in dampnificando aliquem
corporaliter aliquis mortaliter peccat
et contra caritatem facit ideo pro
dampno temporali illato etiam potest
aliquis excommunicari sed quia excommunicatio
est gravissima penarum quas ecclesia
infligere potest xxiiii q. iii corripiantur
pene aut medicine sunt secundum philoso-
phos etiam sapientis aut medici
est a lenioribus incipere mediis et minus
periculosis Ideo excommunicatio infligi
non debet etiam pro peccato mortali
nisi contumax fuerit xi q. iii absit
Sed contumax enim dicitur quibus multi-
[illegible] enim contumax aliquis si citatus
aliquis non venit vel si veniens
non vidit vel si veniens et ille [illegible]

tenetur et recedit ut patet hec omnia xi
q. iii c. ult. et c. sepius et c. nemo
ex. et committitur contumacia aliquando
in latendo vel in absentando vel
vitando provocatum ad eum procedendo
quod ut lite non contestata qui frequenter
vel non restituendo ff. de rei vendicatione
que restitui vel non satisfaciendo
de offensa sermone dicto ex. de verborum sig.
c. propterea vel non consulendo ff. de cap
tivis et creditorum qui in ipsis vel primam non
agendo xxxiv q. v precepti contra
depositum ad audiendum et alias non obe
diendo ut contra de maio. et ob
si quibus ex. go. d. xi q. iii certum ex
hiis verbis temporibus aliquis contumax
dicatur exponi i. pluribus diebus
peremptoriis continuatis sed et si duobus
de quibus dictum est hec glosa cumque
ergo sunt a quibus vocatus vel admonitus
verbis edictis vel uno peremptorio pro
omnibus potest si contumax sunt con
tumax non distincto. Contra pro
magna vel parva causa fiat vocatio
Item in can. citatus non debet contu
max ut eius adversarius in pos
sessionem mitti nisi post citationem
trinam vel unam peremptoriam xxxiv
q. vi de illata contra c. patro si
tamen ad citationem solam non venit
condempnabitur in expensis alii parti
in se citatione conveniunt ex. de dolo et
contumacia c. de loc. et de probationibus
quibus contra angelo sed etiam di
versis temporibus infligitur contumacia ut
dictum est supra quod ut sine contumacia
est in ea et qui venit contra ius
contumax dicitur et est filius ex
de tempore ordinationis vel non est contumax hec
glosa quamvis enim excommunicato pro con
tumacia pro tempore et qui sunt pro
etiam in pro... pro... culpis et hiis
duobus modis s. pro aliquibus culpis
commissis nomine pene ad tempus

amittent in sic intelligendum supra di-
tanta et nomine sine ac. sacerdote
in ponendo de pe. di. i. in actione
quique enim sine culpa licet non sine
causa et intellige sine culpa sua sed
non sine culpa domini vel patrisfamilias
vel prioris hec glosa et quod ait domi
ni sui quecunque subditum se posse contu
mari propter contumaciam generaliter est in
telligendum ubicumque sunt subditus iuste
precepto iudicis renuit obedire ut glo.
Ex quo si episcopus excommunicet clericum
suum ex eo quod non obedit ei preci
pienti quod det filios suos nepoti
eius vel quod resignet ecclesiam sine ut
alii conferat. Ex. de ho. et communi supra
c. in quibus quod et si de reman-
datis excommunicat contineat sine causa tamen
non ligat propterea tu uxor sua ei
compilendo vel alias assistendo non
incidit ff. hoc in maiore excom
sed in minorem quia non partici
pat ei in crimine et ff. glose
forte ut in minorem dicit quo alias non
concedat et idem est ubicumque de iniusto
mandato notatur liquet. Utrum ux-
or excommunicanda pro delicto vel facto ex quo
ut dictum est via nisi convocata de
nupta et illis qui non potest aliter cor
rigi xi q. iii nemo episcoporum. pro peccato
alieno vi non est peccatum uxoris et ideo
non debet excommunicari uxor pro peccato vel
nisi esset particeps criminis et tunc ex
communicaretur pro peccato proprio. similiter filius non
debet excommunicari pro peccato patris ut nec servus
pro peccato domini xxiv q. iii si habes ex
ut ergo ubi dicitur quod illicite excommunicatur
quis pro peccato alterius ut aliqua ratione
vel alius qui pro peccato unius in tota fami
lia excommunicationis proferat. Sed nonne fit
excommunicata familia bonifacii pro
quia ob... familie eius non recipe-
bant xxiv q. iii si ... glo.

sepul

sem fuit tantus ad compassionem dominum precatur et non recepit oblationes eius per torum dicit e. q. iii. que multos mysterio. Utrum vero si quis iuste possit excommunicari propter omissionem pro peccato non iuste committendo vel obmittendo peccatoris esset. quod sic cum peccatoris notabiliter negligens et remissus fuit in regimine populi ita quod ipse propter hoc labatur in publica ita maxime contra etiam sufficienter ammonitus propriam negligentiam emendare non curauit excommunicari enim iuste potest sed tunc non excommunicatur propter peccato subditorum sed proprio pro hoc nichil ad hoc non quod omnis qui prohibitis vel non promissis per auctoritatem pape vel episcopi catholici publice vel priuati predicationis officium sibi usurpare presumpsit debet excommunicari et cum contradictionibus resipiscere presumunt aliqua pena competenti contra debetur de hereticis ad abolendam § quia vero.

De forma sive ratione sententie excommunicationis viii C.

Postea considerandum de forma excommunicandi et qualiter sententia excommunicationis est ferenda. ad hoc dicit quod debite feratur oportet enim ita fieri quod talis etiam non sit nulla. oportet etiam quod sit iusta alias enim ferens esset in dignus magna pena et ideo circa hoc primo considerandum est secundum quando sententia est nulla. 2º quando sententia est iusta et quando est iniusta. 3º qua pena puniri debeat qui iniuste excommunicat. 4º quando sententia excommunicationis debet audiri et qualiter est ferenda. Circa primum igitur sciendum quod sententia excommunicationis est nulla et inualida sine non tenere in multis casibus. Unus est quando sententia excommunicationis lata fuit post appellationem legitime factam extra de ap. dilecti et de eo lata post ap. Sunt factam tenet puta si duo ad inuicem litigent et unus appellat ad iudicem immediate et alter ad papam et ille qui appellat ad iudicem prosequitur appellationem et citat adversarium quod et quando debet sententia fieri audire facuit alterius tanto quod iam appellauit ad papam si ille legitime citatus non uenit uel respondere non uult si excommunicetur a iudice excommunicato tenebit nisi iudex sciuit eum ad papam appellasse extra de appellatione si duobus. Alius est quando error intollerabilis in sententia fuit expressus ut quod de officio delegati cum contingit contra e. pbias ff. uos igitur vi de uerbis et sententia et ult. per dicit dici in tollabilis error puta si dicit et gaff et de quod dicit petrum mortale ut si episcopus dicat excommunicato te nisi pro tali peccato celebraueris xi q. iii. si quis episcopus uel quia credere vel quia primam agis uel quia non fueris uel pueris quod notorium peccatum est esset xi q. iii. si is qui prest et duobus c. sequentibus uel si preparat aliquid quod impossibile uel turpe est de depactis cap. ult. de q. cum c. uel etiam dico c. ult. prima etiam dici intollabilis error cum expressis contrarius committatur uel si episcopus excommunicant subditum per eum quia non parat decem in quibus fuerat die fixato precaliter condempnatus y q. vii c. diffinitiua in glo. si sententia contra deforms c. ult. Nota per hoc quod c. pny c. tuas si excommunicatus contra ius committat et errorem exprimit in sententia non tenet sententia sed si non contra ius promittat non tamen errorem in sententia exprimat tenet sententia nisi fuit appellatum ab ea. Alius quando ille qui tulit primam non sit iudex eius quem tulit eam quod de compe c. in q. si sit iudex tunc quod eam ponunt quod sit audiens. Alius quando delegatus excommunicat aliquem contra intentionem delegantis de prebendis c. ult. unde si delegatus aliquid fieri preparat sed iniuste et ideo excommunicat nulla est sententia ut c. predicto. Alius est in ordinario quia eius auctoritas est lator et

fuerit maior licet hostiensis / vi. cum ab inicio
vel a iurisdictione suspensus sententia fertur
contra decretalem nostri / vii. cum fertur
a violente vel dicti hominibus contra
de excessibus prelatorum tanta / viii. quando
fertur in proprietates nulla premissa
monitione vt c. statuimus / viiii. cum
prelatus excommunicat subditum suum contra
tenorem privilegii sui extra de privilegiis
cum capella et hoc sive dicte sive
non dicte nisi cum excommunicat excommuni-
cantes sibi nolentes c. nec enim contra
privilegii sui extra de privilegiis. [illegible] extra
et in glo. / x. cum episcopus concedit in
comparatione procurationibus et quia [illegible]
non petitur excommunicat extra de excessibus.
prelatorum ad quorundam secundum [illegible] contrahent
ius speciale scilicet privilegiorum super hoc
cappa. unde secundum eum sententia tenet dos
lata tenet licet iniusta esset sententia
non dos contrahent ius quod et hostiensis
velle goff. [illegible] non et hostiensis
dicit ibidem quod episcopus excommunicet
sic excommunicato te quia tu denegas
procurationem debitam sententia tenet nisi
ille sit super hoc specialiter privilegiatus
si non excommunicet sic excommunicato te quia
non vis me procurare tu c. [illegible]
non tenet quia errorem intollerabilem
continet / xi. cum quis supponit
se protectioni ecclesie romane, tum appellat
[illegible] extra de appellationibus ad audientiam
xii. cum excommunicato fertur contra aliquem
pro quia iter arripuit ad sedem apostolicam contra
de ap. dilecti et [illegible] et glo. et
hoc intelligitur secundum [illegible] qui pro litem
motam iuit ad curiam. secus si causa
non tamen ita in [illegible] quia [illegible] notatur
est in plenitudine potestatis alii in
partem sollicitudinis / xiii. si sententia
fertur a delegato impetrato ab excommu-
nicato in causa non premissa vt de re-
scriptis c. i. / xiiii. si fertur contra
aliquem pro eo quod statum sive ecclesie vel

monasterii vel sive loci sive personarum et
rerum ipsius [illegible] supponit superiori vel
sedi apostolice legato vel magistratui a sede apostolica
deputato vel alii tamen contra [illegible] protectione
quia ad predictorum notitiam valet per-
venire vt de off. ord. quia plerique
xv. cum profertur sententia contra participes
et non premoniti fuerint nominatim vt
c. [illegible] de sen. ex. li. vi. hos ad
ponit io. an. vt c. sicut extra eodem xi.
et xii et xiii infra. [illegible] omnibus talibus
sententia non est timenda quamvis eadem
duo capitula quibus ponuntur [illegible]
non recipies ponuntur ab hostiensis nisi in
decretali extra quod. et gl. vt supra dec.
quod sententia quod non et quod ponunt agere
ibidem xv et xvi ponunt in summa goff.
xvii [illegible] xviii xviiii et xx.
[illegible] vt ut allegatum est in omnibus
tamen hiis si petatur absolutio ad
cautelam non est denegandum vt c.
solet [illegible] de excommunicatione per vim
vel metum extorta nunquam tenet
[illegible] quod non quia excommunicatio ab eo
sic extorta non tenet vt de hiis
qui absolverunt et dos ius ligandi
et solvendi [illegible] nolunt et depe-
di in [illegible] sed secundum gul. contrarium
est a. xv. [illegible] q. iii. quatuor. pt tamen
[illegible] excepcionem [illegible] in non ex. ff. de
[illegible] vel [illegible] hec io. an. [illegible] si
sententia exprimat manifeste errorem sicut
ut si dicat episcopus excommunico te quia
furtum fecisti nunquam tenet licet excommunico
[illegible] licet quidam dicit quod non
tenet tutius est tamen dicere quod tenet
quia non est ibi expressus intollerabilis
error talis enim causa possibilis est
licet sit falsa et sententia sive iusta sive
iniusta est timenda xi. q. iii. c. i.
unde tutius est quod absolvatur quo
ad ecclesiam vel saltem ad cautelam
licet quo ad deum non sit ligatus in
contemptum extra c. pastoralis quod. nos quod

uitare et singlo · et yconomi qui in nondum
insi · et idem dicit host(iensis) in c. pastoralis
et innocen(tius) ex(tra) de off(icio) ordinarii c
cepti et goff(redus). Contra quod si cepit in
subditum sententiam excommunicationis ferat
sub condicione sed antequam condicio
existat subditus eius ex [illegible]
non arch(idiaconus) tenet contra ubi constituitur
not(a) c(ontra) ho(stiensis) ex(tra) de appell(ationibus) pastoralis [illegible] si quod
tenet sententia nisi pendente condicione
appelletur ex(tra) de off(icio) leg(ati) c. fi(nali) et
idem innocentius et ber(nardus) in dicto c. pastoralis
Contra quod si sententia excommunicationis sub condicione
vel in die certo ferat nunquam talis sententia
ligat antequam condicio vel dies ex-
istat. Ergo non ex(tra) de appell(ationibus) primo in
ex(tra) c. animos adeo quod si pendente
condicione vel ante diem illum appelletur
appellatio tenet et impedit effectum
sententie condicionate vel in die postea
adveniente et expirante ut dictum est
c. primo sed si sententia fatur sententiam non
revelaret per appellationem ex(tra) de appell(ationibus)
pastoralis differret tamen ex con-
dicionem in superiore sic intelligit
ex(tra) c. pastoralis de off(icio) or(dinarii) quod ad resp(ondendum)
[illegible] c. cum non sup(er) hec host(iensis).
Posito quod aliquis excommunicetur post
appellationem et tum prosequatur ea nunquam
rata manebit sententia. Certo non aut
enim appellatio tenet aut non si sit ex-
communicatus post ea nulla fuit ipso iure
ex(tra) c. pastoralis et ita si prosequatur ap-
pellationem sententie non non effectus post aliquid sententia
xvi q. i c. sicut in c. licet in primo si
non tenuit ergo excommunicatio sententia
sta stati tenuit et ita est aliud
in sententia ex(communicationis) quam in aliis sententiis quia
effectus aliarum sententiarum suspenditur si
appellatur ff ad turpilian(um) l. i. [illegible]
non aut effectus excommunicationis ex(tra)
de appell(ationibus) pastoral(is) et c. r [illegible] singulo
nunc aut [illegible] est novo iure in
c. licet quod excommunicatus [illegible]

vel spiritualis et expresse post ap(pellationem) legitimam
i. ex vera et legitima causa interpo-
sita sed illam ap(pellationem) infra tempus ad eam
prosequendam ab ho(mine) vel a iure statutum
non fuit ut debuit prosecutus licet
per talem sententiam negligenciam in sententia
non convalescat tamen elapso tempore
illo debebit publice nunciari excommunicatus
et vitari tam in iudicialibus quam ex(tra)
iudicialibus et removeri a legittimis
actibus donec decipiens sententie volente
desinit excipere sicut in [illegible] an(te) i. decre-
incipit quia pendente probationis ex-
ticulo [illegible] repellitur ab ex(tra) iudicialibus
huius actibus et sic cessabit contrarium
de decimis in c. solet inferi vel dic illud
c. solet habere locum in eo qui debito
tempore prosequitur ap(pellationem) et hoc c. sed licet
in eo qui negligenter prosequi et ita
i penam vitabit [illegible] iudicialibus donec
desinit et c. et hoc non hoc [illegible]
[illegible] stabit. Ex predictis patet quod non
sequitur iste est nunciatus excommunicatus
ergo est excommunicatus in dicto enim c. licet
denunciatur excommunicatus qui forte
non est excommunicatus. Hec host(iensis). An Contra quod
si quis excommunicetur post ap(pellationem) probabilem
Certo dubio an talis teneat excommunicatio
vel non pendet conveniunt [illegible] sic
etiam conveniunt [illegible] pendet an non
teneat vel non ex(tra) de [illegible] et male
[illegible] unde hoc non valet iste est
excommunicatus post ap(pellationem) probabilem
quia si prolata esset excommunicatio nulla
esset ergo excommunicatio nulla est immo
debet inferri ergo pro excommunicato non
est habendus tamen nec excommunicatus
est quia sententia excommunicationis statim
ligat vel statim nulla est si tum medio
tempore certam esset adeptus non ut
quod esset ea privandus quia probabilis
error non excusat ex(tra) c. sacro tamen
nullum licite excommunicetur ei [illegible]
sacramenta ex(tra) de ap(pellationibus) dilecti et quod
quod tunc fiat valet in q. in [illegible]
non nisi. Item quia medio tempore

integer est status ff. ut in eo cap.
l. una q. in regula nt dampnatus
de qui appellavit ff. de pe. l. in hoc
etiam hec ho. et facit extra de ap. pasto-
ralis preuenit. Secundus si excomunico
te hec res furtivas nisi per ap-
suspendetur effectus sententie huius Contra
non quia condicio depitti n(on) inducat
obligationem ff. de con. ob. condictione,
unde cum etiam sit in rerum natura
ut res hec nil non etiam est excomu-
nicationem tenere si hec nisi. de v.
ob. q. condicionales et ideo non
impeditur per appellationem extra de ap.
pastoralis cum docet specialiter de in(n)ocentia
sinis si sit occultum etiam si potest
te vitare quia non iudicat de oc-
cultis nisi deus q. apud extra q. q.
tunc fuit occultus es ligatus extra
c. a nobis ii et de sponsa sicut nos
nisi hec ho. Secundus si excomunicatus
es si appellas Contra quia de te pas
ad appellandum excomunicatus es secun-
dum excomunico te si appellaveris
hec appellatio impediret effectum ar. ff.
de v. ob. si quis stipulatus sit gof
sed etc. rem ut hoc in primo membro
quia verba tunc effectum sunt inter ea
... de v. in hys igitur si se pet
ad ap. et non appellavit non est
excomunicatus quia non appellat sed
ut appellare extra de sponsis c. si qo
effectus appellationis et sententie simul con-
currit et uno et eodem momento per
ficiuntur et sic fit quod in utroque tam
unum impediat alterum ita quod sen-
tentia non valet quia impediente
appellatione nec appellatio impediente sententia
Quid ergo diceremus Contra si appellatio est
iusta non tenet sententia, et ideo dicitur
per superiorem iudicem tamen ar. extra
de ap. pastoralis et c. specialis Secundus ho.
Secundus ergo si dico excomunico te si
separaveris te ad appellandum et tunc sup
expensarum ff. Contra Contra hec que est
expedita ut enim ubi pz quanto

te separas excomunicatus es Secundus omnibus
tamen hiis quoniamibus et consimilibus
videtur quod sententia non teneat ut
enim quilibet oppressus possit appellare
in quo vi omnis oppressio ut fieri de-
beat sententia nisi monitione premissa
et extra de rationabili causa extra de ap.
cum specialis ut extra c. sacro, et etiam
hodie instituit eius sepcule excomu-
nicatione videtur infra mense
tradere respicienti ab sententia ipsum
uni vel alii ius cum excommunicato et divinis
officiis noluit se supponere et sententia
pro superiore sententie difficultata qualiter
relaxata generate in excepto
et nisi esse canonice condempnetur
ab eo etiam premissa ammonitione
condigna extra c. ex medicinalis nichil
aliud est dicere ut nisi excomunico te
si appellas vel ad appellandum separas
nisi excomunico te si iure quod competit
uti alis et sic hec sententia patenter
errorem intollerabile continet ita
etiam quod non eget alia probatione
sententie visione aut probatione prelatoris
sententie nam ipsa manifeste ostendit
se erronea ergo nulla est extra de ex
pre cum quorundam extra c. per tuas q.
nos igitur hodie etiam si excomunicatus
enervans h. asserens petens absolutionem ad cau-
telam non obstante condicione pre-
lati nisi forte infra octo dies
probet ipsum pronotoria ea fuisse
ligata absolutionem retinens extra
iudicium consequetur extra c. solet
nonnullis quod tamen ad sententias i
... episcopis restringitur extra c. quia
... si non specialiter, sed per ius antiquum notat
... fuisse ... hec metropolus expressio non
esset notatum nisi forte ac(tor) vel re(us)
vel alia causa non concesso fieret a-
ppellatio extra de ap. preveniat i in ta-
libus enim causibus sententia tenet
et appellatio non valet et c. cum speciali

q. porro dicit host. Secundo pro dicto
suffraganeo meo excommunicato tempore
talem excommunicatus. Responso quidem dato
suffraganeus incipit excommunicare verba
apta ad excommunicandum ipse ligatur
ideo non ligat xxiiii q. i. audivimus
secus pro dicto excommunicato tempore tale
excommunicatus quia tunc prius episcopi
tenebit pro excommunicato. Secundum ipse prius
excommunicatorem excommunicatus est vel dicit
quod per ergo cogitata in prima prima
de effectu prius episcopi suffraganei nunc
tunc episcopus ligat et ligatur per ante
dicendis tamen tunc ligatur et non ligat
e. per incipium in al. fi. ne. e. sti.
l. ult. et vel ff. eodem Sed quod
constabit de sua intentione non re-
quiritur et nec extra de iudiciis novit
cum exceptio facta est in potestate sua sed
vel illi certificare quod non est
dictum. Preterea in hac questione dicendum
prout est dictum in questione proxima
primissa quia ea omnino similis intelligitur
licet premissa sit minus tamen dispensa et
re iudicata. Questione aliquem episcopum esse
depositum et ille statim post sententiam
appellat appellatione pendente prius
dicta prima excommunicat numquid talis
excommunicatio teneat. Responso sunt tamen ex-
quo appellavit in officio suo re-
mansit quia qui appellat non est
dampnatus ff. de penis l. in c. ult.
et interim est integer omnibus status
vel in tantum fungatur honoribus
ff. ad municipalem vel inno. l. una q.
integer etiam dico prius consequatur q. ap.
prius non excommunicato tenuit. Sed non
non appellavit prius non acquieverunt
et per sententiam omnem iurisdictionem
amisit et ita per sententiam postea
tulit nulla sunt nunc etiam aliter dicit
sed prima tamen est melior secundum hoc
extra de ap. si pro te contingit. Secundo

pro quibus excommunicetur nisi intimando ulla
sibi quod fixo venit exceptione facta
numquid excommunicatus est vel erit
pro veniente non potuit. Responso non saltem
quo ad deum quia impossibile preceptum
non ligat ff. de re. iu. impossibilium. extra de resti. spo-
liatis sed quia ecclesia illud ignorat
de impedimento doceat et absolvetur
prius difficultate et gravamine etc.
extra de c. pastoralis et extra de pastoralis secundum quod contra
de resti. eo tamen principio in glo. Secundo pro
aliquibus debitis aliquod in iudicio
sit confessus vel ad ipsum condempnatus
et iudex precipiat ei quod satisfaciat
infra certum tempus alias sit excommunicatus
numquid per hoc eum tenetur tamen pro-
rogaverunt excommunicatus erit per i. tempus
non solvit quem iudex statuit. Responso
quinimmo extra de ap. si in quod non
est contrarium ff. de re iu. certum sed per ad-
veniente tempus prorogatoris non solvit
excommunicatus erit arg. ff. de pecu. l. si
pro manente quia tamen videtur pro ro-
gatione tamen prius successoris et videtur
partes posse prorogare tamen in prius fa-
vorem aliunde excommunicatum agitur
ff. si quis caveat l. in. alii contra
nisi iudex consentiat prorogatori
et hoc dicit hostiensis in c. si esse certus
quo ad sententiam excommunicationis et sic
esse tenendum dicit eum quinimmo idem
quod pro partibus reputetur in tantum sed
satisfactum non est excommunicatus ff.
de pign. pro rem. Secundo quis videtur de fo-
ro ecclesie sit quem sententia dicit esse in-
iusta certa quod sciendum quod sententia
excommunicationis dicitur esse iniusta sicut
sicut excommunicata animo et ordine ex
causa vel quia in sententia nulla ca-
pitulum continetur vel sic pretenditur non tamen
est vera vel quia et si sit vera non tamen
est sufficiens et manifeste contra ea pro-
bata extra de c. pastoralis q. i. intra et glo

arg. 2⁹

Questio non de iniusta quia tamen si
exprimatur vera et tollerabilis causa
tamen non ad correctionem non zelo
iusticie sed in dignacionis animi motu
vel odii fomite vel precio vel favore
ad necessariorum ea promulgat extra de
in illa ita vi c quimodo ini. tamen
medicinalis ideo tunc considerandum est
quod si quis offendat non propter
sed propter aliud quam caritate moneatur
primam promulget vel si propter vellet
hoc facere non faciat licet admoneat dum
monetur sed permittat quoniam forte
tollitur capitulum repone Questione
dicit de iniusta pena quod et si ex
vera procedatur et ex feruis caritate
moneatur non precepit tunc moneto co-
petentis seu canonica vel non fuit
facta coram personis ydoneis per quos
probari possit si optineat extra de
sacra et c statutum quinimo si in
qua licet non in alis non tenetur et
in preiudicium aliorum vel de ibidem
in glosa extra de probat quia contra et
de competens fuit hic moneto tria si
c xvi q iii indigne fuerit non habet
de competens et arbitrio iudicis pre-
tia pre vna ponibus maxime in-
nocentis expressum q iii de illata et
quod quidem fuit consuetum precipua per quod
xvii c consuetum aliter de esse moneto
competens pre canonica si aliis vite
precipui sed primo debent in feudo primas
capitulis quam monentur vocati expo-
nantur et hoc est unum quod iudex vero
facere primam a presentes tunc excitatur
ab eo in locum aliis quibus ligatur
ipsis competentibus excommunicare unum a-
liue aliter enim non tenet pena lata
contra. contra tales vi c quod de
   consuetum expone fuerit gratia. no-
minati a ipso nomine vel aliis circum-
stanciis indubitabilibus extra
de testibus licet per quod vel . ii . persone
hec gratia. Item iudices prece vitatur

tibus monentibus pre vna ponibus
hoc dum . debet competencia intervalla
aliquorum dierum inter moniciones . i . inter
monicionem et monicionem quas statuit
ius primi iudicis [illegible] ea s.
intervalla aliter preceperit moderanda vi
c quod de . consuetum aliter . i . fuerit glosa
quod debet mora intervalla fieri verum
diceretur si dilatato periculosa esset et
aliquod malum fieret si competencia inter-
valla concederet ut quia ad cremata
forte vellet et aqua vel forte distra-
heretur et iudex debet talibus obviare
ff de re iudi. siue ex simili Si fuit tamen
vna monicio quod erit competencia
intervalla inter monicionem et monicionem
Responsio erit inter monicionem et primam excom-
municationem competencia intervalla expecta-
bitur arbitrio iudicis ut de appellacionibus cum
sit Roma hec gratia. hoc etiam tercio ordo
traditur ut prima in scriptis feratur et
causa ibi exprimatur et excommunicans
copiam huius scriptis infra mensem excom-
municato tradere teneatur si super hoc fuit
requisitus erit autem mensis fuerit ho
a tempore requisicionis facte ab excommunicato
et fuerit ho . cum. quod hoc quod debet excommunicato
impugnari videtur loqui in capitulo cum
excommunicatur certa persona et hoc est
verum quo ad tradicionem copie fuerit tamen
quinimo et hoc locum sit prece te certa et
specialis detur pena prece generalis et
multa dum non spectat copiam vel quod sub
generali et multa clausula spectat co-
prehendi super requisicione non facta si forte
negaretur ut tamen multa forte possit
facultas requisitus fiat publicum in-
strumentum vel littere testimoniales tamen cum
sigillo autentico illud habeatur vi c
quinimo tamen medicinalis c 1 . Sed quis autem
defectus super predictis variari valeat pena
dicetur in iusta pre debitis extra glosa
plene probatur xi q iii glosa super capitulo

cum g(lossa) 2 c(ontra) s(upra) eodem forte iratus
confitetur autem iniusta sit pena, dicit tamen
non sit nulla tenenda est et timenda
xi q. iii c. i. c. i. et c. pastoris iniuste
decreti quod speciale est in hac pena
nam alia pena nulla esset nisi ordo
iudiciarius servaretur C. de penis et iure
in plata tercio autem quia ad causam
nullitatis que frequenter fallitur. Ex(tra) eo(dem)
q. ii per quibus non tenet sed non ligat
quantum ad deum cum iusticia fallitur nec
fallit. ext(ra) c. cum Aaron quod intelligatur nisi
condempnatur et vitetur in eum agetur (margin: ut dicitur)
... et incommodo quod quibusdam
excommunicate sed quod consilium
dabis iniuste excommunicato. Dico con-
sulendum est sibi primo quod sustineat
excommunicationem primo patienter humiliter et
devote et se submittet excommunicatori of-
fensus cautionem satisfactionem pro offendit
in aliquo et sic instanter petat ab-
solvi. Si ita fecerit ei admittendum erit
... si [illegible] contempnet moraliter peccabit
ext(ra) c. per tuas ut in extra eo(dem) quod si
appellat infra decem dies eodem quod
absolvi petat pure acceperit quod iniusta
sit qui eam impugnare per causa posset
in excommunicatione ei pena appellare non
prodest quia effectus eius sus-
pendi non potest. ext(ra) de appell. pastoralis
nisi est nullitas que per lapsum decem
dierum nisi in rem iudicatam transit
quia absolvi potest etiam post x
dies nisi aliquis [illegible] et ideo
de iniusta excommunicatione potest quibus ...
[illegible] quisque voluit ext(ra) c. sacro c.
[illegible] contra [illegible] et [illegible]
et glo(ssa). Nota etiam quod timor ex-
communicationis equiparatur metui qui cadat
in constantem virum [illegible]
Item quoque non dat iurisdictionem nisi
excommunicator excommunicatione [illegible]
possessionem ext(ra) de resti(tutione) spo(liatorum) olim
[illegible] et glo(ssa). sed non nisi [illegible]
Item potest opponere [illegible] tam

excommunicatore coram [illegible] de in-
iusta excommunicatione pro quibus autem ex-
communicet aliquis pure causa manifesta
i. coram eo probata et racionabiliter requisitus
et humiliter [illegible] non [illegible]
[illegible] pure [illegible] excom-
municati quia expensas iustas de-
bet hoc facere [illegible] per confes-
sionem quod sit iniusta nisi excommunicator
sibi debet aliquid propter quod excommuni-
catus [illegible] conqueratur
de iniusta excommunicatione que sibi (margin: ut dicitur)
sit pure periculo [illegible] ad excommunicatorem
cum mandato [illegible] remittat in [illegible]
[illegible] absolvendum alioquin ipse
[illegible] prout viderit expedire
sufficienti cautione recepta eum ab-
solvat. ext(ra) c. sacro c. [illegible]
et glo(ssa) [illegible] notata [illegible] quibus potest ad
[illegible] excommunicatum [illegible] c.
venerabilibus etiam taliter excommunicatus
punitur multiplici pena ut patet in c.
[illegible] Sed quare etiam statuit quod
pena iniusta ligat cum alios in ipsa
[illegible] de causa debet contra
[illegible] hoc fecit utriusque
claves ecclesie tenentur. ext(ra) c. per tuas
[illegible] vel [illegible] maior reveren-
tia [illegible] ut [illegible] obedientie [illegible]
[illegible] iniuste pure [illegible] xi
q. iii [illegible] Sequitur autem de tercio
articulo scilicet quia pena punitur excom-
municatus iniuste seu sentencia [illegible] ex-
communicationis iniusta. [illegible]
quod talis punitur multipliciter. primo
punitur quia tenetur excommunicato ac-
tione [illegible] xi q. iii illud
et c. [illegible] Secundo quia est [illegible]
tamquam [illegible] non [illegible]
et hoc [illegible] forte [illegible]
[illegible] quia [illegible] est iniusta
Tertio quia carere debet [illegible]
et [illegible] ab [illegible] ecclesie [illegible]
[illegible] xi q. iii

de illicita et hoc forte specialiter locum
habet quando pena est illicita contra / Quod
si fatetur pro primatur ordine illius
illius decreti sacro quia per hoc ordo inhiberi sicut pe
attenditur quod per dictamento canonica
monita et coram testibus idoneis pro-
mittatur alias interdicitur et per eum
incursum in quibus ipso iure et si sit
pena vel iusta ut s. e. sacro. Quod i.
quo per mensem elapso restituitur
ipso iure ut a. in excommunicationis penam inflictam
si non fuerit expeditum ca. viii. di
si quando perint sed per hoc non canonicus
penam sibi presumatur incursum esse con-
tumacis et contumaciam non tamen
est ita sed contumacis primatur quam
penam indicit / iudex non quam penam
predicta s. e. sacro. Quidam est si non co
fatetur incepte vel si non probatur
contumacionis vel si requisitus
non tradat contumaciam pure infra
mensem ut s. e. cum medicinalis in textu
et glo. et idem est quo ad ea per quae
predicta in pena interdicti et suspensionis
inferendis et intellige de interdicto
vel suspensione specialibus sed si
interdicitur ingressus civitatis vel
potencie etc. sic ipso an. Nota et primo
primo et sic supra e. sacro. Quod sit
suspensus ab ingressu ecclesie non debet
audire divina in ecclesia nec orare ibi
nec si inhibitus est in ecclesia vel cimiterio
sepeliendus. Sed numquid si iniuste tat
contumacia per absolvi statim ab
contumacione suspensus petit absolvi
ab eo. Et quidam dicunt quod non
quia cum ipse sit suspensus alias recon-
ciliare non potest ut de eo di. in sum
est vnum quod a principibus ipse suspensus
ton contumacia, de absolutione displicet
sit privatus ab ingressu ecclesie principe
inhibitus retinet pena amissionem
vnde eum absolvere potest. Hoc supra
dicitur s. e. sacro / Quo quinto, contra

contumacione constituit quod pena
sit iniusta contumacia condempnatur
contumacia ad interesse contentato
alias inhibitus qualitas postulavit
propriis debito puniendus ut iudicio
s. e. sacro. Quod cum ad ipsius et intellige
si constituit contumaciae parte que
iniuria tam precium assignare pandimus
ut de re iniuste cum consilio vel
etiam eo absente quam contumacia et lite
non contestata ut de appell. interposita
quod inst. si tamen parte agatur ad pene
renovationem et non ad iudicium quod
monitor tunc non esset iure cum re-
notare per quam vi gestis et placuit ex-
ponere etiam ad interesse i. ad damna
que sustinuit pure in expensis pure in
aliis et iuramento dicitur declarabit in
q. i. in primis taxatione iudicis
premissa ut de peccatis constitutis. Sed
numquid estimabit illud interesse quod
eo elato cassata est eius electio potest
talem contumaciam et quod beneficia
adeptus fuisset. Et dico quod sic
quia illud interesse est etiam rem per
quam in si quibus electionem fecerit quod interesse
esset rem ff. e. de actione empti.
et venditi si sterilis quod cum predicti
sed hoc non credit quod tale debeat
estimari ut in condempnationem veniret
quia etiam ipsa hoc primi non debet
sed forte puniretur si quam sciret quod hoc
in glo. Et supra dicitur s. e. sacro Similiter
quando pena est iniusta ut defendi ex-
dominis intra quam vero incepti
lata vel contumaciis causa non expresse
excepta tunc propriorum ad quod veniret
penam pure difficulter relaxatas contu-
maciam contumacia condempnare
debet ad expensas et ad omnia interesse
pure difficultate i. pure gravamine contu-
maciam et pure causa cognitione cum
contra consilium et ordine iuris
sit prolata ut s. e. cum medicinalis
in textu et glo. Numquid si contra

excommunicationis sententiam iniuste tanquam
sunt ab excommunicato contempnente pro-
batur. Tertio tunc excommunicatus et sus-
pensus iusta excommunicationis molestia pro
pena admittere vel alias satisfacere
arbitrio probabilis error excusaret et
super eo propterea iuste fiat excommuni-
catus pro tantum recepta satisfactione
cogatur vel in posterum deducatur
sententiam usque ad satisfactionem condignam
inviolabiliter observandam extra de sententia excommunicationis
[illegible] si tenet. Sed quo probabilis
error appellantem excusare potest. Quarto
forte [illegible] probabiliter illud propter quod
excommunicatur quod tantum erat tale
de quo aliquis bene dubitare poterat
et est hic contra hominem quod si quis
sit probabilis tamen ligandi non
prohibetur in presentibus licet hoc in glossa
dicti c. [illegible] non tantum
ab ingressu ecclesie sed et a divinis officiis
[illegible] vero est suspensus. Si ille
qui fert sententiam excommunicationis vel inter-
dicti vel suspensionis non servato ordine
superdicto scilicet quod faciat sententiam in scriptis
et scribat causam sententie et tradat copiam
scripture in mensem si fuit de hoc
requisitus. Si autem requisitus non
fuit predicta pena locum non habet. Item
Jo. an. in de appellationibus ab eo et sic eiusdem
requisitio fiat et loco et tempore
congruis ut ibidem et infra mensem
a die sententie. Sic ii. q. vi. iudicia vel iudi-
cialis. Si autem requiratur post mensem
non habet locum predicta pena sed nihil-
ominus tenetur dare predicta acta
ex quo deprobatur quia quando excommuni-
cator non sit in culpa quia predicta
tradat in scriptis quia ex [illegible]
[illegible] ad probandum et in mora est
[illegible] non habet pena licet sit locus in
de electione [illegible] Jo.
an. Unde si contingat tale sit sus-
pensus [illegible] divinis officiis sit quis

irregularitatem incurrit super qua nisi
per summum pontificem dispensari. Et quod idem
est quia suspensus a divinis officiis
celebrat scienter. Si suspenderetur tantum
ab ingressu ecclesie extra c. cum medicinalis
nota potest quis in glossa quod in suo officio
agens ut dicitur xi q. iii. si quis episcopus
in concilio quod est viii in quo quis
divino officio et horis divinis celebrandis
officiando etiam et sacramentis
conferendis et sacrificiis conficiendis
ut dicitur ibidem. Excipitur autem etiam si
divinis ingerens extra de re iudi-
cata cum l. vi. et de cle. excom. mi-
nistrante. Sed quid de benedictione nuptiarum?
Quarto non videtur quod ista pena ad hoc
debeat extendi. Contra super illud dicta
glossa excommunicati et suspensi qui in
contemptu clavium se ingerunt divinis
in ministerio in irregularitatem incurrunt secus
si ignoranter ut xi q. iii. si quis episcopus
excommunicatus et c. si quis in concilio
quod cum ibi dicitur de excommunicato hic
extenditur ad suspensos. Unde eos ex-
cusat probabilis ignorantia non
autem crassa et supina vel indiget
dispensatione pape ut ibi dicitur et de cle.
ap. et de re iudi. excommunicatus. Item
et superiores hodie suspensionis vel
interdicti non incurrunt sententiam ipso iure
nisi de istis specialiter caveatur in c.
quia periculosum extra de sententia excommunicationis
quia in illis non sunt privilegiati in-
clusi tamen licet non sint suspensi si
veniant contra constitutiones predictas
sive mandata pape vel eius legati ge-
neralis preterea et alias penas in con-
stitutionibus positas non evadunt
ut in c. sancto licet non glo. super
dicto c. quia periculosum. Nota sicut
minores et hoc quod quis non in-
currit excommunicationis penam suspensionis
nisi dicatur si quis clericus vel quilibet
alius hoc fecerit sed tunc non intelligitur
[illegible] vel personas nisi specialiter ex-
primatur sed si dicatur clericus et
quilibet persona tunc [illegible] quia est

superior in mediatus intelligitur in
clericis sed non quoad ea que ex odio pre
ff. de libertis et postum. hoc autem
de clericis dicit omnibus excommunicatus
sentencia quandam in se iniusta si forsan
erravit excommunicans probabili ignorancia
maxime si laudabilis opinionis ex-
stat ut in c. sacro eod. t. etiam ad igno-
rancia probabili ibi glo. puta quod
forte credidit tempore citationis
ad ipsum et quod quis eum credidit
contumacem tamen non esset vel credidit
excommunicationis causam sufficientem
probatam errans in probationibus dum
tamen ac de iudi. tuas. Unde
quod etiam ibi loquitur maior tenetur
temperatione secundum glo. Unde ubi esset
et si non esset ita laudabilis opinionis
magis puniretur ex errore. Insuper
quando iniuste excommunicatus pre-
sunt pena etiam excommunicatio
pt esse in iniusta explicatur ut dictum
est supra et quotienscumque illorum, morum
in iuste excommunicantes faciunt et
ex deliberatione mortaliter peccat quia
proximum iniuste et graviter ledit
in infamia et contra preceptum
ecclesie facit xi q. iii nemo episcoporum
vi c. tamen medic. Si autem hoc facit
ex ignorancia crassa et supina
adhuc peccat mortaliter licet non
ita graviter sicut si hoc faceret scien-
ter. Si non hoc facit ex ignorancia pro-
babili non peccat mortaliter cum ergo
peccatum mortale obliget ad penam
etiam aqua tamen obligatione potest
primam viam hic non. Sequitur
videre de quarto articulo s. quando pena
dicatur sentencia et qualiter est
ferenda. Certa quod ferenda quod
illa pena, dicitur esse induct vel hoc
que fertur pro contumacia vel offensa
preterita vel futura non tamen intervenire
constitutionis ferendum generalis autem

vel pro iam commissis vel in speciali vel in generali et
futuris in speciali

preterite sed ut dictum est supra propter
vel preteritis ad vitam eorum vel dictum
negocio compilatur ad tempus quod eodem
Ad hoc non quod tenetur per simul ex
om. vi c. romana quod teneat quod
nullus proferat sentenciam pro delictis
futuris in speciali dicendo sic excommunico
te si tale quid feceris prout fit
in generali sic excommunico omnes qui
tale quid fecerit pro preteritis autem
in speciali esset dicendo sic excommunico te
nisi quod tali feci infra tale tempus satis-
feceris. In generali sic excommunico omnes
qui tale quid fecerunt nisi infra tale
tempus satisfecerint. Expedit hoc
secundum glo. ibidem quod tractus
temporis futuri non pertinet ad iudicem
quia ad penam sed contrarium
nunc est c. duos nisi pena fertur in
futurorum sed illud intelligitur tamen prelatus
statuendo aliquid statuit et promulgat
adiciendo quod fecerit hoc glo.
ibi. Aliud est enim ferre in aliquem
vel aliquos penam excommunicationis pro futuris
delictis si dicatur excommunico te vel
vos si tale quid feceris vel feceritis.
Aliud est facere statutum generale in quo
pena excommunicationis fertur secundum
in c. romana sed permittitur in c. dub
et vi de consti. ibi co-
mmisit hic Io. an. Sic ergo
excommunicationis pena ferri pro delictis futuris
sed ubi in dicto
c. teneant precessit mora in ex-
hibenda satisfactione puta quia ad
diem prefixum vel solvit vel non satis-
fecit tunc enim sic potest excommunicari
nisi usque ad talem diem
satisfecerit tamen satisfacere neglexit
in tali tempore iam elapso et sic
potest vel potest intelligi quod dicitur
vel ubi precessit culpa seu offensa
notoria contra ecclesiam vel hominem

commissa fuit eius sit sicut excommunicatus
in speciali sic quia sic fecisti nisi usque
ad tale tempus satisfeceris excommunicatus
sis. In generali autem sicut quicumque hoc
fecit nisi usque ad tale tempus reve-
laverit excommunicatus sit vel satisfecerit
excommunicatus sit ut extra de off. ord. si
sacerdos et c. Similiter ergo ad iniungendum
satisfactionem licet sine certum dierum spatio
ut supra et taliter consimilia verba ut
si dicat et si hoc decreto feceris licet
de delicto commisso satisfeceris excom-
munico te vel qui pluries sunt omnes ipsos
qui decreto sic fecerint iudicatur aut
veniat causa subsit quia in primis
exprimatur. De hoc autem recurrendum est
ad arbitrium boni viri extra de ap. ut de-
bitus est aut extra. multis crassatibus
ff. de penis l. fi. c. vel hec ho-
di tamen iudex contra predictam
formam fecit nichilominus sententia tenebit
quia non dicitur ibi quod non teneat
ut dicit in glo. l. ibidem. Sed ad quid
valet dicta constitutio. Responsio ad hanc primo
quod licet dici in civilibus non est aliquis
excommunicandus nisi mora precedat
secundo quia non est aliquis excommunicandus
nisi culpa precedat pro commisso vel
committendo nisi dicatur in sententia ra-
tionabilis causa quare hoc fiat vel
causa minus veniat precedatur sententia
relaxabitur et proferens ad arbitrium
iudicis punietur et alias penas patietur
ut dictum est supra. Hoc ho. Ad hoc non
quod extra de sen. ex. c. a nobis dicatur in glo. quod
hac forma verborum scilicet quicumque fecit
furtum sit omnibus nominatim intelliguntur
excommunicati qui committunt furtum
tamquam furtum et tamquam expressis
nominibus extra ff. de con. di. et
demum nominatim. Sed numquid hec verba
sufficiunt sciat te esse excommunicatum
[illegible] te pro excommunicato. Responsio Goffredus
dixit quod non sed ho. cum in hoc

vel repu- tatis exco- cato

replicans sensit quod sic sicut postea apte
probatur. Finem etiam extra de testibus cogendis
c. ii de ap. [illegible] et ideo similia verba
videntur quod non est ius faciendum. Unde
iudex dicat excommunico te vel tu fa-
tearis sciat te excommunicatum vel quo-
cumque alia similia dicit tunc voluntatem
et consensum iudicis exprimat de presenti
quia voluntas iudicis specialis est
omnis ex lege spectanda [illegible] q. in audi-
licet etiam sit iniusta ut patuit supra
et etiam patebit infra. Idem quodque consule
tibi quod quotiens dubitas proba-
biliter unde sis excommunicatus vel esse sis
unde ab excommunicatione solutus semper
reputes te ligatum licet in primis dicebat
contrarium sicut dictum ut extra de probat. ex
literis ro. est quia quod est tutius
dicendum est et tenendum est autem tutius quod
absolvaris quia si decedes excommunicatus
absolutione non petita extra xxiiii q. ii c.
Estimes. Hec ho. Circa quid si dicatur de-
nuntiamus tale excommunicatum. Responsio re-
nunciatio sit hec verba apta ad excom-
municandum qui proferuntur decreta prima
et licet talis mutandis sit abilius quibus
denuntiatio sit quia non certe indicatur
unde sit excommunicatus ut c. viii si de hoc
agatur in foro iudicii non reputabitur
excommunicatus. Idem est dicendum si dicat
iudex habeo te pro excommunicato vel denunt-
io te excommunicatum vel papio sub pena
excommunicationis quod si in forma iudicii a-
gatur per huiusmodi verba excommunicationis
quis non reputabitur nisi alias constitit
de intentione et animo excommunicantis
vel quia ista conspiciunt semper dicitur
qui excommunicat vel alio modo simili
in foro alias in speciali eligenda est in
dubio tutior via ut scilicet talis se ex-
communicatum reputet et sibi absolutionem
impetret. Hec ho. Circa quid si dicat
iudex interdico vel excommunico. Unde

ex duobus sequitur. Respondeo credo sine pre-
iudicio quod ille est excommunicatus de quo
iudex intellexit si tamen non potest sciri
de quo intellexerit neuter eorum ligatur?
si autem vaga fuit intencio iudicis
nec magis referens se ad unum quam
ad alterum tamen non intendit utrumque
ligare neuter est ligatus nec sentencia
prima valet. Item quero. Quid si dicit
excommunico te vel absolvo. Respondeo si sic
si ante non erat excommunicatus non est
si non fuit ante excommunicatus non est
absolutus, sed glossa super illud xi q. iii
si is qui preest dicit quod licet prelatus
proferat fatuus et processus habetur ac si
penitus non fuisset et quod desunt ab
intestato videlicet. Quid si dicat excom-
munico te et absolvo te. Respondeo si
simul excommunicare et absolvere voluit
non potuit et nichil egit. Si autem primo
voluit excommunicare et postea absolvere
utrumque valet primo excommunicato postea
absoluto. Item quero. Quid de duobus
iudicibus quibus mandatum est ut alter
ipsorum excommunicet aliquem et uterque eodem
momento dicit excommunico te si ille non
excommunicat. Respondeo sequitur non xi q. iii.
c. idem ergo quod uterque illorum iudicum
excommunicat quia intencio mandantis
et intencio illorum iudicum est quod iste
excommunicetur est et est semper excommunico
te eo quod nescio utrum ille excommunicet
te vel non eciam ego excommunico te ne tu
non evadas penam excommunicationis quod si quo-
minus iste non excommunicet te ego excom-
munico te. Item quero. Quid de excommunicationibus
que fiunt pro furtis vel dampnis occultis puta fiunt
sic excommunicamus omnes illos qui tale
furtum vel dampnum fecerunt et omnes qui
de hoc aliquid sciverint nisi revelaverint
illud. Numquid ille qui scit sic quomodocumque
revelare tenetur dampnum passo vel eius?
Respondeo quod non tenetur revelare dampnum
passo quia hec pena intelligi debet
de revelatione facienda prelato

ecclesie non dampnum passo sed prelato
tenetur iste qui scit revelare. Ymmo
tenetur non revelare publice nisi non
sufficiat de testibus quot legalibus ut
eius in predicto in hoc tamen tamen
credo quod teneatur revelare prelato
occulte non publice. Item quero. Quid
si probare possit numquid tenetur ex-
pensis propriis testes producere et reum
ad iudicium trahere. Respondeo credo quod non
sed sufficit quod publice revelet prelato
quod scit de facto illo et personas que
sciunt per quas illud factum probari
possit et prelatus tunc malefactorem mo-
neat quod si sic satisfaciat. Quid
si voluit satisfacere et qui passus est
dampnum velit eidem prelato tamen
quod propter illud dampnum non trahat
malefactorem coram seculari iudice
ut ei mutilaretur propter hoc aliquod mem-
brum quamdiu ille malefactor propter hoc in stare
noluit coram ecclesiastico iudice potest
prelatus dampnum passo iniungere reve-
lare ut est et ipse noluit monitione
premissa per modum denunciationis agat
contra illum. Si autem tamen noluit
et maiore sit timeatur quod dampnum
passus agat contra malefactorem ad
mortem et sanguinem coram iudice se-
culari aut etiam dicit quod ipsa se velit
vel aspi non credo quod prelatus teneatur
publicare quod audivit de facto nec
compellere eum qui revelat ei publice
revelet. Si etiam probabiliter timetur
quod malefactor revelatorem sequi
enormiter dampnificet non credo quod
teneretur publice revelare sed sufficit
quod in secreto revelet prelato
personam malefactoris et personas testium
per quas possit contestari de facto. Item
quero. Quid si episcopus dicat excommunico
unum de illis qui tale furtum fecerunt
numquid aliquis eorum est excommunicatus

Ad hoc quod non et licet Archidiaconus de offi-
cio iudicis ordinarii super verbo singulis. quia
pena in certa est et ideo rei iudicate
auctoritatem non continet ideo nulla est
C. de pena que sine certa quantitate vel
proportione vel alibi. Esto quod prohibet pro-
vincialis statute sicut aliquis fecisse
aliquod furtum iste non tamen factum est
instat ei quod excommunicet eum qui fecit
et ideo prohibet sit cum excommunicat
in generali dicens quicumque fecit tale
furtum sit excommunicatus numquid iste
excommunicatus erit. Ad hoc ut legitur in predicta
glossa sit quantum ad deum sed non quantum
ad ecclesiam quia non vitabitur ab ecclesia
et est simile xj q. iij excellentissimus
Quid si iudex excommunicet subditos
suos sub tali forma vel sub excommunicatione
te tale de qua excommunicatione intelligitur
si maiori vel minori. Ad hoc secundum [illegible]
[illegible] omnibus casibus intelligitur de ma-
iori cum sit simplex sub hac forma et ideo
[illegible] credo quod cum iudex assignando
penam excommunicat aliquem contra parti-
cipantibus sibi et licet quidam dixerunt
hoc esse restringendum ad illos solos qui
participant in crimine credo tamen quod ex-
tendendum est ad participantes in casibus (loquendo)
maioris excommunicationis in tantum extra (et similiter)
de simonia [illegible] assignationem non tenet
presentes exceptas xj q. iij quoniam multos
ligat tamen hoc a presente penam ex-
communicatur sed illos solos qui ante huius
assignationem maiorem excommunicationem in-
currebant et huius participatione ar. extra c.
quod in dubiis vi c. constitutionem et rogo
Quid si iudex dicat excommunico parti-
cipantes cum tali excommunicato locutione
et huius numquid tales excommunicati sunt
sententia lata contra tales tenet. Ad hoc (dicat)
dicit multi quod non et arguit xj q. j vi c.
constitutionem quod tales primus sunt no-
minati monendi et secundum hoc c. [illegible]

illud c. excommunicato c. quod in dubiis § ult.
cum distinguit quod istud c. constitutionem
loquitur tantum cum iudex singulare personam
vel singulares personas vult singulariter excommu-
nicare tunc enim tales sunt monendi nominati
proprie sed possunt in nemini aliis publice
in ecclesia quod ad dominum penam ut extra eodem
c. in declarata. Si autem vult in omnes
participantes penam ferre generalem tunc
sufficit monitio generalis et ita intelligit
Hostiensis illud c. primo in vi statuimus ad
eius declarationem secundum sine illud c. quod
in dubiis est tamen plus subtilius prima
opinio est securior quia magis consonat
iuri ne tot iura revocentur tamen secundum
opinionem secundam non valet pena ex contra
tales generaliter lata nisi precedat mo-
nitio generalis ut in c. statuimus et sic
intelligit primum illud c. licet generaliter
super illud c. constitutionem. Sed esto quod hoc
generalis pena ferri possit in participantes
quid si fatur [illegible] pena generalis quod
excommunicato talem cum participantibus
suis. Ad hoc quod intelligitur de participantibus
in crimine non de aliis quia alias non sunt
excommunicandi ante monitionem generalem
vel specialem sunt pena generalis vel special-
iter ut in c. quod in dubiis et ita intelligitur
ut legitur in glossa ordinaria et similiter Hostiensis
c. istud statuimus licet garzia. Sed quid iudex (arg. v.)
de v articulis scilicet quid et quando pena
ferri debeat, certe quod sciendum quod
pena secundum [illegible] ferri debet cum absco-
[illegible] sunt facte constitutionem seu canonem
generalem vel specialem vel particularem
ut legatus in provincia legationis
sue vel archiepiscopus in diocesi sua vel con-
cilium provinciale in provincia sua [illegible]
in faciendis statutis aliquid imponi
et generaliter in omnes subditos suos et
statuit istud roborat penam excommunicationis
vel aliam in factos transgressores illius
statuti per latam sit excommunicatus omnes
illos qui decreto tale quod huiusmodi
secundum non Hostiensis pena non eo ipso [illegible]

quod aliquis incidit in sententiam per canonem
dampnatur. Secus de eo qui delinquit
et non de canone qui delicti sit prohibitus
quia debet ff. de [illegible] quod quis
dampnum et talis non ipso iure ligatur
sed committe delicti penam a canone
sed hoc contingit aliquando a canone
et iudice promulgatam de quo dicit ut
supra dictum est supra e. quis possit ex-
communicare hoc h. Notandum quoque est
quod ubicumque ponitur hec clausula a-
nathema sit non est canon sententie late
sed ferende et exponitur supra e. i. fiat ut
xxxiii di. si quis preter ex. de vita et ho-
nestate clericorum quia prius consensit, preterea non
tenet nisi ut intellexit Wil. dura
ex. de monachis c. iii licet alii aliter in-
telligant illud idem et ubi post nostrum
desiit ut tale quid faciens excom-
municetur ex. de [illegible] et glosa clerico et in
multis aliis et ratio est quia pene
sunt mollende de pe. di. i. q. pene
dicendum est etiam quod cum dicitur
capellas preter excommunicatio et precipue
potest intelligi ex. de [illegible] per [illegible] competenti
Sed invenitur facies aliquid quod prohibetur
sub anathemate vel audire sub pena ana-
thematis est excommunicatus ipso facto ut
quod patet ex. lxiii di. salonitane
ex. de eo qui furtive ord. susc. c. i. Respondeo
sunt aliquos excommunicatus est ipso facto
qui sit prohibitio ab homine [illegible]
e loco et sunt scriptis sicut alege xo-
xv. di. prohibitum ex. ff. de arbitriis
celsi. sed non sic. etiam si ab homine
fiat non est excommunicatus qui venit
contra sed excommunicandus nisi dicat
quicumque furtum fecit excommunicatus sit
et ideo prohibemus sub pena anathematis
ne fiat furtum vel nisi appareat quod
per sententias hec verba non pretendit prius
professat ex. de [illegible] tunc enim ve-
niens contra est excommunicatus sic
intelligere et solvitur contra ex. de [illegible]
et condicio c. i. et de iure patronatus

ll

contingit est [illegible] omnis l. [illegible] ex. de ap-
[illegible] sic quod canon late sue sententie [illegible]
vel presentibus [illegible]

relatum per decretales de simonia sic nobis
et sic est canon late sententie vel procedit
vel presentibus priusquam [illegible] intendit tamen
priusquam facit. Sed quo constabit de
intentione presentis. Respondeo quia licet cora
circumstantiis apparet/ alias ad nos non
retracta ff. de le. iii non aliter sed nunc
indubitanter debet excommunicatus quibus
reputare ut dicetur i. et sic ex. de el.
eorum illud quod licet. Respondeo sic quod sententia
est dubium sed verba etiam sunt et cla-
riora quibus etiam non sit prius lata nisi
appareant alie circumstantie et ideo
perinde et monuit malefactorem quod
emendaret et quarto precepit sub
pena excommunicationis. Respondeo tunc forte repu-
tare se debet excommunicatum ex. xii q. ii
indigne ex. de sponsalibus. Exceptio tamen
quod est quod abstineat et se reputet
excommunicatum donec compulat presente
ex. de spon. inimicis de rebus in-
scriptis. Sunt autem aliqui qui dicunt
referre utrum dicat in pena excommunicationis
et tunc est canon late sententie excommunicationis
vel sub pena et tunc est excommunicatus
sed hoc excepimus sunt et contra textum
lxiii di. salonitane et ex. de sacra
c. i. Alii dicunt referre utrum iudex
prepinat diffiniendo et tunc est veniens
contra excommunicatus vel constituendo
sicut publicatione sub anathemate et
tunc non est canon sententie late ex.
de iure pa. relatum vel sub dispensatione
sine pena quod precedit sunt et tunc
est canon late sententie ex. de cons. et
non conveniens nisi tamen dicit ut supra dictum est
sic hoc omnia de hoc [illegible] de-
fert. Alii dicunt indistincte quod sive
dicatur prohibitione sive sub dispensatione
sive sub pena non est in sententia sed con-
minatoriis. Contrarius excipias predicti
et in hoc ut dicit Goff. ponit plures c.

De effectibus et dampnis excommunicationis capitulum xix.

Deinde considerandum de effectibus et
dampnis seu incommodis excommunicationis

et primo excommunicationis maioris. Secundo excommunicationis
minoris. Circa primum sciendum quod homo
excommunicatus maiori excommunicatione est in tribus incommodis.
Primo quod excommunicatus tali excommunicatione
excluditur a participatione sacramentorum.
Secundum quod nisi dictum est c. i. de excom.
Item nullus christianus cum ipso participare
potest ut dictum est ibidem et dicetur infra
de participantibus. Secunda ut habetur extra
de sent. excom. c. et plantare quod ubi dicit
per excommunicatos et nominatim interdictos
ab omnibus fidelibus esse vitandos. Dicitur
autem nominatim interdictus vel excommunicatus
secundum glo. ibidem et hostiensem et innocentium quando
proprio nomine vel aliis circumstantiis in-
dubitabilibus aut circumlocutione designatur
iuste. extra de he. c. ad a. li. vi. nominatim. Item
secundum innocentium et hostiensem extra de preben. in
capitulo nominatim interdicti dicuntur ibi omnes
de quibus constat quod sunt interdicti
unde dicuntur interdicti nominatim etiam si
castrum vel civitas interdicatur. extra
de sen. excom. c. in sententiis. Sed si nominatim
ergo interdicti vel excommunicati interdicti dicuntur
cum in sententia specificatur vel exprimatur
ut sic excommunico de excommunicato te vel
interdico a. et b. cum fautoribus suis et participantibus
tunc c. et d. sunt nominatim excommunicati vel
interdicti et ideo sunt vitandi. Fautores
non sunt proprie nominatim
excommunicati vel interdicti nisi tantum
in genere et ideo non tenentur eos vi-
tare quousque prius dicti nominatim spe-
cificentur et denuncientur. Secundum primus
sibi sed de participatione sive fautore
eorum sic intellige extra de sent. excom.
proposuit vi de sen. ex. statuimus nisi
forte specificato eorum adeo esset
notoria quod locus in tergiversacioni non
esset extra de cohi. cle. ita. Item etiam
dicit hostiensis extra de sen. ex. cum non
ab homine et de sent. ex. cum et plantare

Item etiam intrare non potest ecclesiam
quod excommunicatus vobis ad orandum. Secundum
si intret ad discernendum peccata adulteri-
orum licet divina tamen non celebrentur
ibi divina ut hostiensis in summa de cle. ex.
dicit quod nullo tempore debet intrare quia
sic interdictus quod est minus grave facere
debet de conquestione cum prima in trahit
etiam excommunicato divina non cele-
brentur ibi sed ecclesia fit sine peccato
et quod dictum est intelligitur de
excommunicato tam occulto quam manifesto.
Sed numquid licet ad hostium sit stare (no)
sive possit ut inde missa vel aliud
officium ecclesie audire possit. Dicendum quod
non quia excommunicatus debet extra
de pe. quam inter ibi nota dimissa quod
excommunicatus audire non posset. prohibetur et
quia sic sciens celebrat mortaliter peccat
extra de cle. excom. si celebrat extra de c.
nup. et si per hoc excommunicetur et propter-
ea celebrabit nota iuxta non evadet
sed nisi ille qui est excommunicatus ideo
quia celebrat in ecclesia interdicta secundum
quosdam extra de cle. excom. postulastis
quod ubi habet hostiensis in summa de sent. excom. Secundum
etiam hostiensem et innocentium extra de c. nup. si cel-
ebrantem excommunicatum foris stare et (dent)
divina audire patitur si celebret ac si
ille intus audiret unde si excommunicatus
audit foris divina illi qui sunt in ecclesia
recedere debent. Item etiam suffragiis
privatur et incurrit excommunicationis incommoda
que etiam tangit magister summarum
xi. q. iii. c. ... que etiam patent
per hoc quod aliquis excommunicatus suffragia
consequitur valent enim ad augmen-
tum gracie eis qui graciam habent vel ad inveniendam
graciam eis qui non habent et quia ad
hoc dicit magister quod per excommunicationem
gratia dei subtrahitur valet etiam ad cus-
todiam virtutis et quia ad hoc dicit quod
protectio subtrahitur non quod omnino
dei providencia excludatur sed ab illa

protectione qua filios ecclesie spiritualiter
in custodit. Valet etiam ad defendendum
ab hoste et sic dicit quod maior potestas
in ipsum seviendi demonibus datur spiritualiter
et corporaliter. Unde in primitiva ecclesia
quando oportebat homines per signa ad fidem
invitari sicut donum spiritus sancti visibili
signo manifestabatur ita et effectus corporali
vexatione demoniorum innotescebat inter
inconvenientes. Sed iste qui non est de-
speratus hosti datur quia non datur ei
quasi dampnandus sed quasi corrigendus
cum ex toto ecclesie potestate se operis manum
eius noluit eum eripere. Hec Thomas. Sed
maior excommunicatus totaliter privatur
ecclesie suffragiis ita quod nullo modo
orationes ecclesie prosunt eis. Tercio autem
sive excommunicatio sit iniusta tamen aut
iusta. Si sit iniusta non excluditur
propter hoc a suffragiis orationum ecclesie quia
talis non est excommunicatus quo ad
ecclesiam triumphantem licet etiam ecclesia
militans intendit tales excludere
suffragiis orationum. Si autem sit iusta
causa aut postquam diligit ab
solvi [illegible] patuit quod quidem
est ius facere et presto statim valet
orationes ecclesie sibi quia [illegible] est
remissio peccatorum remissio absolu
quo ad ecclesiam triumphantem iudicium
autem non penitet sed obstinatus manet
et quamdiu est in tali statu licet possit
sibi prodesse aliquo oraciones ecclesie tamen
per oraciones bonorum dei [illegible] voluntatem
penitendi [illegible] prelatis longe
[illegible] talibus quia aliis [illegible]
est [illegible] indigni sunt nec propter
eis etiam [illegible] ad tales suffragia
orationum non sit intentio dirigit sed
ad alios [illegible] quamvis [illegible] oratio
autem ceteris [illegible] magis prodest
illis ad quos specialiter et directius di-
rigitur quam aliis [illegible] bene dicit quod
excommunicato est pena dampni et [illegible]

Marginal note beside the 28th line of the left column: intercessores

pluribus privilegiis sicut dicunt super eo quod sunt
non excommunicati et est hec ratio quia
pro excommunicatis dicitur quibus tradi sathane
[illegible] potest orare in
missa pro excommunicatis. Tercio quod etiam
potest orare pro talibus ingenue. Unde
ecclesia etiam orat pro eis in parasceue
quando dicit oremus pro hereticis et scismaticis
ut deus et dominus noster eruat eos de univ-
ersis erroribus et ad statum matrem
ecclesiam revocare dignetur. [illegible] cum in
ipsa [illegible] qui excommunicatis eam
dicit iuste ita tamen quod spiritus salvus
sit in die iudicii. Sic etiam in memento
recogitet de aliquo amico suo excom-
municato ut deus infundet ei graciam
ita quod caritatis non [illegible] nec
propter hoc dicta te excommunicato [illegible]
sed opus caritatis potius exercere et
voluntatem dei facere qui neminem
vult perire. Alias specialiter proprie orare
non debet [illegible] nec
tamen ipso [illegible] hoc cum est in oratione
participare quod prohibitum est hec Hostiensis.
Sed etiam [illegible] orare sit [illegible] pro
excommunicato ut deus eum reducat ad
statum bonum hec [illegible] Sed [illegible]
in spiritualibus per eis orare prohibentur aut [illegible] qui sunt
pro membris ecclesie sicut [illegible] fidelibus
oratur sed ipsi fructum orationis non [illegible]
sunt nisi caritatis ad fidem [illegible]
[illegible] excommunicatis [illegible] fructum [illegible]
non percipiunt quamdiu obstinati [illegible]
communicatione manent. Hec Thomas. Utrum
excommunicatus teneatur dicere horas [illegible]
Tercio [illegible] et [illegible] non officia
[illegible] quia alius non debet
ei communicare in oratione sed privatim
non in ecclesia non [illegible] non [illegible]
[illegible] non [illegible] dominus vobiscum vel
[illegible] ad eius dignitatem [illegible]
[illegible] sed in modo orationis [illegible]
[illegible] quibus [illegible] et [illegible] quibus
[illegible] ita ad hoc est

obligatus ut extra de eo qui mittitur in possessionem causa rei servandae c. 1 ad quod
est primum pro electione non sit in minoribus xvi q. i.
longe extra de iudiciis intelligitur quod
quidem fuit gloss. Et suspensus potest tamen
beneficium vel etiam excommunicatus vel suspensus
potest dicere horas privatas sed excommunicati
extra etiam suspensus et interdictus dicti
in ecclesia ianuis clausis et voce ita
summissa quod aliis non audiri possint
ut de privilegiis et excessibus. Quod ante quid
gloss. Item talis ecclesiastica sepultura
privari debet si decedat excommunicatus
etiam si excommunicatus erat iniuste quia
de xi q. iii. cum quisquam ubi absolutionis
minus non excommunicamus nec mortuis
communicare debemus extra de restitutionibus
spoliatorum ut in glossa et extra de sepulturis ad quod dicitur
in glossa quod communicando eis excommunicatus
in morte scilicet eos sepeliendo in cimiterio
incidit in excommunicationem scilicet
minorem et si clerici in cimiterio fuerint sepulti
inde deberent eici ut lex dicit et c. quod
debet intelligi si ossa eorum ab ossibus
fidelium poterunt discerni aliter non
extra de sepulturis sacris quia minus malum
est quod in cimiterio remaneant ossa
excommunicatorum quam inde eiciantur
ossa aliorum. Secundus si presbyter sepeliat
aliquem in cimiterio iniquo excommunicatum
potest sepulta et hoc sit etiam
ut dicit quod licet male faciat non
est tamen irregularis cum non sit expresse
tantum in iure et idem dicendum qui faciunt
et sollempniter sepeliunt publice excommunicatum.
Item nec eligere nec eligi potest extra
de electione excommunicatus. postulatus et de eta
et quali cum bene hoc tamen fallit in
electione quae aliquis nullus extra. re-
pellitur propterea cum licet excommunicatus
aut interdictus in electione vocem
sed quod si excommunicatus attollens
interponit alicui electioni. Ideo si ponitur
ad confirmationem electi detegetur

eius excommunicatio licet ipse hoc non
retinetur electo si electus est sufficientes
in votum nostrum tamen prima reputatur
nulla vim sui vicina fuit nostra eius
ad sufficientes in votum non reputabitur
sine electus licet non. Item non potest
conferre beneficia extra de excommunicatione tamen
dicit hic aliquem ut dicit prima et forte
non male quod si prelatus excommunicatus
alicui concedit ecclesiam de prelatura vel
canonicatum vel confirmaret alicuius
electionem bene tenet quamdiu tollatur
absolutio ad viii q. iii nove si forte
notorium esset vel aliter probari posset
quod publice excommunicatus esset quia licet
nec spiritualia nec alia ab eo debent
recipi sed vel per appellationem vel alio modo
deberet ad superiorem recurri ad de anni-
versariis. nulla licet primatus extra de dolo
et contumacia. Item nullum beneficium
ecclesiasticum acquirere potest ut per predicta
patet c. i postulasset et cum bene communi
de conferentibus beneficia ecclesiastica ta-
libus et ideo conferentes talibus bene-
ficia faciunt a collatione beneficiorum suspendunt
donec super hoc veniam meruerint ut confirmant in quo non esse di-
cunt deliquisse ut in electione c. postul.
c. i. quod immo etiam a perceptione aliorum
beneficiorum suspenduntur quae scienter
digne beneficium contulerunt extra
de elect. inter cetera est etiam ut in glossa dicta c. po-
stulasset / sed per quam veniam merentur
et ideo quod per superiorem nisi forte hic
de causa in concilio suspensus esset
ad extra de [illegible] communis sufficientiat probare
clericum fuisse semel excommunicatum
nisi probet se fuisse absolutum an
quam sibi conferat beneficium / maxime
si his quibus excommunicatus cum participat
secundum extra de elect. communi proponitur contra
taliter excommunicatus beneficium quod acqui-
sivit in prima dormiens retinere non
sit nisi fuit cum eo dispensatum [illegible]

li n

perpetuo. R(espondeo) quia beneficium cure
officium conferret ut extra de prebendis
cum 2 et eos et ff. de electione et postulatione
ut de el. xxxiii pt. in glosa. Excom-
municatus et suspensus actum spirituali bene-
ficium admittere debet sed non si ab hoc
vel si excommunicati longo tempore ut ter-
nio vel biennio vel etiam continuatis sunt
perit omnibus suis beneficiis spretio
spoliari arbitrio et possit. R(espondeo) i.
decet [illegible] dixisset licet glosa circa
primo capitulo stetit quis excommunicatus
per annum et ultra suspendi debet beneficio
pro xi q iii rursus. Idem eodem in
in suspenso ab officio extra de eta.
et quia tamen bene in glosa. Item nunc fructus
priorum beneficiorum antiquiorum pape
dent quandam in pena decernunt et
hoc quamdiu sunt in mora petendi ab-
solutionis quia non debet proprie beneficium
quia non fecit sententiam extra de appellationibus
pastoralis quod si secus si non esset in mora
extra de consuetudine p. quia diversis licet ho.
sed tamen post absolutionem constaret eum
iniuste excommunicatum fuisse debet omnes
fructus medii temporis recipere secundum ho.
goff. ray. et ber. extra de appellationibus pastoralis
ii q i. super ea / si autem iuste excommu-
nicatus fuit non recuperabit nisi fiet
ei gratia [illegible] de remissione stipendia nisi
de facili debet gratia fieri [illegible] spem
recuperationis [illegible] ecclesiastica eo
contempnat ut notatur c. quamdiu
2 di i c. 1 licet ray. et et ho. debet
autem dari fructus ecclesie illius cum est
excommunicatus clerici qui celebret pro eo
extra de ap. pervenit secundum ber. qui di-
citur in [illegible] si non est [illegible] vivat
clericus excommunicatus. R(espondeo) secundum ho. pro-
videndum est ei in tantum de bonis ecclesie
quia et de propriis providetur extra de
[illegible] ne cogatur in [illegible] obprobrium clericorum
mendicare quod de diaconii [illegible]
c. pastoralis intelligi potest in eo tamen quod
licet in pena deprimuntur [illegible] quod ei
bona ecclesie subtrahantur / [illegible]

excommunicato non est in aliquo respondendum
quia clavis ecclesie contempnit cum non
est pertinendus nisi forte fame periret
tunc enim sibi subveniri debet quia ad hunc
ad ecclesiam redire valebit licet in glosa
extra c. pastoralis. Item si excommunicatus spiritualia
tractat deponi debet extra de dolo et
contumacia extra de eta. et quod tamen
bene in glosa. Item non potest esse iudex
unde cessiones et etiam sunt que sunt
ab huiusmodi excommunicatis vel de priori man-
dato nulle sunt ipso iure extra de sententia
excommunicationis et si detegatur excommunicatio
aliquis prolatore sententie [illegible] revocatur
extra de sententia et re iudicata ad probandum
[illegible] quod licet iuri derogatur
per contrariam consuetudinem quantum
ad principes et magnates et ballivos eorum
excommunicatos qui faciunt observari sententias
latas ab eis tempore excommunicationis quod tamen
fieri non debet. Extra de sententia lata a
pluribus iudicibus quorum unus est ex-
communicatus prohibere ut c. ad probandum
secus si occulte ut in glosa ibidem. Extra
si iudex pendente iudicio excommunicetur
numquid potest repelli R(espondeo) quod sic sed
eo absoluto recipit iurisdictionem extra
de off. del. in pluralitate et c. prudentiam
extra de rescriptis significatione in glosa. Extra si
iudex tempore rescripti impetrati fuit ex-
communicatus et tempore receptionis absolutus
numquid sic valent. R(espondeo) valent secundum
ho. sed ber. dicit quod non valet cum
ab initio nulle fuissent nec postea
per absolutionem convalescere non possit
licet extra de presbiteri [illegible] in glosa.
// Utrum sententia lata ab excommunicato contra ex-
communicatum licitum est sic sup(er) c. de mai. ex-
cepit in [illegible] audiretur / ad hoc non ex
iudex excommunicatus dicit excommunicatum
iurisdictionem tamen ne [illegible] iurisdictionem vel
[illegible] aliis committere non potest vi de off.
i [illegible]. Sed quid si antequam esset ex-
communicatus causam committit et postea
excommunicatus fuit numquid commandati

p excommunicatum excommunicant. Ad hoc sum
excommunicatis licet excommunicatis que dicitur infra
eodem vi c. licet in spem illius excommunicationis
uero officium episcopi excommunicati est. Si
non episcopus sit excommunicatus nec ipse nec
eius officialis nec eorum sententias consi-
storium decani consiliorum quod excommunica-
tus fiet. Ad id Io. an. super dictum c. et sola
quod tunc ad causas ipsa incongruendeat ut
de regulis iuris primo libro c. i. Nota etiam quod licet
iudex sit excommunicatus generales tamen
eius iudices sive negotia non sunt excommu-
nicati nisi communicaverint in crimine sibi per
quo sunt excommunicatus tamen ex post facto pro
eius negotia gerere teneat sit excommunicatus
de sen. excommunicationis a. et xi q. iii quando mul-
tos sed tamen ea que agunt iurisdictione
tenuit ab eo recepta dum est excommunicatus
non tenet ut ex de off. iud. ord. c. i
si iudex et glo. similis sit receperit
iurisdictionem ab alio vel per offi. episcopi aliis
excommunicato aperte committitur committere
tenet ut dicit ibidem Io. an. Item non
potest esse testis in negotio nisi forte ad
cautelam prima relaxetur ne communis ordi-
nato impediatur et ut rerum ueritas sal-
uetur ex de testi. venies enim nisi
sit etiam testis esse in negotio a quo spectores
hereticae pravitatis ut de he. inseris Item
talis excommunicatus non potest institui pro-
curator ex de exceptionibus possessione Item
nec potest constituere procuratorem quin
immo si iudex constituentes ipsum nec fuit
constituto non tenebit ex parte c.
ult. de tit. gaudeat ut de iurisdictione quod quia
quod potest constituere procuratorem ad
defendendum non autem ad agendum et
ex dicendum intelligimus nec ad
negotia iustificat alterum mandati
contra ipsum ut quia generalis excom-
municato non est preceptum xi q. iii sicut
aliquis nisi sunt a iure capitis primum
xi q. iii licet clericus et nisi sine est
post ex de do. et co. auctoritate

Quintum si procurator sit constitutus ad
impetrandum ab aliqua communitate cuius
maior et iurati i. illi qui iurant
pro tanto universitatis per quos eadem
communitas regebatur erant excommunicati
tempore quo iste fuit constitutus procurator
numquid talis procurator repellitur ab
impetratione. Ad hoc quod talis non est
repellendus pro eo quod illi sunt excom-
municati nisi in talibus casibus/ verius
est illi tales excommunicati sint excommu-
nicatis procuratoris quia per hoc patet
quod eorum tamen maiorum mandato
fuit procurator constitutus unde non valet
quia sed maiores de universitate nec ad
ministratorem compulsus/ Preterea sunt ex-
communicati universitas agere non potest
quia tamquam mortuus tunc habetur xi q. iii
nemo episcoporum et ita quasi vacare in-
telligitur ex de electione c. i. et c. ii. Aliud
casus est si alius talem ante procuratoris
eius iusto facta sit et de hoc constet
per dictum procuratorio talis communitas fecit
per primum procuratorem ad impetrandum
et maior et iurati postea interposuit
ante/ Tertius casus est quando communitas
sciens illos excommunicatos esse una
cum eis constituit ut procurator fuit cum debuit ...
imputatur sibi quia non illos apponeret
licet non ex de procur. consulti in tantum
et glo. Quintum si procurator qui est ex-
communicatus literas impetravit per non
excommunicatis credentibus cum non esse
excommunicatum sed numquid litere valent
nec per eas procedatur. Ad hoc quod sit eo
absoluto licet procurator qui eas im-
petravit ab impetrando repulsus fuisset
sed iste qui literas concedit cum excommunicatum
esse scivisset tamen etiam si papa ipse dominus
excommunicatus esset et eas impetraret
ab ipso absoluto valent ex de exceptionibus
prima consideratione licet in glo. super
dictum c. consulti & hoc etiam unde ex
de exceptionibus prima in glo./ Sed dato quod

valeat praedicatoris institutio. Item ex co-
mitate cum maior et minor pars sit ex
comitati et litterarum impetrato quando
sit expresse in constitutione vel alii igno-
rant eos tales esse vel hoc est factum
cum omni voluntate in aliquid agere
potest universitas vel collegium ante
illorum litteras per praedictum ab illis vel
ab aliis quae constituit ut ... probatur
quod maior et aliquibus de maioribus
sunt ex comitati et probetur ius indicari
debent expresse primo maiores et ceteri
alii proprie praelatis ad ministrationem
et ita appareat an sunt duae partes
vel plures maior universitas ff. quod cuiusque
univ. plane et collegium sine praelato
non conveniunt ut conveniuntur ex de iudiciis
tamen hoc autem non potest constare nisi
exprimantur nomina in ipsa institutione
unde satis dicta potest quod licet littere
valeat pro eo non institutio cum praedicta
institutio absolvantur ut hoc est in contrariis
quando unus solus vel pauci decem sunt
praecaverunt litteras impetrare vel ad litem pro-
curatores constituere cum sint contrarie
personae ex de rescriptis nonnulli per
q in non liceat hoc non singulo per
dom. c. super dubio compulsi. Item ex
comitatu non potest institui cum condicione
etiam non habeat ibi aut nisi de appellatione
cogo § generaliter excepto. alias octo
Ad maiorem evidentiam considerandum est
tria tempora scilicet tempus institutionis ut scilicet
creatur nisi institutio teneat tempus
mortis testatoris ut sciatur nisi efficiatur
sunt ut tempus aditionis seu acceptionis
hereditatis ff. de fundo actio et hoc tria
tempora in heredibus exceptis quae scilicet non
sunt in potestate eius qui eos heredes
instituit ff. de here. insti. si alienum
§ in extraneis. Sed quaeritur de ex
comitatu heres institutus ab extraneo dicitur
quod ita institutio quo iure sit potest
ex comitatus tempore institutionis vel
mortis vel aditionis sed non erat
ex comitatus medio tempore unde si ...

institutionis fuit ex comitatus et
ante mortem absolutus heres erit ex
decet dicitur ig. penult. et si ex contra
decontrario cum dilecti § quia nobis
nisi forte cum eo misericorditer dispen-
satum ex de elec. ex tenore postulasti
vel dic quod aliud est in beneficio
ecclesiastico quod venit acquirendum ideo
ex tunc tempore praedicto dispensari
in eo potest ut ibi dicitur § aliud in
hereditate temporali quae ex quo defertur
heredes tempus quo venit ab intestato ac
quiritur et ideo in praeiudicium eorum non
potest dispensari tamen si in ius vel ut
si ante mortem reconcilietur frater
institutus cum aliis fratribus partem suam
recipiat cum suis fructibus tempore
perceptis. Sed si ex comitatus dece-
dat spectat pars ad fratres catholicos
personaliter ius incipit pertinere ut in de ut
in de ap. cogo § generaliter § si forte
et sequitur testamentum unum hoc ho. ti. de
testis § quis sit effectus ultime vo-
luntatis. Non tamen quod ex comitatus
potest institui heres in die cum per omnia
fuit capax hoc est cum fuit ab
solutus hoc ho. ibidem in. Item ex
comitatus re conveniri non potest
licet possit uti defensione reconventionis
et appellationis ex de ex commun. cum in
personam convenit tamen potest ex de iudiciis
intelligimus hoc ho. ti. de iuribus
petitis. Sed inquit reus reconveniri
potest coram delegato actore quae
ex communione coram eo repulit
excipiendo contra rescriptum et
personam. Ideo quod non sit eius ulterius
est rescriptum et conveniendo in persona
et reconveniendo acceptionem publico
principaliter tollere et acceptionem prius
concordis hoc Io. an. Item donatio
facta causa mortis ei qui est ex comi-
nicatus tempore mortis donatoris

excommunicat vel q in eum excommunicato
extra de ap. pastoralis § verum. ff. de re iu. de
dom. Item contra excommunicatum ac
cusantem vel agentem potest excipi quia
nullum sine obstat excipere volenti
extra de except. cum inter et c. dilecti filii
sed secus est ubi denunciatur excommunica
tus. nam ibi cum repellitur denunciatus
vel agens ratione excommunicationis extra
e. ti. in prima quia cum aliquem denunciat
debet eum primo premonuisse al' repelletur
extra de accu. cum dilecti in. eiusque tamen
non potest excipere contra electum excom
municatum cum accusante eum prius excom
municavit et hoc in odium eius extra
de accu. nulli et except. videtur
quod si fuit passus excommunicatum pas
sus lite contestata et amodo non
possit contra eum excipere sed hoc
non est verum quia excommunicationis exceptio
si potest in qualibet litis parte etiam si
fuit obmissa a reo malicióse sed
ipse tunc in expensis puniatur et iudex ex
officio suo et si reus nichil dicat
debet eum repellere extra de except. exceptionem
et c. pia. licet non inglo. dicat c. in
prima & de hoc etiam lege inglo.
illius c. in et ut est expressum quod
exceptio excommunicationis dilatoria potest
opponi in qualibet parte litis vel de ex
cep. excommunicationis. Nota tamen quod ea
que fiunt in iudicio cum a et coram excom
municato et processus litis cum eo aut
excepcionem excommunicationis contra eum vel
et tenet licet ei per eam obiciatur et
probetur exceptio non illa que non valet
ut non iudicet in sequentibus donec
fuit absolutus. Sicut cum exceptio
est dilatoria extra de except. excep
tionem licet extra de except. pia in textu
et glo. sed numquid littere
ab excommunicato tempore excommunicationis
impetrate ad agendum valent. Et
quod potest post eius absolutionem
impetrare cum litteras non dicitur

actus legittimus quia est iuris
et fuit potest vel pro alio posset litteras
impetrare nisi super veniret de novo
contra vel de antiqua excommunicatione eiusdem
et corrupta per hoc ut ibidem n. littere
impetrate perimunt aut enim ab impetrante
sed a delegante licet inglo. predicta
Ad intendum tamen diligit sic quod illud
c. ipso iure quod ponitur vi de rescript. quod
videtur generaliter dictum c. pia dicat in
si ipso iure rescripta vel processus litteras
per ipsum non valeat si ab excommunicato
super alio quam super exceptionis vel appel
lationis fuit impetratum et forte diceret
aliquis quod propter hoc c. ipso corrigeretur
illud c. pia super glo. an. quod non est
ita quia illud pia postius fuit editum fuit enim
innocentius sed super hoc c. ipso gregorius x. quarti
unde post hoc corrigeretur per illud sed
recentius corrigit per alterum sed potius
iudicius tantibus ponitur. Nota ergo
super glo. predicta glo. opinionem modicam
esse falsam quia ipse ponit inglo.
predicta secundum et in pluribus aliis
locis sed quod rescriptum ab excommunicato
impetratum valet post eius absolutionem
et opinio eius antiqua est vera ut
patet ibidem. Reputat etiam ibidem glo.
esse falsam opinionem tamen et innocentius
extra de off. dele. pervenit c. vi.
et ber. tempore et vil. dum contra ~~quod~~
dicitur quod processus litis per litteras
impetratas extra ab excommunicato valet
si non opponatur exceptio eum quod dicatur
ipso iure non valet ~~sed~~ ipso iure ~~[illegible]~~
pone exceptionis ope. Ad videndum
aut dicta quod dicta dico c. loquitur aut excommunicatus maior
de divis. potest ad distinguit. aut coram agit coram delegato
ordinario ~~in prima causa excommunicatus~~
~~maior agit coram delegato aut~~
~~coram ordinario~~ et in prima causa aut
erat excommunicatus tempore rescripti impetrati
aut postea fuit excommunicatus in prin
cipio huius litis hoc c. ipso in prima glo.
pia et de off. dele. pervenit

c. vi. Si autem agit coram ordinario tunc distinguitur, et aut tempore quo fuit iudicata non tenebantur processus tunc excommunicato talibus contra de except. ex excommunicatione alias non fieret appellato quia ibi fieret condemptio. ideo perinde si tenuisset processus propterea statuit quod iudicata hoc ideo quod tenuit processus talibus tunc excommunicato si reus fuerit tunc ad misit, alias non. Item non iura iudicia tenent processus et locum habet cum pia et non tamen disputatus esse potest et ipsum quia iurisdictio delegati sunt inter personas agentes et impetrantes et non tam pia vel sunt victorum neque reptis neque processus vel ordinaria non pendo ab actione non incepit et non ibi.

Secundus pena illa est odiosa ut ex de except. et licet sit favorabilis extra de excommunicatus impetrat literas inquisitionis extra eo no. glossa ex off. de le. praedicta quod iste literae valent quia causa licet in loco attingatur, ex c. de actu qualiter cum et hic per nonnes appeat inceptus nichilominus videlicet reptis et procedatur per illud. c. ti. cum appellat. ut inter idem tenent quamvis et hoc sed Io. an. credit contrarium cum in eodem excommunicati fit indictum quod nullae literae ab excommunicato impetrate valeat inter contentiones in c. per pendente ipso iure nec est tutum aliam retodere ad quod optime facit quod litterae ab excommunicato impetrate pro alio non valent ex de proba vel tempore.

Quartum non quod si quis obiciat excommunicationem exprimere debet excommunicationis speciem quia tamen sunt due species excommunicationis maior et minor, secunda autem non repellit excommunicatum ab agendo unde per talem exceptionem apparebit an exceptio ad mittenda sit et similiter debet exprimere excommunicatoris nomen et utrum sit ordinarius vel delegatus quia si sit delegatus et excommunicato illius exhibeat post delegationem iurisdictionis non starebit tali excommunicationi ex de off. de le. cum in iure sed hoc non requiritur si sit ordinarius licet non. ibidem in glo. in dixit.

Excommunicationem autem quam reus obiecit in spatium viii. dierum probabit dicto in quo proponitur in mente comprobato ut dicit ibidem in glo. quod si non fecit iudex optime contra eum procedet, incipiens condempnabit quas actor ob hoc diebus illis fecisse conclusum intrante docuit ut ibidem si alio postea durante causa pendente probationis copia de eadem vel alia excommunicatione item excipiatur et probetur actor propterea excludatur donec absolvatur non recipietur ex recepto excommunicationis ultra duas inter se pertinent vel nova excommunicato vel de antiqua excommunicatione evidens et prompta probatio ut ibidem.

Sed numquid exceptio excommunicationis tollit praescriptionem eadem si de maiori excommunicatione excipiatur et replicetur extra eo glossa quod non per istud c. ex de except. dicit contrarium licet excommunicatio excommunicatione maior est. nota inter omnes quibus actus legitimus quam portat effectum a lege per iure ex c. c. solet autem nullum q. ult. et quibus praecipitato non obstante aliquo statuto. ex c. multi et omnes leges privilegium et beneficium ut l. a. de privil. do. c. licet nulli non pena q. ult. coll. viii. cogendi etiam sunt tam per ecclesiastica iudices secularibus per iudices ecclesiasticos ut ab agendo procurando testificando in partibus et iudiciis excommunicatos et

tans

respectat vi c. decrevimus vniversi et
si non obiciatur tali excommunicato tempore
illo quo defectu suum actum contin-
git est suspensus ab omni actu-
huiusmodi tamen eum posse excipere contra
cuiusque actum legittimum includit aliquis
contra tamen contrariis iuribus aqua per
excommunicationem maiorem separatur ipsa
excommunicatio secundum suspensionem in-
cludit. unde primo dicendum est non potest
esse iudex nec actor seu denunciator
iii q x constitutiones et dubius c.
scripsit. Non excipit testari ut etiam
voluit hoc extra de exceptionibus pia et
gratia. in deinceps quia si abbas
tum dicit quod excommunicatus potest testari
condere et contestacionem capere ante
causam extra per processum declaratur extra de
sententia excommunicationis Sed numquid
instrumentum factum ab excommunicato videlicet
videtur quod sic quia extra de sententia excommu-
nicationis si credentes dicitur excommunicato
quod si satisfacere contempserit instru-
menta instrumenta que eius facta non videlicet
ad contractus spiritualia facta cum eo
valent. alias contractus quibus apponere
iii q iiii nulli ubi non communicanti
credatur quod ab eis sententia excommunicationis
dicitur vel scribitur extra c. nouit alii vero
hoc. et videlicet dicit quod instrumentum
ab eo factum valet quando eius excom-
municatio est occulta vel etiam si sit
manifesta et non possit probari arg.
iii q vi quia ita c. detesta. l. i. extra
de exceptionibus [illegible] si non scitur sit notoria
extra de exceptionibus exceptionem et de conse-
cratione non ponit enim ubi notarius
excommunicatus est quia ad se et alios
suspensus ita notorie excommunicatus
tabellio et scriptor publice iniunctus
repellitur et ab actis iudicialibus videlicet
c. licet Sed numquid ad repellendum
actorem sufficit eum esse denunciandum

excommunicatum videtur quod non per
dictum c. licet non denuntiatur excommu-
nicatus quia forte non est excommunicatus
2 q i vi de exceptionibus pia ubi dicitur
quod ipsum debet probare apertissimis
documentis hoc tamen dicunt quidam
et procedendo etiam facit dictum c. licet
non per denunciationem tamen vitatur in
iudicialibus et extraiudicialibus
et huiusmodi actibus licet forte non
sit excommunicatus sic etiam dicta quod
ubi denunciatio probatur ab agendo
repellitur donec se ostendat absolutum
vel purgatum nulla. Sed quibus tamen vo-
te ne si non dictum Et quod in questione
non tantum denunciatione sed etiam de ex-
communicatione hoc 30 di. admittitur
tamen excommunicatis ad actum faciend-
tamen hoc ipsius labes est tanta quod
ad eius actum quibus criminosus et in-
famis admittitur contra quoslibet ii
q vii perinnent hoc non potest etiam
excipere et defendere in iudicio se
et pia etiam extra de exceptionibus cum vero
ibi se appellare legittima defensio et
c. dilecti et quia potest appellare et appel-
lationem extra de exceptionibus c. nisi et eadem
defensio competit excommunicato Sed
qualiter prestabit iuramentum talis
cum eum sibi non liceat ingredi sacra
militarius et tangere di v. ad eius
sic [illegible] in tam isto peccatus excommunicati
quod omnia que pertinent ad tam
facere potest et sic iurabit extra c.
amodo et omnes perhapes sibi ostendere licet non
incidit tamen talis [illegible] sit peccatus
ad eius dampnum quia ad comodum
hoc iuxta i. illius c. tamen vero Sed quid
si excommunicatus conveniatur super eo
quod est excommunicatus in iuste numquid
potest excipere quod non tenetur videlicet
nisi sententia seu ei restituatur
quia fiat peccatus in iuste [illegible]

corredet in odium (margin note)
cominunia (margin note)

Circa quod sacerdos ... excommunicatus cum excommunicato ... ut dictum est supra
...

hoc potest non teneretur dicendum videtur dicendum
dat quod si licet excommunicatus in
iuste xi q. iii c. i quia omnia iura
restituendi possunt incorporalia et corporalia xi q. i
multum potest et si non quod quia remotus
est ab omni actu legitimo ut ex opposito
patet hoc in glo. ibidem. Item effectus
sententie excommunicationis ut non relaxetur nisi
cito non decipio ... dicitur. Item ut
sententia trahat executionem ut appellari
possit ab ea extra de app. pastoralis cum
eiusmodi appellatur ad iniurias
Extra tamen verior videtur illa quod ut
dicitur in glo. scilicet quod hoc facit excommunicato
etiam ut magis timeatur cetera disci-
plina. Fallit tamen quod a sententia ap-
pellari non potest sine quod appellatio priorem quod
non impedit quando non fuerit simpliciter
sed sub conditione ut dictum est supra c
quod et quia sententia excommunicationis dicitur esse
nulla, licet iniqua ... dies sine late
sit appellando secundum ... abbatem
si episcopus ... requisitus absolvere
nollet contraxit et consilio ... nouo
post appellari ... Item dupliciter est
effectus sine ... scilicet citato et ligato
ut dictum est supra ... uterque excommunicatus
per excommunicationem licet autem omnia iura
etiam si sit sententia in iusta xi q. iii sine
cuius etiam effectus, est quo ad excom-
municatum ut cum sententias ... apud
deum ... bonum ... eius cum
excommunicato ... non contempnatur
medicinalis est et non mortalis xi q.
i. ... c. tamen medicinalis ...
effectus ... sententia ... excommuni-
catorem quia si iuste excommunicat
... apud deum ... in ...
quia tollere est summi boni xi q. iii
... devotissima si ... iniuste ...
est ... ut dictum est supra licet
sententia sit tenenda ... non sit
arg. ... nulla ut est ... Sequitur videre
de ... scilicet de effectibus et ...
... in ... quis in ...

quod excommunicatione maioris sed inquid potest
sacra conferre. Resp. quod non et si
confert peccat secundum H. goff. et si
celebrat peccat ... nullus tamen
nota ... in ... quod ideo
dicit H. ibidem quia post hoc eo absoluto
excommunicatione non impedit. Sed nunquid ...
... dispensatione ...
potest ad ... de cle. ex-
com. cele. / ad quod dubium remouendum
... si celebrat ... potest
... dispensare ...
de cle. ... et etiam ...
ab excommunicatione maiori potest absolui
... et ...
hoc ... licet autem talis sacramenta
ecclesiastica conferre dicitur ab eo tamen
collata non recipit ... effectum ...
... ordines excommunicatorum quia
non dicitur conferens sed solum ...
... i. ... quia ad ...
... conferunt ... talis non
videtur remotus a sacramentorum collatione
sed a perceptione in qua consistit parti-
cipatio sacramentorum si tamen talis per-
tinaciter ... contra ...
... dicit excommunicati
quia ... conferre sacramenta debet
ut conferens excommunicatorum conferet et
hoc omnia colliguntur ex dicto c. si cele-
... et ... ibidem ...
... in qua ... ponit supra hoc
duas alias expositiones. Sed nunquid
talis potest ... Resp. secundum H.
et goff. quod sic potest ... cum
audire divina potest missa ... quod
... tamen est exclusus ut c.
dictum supra ... tamen ...
... ab ... c. ... non
... non dicit quod potest etiam missam
audire ... tamen ibi non ... non
dicit etiam ... cum talis ...
... quia ipsum
... loco ... cu-
... non dicitur quod ...

si etiam non communicant aliqua sunt abso-
lutis si tamen intrant tempora orandi
qui inclus' dr̄ ubi presbiterum etiam
non conspecta non videtur parate quod
non est remotus nisi a sacramentis
forte potest intrare ad horas divinas tamen
non ad missam sed post secundus est h-
ram. Numquid talis horas privatas
dicere potest in choro cum aliis et alii
debent ipsum admittere. Respondeo quod potest
quia ligatus est excommunicatione quod excom-
municato communicant capitaliter vel
concurgia vel concupiscentia non tamen
potuit celebrare vel sacramenta reci-
pere vel conferre nisi si presbiter celebrat
scandalum tamen est nisi prius faciat se
absolvi quia per officium cum aliis
prosequitur hec goff. et conveniunt
host. cum eo. tertium si excommunicatus
et hoc occultum est ipse mortaliter peccat
hoc faciendo quia constitutus in mor-
tali quare contemptum periculosus est quia
adfert. Si autem hoc accidet ex contem-
ptibus et notorium sit puta quia
hoc fecit post inhibitionem sibi publice
factam prodicere et hoc non potest ali-
qua tergiversatione celari tunc irregula-
ret alios et irregularitatem et sic distinctio
probatur extra de cohi. cle. et im. nra
et c. ult. hec ho. et id goffredus
Numquid orationes et propinat tali Respondeo
quod potest nisi aliud obstat quia
talis excommunicatio a communione fidelium
non separat et potest esse ut non sunt e-
pectum mortale. Item talis non potest sacra
eligi quia eligeretur ad participandum
a quibus est exclusus extra de ele.
ex. si celebrat sed hoc intelligere
extra de elec. propinquorum et c. i. cum
non valet electio qui est prius electus
ut in dicto c. si celebrat Numquid quod
si ignorant dicunt aliquando ut
hec ibidem quod non valet quod ignorantia

illorum non facit eum abilem extra
de elec. in notuit et ca. prohibitionis
maneret unde plus audivit presbitero
libo fecerit maxime. host. non dicit
quod valet si utrumque ignorat eam
si electus sit ligatus excommunicatione
maior. ar. extra de con. di. iiii c. i
extra de ap. dilectus insti. de excep. si.
si puta quia absens est excommunicatus
nec littera venit ad eum nec per aliquem
audivit sententiam latam nec ipse nec
eligentes ar. xv. q. iiii. iiii q. ii c. i.
et hoc innuit a contrario sensu extra
de sen. exco. significavit et sic intelligas
quod sunt in culpa quia diligentiam fr
inquisierit ut aliquid inde audire
potuit et non sunt per publice lata
alias quod de elec. cum tra. et i notuit
et ult. Numquid si aliter sciat aliter
ignorat Respondeo si sit ignorantia ex
parte eligentium quod valeat electio cum
in parte eorum ar. vii. q. i. si quis
crimen et si probabilis ignorantia
excusat non crassa et supina et
erronica extra de apostolice hec ho. Numquid
privati sunt iure eligendi qui eligunt
talem sciens ar. quod sic extra de elec.
cum in cunctis et c. scriptum nisi hec
ber. extra de cle. ex. si celeb. inglo
e. licet autem talis non possit eligi
tamen potest eligere et alia que sunt iuris- predicta
dictionis extra de elec. transmissa et de
cle. ex. si celeb. Unde cum excommunicare
et absolvere sint de iurisdictione prela-
tus ligatus minori excommunicatione
potest excommunicare maiori excommunica-
tione et ab ea absolvere et multo magis
a minori excommunicatione et sic quod potestas
duobus collata non expirat utroque
vinculo excommunicationis in ligato licet
quidam aliter intellexerunt extra c.
duobus unde excommunicati excommunicare
minori non sunt privati omnibus actibus
legitimis quia talis excommunicatio non

separat a comunione fidelium sed tantum
a perceptione sacramentorum. Sed numquid
excommunicatus excommunicatione minori
pro participatione cum excommunicato admit-
tetur ad divina impetranda ipsum esse excom-
municatum. Dico non tamen vitare debent
eum extra c. inprimis. Numquid talis
sepeliendus est ecclesiastica sepultura. Dico
quod sic secundum goff. et ho. et ray. et hoc si sit manifeste excommunicatus
excommunicatione maiori contracta per
participationem cum notorie excommunicatis
maiori excommunicatione et hoc confirmat
per illud c. xxiiii. q. i. si ab. Numquid
excommunicatus excommunicatione minori tamen
conferre de iure possit ecclesiastica bene-
ficia eius in tali statu collata. Dico
quod sic. species excommunicationis minoris una
excludit tamen a sacramentis que ut
frequentius contrahitur a iure scilicet per
participationem cum excommunicato maiori
excommunicatione extra c. nuper quia tamen
infligitur ab homine per sententiam vi. q.
i. c. vi. Alia est species excommunicationis minoris que
tamen infligitur ab homine et separat
a comunione fidelium aliquorum et non
sacramentorum. i. q. ii. primo et q. iii.
in fine. Sed in hiis legibus et in
aliis consiliis extendit multum
nomen excommunicationis ordinatique istarum
excommunicatio minor. Clericus si excommunicatus minori
in eo aliud obstat si sibi secundum
aliquorum opinionem beneficium ecclesiasticum
conferri quod non licet per electionem et hoc
istud si licite retinere quia non incurrit
prohibitum in iure et summa mira que
prohibent excommunicatis ecclesiastica beneficia
conferri loquuntur expresse de excommunicato
excommunicatione maiori et nulla omnino fit
mentio de excommunicato minori ut patet
extra de cle. ex. mi. postul. mutes et
glo. et de eta. et qua. ordi. cum bene
Aliis autem non videtur quod sit electio
excommunicati excommunicatione minori que excludit a
sacramentis non est irrita ipso iure

et numquid possit uti ne beneficiis licite ab

sed irritanda extra c. de cle. ex. mi.
si celebrans. sic licet collatio beneficium ecclesiasticum
facta tali non sit irrita ipso iure ir-
ritanda tamen est si probari potest in iure
quod tempore collationis sibi facte excommunicatus
erat excommunicatione minori talis enim
collatio est aliquo modo electio tamen enim excepit
dat etiam electo aliquod beneficium ecclesiasticum
conuincitur eum ad ipsum et cum quis sciens
tali consensus sit privatus ipso iure ac
iure illius beneficii collatione quod sequitur
taliter eligentes privati sunt ipso iure
eligendi ac iure ut in c. si celebrat
in glo. et extra de elec. c. in cunctis
ut supra est iuxta et hec opinio melior
videtur.

De pena participantium non vitantium excommunicatos ti. x9

Postea considerandum de pena excom-
municatorum non vitantium sive con-
temnentium sententiam excommunicationis. Circa
quod sciendum quod dicitur quis sententiam
excommunicationis non vitare et eam contempnere
multipliciter secundum ho. extra c. vi. c. dilecto quod est
commune. Primo quia se communioni hominum
ingerit contra illud quod non debet
et hoc sive sit iusta sive iniusta dummodo
tamen non sit nulla cum in potestate eius sit eam
vitare extra de cle. ex. illud quod illud
Secundo quia intrat ecclesiam cum non debet
ibi divina quia non debet intrare nisi
forte ad audiendum predicationem extra c.
responso. Tertio quia et si ecclesiam intrat tamen
ad eius ianuam foris stat ut divina
audiat quod est contra istud extra
de pe. et re. quod inter c. i. de penul. quod
nonnullis et si hoc sciant clerici intus
celebrantes et non abstineant puniri debent
ar. extra c. presbyterant. Quarto quia presbyterum
preto annullat ut in dicto c. dilecto.
Quinto quia in summa nimis dormit per quod
presumitur quod in eo nichil operata sit sententia
quo tamen est necesse ad eam regulariter
expectandum xx et in quibus quibus excepit
de hoc excommunicationis cum si non dubitet licet
aliquando hoc temporis prorogetur vel convenientia
extra de eta. cum bone vel extra
vel extra de pe. c. si. sed excommunica

eligit

petit actor et quasi eadem ponit
ibidem host. extra de excess. p̃l. tanta. et
idem intellige de contemptibiliter in eodem
Pena autem talium est quod pena que
forte prius erat iniusta fit iusta quo
ad contemptorem propter contemptum xi q. iii
in gl. cum ergo extra e. presbiteris de nos
lege et in aliis viii Item quicumque sit
quod non fiat tardius absolvitur xi
q iii qui iubente Item quicumque morte
tionis perierunt e. q. episcopi Item excom
municatus qui se facit ordinari manifeste
excommunicatione est quod sub primendus de
quo require supra libro precedenti t. in
quo require. Item excom-
de collatione ordinum eam in. Item excom
municatus vel mi. excom. vel interdictus
vel suspensus ab officio propter horum officia
divina celebrans in ordine suo degra
dandus est extra de cle. ex. latores etiam
si matutinum vel vesperas in officio suo
dicat xi q iii si quis episcopus eum non
obstat extra de cle. ex. clericum vel diaconum
monitum pre dilatione redierint possunt
de iure rigore deponi licet possint dis-
pensatione principi licet goff. et host.
Sed tamen in degradatione presbiteri requiratur
vi episcopi in degradatione autem dyaconi
tres xv q vi felix et p. alt et in
degradatione subdyaconi simpliciter tres
quia eodem privilegio gaudet extra de pub.
non ordinandis m[ ] quam. si non habeantur
episcopi potest etiam per episcopum proprium omnibus
beneficiis ecclesiasticis spoliari sicut potest
intelligi extra e. de cle. ex. supra et c.
postula. quod nisi vel quod ibi dicatur
beneficiis privandi et officiis nel — *sicut de dicto in de clerico*
ibi non agitur de clerico non interdicto
ecclesiam interdictam officiante secundum goff.
et hoc intelligens de celebrante ex
communicato sollempniter ut eius extra de cle.
ex. illud licet hoc. Contra de illis qui
ministrant sollempniter in minoribus ordi-
nibus sunt excommunicati. Rubrica dicit Rod. cum
pene sunt restringende ne fiat de illis
mentionem in illo si quis episcopus quod non

intrant irritatem autem si in teneantur
sit cui eis episcopus dispensare tamen hoc *sibi*
non sit propositum hici nec est contra extra
de cle. sententia quia istud intelligi sit
de ministrante in sacro ordine de subdi
acono autem idem est iudicium quod de diaco.
quia subdiaconus et diaconus pacificantur
in multis probat opinione allegat
hec extra e. t. supra c. si quis presbiter tamen
postea magis consentit quod talis sit
veris p. c. tamen medietatem. nisi Item secundum
Wil. dura et rodum si constitutis
in ordinibus minoribus excommunicat
epistolam legat in missa privata non e.
irris quo quia hoc pene sollempniter fecit
tamen etiam laici faciant hoc quicumque et idem
si presbiteros ~~ministrant hic quicumque et idem si~~
~~presbiteros~~ ministrant in missa parando vinum
hostiam et huiusmodi et idem in presbitero diaco.
et subdiaconus et idem secundum hostiensem extra de ex
cess. p̃l. tanta in clerico primo secundum eos
qui dicunt quod prima tonsura non
est ordo quod theologi communiter tenent
secundum illos dicentes quod est ordo quod
ipse host. tenet ibidem talis si excommunicatus
in suo officio tenetur est irris Itaque
excommunicatus peccat ingerendo se commu
nioni aliorum Extra quod sit vi q i si tamen
extra de cle. ex. illud etiam si de excommu
nicatos non vitare vultomagis quod vitari
periculo pre existit non vitare si quidem
tamen in eo sit excommunicatus pene delicto
non sit sed tamen aliis pendeat pene
periculo suo prohibitis non vitari et dicit
rod. supra hoc quod dicit non vitare quod
excommunicatus non tamen non excommunica
tos sed etiam excommunicatos vitare
tenetur quia licet sit excommunicatus
non est tamen canonibus exemptus
et idem dicit hic excommunicatus propter excommunicatus
licet occulte peccat si intrat ecclesiam
vel aliorum communioni se ingerat licet quidam
dicant contrarium et melius ut credo
excusantes talem propter hoc quod dicunt
quod non tenetur reddere se nobilem
de excommunicatione occulta quod facit

cum in publico nullo sortiatur ipse tenetur se gerere ut dictum est non est simile ergo non est in potestate alterius eum contingere tamen cum vitando

se intulerit communione aliorum communicatum
alius non debet eum prodere vitando
sed in potestate ipsius est quod se cor-
rigat et absolutionem impetret. Hec
vox. Item excommunicatus qui stetit excom-
municatus per annum integrum per hoc claves
contempnens non est sine suspicione
heresis ut dicit glossa c. de excommunicato et c. de
hereticis. Si quis autem de heresi suspectus
ab episcopo vel inquisitore vocatus non
venerit de premissis excommunicationis vinculo
ligatus fuit pro eo quod pertinaciter pub-
lice fugit aut contradicit se absentavit
per excommunicationem anno pertinaciter per
animum sustinuerit extunc velud hereticus
est condempnandus ut de hereticis ut in-
quisitionis et c. in contumacia. Item
excommunicatus maiori excommunicatione actum cele-
brans graviter delinquit non tamen
irregularitatem incurrit quod c. cum. Item ex-
communicatus minori excommunicatione suscipiens ordines
recipiens non fit propter hoc irregularis cum
hoc non sit expressum. aut si fit irregularis
potest dispensari cum eo per episcopum cum hoc
non sit ei prohibitum. Hec vox. ¶ Sed
numquid excommunicatus minori excommunicatione solempniter
baptizans est irregularis. Respondeo aliqui dicunt
tales irregulares non esse et illam penam
non extendi nisi ad excommunicatos ce-
lebrantes et etiam officiantes ut puta
in officiando officium diurnum et ve-
spertinum. Hostiensis autem dicit excommunicatum excommunicatione
maiori solempniter baptizantem incurrere
irregularitatem quia cum omnis excommunicatus
excommunicatione maiori suspensus sit ab
omni actu licito ut infra est quem
eum esse suspensum ab executione sacer-
dotalis officii ad sacerdotale officium
pertinet baptizare solempniter cum ergo tunc se-
tem violare solempniter suspensus
a sacerdotali officio et ab executione
cuiuscumque ordinis solempniter loquendo
de ordine sacro irregularitatem in-
currat ut legitur in decreto et concordi-
ter cum videtur concedendum quod

excommunicatus solempniter baptizans sit
irregularis ad quod facit videtur di. xxxviii
presbyterum et extra de clerico excommunicato ministrante c. si quis
presbyter et extra e. ti. c. cum medicinalis inglo. propter
istud irregularitatem non effugient nisi dicatur
quod hoc est verum in quocumque officio
divino et horis divinis cantandis ex-
sequendo etiam et sacramentis con-
ferendis. Si tamen baptizaret excommunicatus
non solempniter ut faciunt vetule in
necessitate cum diceret epistolam vel evangelium
non solempniter non propter hoc irregularis esset
et non solempniter epistolam legere ea
legere in cerca(?) et non indutus vestimentis sub-
diaconi ac si subdiaconus esset videtur
etiam aliquibus et probabiliter quod
si excommunicatus etiam dicat privatas
horas officiando aliquos in ecclesia vel
in una contrahit irregularitatem si tamen
dicat horas privatas cum uno socio vel
pluribus non tamen officiando etiam
vel prius non contrahit irregularitatem
videtur tamen quibusdam quod debet
supprimere dominus vobiscum et loco eius
dicere domine exaudi et si sit in mensa
benedicat non propter hoc est irregularis quamvis
dicatur extra e. ti. c. cum medicinalis inglo. non
videtur quod ad hoc extendi debeat
pena hec vox et quod quamvis dicatur c. eo glo.
et Innocentius extra de excessibus prelatorum c.
tanta cum illa benedictio nulli ordini
deputetur di. xxxiiii di. c. si. vox
et Guillelmus ait in summa sua de benedictione
aque quia illa sit cum solempnitate et
est annexa ordini sacerdotali di.
xxv(?) di. iii. aqua. ¶ Numquid ex-
communicatus faciens absolucionem infero
communione contrahit irregularitatem. Respondeo in
aliquibus quod sit quia sit absolucio
pertinet ad sacerdotale officium et e-
tiam excommunicatus excommunicatione maiori faciens
ministrans sacramenta ecclesie vitatas
contrahit irregularitatem et sic videtur

dicendum idem de absque sacramentis
Alii dicunt contra quia non invenitur
iure expressum et ut dicit de pe. di. i. q.
ponere privilegium virginitatis in mulie-
re potest postquam semel est corrupta de
et per talis absolutio non fit tam solempniter
et videtur eis quod transgredi non
solempniter presumpserunt ab ordinibus
excommunicatorum non audiat irregularitatem
et ideo dicunt quod non est similiter de
administratione sacramenti ecclesie unde
que fit per tamen aliqua solempniter et non
Secundum si excommunicatus vel suspensus
ab officio communicat vel absolvit ab
excommunicatione extra Innoc. et Ho.
in e. tantum. quod si hoc non fit
irregularis quia non communicat sic excommunicatus
sed ministratione extra de cle. ex. ministrante
sed absolutionis solempnia facere ut
in stola orans et post dicere ex-
communicatum i. etiam introducere est
ordinis et officii ar. ex. e. c. cum
et ita hoc faciens est irregularis et ideo
Wil. dicit idem contra clericus
depositus vel laicus excommunicatus
predam contempnens excommunicationem cum
participibus preces et si nec ab hoc cessa-
verit retrudendus est ad brachium
seculare ex. de cle. exco. presbiter
et hereticos ad abolendam et Ho.

de participantibus cum excommunicatis. Titulus vij⁹

Deinde tangendum de participantibus
cum excommunicatis Et primo de par-
ticipantibus illicite secundo de participantibus
licite. Circa primum tangendum de pe-
na eorum et primo quo ad omnes par-
ticipantes illicite generaliter secundo specialiter
quo ad excommunicatorem qui communicat
cum eo quem excommunicavit tertio quo
ad clericos qui communicant excommunicatis
ratione debiti clam contrahunt in

Circa primum queritur primo utrum par-
ticipans cum excommunicato mortaliter
peccat Respondeo quod sic si hoc faciat
participans in contemptum clavium

participiorum specialiter vel generaliter fratrum
nam in hoc tamen est excommunicatus
participans non aliter ut ex. de cle. ex.
ministrante si celebrat tamen si in constitutionibus
v. de cons. Aliter autem participantes
excommunicato prolata non tenentur et qui
facit pena litterarum potuit forte
dicere igitur excommunicato ante monitionem fratrum
participans excommunicato non potest resistat
quod peccat venialiter excommunicato autem
post monitionem fratrum et scripturam ex-
communicationem potest planum est quod excommu-
nicatio potest nam excommunicatis pena non
est profienda nisi pro mortali peccato
quam nemo et c. i. aliqui sunt contra con-
tinua peccata pro qua sola fertur
et pena ut patet excommunicatio est mor-
talis et sic in hoc intellige ex. de
metus causa sacris peccato quam potest
ergo si quis communicat excommunicato contra
prohibitionem canonis venialiter peccat
nisi forte nimis frequenter hoc faciat
in contemptum canonis quia tunc esset
esset mortale et sic est ut intelli-
peccato quam in excellentis et talis si
non teneatur prohibitionem hoc mortaliter
peccat et sic accidit quod dicit que recipiunt
quod minus agitur cum i. qui omnia
misero legis ff. de arbitris. l. celsus
hec Ho. Aliqui non dicunt quod dicere
esset quod homo quod uno verbo levi
quo loquitur excommunicato mortaliter — sed tunc tamen mortaliter peccat
peccaret et qui sibi participat in crimine
vel in domibus vel in contemptu ecclesie
vel iudicis clavium pene peccat. Tho. pe.
quod etiam bonum et distinguunt plenius
scilicet quod cum excommunicato communicat
quis in casu non concesso cum re
aut communicat in contemptum pene
et tunc peccat mortaliter. aut non
communicat in contemptu pene sed tamen
probabiliter unde patet quod excommunicatus
quando pena venia in contemptum ecclesie
et tunc etiam credendum est quod mortaliter

peccat aut probabiliter credit quod
ex hoc iniuria magis pena contempnia[tur]
et facit eum hoc in terrore et affabi-
litate dicit aliqua verba sicut ymitate
vel alio modo et tunc credendum est
contra tales penam temporalem et spiritualem
nimis sicut frequentari pene contemptu
ideo est sanum consilium ut homo se
elonget a talibus quorum participationi e-
vitandum hec bonum. Ad hoc autem ante
confirmationem secundum Thomam facit quod
excommunicatio mortalis minus absolute sicut
aliquem misericorditer [illegible] sed habeat
infectionem sed ex participatione cum
excommunicatis quilibet prohibetur sicut abso-
lute proprie etiam secundum quem compe-
tendum non imponitur debita mortali
sed magis debita veniali. Et Thomas
Secundo obicitur quia excommunicatus de hiis que-
vis nectus c[...] sacris canonibus
dicitur quod propter metum mortis non debet
aliquis excommunicato communicare quia
prius debet mortem subire quam mortaliter
peccare sed hec ratio nulla esset in
participare excommunicato esset peccatum
mortale. Responsio illa decretalis loquitur
de participatione in crimine secundum Thomam vel
in divinis vel de participantibus causa
qui enim prius participibus est excom-
municatus prima monitione secundum formam
iuris vel dicendum secundum Thomam quod
similis ratio esset de mortali et ve-
niali quo ad hoc sicut peccatum mor-
tale non est bonum facere ita nec veniale
et sicut homo prius debet mortem
sustinere quam mortaliter peccare ita
quam venialiter peccare. Homo debet
quod debet veniale vitare. Item quia
facere contra preceptum ecclesie est mor-
tale sed etiam preceptum quod nullus
excommunicato communicet ergo et cetera. Responsio
Thomas. Preceptum ecclesie directe respicit
spiritualia et ex consequenti honores actus
et ideo qui communicat ei in divinis
facit contra preceptum ecclesie et mor-

peccat qui non participat ei in alio
facit etiam contra preceptum et venialiter
peccat. Quid pro ligatis excommunicatione
maiori. Ecclesiam intrat in quibus clerici
forsan ibi cantantes divina officia tenentur
exire. Responsio quod sicut officio est divino
vel procurare quod exeat iste et quod in
secundo capitulo et c. sexto. Excommunicatus c. cum per quod in
secunda et hoc sic sit notoriis occultis
enim non sunt vitandi publice secundum Thomam
occulte secundum conscientiam ad forum et omnem
participationem quam intuitu sit ita quod
non prodatur a[...] vel expulsa vi-
tatione reddatur nobilis admonendus
est etiam secrete et caute ne propriam
ut exeat quia in ostendendo se tam
mortaliter peccat secundum c. xxiii. q. v. si tanti
et c. placuit et quod super omnibus hiis
rarius quanti excepti sunt vivo vel
duobus. Sed cum omnes hoc sciunt et
multi essent ibi non dicuntur occulti
quia et multitudo facile sequitur tamen
dicitur excommunicatus de pena c. cum inminebite
q. i. sicut est. Is qui hoc sit sit excepit
caute ut excommunicatum confiteret in-
docte qui non aut excepit vel hoc ad satis
faciendum et absolutionem petendum a iudice
non reprobatur. Excommunicatus c. cum non absolute
et c. de tribus. cl. cum quod. iure nec
est hec ho. et enim ex quo notorius.
sicut c. cum et gloss. et ray. et
ros. dicit aut notorius dicitur ibidem quod
si excommunicatus sit in ecclesia non tamen
orandi sed pro alio negotio non
modo orare non possit orare ibidem
tamen oratione sibi non conveniens quia non
orat alii. Supra quibus magis con-
venientius ante hec. Angelo ibidem. Quod
si publice excommunicatus ecclesiam intret
et presbiter dicens missa cum intrat
veniente. Responsio debet eum admonere
quod exeat quod si non vellit sicut
enim cave etiam si excommunicatus

sit clericus dum in missa presbiter solet possit
fieri per sanguinis effusionem etc contra
c nemes alias recedere sit ad benedictionem
seculare licet ibi indicat effusionem san-
guinis immineat etc ep̄s de homicidio. posuit
et si nullo modo cum presbiter nondum can-
nonem incepit missam dimittat vestes exuat
et recedat ut in iuribus allegatis
ep̄s cum imprimi d. di. non canone iam
incepit complo quod ad eum non multum
respiciat sed ad satisfactionem principalibus
tenet diligenter attendat sed et si
ipsum excommunicatum sentiat mihi homini
perficiat scilicet cum missa non sit interru-
penda incompleta vii q. i. michi presto
ante canonem et post et de corpore et
sanguine taliqua post quod dicatur cum
moneat quod exeat de eo dum restu
et si nolit exire ut pro voluntate procedat
ut scilicet cum exeat vel recedat hoc host
et cum eo quod alii et addit innocentius
in c. cum pro quod si presbiter incepit canonem
stolatis maneat cum sit cum eo remaneat
addit etiam ray. quod si ille sit excom-
municatus occultus presbiter officium dimitte
non debet. Quid si tyrannus aliquis
te celebrare faciat ipso vel alio ex-
communicato presente Responsio quod et si coactus
excipiat a tanto non tamen a toto quia
potius debes omnia sustinere quia peccato mala
consentire xxxii q. v. ita ne si reus si vis
absoluta esset quia ibi vera patens
quia ages et ideo te totaliter excusaret
et hoc est quod distinguit ep̄s quod
metus ea satis. hoc host. Sed numquid
celebrans missam sciens presentibus excom-
municatis excommunicatus sit ipso iure Responsio non cum
hoc non sit expressum in iure licet alias
sit puniendus in c. is qui cum tamen
qui excommunicatos publice vel interdictos
ad divina officia presumit ecclesiastica sacra-
menta vel sepulturam ecclesiasticam recepit vel
etiam in locis interdictis sciens

celebrat vel celebrare facit interdictus
est ingressus ecclesie donec ab huiusmodi
transgressione ad arbitrium excommunicatoris
satisfaciat competenter in de privile.
episcoporum nisi quia si quis interdicto durante
divinis se ingerat in ecclesia in proprio agens
offitio penitentiam iuris incurrit vi c. is
cum i principio etiam autem sepelit pu-
blice et solempniter in cimiterio quem per eum
hominis interdicto sit ipso ep̄s de posi-
tione c. i. Quid si clericus aliquis
excommunicatus sit in choro vel in claustro
vel aliis eiusdem collegii numquid alii
inde teneantur exire et eum vitare Responsio
secundum ray. sic si sit notorium si autem
occultus non est vitandus nisi oc-
culte ut dictum est supra in tali con-
sensu et idem precipit in postis qui sit
in eodem hospitio. sed non hoc in proposito tamen
primo moneri debet quod faciat se ab-
solui et si parere noluit sit quidam
enim tamquam inobedientem et incorri-
gibilem procedi ep̄s de iudiciis cum
non ab homine non tamen alii per hoc
teneantur exire chorum sed potius propter
inobedientiam teneat in aliqua causa ca-
pitum cum si non conveniant conveniunt licet
de conventu de tamen non propter s. de postis dic
ut in te quodam etc in. s. de simili te
q. quid de intendio excommunicato. Quid
si vocans clericum cavitabiliter
composuit cum eo ut reconcilietur
Responsio nichilominus est tamquam excom-
municatus vitandus secundum ray. Quid si
accipiat vel ad eundem ad tuam veniat Responsio
adhuc est vitandus sit tamen in
isto casu ei vendi et commercari in hiis
que pertinent ad victum et recipi in
hospitio hoc ray. et host. Quid si
quis sit excommunicatus non denuntiatus
excommunicatus Responsio vitandus est quia
denuntiatio non auget nec facit vin-
culum excommunicationis et probatur hoc ta

q e tum dependentes et c. arcob. ii. Quid
si iudex mandet presbytero quod de-
nunciet aliquem excommunicatum nunquid
tenetur eum vitare sine visis antecepta
denunciet eum. Responsio quod sic tam publice
quam private et hoc si ille sit ordinarius
iudex qui mandat. Si vero delegatus eum
presumere illum esse excommunicatum audita
excepcio mandat eum denunciare excom-
municatum licet non constet ei de excommunicatione.
Idem credo de iudice delegato nisi
probabiliter dubitaretur de eius auctoritate
quamvis tamen Ray. non credo sufficere ad
probandum illum esse excommunicatum si
ypoca adeductis rebus in iudicium et
ille se neget excommunicatum esse nisi
constiterit de excommunicatione. Si autem
iudex mandet presbytero quod aliquem
excommunicet non tenetur eum vitare publice
vel private donec excommunicaverit
eum. Hec Ray. Utrum participans scienter
cum excommunicato a papa sit excommunicatus
maiori excommunicatione. Responsio aliquis potest dici
excommunicatus a papa tripliciter. scilicet vel quia
est excommunicatus canone quod condidit
papa et cuius absolucionem sibi specialiter reser-
vavit vel quia est excommunicatus nominatim
a papa vel participans cum excommunicatis
a papa primo et secundo excommunicacionem
non incurrit simpliciter nisi participans in
loquela et comestione cum excommunicatis
a papa nominatim / sed utrum sciens cum eo
participans eundem maiori excommunicatione incurrat
dubitatur. dicunt enim quidam quod sic
ut Ho. et Goff. Sed non videtur quod non
ut habetur est supra c. de raptoribus excom-
municationis que infligitur canone can-
num xxxxiii. Utrum participans cum excommuni-
cato ab eo qui a papa sit excommunicatus.
Responsio non si participet cum excommunicato
excommunicationem minori xi q. iii excellentissimus
et c. sequens. Si autem participat cum eo
qui est excommunicatus excommunicatione maiori cum
participibus cum ipso observata in iste c-

aggravatoria forma inmisit incurrit excom-
municationem xi q. iii excommunicatos et c. cum
excommunicatus. si non sit excommunicatus
cum participantibus scilicet tunc participans
aut participat cum communicante ipsi quod
est excommunicatus et tunc eadem pena ligatur
cum eo et intelligitur si participet ei in
crimine impendendo ei consilium auxilium
vel favorem extra de c. imp. q. fa non et
hoc est verum secundum glo. Ber. Ho. ibidem
qui ille alias non erat severus ff. de his
qui no. infa. l. si insi. et extra de homicidio
sicut q. quia non aut participat cum eo
in aliis et tunc incurrit excommunicationem mi-
norem xi q. iii sicut ap. et in c. sequenti
extra de c. imp. q. misa. Quid est esse
fautorem. Responsio secundum Ray. favere alicui
quantum ad hoc est ipsum defendere vel
favere in crimine quando ei quis impendit
consilium auxilium vel favorem ut in c.
nuper. Utrum favens excommunicato participet
aperte in crimine proprio eius est excommunicatus.
Responsio favens excommunicato aut favet
persone ita quod non crimini et sic non
participat ei in crimine ex participatione
in qua incurrat eandem excommunicationem
cum eo aut favet crimini et hoc aut
participando aut per se si participans non
omnibus sit fautor incurrit eandem
excommunicationem cum illo ut extra si quis excom-
municatus est qui iniuste possessionem
alicuius invadit guerrando si aliquis
contra eundem illum guerrat ut recuperet
aliquid quod suum est quod detinet
iniuste non incurrit eandem excommunicationem
cum illo guerratore licet participans
faveat sibi iniquitati per illum plus
ledere quia invadit quam si ille cum eo
non guerraret. Si autem favet crimini
per se aut ille favor est aliquid co-
operans ad perpetrationem criminis aut
non si non incurrit ad hunc eandem
excommunicationem cum excommunicato unde
extra de c. nuper in glo. super istud ei con-

plus impendendo. Et quod alias non
tenetur quis de consilio nisi iste non
fuisset alias facturus et similiter idem vel
videtur quod posse defendere et dat favorem
cooperatur ad perpetrationem criminis similiter
Et quod omnes sic faventes eandem ex-
communicationem incurrunt cum curioso vel est et
idem favere perpetratori criminis et favere
in criminali tali perpetrati quia sic fa-
cientes facto ipso iure non incurrunt
eandem excommunicationem cum curioso si non
favet illi in criminali nisi amore prius
cuius confusionem nolunt vitare exco-
municandi tamen sunt si canonice clamo
moniti non desistant quamvis vel favorabi-
litatem criminis cuius in criminali favent
incurrit ipso iure maiorem excommunicationem. Ex-
tra de hereticis excommunicamus § credentes
hec non Nota excommunicato qui
iuravit stare mandatis ecclesie quando cum alii
possit Responsio quod non dicitur patet etiam
absolutis sunt aliqui post iuravit
non esset absolutus neque extra eo c. eodem
in duobus. Item nota pro pluribus par-
ticipet in crimine cum excommunicato a pro-
prio Responsio Gaude quam monet crimen
per opinionem nimia erat. s. quod in
hoc tamen participans ligatur prima
videtur et solvit quod ligatur talis
quia tunc criminis sive delicti in quo
participat iam factus est de foro suo
secundus quod non est ratio sed hoc qui dicit
quod talis ligatur actam sum quod tamen
quilibet utrumque sit dictum tamen bap-
test pluribus dictis extra de consti. c. i. et ult.
Nota qui nuncium vel litteras excommunicato
mittit in excommunicatione minori incidit Responsio sic
ut habetur in extra de elect. in proximum
quod nulli quia ubi procedam impeditur
nuncium vel litteras mittere et loqui quia
qui per litteras vel nuncium loquitur ipse idem
loqui videtur ff. de consti. pecu. licet
hec quarum in c. quod te constitutorum
Nota possit quis accipere litteras

excommunicati aut nuncios vel epistola
Responsio hoc nullum licet quia potest non.
Sed xi q. iii quod nullus per litteras mitta-
tis et epistolam communicatus alias non
tamen hic casu in quibus excommunicato
loqui licet et scribere. Sed tamen talis scriber
ei non debet in litteris salutationem sed loco
cuius dicit salute ponitur. Hec oratio non
s. spiritum consilii sanioris potest cum
quibus salutare ab excommunicato non debet
resalutare cum nec sic committit et in
loquendo in casu non concesso sed potest
dicere Deus emendat nos quod dicere
non est ipsum salutare sed potius ipsum
de sua culpa arguere et ad impetrandum
primam absolutionem monere quod licitum
est. Hec eodem. Item nota de illo qui reci-
pit munus ab illo qui erat excommunicatus
cum participibus Sed sed hoc nesciebat cum munus
recepit istud sed postea scivit numquid
tenetur reddere munus istud item numquid
est excommunicatus Responsio si probabilis
ignorancia eum excusat non est ex-
communicatus. Si autem sciens cum excom-
municato recipit munus ab eo in casu
non concesso excommunicatus esset propter
receptionem non propter retentionem nec tenetur
istud restituere illi qui dedit sed in-
ducendus esset in penitentia istud erogare
in pauperes usus. Si ad hoc inducta posset
sed tamen remittere ad illum qui dedit
in detestationem excommunicationis et ruborem
excommunicati credo quod bene faceret
in eo casu cum accepit illud munus
nesciens de excommunicatione. Hec eodem.
Item nota si alius assignat vel reveren-
tiam exhibeat excommunicato aut in-
clinet caput ipsi salutati aut la-
bia moveat quod resalutat cum nescit
dicat nisi expresso aliquo nititur
in casu excommunicationis. Aut nisi sic sit ex-
communicatus cum participibus sibi Responsio cum
pene non sint extendende sed assum-

communicatur excommunicato vel reverentia ex-
terior exhibeatur puta inclinatione corporis
obsequio exhibetur solo non incurrit
excommunicationem vel minorem. quia hoc facere non
est contra hoc capitulum. Quicumque ex-
cusatur a minori excommunicatione. ille qui ipsa fami-
liaritate dumtaxat communicat excommunicato
vel communicantibus. Et ideo quod si aliquis
familiaritatem exerceat et tamen qui
multos communicet cum excommunicato o
non incurrit excommunicationem minorem vel maiorem. Dicunt
non videtur sentire rationem quod multus
metus excusat cum communicans ex-
communicato in locis ubi et similibus
incidat in excommunicationem. Alii non
dicunt quod sit talis metus qui
cadere potest in constantem virum excusat
ne sit communicans excommunicato incidat
in excommunicationem minorem. et ita videtur sentire hu-
iusmodi c. qui multos et hoc opinio videtur
communior et verior tamen in casibus utilitatis
excusat communicantibus et ceteris causis uti-
litatis quod minus est. et quecumque
causa excusat communicantem cum excommunicato
puta ignorantia puta excusat nequaquam
ab excommunicatione minori. excusat etiam a maiori communicante
excommunicato cum participibus sibi nisi a-
proferente sententiam aliud sit expressum.
pudor aut familiaritas que non
est expressa in probatio et non excusat
communicantem cum excommunicato ab excommunicatione
minori vel maiori hoc ratione. Quid si per
hospitalitatem in domo aliqua et prop-
venerat publice excommunicatus numquid
teneor inde exire aut de mensa sur-
gere si se ingessit ad illa. Dico
teneor exire de mensa non obstante
scandalo eius vel aliorum si forte
inde scandalizentur quia scandala
non vitant doctorum modo huiusmodi
Si autem esset excommunicatus occulte
teneor non surgere si non possem surgere
puta nota eius crimino et cetera tamen cum

est publice excommunicatus non teneor
de domo exire nequaquam receptus sum
ipso superveniente dum tamen possim
esse loco separatim ita quod non optat
me in aliquo communicare cum eo si tamen
non timeo ex hoc scandalum infirmorum.
Item credo licet sciam aliquem publice
excommunicatum in aliqua domo receptum
esse quod possim ibi hospitari si locus
sit tanta capacitatis quod omnino possim
communione eius vitare alias non. Si autem
publice excommunicatus recipiatur tamquam
excommunicatus ad mensam seorsum et
vitatur in omnibus que sunt in mensis a-
perte etiam recipiatur tamquam quilibet a-
lius non excommunicatus non teneor surgere
vel domum relinquere si recipiatur in tali
loco vel ad talem mensam et tam
remota quia iusto iudicio potest
quod ego vel illi qui sunt mecum ad
eandem mensam non communicant nec
communicant cum illo excommunicato non
teneor nequaquam nisi timeam scandalum
infirmorum non intelligentium. Sed sciam
inveniam hoc ratione dicitur in capitulo sicut dicit
communiter supra et infra non dicor excommunicato
communicare licet ego et ipse simus in aliqua
magna domo ego prosequens negocium
et ipse proprium sed si ego et ipse
simul veniremus ad sciam ut procederem
rogaremus vel invadem excommunicationem.
Et non ego et ipse haberemus unam solam ca-
meram communem bene licet mihi esse
cum excommunicato in eadem camera et iacere et co-
medere sed non in eadem mensa nec in eodem
lecto quia non potest esse sine periculo voluntaria
communione sed in alio capitulo dicitur pro iure
Quid si propter excommunicatus intret claustrum vel
domum alienam numquid propter hoc inde tenetur
exire clericus vel laici qui sunt ibi. Dico
non tamen etc. hic. Notent tamen quod in excommunicatos
quod prelatos qui sunt socii excommunicatus
in domo non tenetur exire inde sed potest

remaneat in domo eadem dum tamen non
communicet ei in cibo potu vel locutione
et similiter credo etiam quod si scolaris potest
agere contra eum quod vel de domo
expellat vel absolutum se faciat. Si vero
queratur utrum per excommunicatos socius meus
Responsio si sit ita quod si non statim te-
neor dimittere societatem sed si hoc sine
tamen magno dampno fieri non possum. Quid
si veniam in civitatibus vel castris ad ali-
quod festum vel convivium in medio in
aliquem excommunicatum numquid teneor re-
cedere. Respondeo quod potest, equidem non debeo in
convivio quadam ibi licet sed sedeat
ad aliam mensam quia ego vel comedat
in alia camera quia ego quia omnis
talis in civitate [illegible] et sine in civitate
convenientes ad hoc festum vel convivium
publicum in vite comunitate debent simul sine co-
medant ad eandem mensam sine
adversas ut est simile de isto capitulo ut
de excommunicato precedenti. Hoc verum sed quid
de quibus sciri aliquem esse excommunicatum.
Respondeo qui invenit apud aliquem clericum in libro
vel litteras ipse falsare vel aliquid simile
facere vel quando fratri vel de iniectam
manum audit vel qui ipse excommunicatus
vel etiam eius prelatus maior episcopus
vel alius fidedignus ei dixit vel
quando est publica fama eum excommunicatum
esse aliter propter levia famam vel si hoc
audiat ab adversario eius non debet
constitutionem publice formare xxiv q. v. si
non [illegible] c. cum de [illegible] vi q. i. [illegible] xi
q. iii non solum et c. cum dilectus xxxiiii
si quid non hoc ratio et hoc. Sed de quibus
dubitatio [illegible] oritur [illegible] seq.
Item queritur si excommunicatus inveniatur dicat
in confessione se excommunicatum numquid teneor
eum vitare saltem in occulto. Respondeo quidam
dicunt quod non quia non scio hoc sicut
homo sed sicut deus nisi ex de offi.
ordi. si sacerdos quia dicunt quod non

teneri quibus vitare excommunicatum nisi
sciat ut homo eum talem esse odiosa
reddatur confessio [illegible] talis confitens esset
in occulto sine cum tibi sine improbi si
in aliis. Alii dicunt quod numquam eum
vitandus est vi q. vi si tamen in no-
tum quod sciendum est quod in de sine
episcopus sciat per confessionem sine alio modo
in tamen probatum sit hoc verum ipse sine
est hoc ar. ex de pe. et re. omnis. Quid
si mihi dicat in confessione aliquis
se esse excommunicatum. Respondeo si illum omnis te-
neor eum vitare in occulto non in
publico nisi sit publice excommunicatus.
Hoc verum. Queritur si episcopus vel archi-
episcopus vel presbiter aliquis dicat aliquem
esse excommunicatum denuntiando illa sine
vel si dicat quod excommunicatus est numquid
teneor ei credere et eum vitare. Respondeo
si sit casus de quo competit presbiter
aliquis excommunicare credendum est ei de hoc
si dicat quod eum excommunicatum audivit
papa vel superior. Si autem dicat quod
excommunicavit parochianum alterius aucte
superioris non teneor credere ei si proba-
biliter dubitet de mandato superioris
sine dicat hoc non denuntiando excom-
municatum sed loquendo in communi locutione
tamen etiam posset esse inimicitia
inter episcopum et presbiterum et parochianum
suum quem excommunicasse dicit quod non
teneor tenetur ei credere nec illum
vitare non aliter quia probatum eius
non constaret de illa excommunicatione. Si
autem dicat episcopus vel presbiter quod
vidit parochianum suum aliquid occulte
facientem sine credam sine non non tamen
teneor eum vitare nec in publico nec in
privato quantum ad vitandum excommunicatum
et idem favorabiliter per alius, dicat quia
tamen qui est excommunicatus sciat quantum
tunc alius meum non tenetur si credam
probabiliter aliquem esse excommunicatum
per factum occultum numquid sententiam

non vitetur
se
michi

non est publicata non debeo me ingere-
re communioni eius quia per hoc possem vitare
sine scandalo et peccato et hoc non incurrere
excommunicationem. Sed nec dare ei occasionem
peccandi communicando ei. Hoc verum.
Sed quid debeo dimittere vel peccatum vel
scandalum vel periculum eius an hoc tamen.
Responsio hoc potius distinguendum est primo quia forte sine
nem quae docet de omnibus qui
per doctrinam et in eius apicibus iuris
sibi dubitaverunt etiam sapientes
excusatur est etiam ignorantia vel
si aliquis bona fide partem istam vel
illam eligeret non debet propter hoc condempnari
tempore nimis scrupulosa. Si autem
talis in se confitetur non teneor
vitare eum in hoc tamen ne forte
denegem ei communionem debitam hoc
verum. Utrum sint vitandi illi de quorum
excommunicatione quidam dubitare opinantur.
Responsio tunc in quadam quaestione de quorum
quod dubitatur de excommunicatione aliquorum
aut praecedit sententiam iudicis aut sequitur.
Si praecedit non sunt vitandi quousque
eo iudicata timeantur. In hoc enim tamen
est quod in iudice parte inter partes
debemus. Si non sequitur scandalum est
magis sine iudicio aliquos inevitabiles
esse sed sicut procedat de publica fama
non quod si publica fama sit de ali-
quo quod est publice excommunicatus
vel quod notorie fecit aliquid quo ip-
so iure excommunicationem incidit teneor hoc
credere et eum vitare. Sed et si audio
a fide dignis vel a fide dignus quod
audierunt eum de iure excommunicatum
in ecclesia vel viderunt eum notorie facere
sed aliquid ex quo incidit in excommunicationem
teneor eum vitare tamen in publico quam
in occulto donec inquirens perimus personis
propter hoc vitatur. Sed tamen per aliquos
certificari possum propter hoc quia ex quo
agitur de publica vel notoria excommunicatione

possim tunc nec in hoc parte laborare
crassa ignorantia quae non excusat
et quia hic quid non intelligit de inter-
dicatione quae fit in ecclesia et hoc sed
notorio hoc nunc veniunt ad notitiam
excommunicationis huius in quaerendo et audiendo
ab aliis qui interfuerunt. Hoc verum. Quid
si non possum certificari per alios proprius
excommunicatio publicata sunt. Responsio non
vitabo eum in hoc tamen. Hoc verum. Sed
numquid teneor ab eo inquirere. Responsio
credo quod sic si probabiliter credere quod
dicat michi veritatem et maxime si
credam quod habeat ignorantiam vel
alias non teneor praecipue si credam quod
ex huius interrogatione scandalizetur.
Hoc verum. Quid si presbiter videat pro-
chianum suum qui missam et horas in ecclesia
dum celebrat non vitare sed contra
ecclesiam divina audire. Numquid debeo
ab eo requirere quare hoc facit. Responsio
verum quod sic tamen in multis sicut personis
cognoscere teneatur presbiter aut communes
ad hoc non tenetur istud tamen non est in
casibus propter quia talis credi debeat esse
excommunicatus vel indirectus tamen hoc fiat
aliquando consimiliter. Quid si audivi ab
aliquibus fide dignis aliquem esse excommunicatum
excommunicato sed absque publicatione sive
numquid teneor inquirere. Responsio teneor
ab aliis inquirere sed non ab ipso nisi
sit talis quod credatur laborare ignor-
antia sed quia necesse est peccatum quod
se ingerit communioni hominum et tunc quibus
non tenearis inquirere de facto eius vel
excommunicatione teneor tamen instruere eum
ne se in quantum non sit excommunicatus.
Hoc verum. Quid si publica fama est
esse aliquem excommunicatum ex facto occulto quod
quae non est sine publica propter hoc numquid
teneor talem vitare. Responsio non in dem-
tur, propter hoc se purgare recusaverit vel
in purgatione defecerit et in hoc tamen

loquitur extra de sen. ex. c. cum desideres § fi. contra ad hoc extra c. si non constiterit contra quem ad absoluendum ubi qui non sit eodem excommunicatus de eo quia audiuit publicari excommunicatum vel iudici mandatum tamen super predicta iudex eum usque ad annum vel biennium nunquid tenetur eum vitare donec michi constet de eius absolutione Respondeo sic nisi vero qui creditur esse timidioris conscientie ut in memoria sue salutis et maxime si eo tempore que compsat michi de eius excommunicatione fuerint forsan nondum citati nec fuerat possum probabiliter credere quod sit absolutus et ei communicare extra eodem de off. ord. exposite nisi episcopus · licet non sit talis qui impetrauit veniam absolutionis attamen non compellitur eum vitare licet possit ei purgationem indicere Si autem conuinus et distulit erat hunc excommunicatus non fuerant forsan credo ipsum esse vitandum donec probabiliter constiterit de eius absolutione vitandum dico sicut dixi ab initio ~~nec publice~~ ~~sed~~ in publico siue ~~occulto~~ in occulto sed eodem excommunicatus sic audiui constare publicari presbitero predicta in remota eum in loco ubi nichil scitur de eius excommunicatione teneor ne eum vitare publice et sic reddere notabile de excommunicatione illa forte cum magno eius preiudicio et dampno Respondeo sic non · v q i quidam quod cum sic solus constet esse excommunicatum non teneor eum vitare in publico mutam ad propositum teneor eum vitare publice etiam ubi nichil scitur de eius excommunicatione ut est in publicum sine eius cum alibi sit publicatum et sic non ibi nulli nunc in remota eum tamen sit Bruchinus dixit quod possum facile probare excommunicationem quam audiui publicari quia forte habeo testes vel instrumenta ad hoc probandum teneor eum vitare publice ubi remota

sibi iudex

sunt in eadem dioc. nunquam audiui fuerat publicatus extra ad hoc extra quam in actu pos. tamen in tria sic eodem ad hoc nota quod si excommunicatio sit prelata contra aliquem in modum exceptionis ut repellatur a testimonio vel electione non excludit eum super hoc mutari vel excusari sic paucis contra eum laborat infamia extra c. cum desideres § fi. de extra de ord. cog. c. in ¶ Sequitur videre de facto aliorum super de eo vel excommunicatione alio qui communicat cum excommunicato ab eo ipso etiam hoc quod intendit plura videlicet ipsa communicando cum excommunicato incidat in eandem Respondeo quod non licet alio male faciat quia princeps legibus est solutus ff. de legibus princeps extra c. nulli in glossa unde nullus tamen. sed eum legare tamen sit super omnes canones sit illos qui sunt editi contra hereticos quia non est superior quantum ad illos sicut eodem videlicet episcopus communicando cum excommunicato ab eo ipso incidit excommunicationem Respondeo quod sic sicut et quibus alii ut probatur extra c. cum desideres nec obstat quod dico quod sic sua legari sic vel solui in quem in c. i. quia talis non ligatur sua sua sed occasione sue sue tamen canonis auctoritate ut probatur extra c. nuper quod in fi. Ideoque non posset episcopus alicui dare priuilegium quod communicando cum excommunicato etiam ab eo non incurret forsan ut probatur c. nuper quod in excommunicatos sicut hoc · et quod tunc alii excommunicatus sic episcopus communicat in dampnato tunc cum illo quia per tunc excommunicauit nunquid eandem forsan incurrit sicut et vnus alius Respondeo quod sic. Ray. quod sit et hoc auctoritate canonis et expressum est in sua glossa. Goff. non reprehendit eum dicens quod is qui communicat in dampnato tunc ligatur

ca⁹ 2⁹

non ante minori sed maiori iudicis
et hoc maxime notatur per hoc quod
dicitur extra de sententia excommunicationis c. nuper. quod nuper l. accepit hoc
ratione dampnati cuius videatur in eum
delinquere qui dampnavit et ita sum-
mam non incurrit canonis sententiam quia
nemo ipso facto ligatur maiori ut dictum est
supra. huius contrarie opinionis videtur esse
Bernardus super dicto capitulo. super istud ab
solvo et de sententia excommunicationis. ut cum ber
ubi quod excommunicatus non maiori excommunicatione
sed tantum minori. et hoc dicitur xi. q. iii.
cum excommunicato. Hostiensis non dicit videtur
quod Raymundus dicat probabilibus verbis
scilicet quod talis ligatur a canone ob eadem
causa pene et communicat cum eo criminosus
et sic intelligit quod dicitur xi. q. iii.
sicut apostoli et libris c. sequenti et de
sententia excommunicationis quod dicit dicitur in
dicto c. in fine ubi habet ratione cuius et
non dicit. sed cum probo quod talis
ligetur maiori iudicis sed ad nonnullis dif
ferentia causa sequitur quod communicans cum
municat excommunicato excommunicatorum incurrit
Est tamen ubi dicta nonnulla si communicat
quis absolvi potest quia qui communicat
non in canone dampnato sed in alius
talis incurrit excommunicationem minori et potest
absolvi a quolibet vel presbitero proprio ut c.
nuper quod. in fine. qui autem participat in
dampnato canone tunc maiori incurrit excommunicationem
maiori. et tunc absolvi non potest a presbitero
proprio sed ratione est quod absolvatur
ab eo qui sententiam tulit et est ratio
quia ratione dampnati cuius videtur
in eum delinquere qui dampnatur vel si
ipse non possit eo quod ipsemet
canonis sententiam incurrit tunc ipsemet scilicet
excommunicator petat absolutionem a superiori
suo ut dicitur ibidem. Sed quero an qui
tulit sententiam participabit in canone cum eo
Responsio hic casus potest accidere ut si scienti

excommunicavit propter rapinam mulieris factam
que forte ad huc sed si fecit contra
per superiorem intellexionis latentis faciet
raptor et cum eo participat et eum re-
ceptat vel ponere quod raptor mulierem
quia excommunicavit per fornicationem
de sententia excommunicationis Hostiensis. Quero si
episcopus excommunicet aliquem cum participibus
suis sive fautoribus in canone et ipse
ea participet cum tali in canone dampnato
numquid incurrit canonis sententiam. Responsio sum-
ma. sic. unde a superiori suo petet de
absolutionem ut predictum est. Sed non
Goffredus non incurrit quamvis ipse dicat
participes ligantur maiori iudicis in hoc casu
xi. q. iii. excellentissimus. nemo autem
ipso facto maiori ligatur ut dictum est. Bernardus non
hoc ille qui participat cum sic excommunicato
si sit alius quia prosens duplici iure
sententiam canonis incurrit et duplici vinculo
ligatur uno autem canonis et per verbum
dicit Raymundus alia autem sententiam ferentis
et per verbum dicit Goffredus. Si quis igitur
cum tali participante participavit quo
ad sententiam canonis non ligatur nisi minori
excommunicatione. sed quo ad sententiam iudicis ligatur
maiori. si quis cum eodem in canone participet
Quero de illo iudice qui dat alicui
licentiam communicandi cum eo quem excommunicavit
cum communicantibus sibi. Quero etiam de
illo qui dat licentiam celebrandi in
ecclesia interdicta a se ipso numquid valet
huiusmodi licentie et numquid dari debent
sine consensu eorum pro quibus sunt huiusmodi
sententie late. Responsio huiusmodi licentie sunt prout
continue errore exposite. ut si iudex
concedat alicui celebrare in loco a se
interdicto non presente aliquo maiori iu-
dice. autem si concedat alicui communicare
cum excommunicato cum suis participibus non
revocata maiori ut in parte vel in toto
et tunc valent huiusmodi licentie. Si autem
iudex intendit suspendere sententiam ...

quo ad tempus et locum que ille cele-
brabit vel per iudicem renovat preiam
latam in prelatos quintum ad personam
quia licentiat neque licentiatos sed
non denunciat in consulto apostolice sancta-
rum aliorum illorum qui de hoc non sciunt
et viderint eius licentiatos nec iure
contra privatos eius in manifesto etiam
non possunt faciendum pro tempore sententiam
et pro tempore confessionis illorum a quibus late sunt
pro tempore tenent tamen eius licentie et
suspensiones iudicium et renovationes
excommunicationes quoniam in iuste sunt facte vel iudex
ex toto functus esset officio pro quo
ad tantum illa causa non excommunicatus que
non obstante perturbando cum excommunicato non
posset iudex eius aliqua pena excom-
municare quia pena eius iam fecit non hoc
[illegible] ad hoc non non quod nulli po-
terunt aliquo se privilegio speciali tueri
qui deant excommunicationes vitare et
ipsi per possunt excommunicati vitare excommunicati
nulli quod intelligitur secundum hostiensem cum privilegium
non est excepta pro tempore impetratum quia
semper presumitur impetratum ex surreptione
nisi probetur contrarium excommunicatus de sententia aduraz
[illegible] tamen ipsa privilegium circa excepta se-
tentia daret quod ipse pro tempore pena
excommunicationis clericum percutere posset vel
quod non tenetur excommunicatos vitare
bene valent preterea quidem nobiles
sunt hic abbas sequitur videre
de eo extra de sententia excommunicationis quod communicant
cum excommunicatis ratione alicuius debiti
vel contractus et etiam hoc quod continetur
supra secundum omnes et cum iuravi domino
etiam fidem petivi hic dicitur per illa
in verbis excommunicatis teneor solvere
die adveniente extra de iure iurando xv. q.
vi nos sanctorum quod licentius creditur
quod licet excommunicatus non liceat ius
petendi tamen ei solvere debeo vel
licet excommunicatio tollat obligationem quo ad
fidelitatem non tamen ad alios con-

tractus ut videtur sed contra quia
non debeo ei communicare nisi in certis
casibus inter quos iste non est videtur
etiam iuravit esse tanta conditionem
nisi sit istam per res et eadem permansit
statu pro tempore si ille permansit talis cum
liceat communicare extra. xxxi q. ii. nec quis
[illegible] dicit super hoc consilium quod
ego cum testibus veniam ad domum cre-
ditoris et dicam presentibus iii testes quod
pecuniam quam debeo ista sunt pono
vel uxoris pro tempore vel filio vel ballivo
nomine suo et ipso presente non contradicente
sit ero liberatus sed hoc consilium non firmus
placet secundum hostiensem quia sic fit inter participationem
participationem prohibeti preterea cum ei non
debeo solvere ita ut alii nomine suo
vel alicubi ponere ita quod ad eum
possit pervenire xlvi di preterea non suo
et ex de sepe cum eis inquirendum quod
dicit hostiensis alibi sed quod die adveniente
debeo talem pecuniam deponere in ecclesia
sacra nomine creditoris ita quod ei
solvam cum fuerit absolutus non antea
et apostolus nulla vitio excommunicatum est
concessum est intelligi quod possum
communicare cum eo etiam adversitatem
personalem et hoc est mea utilitas
spiritualis quia non excommunicati vide-
tes quod non recuperarent debita
per se excommunicati nunquam carebunt
sibi nec quittat eam quae excommuni-
cetur et excommunicati vitabuntur
ab absolutionem per eam cicius impetrandam
sed hoc intelligendum est nisi forte necessitas
exigente contrario relaxaverit me ab
obligatione intellecta quod dum fuerit sic
ligatus quod facere sit etiam xv.
di iuratos extra de penis c. vel.
extra de immunitate venientes et non omne
plus quia hic obediendum est in hoc
eius xi q. iii qui contempserit xxxii q. i
quid culpatur et hoc est verum nisi in
tantum ubi pagani vel heretici vel alii

hostes in iusti venirent in brachio
forti ad devastandam et delendam
patriam et excommunicatus vellet opad
nisi pugnare contra tali esset solvenda
pecunia et etiam vasalli et iurati sui
tenentur sequi talem vel quem in iudicias
ff. in ram hoc tamen intelligas esse
verum si esset dominus terre vel si esset alius
qui patriam posset defendere alias non esset
solvenda nec obediendum ff. eo. Nota
tamen ff. eodem quod si excommunicatio non
ex zelo iustitie dissimulet publice peccet
quo ad deum licet ecclesia non puniret
cum peniteat hebrei qui excommunicate et bud
egiptiorum acceptarunt peccaverunt qui
autem hoc propter obedientiam fecerunt meruerunt
Quid de hiis qui excommunicati tempore
excommunicationis acquisiverunt negotiando vel
ex donatione accepto R/o ff. eo. tenentur
totum restituere si animas suas velint
salvare et probatur extra de eta. et
quali. ordinis et de cle. ex. mi. po-
stula. Sed numquid excommunicatus aliquid
obligat sibi contrahendo non videtur
ad minus civiliter quia sibi sunt omnes
actus legitimi interdicti ut dictum est
supra de effectu pene excommunicationis sed et
omnis contractus in alienatio ab
eo facta est irrita. de dolo et con-
tumatia ad hoc quia est ei omnis par-
ticipatio interdicta ut etiam est dictum
supra et tunc se alii obligare potest
igitur suam conditionem facere deteriorem
meliorem numquam extra de pro. de iudiciis inte-
llexerimus nisi forte se in iudicio defen-
dendo extra de except. cum inter. sicut vere
eo. t. decernimus ff. de restitutione
¶ Numquid contractus initus cum excom-
municato tenet ipso iure R/o distinguendum
est quia si sit talis contractus quod
expresso tangit alicuius in potestate alterius et
contractus ut cum aliquis dat in se
derogationem alicuius excommunicati vel
quis vendiderit se in servum vel quando
contrahit matrimonium cum ipso excommunicata

et in hiis casibus sunt taliter contra-
hentes sibi in vinculo conditione tempore
excommunicationis sunt cum quis excommunicatus
recipitur in monasterio ad professionem aut
recipitur ab excommunicato credo quod possit
sibi in vite conditione ff. quod excommunicatus
iuribus solet ab aliis fratribus conditionem
quam in aliis contractibus distinguitur quia
si contrahens non obligat se ad
communicandum cum excommunicato tempore excom-
municationis licet peccet taliter contrahendo tamen
tenet contractus ut si quis vendat
et vendendo tradat aliquid excommunicato
quod excommunicato statim venditio. si autem obligat
se ad communicandum cum excommunicato tempore
excommunicationis in tali non tam cosso non
tenet contractus ut si quis iuret
excommunicato quod vendet ei aliquid
aut locabit aut emet aut aliud
opus faciet ei quod illicitum est
quod si permittitur tempore excommunicationis
dico quia si iuraret quod propter quod
ad solutionem aliquas operas ei faceret
obligaretur licet peccaret se iurando
sed contra ¶ Numquid si aliquis est ex-
communicatus alios cum eo trahat et de-
narios reddere iuret R/o ff. eo. ut
respondeo licitum est solvere debitum
excommunicato propter vel pacto et sic
hoc licita esset huius iuratio vel obli-
gatio quia non obligat se participationi
nisi ad licitum nisi forte dicatur quod
hic intelligit de debito contracto
vel pactione facta dum excommunicatus non
tempore excommunicationis. credit tamen eodem quod
idem intelligit in utroque casu ff. non
eo. participantes cum tali non obligat
quo ad civilem obligationem sed bus quo ad
naturalem extra ff. de con. di. indebiti
naturaliter et si in contempt quis cum
tali contraxerit mortaliter peccavit
ut patet extra supra dicto in quo casu nec
naturaliter propter statum obligaret excom-

denarium vel quanto vendere quod tamen
facto quo excommunicatus absolutus erit
pretium predictum tamen effectum petit secundum canonem
secundum quos generali obligatione arceo dare
vel si velis dicere in odium excommunicati
quod non possit agere ad minus non debet
pretium penes illum qui cum eo contrahat
remanere sed est pauperibus erogandum
ut per excommunicatus privatur in eo quo
delinquit et tunc non repetet licet
ipsum iste qui secum contraxit solucionem
tamen propter obligationem naturalem non
repetit licet Tho. secundum non primos vendi-
cionis contractus quos excommunicatus
facit tenet unde etiam post absolutionem
agere potest ex contractu inito in excom-
municatione unde compellit quod si quis
iuravit vel promisit solvere excommunicato
solvat quia non invenitur aliquis pro
tanto peccato absolvi nisi iuramento
fidelitatis. Utrum vendendo vel aliquid
sibi procuratori excommunicati Resolutio si emat
vel vendat vel aliquid tale faciat
nomine excommunicati non est contrahendum
cum eo sicut nec cum excommunicato. Sed at
nomine suo aliquid tale faciat potest
contrahi cum eo dum tamen fraus non
fiat in eo ut aliud agatur et aliud
simuletur licet Ray. Quid de illis qui
assistunt venalia denunciatis excommunicatis
publice in aliquo vitandi sunt ab eis
qui vident eos assistere ibi venalia
in aliquo si simplices sunt excusat eos
ignorantia qui aliquid ibi vendiderunt
vel emerunt et non tamen de rebus
in emptis Resolutio si possunt michi con-
stare per illos vel per alios quod ipsi
aliquid emerunt vel vendiderunt in illa
civitate vitare tales publice debeo al-
ias non teneor nisi eos in tali civitate in-
venero ubi de excommunicatione eorum notorium
sit quod ibi comparuit quia bene potest
aliquid esse notorium in uno loco quod
non est notorium in alio non tamen

propter hoc solum teneor eos publice vitare
quia video eos assistentes venalia
que ibi sunt empta nisi constet
michi quod ibidem comparavit ea licet
Ray. Quid si dicam quod excommunicatio est lata
publice per partibus illis adeo quod
non sunt probabiliter ignorare non ex-
cusat eos ignorantia crassa quin sunt
excommunicati. Quid tamen dic quod de talibus licet
emptis quibus eadem est ratio quod maior que non
sunt negocia emendi licet Ray. *De personis que*
possunt licite communicare excommunicatis. Capitulum xvi
Postea considerandum de personis que
possunt communicare licite cum excom-
municatis ab illa enim regula generali regula si quicumque
communicat excommunicato incidit in excommunicationem
excipiuntur a Gregorio xi. quia personarum
xi q. iii quoniam multos peccatis
nostris exigentibus pena excommunicationis
perire cottidie cernimus. partim ignorantia partim
nimia simplicitate partim timore. partim etiam
necessitate devicti unde anathematis
sententiam ad tempus sed futurum sunt possibiles
temperamus. Nota quod hoc capitulum quoniam multos est
declaratum in multis secundum glo. ibidem et secundum Hostiensem
per ponitur casus huius capitulum tempore Gregorii de
persone que in hoc capitulo continentur modo
non erat excommunicatus ab ea licet com-
municaret excommunicatis quidam tamen simplices
credebant se excommunicatos esse si com-
municarent cum domini suis excommunicatis
vel uxores viris non tamen absolutionem
petebat et per mortaliter peccabant
propter conscientiam lesam statuit ergo Gregorius
quod non sunt tales quidem excommunicati
vel exponere pro conscientiam ignorantia
sed facti quia secundum eos fuisse excom-
municatum ignorabat et tamen eis ex-
pressum communicabat et se teneri credebant
simplices vel necessitate secundum que vitari
poterat vel necessitate inevitabilis tempore
in tempora tamen esse credimus licet in glo.
secundum non sed excommunicatus est inter alia quod ut ergo
unde hoc capitulum quoniam multos quo ad a-
liquas personas ipsius capituli est declaratum

sed quo ad filios ad proprios ancillas et
uxores quo ad aliquos est non in excommunicationi
sed comparatur, quo ad rusticos et inferiores
quod patet ex hoc quod si hora vera tene-
bantur eos vitare xi q. iii nos sanctorum
excommunicatos et c. excommunicatos xi q. iii. Sequitur quia nisi p-
dictos c. capitula itaque ancille anathematis
i. maioris excommunicationis quae continetur communicando
excommunicatis vinculo subtrahimus scilicet eos
scilicet filios proprios ancillas servientes propria
hoc addit ut comprehendat omne genus
inferiores non rusticos et servientes non et
omnes alios qui non adeo curiales sunt
ut eorum consilio scelera perpetrantur
sed apparet quae possunt perpetrari excommunicati
et eos qui ignorant excommunicatos
communicat praeter illos qui communicant cum
illis qui excommunicatis communicant quia
excommunicatio non transit in tertiam personam quicumque
autem orator sed qui loci aliquid visitat
orationis causa praeter peregrinus aut vi-
ator in terram excommunicatorum devenit
ubi non possit emere vel non habeat unde
emat ab excommunicatis accipiendi licentiam
damus et si quis excommunicatis ad prae-
stationem non propter sed humanitatis causa
dare aliquid voluerit non prohibemus alias
Dicitur non ait de gloss. non potest contrahendo
stipendium extra de cle. ex. mi. postul-
lam utile scilicet similis res ignorata
nisi quam anathematis quidam faciunt ne
possit abesse de vino quorum horum. v.
p. ordine est eorum et pro ad utilitate
Dicendum igitur quod utilitas participationis
facit quod participans cum excommunicato
nullo vinculo ligetur / quia si petat
ab eo quod ei debet extra e. si vero ab
excommunicatis ex delicto suo commodum
reportaret itaque si voluit solvere
potest in iudicio quaerere extra de iudiciis
intelleximus. Item utilitas animae ex-
communicati exigit ut si quis eum
corrigat et ad petendam absolutionem
eum compellat et eum inducat xi. q.
iii c. excommunicato, Videoque ad praedictam

admitti potest propter conscientie scrupulo
extra e. c. nuper vero quod vero communicant
illi qui causa praedicationis et confessionis
habitat inter eos a quibus etiam licite
postulat et recipiunt elemosinas pro aliis
habitatione requirunt inter eos vii extra e. c. cum
voluntate dei praedicatores qui penes
excommunicatos vel alios alienarum rerum
detentores in praedicationibus et in confessionibus
quae generant causam eorum ad quos ipse
res pertinet licite possunt ab illis elemosinas
recipere possunt propter simplices. et illi quorum possunt
ab illis propria recipere possunt et licite possunt
de gloss. res non habeant certum esse
quod ab inimicis negotium potest inutiliter
receptum. Sequitur alii vitare. praestitum sacramentum
alias non possunt in illo loco praesentatione
sive praestitum potest exponi secundum gloss.
maiorem quia alias tempore necessitatis
ab excommunicatis utique recipi possunt
et enim xi q. iii. qui nullos. alias non
praedicatores elemosinas recipere non debent
ab excommunicatis vel usurariis vel similibus
quod dicit oblationes et c. eorum xvii q.
iiii in iure sed non in glossa. Super istud
praestitum communis non ibidem exponit
praestitum i. tum et hoc ho. reputat in
glossa ibidem tenens esse ... quam
tamen probabile etiam ponit excommuni-
cant eam illi si aliqua alia ...
vel a confessione remota mandent ut
capiat ipsos magis proficiat in tempore
extra e. c. cum voluntate quod i. g. pro alia
intentione hoc faciat anathematis vin-
culo astringitur caveat quod sibi vindictam
compellit rationem. quia in hoc non la-
borat hereticus sed simpliciter et cum
dolore et quasi necessitate compulsus
hoc faciat ita quod aliorum corda
qui forsan eorum intentionem ignorant
quantum in eis est non scandalizet. Sed nunquid
de salute animae nec possumus loqui
cum excommunicato sicut de salute animae
omnis / et nunquid possum ab eo quaerere
consilium contra utilitatem vel necessitatem

temporali. Archidiaconus credo quod tanta posset
esse necessitas et tam arta quod iuste
non posset haberi copiam inquisitorum
nec res caperet dilationem. posset consulere
querere ab singulis excommunicato tam in
spiritualibus quam in temporalibus. causa
enim necessitatis excusat in talibus
xj q. iij. quoniam multos extra. de sen. ex. cum voluntate.
... necessitate ac utilitate licitat
ab excommunicato querere consilium est
bonum nisi et hinc tantum. Hec Iohannes.
Sed quid predicatores et confessores
ad eandem mensam comedere cum eis
Archidiaconus quod non si alias sibi possint
providere. elemosinas tamen ab eis possunt recipere
secundum tempore predicationis et confessionis et
si aliunde possunt sibi providere. Hec
Iohannes. Sed quid si iniuste ... quia
iudicatur est eorum raptoris vel tiranni.
Archidiaconus dicit ... probabiliter
de perfectu possunt ab eis elemosinas recipere
aliter non iuste. Hec Iohannes. Non ...
quod ordinarii vel eorum delegati et
inquisitores hereticorum sive ... excommunicando
per officium contra eos requirant
a quorum excommunicatorum ... de
iure vel de facto regimini aliquo regni
vel provincie vel officialium eorum
consilium auxilium vel favorem non
propter hoc incurrit excommunicationem vj. de
hereticis presidentes. Sed quid de prelato
secundum de lege certa quod ...
lege matrimonii que inter virum est
et uxorem excommunicatur uxor a canone
vel excommunicatio xj q. iij. quoniam multos
... enim ut quod ... obediens
nunc de quo dicitur quod uxor mortuo
viro soluta est a lege viri. extra. de spons.
... et ... et ... te
ei debitum reddere nulla excep. ... extra.
de coniug. lepros. c. ij. et hoc intellige
... constat ... contractum
... carnale commercium ...
... hoc esset et non esset excommunicatus

nisi quia nichilominus cognoscebat
mulierem tunc nisi carnali coniugio
communicantes eadem pena innodetur. extra.
eo. si concubine. Unde uxor obedire
debet viro excommunicato non enim excommunicando
sibi aliquam excommunicationem
incurrit. Unde non subest ratio quare ab
obedientia quam uxor debet viro propter
excommunicationem viri absolvatur. Sed numquid
est idem in contrario quod si sit uxor
excommunicata vir communicans excusetur.
Archidiaconus dicit quidam quod sic quia non ad
imparia iudicatur extra. de divor. gaudemus
... et eadem fides est ...
... inferiori aspectus quia inferior
... xxxij q. v. de sacr. aliquando
... Goffredus et Raymundus dicunt
contrarium quia viri ... subditas esse
et pene famulas lex esse voluit
xxxiij q. v. Hec imago ... in
pena ... participanti tamen possit
cogere uxorem ad satisfactionem faciendam
et absolutionem petendam xj q. j.
... extra. c. quare ... non hoc refert
utrum ... excommunicata sit ... matrimonium
quod est contractum ... et tunc
idem est quod dicitur in viro vel alia
de causa vel forte ... delicto committit
et tunc ... excusatur quo ad red-
dendum debitum carnale commercium et sic
intellige opinionem Raymundi. Sicut uxor ex-
cusatur ut probatum est supra ... hoc
distinguo si sit mulier virago et vir
vetus pusillanimus cum agatur hic de
periculo anime extra. quod metus causa
... secus cum agitur de periculo tem-
porali. Hec Hostiensis. Sed quid si vir noverit
excommunicatum ad mensam ... uxor
ibi comedere. ad eandem Archidiaconus credo quod
... ille sit excommunicatus ...
... participans potest tamen comedere
ad aliam mensam in eadem domo que
ita remota sit a mensa excommunicati
quod ... possit dici ... comedentes
ad illas duas mensas non comedunt

... et ... ad ... de
... et servitio ... ibi non ...
... [illegible]

simul hec Io. ¶ Sequitur unde de tercio articulo scilicet de familiaritate circa quam excipit similiter quasdam personas ut filios in potestate patris constitutos non emancipatos si enim esset emancipatus tunc communicanter teneretur vitare prius excommunicatum et hoc dico nisi ipsi commensales eius essent et adeo intima haberent id est de familia de precepto tamen filii quod tenetur vitare filium excommunicatum nisi adeo recipiat [illegible] et idem de minore [illegible] aut alia [illegible] tamen familia intelligere videtur tamen ut iste tali ille aliunde familie non potest hec iura. Et quid tamen hec extendunt et ad divites qui ante excommunicationem erant de familia in partibus tamen gallicanis ubi non tollitur de consuetudine hec patria potestas vel emancipationis solempnitas eo ipso quod filius uxore ducta separati vivunt disponentes de rebus suis propria voluntate sunt patres familias tenentur prius excommunicatum vitare hec Io. Item familiaritas excipit servos ancillas rusticos servientes et omnes alios subditos scilicet qui non adeo curiales sunt ut eorum consilio scelera perpetrentur. tales enim persone ante sententiam latam astricte erant ad familiare obsequium exhibendum ut post sententiam latam tenentur ad eius continuationem. beneficia canonis xi q. iii quoniam multos ad agere sunt ad familiare tenentur obsequium sit ad communionem sunt quia istud requirunt exhibere excommunicato c. ut alia quod ut dicitur [illegible] Ideo et per oppositum dicit xi q. iii quoniam multos et omnes alios qui non adeo curiales sunt ut [illegible] quod de illos excipimus qui de curia sunt non de consilio et ideo intelligas de militibus et consanguineis et aliis qui si a curia recederent non haberent unde viverent [illegible] c. si vero tamen ante excommunicationem facti essent de hac familia. Idem

etiam si post. tamen iuris tractat quod fiant de eius familia post excommunicationem hec Ho. et sunt tamen eo racionem. Et nota dictum est quod familiaritas excipiat rusticos intelligitur de rusticis qui colunt terras dominorum quod non credo hec esse extendendum ad illos qui dicuntur medietarii et pro [illegible] terrarum circa fructum recipiunt porcionem ut ipsi possunt cum dominis [illegible] communicare nisi quantum spectat ad culturam reddendam et recipiendam cum illis quedam tamen astringit ad omagiarios vel astrictos; servientes non intelligitur servientes qui sunt de familia excommunicatorum quoniam est hoc extendendum ad vasallos nisi sit contra [illegible] nos [illegible] et [illegible]tos ut etiam ad clericos respectu episcoporum et aliorum prelatorum suorum quia clericus tenetur prelatum suum excommunicatum vitare nisi sit talis quod sit serviens ei et de familia eius. videtur tamen [illegible] q. de familia eius suorum abbas excipiatur si tamen abbatibus conveniunt hec Io. Item quod dictum est de servientibus et aliis qui non sunt ita astricti circa [illegible] vel [illegible] ob novitatem sunt uxores filii servi intellige esse [illegible] qui ante excommunicationem lata iniuriis obligantur se ad obediendum illi sed si ante excommunicationem servitium non intravit credo quod non sit obligati post excommunicationem quia non cogitaverant de hoc capitulo vel si cogitaverant promissio fuit illicita nec fuit obligatoria hec Io. Et nota si post excommunicationem obligavit tamen excommunicationem ignorabat [illegible] credo quod sunt ignoranter sunt excusati sicut adeo recedere possent sunt quod faciunt ab initio licitis [illegible] exceptionem excommunicationis [illegible] cum [illegible] sit per [illegible] sit [illegible] de exceptione [illegible] est [illegible] de eo qui ignoraverunt tale esse excommunicatum

licet in hoc est contra quia ignorans
non tenetur deperdere cum dapnis suis
sed sciens tenetur etiam si super hoc per
iniquitatem lata fuit sententia contra eum
audiatur ad querimoniam ipsius excommunicati
contradicentis eum in tantum super hiis obli-
gationem et non est contra hoc quod
fratribus de familia excommunicati interdicendo
sunt tunc excommunicationis quia tamen illa
familia excommunicatur que erat cum eo
communicationem familia aut plus excommunicatorum
facta est per hunc culpa sua. Hoc eodem Ut
milites teneantur obedire principibus
suis prout ca. excom. excommunicatis
progeniem et errorem enormem tamen quia
quia dominicati sunt sustinent excommunicati
Ex. quod nos xv q. vi nos sanctorum
et c. sequenti. Et est de penis Que intus
et glo. excommunicato enim publica quia
dicit est illa clausula vel nodatus ab-
solvit milites suos iuramento fidelitatis
quo tenebantur ei i. effectum illius ob-
ligationis suspendit et hoc statutum
est in detestationem criminis ut magis
principes timeant contemptum ecclesiastica
precepta non tamen ff. de pac. xi q. iii Iulianus
obligationem tollit unde dico absoluto
tenetur sibi obedire et tamen dubium
sunt utrumque sint excommunicato vel
non obedire tenentur quia in dubiis
superioribus est obediendum xi q. iii quid
culpatur intus. Et expressius in glo. ut
obstat quod etiam perpetuam absolvit
iuramento fidelitatis milites qui tene-
bantur principibus excommunicatis quia hoc
fit ad maiorem confusionem principis
excommunicati et quia ante perpetuam ali-
qui debita fidelitatis debitum servarent
vel potest dici quod aliqui absolvuntur
tamen perpetuam quia ipso iure, qui
tamen perpetuam absolvuntur simpliciter et
absolute remanent absoluti etiam postquam
princeps ab excommunicatione fuit
absolutus sed licet ipso iure suspense

datur effectus obligationis super dicte
civitate principis excommunicatione illa
tamen obligatio non tollitur absolute
nisi forte quo ad subditos istorum qui
excommunicati sunt ideo quia lapsi sunt in
schisma manifeste hoc ut c. Nota quod
de huius vassallis id est quod iuvant huius
super illud c. nos sanctorum sed quod sunt
absoluti ab excommunicatione fidelitatis
quamdiu est eorum dominus est excommunicatus
et quod debent abstinere ab eo preterea sicut
ab aliis excommunicatis et quod enim
visitare ut infirmum ei facere vel ire vel
comitari comedere bibere vel conversari
cum eo ut consilium consilium ei facere
ut ad bellum cum eo ire aut eum defen-
dere aut ei auxilium dare tenentur
tamen ei reddere debita et sic sunt
debitores tenentur reddere excommunicato
quamdiu dicit ut precatur ei rogando
quia talia excommunicatus ita dicit huius Sed fieri
quia tota die videmus contrarium dicitur sunt
quod istud c. nos sanctorum in eo capitulo
loquitur quod agitur sententia contra nobilem
excommunicatum et proponitur in pena eius
quod non obediat et tunc primo tenentur
eum vitare sim. tamen sententia est severior
hoc eodem Innocentius non et Host. ex. de dolo
et contumacia de hoc ambigue lo-
et respondit utraque dictorum opinionem
Sed quid de ingratitudinibus excommunicatis
et de vasallis eorum nec quod homines eorum
qui non sunt vasalli sed alii sub dominio
eorum quia manet in districtu eorum
vel tenent fundum per dominum vel domini sub
eius licet non maneat vel nunquid vo-
cati ab eis intus tenebuntur venire
aut portant de dicere verum in iudicium
coram eis tunc excommunicationis sunt precedente Ex-
sunt predicto cetero quod sit quia si
vocati stat iuri coram eis videntur esse
causa veritatis si etiam conveniunt
vel invitatos suos coram eis excommunicatur
simulatur per causa veritatis preterea quod

tripens per alia excommunicatorum spoliatus
usque donec recipiet rem suam prudenter
excommunicato et idem est iudicium in talibus
nisi forte sit consuetudo quod etiam
defendat tamquam reos non pro eius
excommunicatis iudicibus videre compellantur
per quod in duobus capitulis continetur supra
subditi iudicibus vel dominis excommunicatis
puta comedendo bibendo et similibus
non excusantur quia non sunt de predictis
exceptis. xi q. iii quoniam multos et eodem
Quicquid dicuntur vel pariens militis
sequi. dicunt quidam vitare tenentur prelibate
excommunicatos quibus tamen communicat
dominus suus. Item credo quod sic licet
eum excusentur in hoc quod communicat
domino suo excommunicato non tamen excusantur
communicando excommunicatis quibus communicat
dominus suus idem intellige de similibus
hec eadem. Sed nunquid in eodem casu
superiores licite possunt communicare inferioribus
excommunicatis. Item dixerunt quidam quod
sicut non eadem lege astricti sunt superiores
et inferiores ut dictum est supra. Ego non
et ray. dicit quod non non enim ex-
cusat dicunt maiores et non excom-
municare propter minoribus sine publicatis
excommunicatis tamen eos corrigere possunt
et debent et hoc intelligas de superi-
oribus ratione officii vel potestatis vel
dominii quibus necesse est obedire ff. de
iusticia et iure l. ii. Ego tamen dico quod
superiores communicare debent inferioribus
ad minus in hiis in quibus obligati sunt
eis quia sicut inferiores obligantur
ad obsequium superiorum ita superiores ob-
ligant ad obsequium superiorum et ita
superiores ad promissionem inferiorum.
Quid de intrancio excommunicato nunquid
dominus eius tenetur vitare eum. Item sic
si sit sine magno incommodo
suo vitare possit alias licite ei ca-
vebit ut probatur extra de relatum
et c. si vero et c. quod mota dubia di-
versimode loquitur et idem intelligas

de servis licet Ego. inspice et glosa super
c. si vero et G. ibidem unde si meus
servus incidat excommunicationem non teneor
eum statim deserere nisi ipse teneatur servitute
statim dimittere et hoc intellige si sine
magno hoc fieri non potest ar. iii c. si
necesse fuerit. i. q. i. in excommunicata. xx. q. iii
christianorum tamen ar. q. extra de decima. et obe-
dientia xxx iii q. i omnes hec habetur in glosa
super illud c. excommunicatorum. Utrum etiam
teneantur obedire episcopo suo manifeste
excommunicato extra. ma. Item quod non
xix. di. nulli et xxvi q. ult. sancte.
eius ratio est quia obediencia est quedam
communicare et ipsi tenentur non communicare
quod intelligas nisi sunt eius procuratores
vel conductivo deputati in hiis enim
est idem quod in laicis intrantibus ut Ego.
Utrum monachi teneantur obedire suo ab-
bati excommunicato. ma. extra. ipsum quia
est solempniter deputatus denunciatus
excommunicatus Item quod non. xi q. vii sacer-
dotes et reliqui in glosa tamen quia talis
abbas recipere non potest tamen sunt ab omnibus
actibus legitimis suspensus tamen etiam
quia monachi non tenentur ei communicare
talis etiam alii non possunt vires suas
committere sicut tamen convenit antequam
sit excommunicatus ab ipso praecipua excommunicatorum
in trahite potestas quia ante commissam
non expirat ar. c. apostoli extra de officio

vii° nitat. Roma licet. Utrum presbiter
recipiens oblationes per procurationem
excommunicatorum sit excommunicatus. Item presbiter
recipere talium oblationes dupliciter intelligi
potest uno modo ita quod tamen duobus fidelibus
eas offerat presbitero ad altare et hoc
modo non licet quia tunc excommunicatis
participaret excommunicatorum in tercet que
contrahitur ex tali participatione. alio
modo ita quod oblationes sibi debitas
ab eis repetat vel recipiat et hoc licet
ab excommunicatis enim potest peti quod
ab eis debetur extra c. si vero licet nec
Quid si quis presbiter opus suas

locavit alicui principi vel alii ex-
communicato. Quaero si tempore excommunicationis con-
ventio facta fuit non valuit. Secundum non
propter excommunicationem fuit. Caveat tamen
dominus officiis sibi servat et si quis
sit excommunicatus cum significatur. Respondeo Hostiensis. Et quidem
vide de excommunicato articulo primo. De ignoran-
tia etiam quod sciens quod semper
probabilis ignorantia secundum sententiam etiam
minus quo ad eos qui non tenentur
minus non ignorare ut puta principi dominus
sunt capaces doli secundum si sit crassa
et supina quod dicitur ab ipso qui respon-
dit. Et quidem si peccat scienter et non ad-
vertat actu quicquid peccat et incidit
in excommunicationem. Quaero si per subreptionem
faciat hoc et subito dicit non advertit.
Credo quod excusabilis sit quo ad pec-
catum et quo ad excommunicationem secundum Raymundum.
Quanto autem de quibus sunt aliqui
esse excommunicati dictum est supra. Et
de poena participantium cum excommunicatis
quo ad omnes participantes generaliter et
de clericis quae in hoc quod non est pro-
babilis ignorantia si ignoraret quod
Avinionis publice sententia aut cum est in
parochia in qua aliquis est eo tempore
publice denuntiatus excommunicatus aut
si dicat quod episcopi generaliter publicat ignorat
vel quod publice factum in provincia
... et ... quod dicit
quod dicit adeo tamen quis posset
esse remotius a suo episcopo vel a loco
publicationis sententiae et tamen posset esse
recens publicatio quod probabilis esset
ignorantia. Non est autem probabilis
secundum leges quod ignoretur quod publice
promulgatum est ex quo elapsi sunt
duo menses a tempore promulgationis et
in hoc nonne ... etiam primum credo
quod et iudex qui iudicat excommu-
nicationibus quibus iudicaret aliquam
crassam ignorantiam esse et per quem a-
liquem esse excommunicatum nisi deus

qui videt veritatem iudicaret probabilem
ignorantiam et per quem illum non esse
excommunicatum. Secundum Raymundum. Et quidem si sciens te
esse excommunicatum et tamen nescis scienter
de aggravatione sive nullo modo excommuni-
catus sis secundum scientiam aggravationis nunquam
in tali casu incidis. Quaero credo quod non
sentit eum non tenet in excommunicatione. Quia
communicat excommunicato simpliciter nisi sciens
de excommunicatione eius ita excommunicatione maiori
non in tenetur ille qui communicat cum excommunicato
cum communicantibus sibi nihil sciens de
illa aggravatione. In utroque tamen casu
distinguendum est inter probabilem igno-
rantiam et crassam et supinam ut
probabilis excuset excommunicatione tam ma-
iori nisi crassa autem et supina non
excusat. Secundum Raymundum. Et quidem si credat
aut timeat communicasse cum communicante cum
participantibus scienter aut alias in tempore
excommunicationis maioris. Et quia non sit certus utrum
fuerit lata vel utrum inciderit eam. Quaero
si de hoc habeat conscientiam nimis
scrupulosam et opinionem levem et teme-
rariam ad consilium alicuius boni viri
debet deponere eam. Quia si deponere
non possit vel nolit vel de hoc pro-
babilem opinionem habeat ad cautelam
vel ad salutem absolutionem faciat absolvi
quia si sine absolutione sit excommunicatus
in conspectu. Secundum Raymundum. Et quidem si quis
excommunicat omnes incendiarios sive direptores
et sacrilegos aut abbas omnes monachos
suos qui aliquid habent aut vacuum pro-
prietatis aut aliquid tale commiserunt
nunquid si aliquis huiusmodi publicatorum
incidit in factum tale damnatum
statim incidet excommunicationem. Quaero si
factum huiusmodi praecedat excommunicationem in illos
qui commiserunt tale crimen vel tales
credo quod commiserunt incidit in illa
excommunicatione dummodo sciant huiusmodi
latam esse vel nisi hoc haberent ig-
norantiam crassam et supinam. De excom-

ut dicit. l. vi. Si autem lata sit huius
pena in illos qui ante lata sententiam
talia commiserant ligantur prout huius
penam et indigent absolutione licet
prelatus peccant taliter sententiam pro
ferentes admonitione non premissa huius
tamen excommunicati non peccant si non
gerant se pro excommunicatis aut si cele
brat aut ministrat in suis officiis
quamdiu probabiliter ignorat huius penam
latam esse extra de cle. ex. mi. c. apostolica
licet vero. Queritur vide de quinto
articulo scilicet de victuale ita quod
sciendum quod instantis victus occupat
ut si quis propter tres excommunicatorum
timens emat sibi victualia victualia
sine quibus sustentari non potest ut pro
batur xi q. iii quoniam multos ex. e. si
vere. Sed nunquid licet possim et
indiguerit accipere elemosinam ab excommunicatis
Responso credo quod non nisi in casibus
exceptis scilicet in casu necessitatis et in
similibus quod tamen non credo esse instrin
gendum ad extremam necessitatem sed sufficit
ad exceptionem quod indigeat et non
possit commode et de facili sine necessitate
aliunde habere vide vii ex. e. si vere in fine
quod excommunicatis communicari possit cum
dolore cordis nuncubus eorum contracto
intrari non potest supple sine gloriosa commoda
quamvis illud dicit posse quod sine
commodo possis ff de ver. sign. nepos
pro(?) et idem not. hoc ex. c. c. voluntate
Tamen non dicit ibidem indistincte quod
elemosinam recipi potest ab excommunicatis immo est
suadendum est eis ut faciat elemosinam
et veniat ad penitentiam. Idem dicit
quod licet mortuaria que dat pro anima
non sint recipienda ab excommunicato tamen
in processu potest orandum l. xxxviii. di
c. si tamen si non pro anima sed sicut alii
privato excommunicatis aliquis certe legis
illud recipere potest quia testari pro

hibetur excommunicatis ut idem dicit pre.
de pen. de except. in prima que est
nemorum sed Ho. ibidem sentit contra
Quid de illo qui positus de fratribus
contra sententiam singulis septimanis cum
penitet quod in brevi excommunicaretur
rogavit unum de amicis suis quod
decimam partem fratribus penderet de decem
donec mandatum revocaret committens
se prius hoc satisfacturum nunquid fratres
hoc scientes debet accipere summam
illam ab illo Responso si fratres hoc non pro
curavit non peccarent recipientes
ab illo data nomine pro ut iste peccavit
qui ita providit sibi in futurum pro
motu et pia intentione sciens quod
fratres melius recipient ab eo tempore
exceptionis si autem procuratibus fratribus
hoc esset factum esset illicitum licet
ille alius nomine pro daret fratres cum
in hoc tamen fraude faciunt canoni
qui prohibet communicare cum excommunicatis
fiat autem fraus canoni vel legi cum
salva perpetuo sibi reatque adin
venitur dolo malo contra mentem
eius in veniunt hoc vero. Nunquid
ab uxore vel familia excommunicati
possis accipere. Responso de rebus paternis
nalibus uxor si dedit eas nomine
proprio licet accipere de bonis a quibus
si dedit aliquid nomine viri et pro non
licet accipere possit ut ab ipso excommunicato
si autem nomine proprio tantum et concessi
sit ei a viro tantum vel expresse dare
de rebus quibus tamen voluit accipi
potius quod ita dedit aliter non licebit
non quod propter consilium excommunicatis sed quia vir
sit administrationem rerum suarum nisi quatenus
concedit uxori. Si autem dubitetur
utrum nomine pro vel viri vel utriusque
sine licentia vel cum licentia tenendum
est contra et dimittendum in contra nec
recipiens dispensatur se committat codem

distinguere circa familiam ut non reci-
piat quod dedit excepto domino. Si
autem nomine suo dedit alicui de fami-
lia de portione ipsius contingente tempore
sit in terris potentum ubi consuetum
est distinguendo certas portiones eorum
que parantur in coquina licet tunc accipere.
Item credo si concessum est fratribus a
domino vel commissum est sciente domino
et contradicente quod fratres nomine
suo dent de singulis victualibus dominorum
priorum ita tamen quod singule concessiones
non fiant in fraudem canonis ut qui
excommunicatus fratribus communiter recipere
excepto eius dat licentiam fratribus pro
dandi mihi et aliquid de suo. Si autem
pro cena domini dat fratribus dicit sic
dictum est de uxore. Hec Raymundus. Item numquid
licebit michi hospitari in domo excom-
municati ipso absente aut petere ei
panem aut vinum ad celebrandam mis-
sam. Credo quod non nisi propter inopiam aliorum
vel dispensationem eius fratris quod dictum
est prius circa domini. Hec Raymundus. Item numquid
licebit michi hospitari vel recipere
victualia in domo excommunicati que in-
venio sine custodia. Respondeo si confidentia
amicitie scilicet facio non licet quia sit quo-
dam modo consentio alio tamen eo et obligo
me ad antidota et ei committo aliis
si credo ei displicere tamen scienter furtum
aut aliud committatur petitum committo
sed nisi ex. non in iure. Hec Raymundus. Item
numquid frater predicator debet uxorem
excommunicati vel familiam ut in predictis
casibus nomine suo dent de rebus
suis. Respondeo non debet frater aliquid facere
vel dare propter quod scandalizet notabiliter
de cupiditate rei aliene vel de cupi-
ditate aliqua aut quod potest volumus vel ali-
quid clam recipiat ab uxore presertim
cum uxores et mariti talia nesciant
distinguere et ab eis sepe mala absti-

sit et pensandum non solum quod liceat
sed etiam quid expediat et quid deceat.
Hec Raymundus. Excusat necessitas non tamen
eos qui recipiunt ab excommunicatis
in casum necessitatis. Unde in illo c. qui
missos dicitur quod si excommunicatis
in presentationem non presumes sed necessi-
tatis causa aliquid dare voluerint non pro-
hibemus. Necessitatem intelligo quando
indiget vel presumitur autem credere indigere
nec expetenda est ulteriorem necessitatem
sed sufficit quod credatur indigere et si sit
suus excommunicatus vel indigentia vel
aliena et petat hospitium non tene-
tur aliquo proximo petit hospitale doctor
ab aliis omnibus sit repulsus. Hec tamen
non extendo nisi ad alimenta vestita
et hospitium et sine quibus homo
vivere non potest. Secus est si petat
secundum hospitium vel aliquid necesse
quo indiget quia in talibus non est
ei tam facile committendum tanta tamen
posset esse necessitas quod etiam
eis subveniri posset quod arbitrio
boni viri limitandum est. Hec Raymundus.
Dicit autem Thomas quod in illo casu quo
excepto caritatis homo communicare tamen
non prohibetur. Item numquid de illo qui amico
suo excommunicato veniente comedere
in domo sua vel accipere de rebus suis
vel eius aliquid petit postea dimittit
ei domum et claves cellaria sua
vel permittit eum comedere in una parte
domus et ille comedit in alia. Numquid
participat excommunicato. Respondeo si
hoc faciat in fraudem ne offendat
eum aut ut per hoc acquirat favorem
eius intelligitur esse participare cum eo
iuxta ex. in. Si autem dimittit
domum et claves aut permittit eum
comedere ut dictum est quia probari
timet ne ille excommunicatus inde infat

ei aut rebus eius si eum repellat *ad violentia*
a vio in peccat non credo quod teneatur tamen violentiam
eum repellere aut se defendere vel res
suas et in hoc casu non incurrit excommunicationem.
Si autem credit eum indigere de hos-
pitio et vel alimentis potest eum tamquam suum
recipere et reficere ad mensam separatam
facta protestatione quod eum tamquam
necessitatis recepit et hoc ne vel ipse
receptus credat sic si propter aliud
vel alii qui hoc viderint et sic scan-
dalizentur. hoc Goffredus. necessitas enim ita
diu excusat si ita sit quod non simulatur.
ideo decretalis quam supra induxi recipit
determinationem et interpretationem ab in-
nocentio. nam omnis persona ita eminente
necessitate admitti quantumcumque aut orator
aut peregrinus tenetur communicare ipsis excom-
municatis propter obnoxietatem qua
eis tenetur. ar. extra eodem c. inter alia
§. ut ig. alie autem persone exceptas
inter quas numerantur persone incipientes
extra excommunicatorum debet absolvere
a communione nisi causa necessitatis communicat
sed etiam persone teneant ne in criminibus
communicent. alias eodem vinculo alli-
gantur. ut extra c. inter alia §. ult.
Sed inquid oportet quod necessitas
magna sit vel necessitas quelibet sufficit.
Resp. in circumstantibus res ista non
recipit dilationem sed qualiter pro iudicio
relinquitur de consuetudine xl. d. in quod
predecessor in peregrinus autem quod aliquandiu
ultra mare et per orationem Rome morari
solet superiorum iudicium requiratur
quia nemo sibi iudex debet esse potest
ff. de iudic. si aliter ar. extra de elec.
venerabilem ar. extra c. inter alia §. 1o aut
in glo. et breviter nota quod licet in
casibus supradictis liceat communicare possit
cum excommunicatis sumit tamen in illis casibus
in quantum bono modo si potest evitandi sunt
ut patet ex quinque decretorum xi. q.
iii. quoniam multos ar. extra c. inter alia et
c. cum voluntate et specialiter ar. si vere in si-
hoc Go. Sed et quod dicit orator et
peregrinus pro eodem supponunt vel peregrinus
est qui vadit ultra mare. orator
est qui visitat limina b. p. vel Jaco-
bi vel aliorum sanctorum. hoc Ray. quidam
notabis quod peccata committantur nisi
et eis specialiter communicatio interdicatur
excommunicata et sic potest intelligi xv
q. vi. nos sanctorum ar. de excessibus prela-
torum c. ult. hoc Go.

Quis potest ab excommunicatione maiori absolvere. Titulus xxix

Consequenter est videndum de absolutione
ab excommunicatione. et primo quis absolvere
potest absolvere. 2o quis potest absolvi.
3o qualiter absolutio debet fieri. Circa primum
considerandum primo in generali quis ab-
solvere potest a pena canonis. 2o in casibus
in quibus solus papa potest absolvere. 3o de
casibus in quibus fallit illa regula scilicet
qui iniecit manus violentas in clericum
vel laicum absolvi non potest nisi a papa.
4o ad maiorem evidentiam in morando
est circa casum dicendum in iniuria irrogata.
5o quis absolvere potest clericos vel
iures incidentes canonem et in ratione
iuvenum in persona ecclesiastica violenta.
vio quis absolvere potest a pena iudicis.
viio de quibusdam regulis que dantur
de potestate ligandi et absolvendi. *de p*

Circa primum communiter plura sunt quis ab-
solvere possit ab excommunicatione canonis vel ma quia
in. Resp. ipius episcopus apostolice sedis
legatus et ceteri prelati quos ... absolvere
absolvere potest ab excommunicatione canonis vel ma-
quia in. ii. conditor canonis
absolutionem retinet sibi nam ex hoc
quod conditor specialiter non retinuit
videtur aliis hoc concessisse scilicet quod
a tali pena possit absolvere ar. c.
nuper de sen. ex. hoc Ray. et Go. et
in de eodem est intelligendum

declaratione sancte pene alegato sedis
ap. sed quod qui non retinet sibi vel
sedi ap. absolucionem videtur dominus concessisse
hoc etiam potest extendi ad tam sancte
pene ab episcopo vel archiepiscopo in sua diocesi
vel archiepiscopo provinciali in provincia cum
favores omnium sint res extendi et pe-
ne restringende / episcopali autem sede vac-
cante potest c. sen. 16 ad quem episcopalis
iurisdictio tunc temporis pertinet ideo quo
posset episcopus si viveret ab excommunicatione
pene iuris pene hominis absolvere nisi
ei sunt ast. ap. vel dicta potestas vi
de maiori et minori non obstat xi q. iii
si episcopus an dampna ubi dicitur quod
mortuo episcopo successor debet excommunicatum
ab eo absolvere propter quod Goffr. dicit
quod c. hoc non potest sed hoc est falsum
ut dictum est vel dicitur in c. si episcopus quod
solus successor hoc possit potest etiam
dici c. capitulum vel administrator pene ad
administrator successor episcopi mortui tamen
in iurisdictione succedat hec Jo. an. hic
tamen nota quod in excommunicato ut dictum
est prius aliqui infligitur ipso facto pene
ipso iure quo ad deum tantum aliqui
quo ad deum et ecclesiam quando infligitur
primo per sententiam proposita pena tollitur quo ad deum per
penitentiam etiam quo ad ecclesiam de iure ordinario quantum
quam non infligitur facto ut in capitulis prius
notatis sed ubi ordinatur aliquo liceat in
facto ex. in. potest tolli a sacerdote proprio
hec Ho. / quidam autem ut dicit Jo. non
recipiunt quod simplex presbiter proprius ab
solvere possit ab ex. minori nec etiam
quam non recipit ut sequitur q. probabit
ipse vero quod presbiter proprius non potest ab
solvere participantem in crimine cum excommunicato
ex. ma. a iure nisi in tantum sit hoc
vero pro de participante presbiter quando vero hoc
et de principali. Sed etiam hoc recipere non
videtur prima dicit quod de c. decreto quod presbiter
absolvere potest ab ex. ma. in prima utilitate

ca. xvii q. iiii si quis suadente dyabolo
c. dubium aliter non licet ei nisi man-
dato episcopi xvi q. vi c. nullus / eiusdem
opinionis videtur esse Innocentius quod c.
c. in dicens quod ad hoc licet est reci-
rendus episcopus quando sacerdos non potest
presbiter simplex sufficit et etiam Jo. an. in
vi ti. de pe. et re. si episcopus ¶ Item
presbiter parochialis suum subditum ab
solvere possit ab ex. qua incurrit par-
ticipando in crimine cum excommunicato ex. ma.
Respondeo participans cum excommunicato in crimine in crimine
criminoso sicut cum illo ut dictum est prius
et ideo non potest absolvi nisi ab eo a quo
principalis potest absolvi quod c. nuper quod
infra vide hec Jo. pendet ex superce-
dentibus et ideo sicut sunt opiniones
ita et hic dicunt cum aliqui quod presbiter
proprius absolvere potest sic participantem
cum possit absolvere principalem in omni
casu que sunt contradictores tamen non
respondeant ut Alii dicunt quod non potest
absolvere cum nisi in casu vetitum per
speciale indulgentia tamen quod qui potest
episcopali mandato procedit quando cum
ex. casu vetitum absolvere posset et
sic potest intelligi quod dicitur quod c. nuper
vel non potest principaliter excommunicatus [ver]
tali ex. ma. quia competit est presbitero
parochiale posse infligi et relaxari
quod ideo dico quia consuetudo dat
iurisdictionem ut dicitur in q. i. nemo in
glo. contrarie opinionis est ratio ¶ Item
illi soli qui sunt subditi ratione diocesis
tamen absolvere sunt in hac tamen a
ecclesia [illi] qui subditi non sunt eis tamen
sunt prelati excommunicatorum. Respondeo tamen
decretum nuper ubi dicitur quod videtur
absolvendi facultatem dominus concessisse
non distinguitur inter subditos et non
subditos hinc quia inter prelatione potest quod
intelligi quod omnes tamen subditi quando

non subditi sunt R(esponsio) quia tamen licenciam
curam illius qui est absolvendus
licet vero et contra tamen eo titulo. super c.
nuper. Utrum episcopus eius diocesis
propriam suspendere possit vel excommunicare
et absolvere subditos suos. R(esponsi)o non
in foro contentioso quia tamen non
debet excommunicare ea que sunt specialis iuris-
dictionis in foro contentioso contentiose
posset tamen committere alteri in sua diocesi
quod absolveret ut de off. legati
novit per verbo. super verbo. licet
tamen absolvere subditum suum in foro
penitencie non tamquam aptus sed commissione et
quia intelligit in eum eciam predicto co-
cordare videtur titulo. in principio et de penitencia
et ingressu super c. novit licet enim ab-
solvendo in foro contentioso preiudi-
caret alii episcopo non tamen absolvendo
in foro penitencie unde non apparet quod non
possit eum in sua liberare licet non.
Nota ad evidenciam predictorum super titulo
super c. novit quod episcopus diocesis
sua excommunicare non potest ea que sunt iuris-
dictionis contentiose cuius ratio est quia
talia requirunt cause cognitionem et
propter quos locum in quo sit possit pro
tribunali sedere quod non potest diocesis
sua nisi de consensu eius ad cuius
territorium tempus sed de consensu eius poterit
ibi pro tribunali sedere ut quod in episcopo
et sequitur unde quia non est aliquis
excommunicandus sine cause cognitione
xi q. iii nemo. ideo episcopus diocesis
propriam non potest excommunicare nisi de consensu
diocesis et hoc est verum potest quod in noto-
riis que non requirunt cause cognitionem
absolvere nec potest qui absolutus non
exigit cause cognitione alias contra
quia si posset absolvere generaliter
posset et excommunicare xxi di. denique
et huius concordat huiusmodi super c.
novit unde dicit ibi quod si iudex

suum errorem recognoscat sine cause cogni-
tione absolvit ut in principio excommunicationis de
defensionibus excommunicato. Sed si non iudex Utrum
legatus de provincia sua episcopus absol-
vere possit. R(esponsi)o quod non nisi eos excommunicare
ar. ex de off. legati novit quod est ut
ibidem licet ingressu. et absolvere et ex-
communicare sunt iurisdictionis iurisdictionem
autem hic iudex tamen in sua diocesi sine
provincia ar. vi q. iii si quis quod
ex de rescriptis pastoralis si tamen cognosceret
se in sua errasse posset ea revo-
care propter premissa quidam tamen dicunt
ut de ingressu predicta quod posset ex
sua provincia excommunicare ar. xi
q. iii si episcopus sicut paulus excommuni-
cavit corinthum absente ut q.
iii quod vult hic autem locum posset habere
in notoriis ubi non requiritur iuris ordo
ut titulo. et ibidem videtur dicendum de episcopo
Secundum si excommunicavit aliquem dum
erat in provincia sua nunc eum ab-
solvere poterit qui erat extra pro-
vinciam. R(esponsi)o non quia excedendo pro-
vinciam suam secundum iure non redeundo
statim privatus est dignitate ff. de
off. proconsulis l. iii. et iurisdictionis statim ex-
spirat ut de off. le. c. ult. ubi ut
de off. le. novit ingressu. Utrum officialis
episcopi excommunicati ex. una vice possit
absolvere subditos suos illius episcopi.
R(esponsi)o aut episcopus instituit illum offi-
cialem suum postquam iam erat excommunicatus
aut non. si primo absolutus ab illo
officiali non est non est nec absolutus
quia talis episcopus est ab omni actu
legitimo suspensus et ideo non potuit
in se talem statuere officialem. si autem in-
stituit antequam excommunicatus esset aut
tenebat ubi officio antequam episcopus
excommunicaretur aut non. si sic ab illo
absolutus est nec absolutus

nisi aliud obsistat Si no ut dict aliqu absolutus ab illo no est ne absolutus quia excoicatio no tepit nisi offitio ani epi excoicatori si venientie epi excoicacione expirant iurisdic ei ab epo commissa et declarant et licet quia epus corporal morete aut deponiete antequia officialis interpat nisi offitio suo iurisdic sibi commissa ab epo expiraret ex de off de le. lici i glo. aprinili voluit aliqu dicere de excoicatione supervenieret sed opinio licet multi no placet et quod i pria roe addunt propositi no est simile qr mors auffert in spetum excomcatoz ptati expo. ant no sed suspendit ea ad tempus unde videte dicendum quod non obstante illius qui commisit excoicatione supervenieret pt commissionem sitz supveniat aut i receptione excomunicationis offitium absolutus ab eo ne dicat ab solutus reputat licet q dicta sunt aliquo probat sunt prca que dim uj de off iudic i cana iudex. et glo. b' de off. le licet in glo. licet no sme opinionis videte esse simioretz et sic Utrz pbr subditi sin excoicati ex. uia. possit absolue a petis excoicata stante. Rno si iuste st iuste excoicatus sive i iuste dum mo teneat expo. sive p eu stet quod no est absolutus ab excoicatione sive no no pt absolui a sacerdote a petis suis excoicatione manente licet radi gniu dicat quod licet iuami est de eo qui iniuste excoicatus et stat p eu quod ab excoicatione no absolvitur qr talis actu est i peto mortali de quo quo penitz quia contempnit sniam ecclie de illo aut qui est iniuste sive in iniuste excoicatus

sed p eu no stat quod absolutus no est ita clarz quia dicit Raymu di. i loquitur de illis qui sr ab unitate fidei vel sotiete pt quicz scipos segregavnt qui aut est excoicatus in iuste et ille qui facit sui posse quod absoluat scipos no segregat tu credo quod talis a petis absolui no possint ab Sonne sitz absoluat p ne puniret in iudicio di detestu enim excomunicatione que e bina et optima legu interpres sic obsuat ut tales no absoluat qr supprimendus est ut in plurib9 et quod iniuste excoicati sunt et quod nisi p eos stat staret ab excoicatione absoluerent nisi intendit quis teneat dim in excoicatione ad omnes puniendos aliquid grande stando propterea sunt excoicatis Cum ergo pbr alique absoluit i foro sive primo debet ppone absolutione ab excoicatione quia a petis excoicatis est im expo. si celebrat talis est i peccato precipitone suarum licet nec Utrz si iudex delegatus an lite conside testa. excoicatione ait prorogatiua possit illu ab solue p9 ann Rno excoicatus a iudice delegato aut est excoicatus ab eo pt post sniam diffinitivam tu no parebat et ideo sunt excoicatus et iste talis p9 ann no pt ab eo absolui quia iurisdic expiravit in tot est quo ad executorum et de tali intelligitur ex de off de le. excipiente aut est expo. ante lite contest vel p9 lite an tam sniam diffinitivam et talis absolui pt ab ipa p9 ann et quicz si excede petit iudex i ta quicz absoluit illu quia iurisdic durat usqz ad sniam lata et executorem madatam aiu p9 sniam ut ibidem c. ps sitas q' iudex c quenti in glo. Utrz quilz pbr absolue pt

ab ex. m. a canone lata. Responsio quidam
dicunt quod quilibet presbyter nisi sit suspensus
vel ma. ex. excommunicatus absolvere po-
test ab ex. m. et etiam a peccatis venia-
libus quia talis absolutio non requi-
rit iurisdictionem. sed contra nullus
potest alium iudicare nisi habeat super eum
iurisdictionem ordinariam vel delegatam
expressa concessione vel permissione
vel consuetudine. absolvere autem
aliquem est iudicare. Ideo dicunt alii
quod quilibet presbyter non hereticus nec sus-
pensus nec ma. ex. excommunicatus iuris-
dictionem habet super quemlibet parrochianum suum
ad peccata quia cuilibet presbytero licet ab-
solvere nisi per certam certe iurisdictionis
limitationem non ei veniatur. at cum inter
quilibet ad potestatem absolvendi a veni-
alibus et a m. ex. cum per alium
presbyterum ab actibus huiusmodi non prohibetur
sub certa unde quod de pe. omnis utri-
usque sexus istud omnia propria scilicet peccata
dicit glossa. non tamen venialia ergo quod
ad confessionem venialium non plus tenentur
confitentes et penitentes ad confitendum
proprio presbytero quam alii. a minori dicitur potest
de ex. m. cum contrahi possit ut supra
dictum est sine peccato mortali. Alii dicunt
contra quia ut ipsi dicunt licet Christus omnibus clericis
potestatem absolvendi contulit apostolis
et aliis discipulis quantum in se immediate
potestatem tamen iurisdictionis contulit eis
accipiendam mediante Petro quem unicum
principem in ecclesia unitate constituit. Ideo
nullus presbyter habet iurisdictionem nisi super
aliquem a maiore iudice seu superiore
nisi sibi sit commissa a successore Petri
immediate. capellani autem sunt presbyteri
quibus nulla penitus iurisdictio est com-
missa ergo tales nec a venialibus
nec ab ex. m. possunt absolvere. nec
ad hoc facere videtur quod ex. c. nuper quod
nisi sit de illo qui contraxit

m. ex. a iure quod a proprio episcopo vel proprio
presbytero postulet absolutionis beneficium
optime videtur cum quod dicetis a suo in-
tendat quod non ab alio et hoc omnino
magis placet. Unde et hostiensis nisi ut
videtur in glossa super c. nuper et pe. et idem
qui dicit quod debent quia illi soli quam etiam
sunt etiam taliter excommunicatorum illos
absolvere possunt ab ex. m. cum dicto
ordinaria vel delegata. Quid si presbyter excommunicatus
m. ex. absolvere possit subditum
suum ligatum m. ex. lata a iure. Responsio
quod sic. ex. m. non aufert ea que sunt
iurisdictionis. extra de cle. ex. si celebrat.
constat autem quod absolvere potest est
iurisdictionis. unde et duobus collata
potestas ut a m. ex. se invicem abso-
lvant si ea incidat utroque ligato
vinculo ex. Similiter non excommunicat excommunicatus
cum duobus. non quidam male notaverunt
non excommunicat sed dominicat. Alter eorum
sit absolutus a tali qui non sit par
ligatus sed secundum B. in eius speciale dicitur
de ex. m. cum idem sit in ma. licet
vero presbyter excommunicato ex. m. posset ab-
solvi a peccatis illa excommunicatione manente. Responsio
quod non quia ut extra de cle. ex. si
celebrat. talis est a sacramentorum participatione
privatus. quod non tamen presbyter ab-
solvere posset ab ex. Responsio Jo. an. dicit
quod sic quia clericus confirmatus quod sit
filius de subdiacono tamen ut extra
de cle. et quali. cum illis excommunicat
ex. de cler. tamen missa et S. Jo. ad quod
pertinet excommunicato et absolutio ex. ex.
de primo ad aures. Host. non sentit con-
trarium quod dicit per illud verum quod in
penitentia super hoc tamen ipsum potest dici quod
excommunicatus ex. ita vinculo est ligatus
unde quo ad deum ratione peti propter quod
excommunicatur quo ligatus fuit quo ad
deum quanto consulit quod etiam pro quo ...

abolet(ur). Secundo quo ad offensam dei etiam
quia offendit et a tali non potest quis
absolvi nisi per sacerdotem cui confitendum
est. 3o quo ad penam ecclesie in ipso
lata in qua et deus ligat et que
etiam tenetur prima que quousque relaxa-
ta sit et solempnis reconciliatio publice
penitentia. 4 quo ad relaxationem facien-
dam intelligi potest quod absque quamquam
potest absolvere intelligitur potest ligare et econverso
et extra de regulis. Item omnis res
quamvis hoc in casibus fallat(ur) ut
dicetur infra. Verum tamen non ei committendum
quousque solempnitatem solempnitas abso-
lutionis penitentie sit que cum precibus et oratione
fit de qua licet in qua non potest facere
nisi sacerdos precedit in mittitur contra e-
canonica cum enim in extra. absolutionem
requirat ipsius episcopi vel ipsius sacerdotis
ut extra de [illegible] nullo fortius in contrahendum
est hoc in maiori [illegible] quia publicatur
absolvitur absque pena debet dicere ab-
solutionem ordinat se sacerdoti qui
et si non possit absolvere in causa
iudiciali intelligitur tamen potest in absolvere
et excommunicare ponere correctionis pena
et quo ad potestatem clavis fori peni-
tentialis et quo ad reconciliationem
solempnem et ecclesie satisfactionem licet non
est absolutio excommunicati requiritur
ut extra de [illegible] et hoc [illegible] que
ad presbiterum non ad maiorem in ordine per-
tinet extra [illegible] ut extra c. nisi
minor ergo sacerdote absolvere non potest
ut per [illegible] et [illegible] [illegible]
et si [illegible] potest intelligi extra de [illegible] ad
aures i. faciat absolvi publice audire presbiterum
ad quem presbiterum [illegible] id fecerunt
non i. si non absolvit. licet presbiteri erant
[illegible] i. [illegible] absolvi non fecerunt per
presbiterum vel reconcilia[tio] si presbiteri non
erant licet hoc. Nota non debet ad quorum
istam quod dixi est absolutio una
pertinens ad forum iudiciale. Et potest
committi clericis qui non sunt presbiteri et

cuius [illegible] possit a papa delegari
laicis et [illegible]. Quia est potius
iurisdictionis quam ordinis. Alia pertinens
ad forum penitentiale que fit cum precibus et oratione
extra c. [illegible] nisi et hoc pertinet ad or-
dinem sacerdotalem et ideo non debet nec
potest committi nisi presbitero nisi forte [illegible]
[illegible] ergo excommunicatus non est presbiter potest
absolvere [illegible] excommunicat et restituere
communioni ecclesie per se ipsum. Illam ergo abso-
lutionem que fit in precibus et oratione non debet
[illegible] dare sed debet presbitero committere.
Sequitur videre de [illegible] articulo [illegible] [illegible]
capitum absolutionem ipsa sibi specialiter re-
servavit. Circa quod sciendum quod [illegible]
sunt plures. Primus est de incendiariis ecclesie
extra c. [illegible] et hoc [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] presbitero [illegible] non
[illegible] [illegible] denuntiare et
excommunicare [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] c. [illegible] et [illegible] [illegible] c. [illegible]
[illegible] incendiarium ecclesie [illegible]
[illegible] ut in c. [illegible] incendiarium non
aliarum rerum [illegible] excommunicandi ut [illegible]
in [illegible] pessima. Secundum [illegible] quia
sunt publicati non possunt absolvi nisi per
sedem apostolicam ut in c. [illegible] et in c. [illegible]
[illegible] non possunt absque [illegible] absolvi etiam
[illegible] quia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] in c. [illegible] et [illegible] [illegible] a-
[illegible] [illegible] absolvi et hoc [illegible]
[illegible] c. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
in [illegible] et [illegible] ecclesie et [illegible]
[illegible] [illegible] quia est [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] presbitero similiter
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] potest absolvi
extra c. [illegible]. 3o in illo qui [illegible] et
sponte participat cum excommunicato a papa
et eos in divinis officiis recipit extra c.
[illegible] [illegible] [illegible]. Alii autem ut [illegible] et
[illegible] [illegible] hoc qui ipsa excommunicat
a quibus et participates cum eis vel qui
participabant in [illegible] vel qui erant [illegible]

ipsi quod prohibiti diuina celebrabant
vnde recipientes eos ad diuina vel eciam
participabant ipsis quod dicit tales pena ex-
communicacionis involui extra de p[rivilegiis] c. imp[ro]b[itat]e quoque[?] in pro[?] et
c. quod in dubiis et c. inter alia ex-
communicatus in falsario qui scilicet falsauit litteras
pape vel faciens vtitur eis et defendit
vel fauet falsariis et hoc est viii et
i[n] multis ut credit[ur] vero ex[tra] de crimine
falsi diuina et c. ad falsariorum / Nonus in
illo qui scienter ipsi quod scilicet est excom-
municatus a papa participat crimine talis
cum eo nec crimine dampnato videlicet in cri-
minosum quam dampnauit ipse dicit crimine
et ideo non potest absolui nisi ab eo qui
promulgauit talem vel pro superiori eciam si
ille superior non habeat curam ordinariam
talium excommunicatorum et non esse casus
specialis in quo archiepiscopus in episcopum in
subdito suo suffraganei sui ex[tra] c.
imp[ro]b[itate] quoque[?] i. et duobus c. sequentibus et c. si
concubine vnde si papa promulgauit talem
participans cum tali et talis ab alio
absolui non potest quam a papa et dispen-
satur casus iste alio casu predicto quia
hic loquitur in participacione crimine non
diuinorum officiorum ibi vero in capitulo quippe
Vi[?] ex[tra] de sen[tencia] ex[communicacionis] in capitulo excepto nu[per] beate me-
morie benedicto qui et si excommunicatus non potest
mittendus tamen est ad sedem apostolicam officio
beneficio quoque suspensus ut ex[tra] de p[rivilegiis]
imp[ro]b[itate] c. 1 / Decimus in illo qui manus
violentas in icit in clericum vel religiosum
xvii q. iiii si quis suadente quod
indistincte verum est nisi in quibus ex-
ceptis a sede apostolica habeat potestatem absoluendi vniuersita
quam in quibus hoc concedit per litteras spe-
ciales vbi quandoque contingit fit excommunicacio
si specialis et eciam pena committitur vel
potest absoluere cum committitur et potest
intelligas ex[tra] c. nuper[?] de hijs
qui non potest sed alij delegare ut c. et
de off[icio] dele[gati] qui a sede apostolica specialiter aut
officialis i. iudicio vel assessor ali-
cuius prelatis vel principis quod in raccione

manus in clericum absolui non potest
nisi a papa quia nulli sancto auctoritas
tanta super clericum datur nisi forte t[em]-
porum attendo non excommunicacione sed
tamen clericum ledat ex[tra] c. si vero detinet[?]
Vndecimus in eo qui dat licenciam excom-
municandi eos qui promulgant contra quae
vel quos promulgauerunt talis enim est
excommunicatus et si per manus in hac
pena per duos menses absolui non
potest nisi a papa ex[tra] c. quicunque pro eo
quod in vi li[bro] Item illi qui excommunicati
manent in capitulo xli ~~et xlii et xlii~~
lxii et lxxiii et lxxxvii et lxxxxi
et lxxxxv et lxxxxvii et lxxxxviii
et 100 absolui non potest nisi per papam
sicut quia in articulo necessitatis ut dictum est
supra et ¶ Sequitur unde de tercio articulo
in quibus casibus regula fallit scilicet qui
in icit manus violentas in clericum vel
religiosum non potest absolui a quocunque
nisi a papa / Ita quod secundum quod
hic ponit plures / Primus est qui excom-
municatus est in mortis articulo constitutus
ut quia letaliter infirmatur vel instrui
bellum ingreditur vel naufragium hic
enim quicunque fiet sepio potest absolui xvii
q. iiii si quis suadente ex[tra] c.
non dubium et pluribus aliis c. et in
hoc casu potest penitentes absolui a quocunque
presbytero et a quacunque excommunicacione per quam
presbyterum non hereticum nec scismaticum nec
excommunicatum / Secundus hic quod in mortis
ex[tra] de pe[nitenciis] et re[missionibus] quod inter dicit quod ille
casus non intelligitur tantum ipsi in infirmitate
sed eciam si potest in quocunque periculo mortis
vicino ut si timeat hostem vel predonem
vel crudelem hominem potentem vel spe-
ciale odium eius vel si potest periculose na-
uigaturus ff. de don[acionibus] causa mor[tis] l. iii et
iiii et idem ponit glo[sa] idem et addit
quod idem si potest obsessus vel obsidens
vel credo machine iaciuntur et baliste
cum hijs satis concordare videtur h[ostiensis]

in c. quod inter subdit pro ea idem
teneat tamen absolutiones quod non
minus habeat licencias in hoc casu
absolvendi hic protectum posset qui omnes ab-
solvi et sic eluderetur eciam et deberetur
via fugientibus. Est tamen tali iniungendum
quod si excesserit se dicat s. ap. sed si
sepius sit enormis vel si super hoc sed
enormem legatus speciale mandatum super [habuerit sine ... dato]
hoc recepturus sit intelligas expresse
c. ea noscitur que. vel. licet de sen. ex. et si idem
dicit super c. decreto premisit in aliis
expresso. iniungetur ei quod recepta sani-
tate excommunicatori se presentet eius man-
datum recepturus ex. c. eam nobis ii q.
nisi autem si renuat. fuit appellatum
quia tunc stabit mandato eius qui
de appellatione cognoscit quod si non fecit
spreto canone sit in eandem sentenciam
cadit ipso iure ex. vi c. eos qui et
sic absoluto non debet communionem et
alia suffragia ecclesie denegari ex. de
sepul. proce sicut. consuetudo tamen
est in multis diocesis quod tales in cimiterio
non sepeliantur nisi prius habita litera
diocesani vel officialis sui cuius consue-
tudinis racio est quia per hoc ad satisfacien-
dum facilius compelli possunt heredes volunt
ex ut ray. plerique dicunt quod talis a-
lapso sit absolvi. ex. de con. di. iiii.
constat hoc cum videtur velle laurencius
et b. ex. c. a nobis ii. Si tamen penitens
non fuit absolutus et ita moriatur si
appareant in eo signa contricionis vel
presens petiit quoniam absolveretur potuit
absolvi post mortem sed non nisi ab eo
qui poterat absolvere eum vivum ex. c.
ab a nobis ii. notatur et glo. Sed ad
quid valet huiusmodi absolucio. Respondeo ut in
loco sacro sepeliatur et pro eo specialiter
oretur et missa celebretur et fiant suf-
fragia pro eo. Item est qui quibus immuni-
tates sunt ea, ut alias iustas excusa- [[cap]itales]
tiones per quas se non potest se ap-
sentare ex. c. de cetero et c. quod de

hiis in quibus est c. per eius expressa
sunt quedam impedimenta in spirituali de
iurisdictionali et per alias iustas excusaciones
quibus potest quis renuatur absolvere ex-
cusari ut in c. decreto et ab hoc in-
pedimento canonico retrahi ut in c.
quod de hiis et c. quibus q. aut si expresso
vel canonicum impedimentum aliud ab hiis
que sunt idem expressa. limitandum est [habitum ...]
arbitrio boni viri ar. ff. de re obli. co-
ntinuo que. cum ita et ex. de voto quod
super hiis. Item in hostiensis quod si preter
officium suum mali contrivit canonum inmanda-
tum legitur clericum aprio epo sit ab-
solvi dum tamen non contigerit voluntate a-
liqua sit absolvi. ex. c. si vero dicitur
et in hoc ray. Si aut non fecisset quia
canon in inmandi non esset excommunicatus
ut de ibidem in glo. quia canon tantum
ligat dolosos et violentos ex. c.
t. i. / Contractus in officiali putat iudice
vel apparitore aliquis potestatis vel principis
qui turbam arcendo non ex proposito
sed tamen fortuito qui tamen aliquo
potuit comprehendi ita quod in aliqua negligencia
depprehenderetur clericum percussit si alias
in nulla culpa esset non credendum eum
assertum ex quo certus aliquatenus ita
puniri non posset sic intellige ex. c.
si vero que. officialis ar. ex. de homici-
dio et c. vel. Quid si clericus venit
loricatus in bello et facit in saltum
et is contra quem venit capit vel
ledit eum numquid est excommunicatus. Respondeo in-
nocens in c. si vero aliquis quod sic si sacerdos
hoc facit non tamen mittitur ad papam
hosti. non ibidem dicit quod si faciat ad
defensionem non est excommunicatus. Dum tamen
cessante causa defensionis eum liberum
abire permittit. Quid si officialis
auctoritate propria talem capiat et liget et
in privatum in ponet nec aliter abire non
alterius possit compescere. Respondeo hosti. et

inmatem quod non est excommunicatus cano
nicet xxxiij q iiij fortitudo et c
sequ. et si prelatus eius non sit ibi
qui hoc faciat et cum excommunicato potest
pro prelato restituat alias contra extra
c. vel fame q. satis et q. in mulieribus
non distinguit utrum sint fortes vel
debiles. Secundum si iuste vel mutilat
vel occidit clericum. Tertio in potestate est
eius mittere vel non mittere ad curiam
huiusmodi mulierem absolvendam quia non
distinguitur etiam casus inter atrocem
et non atrocem in iniuria sequitur. dis
tinguitur de hospitalario extra c. si non a
liquibus. i. credo tamen quod expediret in
hoc casu mulierem huiusmodi mitti ad curiam
quia fortis est et magna atrocitas
facti vel sit alij prudenciam excellat
impone. hic eodem. Secundum de mulie
re incendiaria fac. satis vel que falsat
litteras domini pape nunquid possit absolvi
ab episcopo possit de i ratione. Tertio credo
quod est mittenda ad curiam quia
non invenitur iura parcere mulieribus
in hoc casu et hoc forte ideo quia
huiusmodi crimina non committitur nisi ex pre
cogitata malicia et dolum sed in
iectio manuum sepe fit ex levitate et
impetu hic eodem / vi in senibus
et valitudinariis etiam si senes sint
fortes ad ambulandum et de senio
maior. Sexto dominus c. de excusatoribus
l. i. ubi dicitur quod talis gaudet
privilegio non petitionis concessis / vij
in destitutis pedibus vel cum ut sint mu-
tilati in pede contracti vel claudi
mutili qui sint inseparabiles persone
et sic. ho. hoc de intellige de hiis
qui ita destituti sunt quod accedere
non possunt et duo precedentes
tes s. vi et vii probatur extra c mulieres
et c cognoscit Tertio i. q. i / viij
in infirmo qui perpetuo est impeditus

ex infirmitate vel etiam temporali in quo
timetur probabiliter de morte festinata
et in febribus acutis sequentia
appoplexia et huiusmodi quod quanta debilitate
etiam quibus excusatur quod ad curiam
non mittatur limitandum est arbitrio
boni viri secundum eodem secundum ... infirmi
possunt absolvi et si non immineat peri
culum mortis utputa sit podagram
vel ceteram / ix in paupere credit
autem eodem etiam pauperes esse distinguendos
scilicet quod illi qui non possunt habere expensas
vel de bonis mobilibus vel immobilibus
que habeant et distrahere possunt non
sunt mittendi ad curiam alias mittendi
sunt. Quantitate tamen expensarum debeant
ad hoc sufficere ex variis circumstantiis
et persone et loci limitandum est vel
credatur quod dat mediocritate vel vadat
ad curiam nisi forte talis sit qui
sic consuevit mediocritate et robustus
sit corpore ad eundum et hoc idem videtur
tamen notare extra c quod de hiis
et ho. etiam ibidem et insuper licet aut
quilibet unus sit pauper tamen secundum eodem
hoc propterea non excusatur quin ad
curiam mittatur si percuciat clericum re
gularem quia si pauper sit eius tamen
monasterium habundat quod credit de filio
familias quia et si nichil habeat tamen
pater eius habundat / x in monachis
et canonicis regularibus extra c monachi
et c cum illorum de hoc in v. ca / xi
in hiis qui non possunt per se vel ut sunt
servi servi cum non sunt ad parem mit
tendi et hoc verum est si verbant clericum
in fraude domini ut in tempore se subtra
hant ab obsequio domini vel si domini que
non sunt in culpa quod detentum pati
untur expensarum absentia debet tamen eis
in recompensationem laboris inveniens alia

satisfco in iusti si tam esset grauis
et enormis excessus pro vitando sca-
dalo et tollendo excessus essent ad papam
mittendi ut c. relatum et iulies
satisfco ante illa s. ho. supra relatu
committitur non in eccla tn quo taceat s
in orone ul ieiunio uel disciplinis
Quod autem s. d. pap c iulies non exten-
ditur ad filios famil. pubes et dn
puit in pria ptate non dn pu mi
quitales ad curia vbi impubes in
imbecillitate ut c. grauis et c. pruis
s. eciam fam. et l. tho. ingls illud
c. iulies intr. de illis personis que
non puit pmi mi quo ad voluntatem
et puit sui suilis conditionis et
non intr. desipientibus puer famil.
vii qua filius et famil. est sui
pu mi quo ad voluntate ul eundi
quo ad non sit pu mi quo ad
ptate Ideo s. cos. s. lam. et hmoc.
et d. pap c iulies et eps s in eod
est mittendus ad papam ii ad sit i ca
non extendit etc s. d. iusto c relat
s. ad maritos ut ad libitos. nam si
in sua fraude uxoris clericu verberet
ul libertus qui patre tenet opabi i
fraude dni inchos ibit ad
papam qua sit edict. s. ut omnes
mittatur ad curia qua excepte non
excipiuntur pphibitum est. hoste d.
inpi et pap c istud iulies et idem
est de filio famil pube et impube
et d. suo suilis conditionis et d. suo
libito et etiam de uiro qui vbat cleric
in fraude uxoris. / xiij. in his qui
sunt nobiles et magne potencie et
ita delicati quod labore eundi ad
curia nequeunt pstinere ut c. iulies
etc s. d. Item ad arbitriu boni ui-
spectat epi discerne quis sit ita delica-
tus quod non possit ad curia ire et
providet epo ut non possit laborem
sustinere p. periculu mortis potest eu
absolui recepta cautione quod
petet consilio pue ut c.
de pe. et re. ne dilatione et ut c.
decreto. ho. no d. pap c iulies et
delicati sunt absolui ab epo tantum
in mortis articulo ul non denit absolui
nisi per eu cui delegauit papa s. aut
eodem si non sunt omnino labore sustinere
sunt absolui etiam irrequisito papa sunt
no. ala. pap c iulies / xiiij. i pupillo
ut c. t sp ante pubtate pue
postulet se absolui ut c. pruis qua
etas eos excusat ala bide itineris ut
in c. pdicto / tam ut si non sunt
doli capaces non indiget tam d. in
iectione Si aut sunt doli capaces in
cidunt si animo iuuenandi libidine
vindicte clericos percuciunt si aut etia
puenint ad xv. ul xvi. annos aut
ultra si ad sunt tales sunt et si pricto
ad curiam ire non sunt i becillitate
corpis aut d. suo dispositionis crede
quod sunt ab epo sunt absolui recepto
tam iuramento quod sub lato eius im
pedimento curie se repntabunt sicut eodem
xv. in his qui et sub eodem
tecto dormiunt et in eadem domo com-
edunt et si non sunt grauis et enormis
excessus ut d. dem. et ho. clericus qui
sit aut iud que pait discordia s.
dele. s. tn pphibit et distissimus ideo
excipit tal iste intelligit at capi
istius d. et eodem tant de reglaribus
non secularibus goff. no et ho. inpi et
ingls. pap c qui intelligit ipm de
omnibus qui viuentibus qua i dec
pbit omnibus epis et tn s. gordac
vide hmoi ibidem / xvj. in monialibus
ut c de monialibus / xvij. in hospitalariis
sci io. ierosolimitani ut c. et canonica
xviij9 in his qui clerico non enorme
sed modicu et leue in iuria irrogat

extra c. peruenit / ideo quod sinet sup. i.
nisi dicit quod quantumque aliquo canonico
impedimento detinetur absolui potest extra
se. ap. et potest absolui requisito episcopo
episcopi non potest licet ecclesie quorum presbitero
potest absolui extra c. cum pro nisi vel tunc
cum presbiter absoluet qui aliquid difficile
emergit propter quod ad episcopum vel ad conuicta-
torem mitti non possit ar. extra c. de eo qui
presbiter ... ka. id est et sup. c. deter-
to dicit quod quandoque diuit et forte non
male quod in huiusmodi casibus potest etiam presbiter
absoluere sed admoneat episcopi sed plus
patet quod in necessitate possit absoluere sicut
supra circa extra de cap. in his quod ho-
stiensis id est. Nota quod de monachis et
canonicis, fratribus monialibus et hospit-
talariis sancti Iohannis Ierosolimitani dictum est casus
superius positi sed tamen quibusdam videtur
comprehendi quia hodie idem ius est in
omnibus religiosis / ad hec nota quod prelati
minores quod in supradictis casibus omnibus
absolui potest excommunicatos qui iniectione manuum
sed si potest alias excommunicatus excludere non
potest absolui nisi tamen in periculo mortis
sed est ad excommunicatorem mittendus. Sequitur
inde de qualiter ... spiritualiter de casu
leuis in iure inrogate et circa hoc quamvis
plura secundum alios predicta dicere prouenit
contineat nisi quod ... ala. in dist-
incte dicit quod continet indulgentiam
spiritualem propter quod facit id quod in ipsa dicitur
potest. dummodo committatur non respondendo
et quod dicit sensualis tunc non quod altius
imperat et spiritualiter alii potest et committere
ar. extra de priuilegiis. Alii dicunt quod ...
ius ... et vulgar ... ut rod. goff.
et ho. in glossa. ibidem ... ad iniuria
illam que est leuissima sed cum ar. extra
in glossa ... alioquin frustra membranas
compleret, in leuem iniuriam de qua dicta
dicere. Sequitur qualiter episcopus absoluere potest
et huius opinionis esse videtur hostiensis in glossa
qua eam ponit pro loco et maior

est ut sentit ipse ibidem rod. ho. no-
mine ... huius dicere distinguunt inter
personarum conditiones aut cum agendum
est cum liberis aut cum fratribus aut ma-
sculis aut cum feminis aut cum priuile-
giatis sicut cum clericis priuilegiati qui
potest absolui per diocesanum sicut patet
in c. precedenti. Distinguunt etiam inter
in iniuria grauem et leuem et leuissimam
sicut alias distinguimus inter casum fortuitum
et leuem et latam culpam atque leuissimam
extra de commodato c. i. et deposito c.
in nomine et pro casu fortuito nullus est
excommunicatus ut patet extra c. si non clericus
quod officialis nisi et si dubitetur utrum quis
animo percussit videtur credendum in animo
accusati sed et in dubio probabili potest
facere se absolui. Nam qui probabiliter dubitat
per diocesanum ad cautelam extra c. cum de
sides ... caueat tamen talis de
conscientia quia si in causa non conuersio de quo
non dubitat se faciat absolui per episcopum
seducat seipsum ar. extra de sponsalibus c. cum con-
tingat nisi et de appellationibus ... consuluit hostiensis
hostiensis. Sed que est grauis et enormis et
que leuis et que leuissima iniuria
... ho. grauis et enormis est sicut
talibus percutitur. sine ... membrorum
magnum vel primum cutis vel mutilet
... sicut quibus vulneretur sicut fustibus cedatur
si in teatro vel in foro vel in conspectu
iudicis quis percutiatur iniusti de iniuriis
... atrox. multo fortius sed in ecclesia vel
tumulo iubetur vel dormitorio extra c. cum
... que in quinque et ... aut
dicere. Est que reputatur et enorme
sicut minor manus superiore inuitat puta
subditus in dominum vel iudicem vel prelatum
vel si percutiatur ad effusionem sanguinis
illius ... sed de ... facile contingere
non ... quando cum sicut per leuem tactum
curreret de naso. maxime in estate sicut
intellige extra c. cum illorum ... v. nob.

tamen unde sicut de quibus dum clericum percutit
in nares eius offendat aut cum ungue
aliquantulum cutem excoriet ita quod
aliquantulum sanguinis exeat non tamen
enormem esse excessum sed tantum dicimus t
tamen levius est illatum quod dependat in me-
dium cyrologie vel aliarum medicinalium
sicut hic. Et autem dicit ibidem quod hoc
satis credidit committendum arbitrio in dictis
quam episcopi vel abbatis licet ita ibi loquitur
proprie de effusione sanguinis. Effusio
cum habundantia fit sed effusio etiam
enormem reputat non scandalum esset
si per priores absolvetur. Ideoque non
absolvitur nisi quod si perveniat clericum
secularem extra c. cum illorum § i. b. qui
si clericus et ceterorum qui clericus secularis
est maior et prior inde hic reputatur
quam a subdiacono. Levis autem sicut dictum iniuria
super eum si non subditus vel subditum
in loco privato vel coram modice pleno
ictu percutit nullo animo et ex deli-
beratione et citra tamen sanguinis effusi-
one. Levissima non potest reputari si
quis ponat leviter manus super clericum
malo animo vel arripiat vestes et
per crines vel etiam per biretum vel manum
vel brachium et ipsum leviter trahat
dico quod prius esset ob reverentiam
clericalem et inter ceteros xvii q. iiii
si quis suadente usque ad fores ec-
clesie liberaret eum vel faceret u-
erbum et hoc intelligi potest ubi prior
vel par est is qui verba protulit
et si traxit vel ceteros minus deti-
nuit sicut hic. Nota etiam quod secundum Rodulphum quod
levis iniuria est iudicanda arbitrio
boni viri consideratis circumstantiis personarum
vel locorum et temporis. Si enim clerico in-
stanti celebrantes in altari iniecerit
manus quis in recepit leviter non iudi-
caretur levis iniuria que aliter
levis esset et quod est levis tamen

primum vel in dorso vel cum manu vel
cum baculo vel in occulto quod gravius
esset contra senem vel in capite
vel cum pugno vel cum ense vel cum
gladio vel in manifesto quedam etiam
in mente sunt quod medie inter leves et
enormes que dicta sunt omnes circum-
stantias circumstantiis variis est
pensanda. Item quod plenius dicit
is qui hoc facit extra Ro. § hic non
est iudicanda levissima sed levis
quantitatique modica sunt vel hoc tamen
etiam si extra manum vel iectum vel verberibus clericum
detineat quantitatique potestas quantitatique
nobilis sunt vel etiam delicatus ut
patet extra c. milites § de clericis et c. sequenti
nisi ideo autem non debet extendi
privilegium absolutionis quo ad laicos quia
nulli laico super clericum datur tantum a-
ptas seu auctoritas extra c. si non laicis
§ officiali et quia in ipsorum odium
vel favorem clericorum sed immunitas est
concessa extra c. contingit sicut hic
hic iusti sed Anglo super c. perveniunt dicit
super eam predicta esse periculosa et ipsis
clericis quia si laici promoderint et ceteros
in iniuriis ad papam mittentur omnes
quique clericos verberaret nec pietas
lite ad papam adire videntur. Item non est
secundum Rodulphum quod dubium esse potest. Utrum
levis iniuria debeat reputari que
in fertur sacerdoti maxime a laico
in illo c. perveniunt non fiat mentio ex-
pressa de presbiteris sed tantum de clericis
hoc non de clericis absolvendis qui clericis
non enormem sed modicam et levem
in iniuriam irrogavit tunc sanctitas arbitrio
diocesani committendum. Item absolvi
potest de generali et levi vel levissima in- in summa
iuria Ro. § hic. Sed in iniuria gravis sunt
et enormis nullus absolvi potest citra
sedem apostolicam vel alium mandatum speciale super
hoc speciale nisi et quando super

hoc privilegiatur incurrere vel incipe sup
i iniuria talis excipi conspicient ut
patet extra e. ti. no. datum § i. insi. et c.
pervenit et pluribus aliis c. g. de ut
legato ap. sic h' licet in hoc capi-
tur potestatem recepit per hoc speciale
non obstantibus que contrarium dici
videntur que i levem i iniuria prout i tercia
gravem in levem in iniuria nullus absolvi
potest nisi per sedem ap. vel legatum ipsius
cum i hoc capitulo ex officio legationis
tamen licet prout intellige extra de off.
leg. quod translatum 2 iniuria sequitur
Sed et inter legatos est subtilior
distinctio secundum Ho. nam sunt legatus
qui emanat de latere ipsius sicut sunt
cardinales sive sint episcopi sive presbiteri
sive diaconi qui assistunt lateri ipsius in
complexis et iudiciis talis in provincia
sua cuius potest absolvere ubicumque
delinquentes subditos et non sub-
ditos aliunde venientes et ibi dec-
ventos sed etiam extra provinciam suam
absolvere potest undique veniat occur-
rentes et hoc facit prout tales etiam
speciali mandato domini ipsius / rationem non
non distinguunt inter i iniuria levem
et gravem dicens quod legati a latere
ipsius nisi absolvere prout eos qui v-
beraverint clericos. legatus non qui non
emanat de latere sed alias committitur
legationis officium infra suam pro-
vinciam cuius potest absolvere sub-
ditos suos ratione domicilii vel rationis et pacti delicti
pacti tantum. non dico ratione domicilii
tantum. extra non provinciam cuius absol-
vere non potest hos vel illos. ille autem
legatus qui non manat de latere nec
ei committitur legationis officium
sed ei ratione dignitatis sue competit
tantum sicut Remensis et Cantuariensis quod
nec extra provinciam suam nec inter ali-
quos absolvere potest hec autem
nisi premissa non sunt nisi primus sub-
vel tertius legatus cuius speciale

privilegium concedatur et totum determinat
supra distinguendo hoc modo tacite vel
expresse extra de off. le. excommunicatis
et secundum hanc distinctionem intellige nota
extra e. ti. i. nisi et c. sane aliquis
nisi extra de off. le. c. i. et c. volentes
et similia quod autem dictum est supra
quod legati tamen venientem absolvere
possunt in hoc tamen verum est intellige hoc
enim fallit in casibus illis qui et
omnibus aliis episcopis sunt concessi
de quibus dictum est supra Si autem in-
iuria sit levissima in hoc tamen quilibet
episcopus absolvere potest et sic intellige
predictam decretalem. pervenit que non sunt
contexta dicit modica per se et leve
per se tamen sed utrumque coniungit dicens
leve et modica et dicat levissima
sed supra dicta illa decretalis. pervenit ut
est secundum host. excepta de hiis qui clericos
subiecandi vel aliis religiosis personis
non enorme quia tunc omnes ad se.
ap. sunt mittendi ut dictum est supra
sed modica et leve et levissimam
i iniuria irrogaverunt absolvendis ut
tales absolvere possint diversis com-
mittendo i. delegando. hec autem de
legato i precessore tempore et ratione
ordinarie potestatis competit et potest est
indulgenda ratione inferiorum episcopis sed
ius generaliter ratione episcoporum quia potestas hec
omnibus episcopis est quibus tunc similitudo
atque per dicto tibi omnibus episcopis dicto
quod tamen arbitrium tamen esse dicat Hoc
vel non est minimum extendendum nemus
petere ipsius privilegium atque extra e. ti. illorum
§. ult. Sed numquid illi qui possunt
absolvere ab excommunicatione pro violenta ma-
nuum i iniectione possunt huius absolutionem
aliis committere Respondeo quod illis quibus
ex officio scilicet ordinario competit i tan-
tis casibus illos absolvere qui pro
violenta manuum i iniectione sunt excom-
municati licet aliis huius absolutionem

committere cum videant expedire ex. de off.
iudi. ordinarii. c. ex quibus alias. Item quibus
sed quibus hoc conveniunt ex officio extra de
off. ibidem hoc conveniunt legatis ex officio
legationis ex. de off. le. c. quod translationi
conveniunt et illis quibus hoc committitur ex-
presse pro. lic. proprio ratione dignitatis ut archi-
diaconis Bon. ou ratione dignitatis competit
est privilegium absolvendi excommunicatos
in studio Bon. commorantes. Delinquentes
et ibidem. Item episcopis in certis casibus
ut dictum est supra. Item abbatibus ex. c.
illorum omnis iste persone c. predicte cum videant
expedire possunt supradictis committere dictam cau-
sam. Scilicet quibus ordinario iure vices suas
aliis committere non videant expedire
dum modo delegatus habeat iurisdictionem
si non potest dictam concessum ex privilegio speciali
quod absolvere possit talis committere non
potest quia etiam iustitiam sibi committitur
iubeat per te non alii iudicium ex. de off.
dele. c. quum apostolica hoc inglo. predicta et Jo.
An. supra ibidem c. eis qui c. ¶ Sequitur
videre de quinto scilicet quis absolvere potest
clericos vel regulares seu religiosos
dei ratione violenta manuum in clericum
vel religiosum et etiam hoc committitur plura
scilicet quis absolvere potest religiosum qui
manus mittit violentas in alium re-
ligiosum eiusdem religionis et monasterii. Et dico
si in tecto fuit in claustro absolvi potest
per abbatem suum dum non excessus non
fuit difficilis et enormis qui si difficile
restat [illegible] in dubio dubitet ad dioce-
sanum recurrat. ex. de sen. ex. Jo. inglo. si in
septa non comederint et biberint simul [margin: et dormierint]
et cohabitant in eo claustro non fuit
et si comeduntur claustrum proclausura. Si
non ex claustro fuit puto ex. septa domus
potest absolvi per diocesanum quia ut ubi abbas
privilegium locum habet ex. ex. c. monachi et
c. cum illorum et caveat diocesanus quod
non absolvat cum iste in tali in dubio
absolvet clericum secularem quia cum

hoc privilegium concedatur favore claustr-
alibus ubi liberius commorentur et evagandi
materia subtrahatur restat quod privilegium
nictitur distincte et ut in c. cum illorum hoc
Jo. videtur tamen iustitiam quod si percussio illa
non sit facta cum scandalo immo quasi facta
est nullo alio hoc vidente quod a prelato
suo potest absolvi ex. ex. c. canonica. ibi
cum de quotidianis non se percusserit et non
additur in claustro quia si in tecto non in- [margin: tus]
minor quia si ex domus septa domus facta
non fuisset sed hoc tamen est diis host. [margin: cum illorum allegatis per se ...]
inopposite illius c. de si in claustro per- [margin: eos c...]
cussisset in dubio videtur dicendum intelligi quod
si ex septa domus se percutiunt per suum
prelatum absolvi non possunt licet etiam ibidem
Jo. magis approbat inglo ibidem ¶ Tercius
absolvere potest religiosum alterius claustri
Et dico abbas suus vel alius prelatus
suus et eius qui est passus iniuriam
quia sic Jo. supra c. illud cum illorum. hoc
intelligi debet scilicet quod prelatus eius qui
percussit iniuriantem recipiet et absolvet
et saltem semel peniteat ut compuncta
forma dicitur. prelatus non percussi per-
cussore absolvit quia prelato percussi
satis fieri debet de iniuria suo subdito
irrogata et monasterium percussoris non tenetur
satisfacere quia delictum persone non debet
in detrimentum monasterii redundare ex. de
except. c. cum venialis et c. cum intelligimus
Si autem unus prelatorum illorum vices suas
alii committere vellet hoc facere posset
et esset conveniens ¶ Quartus potest absolvere
religiosum qui manus iniecit violentas
in clericum secularem Et dico credo quod diocesanus
et hoc si factum sit occultum et in iniuria
levissima ita ut scandalum non immineat
contra dictum contra ut ex. c. cum illorum de quo
si clericus secularem hoc Jo. ¶ Nunc non
novo iure est expressum quod episcopus reli-
giosi qui percussit secularem clericum [margin: potest in eo casu absolvere sicut]
posset qui clericus alium percussisset in [margin: secularem clericum]
c. religioso ut notat Jo. an. quod si

monachus non habet unde vadat et monasterium
est pauperrimum, propter quod non potest episcopus
eo iure quo potest in operibus absoluere eum
absoluere potest. Secundum quid si clericus secularis
manus iniecit violentas in clericum vel
religiosum. Responsio mittendus est talis pro
absolutione ad sedem apostolicam nisi percussit forte eum sic
mediocriter leviter non enormiter vel alias
levissime, de quo est ad arbitrium episcopi
referendum, ut extra de sententia excommunicationis. Et hoc dicit qui g.
ubi ut extra eodem c. Ex tenore nisi. Et episcopus
caveat quod eque arbitretur et non nisi
in illis casibus in quibus etiam laici possunt
absolui ab episcopis ut habitum est supra
Secundum quid si terminus absoluat religiosos
qui non habent prelatum presbiterum. Responsio dicunt
et hoc sive religiosi illi sint homines sive
mulieres et idem intellige si prelatus sit pro-
hibitus tamen excommunicatus vel si sit mortuus vel
aliter qualitercumque deficiat ut extra de monachis
et c. Canonica. Alius enim eos absoluere
non posset maxime si recursus eorum factus
esset nisi ipse privilegium speciale ut extra de
iure patronatus. Nobis fuit quod hoc habet hostiensis
... et in c. monachi et monialium idem non
enim concederetur ita de facili cum potestas
absoluendi nisi esset presbiter vel saltem
clericus ut in c. Canonica ibi quod presbiter
esse debet quia factus secundum omnes religi-
osos non committeretur hoc officium sicut nec
officium predicationis ut extra de hereticis c. excommunicamus § quia
in c. Canonica in glossa. Secundum quod autem dicitur
est de abbate quod secundum monachos suos ab-
soluere potest intelligendum est etiam de priore et
prelato de quo generato alio nomine dummodo
sit presbiter. Nam hoc beneficium extenditur
ad omnes monachos etiam regulares cano-
nicos ut extra c. et monachi et hospitala-
rios Ierosolimitanos qui proprium priorem
qui secundum presbiter esse debet absoluere possit
ut extra c. Canonica et idem credendum de tem-
plariis dum modo priore habeant consimiliter
consimile secundum presbiterum ad omnes enim clau-
strales extenditur hoc beneficium eadem ra-
tione ... subsistit in omnibus et non ut extra c. cum

illorum in glossa et quod tamen predicti priores
et hoc idem dicit etiam hostiensis super c. Canonica
quod prior prelatus hospitalariorum sit
est laicus. Videtur prior sibi ex consensu
non habet potestatem absoluendi nisi hoc
statutum esset ut in c. Canonica hospita-
larii autem ergo debent absolui a priore suo
Ierosolimitano non enim dicit ibi per priores
sed priore et idem qui delinquunt in locis
remotis ab episcopo possunt absolui. Hoc vero
idem credendum est secundum quod possunt absoluere
in casu simili de gardianis fratrum minorum
et de prioribus suis conventualibus ... pre-
dicatorum et omnibus prioribus conventualibus
cuiuscumque ordinis qui superiorem suum maiorem
non habet in eodem conventu. Secundum istis esse credit
eadem de prioribus tamen vel minoribus tamen cum
de voluntate superiorum suorum presumitur et a-
monetur. Secundum quid si templarius vel monachus
unius diocesis percuciat templarium vel mo-
nachum alterius diocesis vel etiam clericum quis
episcopus absoluet tales. Responsio episcopi illarum
diocesum debent concurrere ad impendendum hoc
absolutionem vel alter deleget alteri vices
suas ut extra c. Cum illorum et similiter in
c. de monialibus. Sed tamen modo dicit hoc esse
magis congruum. Secundum quid si monachus possint
a prelatis suis absolui non tamen a canone
late sententie de iniectione manuum sed etiam
ab aliis canonibus late sententie in quibus papa
sibi retinet absolutionem. Responsio credo quod non
licet enim illa dicere tamen illorum faciat men-
tionem de illis generaliter qui ipso actu sententiam
excommunicationis incurrunt in supra dicta non sit
mentio ~~de illis~~ nisi de illis qui incidunt
in canonem de iniectione. Hoc verum dicit. Secundum quid si
clerici seculares sive custodes clausuri sive alii et cetera
qui se invicem percutiunt sicut scolares.
Responsio credo quod eandem debent privilegio
scolarium quoad ad eius absolutionem opti-
nendam ab episcopo loci sic etiam in scolares
clericos iniciunt manus dum tamen inde
scandalum non sit ortum hoc verum dicit. Secundum
excommunicatus de facto fugiens ad religionem
recipi possit antequam absoluatur. Responsio

quod non quia non est excommunicandus ei [illegible]
quam in tali excommunicato habet locum, secundum non Ray.
talis non debet recipi quia non est communicandus
ei Innocentius. idem in e. c. tua illorum dicit quod
excommunicati recepto tenent sed nullus fuit
qui sciat et non recipit. Utrum prelatus re-
ligionis quem intrare intendit possit ipsum
absolvere. Ho. Ray. notat quod non nisi ita
astrictus esset quod ad seculum redire non
posset. Alii non distinguunt quod potest eum absolvere
sed sub hac conditione scilicet si remanserit
ibi alias recedente eo reducet eadem excommunicatio-
nem. Ho. non ho. talis prelatus talem absolvere
potest sive iniecerit manus in religiosum sive (sive)
in secularem clericum, et sive cum qua conditione
licet dici posset quod conditio ipso sit ipso
iure scilicet tacitus si permanserit in religione
et hoc est verum scilicet quod potest absolvere nisi
excessus sit gravis et enormis ut collis-
gitur satis c. c. tua illorum quod quod sit
claustralis et sequitur Innocentius non ibidem
dicit quod prelatus committere in probatione non
potest absolvere secundum Ho. in glo. ibidem repro-
bat hanc opinionem ipsius dicens. Secundum non si
taliter absolutus ad seculum redeat. Ho.
secundum Ho. iusta causa est in eandem sententiam
reducendus nam ipse favore religionis
et sic ipse temporale impedimentum absolutus
fuit et modo cessat licet absoluto (posset)
quo ad hoc et quo quantum ad esse ut patet
c. de voto scripture debet ergo in ingressu ei ut
pro absolutione sua ad sedem apostolicam accedat
potest etiam dici prelatus religionis qui
eum absolvit [illegible] in multis modis
omnibus excommunicationem non passus te prodesse ex
quo eo iusta causam sed quia requisita
legatus sua excommunicationis eris in ipsam
te reducto et sit prout nobis quo nobis
tempore tamen tibi quod facias te ab-
solvi maior tamen cautio et pluribus videtur
quod ei qui in eadem sententiam reducere debet eum
posset ei assignare tempus vel x. dierum
vel alias ad arbitrium suum sit si iusta
tale tempus te representes ipse vel eius

legato vel saltem alteri, alioquin extunc
postea continuando in eandem te se-
ntentia reducto a qua prius mulatenus
potuit appellari c. de app. q. si at
et c. ad hec habet locum. et secundum Ro. absol-
vens iuramentum a tali recipere debet
quod si ad seculum redierit ipse vel eius
legato se presentabit mandatum eius
receptus. Si vero non claustralis
secundum Ro. Ho. in c. tua illorum. Secundum non si
talis prius quia reductus est in eandem sententiam
iterum velit intrare religionem saltem vel
aliam numquid potest et debet absolvi per
prelatum religionis videtur quod non ar-
gumento de priorib. mandata et de prebendis c.
i. talem enim in constantia iudex illuto
recusabit ff. de prebendis sed contra ff.
de minoribus aut pretor quod restituto
Ho. communis concordantia pro ipso standum
ne tales fiant leges ludibrio c. de
bonis quibus l. cum non solum quod ubi
aut proceditur etas habet locum. Addit non
quod in omnibus casibus supradictis in
quibus religiosis prelatus suus absolvi
potest sive conditores dei in receptione
manuum sive illa in recepto fuit ante in
ipso ordinis sive prius intelligi debet
hoc esse verum nisi ille excessus sint
difficilis et enormis tunc enim absolvi
non potest citra sedem apostolicam ut si ad mu-
tilationem membrorum cuiuscumque vel effusionem
sanguinis processit aut in episcopum vel
abbatem vel alium prelatum suum vel superiorem
Ho. manus violentas iniecerit excessus
talis et similes nequeant
sine scandalo preteriri c. c. cum illorum
q. j. Unde cum alias excessus difficilis
vel enormis delinquitur arbitrio iudicis
tamen excessus est notorius pre-
latus non potest eum absolvere propter
scandalum ut ibidem in glo. Secundum non
si nullo quarum est sanguis tamen
effunditur quia delevi quis sanguis

effundatur quamquam idem dicit arg. si enormis
fuerit sed Goff. Ber. ibidem quod satis
credat committendum arbitrio iudicis secundum
episcopi et abbatis licet littera dicat simpliciter
loquatur / effusio enim cum habundantia significat
xvi q. i. [illegible] consequenter hostes
inimici et in glossa supra c. tua illorum. dicens
quod hoc intelligitur de sanguinis effu-
sione difficili et enormi extra. de iura. li. a
di. qui a clerico episcopo ne clerici vel mo-
nachi [illegible] extra eodem. si quis
dicit percutit clericum in nares eius ef-
eius ante excommunicet [illegible] fundat aut in unguine, a capitulum
sanguinis exceat non dicit excessus
enormis sed tunc cum secundum unius est
illatum quod requirit medicum cirurgicum
vel explorationem et hinc in predictis quiescit
circa simoniacos in c. tua illorum. Sequitur
Arg. vi videre de vi articulo secundum quos potest absolvere
a pena iudicis et circa hoc quintum probans
secundum quos potest absolvere a pena tali. Certe
ille qui tulit eam vel superior eius non
alius excepto mortis articulo nisi de
mandato excommunicatoris vel superioris eius secundum
excommunicatoris. non inimicum qui potest ligare
potest absolvere xxxi di. in superiori hoc tamen
fallit in quibusdam casibus in iudicibus
[illegible] unde ille qui ligat absolvere debet
xxiiii q. i. si petrus / et est hoc indi-
stincte verum quia sententia lata est in casu
speciali notatum. Si aut nunquam auctore
canonis [illegible] vel statuti tunc si pro-
ferens velit [illegible] absolutionem sibi retra-
here debet dicere absolutionem aut talem
nobis specialiter reservamus extra eodem c. nuper
[illegible] Si aut excommunicatus ad superiores
illius secundum excommunicatoris episcopi [illegible] abso-
lutionem vadat licet si ab eo absolvatur
sit absolutus superior tamen remittere debet
ad excommunicatorem absolvendum nisi sit
causa [illegible] quia non sit remittendus
extra de off. dele. prudentiam [illegible] nisi hec
eadem [illegible] aut absolvere potest
excommunicatum [illegible] si est [illegible]

sententias aliquis excommunicavit aliquem
pro furto vel simili. postea aut sententias
eius loco [illegible] potest illum excommunicatum
satisfacere volentem absolvere potest nisi
sibi retinuerit absolutionem [illegible] extra eodem
eodem. Secundum si ipse mandet alicui quod
excommunicet aliquem nunquam talem absol-
vere potest. Certe quod sit arg. xxxi di. si
inferior ff. de reg. iur. nemo. non excom-
et absolutio par. [illegible] tenetur. de pe.
di. i. [illegible] quod verum est qui ipse mandat
alicui quod excommunicet committendo causae
cognitionem tunc enim ille si ipse [illegible]
aliquem excommunicet eum potest absolvere non
tamen [illegible] commissa est infra certum tempus
decidenda et ille tempus est elapsus
porro si ipse iam diffinivit negotium et
mandat alicui excommunicare rebellem
vel notorium [illegible] talis non potest
absolvere sed tantum excommunicare [illegible] ei
committitur quia non iurisdictio sed [illegible]
tum ministerium delegatur. extra de off. de le.
quia hec [illegible] et ibidem [illegible] de maio.
et inferior. Secundum si sententia excom. lata
fuit ab ordinario vel delegato et a papa
confirmata nunquam ille qui eam tulit
absolvere potest. Certe Goff. ti. de confir-
utili [illegible] quod sit arg. extra de insti.
ex frequentibus [illegible] et [illegible] si dicit
[illegible] sententiam latam a papa [illegible] si
mandato speciali potest retractare [illegible]
ab eo excepta sententia confirmata nisi de speciali
mandato [illegible] c. ex frequentibus
nisi et hoc nisi liquido constet con-
firmationem illam esse per [illegible] obten-
tam extra de confir. c. ii. idem dicit eadem
[illegible] si simpliciter confirmant sine cause
cognitione quia tunc principaliter excom-
municans absolvet ut idem dicit. Certe [illegible]
[illegible] relaxare potest sententiam latam a suo
archidiacono decano seu plebano vel ab
[illegible] sine consensu
illius qui tulit et sine [illegible]

satisfactione. Item non debet hoc facere quando
primo si subditus episcopo contingat cum ad
excommunicationem absolvendum debet remittere
ut extra de off. ord. c. ab excommunicato et
c. ad reprimendam nisi periculum esset in
mora extra e. t. sacro et tunc recepto primo
iuramento stare forma ecclesie ut de ibidem
notat et glo. si tamen hoc fecerit tenet
relaxatio sive absolutio sua extra xi q.
iij. de ep. quia est iudex ordinarius tam
clericorum quam laicorum diocesis sue et ibidem
glo. et goff. et hostiensis supra e. cum ab ecclesie
et c. romana. Item tu vero scias quod de presbytero
parochiali qui non habet contenciosam iuris-
dictionem et qui non consueverunt excommunicare
nisi prodigus quorum ignorantur aucto-
res vel item cum episcopus vel alius qui jurisdictionem
exercet vice eius ipso [illegible] requisito super
prius satisfactione si commode fieri potest vel pro-
missa tamen si potest talis excommunicatum
absolvere potest. Utrum metropolitanus ab-
solvere possit excommunicatos suffraganeorum suorum
vel officialium eorum. Item non in causa
excommunicationis ad eum per appellationem vel saltem
querelam simpliciter sit lata extra e. c. pastoralis
et de off. or. ad reprimendam et c. ro-
mane aliud est in metropolitano quia
non est ordinarius subditorum suffraga-
neorum nisi in casibus expressis alioquin
non posset eos excommunicare quare
non potest eorum sententias relaxare nisi ob
iustis [illegible] consuetudo contraria super
hoc esset extra e. c. romana notat et glo.
quod si fecerit relaxatio non tenet cum
non sit iudex eorum vi c. venerabilibus
de excommunicatos [illegible] utrum
archiepiscopus absolvere possit illos qui
inciderunt canones in provinciali con-
cilio factos. Item hostiensis extra de sen. ex. quia
quod statutum autem est factum in auctoritate apostolica
aut in auctoritate archiepiscopi. Si in auctoritate concilii ut
si dicatur nos concilium vel nos archi-
episcopus de consensu suffraganeorum nostrorum
statuimus tunc sine consensu illorum non

potest absolvere aut relaxare nisi episcopi
consenserint hoc sibi vel nisi liceat hoc
ex privilegio vel consuetudine extra. ex. c.
de quibus or. si archiepiscopus et c. seq.
Si autem auctoritate archiepiscopi ut si dicatur nos archiepiscopus
de consilio fratrum nostrorum potest archiepiscopus per
se potest absolvere quia concilium non in
potestat [illegible]. Utrum metropolitanus
querela ad eum delata supersederit ex-
communicato a suffraganeo lata liceat iterum remittere
excommunicatum ad suffraganeum absolvendum. Item
quidam distinguunt quod si causa excommunicationis
defertur ad archiepiscopum per appellationem tunc si vult
potest remittere sed non cogitur extra e. c. pastoralis
Si autem per querelam tunc licet iterum remittere
extra de off. or. ad reprimendam extra e. c. sacro
[illegible] caveat nisi periculum sit in mora ut
de ibidem et si inferior nolit eum absolvere
archiepiscopus absolvat eum et deinde causam
audiat ut in c. pastoralis notat et glo.
et potest esse licet [illegible] quia forte quemvis
subiectus a iurisdictione suffraganei per
appellationem quam querelam. nam [illegible] appellat
quo ad illam causam in qua appellat est
exemptus a sua iurisdictione extra de appell.
dilecte et c. pastoralis non sic in illo
qui conqueritur quia quamvis lite fuerit
contestatus non debet agere sed agere velle
[illegible] rata licet [illegible] et l. que cum
timore [illegible] sive probatur rone
et is qui appellat nullo sed vadit ad
querelam [illegible] accepto videtur
ipso facto appellare sit extra de ap. dilecta
sed illud locum habet quando ad ap. extra
iudicium [illegible] ordinarium tunc prius modo
cum esset nulla appellatio notat goff. tamen
scripsit quod sive per appellationem sive per que-
relam transferatur causa ad metropolitanum potest
deferre suffraganeo suo si voluerit alio-
quin non tenetur et sic [illegible] ipsum iura
que videntur hoc in [illegible] de honestate
intelligenda sint non de necessitate hoc de-
clarat hostiensis et [illegible] extra e. c. pastoralis

et vi c. solet de ap. una Quid si
absolutus a quo absolutione de qua non
possum eum absolvere quod scitur [per] illud
pro eo adhibita. Resp. si possum debeo eum
certificare de errore meo et compellere
quod impetret absolutionem ab eo qui
habet potestatem absolvendi et debeo me
habere ad illum quasi non absolvisse eum
hec Ros. Quid de excommunicatis qui sunt
prosecuti et rebus spoliati / numquid
fratres minores et predicatores et generales
penitenciarii episcoporum absolvere possunt tales ex-
communicatos per licentiam presbiterorum qui
eos excommunicaverunt. Resp. si talium absolutio
commissa sit eis, excepta eos a quibus ex-
communicationibus possunt absolvere tamen vicarii ipsi vel
episcopi vel presbiteri qui sententiam tulit si exac-
tione contra voluntatem dampnum passi
ad cuius instantiam sententia lata fuit dicit
talibus excommunicatos in preiudicium alterius
absolvere. Item cum excommunicato vel absoluto
habet aliquid pertinens ad forum contrarium
ex quo est lata ad instantiam passi da-
mpnum sine certa ratione dixit quia si is
qui dampnum non tulit nullo modo est in sol-
vendo et potest satisfacere. Certo
potest episcopus vel presbiter qui eum ex-
communicavit absolvere pro ipsis eo invito
qui dampnum passus fuit. hec Ros. Quid
si talis qui non venit de commisso et
nullo modo est ibi solvendo non audet
consistere [illegible] sed aliunde petit
absolvi et ad communionem ecclesie re-
stitui et passus dampnum petit publice
penam in [illegible] Quid faciat presbiter
qui scit hanc veritatem. Resp. debet ipsum
absolvere ar. xxiiij. q. vi. si res cum in-
stantia dampnificati prout potest [illegible]
repellere. hec Ros. Quid si episcopus vel
sacerdos dat michi licentiam absolvendi
de omnibus excommunicationibus quas tulit in
sua diocesi vel parochia in generali numquid
possum absolvere excommunicatum ab eo cuius

absolutionem non commisisset nisi in speciali
quia excommunicatus erat pro dampno illato
eidem episcopo vel sacerdoti. Resp. si sacerdos
intelligat vel episcopus dat michi licentiam
de omnibus et de hoc constat credo quod
tale possum absolvere in dubio est quod
omnia dixit nichil excepit presumitur quod
intellexisse de omnibus tamen si posset
satisfacere de dampno non deberem eum
absolvere nisi satisfactione premissa per se
vel personam intermediam si probabiliter eum
suspectum haberem quod post absolutionem
non satisfaceret hec Ros. Sequitur iuxta
de vii. scilicet de quibusdam regulis que
dantur de potestate ligandi et absolvendi
hec autem sunt tres. Prima est quod unusquisque
qui potest ligare potest absolvere di. xxi in-
ferior. hec autem fallit in pluribus casibus
Primo in delegato domini pape qui post diffi-
nitivam sententiam ab eo latam potest non penitente
sine excommunicare sed elapso anno non potest
ipsum absolvere ex. de off. del. quoniam
Secundo in excommunicato qui quamdiu excommunicatus
nec alium excommunicare potest nec eum quem excom-
municavit absolvere quia vii est de iur. ex-
peria ligata xxiiij. q. i. audivimus secus in
iiii. exco. ex. e. c. duobus idem est de suspen-
sis a iurisdictione. Tertio in mercenariis qui or-
dinarius potest excommunicare sed post denunci-
ationem non potest ipsum absolvere ex. etiam
si autem hoc. cum aperta sua absolvere po-
test etsi post denunciationem non tamen a pena
canonis sicut dictum est supra articulo hic ubi
ponitur primus casus de incendiariis. Quarto
in clericis excommunicantibus hereticos excom-
municata et eos sepelientibus quos ordi-
narius non potest privare officio sed resti-
tuere non potest absque indulto sedis apostolice speciali
ex. de hereticis excommunicamus § qui autem cle-
Quinto in prepositis qui contra absque conscienciam
conferendo quod eo quod indignus fuerit
post ea ad monitionem non curavit contulerunt
ecclesiastica beneficia hanc eam sententiam
nullus excepto summo pontifice vel
[illegible] principibus patriarchis potest relaxare

pare ep̄o de p̄sben̄ c̄tic. vij° in de-
gradato qui si degradet̄ ab ordinariis
ipsius tam restitui non pt̄ per ipsum sed ipa
potest hoc tantum ep̄o dec. lit. no. resp.
expsiue. vij° i excōicato ma. vel mi.
exco. i tam nam et si prius p̄sbito p̄
fecte potuit ligari non tamen absolui pt̄
nisi a p̄sbitero vt pz in glosis q. no. sup.
ca. j. q. vtrum clericus. viij ff. hostiensis
in p̄sbito benedicte in ipas seās
qui ab ep̄o suspendi deb. ab officio et
beneficio non pt̄ restitui nisi p̄ ipam
ep̄o de ff. iis ann. c. i. x° in legato q
pt̄ excōicare sed post egressum d̄ t̄mio
legatois sue non pt̄ absolue vt dictum
est sup. Secunda est q̄ qui pt̄ absolue
pt̄ ligare xxi di. in ferior. Fallit tamen
i ep̄o ep̄o dictato q̄ in metropo. tu suff.
ganeis suis pt̄ absolue sed non conde-
pnare. j. q. vij. q̄ms ff. ho. ff° tu d̄
ibidem quod non pnt ipm absolue nec
condepnare et ubi sena. vel clariss. +
l. q. not. q. sed hic solu. 2° i impta-
tore in dethor. qui pt̄ abbate dictatum
de negli. et remissione et tunc absol-
ue sed non pt̄ condepnare sed debet
denunciare ep̄o qui p̄p negligenciam dabit
sibi coadiutore et p̄p tunc eu d̄ponunt
ep̄o de statu mo. c. vlt. in textu et glo.
Tercia r̄a est quod inferior non pt̄ supiores
ligare vel soluere vnde dioscorus p̄p hoc
potissime depositus fuit quod leonem
papam excōicare p̄sumpsit di. xxi. c.
vlt. hoc fallit si i indicto prius quam
sup. p̄sbit papam absoluit. 2° cum
supior submittat se indicto inferioris
ij q. vij. nos si competent. 3° cum sup.
delinquit i provincia minoris vt dictum
est sup. predicte autem tres r̄e colligunt.
inferior xxi di. colligunt vt dz in glo
ibidem in qua ponitur exposite et exceptiones
earum. Qui pt̄ ab excōe absolui. ti. xiiij⁹

Postea considerandum quis absolui
pt̄ ab excōe et circa hoc queritur

2° in senatore vel clarissimo qui p̄sb. pt̄ +
absolue non tamen condepnare

sp̄ua. sz vtrum excōicatus absolui possit
in mitus. Responsio dixi est excōicato sz
a iudice et iniuste. Prima si iniusta e
tenetur iudex relaxare eum excōicato i
mito. Si non sit iniusta non deb. in mitu
ab illa excōe absolui si tamen absolt
est re absolutus vt quidam dicunt sicut
enim contra voluntatem suam potuit eum
excōicare ita eum contra voluntatem
suam pt̄ excōicatoem retractare licz peccet
hoc faciendo nisi forte i casu in quo in-
quod illa absolucio magis esset medici-
nalis quam ipsa excōicacio. Excōicatus
aut excō. iniuste non pt̄ in mitus abso-
lui et hoc est racionale quia tu volunte
fecit istud tamen est excōicacio aliquando i po
nere aliquo modo est excōicatus ex volunte
sua et requiritur non pt̄ absolui xxi- ideo sz volunte sua
iiij q. ij. vt quisque et c. seq. si tamen negat
se fecisse factum propter quod excōicatus
vel negat se esse excōicatum pro tali
facto dum tamen petat absolui ad cautelam
si absoluitur non deb. dici absolui in-
mitus et tenet absolucio hec ut in vi
c. solz. Circa modum de excōicationibus dubiis responsio
sz ray. in dubio semper i iudicio anime debet
eligi tucior via vt sz ho. si excōicatus
p̄sumat et sit absolucioz petat ad
cautelam ar. xxiij. q. ij. non extimemus
p⁹ mortem p̄sumi eam et ita p
tali oraremus ex. ep̄o de p̄sbito non bapto
c. ij. d̄ eciam notandum quod illi qui timent
se excōicatos esse et non pnt de facto certi
si sup. hoc hicant conscienciam scrupolosam
minus et leue et temeraria opinioz ea
deponant ad consilium clericus boni viri
et discreti quam si deponere nolunt vel non
pnt ad cautelam faciant se absolui
ab eo qui eos absolue pnt. Circa mu
excōicatus absens p̄ litteras possit ab
solui responsio quod sic sicut excōe dicat
glo ij q. j. de manifesta et c. ta q. o v.
confitetur hz quod quidam sunt p̄ epistolam
absolutus et hoc est racionale ex quo
absens pt̄ excōicari et p̄ litteras excōicari ad

non praevaleat usque post mortem absol-
ventis absolutus tamen fuit ex tunc
ex quo sigillatur littera excommunicationis alioquin
est excommunicatus sed non teneatur se
gerere pro excommunicato antequam ad eius notitiam
possit pervenire talis enim error facti
non nocet extra de cle. excom. min. si
celebrat taliter autem absolutus se
debet gerere pro excommunicato donec sit certus
de absolutione praestat tamen probabiliter
quod sive quis excommunicatur sive in generali
sive in speciali absolvitur absente et
ignorante sive satisfactione cum excommunicato
non petita et permissa satisfactione facta
vel promissa non sit absolutio impe-
dienda licet eodem. Decimo dico quod dece-
dit excommunicatus. Quaero contingit quis
intravit ecclesiam mandato vero contingit
praestiterit signa poenitentiae sed tamen praeventus
morte non potuit beneficium absolutionis
obtinere quia non habuit copiam alicuius
presbyteri vel positus in extremis [illegible]
quocumque absolvi peto absolvi excom-
municatione absolvi licet absolutus apud (pt et)
deum credatur non tamen est habendus
apud ecclesiam absolutus nec pro eo de
oblationes vel elemosinae recipi vel
preces porrigi sed tamen et debet ei
ecclesiae beneficio subveniri ut si de ipsius
vincitur per evidentiam poenitentiae con-
stiterit defuncto ei absolutionis bene-
ficium impendatur sed alios aequo po-
tius vivus absolvi etiam. Ab-
solvitur autem hoc. fiet ut fiat cum
psalmis et oratione dicta et alia
continentia extra de c. a nobis ii et c. sacris
et s. c. a nobis et s. quoniam eorum
corpus talis si de facto sepultum
fuit in cimiterio non exhumabitur
si autem erat sepultum ubi debet ex-
humari et postea absolvi et deinde
sepeliri in cimiterio et addit hostiensis
ibidem petivit et ossa vel corpus
si sunt super terram vel etiam sepultus
si sit in sepulchro verberari sicut fit

terra vivos vel et aspergitur aqua
sacra de consuetudine quorumdam et
absolvitur cum orationibus sicut fit de vivis
te c. a nobis ii et c. sacris. Undecimo utrum ille qui
incurrit excommunicationem in uno episcopatu possit
absolvi ab alio episcopo in cuius dioecesi
moratur. Quaero de prima excommunicatione quae est
ab homine non potest absolvi nisi ab ex-
communicatore vel ab eius successore vel
superiori eius sive sunt specialiter contra
personam determinata sive generaliter latam.
Ab excommunicatione vero quae est a iure [illegible]
contracta in uno episcopatu potest absolvi excom-
municatus in alio episcopatu. De ista non modicum
dubium est credo tamen quod sit verum cum
enim episcopus alterius cum absolvere potest
aptius quam committit extra de foro competenti pro-
babile videtur quod etiam cum absolvere
possit ab excommunicatione quam extra de foro competenti
contraxit non tamen cum de facto ex-
communicatione quae est a iure contra illum qui
est ab homine licet iure et tunc eodem.
Duodecimo utrum excommunicatus pluribus excommunicationibus
absolvi possit una absolutione. Quaero
talis autem est excommunicatus plures ab
eodem aut a diversis sed ab eodem sive pro una
causa sive pro diversis sunt excommunicatus
si ab illo eodem vel successore eius sunt
absolutus una absolutione tollit omnes
excommunicationes praecedentes nisi specialiter sit
dictum contrarium vel nisi de una causa ex-
communicationis tantum agatur in eo casu cum
pluribus causis erat excommunicatus plures
ab eodem xi q. iii si episcopus ff. de causa
pluribus. Si a diversis solutio unius
non tollit aliorum excommunicationes quia non
habent imperium [illegible] ipsorum xxii di. in fine
extra de elect. in nostra. Fallit autem
in duobus casibus. Unus cum a quo
excommunicat et alius ad petitionem eius
confirmat tunc enim sufficit eius absolutio
qui principaliter excommunicat extra de decie
ni. et pa. c. i. et hoc est verum quando
confirmatores non habent iurisdictionem

quem

i(n) excommunicato et tunc excommunicati con-
firmant .i. denuntiant per suas dioc(eses)
esse excommunicatum talem et tunc per eos sunt
excommunicatus et confirmatus. si non sunt con-
firmatus superior excommunicante et confir-
mat semper pro ea cognitione de qua est
quod supra. si autem tamen de cognitione
non sunt inferior quam excommunicat absolvere.
Alius casus est: tamen omnes excommunicatores
uni delegant vices suas si non ab-
solvitur a priori qui unus habet absol-
vendi potestatem in quo secundum hec ray(mundus) et hostiensis.
Pone quod aliquis a pluribus temporibus
sive excessibus una sententia sit ligatus
et facit se absolvi uno excessu ta-
cito aliquid uno quod deest ei absolu-
tio non ut de off(icio) ord(inarii) c(apitulo) ex parte et
hoc intelligas cum malitiose et ex
certa scientia hoc tacuit et per istud
textum quod ponitur ut c(apitulo) tamen quod causa ad
fi. est expressum veritatis Si autem ex negli-
gentia hoc accidit tenet absolutio sed
ad satisfaciendum de ea quam tacuit
monitione premissa est per censuram eccle-
siasticam compellendus et per istud tamquam
de quo dixi non est expressum veritatis
sed similitudinarium potest intelligi et [tamen]
exemplum habetur ut de re(scriptis) super literis et
si per hoc intellige ut de rescriptis dil-
ectus filius et de cohi. cle(ricis) et mulieribus
super eo et omnia alia via que ad hoc
induci solet tamen insuper quod ubi quod
adulterus et defectus est contra obli-
vionem vel ignorantiam allegata excipitur
violentiam ut de re(stitutione) spoliatorum ab excommunicato
ut c. tamen illorum ad fi. hec hostiensis.
et sunt tamen eo gofredus. dicam tamen distinctionem
non recipit. ber(nardus) plures ecclesie absolu-
tiones ad hoc ponit quas non multum
approbat ut c(apitulo) tamen preterea, cuius non
solutio est quod qualitercumque sit aliquis
excommunicatus sive una sive pluribus
sententiis ex pluribus et diversis causis cum
non vult absolvi omnium causarum

proprie vel proprius sunt excommunicatus
debet exprimere in petitione absolutionem quam
quamvis una quamvis sola sunt excommunicatus
et per unam sententiam absolutionis sufficit ad plu-
res excommunicationes tollendas impetrandum
sit, quamvis dum non exprimant omnes de
excommunicationibus alias non tenet absolutio
per surreptionem obtenta et tollitur ut
c. officii. licet quidam dicat quod
innocentius ad hoc non videt in c. officii
hec ber(nardus) et gofredus tamen eo ray(mundus) innocentius. at
gofredus ibidem quod si aliquis tamen una sententia
sit ligatus ex pluribus tamen causis
ita quod quamvis sola excommunicatus ligare
intendit absolutio tenet et in super sit
talis ea quam tacuit quia expressa
absolutionem non obtinuisset ut de off(icio)
ord(inarii) ex parte. Si vero non pluribus excommunicationibus
sit ligatus necesse est absolvi ab omnibus
ut in c. officii et idem si sit una sententia
ligatus sed ex pluribus causis ita quod
qui ferens intendat pluribus ligare quia
tunc necesse erit ab omnibus absolvi. Secundum
autem ray(mundum) si superior omnes causas et ex-
communicationes eius sciret eius absolutio ab
eius excommunicationibus tollet. licet excommunicatus
omnes illos non exprimet quia cum sciret
ab omnibus absolvere videtur. arg(umentum) quod de
si ipso excommunicatus c si aliqui quid videtur
si ita dicat absolvo te ab omnibus istis
excommunicationibus quas confessus es et ab
omnibus aliis si qua sunt quas in memoria
non habes hec ray(mundus). Unde qui impetrat
absolutionem a papa vel eius legato cau-
te facit si se faciat absolvi ab omnibus
excommunicationibus et penis de quibus non recolit
quia tunc si postea ab aliquibus recolat
non absolutionem iterum impetrare licet de
peccato si sit mortale teneatur confiteri hec
hostiensis. Secundum si produxisti causa et pluribus pre-
latis vel aliquem cum sententiis vel a pre-
latis et septis canonibus diversis sententiis
idem sit ligatus dicas secundum quod a qualibet
sententia est absolvendus antequam ex-

committetur eidem ar. xi q. iii c. nondum
licet vobis. Item quid ergo si de vno tantum
excessu wult satisfacere nunquid est absol-
uendus. Resp[onsio] non quia non vere penitet
sed dandum est ei consilium et inducen-
dus est ut de omnibus faciat se absolui
ex de penit. quod quidam licet glos.
Item quid si sit ab vno vinculo absolutus
quia nesciebat prelatus quo alio
vinculo esset ligatus. Resp[onsio] non et tal[is]
absolutio frustratoria. sed quo ad canonicam
communionem recipiendam ut dictum est supra
tenet tamen absolutio quoad circa quo
ad illud vinculum sed non est interdictus
absolutus si prelatus per ea unitate in-
telligat quomodo ab eis omnibus sunt
absolutus. nam excommunicatus non parti-
cipat preterquam in certa xxii di. sit qui
et idem excommunicatus in una certa est ex-
communicatus quo ad omnes xi. q. iii. c. ii. et
iiii. q. v. c. i. / Sed hoc expone et in-
tellige ex de offi. ad si. Intendimus
eos qui a presumpti unitate absolutione recepta
non prodesse subeundi quo ad unitatem
certa si iuste ligatus vel quo ad co-
munionem circa recipiendam etiam si
in iuste remanet eius obligatus pro
aliis et unitate intelliges. s. prelatus
a quo petitur absolutio absolutionem et
nec intelligens unitatem per absolutionem
dictis obtenta absolutionem simplicem. i. ab-
solutionem de intimationem exclusive. i. facere
non debet licet ponatur ab aliis alii
varium intellectus. Sed nunquid sit abso-
lutus postquam est ligatus et postquam absolutus
Resp[onsio] non quo ad communionem recipiendam
sed quantum ad certe plenam plenarie
reconciliationem certe est ab vno vinculo
solutus et alio remanet ligatus.
Item si satisfecit de vno et ab alio
illo sit absolutus hoc sibi prodest
ad minus periculum tollendum de pe. di. iii.
si quis et ad si. c. ult. in fine. Sed
esto quod remittat ad unum prelatum et dicat

+ [?] nunquid absolvetur
quod paratus est de omnibus satisfacere nunquid
ille mittet eum ad alium prelatum et alius
+ remittet ipsum ad primum. Resp[onsio] nichil tamen
puto quod is ad quem primo venit recepta
cautione sufficienti quod de aliis ad mandat[um]
alterius vel aliorum si forte plures sunt
satisfaciet ipsum absoluere possit et
debeat ar. ex. c. cum illorum et c. nos tamen
vel committat vnus alteri vel et vni
vices suas quod sic sit expressio officio co-
petit ex de off. or. c. ult. et ille cui
commissum est absoluit propter et pro aliis
vel aliis omnibus. iii. Hoc tamen vna
absolutione tollentur omnia vincula sicut
et cum plures oblationes vna acceptione
tolluntur ff. de accep. plurib. et hoc inde
competenter et communis absoluitur. licet glo.
in pri. et de ex. c. offic. Unde abso-
lui debet ab excommunicatione titulus xv tus.

Deinde considerandum quare absolutio fi-
debet ab excommunicatione. Circa quod sciendum
quod in minori excommunicatione non tradit[ur] alia forma
nisi quod confiteatur et compunctus specialiter
causam quare ipsum sumam incurrit et sic
faciat se absolui ut satis tollit excepcio
c. nuper et. nuper et si quis nos et c. duobus
dicitur c. sacerdos licet libera vel ecclesiastica
dicere absolutio de a vinculo excommunicationis
quo quia confessus es et ab alia sic
teneris in quo possum et debeo et resti-
tuo te certe sacramenta nam suma que
absolutionem vel condempnationem non continet
nullius est momenti ii q. vi. c. diffinitiva
licet glo. et hoc cum quis est ligatus
suma canonis / decano non qui ligatus est
audire dicit ut supra t. xii ar. vi c.
Circa non absolutionem a ma. excommunicatione sciendum
quod in absolutione ab exco. ma. a quocumque
sit lata siue canone siue audire maior
sunt pensanda ff. glo. non tamen licet
omnia sunt de forma sed de bene esse primum
est quod excommunicatus in omni tamen stare ma-
dat[is] certe iuret antequam absoluatur. Secundum
est quod cum absolutionem super ... concedat
tertium est quod prius quam cohabitant et satis
fecit sicut debuit quod cum cum potest

absolvatur et modus talis sive forma
certa in absolutione teneatur. ¶ Quartum est quod
publice cum absolvit ipsum mandata iusta
et personalia iniungant / de hiis inferius secundum
ordinem premissorum conspiciendum est. ¶ Circa
primum queritur primo utrum iuramentum sit de
substantia sive necessitate absolutionis. Responsio circa
hoc duplex est opinio. Una est quod sit de
substantia et huius opinionis est Hostiensis ad quod probandum
allegat extra c. cum desideres et d. nisi
et ii. forma ecclesie que in absolutione talium
introducta est scilicet de consuetudine quod
ad iurandum et de iure quo ad aliam
formam que sequitur debet observari non est
contemnendum ei et illud extra c. imprimis quod vel
et alibi et c. quamvis et adducit propterea
et alia iura / et videtur hiis quibus videtur
sibi concordare quibus non necessario tamen forsitan
videndum est. cum si quis absolutus fuit ulla
mente non prestito iuramento prestito
absolvendus quia prima absolutio non
tenuit ex quo forma statuta non fuit
servata tamen in appellatione. pro illud c. cum desideres
et quia alicui sententia generali sunt ligata vel
alius ipsum excommunicatum occultum tunc essent
absolutio sine alio iuramento. ¶ Alia opinio
est / et est b. et Goffredus quod iuramentum non
est de substantia absolutionis quia aliquando absol-
vitur sine iuramento quod non valet sed iura-
mentum de substantia absolutionis esset quod autem
hoc fiat sit in iure extra c. a nobis ii.
de sententia absolutionis. Ubi absolvitur qui mor-
tuus est de quo certum est quod cum vita
non potest et est expressum extra c. imprimis eo ubi
iuramentum prout est introductum de consue-
tudine est ad cautelam quia de iure
ingenere extra c. cum desideres Respondeo i. ut post
absolutionem timore iuramenti pertimescat similia
facere et ideo quod ubi passim et sepe iura-
mentum obmittitur nichilominus absolutio tenet
obmitti tamen non debet / et quod dicitur nisi illius
c. cum desideres in forma ecclesie quod ab absolutione
talium est introducta obscuritur non est
contemnenda. est intelligendum quod specialiter de ab-
solutione cum iuramento secundum formam ecclesie

generaliter debet observari ut debet obmitti
nisi ex causa extra c. imprimis eo licet b. imprimis et
c. cum desideres ¶ Utrum ante absolutionem
excommunicatus per litem in communione iuramentum sit
exigendum Respondeo in multis quod non salte
passim quia imprimis periculum quia hec rei
maiore facilitate recidivat in levem iura-
tione. alii dicunt quod est ante absolutionem
aliquam in communione debet iuramentum infra ex-
igi quia dicere non conceptum in communione
levem. et hoc est imprimis illud c. imprimis eo. et
quod forma que habetur in c. cum desideres ser-
vari debet in absolutione cuiuslibet qui incidit
in canonem. licet ut c. ¶ Utrum iuramentum a primis
sit exigendum cum absolvitur Respondeo excepto
committere utrum sunt tales quod iurare debeat
vel non quia est iuramentum huius non
est de substantia absolutionis ut dictum est supra.
aliquos sed de solemnitate et ingenere in-
ut extra c. cum desideres Respondeo ut supra. vel cum et
unum. ¶ Utrum sit exigendum a mulieribus iuramentum
Respondeo certum est quod sic secundum Hostiensem / utrum heredes
illius mortui qui absolvitur iurare tenentur
Respondeo credo quod cogi possunt sed si noluit non
propter hoc absolutio differtur sed propterea in distinc-
te coguntur satisfacere iniuria passo
vel alius facere quod ille vivus debuit et
voluit sed non potuit licet b. extra c. a
nobis ¶ Sed numquid excommunicabitur corpus
si sepultus fuit in cimiterio ecclesie credo quod
non sed si sepultus fuit alibi debet excommunicari
et abecta absolutionem cum ita fit quo ad deum
absolutus etc. vel quia tunc vita et propterea
in cimiterio sepeliri licet b. extra c. a nobis
¶ Utrum excommunicatus cum absolvitur aliquis
debet statim mandata iniuncta extra c. quamvis et
ita c. i. et extra c. cum desideres / alii dicunt
quod mandata ecclesie extra c. de appellatione ad hec
extra c. ad hec cum inter prothanos et huius
sive sint laici extra c. cum desideres et c.
ceterum. Hostiensis autem Goffredus inter quos excommunicatus
est ab homine cum contempsit debet compelli
iurare de stando mandatis excommunicatoris
si appareat iuste ligatum fuisse extra c. imprimis
nisi. et c. sacro c. viii. si quis iniusti.

absolvetur vel ecclesie prorogat ad dictum
mandatis iniuncti

iuramentum

rogamus (?)

et si alicubi invenies quod iuret stare
mandatis ecclesie exponi debet .i. expensis
vel iudicis. Si tamen posset notari differentia
scilicet qui iurat stare mandatis iudicis includi-
ditur successor, qui non mandatis ecclesie
tunc includitur. extra eodem de officio dele. quoniam ab
bas, secundum non hoc. nisi. et concordat hoc
eodem c. exponere. et extra alia. eodem c. cum
dispendiosus non est ius faciendam iuxta ex
contractis iuret stare mandatis ecclesie vel
iudicis scilicet episcopi. nam in utroque capi-
tulo est sufficiens extra viii. q. i. sic dedit etiam
aliqua iura ponunt unum modo alia alium
Secundo quod et si iuravit stare mandatis episcopi
vel iudicis non astringitur persone sed dig-
nitati vel iudicatui quare ipso remoto
vel deposito non manet ei obligatus
extra eodem de elec. per inquisitionem xv q vi
alius ff. de sol. omnibus cum quibus successori
aut talis astrictus remanet eodem de
iure iurando veritatis fetens si iurare stare
mandatis episcopi vel iudicis sed ut patet
quia tunc persone intellige iuramentum etiam
persona eius cum factum est non extenditur
extra eodem de resti. spoli. ad quod eodem de iure iuran-
do veniens ii. et c. cum Sequitur
videre de secundo articulo scilicet de satisfactione seu
emenda prestanda ante absolutionem, circa quod
sciendum quod aliqua absolutionem precedere debet
satisfactio sive emenda sufficiens, distinguendum
est quia quandoque aut excommunicatur quis pro
contumacia aut pro offensa seu culpa
dubia, et tunc sufficit cautio iuratoria secundum
hoc. nisi. sed secundum eundem Inno. dominum nostrum
expresse pro contumacia est cautio sufficiens
iuratoria ubi nulla expresse petitur pro
offensa non dubia requiritur competens
satisfactio scilicet pignora vel fideiussores
ut si veritas probetur satisfacere facilius
cogatur ut eodem c. ex parte quod peccatum Sed
ambo in c. expresse cautio sufficiens est si
dentur pignora vel fideiussores aut pro
offensa sive culpa notoria et tunc non
est relaxanda pena nisi quis sufficiens
prestet emendam si venit ad satisfaciendum

alias corporaliter ut premissum secundum quantitatem
excessus et dicitur illa offensa notoria
que evidens est et manifesta per con-
fessionem vel probationem legitimam factam scilicet
in iudicio et ante litem contestationem sive exceptionis
rationem et si non posset probari tunc non
non tamen hoc quod sic dicetur evidens sed
dubia nisi forte probari posset infra
octo dies. nam etiam notoria dicetur vel
probatur eodem c. solet a non iudice scilicet nisi
? sed et manifeste evidens reputatur
in que non est evidentia facti que nulla potest
tergiversatione celari probantur omnia hec
eodem de iure plene et c. cum olim. Videbis
tamen illa intelligas manifesta sive no-
toria que notoria est iuris vel facti vel
presumptionis licet Tho. Et nota tamen quod
aliquotiens excommunicatur quis pro contumacia et
tunc non sufficit prestare iuratoria cautionem ad
hoc ut absolvatur, primo nam est emenda
seu
premissa satisfactio videlicet quia contumacia
perpetrans est puta in iuditio est aliquis
prohibita pena a iudice et si quis ius
dicere non obtemperat. l. i. vel in contemp-
tu iudicis est commissa unde et pena arbi-
traria habere debet et sic potest intelligi extra
de pe. dilectus eodem de off. or. dilectus, nam
et talis contumacia offensa est notoria
contra iudicem commissa Secundo est quia aliquis
excommunicatus fuit propter contumaciam et postea
absolutus sed noluit exequi mandata
vel expectarunt et noluit obedire primo
apparuit contumacia [illegible] et ideo fuit
secundo excommunicatus quod cum non absolvetur
quousque mandata [illegible] et que posse
adimpleverit vel adimplere cepit, et est
[illegible] quia prima contumacia iam facta est of-
fensa notoria sic intellige eodem de off.
or. significavit et extra eodem de sepultura c. i. et
ex presenti eodem de appel. quoniam Sed et nisi
aliquis excommunicatus pro contumacia non debet
absolvi nisi et de expensis primitus satis
faciat ut patet, sed et si offensa notoria
sit et contra dominum tantum commissa debet ab
solvi ut et dat aliquam satisfactionem plene

complete

Arg. contra

adimpleta fuit. alioquin ipse eque minus diu
stetit excommunicatus propinquior enim periculo mor-
tali datur quam viii annorum regulariter.
et licet satisfactio debet fieri de iniecto
(nichilominus ergo mihi stabit excommunicatus non
primo recepto iuramento quod stabit man-
datis ecclesie statim absolvetur ut patet in
adulterio et notorio extra eodem metu causa.
c. i. § ult. extra de eo qui duxit in matrimonium
quam polluit per adulterium. sed si iterata sen-
tentia non est in penitentes et iniecto per
sententiam non absolvitur et absolutus
in eandem penam recidit quamvis mandat
ecclesie facere et recipiat eam apposita fideius-
sore excommunicatur et hoc est sicut observandum.
extra de appellatione. cum in. extra de officio ordinarii. sicut
Si vero contra personas privatas vel etiam vel
prelatum tunc debet procedere satisfactio. et si
hoc intellige extra e. personas c. penult.
et ult. extra de appellatione. cum sponte c. i.
aliorum iudices qui hoc obmittit de proprio
teneatur facere et c. de iudice summis
[illegible] tunc quia solitus est legibus non fuit
hoc ff. tamen in rectores maxime et
intendarios notorios tota die remittit
ad superiores absolutos nulla premissa
satisfactione mandat tamen quod nisi satis-
fecerit in eandem penam reducatur. sed certe
non ideo forte fuit quia tunc ipso iure sublatum
differt periculum est in mora extra eodem c. facto
c. teneat vel aliud requiritur quod satis-
factio precedat ut dictum est prius satis-
factio autem competens intelligas quando
litigans contentus sit is qui offensus
fuit licet hoc. Secundus si excommunicatus dicat
causam dubiam primo falsam et nullam
excommunicatorem dicit eam asserat notoriam
extra. si excommunicatus absolvi petat ad cau-
telam absolvatur cum iuratoria cautione
nisi excommunicator vel is qui excommunicatio est excommunicatio
lata probet infra viii dies quod causa
est manifestanda quod si fecerit absolvi
non debet nisi prius fecerit emendam prestet
extra e. solet ante non nulli nisi et c. ipsa
et est similiter quod est c. xii et ibidem

per maiorem discretionem excommunicata causa petet
secundum debet. Tertius si dicat ipsam
sententiam nullam propter aliquem modorum predictorum
supra c. viii arti. i. vel non agitur cum sententia
nulla extra tunc autem absolvatur semper
nichilominus partes probationes admittentur
per quas apparebit utrum nunquam absolu-
tione indigeat vel demittendus sit per ipsam
non ligatus extra de officio delegati c. contingit
§ i et ii. Sed nichilominus pendente pro-
dente probatione super articulo vitandus
est talis tamquam excommunicatus extra quod
sit § in his que pertinet ad iudicium
sicut articulus de quo agitur inquantum admittitur
extra non iudicium sed in officiis ordinis po-
stulatione electione et quolibet alio actu
similis est admittendus ut in iudicio c.
solet extra i et c. in sua questione quod est
verum in prius prelatorum inferiorum episcopis et
iudicibus delegatorum extra e. c. pervenit
in glo. in prius etiam episcoporum et superiorum
intelligi debet in iudicio et extra iudicium ut
in c. quia periculosum § ii. extra c. de re
distinctione intellige extra e. sententias et
similia c. ideo. Sed licet distinctio non
fuit hodie locum quia sublatus est ille
§. sicut per papam Bonifacium. Quartus si testes
episcopi dicunt excommunicationem precessisse appellationem
et testes partis alterius contrarium extra pro-
bationes episcopi debent audiri si probare
velit vel quod sit in iusta quia illa ex-
communicationem subsequente non impedimur vel quod
prius eum excommunicat quia ab eo vocem
emittet extra de appellatione ut debitor et si
iniusta probata fuit appellatio ad eum
remittitur ut d. ibidem sed l. observatum
quod ff. indicare debet pro appellante extra
extra de testibus cum tunc dictus quod non est
verum quia potest esse quod episcopus melius
probet et per plures et meliores testes
quibus testatur et potest dici quod ipsud
c. cum tunc loquitur quando testes utriusque partis
sunt equales ut sic fiat in comparatio
utriusque primum rectum noceret extra
c. cum contingat in glo. Quintus si excommunicatus

satis

cator prius cognoscens errorem suum
appellationem cognoscere et sententiam suam per errorem revocare agi[2]
res enim quando est sententia lata contradicit
et appellat nec hoc fiat. Respondeo si certus
sit quod erravit potest se corrigere
non obstante appellatione / et idem est
ubicumque aliquis offert se parati stare
iuri et petit absolui et nec est
offensa notoria extra de appellationibus quia
frequenter §. 1. et de officio dele-
gati contingat §. fi. Sed et si iudex
qui excommunicat dubitat utrum erravit
potest eum absolvere recepta ab eo cau-
tione sufficienti quod compareat coram illo
ad quem appellat vel delegato suo
et si potest suum errorem corrigere etiam
pena mutabit sed caveat ne vo-
luntate propria errorem in preiudicium
alterius inducat sed contrariam voluntatem
effugere eligendum vel eorum extra de sententia excommunicationis
vel [illegible] Sed cum applicabitur satisfactio pe-
cuniaria quae debet fieri pro violenta manuum
iniectione Respondeo dicit Goffredus et etiam Bernardus quod
si manus iniecte fuerint in monachum
vel conversum quorum ipsi non habent satisfactio
pecuniaria monasterio applicabitur [illegible]
ii non ditabitur et melius extra de sta-
tu monachorum cum ad monasterium Et si ad saeculum redierit
et satisfactio tunc eorum applicatur
domino suo [illegible] de iniuriis §. primus autem
Sed quaeritur videtur pro hoc quod dicit extra
de monachis in dat. sed congrue
satisfaciat Respondeo si satis datur monasterio
quia quidquid monacho datur monasterio acquiritur
ut in [illegible] ad monasterium et in te proch-
ianos singulos Aliquid monachus agere
potest iniuriarum contra eum qui iniuriatus
est sibi Respondeo quod non sed abbas competit
monasterio et aget pro iniuria monachi sui actio
iniuriarum competit domino si fit iniuria
servo et aget dominus et non servus [illegible]
de iniuriis §. primus autem si in [illegible]
glosa Secundum quod si monachus iniuriam remit-
tat Respondeo nihil et tamen monasterium agere
posset. sicut si filius remittat in-
iuriam factam sibi pater nihilominus agere
potest quia in iniuria filio facta ff. de pact[is]
in persona. immo et si iniuria filio
volenti fiet pater agere posset ff. de
iniuriis l. 1. §. usque monasterium non potest
remittere iniuriam monacho factam fortius
nec etiam saecularis qui non posset remittere
iniuriam factam clerico [illegible]
quibus [illegible] licet in praedicta glosa ap-
plicabitur satisfactio pecuniaria quae debet
fieri pro violenta manuum iniectione in cle-
ricum saecularem Respondeo quod clerico percusso
[illegible] in contumelia ecclesiae sit [illegible]
ideo tamen ecclesia potest agere actione iniuriarum
[illegible] de iniuriis §. quod si [illegible]
[illegible] et ei debeatur satisfactio
in cuius contumelia iniuria facta est extra
de primo [illegible] et [illegible] potest
etiam dici quod in clerico saeculari [illegible]
[illegible] iniuria [illegible] facta fuisse [illegible]
ecclesiae et alia clerico et quilibet potest
suam remittere sine alterius preiudicio
ut patet extra de [illegible] §. ubi etiam
contingit et quod ecclesiae [illegible] clericus
demonstratur fieri iniuria expressum est
extra de [illegible] et extra de iudeis
[illegible] et de compositione [illegible]
[illegible] medietas ad diocesanum
et medietas debet pauperibus elargiri
extra de penis [illegible] sed et alias ipsa
[illegible] iniuria [illegible] ff. de i-
niuriis l. [illegible] licet autem ita
sit de rigore quod tamen hodie [illegible]
in iniuria [illegible] agat [illegible] vel [illegible]
iudex Sed et ecclesiae [illegible]
fieri in iniuria cum satisfactio est pro
reconciliatione [illegible] et de illa [illegible]
loquitur extra de [illegible] et tamen
[illegible] et [illegible] non potest aliquis
facere nisi sacerdos sicut [illegible]
est [illegible] et Goffredus Sed numquid
quibus [illegible] potest remittere

Cesso satis datur

in iniuria ecclesie fratrum videtur quod sic quia
episcopus est pater. xi. q. iii. esto subiectus
et ipse sic remittere iniuriam filio fratrum
ff. de iniuriis sed si unus § filio familias
.ij. c. sed non videtur quia episcopus procurator est et non dominus C. de donationibus
.l. ... quia conditionem non potest facere
deteriorem ut in c. de his que fiunt a prelato c. contingit
. in glosa Respondeo si quis sit canonicus
diversarum ecclesiarum vel diversas ecclesias seu
prebendas habeat quelibet ecclesia aget pro iniuria
corporali eius sua. Argumento potest dici quod di-
videtur actio ut ecclesias de episcopo detesta-
relam § ult. vel dic in tali isto utrum
eius sit quod in contumelia unius sibi
sit facta iniuria ut quia per administratione negociorum
ipius accidit vel alias est et tunc
utraque aget vel dubitetur iniuria
ut quia per administrationem negociorum ut
utraque ecclesie accidit ut alias sit ecclesiastica
et tunc utraque aget vel episcopus utriusque dicitur
forsitan sint omnia beneficia sua vel
decepius infra cum quis per iniuria sed in
diversis temporibus sita sint vel alias recum-
vendi erit ad primatem vel proprium de ff
de iniuriis. Item aput laboravit | §
ipsi fructus et multa et de episcopo de for. compe-
tente hec ff. Sed coram quo iudice ex-
timabitur iniuria Argumento quidam quod coram
iudice proprio ipsius de iniuriis §.
sed pena et sic quibus inferiore se-
culari videtur dicit quod ratione accessorie ex-
timabitur coram iudice ecclesiastico sicut dicitur
de dote de qui. sed apposuit nisi
sed hoc intelligas cum extimatio querela
desistit ad ipsum tunc enim in iniuria coram
eo extimabitur quia aliter non absolvitur
Si vero clericus velit conqueri propter
iniuria illata sibi satis videtur quod
sequi debeat forum rei. Quia cum cottidie
dat licentias clericis contra laicos etiam
nomine pro hec iij. c. presbiterianos in glosa
c. fi. non hoc si clericus laicum trahat
coram iudice seculari ad eius arbitrium
recurretur ut in glosa §. sed pena de
de for. compe. cum sit generale et c. si clericus

tunc extimabitur coram eo ff. de iudiciis
de quia re. et C. de qui. ff. apposuit
iusto tamen hodie retinetur ad iudicem secularem
Sed quid si laico absoluto clerico hoc vi-
dente et sciente non contradicente nec aliquid
petente clericus postea deponat querelam
coram iudice seculari vel ecclesiastico Argumento non
videtur quod sic facere possit quia si contra
dixisset non absolveretur nisi facta satis-
factione et hoc ipso quod tacuit videtur in-
iuriam remisisse ut C. de pactis et remis-
sionibus unde hec ff. Ex predictis patet
quod si fuit satisfactum nisi emenda prehabita
an absolvit non est de forma absolutionis
quia et absolvitur aliter sua tenet quod tu
sicut non debet de transactione quicquid
hec ff. Et quid si is qui est excommunicatus
pro offensa notoria bene ea recognoscit
cum se non satisfaciendo dicit et offert cautionem
quia prestare potest secundum iuratoria nunquid
talis debet absolvi. Argumento quod sic quia satis-
facere videtur quod facit quod sit de ex-
cusationibus Odardus de regulis iuris cum ... quod
illud dicit tamen dat bonus f. hoc. vel si
non potest satisfacere potest in alia pena com-
mutari de iudicio malo. c. n. vel competetur
dat posset recepta cautione. Sed quidam
prace potest ut in c. odardus h. de
c. ea nostrit in glosa c. et in hiis et
hiis. Sequitur videre de tertio articulo scilicet de
forma absolutionis ab excommunicatione non solempni
et circa hoc queritur plura. Sed que sit
forma absolutionis ab excommunicatione non solempne
Argumento honeste et in opinione est quod absolutio
fiat hoc modo spoliabitur excommunicatus et po-
nat se ad ianuam ecclesie prostratus vel flexis
genibus coram illo qui ipsum absolvere
debet qui tenebit virgas vel corrigias
in manibus et dicit miserere mei deus libera-
bit eum percuciendo semel in quolibet versu
vel magis vel minus leviter vel acrius prout
quod causa continentia iniuria vel non requirit
et post psalmum dicet gloria patri et kyrie
eleison kyrie pater noster et psalmum saluum fac
servum tuum vel ancillam tuam vel servos tuos
vel ancillas si plures sint culpabiles

articulus

nich' q̄ fiat nimietas in eo vel in cas[u]
in eis esto ei vel eis tunc fortitudo
domine contra · o · in · dominus vobiscum Oremus
Deus cui proprium est misereri semper et parcere
propicius deprecationem et hunc famulum tuum
catena vel hos famulos quos excommunicationis con-
stringit miseratio tue pietatis absolvat
extra de c. a nobis ii · porrecta dicat Hostiensis verba
vel expositio. auctoritate dei et beatorum li. vi
apostolorum petri et pauli sancte pie et mira ab
solvimus te et a tali sententia et restituimus te
communioni ecclesie et omnium fidelium et sacra-
mentis et hoc facto debet presbiter ap-
prehendere manum dextram eius et introducere
in ecclesiam ei reddendo communionem sacra-
menti ut ibidem dicit Hostiensis. Reddit autem ab- modo
solutio ea que tulit excommunicatio et removet
impedimenta que intulit legato de v.
q. vi. nos sanctorum et civitates et ex
extra de elect. quia tamen non tamen omnia red-
dit quia fructus quos amisit excommunicatus
iuste quamdiu fuit excommunicatus non recu-
perat porrecta ut dictum est supra dicit Hostiensis.
Ad hoc non quod quamdiu fuit excommunicatus re-
prehenditur quod sit excommunicatus nisi se probaverit
absolutum extra de elect. cum ... apparuit
in suo ibidem de absolutione ... et ita
dicit glossa ibidem cuique absolutio facile
ad cautelam obtineat litteras absolutionis.
Nota quod mors superveniens excommunicationis vel
excommunicato non est impedimentum ad probandum
ad absolutionem extra de his que ... sed
... quedam ... quibus episcopi extra de
decl. ... apparuit ... utrum excom-
municatus cum dicit excommunicator removeo sen-
tentiam excommunicationis quam ante tulit et
non dicit absolvo, sic absolvitur, ut sit
absolutus. Respondeo quod sit nisi aliud ob-
stat. Secus de absolutione que sit communi
clavi vel ... sine quia alia est
per se ... et ideo in ea magis
sit ... verba ... in illa que
fit communi ... in foro ... con-
veniunt in absolutione sive dicere debet

absolvo quicumque non alia absolutione
congruum est hoc ... non credo tamen
quod hoc sit necessarium ... ista verba
alia significata removeo excommunicationem hoc
nec. Utrum absolutiones ab excommunicatione non
inspecta pena suspensionis in tractatu
ment excommunicationis non inspecto extra de c. li. vi
cum medicinalis. Respondeo quod non quia illud
... non infligat pena illa iuste feritur
... condempnatoria quia ... superiorem
est ... i. condempnationis quia in
absolvendo. Utrum absolutio teneat si
per ... fiat. Respondeo quod sit extra de ...
in. q. in corporibus nostris et ibi ex
... non tamen ... si debet. Utrum
sententia excommunicationis relaxari possit verbis. Respondeo modo
quod sit extra de reg. iur. omnis res
ff de reg. iur. nichil tam naturale et hoc
concessit Io. hoc ex ... dicit glossator
... q. in ... ex ... c. hoc
non ... quod non distinguit cum ... non
constat quod sententia est iniuste lata sit
modo verbis relaxari et revocari ut in-
venitur extra de sacro q. teneat et absque
... revocare et q. vel revocare
et revocari dicit tamen sententia iniustum sit
servata · secus autem si fuit acceptio
et per hoc intelligit illa verba ... i
veniunt quod modo verbis tolli possit excommunicationis
sententia ubi non ... est quod sententia teneat
vel etiam dubitatur utrum teneat ibi ...
absolutio est necessaria extra de sacro q. vel
ibi excommunicatum absolvat et sic est verbum
... Quod ... dicit ... ab-
solvitur ... fori ... et mortuo
extra de ... non est ... si
... sit fori ut ... extra de ... ii
Respondeo i et q. vel et pro toto ... tamen
... verbis fieri possit utrobique ...
non ... forma ... obstat illa
... non tam naturale est et quia hoc
fallit ... est quia spiritualia fa-
cilius ... quia ... extra de

de translatione episcopi aut temporalia et ut
magis timeatur et reveratur sententia excommunicationis
que spiritualiter tantum ligat ut de re[scriptis] c. ex
non ali[i] et quibus prohibitorum. secus autem est
in interdicto ad suspensionem que sunt re-
spiciunt sola vel corpora vel officia vel alia
corporalia seu incorporalia non tantas animas. h. ho.
ille qui solo verbo excommunicationis dissolvitur. Quid
si dicat absolvens sicut dicunt quidam
simplices absolutionem et remissionem omnium criminum tuorum
excommunicationum et omnium peccatorum tribuat nobis
omnipotens et misericors deus vel similia et
non dicat absolvo vel aliquid excommunicationi equi-
pollens numquid talis erit absolutus. Respondeo
credo talis absolutio non videtur valere
secundum ray. quia diffinitiva sententia que ab-
solutionem vel condempnationem non continet
nulla est ut de ex. v. q. vi c. diffinitiva
et extra de re iudicata in his que predicta a
verba secundum ray. non continent absolutionem
sed orationem potius ut deus absolvat eum
ab excommunicatione qua erat ligatus audite vel
a iure quo ad ecclesiam militantem. Dicunt tamen
videtur talis sententia valet si per hec verba
absolvere intendebant. quia verba deser-
viunt intentioni extra de ver[borum] sig[nificatione] intelliga-
et c. si ex ecclesie de his / secundum ho. non teneri
non quia et si voluntas indicta esset sententia se-
quenda quo ad condempnationem non tamen
quo ad absolutionem talis enim absolutio
non est secundum formam ecclesie et contrario non
secundum formam sed ecclesie absolutus non est te-
nendus ut c. cum desideres Respondeo et c.
quod in dubiis Respondeo. Quid si dicat hoc
te excommunicatio absoluto. Respondeo secundum videtur si intendat
per hec verba absolvere absolvo tenet quia
licet mutabilibus verba sunt vitia non tamen
est certa forma verborum excommunicationis prescripta sicut
in sacramento bap[tismi] et eucharistie. ut est contra
ut c. cum desideres q. iii ubi dicitur quod
non est curandum excommunicatio donec sit
absolutus in forma ecclesie quia non
loquitur de hac forma vel illa verborum
sed de mandato quod tamen non est de

substantia absolutionis. Quid si quibus presbiteris
sit quod non satisfaciat post absolutionem numquid
absolvetur sub condicione scilicet si satisfecerit.
Respondeo credo quod sub condicione est absolvendus
et quod numquam est facienda absolutio sub
condicione futuri eventus quia taliter ab-
solutus non esset simpliciter absolutus nec
debet se ingerere communioni fidelium cum eius
absolutio pendeat de futuro. Sicut videtur quid
est forma absolvendi simpliciter. solempniter a-
nathematizat secundum formam supra posita.
Respondeo cum nulla fortius forma absolutionis
supposita est servanda sed et tamen cum
qui eum excommunicaverint in ipsa persona vel per
alium ut ext. de sen. excom. et aliquando
dicit cum facies ecclesie et psalmos cum eo
qui cum sint iudices tenentur et si
ille tunc prostratus veniam petat et
de futuro cautelam promittat cum absol-
vat ut supra, dico. vii. posse penales cum
parabilis supradictis et si satis tractatur
ut c. cum desideres q. ult. et c. anno
ii q. penult. xi. q. iii. cum aliquis. h. ho.
Ad hoc non quod nulla nimis bona forma
ista hactenus fuerant non tamen defecisse
putamus absolutionis effectum quo ad deum
et si absolutio forte defecerit quo ad ecclesiam
militantem extra de bap[tismo] debitum et de
presbitero non bap[tizato] c. ii et iii. secundum ho. Sed
si ipse a sacerdote extra excommunicationem quia hoc
sit absolutus. Respondeo scilicet supra nulla forma
canonice invenitur ut extra de etate et
compositione, et constitutione. et ideo si excepta sententia
excommunicationis aliquid sacerdos debitum quod
quod absolutio licet licentiam perpetuam non dicat
quod hoc excepta sententia faciat, nisi hac excommunicatione
privat extra de privilegiis c. olim q. ult.
et ut c. aliqui vero propter salutationem fit
indignationis reconciliatio hominum. dicit
tamen adrianus et hoc est verum nisi de con-
traria intentione appareat secundum quosdam
Alii dicunt ut supra illud et si aliqui
quod est in dicto est verum si appareat quod

p hoc ipsum absolvere intendat. Item
Ho. Quid si excommunicatus a papa litteras
ipse vel falsus aliloquio decesserit
dico non. Et hoc credunt esse abso-
lutum cum per ignorantiam vel negligentiam
aut occupationem nimiam vel et per im-
peritiam contingat. Hoc habes in pe(nultima)
c. e. ti. de appellationibus glo. Idem dicendo
ipso aliud erit per sententiam nunc. Aut est
excommunicatus in iure, c. si primum quod per papa
etiam fecerit cum excommunicato participans
quotiens non excommunicatus non est. Item
absolutus nisi confirmat se nescire in
excommunicatione quo absoluto scit. Ad hoc
nota quod qui prior recepit in fide
ad consilium eo ipso retegit cum non
esse excommunicatum de appellationibus. Obst.

Sequitur unde de officio. c. de mandatis
post absolutionem iniungendis. Et ita quo
quaeritur plura, qualia debent esse man-
data que facit iudex absolvens et
quod absolvit. dico debent esse iusta et
rationabilia. Posset enim ab iniustis et in
iquis et irrationabilibus appellare de officio partis
vel iure et de appellationibus. Ut debitus non enim
est astrictus nisi ad mandata iusta
et c. de elec. tam quod c. excepto-
rie iniuste quae inutilis facit debet con-
siderare utrum per ligatus a canone vel
a iudice per rationem iniungendi est
et ut tenetur in virtute obedientie facere
et contra canonem illum nisi de certo
veniat nisi forte in casibus exceptis
ahire ut videmus contrario iniungendo
ne vix decreto agere apponat
per quod non persona et intelligi debet
nisi forte ratione iusti belli nec enim
est datum nisi beneficium confirmandum
propter dei iudicium et personas etiam
ut nunc dicitur ut in c. extende quod dicto
in illis nostris hospitales vel atque
religionis consanguineum manus non inicat
violentas nisi se defendendo vel
de mandato prelatorum priorum propter ipsum.

Dicitur non mandat sit iniustum vel falsum
si dubitetur ut de glo. vel nisi ratione
prelationis vel magistri vel ratione societatis
quod potest intelligi tamquam ratione hospitis
vel etiam potest intelligi ex eiusdem ut per ipsum
c. et. de n. si in quibus casibus. Item
ratione fallit quam manus iniicit pro
eius causa et ex eiusdem est probandi vel
nisi in aliis casibus a iure concessis
in quibus non invenit quibus excommunicatur
et quod datum est ratione societatis inter
sit cum eo prius sunt in eadem ecclesia
et ita per hoc datur intelligi ex ratione
quod hoc non debet dari in iure probabile
bene manifesto confirmatur. Quod ipsum
non facit sed et aliquotiens sum ipsum et
sufficit casus debet ut per ipsum datum est. Sed
et qui eius absolvit de iniuncto
manum impediunt ut tempore per
quod non posset ad se accedere
puta cum qui est in articulo mortis in
firmus pauperum tempus iniunctas
sive iudex debet absolvere quia
iusto impedimento reperiatur debet se
pro actore ipse vel eius legato mandare
eius preceptum ad implendum de cetero
decreto de c. decreto nisi et c. eius
excepto primum ut licet quam licet sed
impediunt tempore tamen ipse fragilitate
etatis plenius excipiatur de c. eius
si autem ipsum sit impediunt per
petuo excipiatur ut eius iudicis
comprobatur. Item Ho. Sed quid si non
facit mandatum in quid ipso iure
incidit in eandem penam. dico ex glo. h.
et est ratio non videtur non et liberatus
semel lite in iuste obtenta non re
tracta. C. si adversus lib. lo. et ob
ligatus semel exsoluta non reviviscat
ff. de solutionibus quod res q. et. c. cum
ad id. per quam g. in si velit sed de eo
unde c. quoniam et ab illa quid ergo fiet

inique deliquit ita tamen Glosa non
sed ab eo qui tale absoluit et ab
alio iudice pro eis pro proprio et
contumacia puniendus extra de iudic.
nouit § b. i. et q. i. c. multum tamen est
possit quod iniuria presumit sed et
ab eo qui ipsum absoluit est in eandem
sententiam reducendus a qua decreto non
absoluetur sine satisfactione congrua
ut supra dictum extra c. sacro q. viij. sed
contra infra. licet hoc l. hodie rem-
cidit in eandem sententiam ipso iure vj.
c. eos qui. ¶ Tertius sed talis sit excom-
municatus legatus Glosa sed contestet quod offen-
sa sit notoria non debet absolui nisi
satisfactione premissa ut patet extra dicto
¶ Quartus sed dubia absoluendus est
talis non obstante contradictione
eius qui sententiam excommunicationis vel aduersam [lata]
et post absolutionem excipiunt a partibus
audiendum et si apparuerit iuste fuisse
ligatus remittetur ad excommunicatorem
absolutus ut eius sine sine man-
dato peccat quod si stare renuat redu-
cetur in eandem sententiam usque ad satis-
factionem condignam inviolabiliter ob-
seruandam ¶ Sed si non apparuit sententia in iusta
nullum mandatum fiat absolutio sed
intellige extra c. sacro q. teneat
et q. sequitur et q. ueniali q. ho-
lic et autem sunt obseruanda sine excom-
municatus absolucionem petat a superiore
eius cum in iusta excommunicatione contigerit sine
ab excommunicatore nisi quod non fuit eum
ad alium mittere et tunc an excommunicatio
fuit iusta vel iniusta debet in quorum
est arbitrio ab excommunicatore et excom-
municato electis vel est apud sinodum
x. q. i. sed etiam vel coram superiore per
querelam ut in dicto c. sacro q. rez sed in

Glosa ¶ Quintus sed quibus excommunicatus
absoluitur a quibus sententia quod sunt ap-
vel legati eum iniungatur nisi sed proprio
episcopo vel eum uis aliis reseruet ab eo
primam receptionis ut passus in minam
seruitiis quibus ipse hoc obligatus
exhibit competentis satisfactionis et ipse
mandat hoc non fecit ad excommunicationi
est nouo iure quod sed hoc quod sibi in
iungitur cessato post commode non perficit
in eandem sententiam recidit vj c. eos qui
q. eadem et est l. extra quod de absolu-
ab episcopo et iniungitur sibi ab eo quod cessa-
to impedimento cessabit se representet
superiori vel eius legato mandat eius
receptionis et impletionis sed ipse hoc
non obfecit in eandem sententiam recidit
eius quantum dicit est supra sed dictum
uis nouum non dicit erat condictum
¶ Item qui quibus ipse mortis imminens peri-
culum vel aliud impedimentum legitimum
ab excommunicatione absoluitur ab eo a quo al
non potat absolui sed huius periculo
vel impedimento cessante sed illi a quo
erat absoluendus cessato commode
poterit non se presentauit mandat eius sine
huius quibus erat excommunicatus humiliter
recepturus et sed exigentiam iustitie
satisfacturus in eandem sententiam recidit ipso
iure et in dicto c. eos qui in ph ¶
¶ Quarto quod a quibus excommunicatus presato
iniuriato absoluitur et aliquid ei ali-
quid mandetur vel mandatum recepto
exequatur appellationem interpositam appellatio
talis est defendenda Glosa quod non sed
statim est in eandem sententiam reducendus
sunt obseruanda de mandatum
susceperit et susceptum a posse executus
fuit extra de appell. quoniam ¶ Sed contra
quia et c. ad hoc presato mandato

detestando iudicio ecclesie appellant et
eius appellationi defertur Extra in ista
de causa appellavit sic non sed in
tamen quoniam causa subterfugii ut ibi
et vel ibi iuravit stare iudicio ecclesie
quia per contumaciam fiat excommunicatus
et sic ex causa probabili appellet
iudicio tamen ecclesie stare intellige
quia facit quod ius sibi permittit
ut e. t. ut debitores ff. rem ratam
haberi l. iii. q. alias si non erat excommunicatus
pro aliquo delicto in quo iacebat
quia forte uxorem alterius detinebat sit
et propter hoc iuravit stare mandatis
ecclesie sed statim cum mandaretur vel manda-
dato facto quod eam mox dimitteret
appellavit sed tali appellationi non est
aliquatenus deferendum quia pro preiudicat
iuramento et hoc satis colligi potest
ex contra ista ca. ubi de appellationibus q
eius iuramento derogare debeat
non est aliquatenus deferendum unde et si
iuramento non est tali ap. deferendum
propter quia remaneat in sua iniquitate
ut e. ti. ca. et c. compulsus Et
b' iii c. quoniam. Sed numquid iterum re-
cipietur iuravit absolvendi man-
dato ecclesie si iterum petat absolvi tamen
iam semel denegavit Extra sic
tamen post iuramentum debet recipi abco sine
cautio fideiussoria pignoraticia
ex extra de spon. lras et ii. q. vii
pt sed intellige antequam peniteat
illud non habet ut credo tamen est suspectus
de hoc vide recepit fideiussoriam
cautionem ad dampnum illius et alia. hoc
idem sentit lau. non debet et tamen eo
quod iterum iste iurabit in confusionem
ipsorum ex dicta tamen in certa et quia
forma talis est scilicet quod in iuramento
absolvatur extra c. ex tenore si iuglo
illius in questionem etc. De interdicto
et suspensione

Titulus xvj

Consequenter dicendo de exceptione dicendum
est de interdicto et suspensione
licet enim tam nomine censure et
de pasce contineatur interdictum est in primo
huius sed tamen ubi etiam dictum est quod
differat locus aut interdictus homo
suspensus dicitur quia tamen sepe procede-
re accipiuntur ut lex vi c. cum medietas
iniquus li. vii et quia locus de
suspensus et homo interdictus apponuntur
tamen frequentius quia sunt nomina inter-
dicti quia nomen suspensionis ita quod
interdictum dicitur sub se comprehendat suspen-
sionem. De interdicto quia sunt quinque di-
cenda. primo quid sit interdictum et
quot et que sint species eius sive
divisiones eius. secundo propter qua causa interdicta
sunt factum. tertio quid interdicto prohi-
beatur et quid concedatur. quarto quod dap-
nu et in t. quo modo interdicto incurratur
v. quis quis generale interdictum servare
tenetur. vi. que pena violantibus
interdictum infertur. vii. a quo et contra
quos sit interdicta sua fieri. viii. qualiter
debeat fieri et qui tenet et qui non
tenet sua interdicta. ix. a quo et qualiter
liceat et debeat relaxari. Circa primum ar
dicendum est quod est interdictum scilicet quod
intendit et quot et que sint species
sive divise interdictum scilicet quod interdicit
ad prius dicto est privato quo ad a-
liqua ecclesiastica propter privatum vel iudicium
facta sub ecclesiastica privatis comprehendi
posse omnia denique sunt illa quibus
a quo interdictum privantur et hic descriptis
intellectus patebit in sequentibus species
vel divise sunt plures quia est inter-
dictum loci et est interdictum persone unius
vel plurium et interdictum loci aut est
generale aut est speciale vel particulare et
similiter non dividitur interdictum persone si-
quidem de quibus istorum procedemus

est dictum. Interdictum loci generale dicitur
non tantum cum regnum vel provincia
interdicitur sed etiam si civitas vel villa vel
castrum unum et solum interdicatur extra e.
de ver. sign. c. cum in partibus quia generale
est quantum ad illum locum cum non corpor.
ut ibi glossa dicit. et intelligitur quod si
iudex dicat interdico regnum Francie
interdictum extendit ad totam terram que
ad hec et hic late patet. patet hoc dicit
patet ratione feudi extra de deposi-
tione c. i. in textu et glossa viii. Si non dicat
interdico terram talis regis. tunc pone patet
restringendo non extendit ad feuda
et vero et non alios extendit et
hoc videtur dicere G. ibidem et Innocentius
et Ho. quia licet non sunt propria regis
sunt tamen de iurisdictione eius. Item dicitur
est quod cum civitas castrum vel villa
interdicitur eo ipso eius suburbia et
contigua edificia interdicta dicuntur esse
ut de sen. ex. si civitas que autem sunt
contigua edificia. Io. an. videtur arbi-
trio iudicis relinquendum. Io. mo. de ca-
[illegible] tamen senserunt videtur quod suburbia
intelligitur illa que sunt infra muros
exteriores civitatis et faciunt cum civitate
[illegible] similitudines et veniunt ad eo
dictiones et similia. Secundum quod si interdicatur
terra militis cuius ecclesia nulla est
ecclesia que non habeat indulgentiam cele-
brandi divina nihilominus illud interdictum
dicitur generale. dicunt quidam quod si
miles ille habeat terram [illegible] prochi
patet tantum [illegible] una licet tota terra
illius parochie non sit sua et si non ha-
beat villam vel castrum dum non habeat
interius [illegible] hec vero. Secundum quod si inter-
dicatur cuius terra et ille post latam sententiam
emat terram aliam non interdictam vel
vendat terram interdictam. Extra si terra
emat illa non erit interdicta nisi lator
sententie intendit voluit tamen defensa

quam defenda. sed si vendat terram licet
interdictam, transeat dominium in habet tamen
omnis pone locum vel loci ipso dominio relaxatione
extra de deposi. ad hoc. Secundum quod civitate
interdicta sunt cives eius interdicti. Extra quod civitas
propter delictum domini vel rectoris est interdicta
cives eius quam culpabiles non existunt
non sunt interdicti. dum non et ipsi propter
dominum vel rectorem in eis permaneant non fiunt
interdicti bene poterunt in aliis locis
non interdictis interesse divinis ut de pena
extra si pena et ibi videtur quod si est interdicta
propter delictum clericorum vel etiam aliorum qui
non sunt domini eius vel sunt de populo eius
vel propter violatorem ecclesie quam autem est interdicta
propter delictum communitatis tunc cives sunt interdicti
unde non patiuntur audire divina ibi vel
alibi nisi in casibus concessis a iure. ut
de pena extra alma [illegible] si sententia q. ce-
terorum quando enim est interdictus in una ecclesia
est interdictus in alia nisi [illegible] quod quis
quis nisi specialiter exprimatur a iure ut di-
xerunt plures. Secundum quod de hominibus non
interdictis venientibus aliunde ad terram
interdictam nunquam ibi sunt audire divina
Extra quod non extra de privil. quod non mitt.
dicit quod tales apud privilegiatos quod
celebrent in locis interdictis sunt divina
audire non tamen celebrare nec aliquod
[illegible] officio agere licet cum aliis sunt
[illegible] vel loqui et ibi dicit vero Ho.
non [illegible] ibi c. dicit quod unus et [illegible]
est quod nec sunt divina audire cum asse-
tio quia loca interdicta intrare omnibus
interdictum ibi audire divina nisi propter hoc
sunt comuniter puta si arcipretes regni
cuius pro subsidio terre sancte [illegible] sunt
privilegiati vel quamvis alii [illegible] hoc con-
cessit concessum ut de privil. indulta licet extra vict
Interdictum autem locale speciale vel particulare dicitur
cum una certa ecclesia vel etiam plures certe
ecclesie non omnes cuius civitatis supponuntur

Nota quod [illegible] ad susceptorem sacramentorum oppositum [illegible] in vi. de sen. ex. et [illegible] in eo non obstante [illegible] in glossa [illegible] non licet talibus [illegible] alibi sacramenta [illegible] et [illegible] concordat [illegible] dicto post [illegible] in summa confessorum [illegible] si homines [illegible] alicuius loci interdicti possent [illegible] alio loco non interdicto

ecclesia interdicta ut in vi. de sen. ex. si civitas § eodem et intellige quod nec in capella nec in cimiterio ecclesie interdicte potest celebrari nisi [illegible] audire permitti vel sepeliri sed [illegible] non possunt et contigua ut ibidem contigua sint quorum [illegible] maceriae contingunt. Secundo ecclesia quod interdicta et non propter hoc intelligitur clerus illius ecclesie esse interdictus unde licite clerici illius ecclesie celebrare possent in alia ecclesia arg. in vi. de sen. ex. per exceptionem [illegible] et puniunt interdicto clero atque ecclesia non propter hoc intelligitur ecclesia interdicta arg. ibidem unde alii clerici licite celebrent in ea § i. eodem [illegible] si sententia dirigatur in personam sive homines. Aliud generale aliud speciale vel particulare. generale est quando interdicuntur homines regni vel provincie vel civitatis vel ville vel castri cetus universus tantum arg. ex. de sen. ex. [illegible] in impuberibus. Aliud enim est interdictum loci tantum aliud loci et hominum loci. Si enim locus est tantum interdictus homines loci qui non deliquerunt tamen in interdicto alibi possunt audire divina et ecclesiastica recipere sacramenta. Si vero locus et homines loci sunt interdicti non possunt alibi audire divina nisi in capellis exceptis ut colligitur in vi. de sen. ex. si sententia § i. si vero interdicto et glossa eodem cum in [illegible] interdicto populo alicuius loci intelligitur clerus illius loci esse interdictus ergo non nisi aliud in sententia exprimatur ut ergo [illegible] interdicto aliter recipitur ad divina ut in c. si sententia. Et ideo quod homines alicuius loci sunt interdicti [illegible] ad aliud [illegible] loci [illegible] remanebit interdictus [illegible] sententia falsa [illegible] quod facile [illegible] maiori [illegible] hoc in detestationem [illegible] domini vel [illegible] vel [illegible] interdicti [illegible] eius sub domino remaneat [illegible] quod pertineat ad eius [illegible] si autem [illegible] non in

tendat [illegible] subditos alterius domini nisi [illegible] esset sub domino eius [illegible] desinit sub domino esse eius desinit esse interdicti nisi egerint aliqua relaxatione speciali [illegible] quorundam arg. ex. de spon. non [illegible] Item si [illegible] civitate interdicta satisfacere vellent [illegible] in eis interdictum relaxandum esset. [illegible] dicit quod [illegible] dicit quod non [illegible] rigorem ecclesie [illegible] arg. ex. de privil. ut privilegia [illegible] cum [illegible] interdicitur hoc idem tenet [illegible] et Innocentius ex. de excessibus prelatorum [illegible] quod ibidem nisi hoc conceditur specialiter [illegible] eius et [illegible] intelligitur prohibere aliis [illegible] quod de uno negatur de alio conceditur [illegible] Item [illegible] illis qui [illegible] contradixerunt [illegible] possunt [illegible] interdicti nec relaxabitur in eis interdictum [illegible] in [illegible] predicta [illegible] ut [illegible] de sen. ex. Item [illegible] ad hoc [illegible] eo de [illegible] quod [illegible] possunt [illegible] capaces [illegible] de eis [illegible] de aliis quia etas illa plena est [illegible] et [illegible] ex. de [illegible] non possunt [illegible] capaces audire possunt divina in locis aliis non interdictis. Item non interdicta non [illegible] non est eis audire [illegible] Item de civibus civitatis interdicte [illegible] qui [illegible] sunt [illegible] qui venerint recipi potuerunt ad divina ad hoc [illegible] de eo [illegible] quod si [illegible] contradixerunt et [illegible] protestati fuerint non sunt interdicti. plus enim valet [illegible] quam non [illegible] de [illegible] et de [illegible]

alii autem dicunt quod per sermones portas
super in sermone illa scilicet quod si civitas
communitas denuntiata fuerit tunc clericos
qui habent conceptum quod tempore interdicti
infra interdicta possunt admitti ad
divina. nunquid si non contradicunt
potestati et consiliariis super facto statutorum
gaudebunt illius privilegii beneficio. Ostiensis
ad hoc facit Jo. de deo videtur quod
tales qui contradixerunt prius et non
contradicunt consequenter videntur quia
error cui non resistitur approbatur extra
de ... error et ideo nec ad divina
nec ad sepulturam ecclesiasticam debent
admitti quia privilegium videtur amittere
qui permissa sibi abutitur potestate xi
q. iii. privilegium. si de contumacitate poeniteat
doleat et contradicunt renuntiat eorum
privilegio, extra de re. ex. de sen. ex. duos
a sano eius intellectu. Ad hoc non quod justo ... (margin: justo ... episcopus ... q. vi.)
qui conceditur alicui singulari persone ut
tamen episcopo et singulis ut tempore interdicti
sine causa concesso possit celebrare
vel audire divina familiares eius do-
mestici ad audiendum cum eo et cele-
brandum sibi divinum officium licite admit-
tuntur dummodo non prestiterint obstaculum causam
interdicti ... ut in vi. de eo. si ... sit
secus autem est in familiaribus alicuius
conventus sive collegii illius in vi de privi-
legiis ... cum non debent admitti nisi
sint privilegiati ... dispensatum est quia
... tamen privilegium quod esse inutile
possit quod esse non debet extra de privilegiis in
... tamen ... concessionis ... per
sive familiaribus celebrare divina et ideo
privilegium est restringendum extra e. c. ut quod
ad si ... quod si ... conceditur ...
... et duo ... in ... celebrare
possit cum familiaribus ... non e. c.
et ... non ... quod ... privilegium
inutile esset ... eius quod ... de
singularium in c. licet ... Jo. an. ...

tamen quod hoc non conceditur nec fami-
liaribus qui dederunt causam interdicto
ut in c. licet de sen. ex. Interdictum personale
speciale sive proprie quod cause de suspensio
est qui interdicitur sive suspenditur aliqua
determinata persona una vel plures. Et ideo (margin: Familia etiam magni ...)
si interdicatur familia eius erit interdicta
tunc vero quod si nunc specialiter excipiantur.
Secundum autem quod potest de excommunicatione et
... si celebrat ... est
suspensio una qua homo incurrit actum
participatione cum excommunicato et hec excludit
a sacramentis ecclesie et de excommunicatione minor de
qua habetur est supra t. i. ar. i. et c. ii. et
t. ix. ar. ii. et in ... alia est qua homo
incurrit aliter quia participatione et hec
quedam est activa quedam ... ut dicitur
in ... Tertium autem istius modi ... suspensio
est aliquis quedam suspensus quo ad se tantum
et non quo ad alios ut quedam in modis
constitutis talis enim tenetur abstinere
a celebratione misse non propriam tamen
vel indirectam sed per simplicem ... missam
sive sine ... tamen celebrat non tenetur
evitare subditis eius vel quivis
alius ... eius ... quo
accusatus esset ut in c. vi. testium ex de
cohabitatione ... quedam est suspensus quo ad se
et quo ad alios ut qui est suspensus ab
officio propriam tamen vel homines tales
cum tenetur ab officio abstinere et qui
... tenetur ... quo ad executionem
officium interdicti ... si ... occulte ...
suspensus propriam tamen ... possit sine
scandalo ... non tenetur ut ...
in ... nullus ex de cohabitatione ... et c. ...
... quedam est suspensus quo ad alios
et non quo ad se ut ...
... celebrare ... non ...
manifeste quia non est ... de ...
ordinatione ut ex de ... et c. ...
et ... ... et c. ...
... propriam tamen vel ... suspensus

quandoque a collatione ordinis

dicitur quis quandoque ab officio, quandoque a beneficio,
2 quandoque ab utroque extra de puri. ca-
nic. et de off. ord. quito nisi quandoque
ab exsecutione ordinis, quandoque ab ingres-
su ecclesie ut patebit infra. ubi dicitur quis
suspendi potest quandoque autem interdicuntur
aliqua spiritualia inter alios. ut conferre
alia non interdicta extra de corpore in pe-
git. Item quandoque est suspensus ab ordi-
ne subdiaconi intelligitur esse suspensus
a diaconio et a presbiterio. sed non econverso extra
in c. signit et decle. [illegible] primum
et suspensus a sacerdotio est suspensus
ab episcopatu et non econverso. ergo et suspensus
a collatione cuiuslibet ordinis diaconi et
presbiteri non videtur suspensus a collatione
aliorum ordinum inferiorum ut innuitur extra
de temp. or. dilectus filius nisi et c.
licet ad fi. unde et suspensus ab officio
suspensus ab episcopatu vel non potest ordinare
nec consecrare quod per factum sit irritum
pro hoc. quia ut dictum est qui est suspensus
ab officio inferiori suspensus videtur ab officio
superiori. Item tamen interdicitur ingressus
ecclesie interdicitur officium nisi et non econverso
ergo suspensus ab officio suo potest intrare ecclesiam
pariter et interesse divinis dum non
officiet. secus si propter suspensus ab divinis
quia tunc non posset officiare nec etiam
aliis audire extra in c. suspendatis licet hoc
et contra in eo. et off. et ray. et rod. et alii
cum interdicitur ecclesia interdicuntur
ei omnia sacramenta preter iiii que ibi latius
pro quo. Sed numquid suspensus ab officio suspensus
est eo ipso a beneficio. extra b. extra de
cle. ex. latores inglo. dicunt quod sic quia
beneficium confertur propter officium et vir-
tutem per alterum utrumque tamen vim ei dicunt
cos. hoc. autem sic distinguunt quod
suspensus ab officio aut est suspensus
ex gravi causa et tunc merito propter quod
venialis extra de puri. cano. inter que vi.
supra ca. aut ex levi causa et tunc aut

dum persistit contumax et tunc certa est
privandus beneficiis extra de etate. bone
autem non dum et tunc non videtur quod ei
beneficia sint subtrahenda quia hoc
fieri non debet nisi ex magna causa vel vii
q. vii. nimis. sit autem licet suspensus
aliquis ex levi causa ut pro scandalum
esse vel ut famam solam, vi q. v. pre-
sbiteri et hoc intellige de beneficiis
que quis separate et certe percipit. cotti-
dianam enim non percipit nisi qui presens
fuerit. sic intellige extra de preb. licet
et c. cum per apostolicum extra de cle. non resi-
dente et c. dilectus vel illud intelligitur
cum beneficiatus proprium est impeditum
alias sententia interdicti vel suspensionis lata quo
ad officium extendi non debet ad bene-
ficium ut extra de re. de [illegible] cum
aliquam ex prima extra de sol. c. ii. nisi
licet hoc, quamvis non extra de etate c. bone
distinguunt sic scilicet quod qui quis suspen-
suspenditur aut hoc fit cum tale cognitio
causa sive per cum cause cognitione procedendo
diffinitive qui est actum de causa, tunc
statim eius beneficia confert cum sit
quia privatus est dampnatus. Si autem
sine cognitione cause quia forte non
est ad hoc actum vel privatum nec lata
tamen est suspensus. Sed propter contumaciam te
non intellige esse suspensus proprie nec
perdit beneficia nisi sit negligens
absolutionem petere quia ex hoc presumitur
quod diu stetit in suspensione. utrum
semper suspensus a beneficio propter eum similiter
possit acquirere beneficium. extra b. extra
de cle. ex latores inglo. dicunt quod sic
quia non intelligit eum suspendisse
nisi quo ad se nisi fuerit sententia
specialis ut ~~remaneat~~ remaneat
~~a beneficio tunc enim~~ ab officio tunc
enim beneficium est sequela et tunc
removetur ab illo extra de cos

extra de cle. ex. celebrante / nisi specialiter
ei conferretur l. di. studeat et c. acce-
dens. Secundo si dicat suspendo te ab
officio et beneficio. extra de cle. ex. de cle.
ex. c. tenor dicit quod debet abstinere ab utroque
saltem propter dubium. Nunquid suspensus
ab uno episcopo suspensus sit quantum ad alios
episcopos alios. extra si sit suspensus sit ab
officio quia ita generaliter nos facit quantum
ad omnes. xxxix. q. ii. dilecte sit. vii. q. i.
si quis presbiter. talis enim nichil debet
tractare de officio ecclesie ab eis dispon.
et in hoc equiparatur excommunicato. extra de cle.
ex. c. ii. et iii. Sed si sit suspensus a bene-
ficio beneficium alibi potest recipere ut di.
xxviii. placuit nisi. Nunquid suspensus pro-
[illegible] si sit amicus [illegible] celebrare
potest nichil dicit extra de renuntiatione quod sit
quod sit quia cum sit pena non debet
ampliari sed potius restringi de pe.
di. i. pene. Sequitur videre de suspen-
sione generali propter quia tamen interdictum generale
fiat. et quod sciendum quod interdictum
generale fit. quandoque propter delictum domini vel
rectoris extra de off. dele. si ante inter-
et glo. si. quandoque propter delictum civium in
de sen. ex. si sententia interdictum et speciale
sive particulare alicuius determinate ecclesie in ali-
qua civitate fit. propter delictum clericorum
vel parochianorum eius et hoc interdictum
[illegible] aliud est quia prohibito ne in ea
celebretur divina in pena eorum. Interdictum
non persone speciale. fit quandoque propter delictum
domini vel prefamilias in familia. aliquando
propter alicuius delictum in eius persona de quo
probabiliter in extra multa dicetur de suspen-
sione potest etiam quis interdici vel suspen-
di a beneficio et officio propter contu-
maciam extra de dolo et contumacia in
glo. Bern. [illegible] sed. et dicta sunt

quod ponit nullus [illegible] debet excommunicari nisi co-
ntumax fuit ut habetur est supra. ita etiam
nullus debet interdici vel suspendi nisi
contumacia precedente in eo quod interdictum
vel in eo ordine tamen interdicitur unde
extra de ap. reprehensibilis. Et quia
suspensionis sit non debet nisi premissa
canonica monitione nisi forte sit tali
culpa que suspensionem inducat ex ipso
genere. Sed ut pena interdicti vel suspensionis que
infligitur anime est pene contumacia quam
enim vincit contumacia eius contumacia dicit potest
et extra de fide instr. extra de electione ex. vel non
est corpus. Est autem multiplex contumacia
de quo vide supra suspensio et vii. hoc autem quod
dictum est supra quod nullus debet interdici vel
suspendi nisi contumax non est intelligendum
quia in vi unius sit pena suspensionis quam
delinquente etiam non contumacem ut quia in
in loco datur ex sui pena quibusque ut
pena non posset nuper ex penitenti
et conversi. secundus non est in pena
ex tamen que non est pene pena sed
ex medicina in q. i. multi quod penitentiam
extra de cons. ex. c. i. vltimo at moneo
procedere debeat inde ii. et vii. s. quo
pena interdicti vel suspensionis debet fieri
Sequitur videre de tertio. scilicet quid negatur ca. 9. 3. 9.
et quid conceditur in generali interdicto
Sciendum ergo quod denegatur ecclesiastica sepultura
quia dignitatibus nec penitentibus
et unctio extrema. extra de pe. et re. quod
in te et de spon. ex. penultimum. et promoto
saltem ad ordines nisi debet promoveri. extra
de spon. non est nobis. et sepultura ecclesiastica
sacra fit quia clericis qui servaverint inter-
dictum quibus conceditur ut possit in
cimiterio ecclesie sine pulsatione campanarum
cessante omni solempnitate cum silentio
sepeliri. ut in c. quod in te. sunt etiam
aliqui religiosi privilegiati ut cum fratribus interdictis
nisi excommunicati vel nominatim publicati
ecclesiastica sepultura. quod intelligitur

de illis confratribus qui licet in seculo
remanentes eorum ordini sunt oblati
mutato habitu seculari vel etiam qui inter
vivos bona sua dederunt eis retento
tamen sibi fructu in vita sua qui tamen
sepeliri non debent in ecclesiis interdictis
licet in aliis libere possint eligere
sepulturam extra de sepulturis. Animarum privilegia quasi
si alias aut licet dent annuatim denarios
duos vel plures non magis privilegiati sunt quam
ceteri omnes homines concesserit
ut ibidem et c. cum et plantare quasi
de fratribus non quia per hoc donum est sine
mutato habitu seculari licet dicunt In-
nocentius hostiensis et bernardus quod patet quod huiusmodi habitus
distinguit illos ab habitu seculari vel
saltem quod assumunt habitum illorum reli-
giosorum vel etiam secundum Innocentium et hostiensem
sunt habitum assumere sine professione et
si contrahant matrimonium tenet ex-
tra qui clerici coniugati et c. Ioannes et
tamen qui mutant habitum censentur sine
[illegible] large et intelligitur privile-
giati et hoc etiam dicit bernardus. [illegible] hic
q. de vel etiam qui bona sua etc. dicit
Innocentius quod saltem quod omnia bona sua
dent alias dicit quod patet si dederint
maiorem partem hostiensis recitat utramque
opinionem Item dicit Innocentius hostiensis extra
de ecclesia p. tanta quod quando dicit quod
licet intra interdicta clerici possunt sepel-
liri tamen in ecclesia interdicta nulli possunt
sepeliri nec clerici nec privilegiati Item
homines interdicti quando sunt interdicti
non debent sepeliri nec in loco interdicto
nec in non interdicto cimiterio extra de sen-
tentia quod non tamen possunt postea interdicti
dicti erunt in cimiterio sepeliendi extra
de sententia excommunicationis tamen illorum Item per hoc dicit
quod quando interdictum solempniter in cimiterio
sepeliri [illegible] Sed nunquid ecclesia
debeant sunt tunc et aqua benedicta
etiam tempore laycorum qui de facto

sepeliunt mortuos in cimiteriis Respondet
hostiensis extra de sententia excommunicationis quod non quia primo peccatum
tantum non tamen in hoc consenciendo sed con-
sultos in errore fovendo quia latum
pandit aditum iniquitatis qui con-
sentit peccantibus xvij di c. ij et in Utrum
quid clerici possunt campanas pro mortuis
vel pro aliis pulsare vel pulsari facere
vel permittere Respondeo hostiensis extra de sententia quod
non si tamen hoc layci faciant non tenentur
clerici quando eis non consenciant Sed nunquid
tempore interdicti aliquis in periculo mortis
penitentiam accipiens et iniunctis satisfacere ma-
net debet admitti ad ecclesiasticam sepulturam
Respondeo non quia hoc est expresse contra
extra de penitentiis et remissionibus quod autem quasi ab homine
interdictis penitentiam sed mortuaria
recipere quia et pro eis est orandum
xj q. iij quoniam sed si penitentiam non
acceperint non debet pro eis orari nec
debent mortuaria recipi. lxxxviij di c. si
quis Innocentius in c. ut privilegia hoc in-
telligi qui nec confessionem in eis penitentia
apparuerint alias secus videtur et idem
Innocentius dicit ibidem quod cum potius est
interdictis si in morientibus penitentia con-
tritionis apparuerint postquam interdicti prohibiti
erunt in cimiterio sepeliendi extra
de sententia excommunicationis tamen illorum denegatur etiam
tempore interdicti divinum officium nisi in c.
quod autem Sed quid de benedictionibus
pere et baculi peregrinorum videtur
concessa. in c. ut in remaneat predicta
extra eodem c. tamen quibus clericis re-
ligiosis dicit ipse non possunt celebrare in
terra interdicta nec tamen dederunt interdictum nec
excommunicatis et interdictis exclusis
non pulsatis campanis possunt ...
divina celebrare et hoc vocat ... de
missa quod non possunt potius audire
extra de privilegiis quod non nulli quod
videatur per legem contra tenentem

f. ho. ꝑ q' ꝯ3 f. glo. b' et ho
ibidem quod nec licet interdictis et
multo magis excommunicatis audire ꝯ
tamen in divina officia quae dicuntur
in ecclesia. quae non dicuntur in domo
vel in una non prohibentur audire secundum
quosdam ut dicit hostiensis. dicit etiam ibidem
secundum hostiensem quod talibus non est pax
prebenda vel hostium aperiendum vel
fenestra ad videndum eukaristiam
cum levatur vel ad offertorium post
elevationem. Item etiam ff. eundem quod interdicti
possunt in ecclesia oratione privata orare
etiam si ecclesia sit interdicta quia hoc
non invenitur alicui prohibitum in iure
nisi sit excommunicatus. infra eodem. ait in
tractatus ab ingressu ecclesiae. Item etiam
ff. b' in c. non mirum quod canonici
possunt interesse missis cum episcopo ne
ut celebret propter cum eo more solito
ne rigor vilescat sed ut audiat
missam ex de sponsal. ut privilegia
Consimili non contendere clerici in
ecclesiis conventualibus tam secularibus
quam regularibus quod possunt bini vel
bini et tres simul dicere horas ca-
nonicas ut in c. quod inter et etiam
missas semel in ebdomada dicere mis-
sam causa confitendi tota ꝯ quod
nec permittentibus decedentibus non ne-
gatur ex de sepulturis ex permittimus
Nota etiam ff. innocentium et ho. extra
de privilegiis. quod non nulli nominati interdi-
cti ipse loquendo secundum quem nunc proprio
vel cum loquentes ꝯ excommunicatis et qui
tamen interdicto dederint vel etiam hor
dolum aliquod commiserint semper sunt
admittendi concludendum non ad eos ex
tenduntur quia privilegia de divinis
audiendis vel celebrandis vide ff. ho
ibidem ff. aqua ponit vel poni pro

tivat interdictum ut ꝑ9ca ipsi soli cele-
brent et oblationes recipiant et alie
ecclesiae defraudentur talis occasione privile-
gii non potuit celebrare. Item etiam quod
illud quod dictum est sup. 13 quod epi-
scopi sunt quibus ꝛc opponitur secundum b' et ho.
ibidem quibus .i. quicumque .s. semel in die et
dicit ibidem ho. quod tunc episcopi non tantum
sunt celebrare sed etiam celebrari facere
quia episcopus non semper paratus est et idcirco
est videndum quod episcopus dicere tristeat si
missa ecce ex de celebr. missarum dolen-
tes et hec intelligunt expressa in de privil
quod et addit ibidem quod hoc eius per
permittitur. ubicumque sine tristitia sponte inter-
dicti et hoc dicit ff. Jo. an. quia licet cele-
brari possunt in loco interdicto non tamen
alta voce et interdictis ad missam concedit
etiam hospitalariis et templariis iure
antiquo quod ecclesiae ad interdictum in adventu
eorum et aliorum similium privilegiatorum semel
appareant sed semel in anno ut concluso
excommunicatis ubi celebrant divina ex de pre-
tium et plantatore. quod quod si templa. ꝑ
secundum ho. si intelligi debet .s. quod si plures
ecclesiae sunt in castra causa aperiatur tantum una
ut et/aut ipsis privilegiatis. quod illud et sunt
ubi die illa dicta plures misse ꝑ alterius
illius ecclesiae vel per alios debet etiam sit
intelligi quod tantum unum hospitalario
vel templario semel in anno aperiatur
et non pluribus venientibus secundum goff. quod
intellige secundum ho. quo ad privilegium quae
posito si domus aliqua ipsorum esset privile-
giata specialiter in aliqua provincia vel
diocesi secundum esset secundum quod uno veniente
ad missam privilegio. anno illo locum ampli-
us non haberet sed etiam si plures domus in eadem
provincia indulgentia specialem haberent
licet eiusdem ordinis esset videtur quibus
admittenda quo ad unam provinciam et sit
intelligi sicut ex de sepul. in viva ꝗ.

principii. Admittetur autem de domo principali
creata qui primo venit. quod si duo de
eadem domo simul convenerint et idem
privilegium habeant simul ambo admittentur.
alias unus pre alio non debet admitti
extra de off. le. cum in aliud in
principio dicitur ut ibidem c. i. Si vero
habeant diversa oratoria vel pastores
admittendi extra de privilegiis cum et plantare
quod primus. hostiensis. Sed quid si pre-
textu clamosi nullus hospitalarius ad istam
ecclesiam venisset que sepe fuisset sunt
interdicta inquid contra eos prescripta
erit. Dicit Bernardus extra de privilegiis ut privilegia
in glo. v. inspe quod non quia non vocatur clericus
Sed numquid episcopus posset dare privilegium
celebrandi in ecclesia a se interdicta. Dicit Bernardus
extra de ap. ad hoc quod in simili pre glo
quod non quia hoc pertinet tantum ad summum
pontificem non dicit quod licet locum sit in interdicto
sit tamen celebrari et de licentia inferioris
extra de privilegiis ut privilegia et de hiis hostiensis
extra de appellationibus dilectos quia michi videtur est interdicte
dicte ecclesiam quia interdicte celebrantes
in ea aliqua pena potest episcopus quos
invenit excipere sed si persona sit interdicta
vel suspensa non potest celebrare de cuius
licentia nisi potest interdictum suspendendi inferior.
suspensa in predicto altius sit suspen-
sa / inno autem nono in te propter in divina
et alia / quod misse et alia divina officia
publica cottidianarum distributionum cele-
brentur preterquam in ecclesiis et monasteria
plane ianuis clausis non pulsatis cam-
panis exclusis excommunicatis et interdictis tamen
in natali domini in paschate penthecostes
et virginis assumptione pulsatis campanis
ianuis apertis alta voce divina officia
celebrentur exclusis excommunicatis admissis qui
noluerint interdicti ita tamen quod hii
propter quorum excessum est latum interdictum al-
tari non appropinquent et preterea in eo cum celebratur

Non licet tempore interdicti generalis fratribus predicatoribus
non tamen curatis facientibus ut patet in glo. c. alma de
sententia excommunicationis libro vi et licet aliqui possint audire divina
in locis interdictis ... c. si sententia de sententia excommunicationis libro vi
non debent tamen admitti ad sacramenta facti curati
ecclesie in locis interdictis ut in ambobus de privilegiis et
communiter in glo

sepultura tamen laicis non conceditur licet divina celebrantur

preterquam et in vigilia festi ad vesperas quantum
ad officium incipit dies extra
de feriis c. i. et potest continuari usque ad
vesperas festi in crastinum et non ultra
formam istam. Certa non que certa in-
terdicti quo ad officium cum ea sunt stabi-
ta remanet in robore pro revocatis
omnibus privilegiis contrariis ut ibidem
in fine in iure co. ca. Similia concessa aliquibus
religiosis ut celebrare possint in festis
aliquibus certis et similia et etiam privilegium
contemplatorum et hospitalariorum de quibus
extra de privilegiis ut privilegia sunt revocata
et respicit dicta constitutio privilegia
preterita non futura. Quid si aliqui sunt pri-
vilegiati quod tempore interdicti celebrare
possint in pluribus festis numquid alii cele-
brare possunt in eorum ecclesiis. Dicit Innocentius
et hostiensis extra de privilegiis ut privilegia quod non
si sit eis privilegium personale datum puta
concedimus vobis quod possitis celebrare
possunt autem si sit personale datum puta
concedimus ut in vestris ecclesiis celebretur
Conceditur etiam tempore interdicti generalis in te
antiquo baptismus parvulorum penitentia morie-
tium et pueri rum quorum tamen non dedimus in
tempore interdicti confirmatio infirmorum et predicatio et
in ecclesia extra de sponsalibus non est nobis de pe-
tere quod inter dein eorum / et sedimus
non concedimus tamen confirmatio tantum parvulorum sed
hostiensis videtur dicere super ... c. ultimo quod etiam
adultorum tenet et in ultimo tempore interdicti
continetur tamen teneat in ultimo etiam ab excom-
municato contrahat extra in ea de eo qui duxit
in matrimonium quam polluerat. Dicit autem hostiensis extra de sponsalibus non
est nobis quod solempnitas suspendatur extra
de feriis capellanus et in primis et decla de
sponsalibus c. i. Dicit quod non debet fieri benedictio
nuptialis. Commune autem non concedit
extra si etiam baptismus adultorum ut in c.
quod penitentia sanorum exceptis excommunicatis
quibus non datur penitentia nisi in articulo mortis et
exceptis illis qui tamen dederunt in interdicto
nisi satisfaciant vel cavere possint caveat

in de sen. ex. aliud quod quia non et q.
illis est interdicto aut speciali quando iur
tur plures certe persone vel familia ali-
cuius ipsis interdictis eadem negantur [quod negatur / conceditur]
et conceduntur in interdicto generali omnibus
personis nisi aliud in pena contineatur quia
non interdicitur una certa ecclesia durante
illo interdicto non debent in ea celebrari
divina officia nisi quatenus permittitur a iure
vel nisi hoc fiat contemplatione speciali ipse
quia non dicunt aliquid specialiter interdicitur
quod ipse est suspendi prohibitus ab
aliis non intelligitur ut dictum est supra.
R. Sequitur videre de quarto articulo scilicet de
incommodis aliis adiectis que pro-
veniunt ex interdicto et suspensione.
Secundum autem quod civitas subdita per-
natur scilicet ut in ipsa non eligatur contra
de elec. in pravum [?] quod porro. Item suspensus
ab officio principaliter non potest celebrare divina
officia vel ministrare cetera sacra extra
de cle. ex. c. ii et c. postulasti xxxviii
di. presbiterum. alia tamen officia preter
missam tenetur non officiando sed quasi
privata persona secrete dicere xci di. [?] quin
quis eorum extra de pe. et re. quod inter
et de cle. ex. i. de dono [?] in glo. c. Item
suspensus vel interdictus non potest eligere vel
eligi extra de conces. pre. cum dilectus vel post-
ulari extra de postul. c. i. innotuit et glo.
preterea hoc est unum secundum Ho. de suspenso ab
homine vel canone ab officio et beneficio
vel ab officio tantum. Idem est de suspenso
a participatione tantum unde ligatus extra.
iiii. potest eligere licet non debeat eligi extra
de cle. ex. si celebrat. non est ut suspensus
a potestate vel interdicere vel suspendere extra
de exces. pre. tanta in glo. hic vel digitis
aut beneficia conferre ut ibidem et extra
de exces. pre. quia dubitatem quidem tamen
dicit quod eorum suspensus conferre beneficia
potest et dicunt quod non quia [?] suspensus
erat ab officio et iurisdictione et talis
non potest conferre sed contra eos est xxxiii q.

i. audivimus. Ideo dicunt alii quod suspensus
beneficia conferre non potest quia sicut principaliter
contemplatione intelligitur a participatione sacra-
et communione fidelium remotus extra de sen.
ex. si quis sit et principaliter suspensus intelligitur
ab officio et administratione remotus ar. in c.
tanta beneficium cum conferre et recipere po-
testate competit ratione ordinis et eius est
accessorium. i. q. iii. si quis obiecerit et cum
interdicatur unum et reliquum xl di. sicut eos qui
quamquam pure sint. Immo extra de consue.
cum dilectus et glo. et Ber. ibidem et intellige
hoc secundum eos de suspenso ab homine secus
si suspensus a canone quia per participationem cum ex-
communicato. talis enim potest eligere et alia
que sunt iurisdictionis facere licet non possit
eligi ut extra de cle. ex. si celebret. Similiter
sit suspensus a canone ab eo quod participationem
Ber. glo. ibidem et eadem pena punitur quia suspensus
ab homine quia in utroque casu est privatus
sacramentis et divinis officiis extra de sen.
exc. nuper [?] cum eum. et de sen. ex. cum medi-
cinalis. Item suspensus non potest beneficia vel
litteras pro beneficiis impetrare [optinere] extra de eta-
te bene in glo. Ber. et inhibitum sit cum be-
neficia esse denegada extra de ap. c. pa-
storalis unde est quia fuit absolutus
non licet ei retinere beneficium quod interim
acquisivit ut in c. cum bone in glo. c. et
si stet pariter et ultimo suspensus pro bene-
ficio est privandus ut ibidem in glo. plura
alia possent hic poni que posita sunt supra
ubi agitur de interdicto persone specialiter. De- ar. ut
cimo videre de quinto articulo scilicet qui quis
tenetur interdictum generale servare certa quod
sciendum quod tunc tenetur quia veniunt pred[?]
interdicti solempniter edita et publice pro-
mulgata aut publice observata contra
de postul. ad hec. nobis quod quidem vel [?] +
et q. sed vide quia primo per glo. ibidem
dicit sufficere, videtur quod probabilis fama
pervenit ad eum extra de sen. exco. de [?]
q. secundo quoniam et si dubitet de eo quod
tamen [?] intelligit debet ponere

interdictum servare quia per ea que dicta sunt patet [publice]
tractatur extra de cle. ex. illud. Item si
sciam aliquem interdictum esse privatim sed
privatim non dum publicatam iudicis sententiam presbiter
eum in divinis officiis vitare tenebor. Re-
spondet Goffredus quod sic si autem tamen probare
credo quia audivi a fide dignis qui
dicunt se audivisse sententiam prolatam sed
non publicatam si teneor etiam officiale
non vitare eam officialiter postquam
eum monuero quod si sit interdictus exeat
de ecclesia dum tamen valet consilium vitandi
requisitus quia non teneor sententias secre-
tas attendere nisi illas que ita sunt
solempniter publicate quod non liceat eas igno-
rare. Item si presbiter publice interdictum
sciens recipiat ad divina numquid ceteri
tenebuntur exire de ecclesia ne tamen Goffredus
interdicto communicent divinis. Credit Goffredus
quod non tenentur exire ut probant in-
dicendo secum divina nisi presbiter solus qui
recipit eum et nihilominus presbitero communicat
aut eis placeat factum eius. Item si
in ecclesia aliquis presbiter inqua sunt ali-
qui interdicti aliquem non prohibent aliquis
vellet celebrare numquid tenetur dicere
quod exeat interdictus aut si nullus exeat
moniti abeo cum tamen sint ibi aliqui licet
non cognoscat eos numquid potest ibi
celebrare. Respondeo secundum Goffredum talis presbiter
non tenetur illam etiam officialiter quando
dum sciat vel probabiliter credit esse ibi
aliquos interdictos sive cognoscat eos
sive non. Non debet ibi celebrare nisi re-
cedat tamen interdictus et pretextu oratione
precandi dum se divinis officiis ingerit
et si probabiliter credat quod laborent
ex ignorantia et quod moniti exeant
et tunc in presbitero credo celebrare alias non
si autem tenetur officialiter etiam illam
et sciat interdictos distincte idem faciat
in hoc tamen quantum ad vitandum interdictos

in divinis in divinis officiis quod dictum
est supra de vitando excommunicato. Si autem
non sciat distincte melius est cantare
eis quibus non debetur tamen quam
eis non cantare quibus debetur. Item
secundum in officio extra de sepulturis.
[sacerdotes] Item si interdictum sit latum occasione
illegiatorum ipsis non servantibus in-
terdictum licet aliis inde sumere occasionem
dicitur exemplum. Respondeo non quando tamen interdictum
sit latum violarunt ne sic contemptum videatur
concedere aliis celebrare extra de privilegiis
petisti. Non secundum Hostiensem ibidem quod si
civitas sit interdicta propter hospitalarios
id est propter eorum excessum tunc si ipsi vio-
lent interdictum nihilominus alii celebrare
non possunt. Si autem sunt interdicta pro hospi-
talariis procuratorum querela tunc si
ipsi non servent interdictum non tenentur
servare alii. Sequitur videre de eo articulo
scilicet de pena violantium interdictum. Circa
quod sciendum quod secundum Innocentium extra de
excessibus prelatorum tanta interdictum violat
quam tamen sumit officium exequitur in missa scilicet
offerendo calicem [illegible] et huius vel
celebrando aliud officium vel vesperas
vel matutinas vel similiter [illegible]
[illegible] non autem quando sit omnino vel
[illegible] ex hoc quod interest officio et
cantat cum aliis non tamen celebrat
vel aliquid facit tamquam in officio suo
agens cum hoc exercere ministeria in-
veniatur et hoc patet in [illegible]
[illegible]. Debet aliquis agere in suo officio
in ordine sive sit in ordine maiori sive
minori si agat hoc quod ei competit
secundum hec Innocentius secundum autem Hostiensem ibidem
non sit necesse quando ex hoc quod officio
cantat interest hoc est veniens quando qui
audit officium divinum excepto [illegible]
devotione sciens se contemptum in-

quia fecit divina celebrari et auct.
prestet et tunc fit irregularis ut in c. tanta
et extra de cle. ex. illud quod si et idem (simil.)
palle. dist. t. in spec. de dispen. Item
faciendo quod episcopus violans interdictum
homines ipso iure suspensus videtur in titulo
quod non potest excommunicatione vel beneficia
conferre et qui ei obediverit obtinens be-
neficiis ecclesiasticis est privandus et ab
officio et beneficio suspendendus et
ad sedem apostolicam mittendus prout recep-
tum ad hoc si [illegible] fuit in notabili
Bernardi [illegible] ut extra de excess. prel.
c. si sedes videtur si quis violat in-
terdictum canonicum ut extra de cle. ex. si cele-
braverit. Item qui scienter celebrat in loco
interdicto nisi prout a iure permittitur
vel nisi aliis sibi ex privilegio concedatur
fit ex hoc irregularis ut in c. cum non per papam
dispensatur fit etiam [illegible] ex hoc inelegi-
bilis ita quod non potest eligi vel elegi
in de sen. ex. li. vi. is qui. fit etiam inpo-
stulabilis quia violans interdictum non
potest ecclesie postulari extra de postu. c. i.
secus si ignorans nisi esset talis
ignorantia que non debet excusare
ut ibidem in glo. c. de p. talis etiam
est beneficiis ecclesie spoliandus vel si
mortuus sit vel moralis est in extremi
[illegible] ad agendum penam retrudendus
extra de cle. ex. postul. celebrans tamen (coram)
in loco non interdicto excommunicatis interdictis
non propter hoc esset irregularis quia hoc non
invenitur tamen in iure et pene non
sunt ampliande celebrans tamen in ec-
[illegible] sanguinis vel seminis effusione polluta
que est a iure interdicta ut extra de c.
et c. [illegible] non est propter hoc suspensus vel
irregularis licet aliis graviter peccet ut
in de sen. ex. li. vi. is qui extra de privileg.
tuarum in glo. in principio secus si talis
ecclesia ab episcopo interdicta [illegible]

lebraret ut ibidem. Item sepelientes publice
excommunicatos in cimiterio vel homines inter-
dictos fit [illegible] excommunicationis extra
de privi. [illegible] c. i. Item omnes qui in
locis interdictis quaqua divina celebrare
quolibet cogunt seu ad eadem audienda ex-
communicatos vel interdictos evocant omnes
excommunicati sunt publice et interdicti qui
in ipsis ecclesiis vocati a celebrantibus
moniti ut exeant remanere presumpserint
incidunt excommunicationem a qua non nisi
per sedem apostolicam possunt absolvi in c. grave
Item fratres minores in ipsis ecclesiis tempore
interdicti recipientes ad divina fratres de
penitentia eo ipso sunt excommunicati non ob-
stante quocumque privilegio nec nisi a papa vel
locorum episcopis possunt absolvi ut ibidem
in eodem. Item religiosi quicumque inter-
dicti generale quod a [illegible] fratelli
vel matre [illegible] sermonis [illegible]
tenentur tamen moderamine [illegible] c.
alma [illegible] in [illegible] non
[illegible] non ipso facto sunt excommunicati
et non obstantibus quibuscumque privilegiis
eis concessis conventionibus statutis
et consuetudinibus quibuscumque in c.
ex frequentibus. Item qui de [illegible]
corpora in cimiterio tempore interdicti [illegible]
[illegible] interdictos sepelierint ipso facto
sunt excommunicati nec possunt absolvi nisi
prius ad arbitrium diocesani episcopi [illegible] quibus
premissa iniuria fuit irrogata satis-
fecerint competenter nullo eis contra
premissa concesso privilegio suffragante
in de sepul. eos. Item si quis clericus
degradatus vel ab officio suspensus
predicto [illegible] attemptaverit aliquid
de officio sibi interdicto et ab episcopo cor-
rectus non destiterit omnibus modis (desistit)
excommunicetur et si nec sic ad requisitionem
ecclesie per potestatem secularem [illegible]
dampnetur extra de cle. si quis presbyter

Item quicumque excommunicatus vel ab homine
suspensus celebraverit de iure debet officio
et beneficio privari et etiam deponi extra
de cle. ex. c. tua. dicit vetus et glo.
et c. latores et solus papa cum eo dispen-
sat vi. de pena et re. in c. cum et
de sen. ex. c. cum medicinalis. Aliqui au-
tem deposito s. quod solus papa restituat
eum. Hu. dicit quod sic quod probatur vi
q. i. si quis presbiter. Sed non vetus c. tua
dicit vetus glo. et distinguunt quod si episcopus
cum aliis episcopis deponit eum tantum
a sacerdotio potest eum in ordinibus
susceptionibus recipere et sic de aliis or-
dinibus arg. xv q. vii qui ad ...
et c. si quis presbiter. Si autem deponit
eum ab omnibus tunc solus papa re-
stituit nisi postea venerit quod in-
iuste depositus fuisset. Sic intellige
xi q. iii. c. i. Item clericus qui non
servat locum interdictum est suspensus ab
officio et beneficio extra de excess. prel.
c. tanta vetus et glo. Item suspensi
a confessoribus ab officio ad tempus et
si celebraverint ... irregulares non fiunt cum
hoc non sit expressum in iure arg. vi de
sen. ex. is qui c. i. li. vi. Sed non iuste
suspensus ab ingressu ecclesie si se ingerat in
ea divinis ... agens officio sicut
prius fit irregularis et si hoc modo interdicto
... decedat non potest in ecclesia sive
cimiterio nisi penituerit sepeliri vi et
is cum nisi. Secundum per se divinis contra
et ingerat. Quod ubi non an ... non
erit irregularis ut si sub dio vel tentorio vel
privata domo cum altari viatico cele-
braverit vel forte celebrantibus celebret.
Item episcopus a pontificalibus suspensus si hoc
non fit irregularis si celebret a pontificalibus
quia non sunt de substantia ... in ...
expresse in iure arg. de ... pene et idem
minorum extra de sen. ex. c. cum medicinalis

fit autem irregularis si consecraret vel ordinaret.
Item suspensus a sacramentorum perceptione sed
hoc et minori excommunicatione c. cum medicinalis non
fit irregularis si celebret quia non sunt ordi-
naria et laici percipiunt sacramenta
et dicit idem de suspenso a collatione sacra-
mentorum quia etiam laici conferunt
sacramenta ut patet in bap. Secus in
suspenso ab ordine vel officio vel executione
officii vel celebratione misse vel quolibet
alio simili quod sit proprie actus ordinis
quia tunc est irregularis si faciat contra
interdictum arg. in c. cum medicinalis ut
extra de sen. et re. in c. cum hoc etiam
supra c. cum medicinalis dicit quod suspensus
ab ordine de quo ibi fit mentio consequenter
efficiet etiam ut conferat sacramenta
ut prius efficaciter ut prius est sum-
Secundum si diaconus vel acolitus epistolam
dicat prius apparatu sicut est alicubi con-
suetum. Sed minorum super c. tanta si
compte(?) fit in equa ... quod prius
distinctione ordinis quis legat epistolam
vel portet cereos vel aliquid aliud per-
tinens ad aliquod officium faciat et irregularis
qui illud officium facit et non tantum
ut subdiaconum epistolam solet legi ibi fit
irregularis quia xxi q. iii si quis episcopus
ex ... generaliter dicitur si quid de sacro
ministerio contingit sed hoc videtur in-
telligendum de illis qui sunt certo ordini
deputata. Secus de aliis ut misera cum
... et huius ecclesie et quod
hic. ibidem et extra di. Decipitur vide
de vi. ... aliquis per interdictum et suspensus qui fu-
erit quod sciendum quod sicut suspensus dicitur
est de pena extra. ita dicitur de pena in-
terdicti et suspensi quod quicumque ... conire
audire et quidam que sunt dicitur esse
sua ... et que audire ... c. sup.
xi. vii. c. iiii. et v. Primo autem dicitur
de illa que ... Circa quod primo
sciendum quod sunt ... canones

in quibus fuerit interdicti propter criminalis et punit contra preceptum c. in pontificali ... in tantum vi. 2us invitati vii. 3us invitati xx. 4us invitati xxii. 5us invitati xxiv. 6us in libro vi. 7us est quod civitas interdicta celebrat electo sepe si ea que preperiuntur per nam in ipsa electione non fuerit diligunt et pene fraude erit interdicta c. ex de elec. in pericula c. de his aut et ex parte quanta ut ibidem ergo non est tantum pene late sed ferende, scilicet quod tunc corum si noluit etiam minime tenetur sententias ad absolvendum c. statutum in fine viii est plures capitulis in quibus pena fuerit presumptoris (*margin:* ho fide / in pos / gentem / fidei / c. de hereticis / ad abo) ponitur, quorum est de quo supra c. in cantu viii. 9us est quod presumptus est abrogatum per ecclesie contra mentem professionis predictam comitans nisi quamvis monitione canonica cum tribus testibus ydoneis c. de regularibus. ex parte x. 10us est quod presumptus est percepturus abrogatum ecclesie et admittens officia predictam feudis comitans vel restituit presumptus non instituto id est si non presentat tamen pene id est etiam si requisitus non tradat infra mensem cum sepultura et de his tenebis in c. cum medicinalis et ibi et glossa. xi est quod presumptus abrogaverit ecclesie xviii de quo supra c. xi. ad q. + sed inquit celeb. xii quod episcopus et presumptus abrogatum ecclesie et inferiores ab officio et beneficio quod ob prevaricationem procurationis visitationis debita exigit pecuniam vel munera ab invito vel etiam recipiunt violente vel etiam recipiunt procurationem in victualibus occasione visitationis cum non visitaverint tales iniquia presumpsit punit si infra mensem duplum eius quod receperunt ecclesie a qua extorserunt non restituerint presumptas punit iniquia donatorum restituere. Ut supra. Ut patet eis adantibus remitti vi. de cens. exigit possint tamen diebus quibus visitant pecuniam recipere pro procurationibus moderatis et felicis / Nota

quod visitationibus aliis causa ob visitationem non debitum est locum super pena quod imminet ibi ratione visitationis et per maiores Jo. And. et gloss. provinciales et fratrum eorum si indigeat visitatores pecuniam exigere possunt per. Ergo si tam modicum extiterit et pervalens recipiat quod non est visibile quod aliquis moneat vel donator. Ex hoc per amplior fiat non est locum huic pena. Nota etiam quod familia visitatoris tenetur de eo quod recepit visitator etiam tenetur de eo eorum c. xi de elec. si. Nota etiam quod presumpsit predicti si interdicto durante inolant in cimiterio non sepeliantur et si mihi in ecclesia celebrent in pro officio ut primus fuerit ut in de depen. ex te tum necnon partim ab alio causa cuppa absolvi ut ibidem et c. cum medicinalis sententia et restitutione status absoluti partim ... c. de depen. non est et hoc in mittit in sua predicta et exigit ibi quoniamque de hoc Jo. An. Nota ampliorum quod cum de interdicto et exigit in victualibus etc. nomine victualium per glossam continentur eius potus vestes strata et que sunt necessaria ad vivendum ff. de ii. significatione tibi victus et hoc pertinet ff. de ali. leg. per legatum / xiii est quod presumpsit, sibi abrogatum ecclesie si punit episcopi et presumpsit ecclesie non ab officio et beneficio quoniamque prelati aut ecclesiastice quecumque persone seculares vel intres vacantibus quibuscumque sibi subiectis aliquo dignitatibus personatibus prioratibus vel ecclesiis bona immobilibus eorum redditibus vel mistis in ipsis inventa vel in tempore eorum vacationis obvenientia que in utilitate eorum deberent expendi vel futuris successoribus fideliter reservari per yconomum si est in ecclesia vel personam cuius custodia sit per Jo. An. quoquomodo occupantes et remanet presumpsit per quamcunque beneficiorum per Jo. An. et officio

li ti

donec restituerint predicta nisi sibi con-
petent spirituali privilegio vel consuetudine
iam sive prescripta vel alia rationabili causa
in de ordinario officio privilegiis unde non obstet can-
cio ff. Jo. an. Nota quod ista resti-
tutione non est nova alia absolutio
quod innuitur per hoc quod in textu dicitur donec
restitutionem fecerint de predictis et si non-
dum [illegible] contrahunt et de inhibe-
tione in c. primo. Jo. an. hec ibidem / nota
etiam quod per hoc prius et etiam celebrent
nisi esset in de sen. ex. is cui. sec-
undum quod etiam [illegible] et quod tu dicitur
in c. precedenti si autem etiam de iure
spirituali competit bona predicta hoc tamen
de illis bonis intelligitur que corporis
recepta sunt super [illegible] prescriptoribus et ministris
ac honoribus in [illegible] utique ad re-
dditus novos congrue percipiendos
ut notatur in c. primo omnibus de statu
[illegible] receptionis legatorum
et nunciorum sedis apostolice et reliquis
ex de prebendis [illegible]. Hec Jo. an. / xv
est quod prioratus est ab officio et quod
cum beneficiis quotienscumque decedente
prelato ecclesie katheralis vel [illegible] ac colle-
giate bona ab eo dimissa vel vacatorum
tempore obveniencia occupat et in utilitatem
eiusdem ecclesie debent convertendi vel eius
successoribus fideliter reservari privatus est
[illegible] plene restituerit quicquid
extiterit de predictis non obstantibus privi-
legiis consuetudinibus statutis quibuscumque fuerint vallatis
in de elec. quia saepe et videlicet quod
de fructibus eius ecclesie efficiatur in de elec.
cum ecco. ff. porro restituere autem ipso
[illegible] ipso iure. [illegible] alia poena restituitur
ut dicit Jo. in [illegible] si qui quod etiam in-
nuitur cum dicitur in c. quia saepe dicta est
et ff. Jo. an. hoc non habet locum in hiis
que obvenerint ratione iurisdictionis in quo
[illegible] puta correctione dispensatione
vel sigillo et cuius [illegible] autem est ex

[Marginal note:] ex solutis debitis si quid sunt et reservatis hiis quod fuerint [illegible]

primum in vi. de elec. statuit hoc sive
solum in omni emolumento quod provenit
ex iurisdictione et sigillo cuiusque ecclesie vel
secularis aliis utrumque ad prelatos eorum
non vacantibus pertinet consuetudine
vel quolibet contraria non obstante ita tamen quod
hiis et similibus rationabiles reducantur
expense hoc tamen non extenditur ad privatas
personas ratione ad quas dignitatum quod
pertinet iurisdictio vel eius emolumento
devolvitur sede vacante de consuetudine
privilegio vel iure alio spirituali ut ibidem / non
est ff. Jo. an. quod illud c. quia saepe
intelligitur de vacatione ecclesie que tunc ad
particularem prelatum per eius mortem viduatur
dicit quod glossa de elec. [illegible] de se et habet
locum [illegible] in ecclesiis coll-
egiatis precedens non in ecclesiis aliis non
extenditur ad canonicos et qui non sunt
de collegio ut patet in c. quia saepe / xvi
prioratus est ab officio per viii annis conser-
vatorum qui se faciunt [illegible] de aliis
quam de manifestis iniuriis et violen-
tiis seu ad alia que iudicialem indagi-
nem exigunt [illegible] extendunt potestatem
in de off. de le. Hac constitutione ut
ut dicit / xvii prioratus sunt ab officio pre-
lati de quibus supra t. et tam. in / xviii
privatus fit a receptione beneficiorum clerici
de quibus ibidem / xviiii privatus est per
annum ab officio nisi iudices ecclesie ordi-
narius vel etiam delegati tenent [illegible]
et [illegible] in [illegible] pro aliis
in iudicio quidquid faciunt pro gratia
vel pro sortes et si sit privatus se divinis
ingerit irregularitatem incurrit a qua ipsa
tamen absolvitur in de sen. et re iudi-
cata cum aeterni ff. si quis autem et dicit quod
hec poena locum non habet in arbitro
quod est contra ff. Jo. an. si sit arbiter
cum compromissarius secus si succedat in
locum ordinarii vel delegati ex de
off. de le. de arbitro et eadem ratione

vii xvi

nec in auditore cum tali privato communicare q.
i. et q. iulian. Secundum quid talis erit
privatus est a beneficio dicto ibi. quod non quia
est pena sed quod contrarium xxxii di-
stinctione. Preterea / et non quod iudicium fieri dicitur
propter partes qui iudex est corruptus
prece vel precio amore vel odio / xxvi
privatus est ab officio clericus concubinarius
notorius de quo supra l. vi. t. x. c.
sed quia quesitum / xxvii privatus est ab ad-
ministratione spiritualium et temporalium qui
contrahat etiam sibi commissa quod debita
alienis aut locat per se seu aliis con-
cedit quibus possunt ecclesie obligari
inferius et reddere debet indempnem
sed in quo est contracta nisi ecclesia vincatur
restituetur sed nec etiam talia debita
solvere tenetur ecclesia de rebus et non aliter
sed quibus prohibitorum et despoliati sed quorum
dam iudex et iniusto contra ligat aut sub
pena privationis sed quod iniusto idem
tamen iuniores episcopis ut vi. de pe. ecclesia
quia periculosum. sit tamen licet pena
per episcopum consuetudine relaxari quia ipse licet non
retinet sibi ecclesia de pe. ecclesie. cum sed
non debet licet facere iniuste ut in deputati
compilatur ecclesie ecclesia de re. sed cum
olim et sed talis privatus iniuste sed
erit irritus ut de re ibidem iniusto et
tamen eo prepositus primam potest dispensari
ecclesia de pe. ecclesia cum medioalis / xxviii
privatus est tertius a beneficiis et qui
defecit improbatione eius non obiicit
contra personam electi ad aliquam
dignitatem vel personatum. ad quem sed d.
tempus illud se ingessit eis ipso iure
protestatio privatus erit nisi manifeste
sine constitit quod talem impedimento sed non
eligit vi. de elec. statuimus et intellige
hoc de beneficiis illius ecclesie dicto

electione agitur ut ibidem et sed compromissa-
riis / xxviiii idem in eligentibus sed elec-
tionem infra tempus debitum electo non
presentet illius dumtaxat qui in hoc
culpabiles sunt vi de elec. cupientes
q. ceterum / xxviii idem in compromissariis
qui fecerint eligi indignum nisi compro-
mittentes illum sunt rati vi. de
elec. sed compromissarius / xxix privatus
sit collatione ordinum sit ecclesia privati
potestate conferendi ordines ista scilicet
excommunicati privati licentia degradati
depositi suspensi privationi fornicatori
notorii et ibi qui renunciaverunt loco
et etiam dignitati et ordinati ab aliis
presbyteris ab executione ordinum privati
privati de suis omnibus licitis exemplis
l. vi. t. iii. et sed pro his isto q. continentur
xviii ca. qui cum aliis permissis fecerint
xxxvi / Item privatus est potestate aptitudine
conferendi ordines qui ordinet
eos qui non sunt sibi subditi de quo supra
l. vi. t. iii. ar. viii / Item conferendo
primam illicito privatus est per annum
collatione eius de quo supra ibidem
t. ix / Item privatus est aptitudine ordina-
di qui confert eidem eadem die plures
ordines sacros de quo supra idem t. iii
ar. iii q. sed est per eam conferentes
xl privatus. sit ab executione ordinum
ordinat ecclesia tempora statuta de quo
ibidem ar. i. di. / xli. sit privatus ab exe-
cutione ordinum enormiter cum de-
quo ibidem t. vi / xlii a bigamis scien-
tibus se bigamos esse t. vii. li. / xliii
privatus est prelatus a ministrorum co-
tra interpositam et subditos eius ac
sed fuisset appellatum ab eo ecclesia de acti
cum dilatis credit tamen quod sed
iusta causa subesset eos punire possit
per archiepiscopum et t. olim ubi contra

in speciem prosiliant. licet nigro dicat c.
olim. / Suspensus clericus qui elegit in-
dignum scienter ad etatem suam et mo-
res electionis eiusdem pro illa vice est
privatus et a beneficiis ecclesie per tri-
ennium est suspensus / episcopus non quia sic
faciat vel permittit si illa vice privatus
potestate conferendi beneficium aliud
si ad eum pertinet prius tollo et in-
super acceptorem ipsum beneficium debet
suspendi extra de elec. innotuit est et
c. cum in cunctis nisi intelligo et glo.
Suspensus suspensus est ab omni actu limo
ligatus viii. q. extra de sen. ex. solet
q. si / Suspensus quicumque vel minor vel
predicator qui recepit ad professio-
nem suam ordinis ante annum elapsum
probationis suspensus est a receptione quorum-
libet ad professionem eiusdem vi. de reg.
non solum nisi et s. li. e et de an pri-
ores qui non puniant eum absolvunt
extra de sen. ex. cum et extenditur hec
constitutio ad omnes mendicantes vi. de
in constitucionem / Suspensio ecclesie et civita-
tis suspensus extra interdicto [illegible] posito
sup. t. de sepul. li. vi. q. quod si quis
in . / l. qui concilium provinciale
celebrat quilibet episcopus convocare debet
omnes abbates et clericos et presbiteros
in se per annos et debet eis acta co-
ram eis recitare quod si non fecerit est sus-
pensus ab officio duobus mensibus di. xviii.
c. ult. / Si episcopus ordinans sacerdotem paciendi
penitentie solempnitate est suspensus a ce-
lebratione misse di. l. v. ult. / Suspensus
episcopus ordinans aliquem in viii est
per annum suspensus a celebratione misse l. l.
xxxiii di. c. l. et in decreto dic ut
sus. li. vi. t. li. e. iii. q. aliquid p.
latius tangere etc. / Suspensus qui sepelit
usurarium manifestum in cimiterio vel

eius oblationem recepit tamen debet ad
reddendum quod accepit usque dum
maneat suspensus ab officio donec ad ar-
bitrium episcopi satisfecerit extra de usuris quia
frunt et c. ulti. canones non late
sed ferende sunt suspensionis debuit
enim suspendi ab omni officio clericus
infamatus adulterio si indicta sibi
purgatione canonica defecerit in ea
extra de adul. significasti. / Venator
episcopus quibus mensibus presbiter duobus
communione privetur. diaconus ab officio
suspendatur extra de cle. ve. episcopus. presbiter
qui in conflictu dat consilium pacem
cum violentia et lapides proicit
et homicidium perpetravit per biennium a cele-
bratione misse suspendatur extra de cle. per cus-
sorem in / Presbiter qui prohibet clandestina
coniugia contrahere vel etc. aliis immo
qui ipsis interesse presumit per triennium ab officio
debet suspendi extra de clan. spon. cum
in tanta q. sane / Clericus qui curat
superna tonsura suspenditur a suis ordi-
nibus et dignitatibus extra de statu qui
a predecessoribus / infamatus de aliquo
enormi crimine deficiente accusatore per
aliqua monitione si se non correxit
debet suspendi usque ad condignam
satisfactionem sive ad canonicam purgationem
in qua si defecerit suspensus ab officio
et beneficio detrudi debet in monast.
extra . in q. v. presbiter ut extra de pu. c.
ut et c. ult. / Si etiam quis suspen-
satur ab officio et beneficio pro enormi
delicti et scandali et in fama inde
orta extra c. ult. intelligo et glo. / pre-
sbiter qui benedixit secundas nuptias ab
officio et beneficio suspensus cum literis ipsius
episcopi ad se. ap. est mittendus extra de se.
nup. capellanum / qui post / Clericus sta-
tuta recipiens de manum altius quam
de manum ipse vel bellator ab officio

et beneficio debet suspendi extra de falsa
dicta / clericus qui percipit eandem prebendam
pace auctoritate episcopi debet ammoneri
suspendi extra de iure patronatus . preterea est si
electione facta in discordiam eligentes
non miserunt ad curiam propter hoc instructos
ut oportet nisi causa iusta eos excuset
a perceptione beneficiorum illius ecclesie de
cuius electione agitur per triennium sunt suspendi
ut vj de elec. cupientes quia circa
sed religiosi cauonicas eorum priores
et tercios priorum aliqua de conte
storum venire presumpserunt suspendi sunt in morte
receptos excommunicatos vel interdictos
ad officium et celebrando in ecclesiis suis preter
alias penas eis expressas licet etiam
in quibus hoc presumpserunt sibi interdicant
interdicto et si in morte ibidem non est
tamen late pene et consentit extra ibidem
c. dicens quod pena est prepera
ferenda et quererint de ibidem extra de
privil. cum et plantare nisi et ar. c.
c. tua. Sed religiosi post lata ab
episcopo penam interdicti contra ecclesiam ce
lebrarunt ibidem sunt ab eodem suspendi
ut in c. tuarum / clerici ad electionem ad
mittentes sponte laicos ab officio et
beneficio debent suspendi extra de elect.
quisquis / clerici quorum ad equales
potus mittat et qui crapula et c.
bibitate nisi a superiori moniti destiterint
suspendi debent ab officio et beneficio, propter +
scandalum quod oritur exemplis eius extra
de vita et hon. cler. c. a crapula / clericus qui fatetur
crudelitate subditi sui cedi ad tempus
debet suspendi in ecclesia quo sup. li. vj c.
xvij ex vij ad fi. notabilem qui loquitur
contra ubi notatur quod non tantum confirmans
indignum quo ad etatem scientiam et mores
suspendi debet ab officio et beneficio et
tamen debet potestate confirmandi proximum pre
teriore extra de elec. innotuit est / episcopus

qui post primam et secundam correctionem sibi
factam in concilio fuit in neutris cul
pabilis conferendo beneficia indignis
per triennium concilii suspendi debet a beneficiorum
conferendum et idem puniretur in capitulis que
pena propter solum superiorem relaxari potest extra
de preb. grave / episcopus conferens scienter
beneficium excommunicato suspendi debet a collatione
beneficiorum extra de cle. ex postulastis
et a perceptione primorum beneficiorum extra
de cler. excom. est / conferens ordines
sacros scienter bigamo suspendi debet
a collatione predictorum ordinum dispensari
tamen potest cum eo extra de bigamis sup.
eo / conferens extra tempora statuta ordines
suspendi debet a potestate ordinandi de quo
sup. li. vj c. iiij. ar. j et idem in ordi
nante solempniter penitentem ut ibidem c.
xvij. dist. / ordinati per saltum vel ministrantes
tes furtive et etiam in officio ordinis quem
non habent illi inferiorum ordinatorum aliquid
de spiritualibus vel solempnibus et obmissi
suspendi debent ab executione ut sup. ibidem
c. c. ar. ij. n. et ar. v / archiepiscopus qui
singulis annis cum suis suffraganeis
provinciale concilium non celebret debent
suspendi extra de accus. sicut olim / exem
violat fidem vel iuramentum debet suspendi
ab officio et beneficio extra de fidem. c.
ij. Ad hoc non quod pena interdicti et
suspensionis lata ante non extenditur
ad episcopos et supra nisi de episcopis expresse
mentio fiat ut in vj de sen. ex. quia pe
riculosi. Decernitur interdicti de pena interdicti
et suspensionis que statuit circa c. fs
iudeos et contra que eam potest fie
ecia quod quando quod quicunque potest
excommunicare potest interdicere et suspendere
et eius et punire quicunque potest excommunicare
potest interdicere et suspendere et ergo huius cum
tamen sub tempora ecclesiastica continentur nun
quam potest per tempora ecclesiastica tangere potest

c. de vita et ho. a crapula / clerici qui frequenter sunt +
pendendi ab officio et officio

hec tamen facere extra de censibus pagina quanto uni
cui libet sit prohibitum quibus potest excommunicare
et quibus excommunicari per quibus potest quibus potest
interdicere et quibus suspendere et quibus inter-
dici et suspendi et de commutationibus et hoc
extra de his que fiunt a maiore parte capituli
licet extra eodem c. quod episcopus qui ex officio
suo tenetur cogere subditos ut non sint
interdicti cum pro iudice habeatur. Sed tamen
hoc dubitatur de quibus scilicet utrum ordina-
rius interdicere possit ecclesias exemptorum
Et videtur dicendum quod non cum consentit
Vide extra de privilegiis. tuorum. libro. Sed medio quod
tamen de iure communi sciatur tenetur interdictum
generale quod ipsi generaliter interdicitur totam
terram tenetur illud servare ad hoc quod contra
de temporibus cum ut nos dicimus parte cum
patribus nisi ad hoc sint specialiter privilegiati.
Vide de privilegiis. cum et alias possent eos ex-
pedire cum delinquunt puniri extra de privilegiis.
patentibus et c. cum et plantare inter et
de hoc in capitulo predicto v. privilegio
Alias potest ergo ordinarius interdicere vel
suspendere capellanos libertatis inspicio conti-
nentur hec verba scilicet in speciales et quod obet
ro filias nos recipimus licet quod hec verba
non sint excepti a iurisdictione eorum
quo ad alia in dicta pagina ... Vide
episcopus contra extra de dictis parte possit sus-
pendere et absolvere subditos suos. Et quero
utrum possit ... utrum eam
interdicere possit parte eadem videtur quod
non quia licet ille de capitulo ipsos inter-
dicerent quod esse non posset quia nullus
potest esse iudex ... in ... in nisi
cum quod non contradicit sed in ... c.
quod hoc de consuetudine ut interdicit pre-
sbiteros sed eandem ut ibi non fiat of-
ficium ... delicti ... vel aliquorum uni
ipsi possent in alia ecclesia celebrare et
sic cum episcopus interdicat parte eadem
kathedra ipse ibi non in aliis ecclesiis

cessat ad minus. extra de off. ord. irrefra-
gabili in glo. c. Utrum vitalis vel
archiepiscopus quod idem est interdicere possit ec-
clesiam vel civitatem. Et quero quod non de iure
communi extra de his que fiunt a maiore parte capituli
scilicet possit esse de consuetudine speciali
extra de ap. dilecti. in textu et glo. ...
Utrum prepositus possit amplius suspendi
Et quero quod sit excommunicatus posset am-
plius excommunicari extra de sententia excommunicationis
in glo. Utrum ipsa delicti totius capituli
vel maioris partis cum tamen episcopus non delin-
quens possit interdictum esse circa ca-
thedram. ab aliquo legato interdicta. Et quero
quod sit ut extra de his que fiunt a maiore
parte c. quia ... semper salva
provisione pontificali quo tamen non posset
ut propter ... eius delicti lata parte interdicti
extra de privilegiis. quod non nulli et c. quamvis
hec ... suis aliquis specialiter sup-
ponat personam et terram et familiam
parte iurisdictionis alicuius ecclesie ... nisi
episcopus ille terram alicuius ... inter-
dicere. Et quero quod sit extra de immunitate
ecclesiarum ... clerici tenentur
ad minus cessare. Et quero quod sit excom-
municato. licet eum ... in communionem
specialem non posset ecclesias et personas
ecclesiasticas suspendere alii subponere
... tamen tamen cum ... te
extra de iure. pro. hec ...
... iudicum de ... f. qualiter
parte interdicti vel suspensionis debet fieri
et qui tenet et qui non tenet terra
quod sciendum quod non est ferenda
parte suspensionis nisi premissa mo-
nitione canonica ut dictum est supra
ubi agitur quod quia tamen potest fieri
aliter parte lata excommunicationis vel interdicti
vel suspensionis contra prelatos

tn̄ excommunicatus ea ꝑ tempore quo in
ex. incidat non tenet vj de pena ex.
statuit hoc autem scilicet quod monitio
precedere debet intelligi ꝑ Innoc. ex.
de appell. ad hec. cum/cui suspensio vel
interdictum in aliquem fertur contumacia
sententiis si inponatur ab homine ex pena
sed ꝑ Ho. ibidem hoc intelligitur de
pena quia quis ipso facto incidit a
canone statuit tunc enim non oportet
precedere monitionem. sententiis si imponatur
ab homine ex pena quia tunc monitio
precedere debet ar. ex. de consti. cle. et
in. sicut ad extirpandas et c. si
clerici vj de off. ord. si canonici
debet esse inscriptis ferre sine causa
contestatione expresse infra mensem
audire si requisitus fuerit ideo et
si faciat in eos contra de quo istorum
est suspensus ab ingressu ecclesie per mensem
et a divinis officiis interdictis cum quibus
exequatur pena interdicti et susp. sine
ex. vj de pen. ex. tn̄ medietatis
inter et glo. quod intellige Innoc.
et Ho. in glo. ibidem de interdictis per
non locorum habent enim locum in personis
et interdictis ab officio et beneficio et
sacramentis non in aliis interdictis non
debet autem episcopus ferre sententiam excommunicationis
vel interdicti vel susp. sine consilio capituli
sui ex. de excess. prel. et in inter et
glo. de hoc autem ꝑ Innoc. et Ho.
ibidem intelligitur quoniam tamen si imponitur
pena vel interdicto pena vel ad tempus
multum longum quoniam enim non debet
ferri sine consilio ex. de his que
fi. a ma. [illegible] alias autem qualiter
[illegible] consuetudine et decime cum non
requiritur consilium capituli ex. de off. ord.
tn̄ ab eorum tn̄ esse sub delegatus

solus possit valeat excommunicare ex.
de off. dele. ex litteris vel sicut Innoc. qui
episcopus procedit ex officio suo tunc ma-
xime locum habet quod de consilio capituli
debet ferre interdictum quia tunc magis pro-
cedit in figura iudicii tamen contra
tunc episcopus et quilibet alius posset ferre
ut Canonici non sine causa tamen cuiuslibet
ecclesie secularis vel regularis qui cessare possunt
a divinis ex consuetudine vel alio iure si cessare
voluerint exprimat sue cessationis causam
in instrumento publico vel in litteris pate-
tibus suo vel alio autentico sigillo
munitis et exhibeat id vel illos ei
contra quem cessant hoc non ꝑ [illegible]
i. ca. non expressa in instrumento vel
litteris [illegible] et appellatione non facta
vel ea expressa non inventa licita quod
quid medio tempore perceperint ab ecclesia
restituet que propter hoc dant non per-
cipient et de dampnis et iniuriis ei
quia cessant [illegible] suis [illegible] sa-
tisfaciant. causa autem licita inventa
tenetur ille ad interesse canonicis et
ecclesie ad quantitatem [illegible] ar. [illegible]
taxandum vj de off. or. si canonici
Nota quod causa cessationis debet
esse rationabilis et manifesta ex. et
irrefragabili [illegible] / non ei expressione
subiecta vel alia [illegible] offensa cessatio
fiet sed [illegible] in iniuriam [illegible] ut quia
sunt statuta sunt contra libertatem
ecclesie imponitur [illegible] clericis taliqe
detinentur canonicis vel clericis per potestatem
secularem et his ex hoc ait quod de
iudicio c. si canonici quod ille qui sine
cessationis causam dederit tenetur ad
omne interesse canonicis [illegible] est [illegible]
dans occasionem interdicto restituere tenetur
dampna que ecclesie religiosi et hospi-
talis loci interdicti in clericis et ob-
lationibus [illegible] interdictum sunt passi [illegible]

in c. si canonici. Nota est quod
talis cessatio non dicetur medio tempore
interdictum sed canonicorum illorum orga-
na essent suspensa unde tali cessatione
durante potest ibi episcopus et alibi cele-
brare pure irritate non iudicio quod celebrare
quod non esset si esset interdictum extra
de officio quod tanta Jo. An. Guil. et Gar-
sia nec ipsi canonici possent interdicere
ecclesiam extra de hiis que fiunt a prelato sine consensu capituli
et hoc de stricto iure cum potius dominium
spectat et sic potest intelligi extra de ap-
pellationibus dilectis vacante tamen sede possunt
quod de iure communi in ne sede vacante episcopus
licet Jo. An. videtur c. si canonici adhuc
per interdicta cessatione non fiet dili-
gentia ea que prius consueverunt in de-
officio ordinarii quamvis ipsa cessatio non
fieret sed ut prius in alia ecclesia cele-
bretur ut ibidem. In propter interdicta cessatione
supponentes ymagines sanctorum spinis
et urticis sicut faciebant aliqui consuetum
sunt puniendi ut in c. si canonici quod
si contra sicut statutum est supra c. viii
ar. in de sen. ex. ita et intelligendum
de pena interdicti et suspensionis quod dicit Fe(li)
nuste et hoc supra secundum extra contrario
et concordie et fere omnia que dicta sunt
ibi sicut est locum in pena interdicti et
suspensionis illa est que dicitur ibidem ar. in
de purgatione in iuste excommunicati pro
magna parte sicut est locum in purgatione
in iuste interdicentis et suspendentis
iniusta est quod ponitur ibidem ar. iii
et v. de iure Feudi privatione interdicti
et suspensionis sicut est dictum est ibidem ar. i
quod pena extra in multis capitulis non
tenet infra et intelligendum de pena inter-
dicti et suspensionis et quasi omnia que
ibi dicuntur in quantum tamen excommunicationem
dicta et quia potest tamen interdictum et sus-
pensionem in predictis c. si vivimus supra ea
que competunt pene interdicti et sus-
pensionis distinguenda prudenti relinquo

ista similitate relinquo. Quod si quis
appellatione defendit ab interdicto et suspensione
ideo si procedit defendit extra de ap.
ad hoc quia a gravamine etc. dilectis
si non sequatur non defendit in de pen.
ex. i. lib. viii q. et vii. In quibus duos
excipiuntur contra et minus alios
proposita quod dicitur est nisi suspensi sit ge-
neralis sicut pena excommunicationis trahit secum excommunicationem
nec appellatio sicut ab ea non
licitum est suspensi c. ix ar. i. tamen si ita
et pena interdicti et suspensionis et sic intelligit
Jo. An. supra de suspensione ab ingressu
ecclesie vel divinis ut littera sonat dicti
c. is cui quia in suspensione ab ingressu
non ab ingressu possessionis vel possessionum
vel interdicto ignis et aque non sic est
sic locum supra de ap. l. non tamen talium
enim suspensionum vel interdictorum effectus
bene suspendi per ap. sequitur dicit causam
esse in quo dampnati prohibetur interesse
statim prima supra de ap. constitutum
Secundum in suspensione a beneficio Ideo
secundum Innocentium extra de ap. ad quod quia appellatio
non suspendit in aliqua appellatione sus-
pensione ecclesiastica. Ideo non distinguit
quod autem quis suspendatur a beneficio
et tunc tamen illud sit spirituale opinio
Innocentium est alia autem a receptione beneficiorum
que est temporalis et tunc appellatio bene
suspendit. Ideo secundum eum si dicatur suspendo
te a percipiendo secus si dicatur a tali
quia illa est spiritualis secundum Jo. An. satis
videtur per c. is cui quod suspensus a bene-
ficio tenebitur per se ap. sequitur tamen
dicatur ab officio et ab ingressu ecclesie et
si idem in suspensione beneficiorum esset
hoc expressisset unde secundum eum in hiis
spiritualibus nunc per que ligantur dicen-
dum c. is cui est locus suspensione
quod iudex post appellationem tulit sen-
tentiam interdicti in quo celebrans

suspende te
+

in loco interdicto sit irritus. aut
excommunicatio sententia prius non comprobabili super in-
dex appellationis contumaciam aut appellatorum
non tenere. Arg. ff. B' extra de ap-
pellationibus pastoralis et ff. eo. ibidem aut sunt
appellatum excommunicatio probari licet
appellans non probet causam esse veram
et tunc celebrans non sit irregularis
aut excommunicatio sententia prius non pro-
babili tunc sit irritus. Esto quod aliquis
interdicatur vel suspendatur post ap-
pellationem tamen prosequitur causam nunquam sententia
rata manebit. Arg. ut supra et viii
ar. i. q. Esto quod aliquis secundum
Jo. an. quod ibi dicitur de sententia excommunicationis
intelligendum est etiam de sententia interdicti
et suspensionis et hoc dicit in vi de
sententia excommunicationis. licet tamen eadem sit ro
adhuc [?] esse et statuit. Secundo queritur an
sententia interdicti vel suspensionis feratur
sub conditione. nunquid talis sententia
ligabit antequam conditio existat
Arg. ut supra patet contra communem precedente
Queritur unde de ipso articulo a quo
et qualiter potest et debet interdicti
et suspensionis sententia relaxari. circa quod
sciendum quod prius interdicta et suspensionis que
infliguntur a iure ipso facto infliguntur
in eam pluribus cum diffinitione vel certi
temporis vel certe restitutionis vel com-
petentis satisfactionis vel depositionis
continuatione et in talibus elapso illo
tempore vel facta restitutione vel satis-
factione illa vel deposita continuatione
suspensus est restitutus sine absolutione
alia ar. extra de sponsa. non est vitium
et glo. extra de procuratoribus requirere super
nisi per canonis interdicti et suspen-
sionis prius ponuntur et dicitur de illis
primis que non sunt dicto canone

feruntur. Quibusdam autem illis que
a iure ipso facto infliguntur simpliciter
sine aliqua tali diffinitione requiritur
absolutio. hanc autem facere potest
ordinarius vel ap. seu legatus nisi
eam sibi non fuerit conditor iuris
specialiter [?] quod de uno negat. de aliis
concedere videtur extra de sen. ex. nup.
quod ius a quibus non illis que fiunt
a iudice simpliciter etiam requiritur absolutio
hanc autem potest facere iudex qui tulit
eam vel superior eius non alius ex-
cepto articulo mortis nisi de mandato
eius qui tulit eam vel superioris eius
xxiiii q. i. si episcopus. Sciendum etiam
ff. B' extra de sen. ex. a nobis quod sententia
interdicti vel excommunicationis simpliciter ab aliquo
lata non durat ultra tempus pro-
ferentis nisi successor eam confirmet
vel sit ratam. Si tamen faciat sta-
tutum aliquod vel decretum ligat quousque
recessum nisi per successorem revocetur
ex ipso quia talia statuta sunt per-
petua extra de off. leg. c. si et quidem
declarat viam dicta sunt et quamplura
que dicta sunt c. xiiii ar. i et c. et
c. xiiii in quibus licet de eo qui potest
absolvere ab excommunicatione. Sufficit autem absolutio
a sententia interdicti vel sibi solo verbo secundum
dicit eo. c. de sen. ex. dicendo revoco vel
removeo vel absolvo vel similia. De
emenda autem prestanda ante absolutionem
et de modo absolvendi et de iuramento
post absolutionem ab interdicto et suspen-
sionis potest satis sufficiens instructio per
ea que dicta sunt circa absolutionem
ab excommunicatione. c. xiiii Ad hoc nota quod
in primis interdicti generaliter promulgatis
non sit facta relaxatio ad cautelam
c. vi de sen. ex. in vi sed que excom-
municatio potest ad cautelam ut vi c. et sol.

non autem interdictum. Ratio quia maiori
malo debet citius subveniri, di. l. ut
constitueretur. Inmo excommunicatio autem est maius
periculum quam in interdicto et ideo ibi
magis festinandum. Preterea excommunicatio suspendi non
potest nisi relaxetur in toto. Interdictum
non suspenditur, potest etiam in interdicto
non est necessaria relaxatio ad cautelam
prout in excommunicatione, extra de ap. ad hec
quia. Sed quid si persona interdicta fuerit
specialiter in persona. Responsio: tunc bene potest
relaxari ad cautelam, arg. contrario in c.
predicto, quia specialiter interdicto omnia sacramenta
negantur ante absolutionem et sic idem
quod in excommunicato. Host. Jo. an. et gar.
Secundo quid si papa indulgeat alicui quod
celebret in terra interdicta, numquid per
hoc interdictum erit sublatum penitus relaxatum.
Responsio: Innocentius vult et b. quod
non, sed manente interdicto celebratur,
arg. c. quoniam, extra de privil. petitionibus in
fi. et c. ut privilegia in glo. Sed numquid
operis potest penitus suspendere interdictum. Responsio:
laur. vult et tamen dicit quod potest
nisi tunc procederet appellatio, tunc secus, quia
interdictum manet licet eius effectus
ad tempus relaxetur ut celebretur.
Unde non oportet quod removeatur, extra
in c. in quo recedunt, et idem sentit
Innocentius. Vel autem raro dixit quod numquam
excommunicatus potest suspendere penitus interdictum quin
ex toto tollat ipsum, unde per appellationem ista
tunc sententia defendetur, ut ob c. de privil.
cum et plantare c. quod si quia illud
fuit sententia ante appellationem, unde alias non
potuit hec ad quam tractare de sententia tamen
prima tamen opinio, tamen non distinguit
quod interdictum certe potest suspendi, non
autem interdictum hominis quin tollatur ex
toto quia non potest ultra certam et
c. et sic esse in c. in minore hec
et plura alia de hac materia c.

de ap. ad hec quia in glo. a. et c. dilectis
in glo. l. et conveniunt cum glo. a. distinctione
tamen Innocentius et Ho. Ho. autem Ho. excepto
potest penam suspendere, id est effectum pene, sed
ex toto tollere quod est maius potest intelligere
quod primum dicit et ideo potest
appellare et dicit Ho. nam quando est
quando pena suspenditur et quando subditur
Ho. in utroque casu pene effectus suspenditur
et ad veniente tempore utraque
potest. Ergo potest appellari a pena suspensa
prout a conditionali, ut patet c. de ap.
pro quod ergo de a pena interdicti appellari
non potest, verum est nisi eius effectus
sit suspensus ad tempus et idem est in pena
suspensionis, sententia in pena excommunicationis
cuius effectus numquam potest relaxari ad
tempus nisi omnino tollatur, quia numquam
participandum est cum excommunicato nisi
sit absolutus, c. de sen. ex. cum de(?) ...
des(?) hec Ho. c. de ap. ad hec quoniam.
Ad hoc non quod legatus a latere
concedit privilegium quod interdicti
tempore liceat interdictis et excommunicatis
exclusis celebrare et tale privilegium
valet contra ad prelatos prelatos et prelatorum
successorum et ordinariorum nisi successor
specialiter revocet. Aliqui tamen dicunt id
non valere contra ad prelatos ipse et tamen
quod valeat et quo ad illas quia
papa concedit privilegia, salvis generalibus
legatorum ap. ut c. de privil. veniens
pertinet ratione non videtur antiqua privilegia
eorum tollere sed salvare quia ut eorum
statuta et privilegia in perpetuo durare(?) hec
vult c. de depositione et degradatione ti. xvii

Quoniam quia pene spirituales que
personis infliguntur per canonica
iura sunt tres scilicet excommunicatio, suspensio
et depositio, de quibus 2bus (?) xxiiii q.
iii. forte tamen in precedentibus dictum sit
de prima et secunda, dicendum de tertia. Dicimus

aut de ea. primo quid sit. secundo a quo
infligitur. tertio qualiter infligitur. quarto de
statu siue conditione depositi. quinto utrum
et per quem depositus restitui possit. sexto
quibus de causis infligitur hec pena
Circa primum sciendum quod in iure canonico
depositio et degradatio procedunt aliquando /
est autem depositio siue degradatio am-
motio a gradu / sed hoc potest esse dupliciter
uno modo ab omni gradu clericali / et tunc est
depositio simpliciter / alio modo a gradu de-
terminato ut sacerdotii priuato tamen gradu
inferiori et tunc est depositio secundum quid
siue partialis. conuenit tamen depositione
tollitur caracter et per consequens non ordo
simpliciter sed tollitur potestas exequendi
de iure actum illius ordinis a quo am-
mouetur et per hoc per depositionem talis tollitur
sibi potestas exequendi actus cuiuslibet ordi-
nis et omne priuilegium quod competit clericis
in de penis degradato in Sexto / talis
tamen defectus non consistit quia caracter
sibi remanet ut dictum est / de quo
plenius est supra li. iiii t. xvii c. iii sic
intellige siue dictum c. cum [illegible] communis
te de omni ordine id est priuamus te po-
testate exequendi de iure actus cuiuslibet
ordinis et huius opinionis uidetur esse
Laur. ala. tan. et b. ut [illegible] contra
[illegible] in c. ii [illegible] / [illegible] fe-
cit [illegible] quod degradatus non con-
sistit in q. i [illegible] ad cuius opinionem
declinare uidetur Jo. an. allegans pro
eo illam clementinam. si communis te [illegible]
opinionis [illegible] theologi [illegible]
tenenda. [illegible] non [illegible] deponere est
[illegible] simpliciter [illegible] degradare non
est [illegible] cum solempnitate ut scilicet
insignia cuiuslibet ordinis auferantur
ei prout in ordinatione fuit tradita
Item depositio fit non tantum ab ordine

sed etiam a dignitate / degradatio non
tantum ab ordine [illegible] tamen in
[illegible] fieri ab [illegible] / depositio igitur
instar mortis est / reputatur et etiam
[illegible] depenis [illegible]
[illegible] quod nomen depositi deletum est
de matricula clericorum xxvi q. i [illegible]
aut [illegible] de degradatione
[illegible] et de degradatione solempni
ut patet in dicto degradato. Sequitur uidere ca. 24
de 2o scilicet a quo infligitur pena / circa quod
sciendum quod hec pena numquam
infligitur a iure ipso facto sed infligitur
a iudice de iure / et secundum [illegible] nemo
[illegible] deponi potest episcopus quod de [illegible]
nisi ab alio [illegible] legato [illegible]
tineatur [illegible] specialiter in [illegible] ut
[illegible] presbiter non deponi potest
tantum a legato [illegible] potest episcopus / quam
etiam ab episcopo ita tamen quod presbiter
non deponatur nisi [illegible]
iusta per concordem sententiam vi episcoporum et diaconus tamen per tres
[illegible] xv q. vii felix [illegible]
[illegible] et eodem iure [illegible]
[illegible] diaconus [illegible] non ordi-
[illegible] in de penis degradato in
[illegible] / nota [illegible] ibidem quod
in [illegible] depositionis presbiteri uel de
diaconi [illegible] episcopi concordare
[illegible] non tenet [illegible] in q. iiii [illegible] plurium ubi [illegible]
[illegible] in aliis obtineat [illegible] presbiterissima
uel diaconi [illegible] quod maior pars
concordat. [illegible] non est deponendus
[illegible] xvi episcoporum ita quod omnes
concordent [illegible] non tenet [illegible]
aut [illegible] ab uno episcopo [illegible] deponi
xv q. vii [illegible] et duobus [illegible]
[illegible] tamen [illegible] capitulum contra
[illegible] qualiter [illegible] de consuetudine
possit hoc facere siue [illegible] de consue-
[illegible] Sciendum autem quod [illegible] vi q. i

in sententia qui agitur de crimine ad depo-
sitionem aut agitur ad depositionem ordi-
et tunc non solus episcopus cognoscere potest
sed convocatis aliis episcopis ut dictum est
aut ad depositionem dignitatis vel officii
et tunc cognoscere potest solus episcopus cum
capitulo suo / speciale tamen est in hereticis
quod solus convocatis abbatibus et aliis
prelatis et religiosis personis et litteratis
deponere potest presbiterum vel alium clericum
in sacris constitutum ut de hereticis quo
¶ Aliquando episcopus deponere potest abbatem
extra eo. episcopus pre nimio eorum eum depo-
nere potest a dignitate abbatie xviii q
ii si quis abbas si eum potest negli-
gentis in regimine vel in districtus
vel timidus / episcopus autem nimis eum de-
ponere debet a dignitate abbatie etiam
si omnis congregatio vellet eum ab-
batem habere ut ibidem hoc est ubi cum
est negligentia magna secundum b. ergo de sta-
tu mo. cum ad monasterium ¶ Aliquando episcopus
deponere potest electum in episcopum qui re-
nunciavit episcopatui et retinuit beneficium
secundum extra non secundum h. in memoriam
dignitatis pristine ff de excu. l. ult. licet
autem possit eum indicare cum post sub-
ditus eius ergo devenit ad simplicitatem
¶ Aliquando episcopus deponere potest ordinatum
in subdiaconum extra secundum b. ergo
de maioritate per tuas licet talis non potest
propter hoc absolute obedientia episcopi ut
ibi non tamen potest eum deponere sed tamen
in sententiam debet ad papam mittere
talis etiam non convincatur nisi in te- -nuic
stibus vii quod in simul ¶ Sequitur
ar9 3 videre de tertio articulo scilicet qualiter pena
depositionis sive degradationis infligitur
hoc autem datur tradere in depenis de-
gradationis quod episcopus quorum est eam
infligere relinquitur / specialiter autem quod

qui precedere cum clericis communione aut
excommunicatione / si communione aut id circa
indicit depositionem aut suspensionem si
depositionem debet deponi et si fuit cor-
rigibilis non precedit tamen convictum cum
si autem incorrigibilis tunc post depositionem
ligare debet excommunicatione maiori deinde cre-
scente contumacia anathemate et postea
si contumacia permanserit tradi tunc se-
culari ergo deinde tamen non ab homine
debet autem degradari coram potestate seculari
et debet secularem ut tunc degradatus
fuit eum recipiat in forum suum et sic
intelligitur tradi sibi etiam tamen debet
pro eo intercedere ut citra mortis peri-
culum puniatur ergo de verborum significatione novimus
in talibus tamen casibus debet statim post
depositionem curie seculari tradi / primo in heresi
ergo de hereticis ad abolendam / secundo de crimine
falsi ergo de falsis ad falsariorum / 3o quando
quis est depositus propter contumeliam
illatam episcopo xi q i si quis sacerdotum
hoc premissorum et hoc / quidam tamen hunc
tertium capitulum intelligunt qui fuit incor-
rigibilis et secundum bernardum benignius est iste
intellectus / alias autem licet sit depositus
non debet statim tradi immo tenetur ad-
huc clericaliter vivere et etiam tuebitur
eum et gaudebit privilegio clericali nisi
quod supra dictum est scilicet quod debeat
degradari coram potestate etc. debet intelligi
in degradatione propter crimen heresis vel falsi
si si autem aliud crimen indicat suspensionem
tunc primo suspenditur et si non corrigitur
deponitur postea ligatur excommunicatione maiori postea ana-
thematizatur si fuit incorrigibilis tunc seculari
traditur si non precedat quod cum per contu-
maciam sit primo debet excommunicari ex-
communicatione maiori postea crescente con-
tumacia debet anathematizari deinde deponi
et ultimo tunc seculari tradi ut in c

tu no ab homie mitor et glo/ si
no procedatur contra eum qui famia
tur fuerit pure desceat accusator in
probone moneatur primo secretum coram
epo deinde cora duobus vel tribus te
stibus et si se tunc non correxerit ex-
cepto eum publica i crepacione mone-
atur vnde nisi se correxerit suspendat
ab officio vsque ad condigna satis-
factionem non eum statim debet suspendi
sed deinde ordo iudicial debet quia tunc
per delicti enormitate et scandali
et infamia magna pt statim ab
officio et beneficio suspendi licet b'
qo d' he ad abolendam et de v pref
nomine Et nota quod licet i prima
questionis premis et videtur premitti de-
beat amonicio qui tunc agitur ad de
posicionem non debet precedere monitio ad quem
cum monetur cum sufficiat ad deponi
quod semel deliquerit xxv di. c i
licet qo xv q v indigne / nota etiam
h b' quod clericos porat prelatus
vt illi qui per electionem i eccles conue
tualibus preficiuntur remoueri non possunt
nisi per manifesta et racionali causa
vt si fuit dilapidator vel i concinens
vel nisi ad maius officium assumatur
qo desta mo, clericos non temporale vt mochi
illi qui in statuuntur per abbates facile
amouentur qo de prebenda preterea secus
tamen est in plat seculaibus vnde
si solus epus in statuat archid' no
pt eum facile remoueri vt ibidem
¶ Sequitur vide de cetero de statu si
condicione depositi/ et cetera hic queritur
plicaciis quod si platus depositus
vel suspensus prouidam appellat nunquid
clerici sibi tenentur obedire R(espondeo) qo an
[illegible] q d' in prima ad pt quia cum
appellat non de deprivatus quia est

integre eius status in tantum suspen
sionibus dicitur appellatione interposita vel
timore [illegible] ¶ Nunquid depositus est
infamis R(espondeo) aut est depositus ab
ordine et tunc est infamis quia tunc
depositio fieri non debet nisi pro crimine
aut est depositus ab administracione et
hoc vel propter vicium alicuius electionis vel
electorum et tunc non est infamis contra
de elect prius eo vel propter vicium eius quia
per timorem fuit vel dolore admisit in famat si no comprimit
et tunc si hoc in prima comprimitur non in
famat vel quia negligens et tunc
non est infamis in statim ... depositus
tuto cum prima licet b' qo de prebenda
peccat ¶ Sed de quo viuat depositus
R(espondeo) si pro remoto aplatione propter crimen
non ministrabitur sibi prouidetur de ecclesia
quia male vivit debet egestate
publica laborare ff de posita l bona
fides Si aut propter corpus in posicionem
ipso hoc petente vel etiam propter neglig(enti)a
tunc deut sibi prouideri de ecclesia ministrare
vij q i quamuis mitor et glo ¶ Nunquid
depositus etiam ab omni ordine matrimonium
vel pt contrahere R(espondeo) non quia pro
etiam priuatur omni priuilegio clericali re-
tinet tamen caracterem vnde pris dictum
est racione cuius tenetur ad hec clericalis
viuere &c di dicitur licet g. Vtrum aut
degradatus possit confiteri dicendum est
prius c et ar i Vtrum non ordines po-
ssit confiteri dictum est prius li vi t in
ar iii in prima. Vtrum aut gaudeat
priuilegio clericali alius c si quis dictum
est prius c l. t iii ar i in tantum xvi
ar vi q quod de excommunicato depositus
¶ Sequitur de quo ar° pt vtrum etiam ar ii vi
qui depositus restitui possit R(espondeo) aut
epus deposuit aliquem ab administracione
et pt pt eum restituere aut ab ordine

aut ergo protonotaria sicut et sicut
est restitui l. di. quaedam quod in
telligo si depositus est tantum ab officio aut
prorsus aut ergo depositus est tantum
ab officio sicut et sicut restituitur cum aut
solempniter puta convocatis aliis et tunc
depositus ab uno ordine et sic potest
esse recipi in ordinibus inferioribus
aut ab omni ordine et sic solus papa
restituit licet b' extra de cle. ex. celia
et 50 q. v. c. vii si quis presbyter ho
no dicit papa dicit c. elia degradatus
ab ordine sacro restituitur tantum per papam
degradatus autem sacro restitui potest
per episcopum ¶ Quid si episcopo deposito per
papam tunc restitutio canonica nondum recepta
clerici ipse de eius restitutione eligant
aut alium extra f. b' quod electio non
tenet extra de elect. innotuit. hoc non
distinguunt ibidem nisi quod aut ap-
pellavit et sic recipi debet ad remoto
aut non et tunc aut est in poena licet
clausula sed decimus initium quod
quod propterea fuit sententia et tunc electus
debet removeri de rigore iuris si tamen
consecratus esset per papam compensari
qui forte iudicabit spatium dimidi
inter eos. aut non est imposita et tunc
non removetur electus extra de pro
c. 1. ¶ Sequitur videre de vi. s. quibus
causis infligitur depositio / extra quod sciendum
quod depositio ab administratione quandoque
fit propter defectum scientiae / sicut episcopus depositus
extra de etate et qualitate / quandoque propter defectum
negligentiae sicut dictum est supra c. arrii
q. nunquid episcopus deponere potest abbates
/ quandoque propter infamiam sicut prelati rectores
possunt propter solam infamiam ab suis admini-
strationibus removeri sicut in minoribus quod
maiori latius habetur in ordine predicato-
rum et cisterciensium sic patri ut dicitur
ho. extra de ap. quia nos ¶ Depositio

extra vi

non ab ordine unquam fieri debet nisi
pro crimine / crimine autem quolibet de quo quis
actus in consiliis ut sicut dicitur de
poenis ut xxiii q. iiii forte quia sic
crimine notorio et sancto pravum ad
f. nisi et similibus l. di. de his non
alis autem valde magnum et poena
magna dignum debet esse tunc de
positione puniendum ut 81 di. c. 1.
¶ Deponitur autem quis in iure a dignitate
vel beneficio vel ad ministratione et hoc
quandoque propter delictum / quandoque quia conti-
nuavit in eo permanens mortis
sed non corrigit / quandoque propter aetatem quia
similiter quaeritur in capitibus sequentibus
in tricenti ipsa cura patet primo
¶ Sunt autem fere decem / quod notanda
sunt in repertorio isti qui communiter
ipso iure / ~~pene~~ pene deponuntur s. vi — deciuntur
rapiens presbyterum / et non canonice
electus xxiii di. c. 1. lxxix di.
per totum extra de elect. licet ¶ Obligans
se sub periculo ... vel ordinis
si desistat improbatione de elec. cum
dilecti nisi ¶ Commones inchoatum ad dig
nitatem lxiii di. c. 12 ¶ Electus
post promissa castitate accedens
ad uxorem 81 di. nisi ¶ Recipiens primum
vel ordinem ut dispensat ab actione
in q. iii. euphemium v q. vii quia
¶ Ordinatus sine canonica forma lx
xiii di. quorundam ¶ Consecrans
in episcopum eum qui non est idoneus
vel legitimae aetatis ... extra de his
episcopus q. b' quoque ¶ Committens crimen
capitale vel crimen falsi l. di. si
episcopus extra de crimine falsi ad audientiam et
de verborum significatione novimus ¶ Violens primum
ad ordinem quae dignitas prima re

quit d' eta. et quali c. i. Cepus
negliens impare tenenda xv. di
c. si. Cappellonj kme no desens i
contempt se. ap. ii q. vj d' tracto
cos d' ap. de pore intos 2 glo Cor-
dinatus ab epo alieno in contempt
pri quia est inris/. sciens si compimpte
pii quia est inris. sciens si compimpte
vij q. i. cepus indiocs cos de ord ab
epo c. i et ij Cepus in alterius dioc
ordinatus uel indicens uel ab dispo-
niens impuditeri alterius epi vij q. ij c.
i. et iij. Contepnens dectum incon-
tepti eccie vo. xvij di preti Cpue
examinatore promotus si in veniatur
tamen xxxiij di c. si cuiflatus si
bua ppe de tiflatoe ciuitas Cepus
contra cani promotus lxij di c. si
Cepus volens diuide bona ecce in
ger ptes uel ea p yconomum dispen-
se ij q. vij quapp Cepiscus bene-
ficiu in manu laica et s. illud re
cipiens abeo [illegible] de renn. quod in
dubis Cpiam eccidn siipbe dimittens
et aliena ambies depon' ab utrosz
dectis quito cusi Cdicens ec vo. no
esse capiut vij q. iij patz Celebrans
singlac compluu ut ibi ignoscant
de qual xviij di huic Cleicus gen
uxoratus debit vx redde nolens
xxxi di qm Cfatiens passismos
quapia panor intfiti autcos re
ceptas uel defendes uel abscondes
licet ecc nuncs no sequa est depo
situs ipo fco ab omni dignitate et
honore officio ordine et beneficio vj
d' homi prochial bigamus l di si qs
vidua Cordinatus sine titulo lxx di
c. ij sed hoc corrigz d' pben cu sim
Clericus in disciplinatus in dictors
dictorous p minus saltem appte

continuata qi di c. clicus 2. q2 di
c. si Cexcomicatus celebrans cum sit
inrs decli expostulasti Cacipiens
eccia p pecunia et mediator dans
et recipiens l q. i. si quis epus Csupp
ab homine celebrans decli cos apos
sed exco. in. exco. mt no sit inrs
celebrando ut ibidz c. si Cepe eccia
vacante prochiale possomibus spolias
x q. ij c. si Cclicus coniunctu dicens
epo i. cum fle aucupas xi q. i si
quis sacdotu Cexcoicatus recipiens
beneficiu de eta tu bone Cactor heres
cos d' he ad abolenda Cconitator he
sis xxiiij q. i c. i ij et iij Cclericus
in fines aloe uel ebtati si publicos
alienatore xxv di c. i decopcis p.
mt dilet Cepus uel psbis homicida
l di si quis psbis Cclericus frequens
tabna xliij q di multi Cclicus voles
in ordine sio celebrac dina q2. di c
si Csuppcus d' delapidatoe in q. ij q2
ca sed hodie no sit sed alit procede
ut cos d' pnio licet dec off deleg
venale Claicus coges epm litigare
cora se deponit' cingulo dignitatis
xi q. i nullus Ccontemptor conpetitoribus
approbatz xi di inseris Cepe moitus
ab arcepo et aliis epis voles comi-
nia feminialitate ppe filie recedere
xxxiiij di quoz-da ad si d' psmp
cu muenitute Cspcicns se castras ut
cos d' corpe viciatf in c. si megto.
nbe sup hc distinguit' et lv di si qs
amedit Cconsecratus et consecras pen-
dente crimali actione di d tautis
Cremittes rapina clau ut consecrat
sic clitoi i. q. v. cos/ de teslabus nuos
Cepus petens publicu iudiciu xi q. i placuit
conspiratorum Clapsus restitutus iteru re

relapsus l. d. q. ltys. astrictus ¶ Re-
spiciens canonibus obedire xii di. q. si
¶ Clericus vacans inadula tabus et
p(re)donibus xlii d. clericus qui eum
et clericus male ¶ Presbiter crines nutriens
dcm l v d. c. si ¶ Presbiter contrahens
et filios procreans xv q. si c. nulla
¶ Contumax monitus nolens redire ad
ecclesiam propriam xxi q. v. p(ro)toti ¶ Clericus
pre mandata impetus d(e) r(e)s(cri)p(tis) c. nulli
et c. ex parte decani ¶ Episcopus consecratam
ignorans d(e) eta si c. ¶ Episcopus grauius
deputatus alatus si nolit obedire d(e)
off. or(dinarii) qm ¶ Cistercienses decantes. p. qz
¶ Recipiens pecuniam pro licentia docendi
de magistris quanto ¶ Clericus puellas ra-
piens vel rapi consentiens xxxvi q. ii
eos et c. sequenti ¶ Immergitur in carcere
p(ro)p(ter) malitiam propriam d(e) eta qm ¶ Dominus terre
seruus liber ecclesiam propriam i. prelatum
eius accusans d(e) penis no(n) or(dinarius) qui ex-
familia ¶ Prelatus absensionem nota in
prelatis vel aliis inst(itu)ti(oni)bus faciens de
elect(ionibus) quia si ap(ostolica) quanto ¶ Clericus corpi-
rans in nece dum pia de iurem. pent
dignum ¶ Altare communicatum distesnes
vel hinc extinguens vel altare veste
sig... tingens vel falla(ci)a nota de-
functorum missam celebrans vel defunctis
... inducat xxxvi q. v. quicumque /
¶ Presbiter ante ipsa altare i(n) ecclesia con-
secrata exigens de q. di. i. ius presbiter
¶ Clericus trahens clericum coram iudice
sponte secularem et penitus subiciens iudicium
tale quamuis c(on)uict(us) de fo. c(om)pe. si diligenti
¶ Prodens dominum proprium xxii q. iii. si
Eunuchizans ¶ Qui contra iuramentum
machinatur in morte domini vel re-
gimen eius pre sit episcopus presbiter presbiter
vel diaconus xxii q. si q. presbiter laicus

¶ Commisso publice dicere quod duo
sunt in dominus si contumax iudicat
repetit. de h. no ex nullus ¶ Ipsa autem
p(er)mittens vel vendens beneficium de-
re. primi c. iuris / ¶ Recipiens ...
d(e) incarnatione laica d(e) mtr. po. relat ¶ Clericus
q(ui) sudente c. laico laicus est per-
emptus est iuris d(e) homici. conueba
¶ Magistri et in cantationibus attendens
xxvi q. vii. canonicat ¶ Presbiter nolens
infirmum baptizare si pre bapt(ismo) decedat
d(e) q. di. in. q(ui). quicumque ¶ Ut ecclesiastica
cum exiuicate veteri baptismus de q. di-
in. si quis ¶ Opponens laicale dignitate
aliqua libris et conspectis ... d(e) elec-
quisquis ¶ Utens in peditionibus
sponte armis xxiii q. viii clerici
¶ Magni mutilatus abbas seruis epi(scop)o
ignorante decoque vel excommunicata
¶ Comes noue alius possessiones de rebus ecclesie
pie d(e) pe(nis) c(um) ... c. in quibusdam ¶ Sodomita
de excess. p(re)l(atorum) c. cl(eric)i ¶ Falsarius pr(esbite)r vel
xalu d(e) cri. fal(si) ad fal(sarios) ¶ Episcopus vel
clericus corruptor monialium xxvii
q. i. si quis ¶ Clericus utens uini
iudeis balneis cauenditus et cunq(ue)
xxviii q. i. nullus ¶ Excommunicati co-
municans excommunicato si sit contumax
de cle(rico) ex(communicato) c. ult. ¶ Presbiter missam sine et goda
de maio ... in eccl(esi)is desiderium. cum
de iudicis c. no et c. ac si ¶ Abbas
contra correctionem monachorum negligens d(e)
sta(tu) mo(nachorum) c. in ¶ Episcopus vel alius clericus
sigurans iudicia faciens in ea de excess. p(re)l(atorum) c. ex-
...lus nec clericum ... ¶ Episcopus vel alius
clericus iudex in causa sanguinis ex-
delegatione principum vel alio(rum) ... in
c. ... ¶ Manentes dum ... vel
... mandans vel consules qua
pro iuribus licet quaedam dicunt contra

et male vit p3 in c. dict9 proximo
et decli ... c. i. et xxii q viii his
a quib9 et c sepe Excomunicat9 ex-
tune et continuata .i. cum non pcus
in. q ix de tinus .i. proximo Licitatis
in causa cimali volens expiri ...
tuam req... dendi... m c. i. et
in c. diuus Clericus faciens etiam tem-
porale mo... decemp... cu ...a Archidi-
aconus pm ep... i foro seculari de-
cretis .p. hic Presbiter cognoscens pua
filiam spiritualem xxx q i omnis p
quis et c. q... dec Prelatus alienas
in cam non concesso vos esse cu enade
prem cessatiat xvi q. i. aplicos mo-
nem q... quis eps et alys c.
et d' cler quod pnit nisi Consistit9
xepm contemptus pronis xvi q vii.
decenis Testis assens se ptrapem i
tune priore de confess c. v Prescripta
vel hic vel cu sanctato vel cu calice
in debito celebrans d' te missa c.
nisi dc tu Jo. scot9 quod dubium est
vit9 ip ... illor pr deponendo
qua ibi continens ona illa Pugnates
vel illos i civitates i bello i iusto de
penis quod in dubiis Excusans p-
cata i confiteri sibi dta depe di vii
sacerdos Abbas non tant non ...
non castus non inquisitors ... licet in
eum consentiat vivotis xvi q ii ...
quis abbas Episcopus ad impatis vel
ad eius curiam vadens pro ... ca
ipsa et ca ... in consult9 xxiii
q viii ... quis eps Clericus ...
mors pen. ... et pea ... cpo
... demittimus ... Criminalis ...
ca sine tradita sive plata de ... cum
pvnciata Preceptes alienum proth...
in ... ad ... d' pe di. vi pla-
cuit de pro. ... Beneficiat9 vel
in sacris constitut9 in ... adnotatis

xv q ii c. uno q si Episcopi gravi di-
mittens monit9 et exprtens xxii.
q ii c. i 2 in Latrone ligatum ...
setus si se defendendo occidat d' ho-
c. v et c. presbiter9 Presbiter in cautele ...
bans in tunti disciplinae si mors seq-
uitur de homici. presbit Prepositus dissolutus
et negligens indefensos provincie vel
regni xv q vi alius et ... est in
... et de re. iudi. apte alis si
sit principes dabit coadiutor d' sup.
negli. grandi Translat9 volens presump-
tuose aliquid i ecclesia vendicare xxi
q ii si quis iam Suspens9 ex eo quod
non probat qd' obicit ... cleti
si se i gat beneficiis ... depo-
abens d' elec statuim9 et idem est in
pmnbus obsrvand9 ...

Explicit lib' septim9 summe d' cas9
edite a fre Astexano d' ast d' ordic
fratrum minor~ ...

Hic iam incipit liber octavus in quo tractatur de matrimonio cuius tituli sunt isti qui sequuntur. Primus quid sint sponsalia et unde dicantur, a quibus et per quos et quibus verbis sponsalia contrahantur. ij.

Quid sint sponsalia et unde dicantur. Primus titulus.

Finitis auxiliante deo septem quae patitur exiguitas meae imbecillitatis septem partibus huius operis, scilicet prima de decem preceptis, secunda de virtutibus et vitiis, tertia de contractibus et voluntatibus ultimis, quarta de sacramentis in genere et de tribus primis sacramentis in speciali scilicet baptismo confirmatione et eukaristia, quinta de penitentia et unctione extrema, sexta de sacro ordine, et septima de temporibus ecclesiasticis. Restat pars eius octava et ultima, quae est de matrimonio, in cuius etiam fine ponetur ad evidentiam totius operis titulus de significatione verborum et titulus de ordinatione librorum decretalium et librorum legalium per alphabetum.

Circa matrimonium autem considerandum primo de sponsalibus quae ad matrimonium disponunt, secundo de ipso matrimonio. Circa vero sponsalia considerandum primo quid sint sponsalia et unde dicantur et de arris sponsaliciis; secundo per quos et quibus verbis sponsalia contrahuntur; tertio de modo contrahendi sponsalia; quarto qua etate possunt contrahi; quinto quomodo possunt dissolvi; sexto de effectu sponsalium et cognatione eorum qui contraxerunt sponsalia ad matrimonium contrahendum.

Circa primum primo quaeritur. Articulus primus. Quid sint sponsalia. Responsio: desponsatio ut dicit 30 q. 5. Sponsalia est duplex: quaedam per verba de presenti et haec proprie dicitur matrimonium initiatum; quaedam per verba de futuro et haec non facit matrimonium sed matrimonii promissionem, et haec proprie appellantur sponsalia, quae proprie sunt futurarum nuptiarum promissio, xxx q. v Nostrates. Large tamen sponsalia aliquando accipiuntur pro matrimonio initiato, extra de sponsalibus, si inter virum, et sic patet quod duae sunt species sponsalium. Unde autem dicantur sponsalia? Responsio: a spondendo, nam mos fuit veteribus stipulari et sibi spondere uxores ut ff. de sponsalibus l. ij et iij. Sed nunc non est necessaria stipulatio, quia contrahuntur etiam inter absentes ut ff. de sponsalibus l. iiij et v et ult. Alias si stipulatio in contractu sponsalium exigeretur, inter absentes contrahi non possent ut instituta de inutilibus stipulationibus § Item verborum. Vel oportet dicere sponsalia esse nudam stipulationem sponsalium sed ut inter absentes contrahi possent. Sed esto quod in contractu sponsalium interveniat stipulatio, numquid ex hac stipulatione potest agi ad id quod interest vel aliqua poena pecuniaria? Responsio: non, extra eodem c. l. i. Nam sicut dicitur ibi, aliam desponsata post renuntiationem sponsalibus et alii nubere ergo potest hoc sine poena canonica vel civili, arg. ff. de verborum obligatione l. ... titia c. quae? vitium, et quia est nimis ... debent esse libera in contrahendo distrahendo et retinendo, unde nec poena hac actione promissa peti potest, ut C. de inutilibus stipulationibus l. ij, et licet est communis et solempnis opinio ut dicit Hostiensis. Quaero ergo, pro unde debent, cum quidam dimitti volenti maritare filiam suam cuidam nobili et potenti sed pecunia indigenti. Responsio: debet magnam pecuniam procurare et stipuletur ipsas in quadruplum quae cum arre dantur si per donantem steterit quominus sequatur matrimonium arras perdit, si non per recipientem eas restituit et de suo tantundem et non plus nisi sponsalium pars arre super stipulatione fuerit in quadruplum, in tantum cum et non ultra stipulo potest contendi, ut C. e. l. fi. C. eodem ora sidemissiores etiam aliquando dantur et continentur; ... cum torque consentanea ... sed non potest peti poena ut supradictum est in legibus constituta, sed quia arra quae petitur in duplum aliquando in quadruplum ut predictum est. Sed hoc intellige C. si minor ... contraxit l. i. infine

repeti

licet ho. Sed quare lex pmittit pena
dupli arre et non pena tamen matri- ad
monialis contractus debet esse liber
ff. c. tit. l'cu. et lib' contractus ita
videatur impediri pmctu pditionis
arre / sicut pmctu stipulatio pene
et sic in utraque eadem prohibitio
ro videatur. Resp. primo c. dupla
ro quia pena est odibilis arra
favorabilis. pena enim e signum
matrimonii contrahendi et dissenti-
ente pmedi et sic p uba negativa
scilicet si tu non contraxis dabis mi
pena c librar. sed arra est
signum matrimonii contrahendi et con-
sentiente remanendi et hoc insptk.
de contra. emp. ita prim. et fit
p uba affirmativa scilicet dabo tibi illas
arras si tu filia tua contrahas
quas habetur ille qui recepit matri- 6
monio secuto facuta compali pac-
to / alias enim videtur reddenda
contractu pfecto ff. de act. emp. et
ven. cum empto / C. is qui nuna ...
hoc intellige C. c. l. iii. que videtur
nunc contrario sensu quod recipiens
sep ... arras habeatur nisi aliud
dictum sit atradente tradens
enim in traditione rei pre sicut arre
pretium pt apponere sicut placet
ff. de pact. in traditionibus et pt
si minoris sequatur licet pili retento
spare / sed et expositione pene ...
pt spal pre retinere sed c. potius
... propon. videantur. Considera-
ut autem lex quod si recipiens ar-
ras contrahat ... induatur ad
hoc ... dictionis ... ucti
pena dupli ... et sic ... dupla

ro in arra et in pena Secundo
dicit quod licet pena arra cessat
sed l. quacumque bone temporis si cum
sponsa sponsi in eadem provincia
degentem per biennium contraxit et cum
per sponsi steterit alii nupserit nisi
pene incurrit C. c. l. ii Si non sponsus
se transtulit ad alia provincia debet
per triennium expectare C. de divor. et
repu. dubium / sed si nullitas aliqua
sponsum impediat ut infirmitas aut
mors puta vel causa capitalia
longe peregrinatores qui sunt ...
...
expectare sponsa doc cessat ne-
cessitas illa ff. ex pre / nisi ...
in sponsa qualitate pronas legalem
tempus pt abreviare vel prolongare
quo elapso ... contrahit
ut dicitur ... et quid sit pt
arbitrium iuniuntur ff. de spon. l. pupilli
de hoc ... infra ti. de dis spon-
sali 2° Cessat enim arre petitio
si sponsus vel sponsa obicit ...
forte desinentes tam impediti pre-
hibet ut nuptie celebrarentur C. c.
arris / ut distinguo utrum sponsalia
...
distinguunt Cessat enim ... q ...
vel tam legibus ... dicta ...
...
l. nisi. C. prim. Cessat enim ...
minor etate licet ... et mat
annis et arra tenentur in dupli
precipiunt arras si stetit ... spon
pre filia vel nepote quo minus
... minor si stetit ...
pre ista ... C. c. l. si ... l. ...
et in ... si minor ... recepisset
in ... quia ... vel ...

austeritate vite ut quia comedit
nisi ~~est~~ herbas crudas vel propter
cultus difficultatem ut quia unus
iudeus alter paganus vel non potest
concipere vel generare vel coire vel
quia alterius regionis. Extra. si hec
nota erant tempore contractus sponsa-
lium et repudiet matrimonium arras
sponsalicias reddunt in duplum
et imputet sibi qui contraxit cum
tali; si autem occulta, arra reddatur
sed pena promissa remittitur. C. e. l. si
et hoc quoque addimus hec hoc.
et arr. [illegible] pro loco arre pignora
sunt data. Extra. f. Azo. retinebuntur
quia arris equiparantur ut C. si rector
provincie l. i. / quod ~~est~~ sed hoc potest admitti
si matrimonium deinde nasci potuit et ut
hoc pacto pignora sunt data, alio-
quin contra, ar. C. de dona. inter
virum et uxorem si unus et de arbitris
opponuntur. Item sponsus dicatur quis
tantum a sponsalibus. Extra. de matrimonio
sunt duo compendia sed quo matrimonio legis
et actus eius / et sponsione primi
instituti de propriis sponsalibus
contractis per verba de futuro, sponso
pone non fit de quibus sponsis per
contrarium per verba de presenti ergo hic
ipso spopondit matrimonium actu, a
sponsione dicuntur sponsalia proprie
que sunt quedam sacramentalia respectu
matrimonii sicut exorcismus respectu baptismi

Postea [a quibus per quos et quo
tempore] [vis sponsa. contrahuntur] nonius
dicendum est a quibus et per quos
et quibus verbis sponsalia contrahuntur.
Ita quod sciendum est quod contrahere
possunt sponsalia proprie dicta [illegible] quod ma-
trimonium contrahere possunt. x. i. dicitur,
tunc quoque etiam matrimonium prohibetur et spon-
salia prohibentur. ff. de sponso. omnino

quibus ad matrimonium contrahendum est

/ hoc tamen fallit [illegible] in persona rec-
tore provincie et in hiis qui pertinent
ad eum scilicet filiis nepotibus propinquis
ac consiliariis et domesticis pro
quibus operam dedit ipse preses, qui
cum omnis durante rectoria non possunt
sed licet contrahere matrimonium cum muliere oriunda
de provincia vel habente domicilium
in ea, possunt tamen sponsalia contrahere.
Si non sponsa velit finito officio spon-
salibus renunciare sine pena potest.
ff. de ritu nup. si quis; non tamen
tunc lucrabitur illud quod datum est ei
si contraxit sponte. Si non coacte
i. e. prohibito denunciata fuerit lucratur
arras vel pignora data. C. si rector
provincie l. i. / quod tamen quod si preses
aliqua desponsavit tamen spoliatum
eam iuste ~~est~~ ducat tempore spoliatus
ut ibidem. Si etiam non iuste duxerit ali-
quam tempore spoliatus et postea velit post
spoliatum finito uxor esse, extunc i
capit matrimonium esse. C. de nup. l. et si
tunc. Item mulier cum viro cuius pro sponsalibus,
non sine pena in anno a morte viri
nubit, iuste tamen sponsalia contrahit.
ff. de his qui non infamia solent; hec
dicta sunt secundum leges et ea Azo in ti. si
rector provincie ~~item~~ / etas tamen
minor attenditur in sponsalibus quam
in matrimonio de quo etiam dicetur. / contrahuntur
autem sponsalia quoque inter presentes
per hec verba accipiam te in meam et
accipiam te in meum vel alia similia
exprimentia consensum de futuro, Extra.
e. ix. quisdam / quoque per litteras vel
nuncium inter absentes ~~et~~ absente
absenti despondi posse si absens
hoc sciat quin quia matrimonium impetit,
vel de quis illa sua fit, vel postea ratum
habet, licet de hoc aprio(?) multis placet

infra

constat enim

h a

nc rest uto sptia intricat vel
no ff c. fft/ ex qui clia nl no
vicies/ xxx q v nc aliud nō tam
~~ille~~ ß se qd vir potest pmittere no
pt nube/ ß et vir si pmittit vel
tras vxore duce ita et mulier
viri qua nō adimpala indicant
ita matrio et spon ex de divor.
gaudemus q ij/ vt nc nulli vinc
iuri/ et solis qss9 pure gditione
nuq̄ facit n aliud nō impediat/ sit
diceret ī/ ubi nō pmittitur sposa
gsumit/ hec verba satis ggrua vider
pmitto t de mandato dni mi et
noie eiusdem quod ipe ducet te in mea
vxore/ et hoc i anima ipsius/ et s
eg9 puella ~~et t~~ pmitto t noie dui
tui recipiendi et sibi pte qd ego
ducta eius i vxo/ nisi stetit p ipso
et s viro/ si aut sit matrio de pnti
potest sic mittens dicte puelle/
Talis dus meus te salutat et tibi
mādat quod ipe pure si mediate
me et t mediante accipit te et co
sentit in te tanq in vxore pram/
et eg9 pt sic vide/ et ego te me
diante dnm tuu recipio in meu
cū ipe te mediante/ me in sua reci
piat/ et in eū gsensu tanq i dnm
et maritu/ vl breuius gsentio i hijs
que mecu mittasti Sunt aut hec
plia spalia/ pmo est qd nuntius ad
hoc spalit missus sit vl quod plus
est cū negocij gestor qui dicitur
sc̄ promitte pt alij stipulatum/
contr aliud iustit. denique stipulat
q si quis alii/ et q sequitur est
quod si hec mittitur pure mittens pt
ut absentes si stipulato ut qd
b aliter q Item vxor/ si spons9 ne ty
est nulla stipulo ut dicitur est sup

3m quod de alio fco iurat ex c
ex litis tenet illud dem hec mirado
videamus/ sic tene ad illud ut
notabr infra hec ho/ da de hac
materia inde j. c l. t viij ar. vij/
Contrahunt quoq spalia p filios
famil si parentes inferiorum se ptate
gsentiat qui gsentire videntur si
sacientes nō gdicunt ff c. i sposa
libus q i. i sponsa/ et si videtur
requirendus gsensus parentu alioqu
sposalia fca nulla videntur cū
sm canones ut zo q v uratos
et c sequitur et ex de sspon. impub. con
tinebat qd videtur debitoribus ut
xxx q ij. c i et ij/ sed hec sit vera
ß le. secus ß can. ar. expressum
ex qui matrioni. ac pos. videbitur
ibi ß. b q di aliud est ß can qui
tam in hoc casu sit sequendi quia
matrioa nō mr fori. sed nūc poss
requiritur ut ij q ij. c hic tollitur
vl sit vera de honestate d ciuitate
cū ß can nō requiritur nisi gsensus
eorum de quorum gnie qr xxxij q ij
ffft ex c cū locum Aliqui etiam
contrahunt p filios p parentes in
quorum sit ptate unde et pr filia
absente desponsat ex de matrio
gtracto g mt ex p9ca ex litis
imprio sed illud intelligitur qui p9ca
filia gsentit ut nō ibi pmigros
potest aut filia dissentire si pat
turpe sibi eligat sponsum vl moribus
pūs indignum ff de spo. et l ß pi/
unde pcat sola gsensus parentu nō
facit matrio sic nc sponsalia nisi
forte filij volutati parentu se sub
iciant et tunc nō de his gsensus
ex de condi ap sbco et c ptua

Glo(ssa) dupl(ex)/ mulier
p se ipsa(m) incertu(m)

contrahat nō videtur eius
vxor esse nisi fuerit ea
in domu viri ducta/
ff de ritu nup. mu
lierem et l. sequitur Ex
2m can. sed sic pt
pmittendo vl tras

vii ncte est quod vs eius noie
sponsalia contrahunt' hoc facit et
seruat et p9ea rat' habeat ut pir
dem est etiam si sit in cunabulis ut
xxx q ij c nō est in d' spo imp.
si infantes C porro / et de h9 est
notabile .j. cū agetur de spo9 i pri.
bez et idem est de tutoribus aliquando
cū p introrsus simul nō pt pate h'
virgin' sua hostiens in votis nō debeat
q demat'. Ita q aut' et c. i qd'
est speale in pre sz qd' noie filii
pritis et nō qdicentibus possit spo
salia qhe et hoc vide' b' ibidem
tene. scris in tutore ff d' sponsus
si puelle ut abcq̄ eius. hostiens nō
tenet qrm ut pz expsitis nōnt
etiā idem hostiens pir dem t qd' pent
pt pr ita et quib alius ad hoc
qdoliens et hoc magis approbat Io.
an. in despon. in pn. si infantes
C porro dicens quod dicta decre. qd
i9 nō loquit' d' consensu expsso qd'
probat' quod hoc quod illa pape
sapiunt ubi tacit consensu vtz si
pres inuicem se feriās qd' in nomine
qdernabunt filios suos valeat tle
inraunt' Asto ut .j. t deceptu spo
salium q. qd' si si o Titulus iiij9

demo qdendi sponsalia iiij9

D ecunde considerandum demo con-
trahendi sponsalia, ita q̄ sciendum
quod sponsalia qtrahuntur simplr uno
mo simpl' et absolute. alio mo sub
qditione primo gr dicendum est d' p°o
2° de s°o et 3° 39 Circa modum p'm nō
quod sponsalia qhuntur simpl' et ab
solute quatuor modis primo dat' arra
sponsantis sz aliqua pecunia ul aliis
rebus ut C d' spo. l. arris p° mra
mero seu fide que alicui ut duos
dixit nos alicui qiungunt ex d' spo
decillis et c t p / 2° anuli i nupcione
q vulgo dr desponsat' seu ąpe sub
arrato nuncupatur ut xxx q ij si
quis desponsauit. fit aut' anuli in
missio ob signum amoris mutui uel ex
pt qiunctionem cordium vnde et in quarto
digito anulus inseritur quia in eo
quedam vena sanguinis usque ad cor
puenit ut scitur xxx q v femine sb
arrato tamen nō fit nō tantum p in
missionem anuli sed etiā p donationem
aliarum rerum ul donorum in signum et
quiq3 fit subarrato nutriciente qsu
ut ex de spo impub'. tne quiq3 nō
nutriciente consensu sz pre nutrici
at consensus pre nō demo tamfat
de subarratone ppnit' pro sponsalibus
si fiat coram eius subarrato et xxx
x q v mates et tibi. Si aut fiat
apponso distingue sm gaff et ho.
quod aut etas defecit et tunc p
subarrationem nō fit m'i ppnimptu
aut etas et tunc subarrato fit a
seniore et sic inducit tantum spo sa
pent atre donato signum e vendico
futurie nō sit usfat d'omp. et veni.
et nō impu9 si fiat tamen qplatone
hoc vlorum acapio tc in mcam
tunc cū inducat' m'ij nō tampa
anulli donatione ex alibor pro
latone / aut qpubte au valuas
ecce p pbro cerras benedicte et
viro tradente et feia recipiete
et tunc etiā si mult' dicat m'ij est
ppnsptu xxxvij q ij si qs uxore
hec ho. ex despon. impub. cū

tunc et Goff. idem et hoc est verum nisi probatur contrarium. Item quia puella fuit violenter ad benedictionem adducta que statim affugit benedictione recepta vel aliud tale extra de sponsa. consultationem. Si vero tempore sponsalium de futuro detur alicui annulus non potest aliud probare quia exprimunt contractus secundum sponsalia. solent enim mulieres sponsis talia iocalia dari extra de matri. contra. contra interdictum ecclesie c. i. et per annulum datum est signum matrimonii futuri [illegible] et Goff. ¶ Quarto contrahitur nuda promissione ut cum vir dicit accipiam te in meam uxorem et uxor respondet accipiam te in meum maritum vel alia verba equipollentia ut si dicat ducam te in uxorem vel promitto quod accipiam te vel ducam te in uxorem. et iste etiam ultimus modus in aliis modis presupponitur quia quod etiam per illum contrahuntur sponsalia distinguitur ut dictum est supra. ¶ Quinto si quis iuravit vel promisit alicui ducere in uxorem unam ex filiabus eius numquam sponsalia sunt contracta extra eodem non quia duo reperiunt pariter matrimonium et hoc etiam sunt per ea exceptio in de spon. corresponsa. quia tenetur aliquam earum secundum illud quam pro nomine electam approbabit et in illam consentiat cum pati promisit sponsa illius erit secundum Goff. Sed eo electo erit extra promittentis tamen cum est generale in promissionibus non inspicitur de iure. C. si patrem ¶ Sexto si omnes moriantur preter unam extra illa ducere tenetur ff. de condicionibus empt. vel si emptor C. si empti ¶ Septimo si pater eius obtulit unam earum sed ipse non contempsit extra pater est absolutus a promissione ff. de verbo obli.

scilicet stipulatus secundum Goff. ¶ Octavo si dicat mulier viro et vir promitto quod ex nunc ab ipso tempore habeo te vel teneo te pro uxore et etiam promittit uxori fidem teneo et econverso similiter dicat viro extra eodem Ray. dicit quod matrimonium est hic ita quod nulli eorum nubere alteri licet et si alteri illorum nupserit debet etiam post carnalem copulam separandus est et compellendus ad primam vel ad primum redire extra de sponsalibus ex parte et ex litteris. Sed contra hoc esse videtur quod in verbis predictis scilicet ab isto tempore et tamen est promissio de futuro tantum et non consensus de presenti sicut si diceret a crastina die in posterum tenebo te et habebo te in uxorem vel a festo sancti Johannis in posterum. Ideo dicendum quod licet prima forma verborum ex persona sit inducta de iure per hec tamen verba non contrahitur matrimonium nisi quatenus credat contrahentes de quia intentione contractae potius presequente cohabitationem que pro ea secuta sunt in eam illius decretum. sicut patet per extra illo verbo ubi proposito quo facto expectato a reliquit eam quam monet dicit non per eandem decretum quod licet forma verborum in expressa sonat temporis futurum non sunt tamen sponsalia de futuro sed potius matrimonium sed promissio de fide quadam respondet ad futurum et idem dicitur in pluribus. unde si promitto quod tenebo te in uxorem sensus est cum habeo te tamquam meam vel accipio te in meam et promitto quod de facto tenebo te in uxorem que tamen est uxor mea de iure ad hoc etiam per promissionem tene sensus ac esset si diceret promitto quod conservabo te tamquam vel quod accipiam te in meam uxorem quod quantum ad consultum non tantum ad factum sed etiam ad ius refertur ut patet sensus

promitto quod sim tibi legittimus
vir. Alii dicunt quod in ista decre-
tali verba de futuris fit matrimonium quia
ibi committuntur verba que futurum tra-
hunt ad presens sed ista abusio tempo-
rum. Similiter est non habeo te pro uxore
et sic illi ab tenentur in ecclesie(?) et eadem
repetita mutuo accepte uxoris et
non habuit locum nisi ubi tractatus
precessit de matrimonio contrahendo et hanc
opinionem refert ecclesia(?) Hostiensis et tangit
etiam hoc et placet magistro multum
Hostiensis etiam supra c. prete de sponsalibus
est matrimonium quia non est vis in verbis
dummodo constet de consensu. Item
si quis dicat promitto quod ducam
te in uxorem et decetero tenebo te
pro uxore et postea cum sua uxore
cognoscat. Credo quod tenebit quia cum va-
riatur(?) precedentia sunt temporis futuri sequens
clausula restringitur ad futurum. Secus
si simpliciter diceret ab isto tempore in antea
et tenebo etc. Si autem dicat pro-
mitto tibi quod non dimittam te pro
meliore vel peiori credo quod tenebit
matrimonium si sunt ad hoc apta. Hec Hostiensis
extra de sponsalibus. Item si dicat volo
te decetero esse in uxorem vel volo
quod tu sis uxor mea vel volo te
esse uxorem meam vel volo te accipe-
re in uxorem vel volo consentire in te
tamquam in meam. Credo in talibus
vel similibus recurrendum est ad indi-
candum si de ista constare possit
vel presumptione. Si autem constare
non possit credo quod sic volo te ac-
cipere in uxorem vel volo in te consentire
non contrahentur nisi sponsalia quia licet
volo multa significat promissionem
nunc matrimonium quia cum volo coniugatum
cum infinito significante actum fre-
quentius solet exprimere voluntatem

ipsum actum precedente qua volun-
tate coniunctante ut cum dicitur volo bi-
bere. Cum autem iungitur cum infinito
esse quod non videtur presens significati-
at(?) sed relationem tunc solet nos
post exprimere voluntatem concordantem
qua voluntate precedente ipso actu
ut per hec verba volo te decetero in
uxorem vel volo te esse uxorem
meam vel quod tu sis uxor mea vel
volo quod ego sim maritus tuus tunc
exponuntur accepti mei et consimilia exponuntur
accepte mulieris exprimendum est matrimonium
esse contractum postquam cum huiusmodi intro-
gato precedit sed verbis meis esse ista
in uxorem vel vis meis ista esse uxo-
rem vel quod sit uxor mea vel
ipse videt volo et similiter illa intro-
gatis videt volo hec Hostiensis et cum
eo concordat et Goffredus et Hostiensis. Item quid iuris
indicandum erit si apponatur decetero et si
non apponatur quod Hostiensis quod sic. Item
de illis quibus postquam dederunt sibi fidem
ad invicem de contrahendo statim dicunt
osculemur nos ad invicem nomine matrimonii
vel bibamus nomine matrimonii et sic osculantur
et bibunt numquid sic copulentur matrimonio.
Credo tenendum quod non nisi pro certa
indicia appareant quod huiusmodi
osculum vel potius taliter contrahentes
voluit recedere a sponsalibus de futuro
et matrimonium contrahere de presenti et quod
dicunt osculemur nos et bibamus
nomine matrimonii intelligunt nomine matrimonii
contrahendi postquam iam contracti sunt
statuunt de sponsalibus tantum intercos(?)
non de matrimonio. Item si numquid actum
est cum de sponsalibus sed simpliciter vel dixit
in illa et cetera et sic sequitur osculum
de quo numquid est matrimonium sic
contractum. Credo quod sic si intendat

contrahentes alii non adimit aut de intentione recurrendum est ad circumstancias matrimonii utrorumque precedentes et sequentes / etc. indicia quem si non apparent credit quod non sit matrimonium ...

... mich' videat ... de sponsa clandestine non posset tamen dans fidem ...

[illegible]

credebat quod minorem cum clericis con-
trahere possent vel alia similia et
talis ignorancia non impedit quia
neminem similia ignorare et maxime
non licet nobis sponsalium ignorare
quidam enim intelligunt dicta decre-
tali consentientes aperte in disputate vel
quoniam se non intelligebat. ¶ Et si di
catur quod non posset per esse consensus
qui se non intelligunt dicendum quod dicta
decretalis loquitur qui contractus de minori
cohabendo fecerat etiam hoc nepotem
consenciebat et hoc agebat et tunc
expresso utraque dicit in vulgari pro illa
que sonat consensum presentem sufficiat
secundum premissa ¶ Si non ante de minoris
vel sponsalibus nichil agebatur non
sufficit quod oportet quod tales verbis
se in vicem consentiant et consensus
suos mutuos intelligunt vel prout
patres vel parentes vel prudencia verbis
equivalencia et hoc sufficit extra de spon-
salibus ex litteris id est nuglo et c. cum
apud nuptias et glo. et c. tue fraterni-
tatis et glo. vii. vini⁹ si loquitur
latine et alter grece ita quod non
intelligunt se non est minorem nam
vis exprimere debent consensum et se
intelligere alius nisi loqui nunc ff
de verbis obli. id est iusta in principio alius vo-
luta penultimo intervenient precise intelli-
gentes secundum glossam extra de sponsalibus dictum c.
in de materia require infra c. viii.
de effectu sponsalium sub infine et
in de minore ti consensus extra in tercia
forte ubi aliqua invenies quod hic
queras ¶ Sequitur videre de sponsalibus
de modo contrahendi sponsalia sub condicione
ita quod primum quod condicio aut
accipitur condicio enim aliquid dicatur

statis pro forma veri dicitur iste est similis
condicionis id est liber xxxiii q. iiii libri
aliquam condicionem vel non inferentibus
rusticorum urbanorum predictorum 2º patitur.
Sed hic dicitur condicio quedam sponsalium
vel contractum suspensiva promisso-
rum effectus confirmacio pendet ex
futuris. Nam donaciones et promissi-
ones recipiunt condicionem modum
causam demonstracionem ¶ Demum eciam de-
nique factum est quod condicio imputa-
tur si signatur per hanc dicionem si vel cum
modo dono vel vendo vel re-
accipio te in uxorem si feceris
quod vel illud ut ff de condicione
ibidem et quod promissit et de verborum
obligacione l. si pos tempus inst.
quibus modis ti si vel cum signat per ad-
monicionem quam condicionem ut extra
de sponsalibus c. i. quarum vero designatur
ut per hoc modo dono vel accipio
te in uxorem ut singulis annis facias
quod vel illud alias revocatur donacio
vel vendicio vel matrimonium ¶ Causa
autem designatur per quia ut facia t.
istud quod fecisti michi ut c. de fla-
cia adiecta pro et de donacione
que sub modo proter demonstracio de-
signatur per quia ut cum dicitur promitto
tibi fundum quem emi a titio vel est
demonstracio predicta ut cum dicitur
fundum meum situm et cetera ut ff
de condicione et demonstracione l. ubi
¶ Sciendum quod non nisi est si condicio quod
in demonstracione quia 2 ad tercia sub-
acta id est substantivus adiuncta / et
ut aliquis tamen notatur ut ff de rerum
emp. et ven. cum ab eo ¶ Sunt autem
species condicionum que apponuntur
in sponsalibus vel matrimoniis due
scilicet generalis et specialis generalis condicio

h

ff. debet subintelligi actum vel factum consummata ipse rei non exprimatur quod quamvis verbis de futuro dictum voluit et sic uxorem et sic istum suspendit contractum. Temporalis conditio est que non de natura rei intelligitur sed ex voluntate contrahentium apponitur et sub hac conditione possunt sponsalia vel promissa ipsa fieri. Conditio vitiata est de illis que raro eveniunt ut cum dicam contraham vel contraho tecum si papa fuerit in tanto in etate ista. Sed numquid contrahitur matrimonium sub tali conditione statim est matrimonium quod prius ff. de conditionibus ibidem l. quod si Titio [illegible] aliquos sed hostiensis et hostiensis extra de conditionibus appositis pertinuas et ideo non est matrimonium antequam extet conditio et si in matrimonio tempore cum aliqua contrahetur matrimonium tenet hoc ibidem notavit et hostiensis extra de sponsalibus et iuvenes secundum Innocentium [illegible] aut hostiensis statim est matrimonium ut non possit contrahere cum alia [illegible] cum ea non si perpetua quod si et idem hostiensis [illegible] et Bernardus quod talia futura iam sint [illegible] causa propria opinione videtur esse quod hoc et Innocentium hostiensis extra de illis et hostiensis extra de [illegible] sicut quod idem iudicium est de consensu expresso per verba de presenti sub conditione futura et de expresso per verba de futuro. Ideo quando [illegible] contraho tecum si papa fuerit dicitur [illegible] ad hoc quod possit dici quod illud habet locum in conditione futura possibili et non in vitiata. Conditio non impossibilis est de illis que impossibile est evenire ut cum dicitur accipiam te in uxorem si celum tetigeris et talis conditio pro non adiecta habetur

h

in sponsalibus et matrimonio favore matrimonii contractus in favore sponsalium matrimoniorum in non contrahentibus talis conditio aliis [illegible] contractus extra de conditionibus et similibus. Conditio autem possibilis est de illis que possunt evenire et non evenire et hec conditio aut honesta aut inhonesta. Inhonesta aut vitiata aut voluntaria. Conditio honesta et vitiata est illa que si non apponatur et inde agitur in terris ut si parentes meos inducere contraham tecum si [illegible] parentes promiserint [illegible] parentes vel si parentes et deliberare [illegible] Conditio autem honesta et voluntaria est que honeste potest apponi et non apponi ut contraham tecum si patri meo placuerit vel si dederis mihi c. [illegible] possunt etiam sponsalia contrahi sub conditione promisse pecunie non tamen in modum pene ut supra est dictum et talis conditio si apponatur suspendit sponsalia usque in conditionibus eventum contrahantur tamen alia [illegible] sponsalia [illegible] tenebunt quia licet suspendit sponsalia [illegible] ibi desinat consensus [illegible] surgit [illegible] in [illegible] de sponsa [illegible]. Intelligendum tamen quod predicta conditio sponsalia suspendit si statim apponatur contrahit non debet admitti contra de donationibus que sub hoc non perfecta intelligendum etiam quod conditio suspendit nisi inter eos prius [illegible] copula carnalis subsecuta fuit quia tunc videntur eos [illegible] esse vir et uxor eo quod [illegible] conditione [illegible] de conditionibus de illis [illegible] et glossa et contra supra eo et causa

pertinas et hec est prima pars. Sed quod
a condicione recessit iure et de iure
contra quod tamen non admittitur probatio viri per
protestationem. cum cogit se velle a condicione
recedere, ipse hoc non prodest ar. extra
de sponsalibus cum apud sedem et c. pertinas in
glossa verbo verba per quibus contrahat cum
aliqua sponsalia de futuro sub condicione
hoc modo accipiam te in uxorem si pla-
cuerit patri meo et postea cognoscat
aliquam pater contradicat matrimonium perpetue
est quia vir a condicione recessit
ut dictum est. Secundo cognoscat post
quam pater contradixit non est matrimonium
perpetuum extra de condicionibus appositis c. pertinas. Secundum
si dicat accipiam te in uxorem si pla-
cuerit Petro. Tertio quidam dixerunt
cum condicio in matrimonio translata in ar-
bitrium alienum tunc valet quia transfer-
tur in arbitrium eorum in quorum po-
testate sunt persone consentientes ff. de
ritu nuptiarum l. c. nuptiarum et sic loquitur
illud c. extra de condi. super eo sed
si arbitrium quorumcumque sed secundum Hostiensem idem est
dicendum de quibuscumque id est qui non sunt in
potestate eos de quibus agitur ut c.
illud pertinas. Secundum quod si duo significant
patri absenti quod contraxerunt matrimonium
cum aliqua seipse voluit sed antequam
qua consenciat voluntatem mutat
et dicit quod nullo modo vult eam.
Tercia si pater consentiat pater tamen
hoc ignorans consentit nunquid est
matrimonium inter eos? Dico non. Unde si con-
traxerit cum alia tenebit secundum matrimonium
quia non dicitur consensus nisi duret
tempore quo pater consentit aliquam tamen
ad secunda nota tenetur compelli debet
ut eam recipiat ex officio. Iancel.

mercem sub condicione consentit et con-
dicio apponitur extra de condicionibus appositis c. super eo in
textu et glossa verbo condicio autem in hoc
secunda quidem est contra substantiam sive na-
turam sive substantiam matrimonii ut cum dicitur
contraham tecum si generacionem prolis
evites vel donec aliam inveniam
digniorem aut si pro questu adulteranda
te tradas hec si apponatur nichil
agatur extra de condicionibus appositis c. ultimo. Ratio huius
est quia iste condiciones sunt contra tria
bona matrimonii. Prima est contra prolem
secunda contra sacramentum tertia contra fidem. Dicit
autem Hostiensis extra e. c. ultimo quod si postea
vir talem condicionem coram testibus
remittat et sic eam cognoscat iudi-
cialiter presumitur matrimonium ac si pura simpliciter
consensisset a principio sicut et Innocentius
et Hostiensis ibidem quod si unus coniugum poneret
condicionem contra substantiam matrimonii et alter
contrahens dicat vel taceat iudicialiter
presumitur matrimonium quia non impeditur matrimonium
nisi in condicionem illam consenciant am-
bo expresse quia ut alii. Quidam vero
est contra naturam matrimonii ut cum dicitur
contraham tecum si feceris talia vel si
dederis sufficientes hec si apponatur in-
fugenda est et pro non scripta habetur ut te-
nent sponsalia sive matrimonium extra de condi-
cionibus appositis c. ultimo in glossa. Ex quibus condicionibus
predictis. Sciendum autem quod
quod dictum est supra et sponsalia et matrimonia
contrahi possunt sub condicione et quod quilibet
contracta sub condicione tenet hoc est
verum quando persone sunt legitime ad con-
trahendum simul. Sed quid si aliquae
persone illicite contraxerunt sub condicione
si papa dispensaverit. Dico nulla esset
sponsalia quia tamen sponsalia que indigent
dispensatione sunt prohibita contrahi
non possunt sub condicione ff. de liberorum

obligatione intellige supplicate c. sacra

Quid de eo qui contrahit sponsalia cum aliqua sub conditione si scilicet si se cognosci permittat ab eo numquid secuta carnali copula presumendum est matrimonium. Responsio. Vincentius non ... de condi. appositis quod si huiusmodi conditio sit inhonesta non tamen habetur pro non adiecta sed suspendit sponsalia quia in eo casu primo erunt pura et absoluta iam obstante conditione quibus non tantum erit matrimonium presumptum. Alii non dicunt quod si intelligatur de coitu fornicario conditio illa pro non adiecta est quando cum sit inhonesta et erit matrimonium presumptum a coitu primo. Si vero non intelligatur de coitu huiusmodi multo fortius est presumendum pro matrimonio ex quo coitu secuto conditionem illam propter eum videtur hortatio quod permittat se cognoscere eum aut non aut causa qua in nominibus conditio huiusmodi secundum Goff. Jo. Rod. et h. de spon. duo. duabus in glosa c. Quid si quis dicat promitto tibi quod si numquam contraxero cum aliqua contraham tecum et permittas mihi coire tecum numquid est matrimonium presumendum si coitus sequatur. Responsio. Rod. si hoc permittas et cum ponetur conditionem sub hoc sensu i. si permittas idem dictum est quod in precedenti casu nam perinde ac si dicam contraham tecum si numquam contraxero cum aliqua conditione recedendum per copulam carnalem secutam. Si autem non potest in conditione sed propter sit quedam hortatio et provocatio ad coitum vel expresso matrimonio aut quasi multo fortius est matrimonium presumptum ut dictum in proximo casu. Quid si [illegible] idem est iudicium qui sponsalia vel matrimonium

contrahitur sub conditione et an sub modo. Responsio. non sic non est idem iudicium de donatione vel venditione que fit sub conditione et de ea que fit sub modo. nam facta sub conditione non tenet nisi conditione existente facta vero sub modo tenet sed non existente modo aliquo pacto illo revocari potest ut C. de dona. que sub modo l. i. et ii. et ff. ... et sponsalia contrahi possunt sub conditione non tamen contrahuntur sub modo ita quod illo modo vel pacto non existente resolvatur matrimonium sicut fit in donatione vel venditione facta sub modo ex quo enim semel contracta sunt matrimonia vel sponsalia ita quod teneant ipso iure resolvi vel revocari non possunt propter modum non existentem vel pactum. Hec Rod. et optima de condi. ap. c. ult. in glosa. Quid si quis dicat accipiam te in uxorem vel dabo tibi c libras et permittas quod si permiseris me coire tecum. Responsio. credo quod per carnalem copulam subsecutam presumendum sit pro matrimonio quamvis ille qui proposuit liberare se posset utrumlibet faciendo nec tenetur propter impletionem huiusmodi inducta esse ... quod intelligatur quis cedere ab huiusmodi optione per carnalem copulam subsecutam. Hec Rod. Quid si dicat quis promitto tibi quod non deseram te et adiuvabo meam et permittas vel permiseris me coire tecum. Responsio. si tales contrahentes non intendant per huiusmodi verba contrahere sponsalia etiam de hoc constet iudici non debet iudex presumere pro matrimonio ex hoc quod per carnalem copulam consecuta cum predicta verba vel consimilia non solent dici matrimonii vel sponsalium. Hec Rod. Quid si dicatur ducam te in uxorem anno elapso et permittas vel si permittas me coire tecum. Responsio. credit Rod. presumendum

esse promissio ipse taxalem coplam
subsecuta qua ipse vide. remittatur
dilatori tpis. Nota quod in hijs ca
sibus qui non pnt omo corpori crime
non est precipitanda pena vel alter p
timatus appendit et si post sing con
tracta qdone ad alia non secepnt
transeat. forte tutius est dissimu
lare aut ipam compelle eg m. in t. a
solemnit. qtract. dimitte. liter vero
secundo si dicat acapiat te vel acapio
te in uxore si tem. verno sigmem
ffo si talis qdico non impedit m.
prima est inhonesta et hec dict pro
no adita ut dict. de condi c
penult. et goff ibid. et Innoc. c. de
illis et hec. et host. in prima sedi
appatu. de qtrahe. pup. v. c. si q.
licet acty sit inhonesty qdico ty
sequitur est in se est honestas et uti
litas appo. qua forte vi pra
monum viii si ex si qdico defecit
m. non erit sz inso consciae licet
alit indicat si sit omo occultum
in foro ecie qp destiny probo minimi
et ip standa. Secundo si dicat vir
mulieri contha tetu si pat tuus
est mortuus vel si es virgo. ffo in
utraque tam stante qdicione stant
sponsa non stante non stant dimo
qtrahendi m. sub qdicione sic i sta
t. de qiss. et v. cf. [Circa etatem puerorum contrahentium sponsalia titulus]

De eius compendo est de etate
apta ad qtrahend. sponsalia
et m. non qtrahendo. primo prior. de c
tate apta ad m. plura questio
dicitur optat ibi replicat et q
via loquendo de etate ibi utuntur
vocabulo pubtatis vel impubtatis
Pro hec compend. primo de pubtate
et impbtate. secundo de illa etate. Circa

primum queruntur plura sz quis dicitur pubes
et quis impubes. Respondeo impubes e ille
qui nondum impleuit xiiij annum
pro defectus etas in hoc viri.
dicitur pupillus et h. ff. sz vii in mac.
secunda non sz impubes que non qplet
annum xij ff. d. v. obli. pupillus.
pubes vero sz qui complet xiiij
annum et hec sz in mac. Tertia vero
sz pubes impleto anno xij. xx
q. ii. si puella v. q. vi c. dissimula
Sunt etiam tres etates quas iura attendunt
Prima sz infantia que in mac
et femina eadem die incipit sz
pria die ortus et desinit sz i. vij.
anno completo. co. de spon. i. pub
litas et c. semper. Alia sz i. pubtas
sive pupillaris etas que i. mac
et femina eadem die sz i. vij
annus incipit sz dius diebus desinit
qz in xx annis i. mulie et i. xiiij
i. mac ut predictum sz. Tertia e pu
bertas que diuis tpibus incipit
qz i. mulie i. xij anno i. mac
xiiij sz eadem die desinit sz
xv annus ut insti. de curato
si i. et hec ptus dici pubtas seu
plena. plena vero in xv an. in
mac et in xviij. mulieri ut insti
de adop. c. minorem. Infans vero
et pupillus subtela consistit pu
bes subcura ut in dict. qcor. in
tres siue tutoribus et curatoribus
esse non pnt in iudicio et non
qp pupillus et impubes idem sint
ut dictum sz. puber ar adolescens
et adultus ptm idem ut pz ex
desps impu. c. i. et c. pubes. Item
dicitur pubes. Respondeo a pube i. pruditia
i. pudie. siue verecundia qua afficie
bam qui inspiciebam in inferio
pte sentim ayslamignam dicat ut
dicto c. pubes. Et. dicitur pubes apbit

dum quia tunc sit ita probans quod sit
et impotens vel ex parte dicitur mares pubes
et mulieres non potentes infra de imp.
Extra eo. c. Fraternitatis pubertas ergo
primo modo pensatur corporis antiquitus
cum inspiciebatur pars inferior secreta
an laniginem haberet quod si sit pu-
bes iudicabatur et non alias quae pro
batio inverecunda imperator prohibenda
apparuit et ideo eam reprobavit sicut est
tu. de tu. esse desinunt inde et
institutionibus quibus modis tu. finitur extra eo. mich-
aelis habet modum secundum Goff. et plures
alii dicunt observandum esse etiam hoc
quo ad matrimonium contrahendum unde secundum eos
de sponsalibus impuberes in glo.
dicit quod pubertas ex rigore iuris
non ex annorum numero consideratur quo
ad matrimonium contrahendum ergo de his qui
etc. ubi inquit malitia supplet aetatem
ex quibus patet quod ipse vult quod in matrimonio
ex pubertate non ex annorum numero con
sideratur quia in contrahendo matrimonio est habi-
lis puer ad matrimonium aptus sed quod
ad tutelam vel curam minorum aetas
tantum attenditur ut in dicta § inde et
sequitur secundum Ho. non hoc reprobat impera-
tor quia leges predicte contradicunt ubi imperator
vidit probationibus turpibus obviari et non
falsitate est sed turpitudine obvia-
bat sicut et sequitur quia etiam canonica quae
prohibens facere videntur contra eos
ipse Ho. exponit quod tamen hoc
admittitur secundum Bonitas. Scilicet quod primum
annorum xiiii in feminis xiiii in mare
ut supra dixi et hoc ergo posse
quod quantum matrimonium ac non prius in supra
et de desponsalibus eum et in pluribus
aliis decretum et intellige tamen
quod primum annorum probatur quos pubes
quo ad hoc ut in alium consentire
possit consentire quia etiam consensus
firmatur canonica constitutione non tamen
talis est quod potens in opere ut
dicitur infra de frigi. Secundo ad eius
evidentiam quod malitia sen-
su potentia aliquid supplet quod in aetate
deficit si enim puella minor xii
annorum cognoscatur pubes iudicatur
ut supra de desponsatione impuberum continebatur
extra eo. c. ii. c. ii. et annos et secundum pre-
veniens vocatur aliquid malitia quod
est tunc aliquid in potentia quod quando
dies legitima cedit ut pupillus et in se-
cundo si vir dicat quod cognovit
uxorem et uxor neget statim in bo-
num matrimonio firmato ut in decre-
tali continebatur et dum primum ad fi-
nis iuris per aspectum corporis se signe
probet Sed quae cognoscere matrimonium
non in c. continebatur cum agetur contra
eum contra illud vi q. v. actor di-
cunt quia detracta re diligenter
est ipsum autem periculum de qua agitur
ubi non dum compleverat xii annum
et non de iure qui fundabat suam
intentionem praesumptio iuris est quod talis
non sit pubes et non cognoscit autem
matrimonium quod sit optinet de iure
datur etc. et alia regula si enim
complevisset xii annum mulier nulla
tenus audiretur quod quam in matrimonio ac in
supra et c. de illis ut etiam crederet
in bono viri et mulieris sic si dicunt
se non posse ad invicem commiscere
et per hoc contra glosam confunditur qui
dicit pubertate annorum numero non
probari ergo contra Go. primus modus
tamen secundum ut reprobatur sed ad
probandam virginitatem vel castitatem

frigiditate puer vel ob defectum etatis impedi-
tatur ut infra dicetur. Preterea tam
habile proximior proximo non dico
probo inducitur ff. de minoribus xxv
an. Secundo modo admittitur proximus pro-
ximior et dicitur unde capitulo quia probatus
est unus aliquis proximiorum quod possunt
ad invicem coniungi nisi causa frigi-
ditatis aliud contingat ut supra de fri-
gidis sedet in immo causa licet non
proximitur nisi quis probet hec ut in dicto
c. sedem et intellige quod hec
proximior nisi et dicitur quia vel
frigiditas allegatur vel frigiditas vel
maleficium probatur. Tertio admittitur
omnis quod verius est et magis placet
ad minus licet dominus Azo contradixit
in hoc casu dicens cum nisi prima t. d'
imp. quod sicut consanguinitas impedit
matrimonium ita et etas sed ipse male
dicit ut patet per oppositum dictis et licet 3o
non hec omnia hoc. ¶ Sequitur videre
9 de hoc scilicet etate ad sponsalia et matrimonium
et primo quis de pubertate et in puber-
tate per comparationem ad sponsalia et
matrimonium. ¶ Et circa quod queritur primo scilicet quae
etas est apta ad contrahendum sponsalia
¶ Quae etas vii annorum qua pueri et
puelle dicuntur tunc discretionem habere et
doli capaces conveniunt eis sponsalia p-
late ext. de desponsatione impuberum. litteras tu-
am sponsalia sunt quedam promissio
futurorum ut dictum est supra circa illorum
sunt qui aliquo modo promittere possunt
quod non est nisi eorum qui habent
prudentiam aliquam de futuris que primum
requirit rationis usum tres sunt gradus
notatur in ethica ¶ Primus est tunc quando
nec ipse intelliget per se nec ab alio
capere potest. ¶ Secundus est tunc ab aliis capere
potest licet nisi per se sed ipse per se non

sufficit ad intelligendum. ¶ Tertius est tunc homo
ab alio potest capere et per se in considerare
et quia ratio paulatim in homine co-
nvalescit idcirco quod quietatur motus
et fluxibilitas humorum. Iste status
primum rationis obtinet homo circa com-
pletionem et iste homo illo tempore multi co-
tractum est aptus et ita ut sponsalibus
sed ad statum 2um incipit pervenire in
fine primi septennii. Unde circa
tunc tempus pueri ponuntur ad scolas et
ideo tunc incipit esse aptus ad promittendum
aliqua futura proprie de hiis ad que
ratio magis naturaliter inclinat non autem
obligandum se perpetuo vinculo quamvis
dum sit sua voluntate ideo contrahere tunc
potest sponsalia et non matrimonium. ¶ Sed ad 3um
modum status incipit pervenire in fine secundi
septennii in quantum ad personam ad eius
personam in quibus ratio naturalis magis
convalescit unde etiam obligare se
potest ad religionem vel matrimonium sed quantum
ad ea que extra ipsum sunt in fine tertii sep-
tennii vel ... de aliis se ob-
ligare et 2um leges constituitur eis po-
testas disponendi de rebus suis
post post xxv annos. ¶ Sed videtur hoc
obstare quod dicitur quod in sponsalibus
contrahendis etas diffinita non est ut
in minoribus ff. de sponsalibus l. in sponsalibus
¶ Ad hoc dicendum quod non est diffinita
... in sponsalibus infirma et in matrimonio
sicut et in minoribus vel quamvis est
tanta et talis in sponsalibus sicut in ma-
trimonio hec Goffredus. ¶ Que etas est
apta ad contrahendum matrimonium. ¶ Et in
puella xii annis in puero xiiii ext.
de desponsatione impuberum impuberes et c.
contrahebatur matrimonium cum non fiat per
in cuiusdam contractus ordinationi
legis potius pubertate sicut et alii

contractus vii. sed in una determinatum
est quod ante illud tempus discretionis
matrimonium non contrahitur quoniam ut
quis possit de matrimonio deliberare
sufficiat et eciam reddere debitum quod
in virum ad quod unus alteri in con-
tractu matrimonii obligatur. tempus autem
tempus est in masculis in xiiii annis
in feminis autem in xii. quia tamen
precepta iuris positivi secuntur illud
quod est ut in pluribus si aliquis per-
ad perfectum ante tempus predictum preveniat
ita quod ut vigor et rationis eta-
tis defectum suppleret matrimonium non dirimitur
et ideo si contrahentes ante annos
pubertatis ante tempus predictum fuerint car-
naliter copulati nichilominus matrimonium
indissolubile erit. unde est quod unum
tempus non assignatur viro et puelle
in matrimonio vel desponsalibus autem sed
septimo tempus sponsaliorum determinatur quantum
ad discretionem. tempus non discretionis
in mare et femina idem determinatur quia
etiam tempus sponsaliorum sed pubertatis
et matrimonii determinatur quantum ad po-
tenciam coeundi. Sed autem tercius con-
impletur inferiora quia in mare
tamen quam prius in eo resolvitur
virtus quia meatus largiores
tamen quam dispositus est aliquis qua
pati tamen quia non infra vel inde
appetit sui posset in femina unde
propter maiore appetitu ut fit accelera-
tio maior. ¶ Secundo si contrahunt sponsa-
lia de futuro in vii annos septimo nulla
sunt tunc defectus corporis vel de spo-
si infantes ut actus non possit
licet dominacio ad nullitatem oportet de
sponsi in puerili ad dissolvendum prohibuit
eius sponsalia contracta ante septennium

quia primo etiam ante pubertatem et forte
per aqua urgentissima nisi ut pote
pro bono pacis ut c. de e. ii. non est
consensus ut extra et glo. vii. vel ut pax
firmetur inter aliquos lite. Septimo
tamen prohibito nisi est quod sponsalia
non possunt ratificari usque ad pubertatem
ut patebit infra. unde si matrimonium sponsalia
non sequatur adolescens forte cum
pluribus puellis contraheret in prejudicium
et puella cum multis pariter cum ... ...
tota gragium denegaret ut dicetur infra.
de effectu sponsaliorum. ¶ Sed tamen sponsa
minor septem annorum traducatur
in domum sponsi et ibidem adimpleat
vii annos. ratificatur sponsalia unde
licet antequam vii annos compleverit spo-
sa in domo sponsi cognoverit tacitur
virum sponse nichilominus ratificantur
sponsalia quia si postquam vii anni com-
pleti tamen vir sponse contraxerit
sponsa debet inter eos divortium cele-
brari et sic affinitas precedens non
impedit sponsalia subsequencia quamvis in-
ducat iusticia publice honestatis im-
pedit tamen matrimonium adimpleri cum filia
unde non habebit filiam propter impedimentum
affinitatis precedentis ut iuvenem contraxit
impedimentum iusticie sequitur publice
honestatis et sic unum impedit aliud
extra de sponsalibus impuberum litteras et quo ad hoc
intelligitur sponsalia solum ut dicetur
infra. de dissolucione sponsalium vel honestatis.
¶ Si autem sponsus cum matre sponse con-
traxerit antequam sponsam vii anni
in domo sponsi compleat matrimonium
tenet et sponsalia solvuntur et sic
non possunt ratificari subsequente tacite
et expresse ut in dicto c. litteras ¶ Quod etiam
intelligendum est si ideo sed quod sponsa

ratificant vii anno completo vel si traducatur sponsa in domum sponsi dum tamen maneat simul sine contradictione et hoc intellige si sciebat sponsa contracta aut quo modo videbantur consentire puta quia coniuges se vocabant vel alio modo sicut premissi et hoc idem intellige quando sponsa traducitur in domum sponsi et non potest esse quia citra illa etate aliquando temptat infantes quod adimplere forte non possunt. extra de despo. im. veniens et de eo qui cognovit consanguineam. veniens ibi expositione contraria ¶ Idem intelligendum est quando sponsus traducitur in domum sponse quia contrarium ad invicem ptinet non ad ipsa iudicatur esse diversum. gandes ¶ C quia non licet hominem predictis patet quod si sponsa minor septem annis in domo patris sui vel mariti manens sine sponso vii annis adimpleverit nunquam per hoc ratificantur sponsalia nisi sponsa iterum expresse consentit vii a. adimpleto si intellige et distingue extra de despo. impu. litteras quod quidem ibi loquitur in tali casu et ibi accipit quod loquitur in tali. sed non licet hoc ¶ Item aut patres. si sponsi vel parentes eorum nomine contrahant ante septennium sponsalia nichil agitur sed si quiescant ad septennium incipiant eis placere extunc valet ut ibidem nisi non est quod obviet ¶ Item si sponsus sponsa ante vii annis ad se excitat tunc episcopo scito dispensat ut etiam si sponsa apponsa fugiat solvuntur sponsalia nisi patris quod obviet expressus intervenit extra de despon. impu. attestationes supradictis contradicit s

de despon. impu. litteras dicas quod sponsalia ante septimum contracta completo anno vii ratificantur nisi contrarium appareat expresse ut extra eodem c. colligitur et hoc verum quando cohabitant simul tunc enim intelligitur consentire nisi verbo vel facto per quia ad domum eius vel ut compellam que solent facere sponsi ac adhuc de despon. impu. accessit in dicto et post in eam non consentiat ¶ Item vel indistincte scribitur quod sponsalia contracta ad septimum per filios sine parentes ratificantur tacite completo vii an et in iiii post contractum pubertatem presertim si simul morentur ¶ Hostiensis non reputat hoc plus esse nisi intelligatur presertim tamen dicitur ac videtur distinguendum inter filios pubertatis et impuberes dicatur eum quod pater filium adultum non potest alicui mulieri coniungere si filius aliquo modo non consentiat quod d. tacite vel expresse in pubertate aut post tamen ultimo minori alii tradi aliter tradere et postquam filia ad etatem legitimam pervenerit hoc omnino dicitur ad implere extra de despon. impu. c. i et expone ibi tamen solet minores tradere quod de hoc consueverint filiam tradi et traduci in domum sponsi ut supradictum est ¶ de minoribus contrahendi sponsalia tamen et filia potest tradi ut dictum est supra postquam filia pervenerit ad etatem legitimam subaudi si traducta et morata cum sponso non contradicat omnino dicitur hoc adimplere quod d. tali sponsa firmata intelligatur tacite quo ipso quod simul morabatur et non contradicat ad etatem legitimam perveniendo persuasum etiam cogetur contrahere in iiii et consuetudine suum ea que scilicet nota infra ti. de effectu spon. hec Hostiensis ¶ Item adiectis

R] q ꝑ ver eius contraria sa doctoꝝ
tā ꝓdam̄ maūaꝫ de medio campu
tos poꝫ hoſtien io. ber. applicans
ſicut pꝫ pate infrā dicti ſupradicti
ver de ſpon impub ſunt infantes dt
q ſponſalia que nulla ſunt ꝓpt etatꝭ
defectum i utriuſqꝫ ſponſi ul in alto
ſii ſed tractata p ipos ſi ꝓpoꝝ
ꝑntes ꝑlapſum tꝑis uſqꝫ ad co
pletum ſeptimum maite appeat
eos in eadem voluntate ꝑ durare
apparet unqꝫ· ꝑ continuā cohi-
tacōem ſeu pal· ūbo ul facto
ipoꝝ (Item qm ſponſalia ꝑntes
contrahūtur ꝓ filiis pubertatibus
ul impubibꝫ filii no obligant
ad illa n̄c illis ſurgit honeſtas
pub̄ce iuſt̄a· ū filii ſi ſunt ꝑ ꝑntes
conſenſerunt expreſſe ul tacite ut
ic dicto infantes ¶ Item ſi inſ· vii
ſeptimum ꝑpe cū ſeptimum ꝯhaut
ſpon̄a ¶ dicunt aliq q tenꝫ ꝑ ꝯ
xꝑūn et ꝑbicꝫ q paꝝ ꝯ ꝗ̄
nichil de ꝗ̄ videt· hic aut
ꝑpinqtas aquibuſdā deſtimat
ꝑ ſeptem menſiū lig melius eſt
q deſtinet ſ ꝯdicom ꝯtenam
qua inquibuſdā magis accelet
eſſ· vcius qua in aliis ꝛ hinc
ſunc ſunt goff et ꝑp ber· bnd dc
cō deſpon inuicis q ſi aliq inſ·
vii annos teptaut q ꝯple no
potuit malicia ꝑ ſuit etate ſuppl·
et ſpon ꝑſicuit et ver· duce no
pt eius conſanguī (¶ Alii dīx vult
q in ꝯtractu ſponſaliū no poteſt
ꝑueniē ſeptimum et ſi ꝑuenias
nichil ſit et ſi qua copla· eſt i
ſponſibꝫ ad tꝑs illud i· pt eſſe ꝯ
inſtitutu ūc quā ꝯmunicio vcius
n̄c· eſt de minoꝝ quo pt ꝑueniꝛ

tꝑis ei deſtinatū anni c ꝯ eidicti
pt hic qius ſupplemtū etatꝭ ꝑ
malicia ꝑꝑe adoleſcētias quia ētā
infanciā et huiꝰ ſunc eſt ꝑ ¶ eſto
q puer et puella ꝯtrahat in
ꝑria deſpūa unqꝫ agit ¶ aut
intendunt ꝯhēe m̄rio tunc i q no
ſpon̄a et tūc n̄c eſt m̄rio ꝙ illud
ꝯhēe no pūt etate impedicte n̄c
ſpon̄a ꝙ nolit et ꝙ illis forma
verboꝝ no conuenit ſponſalibꝫ
ſed m̄rio aut intendūt ꝯhēre
ſpon̄a i qd pūt ſed i ſi q ago no
valet ut ago valeat pūt vale
pt et ſic ſunt ſpon̄a deſiſto no
m̄rio ſi etate ſuppleat no ꝑdēcia
ſiue malicia ꝛ ſic intelligi pt ꝙ
deſpon impu tūc ut c a nob ꝗ̄
vam ¶ Aliq no dicunt ꝯmūd de primis
ca ꝫ q no ſunt ſpon et inducunt
iuſt̄a ꝑub̄ce honeſtatꝭ et h' tibi
interptac' unqꝫ ꝙ de ſpon in pub
atteſtaciōes et c a nob et hiis ſiue
ſunt vicina (¶ ꝯs goff hoſt et ber
ſup i c a nob et hec ſuia ſicut
poſtea aplata vi deſpon impu
ſi infantes c ꝛ et hec eſt ver ſi
ꝯtractos ꝯ etate ꝑxima pubertati
nam eius etate malicia ſuppleat
ut ibidem ſ tꝫ ver ſup i c a nob
et goff et hoſtien ſi utrqꝫ maneat
in eadē voluntate uſqꝫ ad etatem
nubilem n̄c ꝑntes ꝯ uale pati ſuit
ꝯpreſſam ul tacita confirmā ut
ꝙ deſpon impu (de illis ſunt de etu
imp ul iudicium tacita conſenſus intel
ligat ꝙ ſunt cohabitat ſ ber ul
ſi ſit in domum traducta ſ hoſtien
et ibi ꝯ adimpleant etate lunam
ul ad carnalē commiſcet ꝙ de de
ſpon ad illud et c hiis qui ſcilicet
alis ſ hoſtien conſenſꝰ ꝯpreſſꝰ nung

esset nisi uxor fieret et sit etiam
postea indicatur approbata fuisse in · de
spo. pro infantes c. i. nota etiam
penult. c. quod pro malicia supplebat
etatem minorem contrahere potuerint
ad hoc op. de despo. imp. c. xl. et
c. de illis · i. quod est totum aliud quod [illegible]
illis · s. quod ad hoc quod teneat matrimonium
contractum inter minores in quibus
malicia supplet requiritur quod ipse
in vite inse cognoverint tum ad hoc
aliter constare non possit ex quo sunt
minores sed ibi contrarium dicit goff. et
tum eo facit hoc et innocentius quorum etiam
pura audito c. approbatur pro ii · dico
non dum pubes iam tamen expectati
copulam carnalis non quidem ad in-
vite sed cum aliis matrimonium contrahant
nunquam non tenet ita per hoc quod dicitur sup.
dictum c. ¶ Esto quod adultus contrahat per
verba de presenti cum puella minore tamen
etati nubili proxima vel econtra vel
ambo impuberes pubertati tum vicini
contrahunt nunquam matrimonium erit ¶ Esto pro prud-
entia i. carnalis concupiscentia supplebat
etatem et intuitio corporis carnaliter perveniunt
quanti aut ex aspectu corporis quod predicitur
appareat et videtur sic eos posse carnaliter
commisceri matrimonium tenet op. de despon.
imp. pubes et c. continebatur et i. et
c. a nobis ¶ Si tamen puella invita per
violentiam cognosceretur per hoc fieri
prudentiam non videtur si tum cum alio con-
traherent utrumque c. continebatur quoque u. pro-
posito hoc ray. ¶ Quod non dicit quod
per tempus contractus potuit carnaliter com-
misceri et postea cognoscatur intra
non obstante etate impubere virum
sint matrimonium per carnis copulam consummata
quod goff dicit ray. dicit videtur esse intelligendum
in eo tamen quo tempore contractus non

dum potuit cognosci et puella per quod
esset vi vel petens decepit et durante
illo dissensu violenter est oppressa con-
iuncta licet ad hoc quod a etate impubere co-
statuta ¶ Quod continuum temporis impuberes qui
contrahunt matrimonium dicuntur esse proximi
pubertati ad hoc quod teneat matrimonium ¶
Esto diversi diversa dixerunt dicant
aliqui enim dicunt hoc esse in arbitrio
iudicis ut ipse perpendens qualitatem et
prudentiam pueri malicia iuvetur ar.
ff. de min. delib. l. i. op. de donatione
apte et hoc non tamen et goff. videtur
velle etiam goff op. de eo qui dum iorz-
dane quod etas nubilis fuit
ex eo tempore quod sit pertate tocimdi
aliquem non dicit vel vult · magis
illam videtur debere proxima puber-
tati que est circa xii annum per viii
vel xv dies quia in illo tempore
perpendi non possit aliqua mutatio
[illegible] per eos bonum [illegible]
nuptiarum et labor ¶ Alii dicunt quod
tunc videtur quis proximus pubertati
quando est in xi anno non quod dispositio
impuberum continetur si infra tempus coniuncta
fuit aliquid vero dicunt quod tunc videtur
quis proximus pubertati quando non distat
a pubertate ultra vi menses aliqua
distantia etate quod de despon. impu-
berum a nobis et c. de illis n. [illegible] sunt
ray. et hoc ut patet in eius glo. super
illud c. tunc et innocentius super c. continebatur
et plures alii doctores volunt tamen ipse
hoc quod malicia suppleat etatem in eo
scilicet qui distat a pubertate per vi menses
adhuc quod matrimonium contrahere posset alioquin
non esset matrimonium sed cum eo post xi
an. [illegible] non dicitur [illegible] quod ille solum
videtur proximitate proximus in quo
malicia seu vim potentia supplet

etatem et hoc necessario nisi p(ro)p(ter) cin-
dranta fra et hoc p(atet) q(uod) de d(e)spo
in(pube)ri impu(be)ri c. ul. et ita c(on)stitui adh(uc)
decimo q(ua)r(t)o n(ondu)m nulla nisi c(on)iu(n)cta p(ro)-
xima pubertate unde v(idetur) etiam q(uod)
q(uan)do cepit xiiii. a(nnum) p(er) tres dies c(on)tra(he)r(e)
posset cum pubes est q(uod) d(e) reg(ulis) iur(is)
ad iuram etiam p(ote)rit intelligi q(uod)
de despo(nsatione) impu(berum) attestationes d(icit) etiam
a capacitu q(uod) d(e) despo(nsatione) impu(berum) puberes
quod si puella desponsata c(on)iugata
est minor etiam si p(ro)p(ter) amor(em) vi(ri) annis
duodecimo distuat et p(ro)p(ter) doli capax
qua aliter consentire no(n) posset tamen
compet(enter) filiorum c(on)p(ro)dict(e) talis q(uod)
s(unt) b(ene) et v(ir)um tunc malitia intelligi(tur)
ethate suppl(er)e q(uia) vide(tur) posse carnalis
commiscere. Co(ntra) no(n) hosti(ensis) nunq(uam) intra
t(em)p(u)s minoris malitia etate supplere
nisi p(ro)b(e)t(ur) penitentia facta sic q(uod)
se carnaliter cognovit. Certo q(uia) i(d) t(ame)n
qui xiiii annum complet tunc apparet
q(uod) nullo modo g(e)n(er)ar(e) posset nunq(uam)
si c(on)trahat m(atrimoni)um. Certo Hosti(ensis) s(ecundum) ber(nardum) no(n)
q(uia) no(n) est pubes ut ipse notat
q(uod) de despo(nsatione) impu(berum) pub(er)es in gl(ossa)
v(erbo) s(ed) hosti(ensis) n(on) s(oluti)o q(uia) ipse e(st) pubes
s(ecundum) eum ut p(atet) ex supradictis de pub(er)t(at)e
q(uan)do q(ua)ndo p(er) pubertas q(uasi) s(ecundum) initium
adolescentis sufficit ad h(oc). Nota h(oc)
quidam nigri d(icu)nt q(uod) s(i) natura
erat impotens q(uia) ap(ertur) accessit et
ea(m) cognovit s(ed) h(oc) te(ne)t n(o)m(in)e
sedo s(ecundum) loco c(on)tracto an q(uod) defici-
at secum Hosti(ensis) no(n) c(on)tra credit
q(uod) de despo(nsatione) attestationes nisi id
accidit q(uod) destituo membri ut h(abe)t(ur)
i(n) d(e)c(retis). Nota q(uod) tutor no(n) d(e)b(e)t duc(er)e
pupillam c(u)m reddita ro(ne) tima
ne malign(ar)i posset c(on)tra pl(us) in

curator adultam ut l(ege) ibi certum
q(uod) s(i) c(on)tra faciunt c(on)tra(he)ndo m(atrimoni)um
vel et(iam) sponsalia c(on)trahunt p(u)niunt(ur)
s(ecundum) l(ege) a quibus casibus excepti c.
de inedicto mat(rimonio) s(i) tutor de hoc
alio n(ota) pr(a)edicti. Quando spon(salia) c(on)trahuntur
seu p(ote)r(i)t dissolui. Titulus quintus

Deinde considerandum est quando
sponsalia c(on)trahuntur seu p(ote)r(u)nt
dissolui. Circa q(uod) sciendum
q(uod) spo(nsalia) semel semp(er) tenent et
ligant ita q(uod) sponsus c(on)trahat s(ecundum) (pr)e-
tu alia cogendus est ad p(r)imam
redire c. ex (parte) q(uod) despon(satione) s(ive) c(on)solu(n)t
fallit aut(em) h(oc) in pluribus casibus
in quibus sponsalia dirimuntur
Primus cum alter intrat religionem
et facit p(ro)p(ter) eam copulam carnal(em)
et aliam in v(erb)o te(r)m(in)o infra du-
menses aut assumere religionem
et redire ad coniugem te(ne)tur
remanentes in s(ecu)lo absolvitur
a sponsalium vinculo ex(tra) s(ecundum) suffi-
sponsalia de pu(bertate) q(uod) de con(versione)
c(on)iu(gatorum) u(ltim)o et c. ex publico. Secundo
nunq(uam) app(are)t simplex votum casti-
(ta)tis emissu(m) p(er) sponsalia solvunt(ur)
sponsalia. Ter(tio) s(ecundum) aliq(uo)s no(n) solvunt(ur)
s(ed) p(ri)mo cogi debet qui noluit m(atrimoni)um
m(atrimoni)um c(on)trahere vel votum solepnizare
quia semp(er) prima fides s(er)uari
debet q(uod) de despon(satione) c(on)s(u)l(tationi)bus n(ostris)
et c. sicut nisi forcanis vincula
p(ro)p(er)mat ut ibidem c. s(ecundum) m(atrimoniu)m
u(n)i(cu)m sine s(u)i t(ame)n ber(nardum) q(uod) q(ua)n(do) cle-
ric(us) vel no(n) bene votum et h(oc) s(ecundum) ca(pitu)lo
in iurant et c(on)fess(ionis) c(ontra) ti(tulum). Alii
vero dicunt h(oc) c(on)tra s(ecundum) q(uod) votum
simplex impedit m(atrimoni)um c(on)trahendum

Cum ergo post sponsalia contracta
minor sit contrahendo et non dicitur contrahit
ergo qd votum simplex sponsam spoliat
qm qui emittit simplex votum cum deo
contrahit matrimonium ergo simplex votum est
fortius vinculum qd contrahit spirituale
matrimonium quia sponsalia nisi ad futurum
est matrimonium. Et idem de eo qui iuravit
aliquam ducere in uxorem nichilominus potest
intrare religionem invito non sponsa tamen
tacito [?] ut ibi extra de sponsalibus
commissum tutius est ei religionem nisi
fuata prius contrahere et postea eligit
ad religionem migrare / hic autem sim
quondam sit non est intelligendum sed
quod sit tutius pro libertate quia ad quod
optione ne defectu ducatur nec contra
iuramentum venire non quia videtur
iuramentum infringere qd committat illud
in melius extra de iure iurando pervenit
vnde si vult sit religionem intrare invito
non tacito. Alii dicunt contrarium quia
sit utraque facere nam cum separatione
matrimonii licet viro coniugi alteram
invito religionem intrare non tenetur
tamen contrahere nisi in loco tali in
quo non possit ad carnis copulam
cogi. Sicut opinio magis ad heret
textui maxime quia si contrahens
matrimonium non contrahet illa intentione
qua se contrahere iuravit nec sub
illa qua illis iuravit recepit vim
si tamen ea contrahet intendens intrare
religionem ante debiti redditionem
eam deludet licet dicat non / Quartus casus
est quando alter transfert se ad aliam
religionem et loco tempore captatus
non redit sicut enim sic si postea in cam
contrahere in alia pars vel cum alia pars
et de redire licet recepta tamen ab ipso
pena de perinrio vel de promisso

non fuata si stetit per eum quominus
consumaretur matrimonium et hoc sicut sit
textui qd stetit per eum sicut dubium saltem
ad cautelam extra de sponsalibus de illis autem
intrat et inglo. et intelligere qui tenere
eum coptare per tres annos et non
ultra nisi subsit rationabilis causa
ut dicitur ibi i t. eius de sponsalibus
Sed per eum stetit quo minus consumaretur
matrimonium qualiter dat ei causa contrahendi
sponsalia [?] per procuratorem scriptoris
ait de inglo qui / Quintus casus est qd quando
clus. terminus temporis appositus est re
lapsus postea cum per qd non stetit
sit ad textum terminum eam ducere iuravit
in proxime iubilet vel promissum in contrarium
sed alii datur per eam de fide vetita
extra de sponsalibus ex litteris et c. sicut intrat
et glo. alias in frustra temporis ponitur
Sextus est casus cum lex alteri lepra vel
paralysim in contrarium aut aliquid vel nasum
amisit aut ei aliquid turpius evenit
non enim parum tenetur iuravit servare
quia honestas in hoc iuramento
intelligitur. sed si res in eodem statu
permaneat si illis facultatibus habetur
extra de conventione lepro litteras dei. tamen qui
intrat et glo. / Septimus casus est si superve
niat affinitas vel etiam cognatio
spiritualis si sponsus cognovit con-
sanguineam sponse vel contra xxvii q.
ii si quis sponsam extra de eo qui cog-
novit consanguineam vxoris sue vel
vel pluribus aliis c. Quicquid tamen
si sponsalia erant firmata duo testes
ad minus ydonei requiruntur alias si non
erant firmata ad dictum unius creditur
extra de restitutione spoliatorum c. i. et intelligit
quid firmata extra de sponsalibus quod eum qd
intelligunt verbum dictum apte

reuerentia iuramenti extra eodem de iure
iu. si uero et c. inter. Post uero dicta
firmata per uerba de presenti. non et si
iuramentum interuenit posset de ceteris
illud contingere scilicet quod in ciuitate uxor
non esset et sic eadem ratio remanet
et idem ius est extra eodem de consti-
tutione et de consang. et affi. tua
et sic prius audiendus est maxime extra
de spon. quod ... si iurauit incepisset
hoc tamen intelligas si unus testis
non est suspectus aliter contra esset
dicendum et bonus iudex arbitrabitur
inspecta qualitate personarum utrum sit bona
fide uel malitiose suspectus uel
non suspectus quam apponit et sic non ad-
mittet uel admittet extra eodem de
iureiurando iurauit et uel et quilibet
quod iudex secreto iudicii loquatur
que petit contrahere dicere et si iudex
ipsam astringat iuramento dicere
ueritatem. Idem faciat de parentibus aliis
si que sunt que possunt eum instruere
in hac parte sed si quis malitiose
obiciat impedimentum canonica non effugiet
ultionem probatur hoc extra de spon.
cum in tua et declarat de spon. cum in
tito ... et ... uel ... ray.
tamen dicit quod in hoc casu sufficit
probatio per solam famam per standa ...
intandum extra de consang. super eo
Sed quid si superuenerit iustitia publice
honestatis dissoluet sponsalia extra eodem
non et iuncto 2a cum sponsalia tollit
iustitia publice honestatis ... dic-
ta non ... sponsalia ... est
honestas que tollat ... et est ...
... de sponsalibus / ... est cum
mutuo se absoluunt extra de spon. cum
quia in tali fide prestita sine iuramento
intelligenda est conditio scilicet si eadem

permanserit uoluntate extra eodem de iure-
iurando quemadmodum et hec sunt opinio tamen
dicentium quod hec decretalis contradicit ... que
... est ... ray.
... et ... tamen non
recipiunt istam tamen ... et ...
super dictam decretalem sed tenent eos esse
decretalem ... ad instar in quod
eorum qui societatis fide contrahunt
eadem ... remittunt in penam dolo
si mutuo se absoluunt cum sponsalia
contrahunt Sed ad hoc dicunt quod dicta
decretalis loquitur de contracta conuersione
et desponsatione et contrahit ius que
quod uolunt probare per uerba in ... (?)
scilicet potest impedita tollat scilicet ... ...
iudex contingat alio de iure debet iura-
mento cogi fide prestita iurauerit seruare
sed ... ... non iudex exemplo
conueniens quod dicta decretalis ...
non est dicendum quod non ... eum ...
que ... firmata sunt retractare ...
in ... sunt prudentiae iure ut dicitur
in ... sapiens / ... est alio ...
ante extra de iure ... et ad hoc
probandum sufficit sola fama extra de consang.
super eo ... non debet mutuo
... sponsalia ...
tamen ... redduntur ... ...
... de non ... fide in futurum
et non ... alium tamen
sponsa dimittendo Secundo si sponsalia
... ab aliquo
... ... raptor
quod non ... talem ducere cogi
si post eius mortem uelit ordinari
quod non posset quod corrupta ... ...
bene ... quod ea ... debet
... si non uelit ... cum illa
non ... in culpa sed ... quod cum
ea ... non ... extra

denuntiatur quod ad iudicis solvuntur etc. sponsalia si fiat aliter contra prestitus prima species est facto spiritualis xxxiij q. iij non solum. Secundus est quod aliter contraxit cum alia persona verba de futuro vel etiam de presenti si post taliter sola subsequuta sit cum solvuntur quia sponsalia per magis vinculum supervenerat sed hoc aliqui putant de presenti vel promissione ut extra de spon. ut ii et c. ix quod tunc eo desponsatione duo c. i. Secus quod si prius contraxit cum persona sponsalia de futuro prius vel cum prius iuramento vel fidei interpositione cum persona non verba de futuro tamen cum iuramento quod debet ad primam redire et primo primam in qua quod quidam compulit iurando alterum iuraverat cum non potest esse mutatum vinculo contra deinde iurato et desponsato post solvens xxxiij q. iij in malis promissis. Tertius quod si sponsus sponsa de futuro affectaverunt non tamen coierunt et postea cum alia de presenti contraxit extra ad hoc quia sponsa solvuntur quia nichil efficit contractus prius affectu extra de sponsalibus adolescentes. Item si primo cognoverit secundam et postea contraxisset sponsa cum ea extra nichil operatur illa copula precedens absolvendi sponsalia prima extra desponsatione unicum cum iiij est de eo si fama sit quod intimos sit canonicum impedimentum et de fama vel scandalo dotatur extra de sponsalibus tamen tua et de consanguinitate et detestabilis. Quintus est cum venit ad etatem adultam et petit annullari sponsalia et dat sententiam alii nubendi extra desponsatione unum de illis xii c. annos licet etiam fuerint vera sponsalia sint tamen ubi quidam modus sponsalium et ideo ne videatur approbare venies ad annos laicos petere debet

solutionem sponsalium nudo etiam faciendum per bonum extra et si non tenuerint eo quod non esset vii annorum petere potest absolutionem cum tempus pubertatis si tamen et thoro. Sed non dicitur extra de eodem sponsalibus contraxit quod ingressus sponsa non tenuerit etatem perfectam nec postea tamen tempus placuerit aut in proximo dicit et quia tamen quibus xxx d. a complevit puella absentes recepit vel si vivum contracta fuerint ut extra de sponsalibus duorum contractibus aliter potest cedere autem quia quia illa obligata fuit fuit non contracta ut idem et litteras etc. attemptandis. Si vero tenuerit non debet recedere prius iudicium esset etiam temporibus captis contraxit ut quando dicitur. Sciendum tamen quod omnes casus praedicti prius debent tamen de sponsalibus de futuro que quae sponsalia dicuntur. Nota quod in sponsalibus solvendis quod quidam dicunt solum primum tamen canones requirunt quod is qui sponsalia de presenti contraxerant solum per fame iudicii quia sic simplices non potest constitutione extra de sponsalibus dilectus et quod sit etiam etatis lune et quod aliqua iusta causa opponi dicitur probetur coram competenti iudice non debet cum quia autem sponsalium relinquere extra de divortiis vos quod si fecerit gravabitur peccatum et ideo ei iniungenda prima extra desponsatione impubes duo puerum contra et de tamen si primum secundum octavum capitulum ... et fornicatorum et notoria ut videbitur extra de divortiis Quibus aliis cum talibus capitulis sponsalia solvuntur ipso iure in certis non captis solvendi sunt iudicio extra xxxiii q. ii secularis q. xxxiii q. vi ait multorum. Hoc autem si nec viii est si fuit contracta a pubertate si non fuit contracta post et non modo bonus ... non

peserunt pure iudicio ecclesie contracta nisi
pubuerint iudicio ecclesie ut quo ad forum
pure etc. De effectu sponsaliorum titulus vi

Postea considerandum est de effectu
sponsaliorum et utrum isti qui contra-
xerint sponsalia de futuro debeant cogi
contrahere matrimonium. Circa primum considerandum est
quod effectus sponsaliorum est duplex. Unus
est obligatio ad matrimonium contrahendum
per promissionem in ipsis sponsalibus factam
nisi interveniat aliquis casuum superius
positorum et peccat mortaliter promissionem
non solvens nisi interveniat impedimentum
licitum. Hoc tamen magis non peccat pubes
quam impubes ut extra de vot. litteras 3 q
2 c. Secundum non tamen impubes dissenti-
endo pure iuraverint interveniunt pure non
quia perierunt iurare de contrahendo
pubes consensu sed ne dissentiat cum per-
venerit ad etatem legitimam cum hic ei tempore
datur a iure. Aliud est infra pubertatem
hoc quod est illius consanguinee sponsa
cum sponsa contrahere potest vel ecclesie de quo
dicitur infra c. xxxviii. Circa secundum sciendum
quod sponsalia de futuro aut pubes
cum pube contrahit aut pubes cum
impubere aut impubes cum impubere
si pubes cum impubere contrahit et
aliter in matrimonium consentiat et aliter dis-
sentiat. Dicunt quidam quod si in spon-
salibus contrahendis iuramentum inter-
venit vel fides interposita fuit is
qui dissentit per censuram ecclesie cogetur alias
non. extra de spon. c. i. et ex litteris iudicetur extra
c. p. ii. et c. tu ii tua et c. ex litteris
ii. et de spon. impub. de illis qui non
faciunt mentionem de coactione ubi qui
interveniat iuramentum. Alii non dicunt
quod etiam ubi sponsalia fuerunt nuda co-
actio locum habet ita etiam pacta nuda

Ber. tamen secundum dicit unde ex pacto
coactionem damus extra de pactis c. i et c. in
et veniens contra simplex verbum mortaliter
peccat xxii q. i predicandum et hoc si per
licet et possibile alias secus extra de depositis
c. ult. Sed si infra tempus ... p-
fixum non potest is qui vocatus est
ad iudicium contumaciter contradicere ratione
contumacie extra de sponsalibus non est nobis et sic
pure et sic. et videtur esse Goffredus nisi
quod dicit indistincte quod pubes dissen-
tientes cogi debent. Et secundum Goffredum et B.
et Ray. talis excommunicatus non absolvi
potest quod vix est eodem statu du-
rante. Secus autem est status mutetur
ut quia contraxit cum alia per verba de
presenti tunc enim ei iniungetur penitentia de fide
mentita et contumacia et absolvetur licet
non satisfaciat de eo propter quod fuit ex-
communicatus quia non potest soluta secunda sponsa
propter fortius vinculum superveniens et
idem fiat si aliter decedat. Quod autem
dictum est scilicet quod talis excommunicatus
non absolvitur nisi appareat et est secun-
dum eos nisi quod talis causa esse potest
in quo fuerit non cogetur excommunicatus per se nisi
iuste timeatur uxori odium vel aliud
simile periculum si coactus contraxerit quia
cum excommunicatio de talibus servitatis sit de-
bet consideretur per intelligit illud extra
de spon. requisivit ubi dicitur quod talis potius
monenda est postquam cogenda tamen
coactiones exitus difficiles solent
frequenter habere. Ad maiore etiam evidentia
notandum quod iste duo decretales extra
de spon. scilicet ex litteris enim et requisivit in-
tellige contrarie non in prima dicitur quod persona
que sub iuramento contraxit etiam censura ecclesie
cogi debet ad contrahendum matrimonium. In secun-
da non quod talis persona est monenda quam
aut coactus solent ut scilicet ex parte

p b' et goff p hoc q' p l' dime
qui. Ita nō de tam spali uel ex
cordi h ij. oppoi pt q' d' i pa
q p9 est monenda et p9ea cogenda
p acquiescat et plus oppo lcet
23 q iiij nō iij venit et tūc con-
cordant predicte decre alic polli-
cies aliquor b' point quas ipse
dessit pup dece oplis aiglo g a
Si aut pubes cu impube sponsa
qtraxit tenet pu. opptae donec
impubes ueiat ad etatem humani
ligat cu pu intu quod illd q'
semel approbauit reprobare non
pt ut petrum opptae coge ut
etia minorem contrahe cu minor
venit ad etate debita ppe minor
uoluit sed qui tenet opptae cu
pue consensum eius nō possit mut
cob iur esse Ito qa pt uolunte
mutare et cat et consentie minor
tam veniens ad etatem humani et
p nō consensit resilire potest mut
veniente aucte ecce ut dicu est
pup impedenti ti. tar iuj. extra
de despo impu. d' illis i c. sicut. et
c. anobis. illec mūer p impu-
nō cogat licet cu p9 i sancta
et au pubtate spo contracta te
neait nō tam put tu efficacia
ut eo actom indicat iup forte is
decimo caaconi agit p proxmu
pubtati ut notu est pup ul u is
qui consentit maiore iuramto i
tuciente qui ad etate humani puat
nō obst ob d' spo oplis bo et pt
uius cogit p pu alt nō p impu-
btate et ideo qut ex tam. go. goff
et ho. pubes cu fortius obliga
qua impu. quid maior est oplis
ut dicu est pup Bepe cu impu-
iguerat quod uideat e de falsa

nō l. i ad fine ind' et p l. sicco
sempr pris ul tutois qtrahe nō pt
na pue tutor aucte nō obligat
sed alpi obliget b' iusst d' i utilite
c. publis. Item dico pr' uoie filii
impubers consentiet et ratificauit
sponsalia contrahat. Ite si alij in
be nō det p tam impsit minor
tenet ob de despo impu. duo pui
sed p nō filius hoc maneat et nō
penitibus est danda prud desib u-
tita. nam et p pates hoc mauerit
uel aliud nō tenent u q' bua fid'
laborat quod minor sequat cu eu
alienu sua puttat. dd est cob ad
hoc tu et p plus obligai ut instit
de inutili. sti c. p quis alii et ob
de spo oplis u xxxvj q 2 c i. Si
nō impu. cu impu. contrahat sponsa
tenet dm nō sunt septenes uel ma-
iores. Ius tam reclamandi manet
eis saluu sed p ambo uel ex alit
era humani etate reclamauit c ma
litas consulti pue discretionis i eis
deficiat minie audiut ob d' spo
impu. de illis i. Ito i sed et p ali-
tam ad pubtate pruo puerint nō
reclamauit decet nō audit pu
hoc p intellige ob d' spo oplis u.
sed p hc tuc reclamauit ul alius
qui est minor cu ad pubtatem pruo
uenit u in alter qsentie noluit
ecce indo potit sepai ob de d' spo
impu de illis i c i ad hoc qtraxit
p uba d' pnti et p uba d' futuro ut
ibid c. anobis. Cu dece decillis
nō dicat quod p illa fuit etati pro-
xima quod potuit copu. tac qug
i ita q' fuit tar tam u deberet
possit ex apere ul hoc d' qua nō
decerat nisi l' dui de etate et sic
hoc exponere potuit i. p9 se prudat
minor etas iutuitu nō potuerit

separari si unus in aliam impubes sunt
pubescendi proximitatem nisi et contra
consentire sicut prolixius tractatur extra
de despo. is qui fidem vel preda de-
puti qui erat proximus pubertati si
dicitur non sed cuiuscumque etatis si potuerit
se preter violentiam illatam occupare
si post violentiam accedat consensus
pubescendi compressus vel tantum puer sus-
ceptus ut si cohabitent pateat extra
de despo. impu. c. plus licet glo. contra
non exponendo dictum c. de illis cum
videtur ut supra quod optuerit coniungi
i. posse coniungi presumatur unde dicit
hic tamen comprobatur ut sunt coniugali
vinculo sociati non minus annorum extra
de despo. impu. puberes. Ray. non dicit
quod ille qui primo venit ad pubertatem
tenetur expectare minorem donec perveniat
ad etatem legitimam ad minorem contrahendum
et tunc si alter eorum vel ambo
reclamaverint nec consentire voluerint po-
terunt ecclesie iudicio separari et hic ut
dicit Goffredus sive sponsalia fiunt fiuntque a
fideiussore iuramento sicut inter illos dicitur
de illis qui a nobis. Sed quare non datur
impuberi licentia contrahendi cum alio
ex quo reclamat licet citra annos
discretionis cum tamen non negetur
Resp. propter infirmitatem consilii ut ut
supra dictum est. Secundum si pubes con-
traxerit cum impubere sponsalia vel minorem et
impubes non contraxerit adveniente le-
gitima etate. Contra dicunt quidam ut
Ray. quod minorem confirmatur ita quod
cum aliqua decreto non potest contrahere
sicut intelligunt dictum c. a nobis et de
illis i. c. si. sed glo. contradicit et id
c. de illis exponunt quod dicit
non potest dissentire i. dissentiendo
et contrahendo tantum liberis nec contrahere

cogatur efficaciter immo multiloqui proterviam
citata cogere et illud c. a nobis exponit
quod ibi dicitur quod confirmetur minorem
i. probare dicitur puta contrahendo cum
consensum confirmetur. Si aliquid cum
sponsalia vel minorem inter puberes
scitum est quod idem est utrumque est ut
dictum est supra pater voluit. Si in glo. solo
tractu temporis confirmantur nisi intervenerat
traductio vel copula carnis ut non
supra c. potest intelligi super ipsum glo.
minorem confirmari cum simul maiores
etate complerent licet cum minorem non
sponsalia contraxerant et potest intelligi
dicta iura. Tercius si separati mora-
bitur vel si non minorem sed si sponsalia
contraxerint sicut non supra. Contra quia ad
iudicium ecclesie et quod minorem videtur
requiritur quod persone sunt nobiles
ydonee et legitime et quod inter eos
intervenerat consensus tantum vel expressus
ut supra notatur. Hec glo. Ad hoc non
quod supra b. extra de despo. impu. de illis
i. illi qui pubes iuramento sponsalia con-
traxerint minorem contrahere cogendi sunt
non tantum si sunt maiores sed etiam
sunt unus maior et alter minor vel
etiam sunt ambo minores dum tamen
fuerint doli capaces quia etas iam
plena est proximus extra de delic. pue-
rorum. Si non sive ratio non sit coge-
rentur etiam concordat glo. inspi. de spo-
dicens quod etsi sponsalia in etate
pupillari sunt contracta vel eius tempore
pro contrahentibus per etatem maioritatem si it-
erum venerunt iuramentum et hoc intelligitur
cum interpositas de quarum tunc agitur
intervenerit consensus. Tercius si interpre-
tes insi forte filius tacite ratifi-
casset sicut intelligi potest l. quam

qui dicit correcta c. e. l. i. ia q. 2 desponsatam hec ho. Sed tota quo contradicto que prius declaratio fi. det. Ar. to tota epo. ex. de despo. impu. dno prius C. i. ul. c. i. C. i. ul. alio iudice vel ydoneo spualis ad hoc ab eo delegato vel ab alio iudice ad quem pertineat de iuribus cognoscere hec dicto quia in dictis casibus diusa obtinet consuetudo ut dicitur infra tu. agitur de minoribus causis. Ferrand. si non sit ibi copia epi vel officialis. Ar. to sufficit tunc quod fiat coram presbitero suo vel decano eius coram vicinis ar. ex. de ap. si iustus et de off. del. pastoralis c. fi. ita quod tamen quia cito potuit vicariat coram epo et que prius apponere non obmittat ar. ex. de despo. ex. decretis impu. hec glosa. Ferrand. si non reclamat vsque et sto quia sic tu prius moretur vivus ab alio recedit ante licitam etatem vel post ea consentit. Ar. to illis reclamato sufficere videtur impu. ut tales non sponsalia sed matrimonium contrahat sicut loquitur ex. de despo. impu. attestationes hec glosa. Ferrand. puer qui contraxit cum impube non expectat sed mutata voluntate contrahit cum alio per verba de presenti Ar. to quod primum matrimonium tenet quia primum non tenuit impediente etate fortius tamen obligatur puer qui impubes et hic non si impubes fuit puer consentiat aliter cogatur consentire et matrimonium complere secundum goff. et ho. sic dissentit. Ferrand. si impubes fuit per oppressionem ratificauit sed alius dissentit et vocatis parentibus in iudicium contraxit cum alia per verba de presenti Ar. to ad hoc puto quod primum matrimonium tenet ut patet in his que non prius de

sponsalibus et hoc intelligitur nisi sponsa fuit traducta ut alias simul morentur ut prius nota Traductio cum est carnis copula est pars ex. de que non sepa. c. fi. hec glosa. Ferrand. si puer coactus contrahat sponsalia cum aliqua numquam cogetur ad matrimonium contrahendum Ar. to sponsalia debent esse libera ab omni coactione ex. de despo. cum locus pater tamen coget puer filium et filiam infra etatem constitutus ad sponsalia vel matrimonium contrahendum modica cum coactione seu impositione pro ff. de sponsalibus non si patre et l. ut cogitur perse aut cogere non potest C. de nuptiis l. ut filium et modica l. non cogitur hec glosa. Sed quod si eis primum vel metum qui potest cadere in constantem mulier sponsalia contrahat nisi postea eis consentiat compellatur ad contrahendum matrimonium ut tangit ex. de despo. impu. de illis de hoc petens tamen si metus est leuis ex. de despo. consulit de hoc vigilo q. ad non dicit et c. ueniens de hoc etiam habetur infra ti. de sponsa duo c. vel. Ferrand. si quis mittit vnam de filiabus traducere in vxorem et postea cum altera illa dormiunt Ar. to debet illam ducere cum qua dormiunt cum altera esse non possit et hoc intellige esse verum si ipsa contemplatione traductionis precedentis ei in copulam carnalem consensit ar. ex. de despo. ex litteris hoc et c. is qui fidem secundum goff. et ber. prius dicit ex litteris et glosa quod in certitudo animi declarata est per carnis copulam corpus facto vnde sicut alia sponsalia admittendo

conditionalia et i ita p(re)tactis
capitula. sunt prima est ista quamvis
non pur(e) ith et verba quorum dicens quod
non interveniunt sponsalia nec mun(era)
inter eos nec eis interveniente possunt
interventas personas contrahere cum alia
sibi licet et est ar. proco nec de
ca9 sponso cum sponsalibus. Secundus si quis
contrahat sponsalia de futuro cum duabus
dicens sic uni vel promitto vobis
quod contraham matrimonium cum alia contra
casus ille est pluris precedenti nec
de glossa. Tercius si quis contrahat spo
salia simul cum duabus dicens uni
vel promitto vobis quod contraham
matrimonium cum utraque vestrum. Casus hoc
esset contra formam matrimonii quod de
duorum gaudeamus et quia non ceteo
iustius agitur 32 q. 2 alii vero quod aut
probetur matrimonium quod et sponsalia sunt de
sponso omnino hec glossa. Quartus si una
illarum sit apta ad matrimonium alia non.
Casus ex glossa quod quando sic contrahit sicut
dictum est non intendit contrahere cum una
sed cum utraque quod non potest et ideo
iustius agit secundum nec illud quod vult
quia non potest nec id quod potest quia non
vult quod de eo de le cum pur ab a-
etiam hec glossa. Sed hoc est contra
id quod vale si non valet sic ago vale-
at si vale potest sed non est multum
curandum quia rarus est iste casus
tamen ex glossa est ar. de con di ap c
vel hec hostiensis. Quintus si cum una carnaliter
contraxit et ea mortua supersites in-
stet quod impleat iuramentum. Casus
ex hoc patet dicta quod non tenetur quia quando
hoc iuravit aut intellexit quod
utramque simul duceret sic glossa intellexit
et sic tenuit aut diversis temporibus
et tunc si quando cum prima contraxit
intendebat iuramentum frangere primum
matrimonium nullum fuit secundum sacramenti
secundum i dispensabiliter deficiente. Sextus si
quis iuravit aliquam ducere uxorem
secundum illam ea absente nuper contraxit
cum alia cognita. Casus ex hostiensis sic si quando
ad eam pervenit ratum fuit et si
post talem ratificationem ea cognovit
matrimonium perfectum est quod de conventu
coniugali. contrahere dicuntur si non. Septimus
si quis iuret quod cum aliqua mulier
contrahet si non est per sunt cum qua et
per se carnaliter una cognoscat nunc
cum ea cogetur. Casus ex hostiensis non quia
potest alia eligere nec decernat cum ea
contrahendo. Octavus si iuraset nuncius
filiam dare eciam et nondum eciam pubes
ceres et si non posset eam hic aliquo
canonico impediente debuit aliam dare
et sic nec alia tota et sic de aliis
Casus ex hostiensis per quod de deo de spon-
sa duorum quod ad prima dandam
nunc tenetur uxorem posse quia nec
ad aliud te obligat iuramentum nisi quod
eam nunc dare labores. Sed nunc
teneris ad sufficiencia. Casus ex eundem quod prima
consensit cum esse vel tacite per quam ca
sciente pater et non contradicente sponsalia
contracta fuit vel ignorante postea
tamen ratificante tamen esset etatis legitime
et sic tenuit sponsalia inire et
prima quod de sponso cum plures et c similia
vel secunda hic non possit quod de spon ad
audiam ante nullatenus nisi non con
sensit et sic tenetur ad secunda et similiter
de aliis de hoc ambiguus quod de de sponsa impu
beris etc. De sponsa duorum. ti vii

Quoniam contrahendo de matrimonio primo
de sponsa duorum quomodo de eius ea

efficiente scilicet de consensu 3o de bonis
2o de diris 7o quibus contrahere possit
matrimonium et quibus non quod quidem mani
festabitur agendo de matrimonii impedi
mentis 6o de impositis ... 1o de ma-
trimonialibus causis in quibus agitur
ad matrimonium coniungendum vel disiungendum
8o de filiis quorum ea matrimonium contrahitur
9o de dotibus et donationibus factis
propter nuptias Circa primum videndum est
de matrimonii essentia significatione et nominatione
2o de institutione 3o de obligatione
Circa primum quaeruntur plura scilicet quid sit
matrimonium diffinitione Dico ut habetur communiter
sic quod sicut dicitur etiam in decreto
xxvii q. ii c. i et ex de ... illud
matrimonium est coniunctio maritalis viri et
mulieris inter legitimas personas individuam
vitae consuetudinem retinens Ad cuius
evidentiam sciendum est quod ibi tangitur
genus scilicet coniunctio i. coadunatio duorum
quod est ... hic autem relatio ...
coniuncte subiectum sicut significatur hiis
nominibus scilicet uxor et maritus et est
una coniuncte et scilicet finalis quia or-
dinatur ad eandem unionem ... et signi-
ficatur hoc nomine matrimonium coniunctio at
illa quae est in actu carnali non
pertinet ad essentiam matrimonii sed ad
usum tangitur etiam ibi differentia habens
in speciem scilicet maritalis quia cum sit
matrimonium sit coniunctio in ordine ad aliud
matrimonium talis quo in speciem contrahitur
per illud ad quod ordinatur et hoc
est illud quod ad maritum pertinet quod
matrimonium est coniunctio ad ea quae officium
mariti requirunt quia cum ut dicit
apostolus vir non est propter mulierem sed mulier
propter virum non hic differentia ponitur
amicorum quia amicitiae quia non coniunctio
matrimonialis implicat in se diversa

scilicet legitime personarum et in dicione personarum
non ad maiorem evidentiam additur inter
personas legitimas videlicet quae de iure non
est de esse diffinitionis sed complicatur
primum membrum et intelligendum quod ideo
scribitur in ... statim post ad eo
pertinentem ... matrimonii ea constituit or
cum quod sit in ... per ... aliorum
verbis ... et quod sit ... per
[illegible] et quod sit [illegible]
perficitur contrahentium i. per fidem sacrum vi
... illa diffinitione non comprehenditur matrimonium
in ... nec matrimonium infidelium quia
neutrum eorum in individua consuetudine
vitae retinent sed in tamen ...
ut habetur ... dignitas intel
ligitur ... in aptitudine non ... actum
... possibile ponitur in diffinitione hoc
illa diffinitio complectitur utrumque eorum
Utrum matrimonium sit sacramentum novae legis Dico
quod sic quod patet per hoc quod apostolus ephesiis
v. de matrimonio dicit sacramentum hoc ma-
gnum est dico autem in Christo et in ecclesia
quod non posset dici de aliquo sacro
quod non esset legis institutum et sic matrimonium
non est novae legis sacramentum quia fuit ante
novam legem institutum Alio modo quia
hoc fuit ante non legis institutum non habuit
virtutem conferendi gratiam in nova lege non
est evacuatum sed confirmatum et factum
gratiae causa et sic matrimonium est novae legis
ut videbitur infra hoc ... Utrum forma sit
est in sacro matrimonii per materia et quod
pro forma Dico essentia huius sacri
consistit in sensibili ... sacrum
sacrum unde verborum prima prolatio
ab alio eorum habet rationem materiae et
verbum secundo prolatum ab alio rationem habet
quasi formae eodem modo quod verba
sunt forma in sacro ... cum
... accedit ad elementum fit sacrum

ut supra dictum est sicut eciam ad verbum
illius qui primo dicit te accipio in uxorem
attendit verbum alterius dicentis accipio
te in virum vel econverso fit sacramentum et ita
patet quod non est idem materia et
forma nec est de veritate sacramenti
quod verbum viri precedat verbum mulieris
quia quodcumque istorum precedat nichil
obest sacro. Nec dicendum est quod
benedictio sacerdotis sit forma huius
sacramenti illa enim est quoddam sacramentale
et non est quid pertinens ad essenciam
sacramenti. Hec ille. Alii dicunt quod
verba de quibus supra sunt matrimonialis ex-
primuntur sint forma huius sacramenti
non autem est contrarium et hoc dicit
B. quod despo tua nos. ¶ Obicitur
autem contra predicta quod hic dicto
vitio. quia sacramentum est ex benedictione
sanctificatus ergo omne sacramentum habet bene-
dictionem sibi essentialem. Responsio quod verbum
est de sacramentis enim non sic constitutis
tale autem non est matrimonium secundum re-
¶ Queritur quid est in matrimonio sacramentum
et quid est res. Responsio sicut dicit ibi est
sacramentum tantum expressio consensuum
et obligatio mutua quae primitus
consensum per verba de presenti expressi est
tantum. Hec enim est res mutuae signi-
ficationis exterioris quae est per sen-
sibilia signa et est sacramentum seu signum
duplicis rei scilicet caritatis quia signi-
ficat et dispositionem caritatis et unionis
proximi et ecclesie quia significant
sed non causat. Ipsa autem caritas
est res tantum. Secundum autem alios
duplex est sacramentum sive signum unum
principale scilicet verbum vel mutuus

expressivus consensuum alterorum animorum
scilicet copula carnalis quoque est etiam
est duplex scilicet per caritatem et per nature
conformitatem quia signatur per consensum
animorum secundum per commixtionem sexuum et ideo
sunt bona tria. ¶ Utrum in
susceptione matrimonii gratia confertur. Responsio
quod contrahentibus matrimonium digne
confertur gratia gratum faciens sicut
enim nulli confert potenciam
quin eciam confert dispositionem innatam
ad ydoneam execucionem actus
illius potencie sic ipse deus conferendo
alicui potestatem aliquam per sacramentum
susceptionem simul confert dispositionem
ad ydoneam execucionem actus potestatis
illius per sacramentum. Autem matrimonium datur
ordinata in sanctitate contrahentibus
ad matrimonium potestas ut unus utatur
alio ad procreacionem prolis et ad re-
medium concupiscentie cuius potestatis actus
exequi non possunt ydonee et digne
sine gratia gratum faciente et ideo etc.
Hec ille. ¶ Utrum copula carnis sit
de integritate matrimonii. Responsio duplex
est rei integritas sive perfectio prima
in esse simul secunda in esse completo
primo modo prius est completus non po-
nitur quia non potest perfici quam sit totus
primo modo copula carnalis non est
de integritate matrimonii sed secundo modo con-
sistit sine ipsa habeat matrimonium tamen
habeat perfectam significationem et sic dicit
atque non est dubitandum illam mulierem
ad coniugium non pertinere tamen quam docet
commixtio sexuum non fuisse. ¶ Quibus
modis matrimonium nominatur. Responsio sicut
elicitur ex dictis unde non etc.

tripliciter nominatur scilicet coniugium nuptie et
matrimonium. Coniugium nominatur cum est consideran-
da prima essentia eius que est copula
et sic dicitur coniugium. Secundo tamen eius quod
est solempnius desponsatio que est sole-
mpnius et sic dicitur nuptie a nube quia
in solempni benedictione velantur ca-
pita nubentium. Tertio effectum suum fructum
qui est proles et sic dicitur matrimonium et
Augustinus dicit contra Faustum quia non dicitur
mulier ad alium nubere nisi sit vel nisi
sit nupta. dicitur quasi matris munium id est
officium quia maxime femine incumbit
educandum prolis effectum. Unde sicut
possessio dicitur patrimonium quia prima solicitudine
acquiritur sic prolis acquisitio matrimonium
et hec potissima inter omnes ethi-
ca alie in veniantur. Circa secundum articulum
qui est de unione virum que conveniunt
plura scilicet nuptiarum matrimonium sit de iure naturali
probo quod sic quoniam modo inde iusti-
de iusticia et iure: id est dicitur ius naturale
est quod omnia animalia docuit et
parum post. Hinc descendit maris et
femine quod coniugium nos appellamus.
Ad eius evidentiam sciendum quod aliquid
esse de iure naturali dicitur dupliciter. Uno modo
illud quod causatur ex naturali virtute non
cooperante voluntate in illius qui
naturam instituit et sic dicimus quod de iure
nature ignis est ascendere sursum
et sic matrimonium non est de iure nature.
Alio modo dicitur esse de iure naturali id quod
natura inclinat quamvis per liberum
arbitrium perficiatur sed quia actus
virtutum dicuntur esse de iure naturali sic matrimonium
est de iure nature quia ad ipsum in-
clinat natura generis et speciei et
per comparationem ad principalem eius
finem qui est bonum prolis et

per comparationem ad finem qui est mutuum
obsequium in rebus domesticis. Circa
autem naturam generis ad hoc aliquo modo
inclinet declaro. Nam procreatio filiorum
communis est omnibus animalibus. Communis
ad hoc non autem inclinet unio. In omnibus
quia quedam sunt animalia quorum filii
nati statim possunt sibi victum sufficienter sibi
querere vel aliquorum sustentatione sufficit
unius parentis et ideo communis in istis natura
inclinet ad coitum non est tamen in istis
determinatio masculi ad feminam. In illis
autem in quibus filii indigent sustentatione
utriusque parentis usque ad parvum tempus
est permanentia determinata quousque scilicet masculi
ad feminam utriusque ad parvum tempus
ut patet in quibusdam avibus. Filii autem
hominum indigent cura utriusque parentis
usque ad magnum tempus et ideo in homi-
nibus natura inclinet ad determinationem
quousque maris et femine usque ad magnum
tempus quia non ex hoc posset concludi
quod natura generis inclinaret ad in-
separabile quousque per totam vitam. Ideo natura
generis non inclinet perfecte ad matrimonium
sed natura speciei que convenit etiam
homini solum quod est homo. Quod autem
ad hoc inclinet natura speciei probatur
Cum natura generis declaro sic: nam natura
generis dictat creature humane speciei est
quod naturalis ratio hominis convincat, na-
turalis autem hominis ratio tantum dictat
filiorum procreationem sed etiam et educationem
et instructionem unde secundum philosophum viiio
ethicorum et xviii filii habent a parentibus
esse nutrimentum et disciplinam. disciplina
autem parentum indigent ut in pluribus
filii per totum tempus vite non possunt
autem non convenit filii sic instrui nisi
haberent certos parentes et si essent
in dissolubilis obligatio viri ad

mulierem si enim essent parentes tantum non tam obligati non esset eorum tam perfecta que diligens sollicitudo circa prolis educationem unde videmus quod nati de fornicatione licet certos habeant parentes ab hiis tamen ut plurimum negliguntur et ideo naturalis ratio dictat debere esse obligationem determinati viri ad determinatam mulierem indissolubilem pro tota vita que obligatio est matrimonium. Aliud etiam ad unionem inclinat natura per operationem ad eius finem scilicet tamen quod est mutuum obsequium ut patet eundem homines in defectibus et perfectionibus se habent multa preit concedentes et concessi et ideo dictat naturalis ratio iudicium homines debere simul cohabitare ut mutuo se invicem suppleant defectus. Propter quod dicit philosophus i. poli. c. 2 quod homo natura civile animal quem concordat quod apostolus dicens ad gal. vi alter alterius onera portate. Similiter modo dicit philosophus quod est in rebus domesticis quedam magis quam aut minus naturalis ideo dictat non tamen cohabitationem viri vel mulieris in una domo ut predictos defectus mutuus suppleat sed etiam cohabitationem pro tota vita indissolubilem ut liberius et fidelius sibi subveniat invicem unde philosophus viii ethicorum c. xii viro et uxori amicitia videtur secundum naturam consistere hoc. II via coniugale

Utrum unionem fuit institut. ante peccatum. Dico duplex est usus unionis et sic hoc duplex est institutio una in officium nature multiplicande, altera est in remedium culpe vitande quia ad primum patet dicta satis large in hoc capitulo non tale quia ad secunda non competit in illo statu et tale institutum erat medicamentum concupiscentie. Prima institutio fuit in paradiso ante peccatum secunda non extra paradisum post peccatum. Unde institutio huius institutio est satis competens post peccatum fuit non ante.

Utrum fuit institutum a deo in mente. Dico deus unionem instituendam providit cum ut legitur genesis 2 non est bonum esse hominem solum faciamus adiutorium simile sibi. Unionem facto instituit ipsi ante cum de costa ade dormientis formavit mulierem et adduxit eam adam ut legitur c. c. et ipsam unionem verbo prodixit cum dixit genesis 1 crescite et multiplicate et replete terram et subiicite eam. Unde augustinus 9 super genesim ad litteram c. xxi nos nullo modo dubitamus secundum benedictionem dei crescite et multiplicamini et replete terram donum esse nuptiarum quia deus ante peccatum hominis ab initio constituit creando masculum et feminam. Adam non solum in spiritu sancto instituit unionem specificatam credit genesis 2. hoc nunc os ex ossibus meis et caro de carne mea et propter hoc propterea obrem relinquet patrem et matrem et adherebit uxori sue et erunt inquid duo in carne una. In quibus verbis tria dona unionem cooperabant scilicet bonum inseparabilitatis cum dicit relinquet homo patrem et matrem et cohabitationem patris et matris et bonum fidei cum dicit adherebit uxori sue non aliene et bonum prolis cum dicit et erunt duo in carne una scilicet unius procreanda prolis aut quemcumque unionem institutam per deum et hominem divinitus inspiratum ut causa effectum videretur. Communiter cum in re spiritualis in significando et efficiendo ad aliquid carnale et etiam sic obligatio ad carnale actum hec dicta sunt de instituto unum. Institutum fuit in officium. Secundum etiam in remedium fuit institutum a deo post peccatum implicite ut dicit mulieri in dolore paries filios et sub viri potestate eris et ipse dominabitur tui, et ade dixit quod audisti

vote uxori sue et ex quibus et
sequitatibus patet intellectus in una
videri potest deum in principio copulam coniu-
gium non esse tantum in officium sed
etiam in remedium / oppositum ante in-
stituit hoc deus cum post diluvium dixit
noe et filiis eius gen. ix crescite
et multiplicamini multiplicatio cum que maris
et femine perficitur. cum autem xix dixit
ait xix quod deus coniunxit homo
non separet pro illa sola minor non
instituit sed minor dicit instituti
separare non posse ostendit et hoc dicit
ad instruendum eos qui de inseparabilitate
minor non bene sentiebant ut patet
per litteram ibidem hoc non de hoc autem sto
cum patrum minor patet patrum ne sit
scilicet quod tenet etiam in mente sunt
expositores instituit. potest et alia non. legis
patria non autem illud instituit ut sit
plenius quod xix autem non enim contractus
minor instituit sibi gen. ii apposo-
bant instituit et ultimus contractum
minor patrum quare deum coniunxit
quod accipi potest ex hoc quod addit quod
deus coniungit homo non separet ut non
intelligatur deus posse intelligendo
contractum minor sed coniunxisse optime
propter persuasione patrum cum eo tantum
minor contractum / obiciatur autem quod tota
eas que deus in mente instituit non
potest fieri per hominem immutatio sed per contra
mutatio sit tota minor tota die ergo
non est mutatio personam non potest fieri
tota minor quo ad ea que divina
iusto determinant sed quo ad ea que
in determinata per contra determinanda
relinquuntur hec bona / Tota tamen est
de obligatione minor quaeritur prima sunt
verum sint in precepto ante peccatum et
quod potest ut videtur uni parti prima secundo

in . dicit xxvi iva (?) cum instructionis minor
in officium dicitur est una prostatu
in notione secundum multiplicationem speciei humane ad
complendum numerum electorum / alia pro
statu culpe secundum conservationem speciei humane
per successionem individuorum ad hoc bis
datum est preceptum illud secundum crescite et
semel ante peccatum in paradiso gen. ii
et semel post peccatum in fine diluvio
gen. ix dicto ergo quod ante peccatum
minor et ipsius cum fuit in precepto
qua tamen fuit preceptum affirmativum
non obligabat nisi pro loco et tempore
et ideo primi parentes non fuit transgre-
ssores istius precepti licet numquam fuit
in paradiso carnaliter copulati / Contra
eius potest ut assignari pro qua patris
cito post formationem eius facta est illa
transgressio cum qua fuit eiecti de paradiso
pro qua de tricatione tempus quo incipi-
ebant coire expectabant divina auctoritate
et has duas tangit aug. ix sup.
gen. / Ergo quia de superfluitas fuit
tota digestione digesti que est divina
semis ut dicitur erat in eas. Preterea
quod damascenus l. ii c. l et sit ... iii
c. xvii sentit videtur quod si homo
stetisset deus genus humanum aliter quam
per coitum multiplicasset / Ad quod illud
dicit opinando non addit fortasse non
asserendo nec eius opinio in hoc esset
tenenda unde et aug. xiiii de ci. di
c. xxiii reprobat eam / Utrum copula
coniugalis fuit sub precepto post peccatum
Contra minor post peccatum fuit et in officium
et in remedium quo ad primum fuit in precepto
post peccatum dicit facta fuit multiplicata
homines hominum ad cultum divinum et tot
fuit notantes illi ... quod melius
erat aliquos manere in virginitate

vel indiuitate quia omnis copule co-
niugali intendere carnis ad finem autem
numquam fuit in precepto quia morbum
carnalis concupiscentie efficacius per
religiones temptationis per operationum medi-
tationum et affectionum spiritualium et de-
gustationum celestium et mactationum car-
porum quam irrationale concubitu sunt
enim de hoc exempla ad ... pentes
gustato spiritu vite est desipere carne
affectanti celestia terrena non sapiunt
tamen in habenti fastidio sunt terrestria
non ergo obstat debita virginitas quia tempore
eius iam erat facta consensus multiplicatio
religionum ad cultum divinum et ideo iam
copula coniugalis non erat sub precepto
unde nec Iohannes baptista matrimonium contraxit vel
ut dicitur quod persone privilegiate ut
beata virgo et Iohannes baptista erant ab illo
precepto per divinam dispensationem facta
exempte. Utrum non obligentur homines
ad illud preceptum. Dico quod non quia
propter hoc quod apostolus in Corinthiorum vii virginitatem
consulit que contrariatur copule coniugali
non preceptum illud fuit affirmativum unde
non obligat ad semper sed pro loco et tempore
convenientibus et ideo quandiu fuit mi-
noritas numeri hominum deum colentium id
preceptum obligabat quod iam modo
cessat quia magna multiplicatio hominum
deum colentium et tot vacant copule
coniugali quod expedit ut multi ma-
neant in continentia virginali et vi-
duali sunt etiam istud preceptum renova-
tum per hoc apostolus continentiam virginalem
prefert copule coniugali ut patet
in Corinthiorum vii et per hoc etiam quod cum
nuptie obligat non manet ubi tum
redigeretur numerus ad tam paucorum
numerum hominum quod quibusdam

castitate vivantibus autem non suffi-
cerent ad sufficientem multiplicationem
hominum ad cultum divinum tunc nobilis
copula omnibus illi actum notare
potentibus esset preceptum tamen iam
tot credimus salvari et ita sunt
religiones per numerum multiplicati et sicut
dicit Augustinus de bono coniugii si omnes
vellent continere ab omni concubitu de
corde puro et conscientia bona et fide
non ficta multo citius dei civitas
compleretur. Hec ille.

De causa efficiente matrimonii scilicet de consensu capitulum viii

Postea considerandum est de causa
efficiente matrimonii scilicet de consensu
per quem fit matrimonium contractum. Et primo
de consensu simpliciter. 2o de consensu
confirmato iuramento. 3o de consensu
cum sequitur copula carnalis. 4o de
consensu coacto. 5o de consensu conditionato.
6 de consensu ad tempus. 7 de consensu
per procuratores inter absentes expresso.
8o de consensu nutibus obediencie in quod
sit consensus ille. Circa primum queritur primo
scilicet utrum consensus sit causa efficiens. Dico
quod sic. [illegible] si facit
coitus sed voluntas contrahendi quod de se duo
tuas duntaxat tamen cum omne faciat
aliquid habeat simile ad aliquid spirituale
est cum in simplicibus quam in simplicibus forte
quod habeat aliquid humanum et
aliquid divinum in matrimonio ergo est ali-
quid humanum et hoc est consensus
hominis et aliquid divinum et hoc est
institutio dei ergo est expresse hominis
solus consensus expressus facit matrimonium
cum concurrente tamen institutione divina.
Cum enim tamen quia nulli in iure

subsequitur eadem duo sola voluntas
eorum non potest sufficere propter tacite eorum ab
uno vel altero in voluntate et contente
quod dicitur conjuncte hec per Contrarium no
sponsus tantum sufficit ad esse matrimonii. Item
ad contrahendum matrimonium requiruntur
consensus mutuus per verba de presenti
vel per alia signa in non valentibus
loqui exprimentes per verba inquam de
presenti ut tu dicis accipio te in meum
virum et illa dicit accipio te in meam
extra de sponsalibus si inter ubi ponitur dicta
forma verborum vel etiam tu dicis alia
verba similia consensum exprimentia de
presenti et addidi vel per alia signa quia
muti possunt contrahere matrimonium per nutum
extra de sponsalibus tue fraternitatis item etiam ab-
sentes et qui invicem se viderunt
possunt contrahere matrimonium per procuratores et litteras
et consensus mutuos exprimentes
ut tertia lege .i. c. xxvii. Item tamen ti-
dam tam forma vel auditu vel aliquo
alio modo se noverunt xxxv q. v nec
aliud in glossa. Item autem quale requiritur
exprimere mutuum consensum per aliquod sensibile
signum est quod sic est institutum cum
institutionis ratio signa sint que in
est pati et dictione factum est ut
supradictum est quod in eo potest aliquod
sensibile signum. Item consensus presens sunt
et contrahentis omnes theologi et etiam verba
extra de sponsalibus tue fraternitatis in glossa v. et c. tua
in glossa v. ubi dicit quod ad esse matrimonii
duo sunt necessaria scilicet sola persona materia
et forma proposita est in consensu
et proforma ad consumandum matrimonium
deputata hoc idem etiam sentit Inn

Innocentius ibidem. Item circa contractum hoc
obicitur quia extra de sponsalibus tue fraternitatis
dicitur sic matrimonium in veritate contrahitur
per legitimum virum et mulierem consensum sed
necessaria sunt quantum ad ecclesiam verba
consensum exprimentia de presenti hoc autem
non requiritur ad hoc ut in foro dei
matrimonium contrahatur sed tantum ad hoc ut
ab ecclesia matrimonium contractum videtur
vel si inalterabilis loqui sunt matrimonium contrahit
licet verba sint necessaria quantum ad
ecclesiam nichilominus etiam sunt necessaria
ad hoc in iudicio dei matrimonium contrahatur
Verbum vero illud de consensu intelligi debet
per comparationem quam vero iudicio dei
principalior est consensus interior quam
exprimentis cum sit potior. In iudicio
vero ecclesie est e contrario. Verbum vero
consensus verba requirit tamen quo ad
ecclesiam non quo ad deum ut etc.
ad matrimonium sufficienciam ut videtur
dicere dictum decretum. Requirit enim etiam
verba ut consensus probet non sufficit in
eius sufficit si loquatur tamen aliter
sed oportet utrumque consensum exprimere
verbis si loqui possit verbum
Item vero hostiensis non requiruntur
verba nec quo ad matrimonii essentiam
nec quo ad ecclesiam sed sufficit consensus
Verbum sufficit quia dicitur consensus ff. de
regulis iuris in precedis extra de clandestina
desponsatione quia nobis sufficiunt etiam sine
aliquibus verbis signa etiam in
loquente nam si is qui loquitur non
potest contrahere per nutum multo magis
qui loqui potest ff. de legatis iii modo
nutu. Unde dicitur quod sufficiat volun-
tatem scribere si verbis ... c. de te

iubeo plus est consentire facto quam
verbo ergo de ap. dist. viii non refert
utrum verbo vel facto quis consentiat
ergo de eo. e. si vir d. si periurum
vel signum sponsa sequatur vir et
ipso facto si vis contrahat in eo et
matrimonium. Similiter si vir dicat volo te
habere in uxorem et si in hoc consentit
quod sit eius matrimonium consulens me
et statim mulier osculatur eum et vel
sunt aliquibus verbis ergo de matrimonio
contrahitur etc. in nec obstat illud
c. scilicet quod verba sunt necessaria quantum
ad ecclesiam quod dicitur sibi probandum vel
signa quod patet per hoc quod sequitur
nam et nutu etc. vel loquitur 18
c. tunc de matrimonio non et expresso hostiensis
nisi et ergo de sponsa du. c. i. obviatur
item quia in illo c. non omnis quod
cum dicatur mutos et glossa et in eo
tunc sanitati inglo sed ¶ si parentes
contrahant filiis presentibus et scientibus
sufficit eorum taciturnitas ita dicunt
aliqui hostiensis et textus quod in capitulo
predicto sufficit consensus parentibus eorum
qui contrahunt quia verba parentum
et taciturnitas filiorum presentium et va-
lentium intelligentium equivalent sensibili
signo exprimenti interiorem consensum
maxime cum aliqui gestu annuunt
et verecundia loqui obmutescunt
¶ Si autem verba dicuntur per illos quam
pro parentes non sufficeret predicta taci-
turnitas plus enim in hoc valent
verba parentum eo quod filii sunt ali-
quid eorum sibi alii autem predictas glo.
negant nec enim ex textu expresse
accipitur sed in veritate rei potest sciri
hec vel aliqui non distinguunt
etiam quod refert an agatur de

contrahe eorum qui sunt sui iuris an ali-
eni in primo tamen consensus requiritur
expressus contrahentium matrimonium. Ja. sic
sufficit taciturnitas consensus ipsorum enim
expresso eorum iuniorum potestate sunt
constituti et sic distinguitur ve. et c.
etc. ad hoc 32 q. ii c. tua dicitur non est
in quod virginalis pudoris eligere sibi
iuri expetita debet magis videri
quia iur expetisse verecundia pre-
mittat aliqua iubeat coniungium
verecundia plus quamcedat de hostiensis iudice.
ff. viii. t. hunc legis t. contrahunt
quorum vero in matrimonio sit opus scriptura
dico quod sic ff. de sponso. sufficit licet tu
scriptura de matrimonio deponat quibus
libertatum senatore contrahit vel nupti
illustres contrahunt matrimonia post barba-
res in a. ut liceat animi et animi quod
quia quod dicit tollis vim vel si quis
contrahat cum concubina iustitie decimp.
quod vel hostiensis at ultima intelligas quo
ad licitam filiorum quia sic le non inte-
lligitur aliter hostiensis hoc hostiensis et expo inti-
decimp. ¶ Item quid si dicatur mulieri vis
talem vel placet tibi talis et ille
videt placet et per eam similiter mulieri
et illa videat placet dico matrimonium
contrahi quia talis interrogatio et responsio
fit quia quis est in eum consentiendo
iuri contrahitur matrimonium spirituale hostiensis
ergo de sponsa ¶ Item quid si vir dicat pro-
mitto tibi quod providebo tibi tanquam
uxori et illa idem videat dico sic hostiensis
nisi et ergo c. ex parte pro matrimonio est
iudicandum nisi de alia contraria
protestatur dicunt ad hoc venit et ad
hoc contrahendum apti sunt etc. ergo c. ex
litteris ¶ Item quid si dicat promitto tibi quod
non dimittam te promitto vel perpetuo

Respondeo secundum hostiensem per verba de presenti idem
dicendum de tali promissione in talibus
cum et similibus dubiis semper est pro
matrimonio iudicandum extra de spon. iuvenis
et sup. Secundo si dicatur viro vel promitto
tibi quod habeo te proxima uxore
et mihi e converso similiter dicat. Respondeo per hec
verba contrahitur matrimonium extra de sponsa duo-
rum parte inter et in glossa xxxii q. v. nec
illud q. sed obicitur quod habere tibi
habeo ad tempus presens habet referre extra
de sponsa contra nunc etiam ex solis quia
secundum hostiensem et goffredum subaudiendum est
de cetero vel ab hoc tempore quod tamen
si fuit expressum non erit dubium ut patet
extra de cond. quemadmodum tercio si dicatur
ducto te in uxorem et idem iohannes in illo c. nec
illud de hoc in tantum inde patet in tantum
sit c. p° hec libello. Quarto si quis iura-
verit quod velit aliquam retinere per-
petuo secum. Respondeo hic matrimonium non est nisi dicat
quod velit eam retinere in uxorem leg-
itimam in aliquibus modis verbis equales ef-
fectu quod ... secius secundum hostiensem tantum quia
solet habere johannes ... intellige quod
in sponsalibus tamen erit matrimonium secundum tamen si aga-
tur matrimonium contrahatur ut extra de glossa
illius c. solet. Utrum consensus expre-
ssus verba de futuro faciat matrimonium.
Respondeo quod non quia non est consensus
contrahendo tunc matrimonium sed facit
sponsalia quia est promissio consentiendo.
Utrum consensus occultus expressus per verba
de presenti si desit consensus interior faciat
matrimonium. Respondeo duplex est forum penitentiale
et iudiciale. In primo iudicatur secundum
veritatem. In secundo secundum allegata extra de spon-
sa duorum ergo quod in foro
penitentiali non est matrimonium nec matrimonium iudicandum
cuius ratio est quia in omnibus sacramentis
requiritur intentio voluntaria faciendi
illud quod ecclesia facit quia ergo iste

non intendebat contrahere matrimonium ideo
non est matrimonium. In foro non iudiciali autem
dolus probari potest evidentibus signis et
si ecclesia non iudicabit matrimonium quantum non
ex parte iudicabit stabit ii. libris secundum bon.
et thomam et quartum ... thomae et ray. et
hostiensem. Sed obicitur quia si consensus interior
requiritur in utroque coniugum tunc veniet de
alio sicut potest cum sit verus quasi et
per quemlibet contrahens matrimonium periculo se
exponit. Respondeo quod quia de quolibet est
presumendum bonum nisi manifeste appareat
contrarium de omni presumendum est quod corde
consentiat si ore exprimat nisi per signa
evidentia fictio appareat unde ille ex
parte non est dolus excusatur ignorantia
aperta. Obicitur iterum quod si quis pro-
betur consensisse aliquam verba de presenti
cogitur per ecclesiam sententiam ut eam habeat
in uxorem licet dicat defuisse consensum
interiorem etiam si postea cum alia contraxit
interiorem consensum verbis expresso sed hoc
non esset si requireretur consensus intentionalis
ad matrimonium ergo non requiritur. Respondeo in tali
tamen ecclesia cogit eum ad standum cum prima
uxore quia iudicat secundum ea que foris
apparent nec iniuste decipitur licet in isto
decipiatur. Ille tamen potius debet excommunicationem
sustinere quam ad primam uxorem redire vel debet
ad aliam religionem remota fugere secundum thomam.
Obicitur ad hoc quod in foro iudiciali
credere tenetur contra se testificanti ergo si
quis allegat se consensisse corde debet
credi sibi. Respondeo quod ecclesia habet testimonium
in contrarium et quia etiam tale testimonium turpi-
tudinis est in preiudicium cause matrimonii
que est favorabilis ideo talis unius te-
stimonium non auditur in foro tamen conscientie
sibi credere ... homo propria turpitudine
confitetur habet bonum. Obicitur eadem quod
fraus et dolus nemini debent patrocinari
ergo etc. Respondeo ibi sunt duo scilicet defectus
consensus qui sibi patrocinatur in foro conscientie

ut non astringatur vinculo matrimonii licet
non in foro ecclesie in quo iudicatur secundum
allegata et dolum verborum et hoc in
neutro foro provocatur quia in utroque
per hoc punitur. Item si quis dicat petre
accipis bertam in uxorem et ipse respondit
dicit petrus accipit bertam in uxorem
postea interrogat mulierem bertam accipis
petrum in virum et audit sic utique per hec
verba matrimonium tales est matrimonium iudicandum
licet petrus dicat quod non consensit
Credo nisi absurdum dicatur quod si presbitero
interrogante publice ante fores ecclesie
sic fuit contractum et postea secuta
solempnitas completa est pro matrimonio
iudicandum ut extra ea. pa. de spon. duorum.
Si autem alio interrogante et post talia
verba secuta fuit carnalis copula ad
hoc promissio stabit etiam. Nam carnalis
copula verba etiam de futuro transit ad presens
tempus presumptione extra de spon. is qui et
c. si et c. veniens. Idem videtur si
in dormiendo sponsus fuit traducta dum tamen
in veniendo corrupta est in hiis que dicetur
infra. de spon. duas. matrimonium non facit tra-
ductio sola ff. de spon. quesito et hoc
si voluntaria fuit traducta. Secus
si traducatur invita et fugiat quam
cito sentit libertatem extra de spon. veniens
ad nos et de spon. in presentia. Effuge
tamen potius ne consensisse potius et si
carnalis copula in virgine et tra- (traductio)
ductio in corrupta cum precesserint extra
de spon. veniens et de coniugio servorum. c. si et
hoc inter distinctionem supra probat
lex extra de spon. tua nobis et aut eos et
quod tu dicis quod nunquam consensit
in mulierem nos tamen non videmus quare
licet hoc tibi constare possit ex quo eam
cognovit tamen omnibus precedentibus
licet in dubiis tamen ex carnali copula
prius secuta procul dubio est matrimonium

presumendum ac compressum extra de condi. ap-
positis. Si autem eam non cognovit
nec traduxit non iudicatur matrimonium et
hoc est quod dicit illud c. tua nisi
tamen ipsos nec verba consensus nec forma verborum
et quod subaudi nec alia iudicia
per que probentur contractus hec hostiensis.
Item si dicat aliter se verba
ludendi animo protulisse secundum sum.
hostiensem quod super hoc esset consulendus
quia est casus novus de maio-
ribus causis ar. extra de translatione
episcopi c. i et hec in causa compl.
hac videtur Augustinus de q. di. in fol.
querendum. Respondeo tamen unica quia modo
tenetur dici quod si uterque iuret quod
ludendi animo verba protulerunt
non intendentes contrahere et testes
qui presentes fuerint ydonei iuret
quod credunt eum in maxime maior
quam erat potati nec erat hora
sobria convenit matrimonium iudicabit. Nam
ebrius dicitur ignorans xv q. i. sane
dicas et sic non consentit ar. c.
de donationibus nec nimis. Item cum
si quis pluribus reputanda cum aliquo
famula testibus alicuius induta
contraxerit si ambo confitentur quod
contrahere intendebant matrimonium standum
est confessioni eorum extra de clandestina
de. c. i et ii. Si autem alter confiteatur
alter neget quod benefacit si ius stat
tenet quod matrimonium tenet a pena cum
qui clam contraxit et qui non prius
vendere administratiam eius non videtur
matrimonium separandum ar. extra de eo qui duxit
in matrimonium c. i et i q. i. si quis per
ignorantiam secundum in dubio iudicatur hec
hostiensis. Item si dicam de aliquo
quod non fuit nec est uxor. Respondeo si

probare quod cum in ecclesia publice desponsavit et subarravit vel tempore
nuptiarum benedicta fuit et postea
in domum suam duxit et bpaciam
vult et tenuit licet non probet
verba sepe plenus tumultu vbi
non potuit audiri et frequenter puel
la verecundia ducta sua non quod
omnino voluntate probat ut quod
desponsatio quod li. 1 c. de vi vim
violencia alleget deinde dicat
ista videtur quod sufficiat quod preterea
contractum nuptiarum cum in ecclesia
tenuit ac tradidit vel quod dixit
quod nunquam eum dimitteret sed ei ipse
adhereret tamquam cum uxore dicta preterea
di per quem in parte. ¶ Item dicit
instrumenta imperialia sola ad
probacionem nuptiarum non sufficiunt
ff. de nup. ut est dictum supra preterea
ff. nuptiarum et presentiarum signo se
ingessit verecundie et donacionem ...
nup. uxor. sumptus tamquam vxorem
ad famam et aliis indiciis quod
de presump. c. preterea intelligitur ff. de
ritu nup. in libertate c. ff. de concubi
nis. concubinatu alius aut nuptiarum
presumitur sed semper nisi volutas
ipsa suffragavit et alia accola
suaverit subaudi tacita vel
expressa ut patet ex premissis et
non contradicit sed concordat cum
q. v. alleg. et accepit optime ff.
desponsatio quesitum est legitimum
et verum et c. summa. ¶ Utrum
verba recipiunt vel non utrum
sufficiat probatio. sit vel non
relinquendum sub legitimo iudicio

ar qui inspecta qualitate personarum
et antiquitate temporis et copula
carnalis et aliis circumstanciis quod
dictum legitur in magna parte sponte
dencia eiusmodo arbitrari debeat
instruatur. ¶ Quid si vir vellet
vindicare quam fecerit talem et
ipsa negaret se consensisse ¶ vs
contra si tamen probante non audit
talis vir sine teste vel testis
recipit ut si carnaliter cognita fuit
quod cum nuptias contrahere possit insuper
et plane in si ipsa qua lamo t.
attendere semel copule carnali
consensisse et ut quod intelligo non contra
fuit in vita et ad et ipsa copula
carnalis reclamasset tunc enim non
potest audiri eam ei denegandum
quod desponsatio et nunc consultationi cum
sine quod de c. qui cognovit consanguineam
dispensatione ff. i. nisi vero non apparet
de reclamatione insanus presumitur
virum consensisse nisi carnaliter
cognita fuit sic intellige illud
¶ Insuper presumitur consensisse sic
eius longa mora quam fecit post
desponsatio et vera ad non quod ficte si statim
aufugit et tunc applicare cessavit
non est audientia denegando
ut c. de eo qui heretico. ¶ Pone quod
aliquis protestetur coram pluribus et
dicat quod omnia que dicat et
faciet non faciet animo contrahendi
matrimonium et postea dicat publice cum
sponsas mulieri et vir ipsa dicat
nunquam erit matrimonium. ¶ Videtur quod
ecclesia debet prius iudicare
quod vinculum est ad quod intelligi
verborum quod de spon. dicit quod li. 1 quod
cum verba non possit pro intencione

desine puta et si probat protestacionem
qua fecit postea potuit ab illa re-
cedere vocabo et in casu conscientie
quod videtur per illud quod postea fecit pub-
lice et si dicat quod ad hoc tempore contractus
in eadem soluta credit non ei
creditur quia contra eum fit inter-
pretacio debet qui dolum adhibuit
ut in decretali de[?] hoc. ver. quod despon-
sa nos et hostiensis si postea forte
fuit ver. in iudicio ecclesie secundum de
inferiori conscientie ut patet per supradicta
Item quid si dicat tenebo te in uxo-
rem nisi moriar cum decipiendi animo
dicat [illegible] quod est matrimonium indistincte
et primo casu quod desponsa coniuncti
[illegible] si appareat de dissensu et dolo
non est matrimonium quod in iudicio ecclesie nisi
forte carnalis copula sequatur ut
ibidem tua nos hoc hostiensis. In iudicio
vero conscientie numquam est matrimonium nisi consen-
tiat in corde. Nota quod si quis dicat
verba illa sine dispositione cum decipiendi
non auditur sed in iudicio ecclesie si
vero dicat sine dispositione cum nisi tan-
tum audit per desponsacionem verius est
hoc hostiensis. Item quid si quis ut posset
cognoscere mulierem fingat se cum ea
sponsalia contrahere dicens ego Johannes consen-
tio cum te etc. Petrus. Et si ita
non consentiat non est matrimonium quod
desponsacioni tua nos. Item quid consulitur
cum alter coniugum cum alterum affirmat quod
numquam in eum consensit nec consentiat
Quid consulendum est ei quod hoc non
credat et nec alteri coniugum hoc
credere tamen per explicata [illegible] sed
ac temerarie credat quod alter coniugum
dum durat dubitate illa credulitate
non licet ei cum illo carnaliter com-
misceri nec ad petitionem [illegible] credit
quod non sit coniugium nec ad petitionem

alterius in hoc casu prudicat quia dum
se non esse coniugem affirmat. Si autem
postea se esse inducta affirmat et
debitum petat si alter coniux in priori
credulitate remaneat [illegible]
quia dum illa credulitas durat
per illam credulitatem manente non credit
alterum coniugem esse. Unde si debitum
reddat contra conscientiam facit
quia nec credit esse debitum nec
indebitum. Si autem non reddat et
petat quia licet alter coniux in
dicendo se non esse coniugem pre-
iudicavit sibi quo ad petitionem petendi
debitum quia dum [illegible] non recusabit
tamen postquam revocat credo quod
preiudicium illud [illegible] quia
revocatio [illegible]
in contractu [illegible] conscientia et
puta hoc Ricardus. Utrum consensus
clandestinus faciat matrimonium. Et ad
esse matrimonii sufficiunt hec duo legitima
persona et verba consensum ad sollemp-
nitatem vero [illegible] requiruntur
et puta tradicio et benedictio
et multiplicacio hec duo
sunt in precepto [illegible] periculum vitandi
quia qui sepe contrahunt occulte
puniuntur et cum aliis contrahunt de facto
et cum non possunt contractus probare
ecclesia de natura decipitur et [illegible]
veritate [illegible] oportet [illegible]
Sunt est quod si quis contrahit cum aliqua
occulte licet sit matrimonium petat in [illegible]
fornicarius non in [illegible] et facit contra
prohibitionem quod decretale de desponsa
et in glo. Ad maiorem autem evidentiam
nota quod fiat matrimonium clandestinum dicitur
tripliciter ita quod potest dici clandestinum
[illegible] Primo dicitur matrimonium clandestinum
quod contrahitur sine presentia testium contra

declaratione de sponsalibus quod nobis alias quod contrahentes
non habitis solempnitatibus consuetis
licet contractum sint in presentia testium
extra de clandestina desponsatione cum inhibitio. Tercio modo contingit
premissa denunciatio quod declaratione de sponsalibus
Item in habitatione iuxta ut in glosa
predicta, et quibusdam predictorum mo
dorum si affuerit consensus mutuus per
verba de presenti expressus verum est matrimonium
si constet iudicio contra de clandestina de
sponsalibus c. i in quinto videlicet illud tamen
quod ita est clandestinum quod non sit in
presentia testium non iudicatur verum matrimonium
ab ecclesia que iudicat secundum allegata
unde si aliquis istorum infatue ecclesie cum
alia persona contraxerit precipiet ei per
ecclesiam quod cum ea stabit et ad
primam non accedet. Tunc in precepto
obedire non debet quantum ad red-
dicionem carnalis debiti quia magis
obediendum est iudicio dei et consciencie
quam iudicio ecclesiastico et nec semper
presumpciones iudicat in quibus tamen
posset sine peccato obedire ecclesie verum
obedire stans in sublevi modo alli
ulterius in necessitate si indiget et ipse
illi et alii sufficientes possent. Sed obicitur
quod extra quinto videlicet alias de clandestinis
matrimoniis quod non sunt coniugia sed
adulteria vel contubernia vel stupra
aut fornicationes. Respondeo illud non est
ita intelligendum quod non sit verum
coniugium sed quia non habent decorem
et debitam honestatem et sunt contra
prohibicionem etc. et habent culpam. Vel potest
dici quod intelligendum de clandestinis
consensu non expresso in presentia testium
qui consensus non efficiat matrimonium sed presumpcionem
et ideo talis cohabitatio ab ecclesia iudi-
catur illicita licet cum contrahentibus in matrimonio

sit licita ut glosant periti doctores tamen
aliquo lato et aliquo tempore possit illicita
esse et propter scandalum scilicet ut contra
prohibicionem ecclesie que prohibet aliquibus
coniuges carnaliter copulari antequam
adhibeant matrimonio solempnitates consue-
tas quod in prohibicionem quedam non ex
dicat vero actu peccandi. Unde peccant
contrahentes sed non peccaret. videbimus
Sequitur videre de sexto articulo scilicet de consensu
iuramento firmato et circa hoc queritur
utrum iuramentum quantum consensui expresso
per verba de futuro faciat matrimonium. Respondeo quod
non sit matrimonium sed promittitur futurum
et iuramentum tamen confirmat quod iudicabis
signare. Sequitur videre de septimo scilicet
de consensu cui supervenit copula carnis
et circa hoc queruntur plura scilicet utrum consensus
expressus de futuro cum carnali copula
sequente accedente consensu de presenti non
expresso matrimonium efficiat. Respondeo quod sic sic
enim expressus instituitur sufficiat ad contra
hendum matrimonium consensus de presenti per verba
de presenti vel alia signa expressa
per carnis copulam in relacione
consensus sufficiat ad contrahendum matrimonium inter
liberas personas consensum matrimonii prius
et expressus per carnis copulam de re
latione ad verba que consensum de
futuro prius consensum erat licet verborum
predictorum sufficiat esse sufficit ad ex
pressionem predicti consensus eo modo quo requiritur
ad contrahendum matrimonium. Utrum sufficiat ad
matrimonium solus consensus de futuro cum carnali
copula sequente. Respondeo presumptio esset matrimonium
presumptive et ecclesie iudicium et quod ecclesia
per verba que precesserunt de futuro
ad copulam carnis sequentem presumit
consensum de presenti affuisse et ipsos
mutuos se maritali affectu cognovisse
tamen non esset ibi matrimonium verum
nisi ... iudicavit quod matrimonium sit verum

articulus 7

h ti

verbum sine consensu reali de presenti
non potest contrahi ut extra de spon. tua
nos secundum Ricardum. Alii distinguunt
et bene ut michi videtur quod tales vel
copulantur aut affectu coniugali
ita quod vir credit copulari tamquam sua
uxori et tunc copula sequens facit
matrimonium verum non enim propter consensum
precedentem de futuro tantum quia
ut solvit quod promiserat sed si
carnem ductus aut affectu fornica-
rio et tunc sit matrimonium presumptum pro
bene in iudicio ubi fortius quod iudicat
de manifestis tamen ubi anima in penali
iudicabitur esse verum et hic cum
iudicatur super verum rei confessionem
in illo super signorum potiorum presumptionum
et est talis presumptio contra
quam non admittitur probatio quia est
presumptio iuris et de iure ut extra de spon.
is qui fidem et c. veniens et huius
sive est quod et iudicatur esse bone et c.
Item quid si quis aliquam carnaliter copulatam
protestetur quod non cognoscet eorum
suam de futuro animo consenciendi
et postea cognoscat. Respondeo si post
premissio est iudicandum ut contra de
appellationibus sollicitudinem et de officio delegati
coniunctis set hic forte est bene in iudicio
ecclesie secus autem in foro conscientie.
Item quid si impuncia plurium filiarum
tuam dicat pater promitto quod unam
ex vobis omnibus ducam in uxorem
et videat omnes placet vel contra
pater dicat et ego promitto tibi quod
si elegeris contrahere mecum et ego
ducam te in virum et postea consentit
una earum numquam est matrimonium. Respondeo sic quod
consentit sic quia consentiunt ipsi sed ar-
gumentum de delegatis de quibus ut de appellationibus

dilata et tamen ut mihi. Quid si iste ma-
sculus et tamen posito super te vi
cuius te quod quid si est intravit
et idem dicit ibidem. Item si post copula-
tionem secundum consensum de futuro sequitur
ad matrimonium contrahi possit. Respondeo quidam
dixerunt quod quamvis matrimonium presumptum non
sint vera sed presumptio tantum quod
statutione ecclesie et sic impeditur
quia impedimentum ne talis
contrahere possit. Et si vir contraxit
cum alia persona in facie ecclesie
matrimonio tamquam nichil sint
dirimenda ut extra de spon. is qui
fidem de matrimonio contracto post
et hinc opinio videtur
consentire ibidem in glossa in fine. Sed
quamvis hec opinio sit probabilis
tamen non est vera ut communiter tenent doctores
quod presumptiva matrimonia non sint vera sed
presumptiva iuris generant impedimentum
vel impedimentum contrahendi cum aliis
personis sed presumptio. Et quia ecclesia
iudicat de exterioribus per potiores
presumptiones matrimonium oportet quod in quibus casibus
vel sub iudicio dei dirimentur tamen
si iudicatur ecclesie et ad personam
copulam compellentur cetera per censuram
censuram ecclesie et intelligitur de contracto
que fidem et cetera tamen quod sunt re-
lativam coniuges non fuerunt
et ideo si matrimonio quod contraxerunt cum
aliis personis de permittere poterit
dicitur se coniugem et quamvis possit
alia subire quia vera copula
non. Dicitur de inhibere vi-
deri ne appareat contrarium pro pluribus
est quia in hoc casu ideo obediens
ecclesie non peccat sed sustinens quod

co gnuacis s'hac decia ē s' matrimonia
ligung 2ᵉ opiomis sūt quīt theo
logi s'm hostien' cu͞m on s'b. et cō
ro id q'm sidem excludit unio q
sūt scd'e opiouis ut pe sic disti
guit ē bn̄ ut m̄ videt' sz q
ulla copula interuenit aut affectu
qiugali et tūc sunt bn̄ m̄ro
s'm ē s'm ullu͞m aut affectu for
nicatis ē tūc p'm̄ m̄ sunt p'sūp
tu et s'm sunt bn̄ 2ᵉ s'm quz
opiomē et primus m̄ro sed
impedit' ut sed tn̄ p'sūptiue
m̄ro' s' bn̄ in iudicio ecclie
q indicat s' p'sūpcōnes s'm m̄
indicabz ullu͞m d iudicio ut prim
bn̄. bn̄ dēt p'mitte sc postq
cognouit quia ad m̄ q'm vincti
[red mark] quod si talis ad vita ig'tur
fugiat et de qmisso p'mat s'
ei licēt iudicis timeat ne cog't
videt' tutu͞s. Ei aut cog'tos vel
sn licēt p' cognouit' ecclesiasticis
iudicat dēt s'ndon suadē ei ne
cu͞m est piculosu͞m s' sic quidem
i'gerat cognitōibus a'. s' pbabl
ig'ns q' gonsat quod eccli' gomllud
et c applica h'ec h'o s'tl. [red mark] Ez alia
q h'ac ē opioz est ecclia pt' facē
aliquas p'sonas illicitas ad qt'.
hend' mt' sc ut p' in matrimonia
morte viri vel uxoris q' de co
qui d'b' i m' c ē et in // [red mark] Quidigt'
cum p'sonas a p' q'ssb' desituo
sit carnalit' copla' indicet q'm
m' ne po' sc qtrahē q' desp'
ut qui sed videt' q ē m' ullu͞m
sit [red mark] est a'qn p'hibet aliq' se
detuendo in p'lurate vel copulate
tn̄ et in aliis s'cn qt' h'ec p'hi

bibicione ē sic p'hib' qtrahē m'
p'sūptum q s'm vei ueritate ullu͞m
est. // [red mark] Alio mō p'hibet aliq' sed
non detinendo copulate vel i'pli
cite tn̄ s' sed qtra et licet sa
cerdos qtra ullu͞m p'hibicōm
peccet s'n tn̄ tenz nisi aliud ob
sistat ē sic ecclia p'hibet qtrahē
m' durante alio m̄ro p'sūpto q
s'm vei ueritatem ullu͞m est ut pt'
supponendo q p'sūmpcōne q p'm
sit bn̄ s'm. de iudicio tn̄ s'cn
iudiciu͞m ecclie ē ullu͞m quo ad
eam sunt p'hibitio h' tenendus //
[red mark] Nam in tali casu sponsus aliquam
aliam ducit tenet' eam ducē i'ubiq
s' sint equales qdiciōis h' s' eam
duxit facis est i'potes ad soluēs
illud ad q tenebat' // [red mark] Et ideo suffit
s' decipens ei p'uidat vel alit'
sibi sat' faciat / [red mark] Et ad hoc est non
tenet' ut quidam dicit s' sponsus
sit ualde nobiles qditōs a aliq'
sūpsit h'ec h'o vel quīt ad co
hostien' insu et in glo qd' c coppe
e albis aut videt' nolle q ex
s' non sit melioris qdicōnis
eam ducē tenet' [red mark] Ecce illi qui
p'q ūba coprimenta q'ssm desitus
carnalit' copulat' morta' peccat
[red mark] P'sūmpt' q' copla aut sit affectu
fornicatōis ē tc ē petu͞m mortale
neq' facit m' bn̄ s' p'sūptu͞m
aut facit affectu m̄rio'le et tūc
p'sone aut sūt ignare iuris
et eccliaᶜ consuetudinis et tūc
non ē m'ale a' ne s' ignare et
tūc puto q' sit clandestina
copula qtra p'hibicōz ecclie est
m'ale maiore eius eam p'hibicōs
q'. obsuat' h'ec pe. bn̄ s' sponsa

sponsum admittere ordinat et nichil le
ius obseruare compellitur. Aspecto nisi
aliqua signa compertum fraudis
appareat statim si sit miles districtus
[illegible] dicionibus vel quis ad nobilitatem
vel quis ad fortunam vel aliud euidens
signum appareat sed tunc sponsus petat
informacionem et quod plus est fraude
faciendo hec ille. Sequitur videre
decepto scilicet de consensu coacto et
circa hoc queruntur plura scilicet utrum
consensus faciat matrimonium et quod non quod
matrimonium solo consensu contrahitur extra de
spon. tuas licet consensus matrimonium non concludit
coactus ut ibidem dicitur. Secundum
tamen quod duplex est coactio quedam absoluta
scilicet per vim. Est autem vis rei maioris
impetus qui repelli non potest ff quod metus
causa l. i. vel puta quod quis rapitur trahitur
in vinculis vel ligatus ipso re-
clamante vel renitente et hec coactio
non cadit in consensum [illegible] in co-
pulam [illegible] In quo casu copula
sequens faciat matrimonium si sit coacta non
facit matrimonium ar. l. di. [illegible] extra de
spon. veniens eum xxx q. ii. c. t.
Quedam vero coactio fit condi-
cionata scilicet coactio per metum. Est autem
metus instantis vel futuri periculi cum
mentis trepidacione. dr. in supradicta
[illegible] Huiusmodi coactio est duplex quedam
insufficiens ut ea que est per metum
leuem puta tamen quis pertimet mala
verba et tamen dicit nisi hoc feceris te
non diligam vel non habebis graciam
meam vel tamen [illegible] minatur [illegible]
[illegible] quod implere [illegible] vel
leuem. Consensus autem [illegible]
[illegible] qui est [illegible] in [illegible]
[illegible] ut in v. [illegible]

plures quedam est insufficiens ut illa
que est per metum vanum ut potest que
cadere posset in constantem virum ut
tamen quis petens et violens in ferre
minatur vel intendat mortem aut
grave corporis cruciatum extra de hiis
que vi [illegible] aut [illegible]
vel scriptum ff et c. [illegible] ista q.
i. v. m. et intelligo ista predicta
maiora si in persona propria si in persona
liberorum si uxoris quam etiam affectus
parentis magis in filiis quam in se ipso
torquetur. Hec autem secunda coactio concludit
et excusat consensum minorum extra
de hiis que vi [illegible] et c. ad audi-
enciam et de spon. veniens cum ad hoc
apponitur defectum prestiti et liberi consensus
qui debet esse in matrimonio etiam hec co-
actione resoluto peti potest in integrum
et illud repugnat indissolubilitati matrimonii
Alia vero scilicet insufficiens non facit consensum
adeo defectum quod impediat matrimonii
contractum ut dirimat iam contractum
non impetrat etiam restitucionem in integrum
unde non opponitur indissolubilitati matrimonii
hec Bon. Gaudfridus tamen dicit quod si
apparet consensus licet coactus minus est
minorum quod addendum sed non quo ad con-
scienciam [illegible] ibi non fuisse consensum
interiore per metum leuem [illegible] videtur
esse [illegible] ut [illegible] iudicetur si velle
[illegible] sed contra hoc est quod
ecclesia non debet presumere de aliquo peccatum
quamvis ipsum probetur peccaverit autem si
de hoc se consensisse si indicabat interius
consensum contrarium insufficientem
esse etiam dicta [illegible] aliquos quod ecclesia
[illegible] non [illegible] constituit nisi [illegible]
[illegible] vero coacta sit ultima ad con-

trahendi matrimonium durante coactione
predicta vel illa ad quam inducenda cogi-
tur cum enim etiam reddere possit personas inha-
biles ad contrahendum matrimonium ut certe
pro quibusdam tempore et sub hac conditione
aliqua quia pro alio tempore et sub alia
conditione cessante illa conditione reintegrat
similiter ad contrahendum etiam cum illa
eadem persona. Hec Innocentius. Unde Goffredus
si processit coactio ut metus qui cadit
in constantem virum sed tamen sit compul-
sus est factus nolens quicquid timuit
erit matrimonium. Item eodem quod si compul-
tamen constat de coactione per partem non
consensisse nisi probetur contrarium unde
talis prius ea habebit exceptionem quod
metus etiam videtur eodem titulo. quod non
quia hec exceptio locum non habet in matrimonio
non etiam in aliis contractibus quo ad
deum sed tamen in hiis duabus quibus
contractum est tenendum ut patet exceptis
in solutione carnis perdentur. Ad hoc
nota quod metus qui cadit in
virum quem non dicitur cadere in aliquem
quia non est metus simplex hominum clare
dignitatis in urbe timuisse vel quod
ex metu proprii mulieris timeat. Item quod
metus etiam non est metus simplex si quis
locarius. Unde tamen captivus pro
bonos habeat repelletur propterea quia
cum tale virum vel regem ut de
ibidem et sic iudex super dampnis [illegible]
et laterum iudicabit matrimonium aliquod
vel nullum esse. Hec Raymundus. Si pa-
trem aut puelle velit occidere
et illa metu mortis sicut cum eo contra-
hat matrimonium. Item quod hodie post despon-
sationem locum non est matrimonium cum locum non est
matrimonium. Item quod metus etiam illi quod post
desponsationem nomen enim [illegible] Raymundus quicquid
sunt aliquis carnis captivus contrahere

matrimonium. Item quod hodie post despon-
sationem locum si sit captivus [illegible] contor-
quenda tenet matrimonium in vinculis con-
tractum quia et tunc [illegible] con-
stitutis sit nisi sit captivus ad tale
matrimonium contrahendum. videlicet coactio con-
stantis [illegible] impediat sponsalia
iuramento firmata tenet et obligavit
contrahentem in foro conscientie in foro
tamen ecclesie non repugnetur obligatio
quia presumitur quod non fuisset in metu
consensus sed [illegible] approbato
patet [illegible] in solutione illius carnis
videlicet consensus coactus et improbatione
2e opinionis. Non dicunt alii quod sponsalia
predicto modo contracta non tenent ipso
iure nec in foro ecclesie nec etiam in foro
conscientie quia nec deus nec ecclesia mater
tale voluit obligatorium esse respecti-
vorum in quibus maior requiritur libertas
de quorum iure est contractus sponsalium
et professio in religione que quamvis facta
propter metum mortis non eliget [illegible] fitente
[illegible] de hiis [illegible]
est de quo voluntarium voluit eligit
[illegible] videlicet persona consentiens in clandestinum
sibi non consentiente possit contrahere
matrimonium illa vivente. Item non consentiens
in corde aut saltem sentiet se [illegible]
aut non si non non est virum non vult
contrahi posse matrimoniale vinculum
nisi cum initia obligatione causata per
mutuum consensum. Unde matrimonium non potest
clandestinare [illegible] desponsata nos et
sic licebit cuilibet eorum cum alio con-
trahere. Si autem non consentiens in corde
[illegible] presumptione consentire
matrimonium esse presumptum. Unde persona que
consensit debet [illegible] esse
etiam si illa persona post tempus [illegible]-
num notabile [illegible] co

sensisse in corde quia potest dici quod
de probationibus ptuas nimis in dig.
est maxime litteras sententies ut quod quia
quamquam vote dubitabat protestatus
est in eum tamen quod valuit testimonio
in firmare. Verum non credo quod in hoc
casu sit liciti persone que consentit
cum alia contrahere illa vivente quod si
contraheret se probabili periculo adulterii
exponeret ubi tamen non consentiens
que verbis finxit sentire in contractu
revocet ipsum sit quod exceptione per
dum protulit et tunc persona que con-
sentit stare potest verbis 2o probatur
ex. quod de testibus cogendis. Per et in
hoc casu credo quod prima que consentit
licet cum alia contrahere que priore vive-
te. Si autem persona que in corde non
consensit et consensum verbis finxit
postea in corde consentiat durante
consensu alterius efficitur verum matrimonium
quia tunc concurrit assensus animi que verum
matrimonium requirit. Hoc est notandum. Videlicet quando
contractum per consensum metu contractum
sine coactione ratificetur per sequentem assensum
tacitum. Ad hoc matrimonium contractum per assensum
coactum metu cadente in constantem
virum aut est contractum per coactum
consensus vi vel iniuria tangit autem
utrumque simul si primo casu ille qui libere
consensit ligatus est alter non si tamen
postea tacite consentiat et libere quia
ligata in consensu persona persistente videlicet
efficitur matrimonium et tunc uterque est ligatus
quia licet tacitus consensus per se non sufficit
tamen cum expressione exterior que pre-
cessit si autem persona ligata resilivit
a consensu ante sequentem consensum
ex alterius tunc distinguimus quia aut
contraxit matrimonium aliud et tunc illud
secundum matrimonium non tenet licet peccavit

contradicendo si congruo tempore non expe-
ctavit assensum alterius tacitum vel expressum
aut non contraxit aliud nec et tunc
secundum iudicium ecclesie perficere in eodem con-
sensu permanere quia quod semel
consensit amplius non potest contradice-
re si alius negavit suum assensum prae-
stare quod de sponsalibus impuberum de illis secundum tamen
dei iudicium non est verum matrimonium quia
tale non potest esse sine consensu mentis
utriusque. Si autem utraque persona fuit
coacta tunc ad hoc quod sit verum matrimonium
requiritur novus consensus contrahentium sed
non exterior expressio nova hoc est notandum
videlicet tale matrimonium ratificetur per copulam
sequentem. Ad hoc quod consensum coactum
aut habita potestate reclamandi permittit
se cognosci et tunc presumitur tacite in
matrimonium consentire aut cogitur ad carnale
copulam aut ergo per absoluta nec
est matrimonium aut presumptum aut ergo sufficit
et tunc presumitur matrimonium in iudicio fori si
pe decretum quod de sponsis matrimonium infine
videlicet matrimonium contractum per consensum metu
coactum ratificetur si iuramento firme. Ad hoc
dicit quidam quod si salte iuxta
quamquam cum contractus qui non tenet nisi
firmetur iuramento vel interpositione fidei
validius efficitur si perfectior firmetur
quod de [illegible] ad aures [illegible] dei
quod renunciato electionis [illegible] ad tuitionem
laycorum nec tenet nisi iuramento vel
fide interposita firmetur / Alii dicunt et pro-
bant quod matrimonium contractum coactione per
metum cadente in constantem virum quamvis
metu firmatur non tenet in foro ecclesie
nec etiam conscientie quia aut illo iuramento
iuratur aliquid preteriti aut aliquid presentis
aut aliquid futuri. Si primo non potest
ratificare matrimonium quod alias esset nullum
quasi coactus iurat quod nunc consensit

tale iuramentum non potest facere consensum
tamen per tim esse validum si contra
non valuit. Si 2o ex ratificatione
illa potest quia si talis contrahendo iuravit
p in rei veritate consensit mihi
in corde et non consenciat est
periurus. Periurium autem matrimonium ratificare
non potest. Si autem ne consentiat
licet verbis iuravit illud tamen iuramentum
non ratificat matrimonium quia tale iura-
mentum est assertorium. Verum per illud
non fit nisi testificatio de preterita
consensus interioris. Verum si interior consensus
desit est invalidus ad matrimonium contrahendum
testificatio preterite talis consensus nichil
facit ad matrimonium. Si autem iuretur
aliquid de futuro sic iuro tibi quod
consenciam mihi tale iuramentum non
potest ratificare contractum per verba
de presenti qui possit cum tali
iuramento non firmat nisi promisso
de contrahendo. Verum autem talis
promissio iuramento firmata teneat
dictum est supra. Tenentes autem hanc
primam opinionem ad illud et ad aucto-
ritatem quod non est simile quia maior liber-
tas requiritur in contrahendo matrimonium
quam in renunciando electioni quod et
Abbas Anglo hec Ray vide. Ad hoc
nota quod qualiscumque sit metus vel
violencia in contrahendo matrimonium si ille
qui allegat metum steterit per annum
et dimidium cum marito vel ex tempore
maiori. Si in nupta arbitrio
boni viri sit tanto tempore quod presumitur
voluerit de consensu vel si consensit ex
tunc vel in carnalem copulam non
debet postea audiri super metum vel

allegat quod despon ad illud quod est
matrimonium actum per vim insuper adicio isti quod
de eo qui ducit in matrimonium quia pollu-
tam duxit. Sequatur hec Ray. Utrum aliquis
precepto patris compelli possit ad matrimonium
Respondeo. Cum enim minor sit quasi quidam
servus perpetua patris non potest cogere
filium cum sit in hoc liberi condicionis
ad matrimonium contrahendum vel contra cum quam
velit vel separatim cum aliqua determinata
quod despon in pu et in si potest cum ducere
quod racionabiliter et tunc sicut si est
filius ad eum illam ita si est filius
ad preceptum patris ut si eam pater co-
gat al non. Sed obicitur contra predicta
quia ad collo in ducatur filii obedire parentibus
sub pena. Respondeo quod hoc non intelligitur
semper et ubi sed de omnibus preceptis
ad peccatum paterna. Sed obicitur item quod
si parentes non possunt cogere filios ad
matrimonium videtur quod tenentur iniuncto minus
liberos. Respondeo quod non iniuncto tenentur quia sub-
intelligitur conditio contractus si placuit li-
beris et ipsi obligantur ad inducendum
eos bona fide. Sed obicitur ex quod pater
spiritualis scilicet prelatus non potest cogere aliquem
ad matrimonium spirituale scilicet ad accipiendum ecclesiam
ergo simili pater carnalis filium cum licet
ad matrimonium carnale. Respondeo non est simile quia
prelatus habet maiorem potestatem super membra
ecclesie quam parentes carnales super
filios suos et prelatus contrahens matrimonium spirituale
melioris condicionis efficitur quam contrahens
matrimonium carnale unde dicitur quod dicitur
prelatus non possit cogere personam publicam
ad accipiendum ecclesiam sed hoc quod possit
et potius asserunt semper Ray. Thom. per
credendam tamen credunt ut bonum quod si
prelatus sciret se insufficientem et

indignum et s' videt imminere periculum non ter' obedire. Licet enim obedia patri aut inique de pro dt esse proprie mo- dus tpe. ¶ Et quid si filius coactus patris inductus i aliqua consentiret quia aliter non duceret inquid nulla esset. ¶ Et quod sic ff. de ritu nupt. si pre coactus ea voluisse videtur cogi tamen non debet apre nec pt ut idem l. non cogitur patrem. Secus tamen filia secundum leges non illa cogitur non pt ii iam potest dedit ei turpe vel indignus pris fl indignum ff. de spon. sed que patris s. tamen tam idem dem est de filia quod dcm est de filio. extra de spon. inpu. c. i. in glo in ¶ Sed obicitur quod est quia quia et honorantur quia qd pr dz filie spon sum querere ut idem c. sed si cum dicat qd filia non det extra pris voluntatem nubere et idem i anno quia cum patre ¶ Ideo licet in ca loquitur non de honeste non deniatur lexat illa que patris que dt qd pri danti s' vir filia co- dite non pt intelligi prelaudicendo su vitio ingratitudinis in cit enim in- gratitudine et potest exheredari in aut ut cum de ap. cognoscitur. C. Idem tull vim sed nec minores nec sponsalia tenebunt nisi consensus filii et filie accedat extra de spon. uniq. c. i. goff nisi. ¶ Sed quid si ita bene sit inclig et familiaris posse parentes compari et uban sicut opiner. ergo nun pr contract non tenet extra de spon. impu. expletus non et exheredita- tionis pt timeri de quibus forte loquitur dicit c. nisi aut consensus lib utriusque requiritur debet omnis violentia et coactionis vim removeri extra de spon. cum locum minor tamen metus consensu mulieris impediret extra vi. c. quia

cum indignatur quia e flagilior 2 cag ... ut ibid per glossam. Sed non e in- ... quod pater filia intestet ... si vir ... consentiret ... ergo bonus iudex compensabit et estimabit con- ... qualitate personarum ... et pacientia et violentie sive coactionis loci et temporis assidentia iudicis ratificator tractare vel co- ... vel estimatores ... ¶ Sed debeat iudicare an non? Hoc ... ... vel s. ta. de effectu spon. ... quid si quis ... ¶ Ad hoc ... quod ad iniustum ... non sufficit ... impediat ... quod ... in tpe et in Insuper uxor non dat ... principes quam facies ... ut ibid in glo que introita ... esse libera. ¶ Sequitur ... de ... ... scilicet de consensu coordinata ... quod concurrunt plura scilicet utriusque ... fiat in ... conditio apposita in contractu matrimonii aut est contra substantiam matrimonii et tunc e nullum sicut et supra de spon. dom. e. extra de ... aut non e contra substantiam matrimonii ... aut e turpis aut impossibilis et tunc tenet ... quia utrumque ... adiecta habetur ut in c. pdco ... e honestas et possibilis et tamen est de ... ut si dicat contraho tecum si ... et tunc e nullum ... verba in conditionibus appositis ali- ... quod de condi ... de sponsalibus loqui aut e ... ut si dicat contraho tecum si placuerit ... et tunc ... est ... de spon. sub conditione contracta quia ... in dicto ca. sup eo ... non est de ... legitima ...

deponit exprimatur evidentius quia in
alieno arbitrio aliquis ponitur contractus
ille nullus redditur nisi ille arbitretur
c. de contrahen. em. l. ul. hec. licet sup. eo-
c. sup. eo. Viii. si per eum non substat condic.
contractu completur cum condicio renuntiatur
de non puto sed sub condicione illud
non sum tenebitur ut per commune
renunciabitur. ergo etc. contra dicit Petrus in
glo. secunda debeat nam unde similiter ubi agitur
de matrimonio contrahendo sponsalibus sub condicione
¶ Item si aliqua intra dictum in uxo-
rem hoc pacto seu condicione vel
modo quod semper debeat simul mora-
ri et in certo loco forte in domo
dotorum apud mulieres unde hoc be-
nedicitur sustinere pactum valeat hoc ostendit quod sit
contradicione cum sine uno possit quilibet
quod vult apponere pactum ff. de pactis
contradicionibus et contractus exequi conditione
l. accipiunt ff. de regulis iuris contractus
et hoc non est contra sed potius sibi l. quia
simul morari debent quod sunt hic ut ff. de
pactis nisi quod verum peccator aut de hoc
videlicet composicionem etc. et quando si quis dicit viri
dico aut pactum sustinere nisi aliqua
necessitas pronunciat quia impediente
hoc non possit ibi comode stare
puta propter inimicias capitales insimul
accepit vel aliud simile quod iudicis arbitrio
committo. ¶ Tunc enim uxor sequatur virum
ne committatur adulterium et tunc pactum
contra legem incipiet esse ar. pro
viiii. q. ii. Unaqueque. ¶ Item queritur
de secundo articulo scilicet de consensu ad hoc utrum
faciat matrimonium ut eadem dicitur accipio te in
uxorem usque ad decem annos. Item quod
non condicionis appositio et vel matrimonium consensus
non facit matrimonium ar. extra eo. quod presuppositum
dimittam misterium contra autem iustitiae
accipit contrarium signum sequitur indisso-
lubilem scilicet coniunctionem ideo deus instituit

ipsum esse indissolubile et ecclesia dicitur
ius naturale Et ideo ut consensus conponet
institucionem nature quod sit ad omne tempus
aliquin non perdeniat vel contradictorie vel
conditio incompossibilis fit vel consensus in talem
nisi uxorem sed potius ut in concubinam
¶ Et ideo obviatur quod est de concubinis li. di. nec-
non licet contradicere castitate matrimonio
proles per concubinam habere super quo
videtur in nisi quod non constitute uxoris
talis liberis possit concedi hoc videtur
quod concubinatus sit nisi sed constat
quod non est nisi ad tempus. Item lege dicitur con-
cubinatum non concedit sed tamquam non
reprobato permittit tamquam quedam
lege non privilegiante quod sollicite sequitur
quod prius non debeat licet dicta quod
ut dicit Augustinus in decretis ar. lege quedam
multa relinquit in pena que vera
politi prudencia iudicatur ¶ Item queritur
nunc de vii articulo scilicet de consensu expresso
per verba de presenti per procuratorem
utrum faciat matrimonium inter absentes. Et quod sic
32. q. et honoratur. C. eod. hoc quod de v.
qui competenter cum in textu et glo. et adde
aut ut quis sit procurator in talibus
specialis contrahere matrimonium debet super hoc habere
speciale mandatum et licet alias id quod
constituitur procurator ad negocia possit
procurator aliud dare in hoc tamen casu
est magis quod inimicat periculum non potest
dare aliud nisi hoc cum speciale sibi fit com-
missum vel per ipsam de procuratoribus procurator
si vero cum alias requiritur speciale mandatum
de persona tamen expressum per ff. l. decretum
impune generale ad hoc quod deambulantis
procuravit. ¶ Item si aliquis consentit
in absentem per verba de presenti. deinde
mittit procuratorem ad eam et antequam
illa simul consentiat ipsa dissentit
et post illa consentit credo in primo
durare consensum. Item quod ille qui renunciat man-
datum et renunciatus pervenit ad prohibitoriam

ad probationem aliquam illa consentiat vel
actum est ar. extra de procur. in nostra. ¶ Si
vero procuret per quam tamen illa con
senciat et dolus. patet extra de fi. instr. non est
p[er] ma[n]d[atum] simul. in vi. et est vel non vel
interpretative contrahit. extra de cons. et aff. c. ...
..... de pe[nis] .... vi et de mandato
procur. et de spo. vel ... sub forma et
non constet de ... presumpto cognosce
ur ipse per ... ... constitutum
excepta ... . de ...... et de
symonia sicut tunc et sic ... ...
dispensat ... ... loquitur ... et
aliqua loquitur in ... ...
¶ Si autem per quam amisit procuratore non
consentit vel dissentit tunc forte
... ... oblivione ... ...
vel alia causa nec ... simpliciter statim
... in ... ...
... ... voluntatis ... ...
... non duobus ... de ... maioris
... hoc ... ¶ Secundum ... cum qui
... ... aliquam absens
consentiat revocato tamen ad procur. vel
absente tamen qua contraxit non procurat
... ... non
... abi desiderat ... ... contrahendo
... quo ... non ... ...
... et ... ...
... ... in ... ...
... ... revocata non procurat
... ...
... hoc ... ...
aliquam contraxit ... et non fuit re
... ... postea contractum ab illo
... ... licet revocatio ...
... ... qua illa cum qua contra
... ... ignorabat ¶ ... ... non sufficiat
... ... et notifica
... ... potest ... ...
absentibus per ... vel nuncium ... ...
... ad quem epistola vel nuncius ...
... ... absenti ... ... ille ... ...
... nuncius procuratoribus ... ...
... ...

... ...
... ... qui ... ... de ...
... ...
... ... vel illa ... ...
... ...
... ... quantumcumque consentiat
non est contractum ... sed tunc demum
tum tunc notificat ... ...
qui ... ... vel ... ...
et ... ... qui ... ... non ...
... de ... ... publicatio
... ... qua ... ...
vti ... ... in ... ...
... ...
... de octavo ... de subiecto ...
... ... in ... ... qui facit
... ¶ ... ... fuit
plures ... ...
... ... sed bon ... ...
qui facit ... ... qui mutua
corporum potestatem et ... ...
... ...
... sic consenserit beata virgo ... ioseph
... ... corporis
in contractu ... ...
... in contractu ... ...
vel non posset alio ... ...
et vel ... ... petenti ... ... et
... ... petendi ... ymagina
... ... castitat
et in ... religiosi ¶ ... ...
beata virgo ... divina inspiratione
vel angelica revelatione vel fortassis
... ioseph ... ...
... vti corporis ... potestate ...
eius virginitatis custodie ... potuit
et debuit ei committere ... ¶ ...
... ...
publicatio ... contraxit ¶ ... ...
... ... corporum potestatem ...
... ... sic beata virgo ...
in ... ...
... ...
... ... petenti debitum

ad libertatem secundum hoc beata virgo consensit contrahere
nam certa fuit quod virginitatem suam conservaret et hoc
sciuit vel ex divina revelacione vel ex prophetis
vel ex expositione vel ex condicione devoti pub-
blicatione quia in lege preceptum erat
contrahere sed ut illud fieret antequam hec matri-
monie et hoc tangitur in libello qui
intitulatur de nativitate beate marie
quamvis sit apocriffus totum tamen ultra
michael plura hec ergo est modo dicendum
bonum tamen plures esse ... quoad
modus scoti. Secundum scotum hunc modum beata
virgo nullo modo in copulam carnalem
nec explicate nec implicate vel aliquo
voluit sicut eam dicit. Augustinus describat
ut mater filii dei ea puritate niteret
qua maior sub deo nequit intelligi
propter ipsa angelo proponi loquenti de prole
concepturam nasciturum dicit. Quomodo fiet
istud quoniam virum non cognosco etc. Si
aut aliquo modo explicate vel implicate
in copulam carnalem consensit ex illa
illa fuisset. Secundum augustinum quesisset si
cohabitacionem impossibilem. Sed obiciatur quod
augustinus dicit et habetur in sententiis ... probans
sic. Continetis virginitatem dei consensit
in copulam carnalem non ad illam appe-
tendo sed divine inspiracioni in utroque
consenciendo. Ad quod dicendum quod illud verbum
non est augustini sed magistri ponitur in ...
tamen non enim consensit in copulam
carnalem aliquo modo quia de genere
erat tamen et ad ipsum in scriptura et
tamen novissime virginitatis instinctus sponsi
sancti ... suspendere debeat quod
spiritus sanctus quem inspiraret et ideo
nullo modo debeat in proposito va-
cillare et hec est opinio fratris Johannis
maioris archiepiscopi ... in postil-
la super quartum sententiarum de bonis matrimonii in quo
tenet ipse etc. De bonis matrimonii in quo
Titulus nonus.

De bonis coniugalibus et bonis matrimonii
dicitur primo matrimonii in quo in suo
in speciali de bonis fidei. 3o in speciali de
bonis sacramenti. Circa primum primus vi-
dendum de bonis matrimonii in se sed
magistri sicut excusant actum coniugalem
a peccato. Circa primum advertitur plura scilicet
bonum dicatur aliqua bona matrimonii
compensancia. Secundum primum vero dicatur
non aliquis faciendo ab homine nequis
iacturam sustineat nisi per recompen-
sacionem boni equalis vel maioris.
Sed in contrahendo matrimonium obligat se
tibi saltem implicate ad copulam
carnalem sub condicione scilicet aliter
quamvis compegerit nisi quod compactum
religionem intra debitum tempus intra-
verit carnali aut copula vero
patitur iacturam quantum ad suum usum
quod in illo actu impeditur ratio totus
in plures unus est. Et unde dicitur
de bene. Et firmatur intellectus sponsi
sapiens xxxii q. iiii. Concubina
dicit quod in illo tempore quo coniugalis
actus geritur presencia spiritus sancti per propheciam
non habetur qui et quamvis omnis actus
observari per homines in contrahendo matrimonium ob-
ligat se saltem implicate et subgede-
tionibus predictis ad patiendum iacturam
ad quam ad suum totius corporis est
in matrimonio iacturam patitur. Apostolus
saltem et carnis tribulacionem unde
apostolus i Cor. vii dicit tribulacionem car-
nis habebunt huiusmodi et ideo debuit
esse aliqua bona predictas iacturas
recompensancia et ideo hec illa quod
cogitatur coniugalem excusat. Circa sit
que sunt bona matrimonii secundum augustinum
l. de bonis coniugalibus tria scilicet fides
proles et sacramentum xxxii q. ii.
omnium itaque quorum sufficit esse sua
non potest apte esse instituta sufficiens

Et sic sunt a triplici principio scilicet adiectiva-
natur ut non cogeat tamen multe ad
conservacionem specierum generare et sic est bonum
prolis adiectivum veniens ideo ut co-
geat tamen sua et ideo tamen aliena. Et sic
bonum fidei adiunctione gratie ut sacra-
mentum divine unionis et generacionis et sic est
bonum sacramenti. Notandum est autem quod triplex
sunt intencio non tamen perfectione prolis sed
ex educacione ad quam sciencia ad fidem
ordinata tota [illegible] operum que [illegible]
[illegible] et bonum [illegible] sunt unius
coniugati ex parte nature filiis ut patet
ex [illegible] et sic imple quasi
[illegible] insuper aliquis finis quasi [illegible]
includitur. Potest autem queri prolis triplex
intencione primo ut educatur ad cultum
dei, secundo ut succedat in hereditate, tercio ut
quibus appareat gloria in prolis magnitudine
ut [illegible] bonum subtione
bonum. Dicendum [illegible] indissolubilis
[illegible] bonum deforma [illegible] et ad [illegible]
contractum. Bonum enim matrimonii quod est in
simpliciter est prolis cum tali intencione
et tali ordinacione. Si autem aliis
duobus modis [illegible] quod aliquid
bonum [illegible] non sicut est institutum scilicet
ad procreandam prolem et dei cultum. Fidem
ut [illegible] patet [illegible] non sunt [illegible] sunt
est [illegible] theologica sed prout est pars
iusticie [illegible] quod fides dicitur quod sunt
debitum in observacione promissorum quia
in matrimonio [illegible] sit quidam contractus est
promisso quedam per quam [illegible] [illegible]
[illegible] determinat [illegible] fidem [illegible]
ut [illegible] ad alterum [illegible] accedat
et quod sibi in [illegible] debitum reddat.
Sacramentum vero intelligitur indissolubilitas
et [illegible] omnia illa que conveniunt matrimonio
[illegible] est coniugum [illegible] et [illegible]
[illegible] ad [illegible] matrimonii [illegible] sicut illa tamen
bona [illegible] in [illegible] intencione

[illegible] potest intelligi scilicet vel in habitu aut
implicite aut in actu et explicite.
Dico ergo quod non potest contrahi matrimonium
nisi bonum fidei sit intencio contra-
hencium alteri debitorum [illegible] quod
quod contrahentes consenciant inseparabiliter
vivere [illegible] tamen est in matrimonio
bonum fidei. Dicendum ergo de illo qui
contrahit matrimonium cum una intendens
[illegible] matrimonium contendere cum alia. Talis
intencio potest esse aut dimissa ista
[illegible] non est matrimonium aut ista retenta
cum alia sic est matrimonium sicut sunt in
pluribus [illegible]. Talis intencio
primo [illegible] quod [illegible] sed non
matrimonium non tollit probari non possit [illegible]
[illegible] contrahentibus non est [illegible] ut non
[illegible]. Solet queri si
non est matrimonium ubi non est [illegible]
[illegible] autem [illegible] de [illegible]
quod si quis compellitur ea sponte
quod velit cum ea stare et [illegible] sunt
[illegible] non est dicendum quia [illegible]
et [illegible] ad quod [illegible]
[illegible] quod [illegible]
[illegible] est bonum fidei esse [illegible]
[illegible] contractum aliquid nisi [illegible]
fidei [illegible] est non negare [illegible] corporis
[illegible] petat alterum [illegible]
[illegible] scilicet non [illegible] alterum
quia suo coniugi sui corporis [illegible]
[illegible] est bonum fidei contrahencium
intencione ad minus habitualiter aut
explicite. Unde intencio contraria includit
matrimonium aut aliquid non est [illegible]
contrahendum matrimonium. Unde prolis triplex
sicut potest scilicet aut prolis susceptione
et educacione absolute aut [illegible]
[illegible] aut [illegible] procreande
aliquod impeditur prolis. Primo non
est [illegible] bonum prolis esse in contrahentibus

intentione nec actualiter nec habitualiter
nec implicite nec explicite Sed 2o et
3o modo est verum aliquis habitu explicite
modis si contrahentes intendunt non propter
pre prole nec educatione sed deus deus eam
daret vel fidelitate procuraret unionem
sit contractus nullus esset loquendo autem
de esse in contrahentium intentione actu-
aliter et explicite et sic nullus non est
aliquod predictorum bonorum intentione con-
trahentium simul cum in contrahendo in-
tendat illud quod ut contrahentes
requiritur ad nullus hec ut Utrum adec
unionem verum sit illa bona est in obli-
gatione Dico quod sit in omni enim
unio est obligacio ad separabilitas ita
quod illa coniuges se mutuo absoluere
non possunt vita corporali durante sicut
sit unionem consumari licet quod possint
ante unionem consumacionem per religionis
ingressum Est etiam in omni unione
vera obligatio ad prolis susceptionem
et religiosam educationem si proles affuerit
et obligatio ad fidei obseruacionem sicut enim
ad id quod est actualiter que non consensit
in bono fide ut predictum est in solutione
formis precedentis similiter enim contractus
obligat contrahentem quod aliquid ad quod
actualiter consensit dicit concludit quod
sic quod contractus sit ratus etiam
ideo licet quod prolis susceptione et
fidei obseruacione possit remanere nullus
tamen obligatio ad prolis susceptionem
si venerit et obligatio ad fidei obser-
vacionem in ea essentiales unio quod
abilitas separari non sit nisi obligacio
reddendi debitum mutuo se absoluat
per continenciam voti continentiae corporis
vel nec intercipiat separacio quantum ad
thorum ob causam fornicationis hec ut
Utrum ad consumacionem unionem verum sit

R[x]
illa esse in unionem consumatio quod non
in separabilitas enim sit et sic non
recipit mutuales actus in quibus
consistit consumacio unionem non est autem
verum per quod actus mutuales per-
uiciat bonum prolis quia in coniunctione viri
mulieris fidei provenire non sit et tamen
tamen illa sit morale unionem nec etiam
unionem est ad consumacionem vinculum nisi
alterius coniugi tradere ipsius corporis sui
alterius coniugi ut ingiter puta si m.
32 di. i. c. i. inducit vinculum coniugali
ut coniuges etiam si aliquis ad dispe-
dentes ad hec sunt hec ut Utrum
intentio libidinis excludat non putata
cum quis consentit in aliquam propter divitias
vel propter pulcritudinem Dico libido potest
intelligi dupliciter quod per modum finis et
obiecti et tamen quis consentit in aliquam ipsius
copulam carnalem extorquere non uxorem
ducere aut solum per modum finis ut
cum quis consentit in aliquam ut ducat
eam in uxorem hoc tamen non facit
propter servandam castitatem sed propter explendam
voluntatem Intentio libidinis primo
est contra fidem virtutem 2o propter utilis
non contra virtutem ideo primo excludit
unionem 2o quod bonum de pulcritudine autem
mulieris vel ut quod dicitur mouere sit
ad unionem contrahendam aut potest causa
inductiva et sic esse sit sine peccato ad
magis causam quia pulcritudo naturaliter
attrahit animum ad amorem et sic amor
talis sit complacentie non multum
intensus non est culpabilis quod potest
causa principalis et tunc est causa
minus honesta quia non debet hoc
intendi in unione sed filiorum procreatio
vel aliquid simile et hoc etiam prout
ad divinum obsequium ordinatur hec bona
Nota etiam quod ulle causa potest
esse inductive sine peccato in divinis

dum tamen non prestatur sed gratia in eius
plenitudine dicitur mores sapientia vitis
sed vitis et mores super omnia debet
attendi si ecce bonum. Sequitur de 2o articulo
ar. 2o
scilicet de bonis nuptiarum in quantum excusant
et purant coniugale actum a peccato. Circa quod
distinguendum quod ad actum coniugale aut in-
ducit virtus et hoc vel iustitie scilicet ut
debitum reddatur vel religionis scilicet quod proles
ad dei cultum procreetur et sic non est peccatum
quin potius est meritorium in eo qui gratiam
habet licet eius motus in carne precedat
actum coniugalem. Patet tamen motus primus
bonum non est semper peccatum ut quando
surgit ex concupiscentia ordinata puta
cum quis cogitat accedere ad uxorem
ut opera faciat prolem aut ad ipsum
movet libido prestans vel bonum nuptiarum
prestans sed finis sed nullo modo ad
aliam vellet accedere et est peccatum veniale
aliter secundum opinionem quorundam licet quidam
dicunt quod ibi nullum est peccatum nisi libido
excedens quod nuptiarum sunt fines sed ut
quod cum alia muliere idem vellet facere
2o est peccatum mortale. Nam cum ad hoc
movet non per eum vel ordinatum
inducitur est motus libidinis, 2o patet
quarto modo uxorem cognoscendi
quos ponunt communiter doctores, quorum
duo primi sunt liciti et meritorii cum ha-
bente gratiam, 3us est venialis, 4us mortalis.
Aliqui non ponunt duos primos licitos
post 3um modum licitum scilicet quod quis pruritus
movet ad cognoscendum, puta cum
aliquis scit uxorem suam verecundam esse
numquam debitum petituram et timens
se decem eum debitum petit, sed aliqui
comprehendunt hunc modum sub primo quo
uxor cognoscitur ut debitum reddatur
pro eo quod cognoscens uxorem ut timeatur

ei per dicta reddere debitum uxori
petenti tacite ut dicitur in ea scripti.
Alii autem dicunt quod differt cognoscere
uxorem cum fornicationem vitandum
in se ipso et ea continentiam quia primus
cognoscit uxorem suam ut vitet
voluntate in ea sed ne cadat cum
alia et tunc forte secundum eos nullum
est peccatum et huiusmodi opiniones videntur
fuisse aliquorum dictum in li. in summa.
Secundo modo cognoscit eam quod non
potest continere propter nimium fervorem
fomitis et tunc est peccatum veniale.
Magister tamen communiter dicit duo peccata procedere
quando quod dicunt quod differt
cognoscere uxorem cum in continentie
et cum libidinem satiandi quod ad se
tamen pertinet quod agens absolute
in se vel voluntate
et providebat cum in primis hoc
duorum petat veniale. Cuius dicunt
huius quod petat mortaliter et hoc
volunt huius 32 q. 4 c. 1. Sed ego
credo quod quis possit esse peccato mortali
cum non prestant in fines nuptiarum in
omnibus tamen huius est secundum quorundam opinionem
peccatum veniale licet in illis continue
quia in omnibus videtur iactura
pati sine recompensatione alicuius boni
et patet omnes isti modi reducuntur
ad certum modum quos ponunt communiter
magistri sentencie licet hoc videtur incestum
gradus pro prolem cogitet ne fornicator a
petat non est proles quod ibi [illegible]
[illegible] et in alias in cogitatione vero non
[illegible]. Sed quid de eo qui cognoscit
uxorem non completo tamen in vase debito
[illegible] propter voluntatem in posse [illegible]
hoc fit mortaliter peccat ut dicit [illegible]
et communiter sentiunt doctores. Si autem
hoc fiat propter aliquam causam [illegible]

vel quia non potest vel non audet i-
terius attendere propter impugnatorem terris
de abortu vel propter nimiam pigredinem
vel aliquam infirmitatem et ideo attendat
corrupte alia et hic est duplex modus
dicendi. Primus est quod aliquando vult cognoscere
uxorem causa prolis generandi vel de-
biti reddendi et hic non peccat aut
causa delectandi [illegible] tamen vi-
tandi minorem et hic variatur permittitur
cum minus malum et vitatur maius malum
scilicet adulterium et huiusmodi peccata fiunt eadem
et contra textum in 2o preceptorum di. 31 contra naturam.
Alius modus dicendi est quod nullo
modo nulla de causa potest hoc sine
peccato mortali nec aliqua causa excusat
a totius sed a tanto solum quod talis
coitus est contra naturam quia non fit ut
humano sed bestiali. Unde licet non
sit contra naturam generale est tamen
contra naturam rationale. Unde supra i d. ro.
in eo qui est contra naturam glossa contra
naturam est coitus cum viro vel cum uxore dor-
mit aliter quam decet sed sic est in illo
coitu quod est contra naturam, sed coitus
contra naturam est maius peccatum adulterio
ergo non permittitur ut adulterium vitetur. Item
coitus contra naturam execrabilior
fit in [illegible] 32 q. vii adulterii. Sed
minus malum est cognoscere mulierem usu
naturali quam usu contra naturam ergo
minus peccatum est fornicatio quam coitus
talis non ergo debet permitti causa vitande
fornicationis. Huius peccata fiunt alias cum
ut patet in summa precipue sicut etiam ra-
tio videtur in 2o li. sen. ti. xxxvi c.
xxxv ut dicit quod quocumque modo talem
feminam cognoscatur precipue ut [illegible] 2 feriam
ordinate in vase debito non contra
naturam et sodomitici iudicatur non
quod dicit ordinate tenentes hanc
opinionem ad illud quod tangitur propter primam
opinionem scilicet quod minus malum per-
mittitur scilicet quod talis coitus
non magis vitetur scilicet fornicatio vel
adulterium. Respondeo quod licet ibi sit
maius peccatum quo ad hoc quod est
cognoscere non propria tamen in tali coitu
est maius peccatum quo ad minorem vi-
tatio fornicationis vel adulterii non
causa propria sic coeundi et sic non
licet quod manere impeditus uterque
continue tenentur. Tenentes autem
primam opinionem ad ea que tanguntur
pro opinione secunda dicunt quod solus
coitus ille est contra naturam qui
in debito vase quia in totaliter frus-
tratur intentio nature et sic intelligitur
per glossam supra i d. 2o li. relicto usu na-
turali quod est in quid usu naturali
inmutatur in eum qui est contra naturam
in [illegible] publicato usu concesso aliter uti
quam est concessum cum propter illa corporis
non liceat [illegible] usu contraria [illegible] dat
opinio secunda timor esse videtur ut in tego
eam de modo bestiali totum tamen
[illegible] videtur relinquatur a coitu tam
pacto est minor ratio coeundi contra
naturam quia per alios modos. Credo
si uxor supra ipsa abutatur viro quod
mortaliter peccat quia modus ille est
contra naturam cum non dat seminis
in superiori quo ad virum nec receptioni
quo ad feminam et ita frustratur totaliter
intentio nature. Unde et peccatum illud
[illegible] causas diluvii meretur
ut etiam legitur in hystoriis scolasticis
dicens mulieres in vase verecundam
[illegible] viri abutebantur
de aliis pertinentibus ad peccatum contra
naturam dictum est in summa li. [illegible] summe.

De bono fidei in spirituali titulus 9

Deinde considerandum de bono fidei
in spirituali. Ad hoc autem pertinent
duo ut dictum est supra. Unde est quod

coniuges non tenentur attendere ad alterutrum. 2m est quod non tenentur
reddere debitum. contingit primum posset
dupliciter scilicet quod plures uxores ha-
bendo vel concubinas tenendo de
quibus duobus quia visa est iam
inter infideles difficultas obmitto
unde restat considerare de secundo scilicet
de mutua obligatione coniugum ad red-
dendum debitum et primo de hac obliga-
tione absolute. 2o per comparationem voti
continentie. 3o per comparationem ad actum
purificationis. 4o per respectum ad locum
ad tempus in quo debitum peti potest.
Circa primum queritur utrum scilicet uterque reddere
debitum sit necessarius. Dico quod sicut videtur
1 cor. 7 recipit apostolus quod uxori
vir debitum reddat similiter autem uxor
viro. Circa tamen in quo vir non possit
uxori debitum reddere salva incolumitate
corporis sui non tenetur debitum reddere quia
noluit deus virum obligari mulieri
in hiis que sunt contra eius incolumitatem
naturalem directa aut in eius conservatione
corporis sui est ad actum naturalem quo
conservatur sive individuum sive
ad actum generationis qui ordinatur ad con-
servationem speciei unde natura prius fuit
de nutrimento sollicita quod est necessarium
individuo et superfluum reservat actui
generationis et ideo homo non tenetur ad actum
generationis cum notabili preiudicio incolumitatis
sui corporis. Contra hoc autem quod
primo dicebatur 33 q 4 sunt quod uxori
debitum reddat non est agnitio causae
concedere sed ab hoc nullus concluditur
per impletionem precepti. Dico quod secundo dico quod
loquitur tantum de mulieribus quae non deberent
quae sunt pro nichilo relinquende quia
sunt renuntiare dimittere et sumere corporis
pro precepto vel sicut dicitur quod argumentum
quod concludi non tantum per petitionem sed
viro etiam per renuntiationem sacrandum

sicut inde quod ingestum irregularitate concludi ab
ordine sacro non propter petitionem sed propter
renuntiatam sacerdotis esse. Unde 3m utrum vir
et mulier in actu matrimonii sint equales.
Dico quod duplex est equalitas scilicet quantitatis quae
attenditur inter duas qualitates eiusdem
mensure prout linealis ad lineam et
qualitas proportionis que attenditur
inter duas quantitates proportionatas secundum
proportionem eiusdem speciei scilicet una sit maior
altera prout duplum ad duplum et consequenter
sicut quatuor ad duo et duorum ad unum. Ex
loquendo ergo de prima qualitate vir et
uxor sunt equales in matrimonio neque quo
ad actum coniugalem in quo id nobilius
est viro debetur neque quo ad dispensationem
domus in qua uxor regitur et vir regit
nec etiam quo ad mores informatos quia
ut dicitur ff de re. nam si uxor non debet esse
nisi actione tolendi mores bonos et
ut dicitur 32 q 2 nam non meccaberis si
vir est caput mulieris melius quia
nisi debet vivere et in omnibus factis
bonis eam precedere alias in nisi. melius
vivit quia vir caput domus de corpore
pendet sed quo ad secundam equalitatem
sunt equales invicem quia sicut tenetur
uxor viro in actu coniugali et dispe-
satione domus ad aliud quod est uxoris
ita vir uxori ad illud quod est viri non
ad impia indicatur 32 q 1 si quis uxori
nupserit. Utrum quando petit si se reddat
ad impotentem ad debiti redditionem. Dico
si quis redditur impotens reddere debitum
contra communiter sequitur peritia quod prius
reddidit debitum et consequens est in potens
ulterius solvere ipsi non licet nisi ius
petendi et in petendo ulterius magis
si quilibet uterque quia coniuge si
autem reddatur impotens et causa causa
si illa est secuta sicut ibi non tenetur.

nec potest vult exigere . si non e[st] scienter
petat ut peccatum vitet si ipse scit for-
nicetur aliquo modo sibi imputatur et non
debet occasionem p[re]stare operam dare quod
uxor contineat Sic tho[mas] Utrum vir
teneatur uxori debitum reddere n[on] petat
R[esponsi]o non nisi petat expresse uel tacitis
uel interpretatiue ut expressis signis
tunc enim licet verecundia taceat tene-
tur reddere debitum et exigere non non
aliter nisi petat alio istorum modorum Sic
tho[mas] et pe[trus] Quid si uxor non petat
sed nec verbis nec signis tamen videtur
proxima incontinentie R[esponsi]o tunc etiam debet
ei non petenti debitum reddere quia
tanta operatione utitur sed non expresse
exigat Sic pe[trus] Utrum uxor teneatur
reddere debitum viro n[on] petenti R[esponsi]o non
est sic de viro et uxore simile quia vir
non est erubescit naturaliter debitum petere
sicut uxor quia sit in actu coniugali
nobiliorem partem Utrum vir possit
uxorem petentem spiritualibus ne petere
R[esponsi]o non debet nisi ipse venale tantum
et tunc non debet etiam cum maiori infa-
mia admittere ipsa exinicenda pericula Sic
tho[mas] Utrum debitum exigere sit aequ-
ivalens R[esponsi]o licet sit aequivalens reddere
debitum non tantum petendi expresse sed
etiam petenti per aliqua signa . tamen
exigere proprie loquendo iniqua est ...
nullus enim tenetur uti iure tantum propter
introducto aut de tribus ad aptam
... nec aliquis de suo debito debitum
suum cogitur repetere nec debitum offerre
si est tale debitum quod non debetur
si non petatur expresse uel tacitis cuius
est debitum carnale Utrum post copulam
carnis liceat et est ut in decreto secunda
questione 10 Utrum coniuges est ut in
decreto secunda q[uestione] v . Sequitur videre
de secundo decreto scilicet obligatione mutua
coniugii et redditione debiti per

votum ad votum continentie et etiam sicut
sequitur plura scilicet Utrum coniuges post
copulam carnis sine mutuo consensu
possunt emittere votum quod non reddant
debitum R[esponsi]o non vovere enim voluntatis
est ut etiam ipsum votum ostendit Unde
esse tantum debemus quae mere subiaceat
voluntati cuiusmodi non sit ea in quibus
unus alteri tenetur et in talibus non
potest aliquis votum emittere sine consensu
eius cui tenetur Unde augustinus in epistola ad
armentarium et est 33 q v una enim
igitur deus si quis expoliens novit ali-
quid sed per alienum usurpare vetat
unde cum coniuges teneantur debitum in
vite sibi reddere non potest esse unus sine
consensu alterius vovere quod debitum non
reddat alteri et si voluit petat nec debet
votum tenere sed de voto malefacto penitentiam
agere 33 q v una Utrum post carnis
copulam possit unus coniugum sine consensu
alterius vovere quod debitum non petat
R[esponsi]o secundum aliquos sic non aliter potest
vovere quod non reddat quia in primo v-
ero est sui iuris non in secundo Alii dicunt
quod neutrum potest unus sine consensu alterius
vovere quia si aliter iniqua debitum peteret
exsolvere peteret exsolvere invicem honeroso
alteri redderetur cum oportet semper cum con-
sensu debitum petendi subire et sic e-
tiam dicit tho[mas] quod non est bonum pe[trus] et ray[mundus].
et si videtur securius et quod non ... ex-
cept quod aliter vovet non petere reddit
uniones alteri magis honerosum sed magis
leve quia reddere debitum saepe est periculosum
et quis ad reddendum debitum qui vovet
remanet in servitute et alius efficitur
liber Utrum vovere quia sine licentia
coniugis sit peccatum mortale R[esponsi]o aut
sequitur intento determinate et non ad re-
dendum nec exigendum et tunc secundum illa
opinionem est peccatum mortale si fiat ex-

delibatione aut in q. et tunc non
est petitum quia saluam pt in eo qd'
licite est i. in non porrigendo ¶ Vtrum
ps eo. contrarius licentiat viro vxore
prohibente accipere crucem in subsidiu
terre sancte. Ro satis est probabile quod
vxor debeat ad tempus velle continere
pro subueniendo vtilitati comuni generalis
et ideo in fauore negotii proprio
iure datur in statuto est quod vir
sine consensu vxoris possit accipere crucem
ex deuoto consilio. q. in infra. pterit
etiam posset dominus pro bono sui consorcii
eius militare nec tamen subsistitur ius
sui vxoris quia vxor ea pt sequi
ex deuoto qd' sup. eius q. si nec est
simile de vxore ad virum quia vir vxoris
regitur debeat magis teneri vxor sequi
virum quia cs. xxxiii q. v. vna quecumque
et prima vxor cum maiori periculo ca-
stitatis discurreret per terras quam vir
et cum maiori voluntate comuni et
ideo vxor non pt simpliciter vota facere
sine viri sui consensu / Host. tamen vult
quod vxor si sit nobilis vel diues
pt dote quod pt prestare subsidium
terre sancte pt etiam in vito viro votum
id emittere ¶ Vtrum aut possit vot.
illud p. se exequi distinguit aut
est in specta et in famata vel iuuenis
iuuencula et tunc exequitur personaliter
absit enim ut aborta talis operario
admittatur ex deuotis sup eo sed re
dimet vota cum sit in talibus adeundis
ex deuoto quod sup. eius q. virum
aut est antiqua et matrona bona
fame et tunc ibit per multas bellato
res secum ducere possit quia tunc eadem
ratio est in vxore quia est in viro
ergo etiam ius C ad l falsidia l si.
insi. etc. ad hoc dis. ex de qu. q.
tum sis predictis et ta. reuocatis

et 2 in glossas vias vaie sit accipienda
diuersa iura / Hosti. aut dt qd' i qda
questione de quolibet quod si vxor sit tam
que sequi non posset propter aliquod im
pedimentum liciti et decauis i gtrica
tineatur non est viro consulendum quod
crucem accipiat et vxorem dimittat
secus si continere voluntate proponat
vel velit et possit sequi virum primo
Albertus et dt sup. l. si de 3a. q.
qui tunet probat vxorem praeiusi fi
rum melius facit non peregrinando etiam
pro peregrinatione terre sancte vo simplicius est
2 in Hosti. ibidem quod vxor non debet
permitti propter ea. que sunt apte voluntatis
nature aut iminet viro gerere curam
vxoris quia vir est caput mulieris i.
cor. xi sed crucem accipere e volunt.
et ideo 2c ¶ Vtrum coniuges post co-
ntractus debeant simul morari et se in
vicem sequi. Ro cum coniuges sunt
vna caro non debet alter sine altero di-
uertens commorari ex de conuo. le. c i.
sed quibus contendatur 2o diuertens cum
ibi determinatur et ideo in arbitrio boni
viri consistit et etiam ponit dz in glo.
c. c si non adimplia inducuntur xxxii
q. i. si quis vxorem iusi. et hoc si
consulta ea recedit alioquin ea ptate
reuocat iuri tali xxxiii q v. cum
caput et vxor similiter tenetur virum
sequi xxxiii q v. vna quecumque nisi causa
continentie vellet ad infidelitatem et
de diuor. quemque vel nisi fiat vaga-
bundus vnde ex quam in c. l actu renelat
hic in glo. vii. quod vxor tenebatur
virum sequi qui de ciuitate fugit vel ubi
morte nisi forte vagabundus fugitet
sine discurrerit quia tunc eum sequi non
posset. Forte ideo dt quod opus est
disputatione 2 in aliquos aut enim est va-
gabundus necessitate in ciuitati et sit tenetur
eum sequi aut spte voluntatis et tunc aut

tempe contractus sciuit eum esse
talem et tunc etiam tenet cum sequi c
nesciuit et sic non tenet xxxiiij q ij
in quibus i cautabilibus et c v^a qua
nuglo · sim · tam dicit qd' semp tenet
sequi et quod i^o c · in quibus est ob-
rogato · glo non sup c in quibus dicit
qd' sim aliquos illud tam una quecumque
illi sequar · vtrum pm sine i vita
sine in morte est complim vnde si
vir wt vagat vxor non te sequi
cum alis vxorem non posset alia eligere
sepulturam quod tam falsum est cum
de sepul · de vxore · vtrum quando duas
alii coniuges licitas vouendi possit ea
postea reuocare Et quod dat eam
in facie ecclesie et coram suo ordinario
et pe dicta reuocare non potest aut
insinuato et tunc antiqua nouicat
reuocare potest quibus eum hoc concedit
quod tales licite cla fre sint pi-
culose et quia licenciatus cum noui
non est nouo vinculo obligatus me-
lius est quod remittat ad coniugem
qua quando informatas in seculo re-
manet Sed et multi dicunt post voti
emissionem non potest voti impletione
prohibere nisi in hoc tenet plurimum
obedire quia iam alio vinculo ligata
est et de licencia viri cum hoc potest
concedere et sunt sine consentit bon
et pe · et nugr si q l di 32 c 2
et decre · 33 q v manifest q · cop
nuss n dicat de coniugibus tunc quibus
eorum alterum apud vive absolute et
sp'ita sinuitis ipsum reuocare non
pote et eadem · q · c qui vxorem de
quod qui vxorem sua velare per-
misit alia non accipiat sed similiter
continetur Alij dicunt vbi licent ab-
alto coniuge consentiente diocesis episcopi ut
in p' licitas inostim intulerit vel

vot castitatis emittat in seculo re-
manens et talis quod de ipso non po-
ssit probari ozis suspicio una d'tunt
tale licitas ad petitionem eius coniugis
qui dedit eam cupit iure sit irritanda
et licet peteret q' petendo tam ad eius
petitionem ille qui intrauerat religionem
potest et debet reuocari et probat opinione
expresse videtur esse cum de gn · conu
c i · n dz quod si laicus de licencia
et permissione vxoris professorum fecerit
in religionem n et vxor ad religionem
transeat aut perpetua castitatem obseruare
promisit · vir potest et debet de monasterio
reuocare Huius opinionis vi esse ray-
mundus dicit quod quando que in seculo re-
linquitur promittat i manu vel presencia
episcopi continentia et ei addit votum
talia maiora non debent excepedi n
per episcopum vel alium de mandato eius et
sic i ta sunt nitia sed auctas episcopi
expressa licitas corpus suum et votum
perpetue continentie cum transitu ad reli-
gionem si sit suspecta aliter potest i seculo
remanere et hoc est consentire viro b
cum de gn cum · c i et similiter dicens
ibidem nuglo quod duas licitas vouendi
non impeditur propter hoc debet corrigere n
et ipse noueant ut idem hostiensis ibidem
nuglo si tam per alia propria iustiorem
fiet si alis vite sua esset propter hoc
episcopus reuocare non debet et peteret
si de facto reuocaret maiore si longe
fuerit tendo fi' talia primore esse licet
vero Et ut dicendum putam quando
sed quod vxor iure potest religione
remanente in seculo viro sene et non
suspecto de incontinentia qua huius non
admiqua iudicantur cum de gn · conu
ad ap^ta Si quis wt tene opinionem

quaeritur potest dici quod dictum c. sol.
vel de illo qui de licentia uxoris
ignorante episcopo et religiosorum professe
et talis revocare potest secundum hostiensem
iudicialiter quia talis licentia non fuit
modo debito data nec accepta vel quia
dicta licentia sufficienter probari non potuit
quia non voluit alter sed potius
probari nisi debuisset religionem
intrare compelli sed invicem erat
extra de conversione coniugatorum c. quidam uxorem vel
tantum castitate vovere sed servando erat.
Contrarium non videtur tale secundum Raymundum opinionem
dicere potest ad dictum allegatum contrarium
capitulum quod verbum sed continuatur intel-
ligendum est sed licet non valuit primo co-
niuge revocare et sic solvitur quod
ingressu solvitur ibidem. Vel dicendum potest
et melius quod ideo dicit pro similitudine co-
litatur quia revocando peccat licet
ad petitionem eius alius praeiudicium
revocari debeat quia iura contraria
rationabiliter decreverunt tales licentias per
petitionem alterius coniugis irritanda
quia hoc nisi fieret multa pericula
animae possent coniuges in seculo re-
manentes possunt solicitate obviare
et perpetua continentia promittere. Secundo
quidam dicunt quod non extra eodem titulo
de conversione coniugatorum coniugem tua nisi. Ideo
dicit primo etiam sine alterius mandato
se possent ad continentiam perpetuam
obligare extra de conversione coniugatorum quod dicitur
hic secundum episcopum de hiis verbis viciens ingressu
B. host. et videtur quod possent vovere
continentiam ad tempus et imperpetuum propter
compensationem et secundum Raymundum etiam si vir pro-
hiberet et votum frangeret ita quod
in voto perseverare deberet constante

nec in c. illo quod dicitur et c. unica
sola nec obstat quod dicitur de intimatione tua n.
quia ibi non fuit factum consentiente
voto coniugem etiam praedicto coniuge
et host. extra de conversione coniugatorum ingressu
c. i. tamen nec dicit ibi coniuges propter hoc
votum utrumque non potest unus sine
licentia alterius religionem intrare vel
aut e contrario possit unus coniux
alio volente continere. Secundo talis
aut proponit de libertate de religiosorum
ingressum aut non sed statuendum
est sibi tempus duorum mensium secundum
host. quod de conversione coniugatorum ex publico vel
secundum host. et secundum ibidem tempus statui
debet arbitrio iudicis ita quod intret
vel uxor ad licentiam et si cupiat quod-
libet recipiat quia depositio penes
alterum residebat quod de conversione coniugatorum
ex publico et c. coniuge quod inter-
sita professione hoc hic. Si non infra
tempus elapso non cupit cogatur
per excommunicationem satisfacere coniugi sed tamen
elapso tempore illo intrabit dummodo
ante eo contrarius ingressi tenetur
quod de conversione coniugatorum ex publico hoc
iam et secundum Secundo aut non proponit deli-
berare puta quod contractus ab alio
statim post contractum debito modo
solemnizat nunquam debitum et reddere
tenetur tamen non licet exceptionem sc-
licet ad repellendum de hoc tamen nec
in ii. de divisione in q. mortali
peccat qui et c. Secundo quod in tempore
indulto antequam vita coniugalis
alio nunquam ingredi potest minorum
Tertio quod precium maturum potest infra
statum coniugii licet non omnino efficiat

copula sequens non est omnino viole
ta prius in minora sed impletur tantum
unde quodam modo verus est iste pro
ex quo decl(aravi)t cum et ac(tu) includo et
compleat(ur) matrimonium et ideo licet p(ro)ca
alio in voto monasterium intrare si non
carnaliter cognoverit post tempus professionis
cum vinculum iam sit solutum patet(ur)
pena xxvij q i si quis rapuit
sed glosa. Ratio non in quibus videtur
quod talis mulier sit invoc(ati) opposita
sit ingredi monasterium non in voto
prima vel delinquens ff de reg(ulis) iu(ris)
non frauda(tur) q(uia) nemo. Sed quare
datur ei indutie. Responso quia ideo
ut possint interim deliberare de religionis
ingressu ut p(ar)cetur etiam ad
solempnitate nuptiarum. Secundo nec mul(tum)
sunt vel data quadam prescripcione(?) ut
dilata. Secundo si quis contrahat
cum corrupta deinde alter vult ingredi
religionem et ambo intrare quod
si ante cognoverint nunc q(ue)rendum
est eis glosa dicit quod sic auctoritate
ductione ut ex de conversione coniu(gatorum) cum te
sint non post traductionem aut non ac
cedat eis in preiudicium matrimonii ex
de eo qui co(gnovit) con(sanguineam) uxoris sue ex de
divortiis quarto ad hoc nota quod quod
quid dictum est de uxore quantum ad
votum continencie intelligendum est
de viro quia in talibus sunt omnes
vir et uxor ad imparia iudicantur
32 q i si quis uxor et q i preceptum.
12. 3 Sequitur videre de tercio scilicet de obli
gatione ad redditionem debiti per
respectum ad actus superuenientes
puta lepra vel furia et circa hoc
queritur plura scilicet utrum coniunx
sanus teneatur reddere debitum con
iugi leproso Responsio non est idem querere
utrum teneatur debitum et utrum tene
atur ei cohabitare. Cohabitare enim est
magis complexum quia preceptum apostoli
periculum in refectionis unde quod
dicitur ex de coniugio leprosorum c i si et
uxores viros et viri uxores
sequuntur qui lepre morbum incurrunt
et eius coniugali affectione ministrent
exhortatio est non preceptum ut patet
per litteram in immediate sequente rubrica
enim est leprosus quia sponsi et spon
sam in fortuitis casibus esse per
ticipes ff soluto matrimonio si de dote
quis si maritus. Sed reddere debitum
preceptum est unde dicitur c i quia si vir
sine uxore leprosi sic contingerit
et infirmus a sano carnale debitum
exigat generali precepto apostoli quod
exigitur est solvendum. cum preceptum
nulla in hoc casu exceptio invenitur
et ideo ut dicit glosa ibidem nos exempti
non excipere non debemus. Utrum sunt
glosa coniuges quorum unus est sanus
et alter leprosus sint monendi quod
debitum sibi reddat et si moniti nolunt
acquiescere non cogantur si continentia
nolunt servare ex de coniugio leprosorum
si autem nolunt vel non possunt continentiam
servare cogantur sibi reddere debitum ex
c ii quis vult unde debet ista pre
solum apud locum eius stare ut ei possit
ministrare et debitum coniugale reddere
ut dicit ibidem glosa ex c i quod sustineat
leprosum quod pro debito non fraudetur
nec cogitur quod in eodem loco vel lecto
moretur. Item ei reddendo debitum
non sit est periculum de infectione sic
de communicando aspicere quod actus

ille cito transit et quamvis ex tali
concubitu proles genita non in
pluribus infectionem lepre non vadat
maiore viro coniunx leprose tempore
coitus magis tamen ponderandum con-
tinuum periculum fornicationis quam in-
fectionem prolis maiore cum melius
sit leprosam esse quam si umquam
generaret. quia si proles nasceretur
operis. tamen sive sint bon. re-
nt tho. G. et ala. Goff. non dicit
quod coniugi leprose apparati maneant
tenentur quamvis sanus cohabitare sed ma-
nenti cum aliis leprosis non tenetur
ut dicit quod extra de coniugio le. c. i. Hoc
intellige non preceptorie ut quia leprosi
indicantur ad continendum et non
fiant improbi ad debitum exigendum
vel reddere. ista coniugatio precipitem
... opus tollerabilior videtur. ¶ Circa
de filiis leprosorum. Et ideo Goff. 2 ho-
cum sanus remanere debet nec i fiant
cum ille morbus sit contagiosus ipse et
etiam de consuetudine generali approbata
iure canonico et iure civili testantibus
leprosi separantur a communione hominum extra
de coniu. le. c. i. inter et inglo. ¶ Utrum
quis teneatur reddere debitum coniugi
furioso. Et ideo tempore lucido intervallum
reddendum est debitum in 1o intervalla
quia tunc reddi potest sine culpa praeter pir-
uso furioso actu coniunctio. infirma non
tenetur aliter quamvis debitum est pro 1o
tempore coniugi tamen credere si tunc quo
ad districtionem ad non plus reddendum
est quia tali etiam si periculo ...
culpe potest reddi ¶ Utrum error lepre im-
pediat matrimonium. Et ideo quod non quamlibet
lepra obviat cohabitationi non tamen
obligationi. Unde nota quod licet lepra

superveniens solvat sponsalia preceden-
tia ut supra dictum est et hoc intelligitur
hoc nisi sponsus forsan ea tradu-
xisset sponsam in domum suam quod
de contracte lite et de iure civili quia
admodum non solvit c. t. i. et ii. videtur
tamen illud intelligendum sic contingat solvi
possit et si dicit contingat exponere i
contractu vel in hoc dicit quod si eet
consummat indicaretur sub ... ut con-
tract et sic sponsam tamen solvit
et sic de iure civili. quod ad Gof. hoc
si traducta esset vel si in puba de ...
contraxerat non potuit separari nisi
ante co. carnis aliter voluit ad re-
ligionem transire et tunc is qui remanet
potest in domus nubere ex. de spon-
connubii et hoc intellige quod sponsa
est lige si cum corrupta esset post
traductionem separari non posset nisi per
per mortem ut patet per supradicta de modo
contrahendi matrimonium licet ho. Alii non
volunt quod etiam si sponsa esset tra-
ducta nihilominus lepra superveniens
solveret sponsalia vel post traductionem
fuisset corrupta. ¶ Sequitur unde de
certo sunt de obligatione ad reddendum
debiti per respectum ad tempus et locum
et circa hoc queritur prima utrum tempore
sacra liceat debitum exigere vel reddere.
Et ideo dies festi et ieiuniorum et pro-
cessionum sunt in statuta propter mentis
elevationem a carnalibus spiritualibus vel
ad spiritualia. Sed in opere non coniugali invenitur
exprimitur a spiritualibus ad carnalia et
non congruum est in statuta quod coniuges
tunc abstineant ab illo actu sed certa
non potest iure divino et naturali prohibe-
tur ut intendit filius lauge ponere
unde cum reddere debiti sit de iure

vatiali et etiā dn̄o debita petio
nō licita ꝑ̄ cor. vij nolite frau-
dari inuicē nisi ex consensu ad
tempus ut vacat oroni etiā nō in-
tendit redditionē aut prohibē aut
dissuadē petitionē nō intendit tamē
dissuadē nō prohibē ut dt aug9
et est 33 q iiij. Reddo quod aliquis
est abstinendū ut licita facilius i
petrent. Secundū aut dt ibidē q nō
licet tñ reddo tn̄ coniuge cōitare
hoc dt nō quia pt prohibit sed q
dissuasi cui ergo debit reddit nō
peccat qui aut petit quia i sūmo
ductus pt contemptū et nl inuenta
tempus vel etate hortatus non
peccat mortalit' hec pe. Bon. nō
dt quod tn̄ pt reddi debit sine
oī culpa et si appetitus pt ad delec-
tationē est culpa venialis et mortalis
s'm aliquos an mis l si aut libentius
tacimus in pia infirmitatē tum9 est
constitutus vel contra vellerunt timeat
et ideo petat pt esse culpa venialis
cū iuxta contingit quod i diebus p
apīms nō pt culpa venialis. Si obicit'
illud gg' dyalog que mulier que
fuerat a viro cognita nocte veniens
ad processionē est arrepta a dyabolo
hoc aut nō fuisset nisi mortalit'
peccasset ergo Rn̄o hoc nō fuit
quia reddidit debit sed q sustare
p9 modo adiuta contra cōsciāz i s'pt
hec tho. Sed esto quod si pascha i
quo utrāq tenet' cōicare inquid te'
debit reddē videt' quod nō quia
etiā statuit quod nō accedat qs
ad cōionē qui cognouit vx' Rn̄o q
si reddat i inuite et cū dolore nō
arcet' ut abmissum cōe ut a

cōione possit tam quo diffin de
consilio sacerdotis. hec Bon. Ponde
est aut quod tn̄ dē 33 q ap9 qd
vii. ut ad tempus vxore in uita p'
orare vtilis quod dicit de spali
et priuata orone ut tota die nl nocte
vel magna diei pte vellet i etiā
esse tam in orone generali pt esse
etiā in inuita vxore ut i missis et
vespris s' hu. ut p' orōnē generale
vel spalem det eius petenti de-
bitū denegare etiā in pascha s'
primo reddat et post ea ad eccliaz vadat
et ea que sunt facienda s'. cōgruentiā
dī faciat hec dt rodl et glo sup
c ap9 et 9e tū hyis aliquos an s'o
Utrū in loco sacro debeat debit red-
dē nl exigē Rn̄o quod nō nō enim
est simile de loco et tpe q facilius
vitari pt locus quā tempus et p'
locus ita poi pt quod indiget re-
conciliatione vn' in loco sacro non
licet carnale debitū reddē ut ex-
igē si tam p' longū tempus esset vi-
olent' reclusi in loco sacro exigē
vel reddē cōiugali enim tam nō in-
illa prohibito debē intelligi q nō
est ponendus laqueus ctābus apter
inuidiā loca hec ric. Utrū liceat
debit petē nl exigē tpe pregna-
tionis Rn̄o si sine periculo aborsus
vir pt carnalit copulari sine vxori
pregnati tenet' s' debit reddē et
alia pt exigē sine pctō mortali
quia cōcubitus cōiugalis nō tm̄
est i officiū sed etiā i remediū et
mulier pregnans frequent' plus appetit
concubit' quā que nō est pregnans
Si aut nō pt cū ea carnalit cop-
pulari sine periculo aborsus tūc nō debet

sibi reddi debit nec compugi abea
quia munorum principalius est ordinat
ad prolem procreandam quam in remedium
unde 2m alleg. cap. inferius si persona
uehementer de periculo mortis proprius
mortalis peccat et aliter reddere non
tenetur. Si non nisi probabiliter non suspicat
de periculo proprius reddere tenetur licet
sciat cum peccato cum dolore tamen ut
dicitur ei consentiens quo ad peccatum sed quo
ad hoc quod petit quod est suum ne fiat
peius licet alleg. Nec obstat quod dicit
ambrosius et est 33 q. iiij Si causa ipsa
inquit non conceptus et partus viro
lege reparare debere temporibus huius nostri
tacemus demonstrat quod intelligit de
debito honestatis nuptialis et de con-
ingendo non de reddendo licet pro. Quod
autem dicit augustinus quod de diabolis et de
formatione embrionis in spali quod
nulli pregnans ad hoc alium fetum eo
tempore posset raro accidit et quando
accidit ut in pluribus abortit ut idem
dicit. Utrum tempore menstruorum liceat de-
bitum reddere uel petere. Respondeo quidam dicunt
quod tempore menstruorum non est licitum
debitum exigere sed licitum est reddere
primum enim quod est in voluntate coniugis
lex prohibet non primum quia est de lege
nature ut dicunt non precepit mulieri non
reddere sed homini non accedere levitici
xviij ad mulierem que patitur menstrua
non accedes et eze. xviij Vir si iustus
fuerit ad menstruatam non accesserit
et hoc pro propter hoc non continet mulieris
attentionem sed vir obligatur ut si licet
petere non possit sine transgressione et
hoc videtur dicere magister sententiarum li. iiij.
di. 32. licet inquit debitum petenti
persoluendum omni tempore non tamen licet
omni tempore petere et secundum hoc uidetur dicunt

auctoritates que hoc loquuntur de quo
non se decet difficile reddere aliqua occasione
pretendendo uel infirmitate allegando
si peccat ignorantia vel paruis vel mortis
aduitando si peccat scienter. Finaliter tamen
si non desistat debet debitum reddere cum
dolore si credat alias scandalum viro
parare uel ei periculum alicuius corruptionis
carnalis in mulie non est autem tutum quod
sua parum viro se indicet ne forte
propter hoc eam abhorreat nisi de eius
discretione presumat. Alij dicunt quod si
illa passio accidit naturaliter scilicet in sanitate
semel in mense determinato tempore tunc non
licet nec exigere nec reddere et confirmari
uidetur leuitici xx qui coierit cum muliere
in fluxu menstruo et reuelauerit tur-
pitudinem eius ipsa quod aperuerit fontem
fontem sanguinis sui interficientur ambo
cuius ratio est quia tunc mulier plus corrupte
et per maximam corruptionem que est in
corpore mulieris ut dicunt cathedrarum fetor
illo tempore et infectio speculi per aspectum
earum ut dicit philosophus de sompno et vi-
gilia. Secunde ratio quod in ea recipitur
aliqua in ventre in fetum et illud quod
menstruat mulier est in uiuidum et non conti-
neri conceptum ut in pluribus efficiuntur
leprosi vel aliis grauibus corruptionibus
infectum ut in anglo quod super illud
ysaie. Homo omnis iusticie vestre quasi
pannus menstruate dicit quod tempore men-
struorum vi dicit ab vxoribus abstine-
tur cum concipiuntur in eis talia
claudi leprosi et elephantini quia ut ii
enimuet pro in tenellam conceptum
corpus prava pateat cunctis et apte
redarguet in primis. Hec glossa. Talis
enim concubitus est in preiudicium prolis
non licet autem ideo vti concubitu con-
iugali ad remouendum ut est in pluribus
notabile et probabile preiudicium

qua principalis ordinatur ad prolem
procreandam quam ad removendam
propter talis fluxus parum durat et ideo si
sciens petat si non ignorat petat
vel violenter reddat coniux Si autem
mulier naturaliter patiatur ut possunt aliquae
quae sunt conformitate patiuntur fluxum
sanguinis et tunc licet exigere et re-
ddere tamen quia aliquando tunc talis fluxus
sit perpetuus vel diuturnus oportet quod
vir perpetuo abstineret tamen quia
mulier concipere non potest ut dicit quidam
quamvis dicat Albertus libro x de animalibus
et de formatione embrionis in speciali
sanguis menstruus dividit se in
pregnanta femina in tres partes scilicet una cibum
prolis alia pars ascendit ad mamillas
et tertia pars est superfluitas quae expectat
mulieris usque ad tempus partus emittitur
Unde auctoritates de hoc loquentes
possunt intelligi de fluxu naturali
Sed esto quod vir nesciat quod sit
menstruorum tempus et mulier timeat de
lapsu eius quid faciat mulier Respondeo si
reddat cum desperatione debitum in infirmitatem
dicere ei aliquando saltem infirmitatem simularet
et si nec sic desisteret quantum potest ei
resistere debet quia si eam violenter ipsa
est in nullo culpa aliter autem competere
vitanda viri culpa non debet ipsa
facere culpam Quid si sit mulier talis
videtur cum quod tunc debitum peti po-
ssit et reddi quia non timetur defor-
mitas prolis Respondeo quod nescitur quia
dum mulier habet muliebria sive menstrua
alterius concipiat et mulier talis obligatur
divino precepto sicut aliae mulieres quae
concipere noluerint etiam haec duos
modos dicendi quorum primus magis ad hoc
videtur secundo non magis ad hoc bonum pe-
et tertio Unde bonum dicit quod licet se-
cundus videatur esse probabilior primus
est tamen securior et sanior quia

est prohibitio statuta et non valde
durus quamvis instanter petenti
mulier non reddat debitum qui apparet
in infirmitas quamvis et timetur ne for-
nicationis vel odii periculum hoc contra
propter in modo sentiat videtur magis periculum
ut scriptum est supra et hoc dicit v ad eius
Ad hoc non quod levi[tici] xx xviii xx
agitur de eo qui cognoscit ignoranter
potat cum talis copiat propter sacrificium
vel propter colorem nescitur xviii agitur de
accedente sciente non quilibet propter pecca-
tus xx non loquitur de pena mortis lo-
quitur ad cognoscente et peccatum primum
publicante Unde dicit i et revelavit
turpitudinem eius et similiter de mulier
dicit ipsaque aperuit fontem sanguinis sui
Sed quid de muliere quae peperit Respondeo
si est purificata ab illis corruptionibus
et commixtionibus [illegible] quae possunt
in mulieribus aliquo tempore post partum reddendum
est debitum si petat licet non dum ad ve-
tempus purificationis sive ab ecclesia determinatum
venerit sed an illud tempus abstine debet
ab exigendo saltem debito congruit
Quod autem dicitur v ad eius scilicet quod vir
non accedat ad mulierem antequam puer
ablactetur abrogandum vel magis est
monitio quam preceptum Respondeo autem dici
consuetudinis est ut ibidem dicitur ibidem quia
mulieres ... quod facere
non possent si ... cognoscerent et
impregnarent quia tunc lacte carent
Si autem prava consuetudine filios suos
nutriendos tradiderint aliis cum ipsi non
debent uxoribus suis nisi post tempus
purificationis de materia huius dicta plenius
tractat alibi ...

De bono sacramenti in speciali Titulus xi[us]

Deinde considerandum est de bono sa-
cramenti in speciali et hic autem per-
tinet in solubilitas unionis quae est
signum coniunctionis Christi et ecclesiae unde
considerandum de insolubilitate unionis et

primo .i. de ipsa iure. 2o per respectum
ad ingressum religionis 3o per respectum
ad peccatum fornicationis ¶ Circa primum queritur
plura utrum matrimonium sit insolubile et
quod sic extra de spon. cum inter. sicut
enim dicitur est simplex coniunctio est quidam
maris et femine individua in vita
que non potest ergo solui nisi per mortem sed
sciendum quod duplex est coniunctio matrimonii et
duplex mors correspondens illi. est enim
coniunctio spiritualis per consensum animorum que
initiat matrimonium et est coniunctio carnalis per
commixtionem corporum quam consumant matrimonium
qualis autem est coniunctio per talem
mortem soluitur. unde quedam est coniunctio
spiritualis soluitur per mortem spiritualem
qua moritur homo mundo per ingressum
religionis et hoc probatur extra de con.
conu. ex parte tua et conu. coniugii quia
non sic est coniunctio carnalis per mortem solum
carnalem de quo plenius infra dicetur ¶ Secundo
autem effectiua huius indissolubilitatis
est primum nisi diuina ordinatio ut dicit
ut per mutuum consensum maneat illud
vinculum indissolubile per tota vita
sponsorum sibi mutuo consentientium unde
dicitur ... quod deus coniunxit homo non
separet ¶ Tercia ratio est dictamen le-
gis nature cum ex intentione legis nature or-
dinatur ad educationem prolis unde de le-
ge nature est quod parentes filiis the-
saurizant et filii sunt parentum heredes
et ideo cum proles sit quasi bonum viri
et uxoris coniunctum eorum societate indissolubili
permanere secundum dictamen legis
nature ¶ Quarto non disposita est significati-
onis quia significat unionem indisso-
lubilem christi et ecclesie secundum formitatem nature
¶ Sed obicitur quod non videtur solum matrimonium
consummatum per mortem carnalem quia dicitur
hebreos xi receperunt mulieres de resurrectione
mortuos suos ¶ Secundo .i. filios suos

glo. vel si demum intelligatur te eos
recepisse de novo consensu licet cum
homo resuscitatus sit idem homo non tamen
priuationis ... ¶ Sequitur
videre de secundo scilicet de insolubilitate matrimonii
per respectum ad ingressum religionis et
circa hoc queruntur plura scilicet utrum matrimonium
initiatum quod scilicet est tantum in conditione
animorum soluatur per religionis ingressum
¶ Secundo duplex est religionis ingressus. unus
ad probandum cum sit presentium ...
tione. alter ad permanendum cum fit
in professione tacita vel expressa primus
non primus soluit matrimonium quia in secundo mo-
nitum primo homo mundo extra de con.
conu. matrimonii verum relictus in seculo tenetur
cum coniuge quod intrant usque ad tempus
professionis sue et si usque ad annum
coniugale nolit expectare ad receptionem
eius alter secundum canones tempore duorum
mensium prefigitur possit in quo aut pro-
fitentur aut matrimonium consumaret coniugia
decretum conu. coniugibus aliquando cum
coniunctim ut glo dicit idem in tamen tunc
committitur arbitrio iudicis ut tempus plus
vel minus indulgeat ad profitendum
ut lex idem in glo et c. ... et ho-
stiensis tamen de quibus si professa fiat
ante tempus determinatum anni scilicet an
annum promissa reputatur secundum nouam
decre. extra de regularibus non solum et
idem tunc est idem iudicium quod de nouo
... ut si post ... vir
mulieri tenetur debitum reddere cum alia
tamen non posset contrahere ita et hoc
et hec opinio est thomas. 2a hostiensis qui
dicit quod ante professionem non soluitur
vinculum et ingressus licet actum.
unde si ... minus tempus
concedat ... a lege ff de re
in l. e coniuges ergo ... non ob

stante quod d'lapsu carnis timet'
ut ex° ut lite no contest' quoniam
sequitur q. si aut de carnali [?] em
tene' exspectare nitz cu signati
quecumque anno ex° de sponsalibus
in pnca ex° de voto exulta uisto
forcius tene' exspectare p annu ingredi-
ente religionem cu hoc uot' uiuat
p'm ut patz ex° de voto scripture
hec hoste ni pri ti. de qui com ex
p dicto patz quod si remanes in
seculo p' ante professionem alterius
contrahat cu alio no tenet mo'l
et alter cu professione redeunte
tene' ad eu redire ii ipa uelit
simulit' religionem inire hec pe-
Secundo quod quilz ratz pal
voto continencia uouet tu' uent'
renuntiat vinculo coniugali et ideo
ad hoc manet sed qui aliter tm
uouet tu' qntu est in se renunciet
ideo reliquus solut' a vinculo illo
hec tho. et ideo pt ci alia ptrahe'
sive alit' alt' inuitet eo qsen-
tiente sive eo qtradicente. Sing-
tam dt quod si consensit hoc
ipo uide' qtinencia uouisse qd'
no credo ¶ Sed obicit' contra pre
dicta illud c° xix qd' deus
coniungit homo no separat ¶ Ho
dns loquit' de matrimonio qsumato
vnd' premittit et erunt duo in
carne una vel dicendum qd'
illud m'^m est i solubile p'monis
cu sit sacrum nec separat' ab hoc
sed adeo p'mitti' solemp' conti-
nentie uotu causa separacionis q°'
dedit Johannes uocando de nupcijs
cu dt jo^s de quibus lc'. jo 2 hec
ben et pe ¶ Tercio quod si tu sit at ad

hemitam vel religionem ¶ Ho hui us
xxvij q ij desponsata quod hoc
pt in uno viro du tamen votum
emittat qtinentie quia i est ut ipse
dt actor religio qua in cetera v'lai
sed rod' no credit quod hoc possit
ii solepmus renuncie seculo ita
quod teneat' ob continencia obiam
et p'pos renunciaciones. Ib' no uot' ex°
de conu qui exporte tua ingressu vel
quod uita hemitica sim aliquos
solut m'^m et. xxvij q 2 c. cum
sim no alios solut quod hemita
pt hic qntu xix q 2 c 9 ¶ Quarto
si no uult religionem inire sed suata
promissa castitas in seculo remanere
uult in qua domo pcepto aliquo
religionis velo ¶ Ho no sufficit sed
uichilos est m'^m qsuandum qtract'
aute hui9 promissi u voto se ab
strinxit ad obsuancia regula i quo
tam cogi pt ut relicto seculo re-
ligiosis promissis exequa' ex° de qui
conu exporte tua mpi Bitam nc
castitatis voti deuouet atm religiosi
in qua domo remanendo hic solep
nizaret' et voti 2° q i vidua
ex° qui clia vel no. i simaude ut
in c deo exporte et glo ult ¶ Quod
si antequam cogat' vel exequat'
hui9 promissum sine votum voluntate
cognoscat' alium m'^m erit qsumat
¶ Ho credit rod' quod si u prius
astrinxit ita se ad regulare obs-
uancia quod fecit i professionem
tacita vel expressa 2^m aliarum
religionis forma ut cu votum
quod tuaz castitatis quocumque modo

solempnizatum per ordinis susceptionem
vel regularis professionem tacitam
vel expressam licet non. ¶ Utrum post
initiatum matrimonium statim teneatur eo
minus expectans reddere debitum supra
¶ Utrum unus coniugum ante copulam
carnalem altero nolente continere possit
et utrum si in vita cognoscatur a viro
in tempore in dubium adire sit. duorum
necessum in eodem intrare possit monasterium
licet suspecti debeat fidei arg. ¶ Utrum
matrimonium initiatum solvatur etiam per ordinis
sacri receptionem ¶ Esto quod recipiatur
episcopo ignorante et uxore nesciente
et videtur quod sic quia promissum est
ac si intrasset religionem quia hec
duo equiparantur extra de vita et hone-
state clericorum sicut tonsura xxxii q. ii
c. ii. Item videtur minus violator qui
committat illud in melius extra de
voto scripture ¶ Sed contra non invenitur
expressum in iure quod in hoc casu matrimonium
initiatum solvatur. Ergo non debet dici arg. extra
de con. qui clerici vel voverint ¶ Ad hoc dicit quod
nullo modo solvitur ibi vinculum. Immo sicut
fiet ut alias religionem intravit tenetur
matrimonium complere et sic sententie in
xxvii q. ii de sponsata nec videtur
cogendus intrare cum ad hoc nunquam
se intendit obligare cum hoc etiam
sit fortius et arctius quia votum
continentie et ad hoc plura addunt
sed ista opinionem tenendo difficile esset
contrarium videre ¶ Idem dicit hostiensis quod
tale cogeret religionem intrare et ipse
tenetur via illa eligere per quam posset
statim voti continentie servare quod est
dumtaxat ordini sacro quilibet enim
vovens tenetur facere illud quod sit
ad hoc quod fiet voti puta intrare

religionem cogitur ~~ab qui sunt dictum~~
xxxiii d. sanctitatis ¶ Sed esto quod
iuravit non intrare tale cum satrum
tenet vel licet xxii q. iiii c. Filii ad
hoc credit ipsum esse cogendum quia
videtur auctoritas superiorum esse contempta
maiore ne tamen pro ipso pena careat
et hoc non vinculum est solutum secun-
dum aliquam tamen dicitur vinculum
matrimonii solum in dissolutione et sine dubio
huius potius sit intra in ab illud
quod obviatur in contrarium s. quod non
in veniunt etc. quia de similibus ad
similia procedere debemus extra de rescriptis
intelleximus multo fortius de hiis de
quibus videtur unus ad ea de quibus
magis videtur ampliatis aut ipsam si
contingit dubitare per hostiensis ¶ Sed
esto quod coniugatos uxore consentiente
ad continentiam perpetuam profitente pro-
moveatur ad ordines sacros nunquam
hoc sufficeret vel requiritur quod uxor etiam
religionem intret videtur quod hoc sufficeret
arg. extra de con. conj. coniugatos et de
tali quem sane quia matrimonium esset per glossam
ibidem quia est senex et sterilis ita quod
nulla suspicio sit de continentia eius extra
de conversione coniugatorum cum sis alias sectus vel
per glossam ibidem dicit alia quod in tali
proposito sufficeret quod cum consensu utrique con-
tinentiam promittat ut dicit summa
intra quia hoc etiam posset facere sine
receptione ordinum in seculo remanendo
xxxiii q. v quod deo qui non coniugati in-
trat religionem licet hoc c. 9 tamen sis
et illud ad apta extra de conversione coniugatorum
glossa primo dicit magis placet michi
¶ Utrum matrimonium consummatum solum possit per
religionis ingressum. ¶ Ad hoc dicitur est
duplex matrimonialis scilicet quo ad vin-
culum et quo ad thorum. Similiter

divisio in divisibilitas pa divisibilitas
est coniugii ficatoe dependet quadam
cum significat quem dimple ad
fidelem alium l dici est tm quantoe
alioz ita dici est dimple ex quo
ad vinculum p religionis ingressum
tamque p morte spiale postquam
no pt quem in dimple adiunz
xpiana p(er) ne ex etiaz ita int fideles
no est dimple quo ad vinculum e tm
divisibile quo ad thoz dr autem
culpa alterius magis quis s3 per
fornicatioz aut continentie qsiv per
ordinis susceptioz ta p religionis i
gressum p(er) ne qsiv no quis no ex p
consummatoz fracta est completa et efficax
potius corporis tunslato nec si potest
obligato sui domini de aliena re nisi
consentiendo dno ¶ Si aut intraunt
ad quisge redire tenetur nisi i duobus
casibus s ray. unus est si prima fuit
publice fornicata et ingrediens inte
caste si enim fornicata fuisset ante
ingressum vel ps sed ante professione
eam repelle no posset si eciam illa for-
nicata fuisset occulte nichilominus sibi
restitui debet nisi illa confiteretur in
iure se fornicata fuisse an ingressum
vel post ¶ Sed numquid si vir velit ex
cipe ¶ Et ber et inuoq ex de qu
qui venies quod monstrum eo i uito
pt excipe et eu defende ne thatur
in malum statu de libalitate ta l i et e
licet enim ipo no tenetur vel teneatur
tamen quo ad vincente et illa quas
tito fornicata fuit ius petendi p
didit et monstrum in eo ius plenum
fuit et excepto qpetens no est
accepta monstro ¶ Secundus si convertet et
excipe vollet credit h ibi potest
eam recipe quia potest ei emitte

no obstante monasterii qditione quia
vel excepto no tenuit nisi uxor re
ligionem intrare voluisset vel nisi vir
professionem fecisset postquam uxor fornicata
fuisset ¶ Alii tamen sentiunt in casu lata
sua divorcii ad separationem thori xxvii
q ii agathosa ex de divorcio signi fi
goff aut in hoc tantum quod cum ray et
allegat xxxv q vi inlitore post
sua cum in hac ca tam no pt
demonstro renotari ar ex e t si au
aut suaz no potest irrenotabiliter
ingredi si aliter restitutoz no obstat
sibi excepto adulterii quod sit cum spo-
liationem ex ar de spo. resti ¶ Item cu
quis licet obstat adulterium quod sit
post spoliationem sic intelligitur ex de qu
qui qsatuit et ex de divor significa-
quod ray intelligitur primo tamen .i. adulterio
noto et si quo ad tam p(er) ¶ goff no
quod cum ray quia s goff hic no habet
veritatem in prima tamen s3 quod no te-
neatur redire ad quisge sed tamen i tam
fo. host no videtur consentire quod ray
ti de divor ar xxxiv q i dt dus et
p toti ex de divor. ex his et de illo
t si ad hoc inde i. ti xxxvi ar i.
q iiii esto qd sua zt ¶ Sed obiciatur
contra p dicta qd s legem humanam p in
gressum religionis solvitur matrimonium qsiatum
ut dt glossa ut lz iiii. suaz d xx-
vii ergo multo magis s legem divinam
que spualibus bonis magis favet
¶ Ad hoc lex divina magis favet bonis
spualibus quam humana tm si p iudicio
alieno p quia lex humana considerat
matrimonium tamen inquantum est in officium et
civile sed lex divina inquantum e spuale
et sacramentum inquo habet indivisibilitatem
omnimoda et ideo no est simile ¶ Sz numquid
vir quando uxor est publice adulterata

fuerit licite post ordinem ingressus. Item ita etiam in seculo remanens potest ad sacros ordines promoveri. Extra qui cle. vel vo. c. Ex decreti, quoniam constitutus cum uxore ius amisit quod habebat in eo. Extra de conver. coniugatorum, Significasti. Innocentius vero dicit ibidem in glossa quod nisi vir monasterium intret vivente [illegible] Innocentius et Hostiensis Extra de conversione [illegible] veniens in tali casu remanens in seculo contrahere post mortem etiam, quia nichil novum. Sed secus in ordinibus, quia non potest vir in seculo remanens ordinari uxore in vita, et ideo quia uxor eius licet in seculo in statu tenetur continere post eius mortem, xxvii d. Una sunt, xxxii d. Quia sunt, 32 d. Sciatis. Sed ad hoc in vita cogi non potest. Extra eodem. Si aliquis post consummatum matrimonium intraverit in vita coniuge et postea sit redditus illi, nunquid post eius mortem ad monasterium redire tenetur. Extra eodem, Veniens. [illegible] ingressus religionem aut uxor consentit aut non. Si non, non debet, et si professus non tenet, et tunc ab ea revocatus ipsa mortua non tenetur ad monasterium redire, sed potest contrahere, quia non potuit votum solempnizare. Nam si solempnizavit tenetur, tamen ius reddendi et exigendi debiti tollitur. Extra de spon. matri. In monasterium misit(?). Extra de con. con. placet. Et quod talis non est cogendus ad monasterium redire sed potius est monendus. Hec Ho. Innocentius ibidem in glossa dicit quod ad sacros ordines promotus si consensu uxoris et ei restitutus sit, post mortem uxoris contraxerit matrimonium non tenebit. Si autem consentit aut non est presumpta decontinentia(?), et tunc potest in seculo remanere cum voto continentie competenter, et postea vir prius potest votum solempnizare religionis. Extra de con. con. Cum sis, quo facto non

potest ad seculum redire nec ceterum(?) eius vivus in seculo remanens eo mortuo post matrimonium contrahere non tenebit. ar. xxxii d. Si quis, et d. Quia sacerdos(?) [illegible] licet in Hostiensis. Idem non dicit tamen devoto quod uxor. In tali casu non potest contrahere, et si contrahat matrimonium non tenet si votum solempnizet, scilicet emittendo illud votum in manu episcopi vel alterius de mandato eius; alius secus. Cum enim primum emissum solempnizatur in professione vel ordinatione absolute, quia coniuges de ad invicem continentie [illegible], 27 q. i. Si quis vivens. Idem [illegible] et hoc est verum si Io. qui nullo ratificata sunt, quod sibi presumptio prevaricabit ab spe(?) et ignorantia nisi non intendebat se presumptio obligare matrimonium ab ea contractum tenet. Vivo mortuo arg. contra de con. con. Veniens potest intelligi c. xxvii q. 2 Sunt qui, et sola(?). Sed non in vita licentiet, non noceret, 33 q. v. Notificasti, vel tacite tempus ratifi(?). Extra qui tali nuptias non tamen presumit complexus(?). Extra qui tali in primate liceat(?). Host. autem est presumpta quia innocua(?), et tunc etiam de consensu eius non debet vir intrare nisi et ipsa intret, ut Extra de con. con. Cum sis. Et si intrant non solempnizat, efficacit eius votum vivit, ad hoc cogi potest ad uxorem redire vel ipsa cogatur ingredi vel profiteri. Extra de con. con. Significatum, quia tamen mortua, quia de consensu in eius intrat, sublato omni impedimento tenetur redire ad monasterium nec potest matrimonium contrahere in tali casu. Sed qui quibus intrant de consensu coniugis dicatur, Extra de con. con. Cum propter, quales debet cogi per excommunicationem ut [illegible] uxorem dimissam ad matrimonium revertatur. Host.

pe et glos. Innocentius autem et Hostiensis decretum
quod incipit cum sit et dicit quod licet mulier
innuens et impressa cogatur monasterium intrare
non tamen cogetur monacha fieri
sed ibi custodietur ne possit vagari
et luxuriari et c. c. incipit c. conspecta tua
dicit quod talis mulier debet cogi facere
professionem alias de reg. approbatur
ut Hostiensis c. c. eodem titulo Item dicit Innocentius
incipit c. quidam quod quibus dicit et
bene quod non tamen quod sit vir in vita
vel econtra quod plus est volente vel non
nolente, nec ordine initiato non tamen
presbiteratus et ideo impedit matrimonium contrahendum
dirimit contractum ut in c. placet
sed tamen post ingressum ratum habuit uxor
ad petitionem viri tenetur ingressum cum ipso
cogetur intrare Idem est quod ipse vir
post mortem uxoris potest ingressum
quem non tenuit ratificat tacite vel
expresse ar. Hostiensis de elec. quod in c. 1 ra-
tificat econtra si premonicatur in religione
stetit post mortem uxoris quia nec
eius sit solempniter etiam si ignoravit
mortem uxoris Idem incipit c. accepit
et intrare licet ratificato que est pre-
missa professio tacita vel expressa
licet illa professio vivente uxore non
tenet ut dicit ibidem. s. Innocentius incipit idem
c. quidam tamen dicit quod etiam
quanto quis intrat sine assensu coniugis
illa mortua non potest continere cum alia
quia quantum est in se potuit continere
non tamen tenetur intrare quia potuit
non exigere sed tenebatur reddere ad
cuius opinionis sunt bene et verum sed
econtra Hostiensis de decretum quod incipit quidam cuiusdam angelo
et dicit quod licet apud minores inveniatur
quod tacite ad continentiam servanda non
per professionem solempnizatur unde si contrahit
debet separari ar. Hostiensis de con. c. conspecte
et c. accepit Tertium non habeo talis tenetur
econtra ad monasterium redire quia cum
professionem fecit quantum in eo fuit per
pertinens viventis in religione se obligat
cum ergo sublatum sit illud quod impedi-
ebat consequenter non tamen debet ipsum et quod
dumplex in c. placuit quod non est cogendus
redire hoc est verum si vivens ad pe-
titionem eorum ad quos intravit quibus
se subiicere non potuit expressus tamen de
suo officio ad hoc cum cogere potuit
Quinto si vir cum mulier dedit licentia
fornicatur in monasterium nunc cum repetere
potest ut extra de. c. et Innocentius Hostiensis decretum quod
veniens quod non quia perdidit omne ius
in eo et propter suum delictum sibi ami-
ssa non recuperatur de co. c. in quibus licet
secus esset si essent ambo in seculo
et per fornicationes essent dimissi contra
de divor. consulens et hoc ideo quia ius
quod nunc habet in eo per delictum eius per
dere non potest Quinto si quis de licentia
uxoris solempniter profiteatur in religione
uxor autem nec ad religionem transeat
nec continentiam promittat nunquid tenetur
monachatus tamen forma posita supra
non potest servanda quia licet Hostiensis decretum
quod incipit conspecta tua uxoratus tunc potest
ad apertam extra de. incipit c. uxoratus
et incipit c. conspecte quod tradit contra talis
sit monachus et non tamen omnino solempniter
quo ad se ita quod non posset matrimonium
contrahere nec uxor cum repetere quia licentiam
sibi dedit temporibus tamen confesso post suo
potest cum decimum revocare et uxori re-
ddere ne ipsa fornicetur et sit ipsa
et ea mortua tenetur ad monasterium redire
et licet in pedictis c. dicatur quod alter
coniugum non recipiatur nisi alter ad reli-
gionem transeat vel continentiam promittat
non tamen dicitur ibi quod monachus non teneat
si non fuerit modo ibi professus quia
multa fieri non debet que tamen facta tenent
Quinto si uxor relinquitur continentia
promittat tacite ad tempus vite vel

Responsio si post tamen consummatum fuit vel
eius fuit receptus defectu quod de-
mum non debet mortuo viro petitur
matrimonium contrahere si potest petitur usque ad
mortem vel quod idem dicto ex penit
non. Cum 33 q v quia uxore vivente
viro debet cogi ad monasterium intrare
vel saltem convenientiam fornicationis lice-
at uxorem dimittere. Responsio duplex est
presumptio quedam levis ut cum quis
videt loquentem cum viro suspecto quedam
probabilis ut cum videt eam loco et
tempore suspecto loquentem cum viro suspecto
quedam violenta et cum invenit
nudum cum nuda solum cum sola in eodem
lecto iacentes loco et hora secretis
ad hoc commodis. Que presumptio talis
est quod ea probata fornicatio pro-
bata videtur quia per ipsam solet ad hereti-
cam fornicationem probari sola presumptione licet
non probalis duabus 33 q i c i § ho.
Hostiensis etiam ut liber extra de despon-
satione impuberum cum uxore dicte inductam
presbiterum ut duxerit dispar adire
in presbiterum professit. Utrum uxor possit
dimittere virum et econverso propter peccatum contra
naturam. Responsio quod sic 32 q vii omnes ac-
cusatores et c. adulterii. Matrimonium sed tamen
non ita fit in recto de ipso tamen quia est
peccatum in nobilis tamen quia ratus ac-
cidit tamen quia non est tamen in tribus
bonum prolis. Quid si vir cum ipsa
uxore faciat opus tale. Responsio cum
non 32 q 2 in lectos quod propter quales
pollutionem contra ordinariam potestatem vir
uxorem dimittere et econverso si aliter agat
cum alio in membro non naturali vel
posteriori ut 32 q vii omnes accusatores
et c. adulterii. Quid si polluat aliquam
quia uxorem contra claustrum pudoris
vel si aquis vel aliqua se polluat

manibus propriis in quid ipsi hoc possit
dimittere vir uxorem vel econverso. Et quod
sic 32 q 7 in lectos non dicitur non mechie
omnis illicitus concubitus atque illorum
membrorum illius usus intelligi debet.
Cum dicitur Cum quod non credit quod propter
hoc dimittere possit Jo. contra non. Supra
c. omnes accusatores et idem dicit Innocentius
quod propter solam non potest uxorem
dimittere nisi polluat eam extra
vasa sive polluat se manibus propriis
ut 32 q 2 contra ordinariam. Utrum propter
voluntatem fornicandi sive actu
possit quis dimitti cum quis voluntas
fornicatio dicitur 32 q v non solum. Responsio quia
cum dicitur quod propter fornicationem uxor vel
vir potest dimitti vero fornicatio vi-
tam affici debet accipi ut de pe. di.
§ hec autem verba. Utrum propter fornicationem
spiritualem scilicet propter infidelitatem quis
possit dimitti. Responsio quod sic 28
q i idolatria contra de divortiis quanquam
et quia est contra matrimonium bonum et que
proles educatur ad dei cultum sed tamen
aliter quod propter fornicationem carnalem quia
propter unum actum fornicationis carnalis
procedi potest ad divortium non autem
propter unum actum infidelitatis sed propter
consuetudinem que pertinaciam ostendit
in qua infidelitas perficitur de hoc
require infra ti. xxi de disparitate
cultus ut vi. Utrum etiam propter alia
peccata mortalia saltem que fornicatione
sunt graviora quis dimitti possit.
Responsio fornicatio est specialiter contra bona matrimonii
quia per ea prolis certitudo tollitur
fides frangitur et sacramentum non solvitur
dum alter dividit carnem suam in plures
et ideo alia crimina licet sint for-
nicatione maiora non tamen causant

diuortiu ext. de diuor. capitulo de
cetero in ti. xxxi. ca. iii. ¶ Vtrum vir
adulterans de vi licencia non tam
ab eo coacta dimitti possit quod
ad thorum et cohabitacionem per ecclesie
iudicium ar. ext. de eo qui cognouit
consanguineam vxoris sue. dicit quod vxor potest
non adulterium obicere qui eam adultera-
dam tradidit prostitutam in meretricem
pro hoc enim quod dicit prostitutam in meretricem
videtur dare intelligi quod si ad hoc
non fuisset tradita in meretricem vel illud
adulterium possit ei obicere quia ut dicit
ibidem in glosa mandatum non obligat
in hiis que in hiis sine peccato mortali
non possunt committi vnde dicit eadem glosa
pro hoc quod dicit prostitutam in meretricem videlicet
vide teste Gofredo et sic eandem
puto ubi prostitutam propter hoc nota ¶
Vtrum vir vxorem suam quia non dum
cognouit tradens adulterandam in
meretricem consanguineo suo possit per eam
contra illius voluntatem ingredi
religionem contra vxoris voluntatem
ingredi quia nondum vna caro fuit
effecta. Alii autem magis attractos
ad iura naturalis equitatis et ad
viri iniquitatem et ad vxoris con-
sanguinee qua est passa in meretricem et
compendantes tortius vxoris viri
est principalis ea que coegit ad pa-
ciendum illa tortura dicunt quod propter
illam torturam acquisiuit vxorem
in corpus suum tanta potestate ut contra
voluntatem eius ingredi non possit
religionem vnde ext. de eo qui cog.
consang. vxoris sue dicit de quadam

muliere quod non dum a viro cognita
ab eo consanguineo viri fuit in meretricem
et quia ab eo fuit tradita qui con-
cubuit cum ipsa in vita et quia ab eo
fuit tradita libertati ab eo fugit
et se post viro restitui postulauit
quod si iniuncta ut continencia seruet
ad hoc induci non potuit vir per eo co-
gatur ad ipsam redire et eam affectione
maritali tractare hec nota ¶ Vtrum vir
possit a tali vxore debitum reddere
Et quod non per contractam affinitatem
inter ipsum virum et vxorem suam de vo-
luntate sua et precepto et ipso ad
eam cogente vnde non minus videtur
sibi preiudicare affinitas illa quam
si iacuisset cum vxoris sue consang-
uineam quia nec ex faciendo tantum
preiudicium fecisset vxori quantum fecit
sibi ipsam in meretricem adulterandam trade-
do ipso consanguineo hec nota ¶ Vtrum vxor
possit a viro debitum petere si fuit
ab eo tradita adulterandam consang-
uineo viri sui Et illa mulier aut fuit
a consanguineo cognita per coactionem
absolutam aut per coactionem que per
vim metum cadente in constantem
virum aut per illam que est per leuem me-
tum que non coactio debet dici Si primo
nullum factum est preiudicium in mulieri
eam si fuisset oppressa non de voluntate
vel quia ut dicit ext. de eo qui cognouit
consanguineam dicit. ¶ Affinitas que
preter voluntatem mulieris contrahitur
ei non debet officere que huiusmodi incipiunt
preceptis non effecit Si secundo non mulier
mortaliter peccauit permittendo se
consanguineo viri sui cognosci et in

testium compiit credo tamen quod
in detestationem iniquitatis. Vel qui
eam ad thorum tunc sic recepit non est
interdictum mulieri debitum a viro petere
et ei petenti tenetur reddere. Bernardus
non credo quod sibi non liceat debet
petere si petat vir non tenetur reddere
quia per eius adulterium illud obiicere
etiam singulo semper durante distinctionum
ei debet quia si vir actione adul-
terii deduxisset uxorem nichilominus
imputaretur ei set uxori licet non
¶ Vide licet contubitus cum coniugata a viro
non dum cognita sit adulterium. Responsio
quod sic quia licet non dum vna caro
sint effecti sunt tamen coniuges vel
et inter ipsos est matrimonium ratum. Vnde
singulo semper c. durante distinctionum dicit
quod adulterium committitur cum sponsa
non dum a viro cognita ¶ Vide licet vir
in quo modo possit dimittere vxorem
propter adulterantem. Responsio vide licet dimittere
vxorem propter adulterium intelligi potest
dupliciter aut quantum ad thorum tantum
aut quantum ad thorum et habitatione(m)
simul. Si primo potest vir vxorem ar-
bitrio proprio ea statim cum sit adulterium
commisisse nec debitum tenetur compignite
dimittere reddere nec peccatum compulsus
sit reddendo non preiudicaret
cum agere posset ad diuorcium
maiore sine protestatione compiit
quod illa copulam accedat et non
velit viro suo credere sed tantum
nescit in obediens ecclesie inductur
tamen aliquibus quod quamquam posuit
contra vxoris tunc ad diuorcium
agere quod etiam enim non debet
pertinere ut iterato copuletur
cum ea donec cognouit et diff-

¶ ad

iniret de separatione aut nec vide licet et
mulierem est nimium clandestinum tamen
aut contrahat in facie ecclesie vel
salte(m) coram testibus. Primo modo
potest vxorem proprio arbitrio dimittere quam
laterentiam declinat non oportet ad iudicium
ecclesie nisi in foro penitentie. Secundo modo non
licet eam dimittere sine iudicio
ecclesie et si aliter dimittat compelli
debet per censuram ad cohabitandum nisi vir
incontinenti possit coram vxorem
adulterium probare. Cum enim dominus
concessit vxorem propter fornicationem
posse dimittere nobis prohibitionem
secundum quod prima debet in iudicio fieri
et quia prima est applicatio in suis ad
particulare fieri. Ideo non bene dicunt
dicentes quod sine iudicio ecclesie possit
vxorem dimitti eo quod dominus ea posse
dimitti permansit licet ius plene est. Non
et cum ea quae bonum theologie pertinet ...
quam quod licet non ideo et plures alii
sunt contrarie opinionis dicentes quod
potest dimitti auctoritate propria quando forni-
catio est notoria sed de hoc vide
ibi. ti 33 ar. 1 in principio. ¶ Sed obicitur
quod agitur in Ioseph occulte voluit
dimittere Mariam quia vidit eam
grauidam. Responsio quod Ioseph volebat
eam dimittere quia tamquam suspecta
de fornicatione sed quia se repu-
tabat indignum ipsa ipsa nec tamen
est simile quia in modo sinagoge
agebatur ad lapidationem adultere
in iudicio vel ecclesie ad correptionem
vel thori separationem ¶ Vide licet post diuor-
cium alii nubere possit. Responsio diuo-

est separatio matrimonii ut dictum est scilicet aut
quo ad vinculum aut quo ad thorum et
cohabitationem prima facit ut in precedenti
titulis et tunc licet utrique nubere ali-
i secunda non non prima facit ut in precedenti
superveniens fornicatio superveniens separat
quo ad thorum non quo ad vinculum
unionem unde non licet nubere alteri ut
cum dicit Augustinus libro de bono coniugali
manet inter viventes coniugale quod-
dam vinculum quod nec separatio nec cum alio
iunctio potest auferre et apostolus i cor.
vii precepto non ego non dominus uxorem
a viro non discedere sed quod si discesserit
manere innuptam. ¶ Sed obicitur contra
predicta quia nullus perpetuo continere
tenetur. cum ergo vir uxorem in adulterio
perseverantem teneatur perpetuo dimittere
videtur quod possit alii nubere. ¶ Respondeo
quod nullus tenetur ad continentiam nisi velit
pro causa tamen et in dicto tenetur ut
iterum si uxor talem consuetudinem in-
curabilem intrat quod copula car-
nis non abstineat et preterea etiam est
si incorrigibiliter spirituali in similitate
scilicet fornicatione laboret ¶ Utrum adul-
terio in tantum possit religionem intrare
innocente ¶ Respondeo non propter primum delic-
tum commissum coniugalis vinculo
liberatur extra eo. de conversione co-
niugatorum etiam si divortii sententia fuit lata
quia adhuc potest velit nolit reconci-
liari 32 q. 1 non enim est et c. quod quidam
secundum glossam inpi. et idem gloss. in de
nota si tamen tunc in notis sepius
admonitus adulterum reconciliare no-
luit non audit si post professionem
ipsum reconciliare velit ante non
sententiam latam ut infra biennium
eum regaliare secundum glossam singulis.

extra de conversione coniugatorum de quidam cum gaudeo
et idem Ray. sequitur ¶ De divisione matrimo-
nii et de clandestina desponsatione xviii

Postea comprehendamus de divisione
matrimonii in suas species propter
differentias ita quod sciendum quod
matrimonium aliud licitum aliud clandestinum.
Matrimonium licitum est quando puella a parentibus
seu vice parentum a parentibus in uxorem
ab aliquo petitur sponsatur dotatur
a presbitero quod est mos benedicitur ac
solempniter accipitur. si aliter presumitur non
est coniugium sed adulterium vel fornicatio ut
xxx q. v aliter. et tunc dicitur cla-
destinum secundum Ray. Clandestinum non dicitur
explicite ut dictum est supra c. de [illegible]
quando data nisi [illegible] ¶ Utrum consensus
clandestinus faciat matrimonium. Ubi extra de
quodo c. illud aliter intelligitur dicit [illegible]
comprehendendum est illis scilicet qui contraxerunt
clandestine matrimonium in foro penitentie quod
debeant confiteri vel recognoscant
et approbent publice in facie ecclesie
quod fecerunt occulte et faciant penitentiam
quia scandalizaverunt ecclesiam dum scilicet
simul inceperunt ut fornicatores quia non
reputabantur coniugati et opposuerunt
se magno discrimini possit alter alterum
deserto dimittere et cum alio contrahere
et sic in adulterio sine probationis de-
fectu in perpetuum remanere licet vero dicit
autem matrimonium talium qui clandestine
contraxerunt et postea in facie ecclesie
noluerunt publicare nisi causa rationabilis ob-
stat ut consanguinitas vel ad similes
ab ecclesia obprobari tamquam approbatum
fuisset contractum in facie ecclesie extra
de clandest. c. ii et sic intelligitur
xxx q. v quod aliis ita et idem c. ac.
nisi. et hoc est verum quo ad unionis
firmitatem quia est ante approbationem

non tamen omnino quo ad filiorum legi-
timationem 21 host. licet aliqui contrarium
sentiant extra de clande. decta
in hered. § si quis non heres de hoc
in fra cod. ti in nobili quod i
capit ite pena 2e ti xxxviii. v
tractatur de fi. ¶ Secundo si alter eorum
neget in contrarium probo non ut
extra de clandestina despo. c. si quis dicat
si matrimonium per testes probari non potest
et tamen coniuges sponsam confitentur
Si vir dicat matrimonium firmatum propter
carnis et mulier neget vel econtra-
standum est viro unde quia est caput
mulieris 33 q. v. cum caput 2 q. i. si
quis accepit uxorem. ita si mulier se co-
gnovisse eam credetur ut extra de spo.
impuberibus continebatur. Tertio quod est
virum non mulier probet se virginem per asp-
ectum ut ibidem si vir mulier se non cog-
novisse ut ibidem c. duo pueri quod
intelligas quod et vir probet eam
virginem per aspectum alias credetur mulieri
pro matrimonio standum ut extra dicitur a. ti.
de frigidis et maleficiatis in potentia coeundi ¶ Et
si clandestina matrimonia precedunt
preiudicat matrimonio publice contrahendo
et hoc ubi ambo hoc confitentur
etiam si prima sit firmata iuramento vel
fide data licet si ius clipeo fiat contrario
quia in dubiis via tutior est elig-
enda cum contra dicitur extra de span-
sis co. sed hoc cum post faciet pro
ma pa quia contra quae etiam compro-
batur extra de spo. iuuenis et cum tutior
quia minus malum est dimittere quia
adulterari in perpetuum nec primo quod
dimiserit extra i q. c. sciens. Vitandi
contrahentium non credetur ipse

iudicium sed tamen sponsa nubi dicte essent
iurata secundum quosdam ut extra de spo.
super in contrarium aut sub contracta
publice in facie ecclesie preiudicat in foro
iudiciali matrimoniis precedentibus cla-
destinis sed quae per testes hinc inde pro-
bari non possunt quia ut matrimonium facere
aut in foro penitentiali etiam quod inique
est credendum sponsis si etiam ambo
confitentur pro primis clandestino
antequam secundum contrahentur non sit
secunda fides ecclesie per testes vel confessorum
et hoc propter periculum collusionis extra
de testibus super eo. ii. hec host.
¶ Sed numquid est completum vel preceptum
quod sit semper solemnizatio fiat in con-
trahendo matrimonium ¶ Et ideo quod banna
et solemnitates predicte quamque evenire debent
tamen non debent sine causa et quando hoc facit
peccat mortaliter hec secundum pe. c. matrimonium
quae ille non sit ignarum iuris maiore
nisi ecclesie prohibito quando servantur
secus aut si sit ignarum iuris hec pe.
Sequitur quod ideo contra aut potest
dimitti sit non. hu. 30 q. v. i principio
puta quia forte unus est senex et
erubescit contrahere cum tanta solemnitate
aut accepit in nobilem cum ipse sit
in nobilis et timet eius parentes vel
forte diu incepit sed vir et uxor
et erubescit modo adhibere solemp-
nitate bannorum et benedictionis nup-
tialis aut in talibus possit contra
recipi dispensari ut fiet dispensatione
matrimonis prelati sed nisi fiet sola dis-
pensatio episcopi videtur quod sit si fiat non
dispensandi aliter non nisi mortaliter

peccat qui ante benedictionem nuptialem
post consensum tamen de presenti cognoscat
uxorem. Item quero quid si sine dispen-
satione ecclesie et sine iusta causa faciat
quod non fiunt consuetum solemnius benedictio ad-
hiberi. Dicit etiam hostiensis quod utrumque peccat
quia venit contra generalem consuetudinem
ecclesie et contemptor consuetudinis ecclesie
pari pena punitur prevaricator legis divine ut
d. xi. in his rebus. Et si cum uxore minore
contracto de presenti statim tenetur reddere
debitum viro et econverso. Non tamen tenetur
reddere statim ita quod hic statim contineat
in simili vide 30 q. v nuptiales dicitur
iustum quod continentes sint debent
in ecclesia benedicti quia tenentur spiritualiter co-
niugi et hoc tamen secundum glossam ibidem procedit
consuetudo regionis et de hoc per ipsum
ti. de consanguinitate c. primo in fine et c. 30
in fine. Quid dicit hostiensis si obmittantur
bannitiones et alie consuete sollempnitates
cum hec non fiunt in q. in cum initiatur
quod si quis sponsam cognoscit antequam
eam traducat unius anni est ei
penitentia iniungenda secundum quosdam canones
penitentiales qui tamen in corpore canonum
non sunt sed in Brochardo hoc vir-
gines. Aliquid peccant milites
reges principes qui contrahunt hoc sine
bannis. Respondeo credit hostiensis quod non peccant
mortaliter ubi non est consuetudo con-
iunctionum bannorum et quod dicitur ex declaratione
tum in hoc non contendere ad matrimonia no-
bilium que in ecclesia non consueverunt bannum
fieri. In etiam hostiensis est utile banna pro-
poni quia si quis uxorem non habet [illegible]
et publice mittit nuntios pro eius facie
ecclesie potius continuat nuntios ut eos
non dicat contrahere ... eius constitutionis
tenetur tamen est ut in ecclesia proponatur

publice hoc. In hoc tamen et si assig-
netur terminus usque in die crastina vel
dispenset ut sic nuntios et bannia ei fie-
ret et ideo etiam ubi dicitur competit tempore
de quo vide infra ti. de matrimonio contracto ecclesie
Quid de eo qui post quam contraxerit
cum ea private de presenti occulte postea
contraxit cum alia in facie ecclesie nunquid
ad petitionem ecclesie sine tenetur ipsam
cognoscere saltem occulte. Respondeo hostiensis quod
non tenetur si sit in loco ubi consuevit
ante carnis copulam et traditionem ad
hiberi benedictio nuptialis. Quid faciat
iste talis si non possit ab ecclesia
benedictionem obtinere cum prima. Respondeo sive
cum eo ipso quod contraxit cum prima tenetur
ei cohabitare et in ea cohibere et de-
bitum reddere vel religionem intrare
non potuit ad hoc se obligare sed
viro tenetur secundam dimittere et cum prima
esse semel ad primam reddire modo tamen
ecclesie et habita benedictione si fieri possit
Si autem non possit quia forte matrimonium
probari non potest dicimus secundum predicta quod
hoc autem secundam facere posset et tenetur
etiam si ecclesia prohibeat preceptum si secunda
non fuit in culpa vel si ignoravit
ius quod prohibet clandestina ma-
trimonia et c. ex de spon. co. inquisitioni
Illo etiam habetur xxxv q. v aliter quod qui
aliquis clandestine contraxit cum prima
et postea manifeste cum secunda si cogitetur
ab ecclesia propter eo quod vult ad primam redire
dimissa secunda post debet obedire quod
quia cognitio ecclesie de hoc est
etiam habetur contra utrum consensus clan-
destinus et non obviat quod dicitur illud
quod solet vocari 33 q. 2 in primo
et c. similes cum sibi concordantibus
quod vir non debet uxorem dimittere
sine iudicio ecclesie hoc enim intelligitur

qui est inter eos aliud impedimentum
quia sit precedens matrimonium vel solemp(ne)
votum ipse quorum uterque contrahentium non
potest sine peccato mortali cum s(ancta). Item
pena clandestine. i. non premissis
bannis vel contrahentibus in facie ecclesie contentum
est quod si contraxerit matrimonium quod debet rema-
nere non potest quia noluit forte ser-
vare formam statutam extra de clande-
stina desponsatione unde ignorantia affec-
tasse crederetur eo ignorantia non excu-
sat sed filii qui nascuntur impedimento
detecto quo ad ecclesiam illegitimi cen-
sentur de ignorantia parentum inultum
subsidium habeant ut in dicta decretale c.
cum inhibitio. quod si quis impedimento hoc ignoto
clandestinum contraxerint tamen de clande-
stino matrimonio post tamen correptionem
parentes approbato secundum dominum ipse im-
pedimenti canonici separato licet post
separationem nati debent legitimi reputari
secundum hostiensem extra qui filii sunt legitimi quod
vos aliqui non intelligunt dictam
decretalem. sicut littera iacet et male ut
michi videtur secundum hostiensem dicentes quod non
debent legitimi reputari nisi generati post
approbationem Item de hac materia vide
infra titulo xxxviii. extra n. q. utrum filii
precedat ut Alterius sciendum quod
secundum hostiensem matrimonium initiatur per verba de futuro
sed per sponsalia ff. de sponsalibus l. i et xxx
q. v. mares contrahitur per verba de presenti
extra de sponsalibus cum locum ratificatur nisi d.
i. in fidelis sacramento sed baptismo qui est
fundamentum omnium sacramentorum ut pro-
batur extra de presbitero non baptizato ut
baptizemus et de divortiis capitulo
quod si non aliter idem consummatur per carnis
copulam et per hoc ratum et contractum
est idem sed hec distinctio non pla-
cet hostiensi quia matrimonium per consensum
de presenti contrahitur et non ratificatur

ipse quia prius est contractus sed quia
ratificatur Secundum tamen quod tria
ista eorum que ponit hostiensis in dicta
distinctione sua currunt ad complementum
esse matrimonii quia deinde cum matrimonio deficiat
aliquod illorum tunc est solubile etiam
sine morte quia impossibile nam si
est contractum et ratum non tamen
consummatum est solubile per religionis
ingressum si est contractum et consummatum
non tamen ratum est solubile per conversionem
ad fidem unius non alterius hec omnia
non est solubile nisi per mortem alterius
personarum Item matrimonium aliud legitimum et
non ratum sed quod legali institutione vel
provincie moribus non contrahitur prout
dominum contrahitur et hoc est inter infideles
inter quos non est matrimonium ratum quia
fit sine fide secundum arti. et sic intelligitur
quod ait augustinus xxviii q. i c. non
est ratum coniugium quod sine deo est
Aliud est matrimonium ratum et non legitimum
secundum quod inter infideles et legitimas
personas sed sine legitima solempnitate
contrahitur de quo dictum est in principio
huius c. legitimus enim matrimonium est ratum
etiam indissolubile Aliud legitimum et
ratum sed quod inter personas fideles
et legitimas cum debita voluntate so-
lempnitate contractum hec distinctio
probatur xxviii q. i § Item extra
de divortiis capitulo et c. gaudemus Item
matrimonium aliud verum aliud presumptum
verum est quod inter personas legitimas ad
contrahendum matrimonium intervenit consensus
legitimis de presenti presumptum est per
carnis copulam verbis conditionalibus vel
in diversis vel coactis precedentibus
aliud per traductionem voluntariam ad
subarrationem vel ad presumptionem aliud

secundum quosdam nisi secundum ray. nisi similiter sed circa tempus nubilitatis eo quod non reclamat cum pervenit ad legitimam etatem nisi extra de desponsatione impuberum de illis quod quidem indistincte dictum non placet alijs nisi hoc sit dictum est supra ti. iiij. ar. ij. § de etate apta sponsalibus et ti. de effectu sponsalium quod quidem si pubes quod aute dictum est quod per co. carnis matrimonium presumptum intelligitur cum constiterit in eo carnis. scilicet si puella inventa et virginitas deflorata nam per declaratione non appareat nisi presumitur consensisse extra de con. dicitur ap ab illis ff. de concubinis i concubinatu de hoc etiam dictum est supra ti. viij. ar. viij. § de consensu coacto q. utrum tale etc. Secundum autem goffredum cum intervenit tractatus de matrimonio contrahendo et fide data vel subarratione vel manibus vel promissione per verba de presenti copula sequatur presumitur autem de matrimonio explanandum non insisto quia patet consideranti de modis contrahendi nisi et sponsalia

Quibus sit contrahere matrimonium et de impedimentis eius in communi. Titulus xiiij

Quantum primo considerandum quibus sit contrahere matrimonium sit quibus quam non prohibetur eorum et de matrimonio est prohibitarum extra de desponsatione et ratione apparet qui autem prohibeantur videbitur agendo de impedimentis matrimonij et ideo agendum est de eorum et primo in communi secundo in speciali. Circa primum sciendum quod matrimonium habet plura impedimenta sed quedam impediunt ex congruitate et hec dicuntur impedire matrimonium contrahendum sed non dirimunt iam contractum et iste sunt duo scilicet ecclesie interdictum. tempus feriatum quia talia respiciunt solemnitatem matrimonij que cedat non impediunt de ratione quia non constat cum ea matrimonium. Sed alia impediunt contrahendum et dirimunt iam contractum quia licet esset de facto contractum tamen in veritate non erat matrimonium et hec sunt xiiij que his versibus continentur Error conditio votum cognatio crimen cultus disparitas vis ordo ligamen honestas Si sis affinis si forte coire nequibis hec. tamen addit unum impedimentum sed de facto sponsalibus nisi in filios vij ubi dicitur in 3° versu Si sis ipse dicit supra et affinis exponunt scilicet deficiens

De impedimento erroris et de servitute. Titulus xiiij

Postea considerandum de impedimentis matrimonij in speciali et primo de illis que impediunt matrimonium contrahendum et dirimunt iam contractum et hoc in eo ordine in quo in superdictis versibus ordinantur. Unde primo considerandum est de impedimento erroris et cum hoc de servitute que sub ipso continetur quia est de-

rationis ipsius ad generandum defectus etc. etatis ad ipsum reducitur quia tunc plenus usus rationis non habetur sed de hoc dictum est supra ubi de etate de etate apta. Circa autem hoc impedimentum primo de ipso errore 2° de servitute. Circa non errorem queruntur plura scilicet utrum error impediat matrimonium. Et quod sic et hoc tunc non communis omnis naturalis quia quidquid impedit causam de sui natura impedit effectum consensus autem hec est causa matrimonij ut supra dictum est et ideo quod evacuat consensum evacuat matrimonium consensus autem voluntatis actus qui presupponit actum intellectus omnis enim consensus et omnis voluntas sequens aliquam cogitationem in mente cum ut dicit Augustinus diligere possumus incognita nec quamquam deficiente autem aprime nec

defectum contingere in hoc quia ergo
error cognitionem impedit sequitur et
in primo consensus defectus et per consequens in
matrimonio et sic error de iure naturali hoc
quod evacuet. Secundo impedit error
matrimonium iure civili ff. quod ius qui errat
non consentit ff. de iure omnium in l. si per
errorem et errantis voluntas est
C. de iure et facti ignorantia l. cum testium
et c. l. non idem extra [illegible] sequitur quod
qui erat in matrimonio contrahendo matrimonium
non contraxit. Tertio iure canonico per
quod ius error persone vel conditionis
non admittit consensum et per consequens nec matrimonium
xxix q. i in summa itaque. Sed nonne inter
Iacob et Iob fuit verum matrimonium cum tamen
error fuit ibi. Respondeo matrimonium illud non
fuit per errorem contractum tamen quod contingit
ex errore sed ex consensu qui postea
accessit, utique tamen excusatur a
peccato ut patet supra eodem § i. Sed dic
utrum omnis error impediat matrimonium. Respondeo
in contractibus et pactis quedam sunt
substantialia quedam non. Defectus
in substantialibus facit deficere contractum
et pactum. defectus non in succeden-
tibus non. Unde quod error qui matrimonium
sunt circa [illegible] que sunt de essentia
matrimonii. Duo autem includit ipsum matrimonium
scilicet personas duas que coniugantur et
mutuam corporis potestatem in vita in
qua matrimonium consistit. Primum tollit per
errorem persone secundum [illegible] conditionis
quia servus non potest libere potestatem corporis
sui tradere alteri sine consensu domini sui et
ideo hii duo errores matrimonium impediunt
et non alii errores. Unde error fortune
scilicet cum quis credit esse divitem et est
pauper et error qualitatis scilicet cum quis
creditur esse nobilis virgo et filia et
non est cum sunt circa accidentalia matrimonium
non impediunt ut in c. xxix q. i in summa itaque
Error namque nobilitatis est duplex

contingere potest autem quia errat circa sub-
iectum nobilitatis et sic est error persone
et impediet matrimonium si tibi promittatur
filia regis quam non cognoscebat et sup-
ponatur filia rustici aut circa nobilitatis
subiectum et sic est error qualitatis
nec impedit matrimonium et frequens contingat
in persona nota sibi quam credat esse
nobilem cum sit ignobilis licet hoc ad
scilicet autem maiore evidentia notandum
quod ad hoc quod aliquis vel aliqua er-
ret contrahendo in eum quem putat
notum esse quod prius vel auditum
vel fama habuit notitiam aliqua illius
absentis quia credit ipsum esse presentem
quia in persona ignoti nec affectum nec
consensum dirigere possumus ut dictum est supra
ff. de contrahenda emptione l. in cum ab eo quem
mas. [illegible] alia ratione unde cum consen-
tiat in persona absente aliqualiter ut
dictum est supra nota quam putat esse pre-
sentem [illegible] quod non consensit in presentem
sed in eam quam presentem esse credit et
sic non est matrimonium quod in primo erratur
Si non ullam notitiam habeat rusticus de
absente non errat in ea sed decipitur
in presente ut si forte rusticus aliquis nuntius
de anglia veniat ad aliquam nobilem
mulierem dicens se esse filium regis cuius
regis vel cuius filii vel ipsius [illegible]
notitiam non habet illa mulier et illa con-
trahat cum eo credens eum esse filium
regis non impeditur matrimonium quia non fuit
error persone sed potius qualitatis sive
[illegible] Secundum autem hoc quod cum
dicit aliquis in hoc casu ego sum filius
regis distinguendum est quod si filius tene-
atur substantive sub hoc sensu ego sum
talis et talis filius regis vel sum ille
qui est filius regis distinguendum est ut
supra scilicet utrum sit notus aliquo mulieri

vel non. Si autem tenetur adiective
sumptus hoc sensu ego tibi consentio a rege
i. rex genito et ut et sic hoc idem cum eo
contraxerit non est error personae sed filia-
tionis tantum unde non impedit matrimonium
sicut error fortunae non. Sed dicunt tamen
exemplum de rustico anglico qui dicit se
filium esse regis angliae salte per falsam
ut quod ibi est error personae non enim in
patrem personam sed in personam filii re-
gis angliae vult consentire nec ei refert
utrum petatur sive ipso nomine expresso
vel qui natus est de illa ancilla ff.
de rei ven. si in rem act. C. de testibus
l. exceptionem et testes in personas
expressis nominibus etc. et C. de contrahen-
tia in nominibus expressis vel equipollentibus
iudicioris et ... ergo quod quod quod dicit
tamen sic hostiensis hoc licet qui non expressit
aliqua circumstantiam per quam habeatur notitia
patris et per consequens filii sed quia dicit se
filium regis vel comitis angliae non
autem dicitur eis vel sic specificat et notitia
habetur notitia filii vel patris. Secundus casus
si dicat se esse petrum qui petrus est
mortuus et illa contrahit cum illo ergo
non est matrimonium quia error est in persona
sicut videbitur. Tertius casus si aliqua mulier sciat
aliquem multos filios habere quorum unus
ultimus est notus ei et unus eorum menti-
tiatur se primogenitum esse et illa con-
sentiat in eum sub specie primogeniti propri-
orum bonorum ergo non est error personae
sed fortunae sive religionis sub specie
contrahitur et ideo matrimonium non impeditur
sicut non. Supra xxix q. i. in principio sicut
videbitur. Quartus casus si sciret vel nesciret contrahere
se credit conservatur iudicii et tamen eo
tandem consumatur numquam potest redire
ad matrimonium nec potest se consentire credit vel
eius sive statu debebit ergo si ante
non consensat in fides eius sed omnium

quae per errorem accepit sed ante consensat
in primum per verba de futuro non potest habere primum
sed potest vel primum relinquere vel ad primum
redire et ignorantia sua petere compensat
sicut compensaretur si postea consummat matrimonium
a consanguineo ut sicut fraudulenter con-
tingit quia fraus alicui et preiudicare
non debet sicut Thomas. Quintus casus si quis dispen-
sat per verba de futuro corrupta quam
credit esse virginem numquam per copula carnali
ante carnalem copulam quod sit corrupta re-
pellendus est cum ea matrimonium contrahere
ergo quod non potest non. Supra xxxvi qui
raptor quia per hoc impedire eius pro-
motionem ad ordines sacros. Sextus casus errantis
error ponitur magis impeditum matrimonium
quia ignorantia ergo quod ignorantia
decepit sicut patet non aliquid cognitionem
actu sed error sit iudicium rationis per primum
de aliquo tamen cuius ad impedimentum
voluntatem non dicitur contraria ignorantia
sit matrimonium impedire nisi quo habet errorem
adiunctum eo quod actus voluntatis
presupponit existimationem sicut iudicium de
aliquo ... vel unde sicut est ibi
ignorantia oportet esse errorem et ideo error
ponitur impeditum matrimonium quam ea personam
non autem ignorantia sicut Thomas. Septimus casus sequitur
sed de servitute et etiam hoc quod ... pluralitas sive
utrum servitus matrimonium impediat ergo quod servitus
sequitur matrimonium sicut ratione sui conditionis
et sic non dirimit ... qui in illa
quae autem matrimonium procedit et tunc autem
sic ... servitus naturalis et tunc
licet dominus est in illo non potest tantum quod
contrahat matrimonium quia prole nascitur
conditione tamen si contrahat est matrimonium
sicut cum tunc omnia facere quae illi
... et C. de conditionalibus
nec conditionales autem non ... servitus naturalis
servitus et tunc si contrahat vel etiam

quod non habet non ciet in eo matrimonium. quia
non potest esse consensus ubi deest rationis
usus 32 q. vii. nec ut furiosus 32.
q. ix. indicabit. Queritur quid si mulier cum
furioso sciente contrahat. Respondeo in nullo
sibi preiudicat nec ab impetitione arcetur
nisi consensisset tandem in lucida intervalla et de sponso
vel ultra. Queritur quid si furiosus tempore furoris
contrahat et postea in lucido intervallo
ratificavit numquid est matrimonium. Respondeo non quia
tempore contractus non fuit matrimonium et quod
nichil ratificari non potest secundum illud quod
non nisi nullum in principio consensum per
severat secundum hoc. extra de sponsa. dilectus. Queritur
de ebrio. Respondeo ebrius qui rationis
usum perdidit quia non potest consentire
non potest contrahere quia si cum aliqua
contraxerit et deinde tacuerit cognoverit
non est matrimonium nisi postea ratum habuerit.
Si vero rationis usum non perdidit tunc
matrimonium tenet. ti. xvi.

De impedimento conditionis. Titulus xvii.

Deinde considerandum de impedimento
conditionis id est servitutis et primo
respectu ipsorum coniugum ad invicem
2o respectu dominorum. 3o utrum servitus
possit supervenire matrimonio. 4o de prole
servorum. Circa primum queritur per quia
utrum error conditionis impediat matrimonium.
Respondeo error conditionis est triplex aut
melioris ut cum quis contrahat cum
libera quam credit ancillam vel paris
ut cum servus contrahit cum ancilla
quam credit liberam. Primus error non im
pediat matrimonium quia non ledit in aliquo
sic contrahentes simul ut sic quia eque
ledit utique vero in neutro errore quis
decipitur. nec habet quod obiciat alteri
arg. xxix q. ii. per totum. extra de divortiis
significasti quoniam edicit de minori est
prohibitorie vero ad ipsum contrahendum
admittitur quamvis non prohibebatur.

extra de sponsa. cum apud. Tertius non error
impedit matrimonium 29 q. ii. si quis inge
nuus vero servus est quia aut tunc
ledit pure sine culpa et sic contrahit
quia ledit in duobus scilicet quod non
habebit in potestate et in bone fidei
quia non poterit debitum reddere libere
et in bono etiam facto id est in cohabita
tionis inseparabilitate et ideo ex
equitate naturali permissum est ut
error conditionis et de talibus impediat
matrimonium contrahendum et dirimat iam
contractum et hec est opinio communis et
Raymundus Hostiensis secundum quod dicit nec prius error
sed tamen impedit matrimonium quod tenet
Thomas ipse. Gauff. et Innoc. extra
de coniugio servorum licet quod est alias dixit
et reficit in summa sua. Gauff. et hoc
Si tamen postquam eius conditionem
agnoverit in ea tacite vel expresse
libere vel sponte scilicet per copulam carnis
consensit nec petit separari. extra de co
niugio servorum. proposuit et c. ad nostram in glo.
v. nisi v. non. Sed quid matrimonium contrahitur
cum aliquo ipso sponte pure ubi scilicet tunc
quod aliqua libera persenserint adherendo
matrimonio vel sponsali licet tunc non habet
effectum. Sed nec a principio conditionem eius
scivit contrahit ut matrimonium fuit quia
si quis liber. Sed tamen aliquos
etiam error conditionis de talibus non
impedit matrimonium. exponi ita sed opposito
sententie cetere que nisi sic consentiunt
matrimonium non impediet sicut non impedit
error qualitatis aut fortune et
hec opinio videtur esse bona. Sed
numquid hic ideo possit restitui de
errore qualitatis et fortune. Respondeo
quod sic non. Sed 29 q. ii. in principio

error autem partie decipitur. Nam pone
constitutos esse impedit matrimonium. Adde
quod etiam non posset statuere quod
talis error matrimonium impediret. Dicendum
autem quod hoc fit propter conditionem servitutis
matrimonium impediretur vel uxori redderet
quicquid accepit nomine dotis. Extra
de coniugio servorum proposuit. Scilicet error
libertinae conditionis vel ascripticiae
vel originariae impedit matrimonium.
Item quod non possit non. Et in. 29 q.
ii in principio quia omnes tales sunt
liberi licet ad quaedam opera pluribus
certis teneantur. Secundum Hostiensem. Dicendum
etiam quod si quis contrahat cum filia
liberate non solvitur matrimonium propter praetitam
servitutem unius si possit. Unde qui
ancillam matrimonium non fuit manumissam
ac extra de natis ex libero ventre in
decenus. Notandum etiam quod ratione
servitutis matrimonium solum non debet ad pe-
titionem mulieris si vir possit vendere
quod per prius eius conditionem sequebatur
secundum legem provinciae vel conditionem
patriae licet olim fuit servus tempore
tamen patriae mortis prohibebatur se rege-
bat et tamquam liber se condidit
testamentum et filius ipse postea per
x annos ut nomine proprio ut nomine
patris est passus continuam statuis
in mutare temporis et in favorem liberta-
tis est liber et matrimonium stabit extra
de coniugio servorum. Sed ut de hoc singulo hic
determino sufficient tamen quinque
ut dicatur ibidem. Vide per Hostiensem
tum dicit x an. probandi maiore vel
dicit secundum Hostiensem etiam quod sufficit quinque-
nnium quo ad hoc sed ne nunc sunt
partes conventionem parata sed determinari re
quirit super suo nomine quaestionem

notarii noluit mutare etc. C. de praescriptionibus
lo. temporis quae probabilitate li. Dum-
modo bona fide habent et inter praesentes
x annos inter absentes xx annos
dependatur ut ibidem. Ibi si. Supra non
quod puella habens liberam animam et
patrem suum debet sequi in temporibus con-
trahendi post voluntatem animi
quia patris 32 q. 2 c. 1 et hoc intelligitur
de honestate. Secundo de illo qui contrahit
ignoranter cum ancilla quia dominus
maritum mittit unde ipso est unde
cum iam ambo sunt. Item et maritum
minorem ignorat credens eum cetera
eam liberam fuisse tempore contractus matrimonii
credebat. Autem sit eam manu-
missam post contractum matrimonium et ea
fuisse servam tempore contracti matrimonii. Dicendum
primo. Eo. capitula carnis sequentibus
manumissionem probatio matrimonium non ratificat
secundum aliquos. Et adhuc liber quaeritur
ei ex primo consensu qui nullus fuit
et sibi non praeiudicat et hinc sententiae
sunt tamen. Goffredus Hostiensis. In sua summa
dicit quod de coniugio servorum ad idem.
Alii dicunt quod ipsa manumissa sta-
tim est matrimonium verum et sublatum est
impedimentum et haec sententia credit esse
verius. Vide per 2o. aut quamprimum
assensu matrimoniali aut fornicario. Dicendum
primo. Efficitur matrimonium ratum non propter consensum
quem praecessit ut nunc sunt sed propter novum
consensum tacitum quem cum verbis de praesenti
quem praecessat matrimonium facit. Dicendum 2o. modo
tum licet non sit matrimonium in quo dicit cer-
tamen secundum iudicium ecclesiae eo quod praesumitur
utiliorem consensum assumpsisse. Tertio modo si
quis liber ignoranter contrahat cum filia
servi et liberae matris secundum consuetudinem terrae
proles sequitur patrem extra de coniugio servorum
licet nequid matrimonium dirimere. Videtur

quod sit si consuetudo terre sit pre-
scripta ac quod de consuetudine speciali supra eo
sermone. Hostiensis. Secundo si quis liber cum
ancilla contrahat ignoranter et
illa durante ignorancia eius
contrahat cum alio sequente condicionem
eius numquid valet illud matrimonium primum.
Responsio quod sic, cum non fuit matrimonium
primum. Extra. de coniugio servorum. liber volens cum ancilla
matrimonium quam credebat esse liberam
tempore contractus [illegible] possit ab an-
cilla dimitti. Responsio inter liberos et
ancillam quam tempore contractus cre-
debat liberam nullum fuit matrimonium in
rei veritate quia licet valuit con-
sensus ex parte ancille non valuit
tamen ex parte liberi. Ad hoc enim
ut valeat matrimonium contractus requiritur
consensus mutuus et in cognita con-
dicione servitutis mea ipsa non con-
sentitur stare cum libero quod etiam est contra
minorem 29 q. 2 si quis ingenuus
virgo vero si contrahet matrimonium cum
alio tenet matrimonium tunc tamen fidei
promisse vir tenetur ei quia quamvis
tenetur ei quia quamvis tenetur servare
quod promittat libere maiore si
fidei servet vel iuramento et si spiritual
sit sine salutis detrimento unde con-
fessor debet ei denuo in eo consen-
tire cum eo remanere ac quo de eo
qui duxit in matrimonium et in et de qui-
bus admiras virgo si tamen pende-
te conpulsione cum alio contrahet
matrimonium primum tenet ut dicit Hosti-
ensis et Goffredus. Extra. de coniugio servorum matrimonium liberi
cum ancilla quam credebat liberam
ratificatur precepto sap. ca. tacens
Responsio aut eo tacens sequitur etiam
cognitionem servilis condicionis alterius

coniugis aut probabilem presumpcionem
aut levem suspicionem antecedit.
Si omnia illa antecedit non ratificat
matrimonium predictum quia ad hoc liberi consensus
et expressio consensus qui fuit nullus.
Si aut sequitur levis suspicio tunc
etiam non ratificat matrimonium predictum ti-
tubans enim pro ignorante habendus
est quod de quo modo supra supponit virgo.
Si aut sequitur probabilem presumpcionem
et discreta tunc distinguendo quia
aut illa carnalis illa commixtio facta
est ad preceptum ecclesie aut non. Si
non tunc aut facta est affectu maritali
aut fornicario. Si primo tunc dico
quod ratificat matrimonium quia presente con-
sensu denuo qui cum sua carnis
copula cum viro dormit quam pre-
cesserit matrimonium ratificasset nisi ali-
quis qui est servilis condicionis pro-
prius consensus presumitur recessisset. Si
aut facta affectu fornicario matrimonium
non ratificatur in consensu dico quod
rati presumitur primum iudicium ecclesie eo
quod presumeret in teriore consensu
denuo affuisse. Si aut liber cum
ancilla carnaliter copulatus est per
compulsionem ecclesie dicit quod illa
copula sibi non preiudicaret sed non
videtur quia vir dicat quia si car-
naliter commisceretur cum ea affectu
matrimoniali ratificaret quia non con-
sensu quod de quo modo supra supponit. Si
aut affectu fornicario mortaliter peccaret.
Si aut copula illa sequitur etiam
cognitionem in libero de servitute alterius
tunc primum omnis sive commisceat cum ea
per compulsionem ecclesie sive non ipso matrimonium
ratificat consensu dicit si illa commixtio
fiat affectu maritali si aut affectu
fornicario quamvis non ratificaret

in consensu di ratificaret tam per
iudicium ecclesie quam per carnis copulam dictam
hec ut extra de vtz lib' cum contraxisset cum
ancilla quam credebat liberam po-
sset ab ea licite alia quam per iudicium
ecclesie separari. Item contraxerunt
in facie ecclesie aut non. Si non contraxerunt
coram testibus per quos contractus potest
probari aut ita secrete quod nullo
modo potest probari. Si primo modo contraxerunt
per iudicium ecclesie separandi sunt quia
omnibus in rei veritate nichil sunt nichil
tamen ecclesie debet constare de impe-
dimento quo in forma iudicii con-
stituto probabit nichil nichil fuisse vin-
culo proinde causa probata potest
ab uxore prima separari per iudicium
ecclesie ut dictum est porro si nichil
fecerit hoc non est viij de quo
vide supra ti. xi ar. iij q extra de vtz
vir quo iudicio 2o et i. ti. 33 ar. ij
in principio. Si aut contraxerunt secundo modo
etiam per iudicium separandi sunt quia
contractum in abilium que probari po-
ssunt in medio ecclesie admodum ecclesie
debent resistere alias multe fraudes possent
committi in dimittendo uxores primas
falso eis obiciendo nota simulis
contractionis. Si aut non contraxerunt
2o non tenetur disponere circa quod
fama in eos est hoc in probabilis
posse dici quod non nisi per iudicium
ecclesie debet separari ad vitandum scan-
dalum. Si aut de hoc nulla penitus
est fama non video quare non possit
eam propria auctoritate dimittere si certus est
de eius simuli contractione hoc nec
extra de eo qui duxit in matrimonium quam polluit per adulterium ut
faciat simul ut per hoc dirimatur nichil
Item per legem secularem cum dicat
simultas superveniens non dirimit

ipsum nichil dirimeret. Sed si certus est
talis uxor dimitti non potest licet
uxor sit prima sed prius consensus pro sim
se fecit xxxiij q ij relatum extra de
deco qui movet coniugalibus questionem
contra uxorem et illa petente licite
petit sibi debitum ab eo reddi. Item non
debet ingerere sponte ei nec preiudicet
sibi si nichil aliquos tamen tenetur reddere
debitum exactus ab uxore et adhuc
est per ecclesiam compellendus. Nunc tamen sibi
preiudicatur exigere aut non debet tam-
quam non novit de quo si nichil non ex-
posuit ut etiam confessori in foro penitentie quod
nec exigere nec reddere debet etiam ad
mandat ecclesie licet per hoc excommunicetur
quia si eam alteri nubere cognosceret
iam uxor esset et ei preiudicium fieret.
Si aut alteri fornicatio mortaliter
peccaret et id petere non debet si nichil illo
aliquos et hoc 29 q ij ea admandat
ecclesie reddere potest sine preiudicio suo cum
non est certus de simuli contractione eius
licet credat inde aliquas presumptiones
et cognoscat ea in hoc casu in hoc
tamen consensu quam consensit in ea
ab initio non contionio. Secus si con-
stet de servitute uxoris quia tunc non
reddere debet non, sicut sine est sibi contra
de eo qui scit nullo audivit
conditionem aut sine videtur esse tenet. Hoc
non est in foro quod liber reddere et ex-
igere potest quicumque sit certus de simuli
contractione alterius coniugis propter dubium
eventum iudicii ar. ff de adulterio de inc-
certo quia iniqua in venit quod
dicat potius exequutor sententie quam
debitum reddere nisi redderet mortaliter
peccaret. Si queratur quo alteri co-
gnosceret eam dico quod coniugali non
tamquam liberam et non tamquam suam

sed tamen illam cum fructibus obtinet
et sic eveniens iudicium declarabit v-
¶ Utrum cogatur vel non redire etc. Et de-
videtur quod non non uxorem antequam non
debet eam relinquere propria temeritate
Hec opinio multum est probabilis
Pro eo etiam plurimum probatur ad pro-
positum casus extra de sponsalibus nostri qui-
dam quidem utrum liceat etc. quia ponitur
aliquid titulum primo ut patet in tercia
parte tertii glosa super c. Compromisit dicat
tamen patet quod si contra sententia se dictat
quod non sit eius uxor nullo modo
eam cognoscere debet et sic videtur
contingere prius dictum ¶ Queritur inde
de impedimento minorum servorum vel
dominorum et circa hoc queruntur plura
¶ Utrum servi et ancille possint matrimonium
contrahere sine consensu dominorum suorum
Pro eo secundum leges servus non potest matrimonium
contrahere unde secundum leges copulas servorum
contubernium vel concubina vocatur non
nuptias etc. Deinde sic et in utiles
nuptie cum ancillis secundum nos canones
ut patet de coniugio servorum c. i. servus contrahere
potest matrimonium etiam invito et contradicente
domino dando secundum seipsum suo coniugi tan-
tam potestatem in corpore suo quantam
sit secundum salvo iure domini sui unde non
minus debet debita et consueta servi-
cia dominorum prestare ¶ Secundo si quis
ducat ancillam in uxorem pro eo ancil-
la sit libera et deliberata voluntate
tollenda aut ad hoc non tamen quod
qui contraxerit cum ancilla sit [illegible]
[illegible] 29 q. 2 c. 2 et 29 di. si quis
iudicia et hoc non quia tunc coniunctio
esse nulla ut dicit in glosa ¶ Tertio si
eo tempore dominus servum aliquid in potestate
et uxor debitum petit cum potius
satisfaciet Pro eo si servus domino
sciente et volente vel saltem

promittente in matrimonium contraxerit debet
potius uxori satisfacere quia quod teneret
principaliter ut tenetur et concedere accessorium
extra viii di. quo iure xviii q. i si monachus
¶ Si autem domino ignorante vel con-
tradicente dicunt quidam quod debet domino
magis obedire nisi probabiliter uxor
fornicationis periculum timeat vel ma-
gnum preiudicium fiat quia vir cum
honore suo ad uxorem transiret
decere etiam super dicta dicit quod debita
et consueta servicia non minus debent
dominis suis exhiberi ¶ Alii non dicunt
quod uxori prius debitum reddat
cum postulat nisi vel saltem modicum
preiudicium domino fiat Quod glosa modi-
cam nisi forte dominus nimis amori
servi petat vel pateretur sine preiudicio
et in mora esset periculum Hoc optio
et habet in glosa super dicta et etiam glosa
aliter dicit quod in terris multa pe-
ricula corporalia dicunt sunt et in omnibus
actibus humanis sit periculum casus
imminens uxori impedimentum quod
quo debitum reddi non curaret servo
domini et alia huiusmodi quibus iuste et dis-
crete pensatis iudicari potuit cui sit
honor et terminus vel aut roman videtur
¶ Nota etiam quod si dominus ancillam tam-
quam liberam tradat alicui libero in uxorem
ei dedisse videtur libertatem unde stabit
matrimonium intercedens etiam si vir ignoraverit
eam ancillam fuisse in aut de imperio
quod si non abiuncto tollere se haberet et
gasset quod de coniugio servorum ad nuptias quidem
est etiam secundum glosa si dominus ancillam
tradat alicui in uxorem conscribendo dotem
quod in liberis feminis tantum fieri solet
¶ Secundo est quod si dominus indicat ser-
vum cum libera vel ancilla propria et libe-

contrahente et supplet seruus eius capit.
in libertate filii et ancilla ut l.
predicta seruum et l. goff. et hostien.
in summa. Respondeo si autem sit seruus unius
domini et uxor propria alterius domini Questio
nunquid debent domini illi debitum uxorum
coniugibus defraudari extra de coniu.
seruorum c. i. 2. 3. 4. 2. dicunt ut tamen
tales coniuges sint quod distrahendi
ut l. omnia utrumque iudicium l. pos.
fi ro. et goff. Respondeo si sunt domini
dispares regionum ita quod coniuges
illi mutuo cognoscere carnaliter se
non possunt Questio ut conueniat uera
fornicationis cogatur alter dominorum
per eorum alteri nolenti emere l. d.
quod si manus si q. l. 2. specialiter licet
goff. Respondeo si neuter dominorum emere
uelit Questio cogatur alterius uendere
in prouincia communi uel uenale ex-
ponat et si nullus emptor appa-
reat ecclesia emit l. iii. de seruitute
coniuges enim non separandi 32 q. 2
quos deus 27 q. 2 cum uelit licet goff.
Respondeo si dominus uelit seruum suum alienum
cum ducto in partes longinquas et re-
motas Questio alia non extra de coniu.
seruorum conspicit quod licet facere posset
et uxor eum sequi tenetur et si libera
sit et si tho. sicut in glosa ibidem licet
contrarius est uerba cum seruus contrahit cum
libera sciente. alii dicunt quod uenditio
talis est prohibenda de qua utrumque
iudici possunt de l. iii. de seruitute
extra de decimis l. ult. interest enim
rei publice expedit rei publice ne quis
re sua male utatur Institut. de his
qui sui uel alieni iuris sunt l. ult.
seruus suus est b. extra de coniu. seru. c.
i et tho. et ray. et hostien. ibidem

et hostien. et in summa si uiri iudeorum christianos
ad deuitationem seruitutis christiani possessionis
suo cogere debet extra de off. presec. iur.
l. quod autem seruum tho. in glosa sicut licet
sunt cum ambo sint serui eiusdem non
distinguunt quod si seruus et ancilla con-
trahat dominus et non si dominus indigeat
potest eos sciente et si non potest eos
uendere in terra propria pure si non inuenit
iustum emptorem intra propria potest uendere
in aliena si tamen eos possit uendere
in terra propria tenere alioquin manifeste
inuenitur coniugi eius et abutetur re
propria in preiudicium alienum Si non consentiat
domus consentientibus non potest uendi alter
eorum absque eorum preiudicio coniugis et
si alter uendat alter debet compelli quod
redimat uel non eum emere uel ancille
binas dare quod uir sequatur et
quia pure est bonum et ecclesie eo .iiii. q.
scoto dicit quod si dominus in iudeis contra-
hunt licet eis illos mittere uel uendere
si uoluit sicut prius eis licebat quod
illi sunt contrahendo non potuit in aliquo
derogare seruituti Sed nunquid uxor debet
sequi uirum si gentilibus uenditur Questio
dominus prius non debet eum uendere genti-
libus quia est in periculum fidei si tamen
de facto uendat si uxorem non timeat
periculum perditionis quod sit in continentia [illegible]
di uel alterius alterius fornicatoris potest
et debet sequi uirum si uir uide quo
possit eum sequi pure fidei periculo aut
aliquo alio modo periculi licet bonum quod
si non sequatur eum nunquid dicere uirum
Questio licet consilio de facto dicatur non
tamen dicit unum quia ad uinculum
aut impetret quam cum tali sciens con-
traxit sit tamen dominus cogi ut uendat
emptori bonas conditiones assentiri non

graues et honestas unius quam pe-
¶ Sequitur decimo unde scilicet utrum seruus
minorum suscipiente possit et circa hoc
queruntur plura scilicet utrum vir in seruum se
vendere possit alia uxore nolente
Dico quod vir et uxor pari potestate est in hiis
que pertinent ad redditionem debiti car-
nalis in omnibus aliis et pro in inferiori sunt
est quod saluo iure uxoris etiam si dis-
pensat dote se potest in seruitutem alterius
ut per hoc minorem det solum ut quasi
ad vinculum quia erat hinc contractum
ut quo ad thorum quamuis seruitus sequens
est acquisitus saluo iure mulieris unde
domino aliquid precipiente et uxori debitum
petenti eadem hora magis debet uxori
obedire quam domino ¶ Si non uxor consentiat
tunc pleno iure tenetur in dominum alterius
sed perdidit hec bona ¶ Sed intelligendum quod
venditioni minime consentit uxor sit tempore
ancilla Dico quod non seruus eius minime
dimittitur ut etiam dominus eius possit eum
occupare quando uxor nollet sed debitum
reddere nisi fornicationis probabiliter periculum
immineret aut etiam ultra aliena possit
vendere hec pe ¶ utrum uxor possit se
vendere viro nolente Dico non quia licet
vir et uxor quo ad carnale debitum
ad paria iudicentur quo tamen quo ad
regimine domus et familie et uxoris etiam
seruus super addita vir est caput uxoris
et non econtra et ideo eam corrigere debet
et econtra hec tamen ¶ Sequitur unde de
quarto scilicet de prole seruorum et circa hoc
queruntur plura scilicet cuius parentis conditionem
debet partus sequi Dico quod debet sequi
conditionem matris de iure quam statutum ad
libertatem et seruitutem et hinc contra-
dicit lex diuina ut patet exodi xxi quod
decreta ex libito venit et ulterius ro
seruus est quia in dicto plebs ro et aliorum
et viii. matres plus magis amant
eos filiorum et plus laborant in
generatione eorum et etiam quia sunt filii
eorum quam patres et ut lex xv decreta-
libus in generatione administrat totius
substantie corporis unde seruitus autem et libertas
sunt conditiones que maxime recipiunt
corpus magis etiam imitandum est etiam
quia in etiam generans etiam est ut natura
attribuantur proli conditiones parentis
ipsam magis diliget et qui in eius
generatione plus laborant ¶ Ex consuetudine
tamen specialium aliquarum terrarum partus sequitur
parentem deterioris conditionis siue sit pater
siue sit mater non tamen sit partus pacti
unde pater se in seruum vendidit uxore
nolente xxxii q ii ubi in de quam partus
sequitur deteriorem conditionem sed hoc
intelligitur secundum consuetudinem lumbardie sed
lex romana aliud tenet ¶ de rei ven-
ditis partus sequitur glo deterior est ¶ femina quod
quod seruus non ore diluas nigro et hic
ad quod ut est quod si sumit aliquo momento
in ventre libero liber nascetur ff de statu
ho. vel seruorum ¶ Si autem utroque parentes se-
ruilis conditionis est quod sunt diuersorum
dominorum sit dispositio liberorum secundum iura sunt
plures sunt et si unus est tantum iste
dominus parens quod proles remanebit
recompensabit ille domino parenti iustum
precium etiam et quantum eo domino sunt omnibus
ut autem minoribus et maioribus partus
sequitur prolem ¶ decimo licet eos et
hic in tantum est vim quod de deceptione
acceptus sed non nata conditionem sequitur
prius ibidem l vi ¶ utrum pater possit ven-
dere prolem uxore in vita Dico filii non
debet ut non potest vendi sine culpa in pau-
pertate sine iustitia et famulus quando quo

tam uxo deb ꝯsentire quod si i ali
quo casu velit no pt vende uel alie
nare dotem uxoris. Contrarius sit dns dos
sit in ꝯposito. Secundo aut in tpe necess
et famis vendit possunt probatur
p illud quod nemo v licet bon pt
aut pat vende filium in necessitate uel c
pmo a filio vende uel acquirendi ad
emptori reddito sit i ꝯtinuis C de
patribus qui fi. l. di. l. ii. et multo
forcius pignori obligare ff de regu
iuris no debet c quod plus est etc.
Sed incipiendo sit ferus sic f ac cu q
cu fine debet ac C prima de man l
i. uel i do cau pt filium vende quia
l prohibz q. ꝯtinuar iust in cau pdco
ius aut quod hic quod no pt quia
uel licet ho ei hoc ꝯcedit uel fz filium
in ptate sint pt licet hoc. Tercio
aliquis possit se ipsum vende. Ratio q
est empco vel vendico ad obsequi
ꝯtinuum et ad fructum diuini. Diuino aut
fructo no repugnat obsequium hois
sine fructu corporalis sed fructus spiritualis
quod est fructus pcti. Et ideo q quia
fideles redempti sunt et dei templa
facti sunt no pnt se vende ut fam
mala pnt tam se vende ad obsequia
licet bon. De impedimento voti continen

de Titulo xvi.

Deinde ꝯpendendum de impedimento
voti ꝯtinencie. Circa hoc quintu
plicia sz vtz minorum impediatur p con
tinere vot. Ratio duplex est votum sz
simplex et solempne et pntz q impe
dit minorem ꝯtrahendum a non aut
dirimitur iam ꝯtractum p votum simplex sz
solempne sic ex quo clericus vel no. ꝯpul
int et c nupcis et c i pmate et
dignitatibus licet co xxvii q i ii p9
audiret no ius ꝯtractum p9 votum
no tenet usqz ad c hiis auctoribus

ibi no allegatur ad ꝯtrarium vsqz ad q
uelt. et dimittitur co insoluta tamen
soluitur xxvii di. q ult. ita sz quod
p c intellm de voto solempni. alia
de simpli et est opinio pdicta quasi
omnibus theologorum et canonistarum vn
in ea sunt Jo. et gracius xxvii di.
C ult. et c uel tenuerunt eam cau
bon pc. tho et rich. Sed no ꝯtrariu
sensit vn filium cu in ullo cau est
ius post pfessionem ꝯtinuere vot quo ad
deum ut vertat. Sed ex quo quia clericus nupsit
et h sed dcm. Sed tercius uir c tu b
no est assenciendum in hac pte. Ratio
aut qz vot solempne ne simplex ius
dirimit ꝯtract est fauor scoti et ho
quid qd dicat cu est quia eciam illu
minat uonietem solempnit no at vone
tes simplr et hic vot fauor scoti quia
ille se possunt i ptate ecclie ꝯtinuum
ad ꝯtinuendum ille no no quia non se
possunt in man dei eciam b ꝯpulit qd
no ꝯtrahat ne ꝯtra vot veniat q si
ꝯtraueniat relinquitur cu iudicio dei no
eni eciam oia mala pnt nec eciam
p hinde ff penas i iugit et forte
maius malu sequitur ꝯpullatio talium
quia sequitur ex ꝯtrario. Sed h hoc videtur
excep. auctas pp i voto sunt i ma
iecto ex decima uel uiciens q si vn
pp reddit p ꝯstaz quarda psonas
i hiles aduenientiam p pupillus maior
in fauore no pt nomine p hinc ꝯstone
ecclie qui tamen pt mortaliter peccare
ex de dilec pri go multo forcius pt
ut vouentes distinguere et diffinire
quod si solempniter vouens ꝯtrahat
ius no tenet et si simplr vouentes
ꝯtrahat tenent nam statuta eccla hac
mater in ullis sunt posita et dependet
ex voluntate sola. Sed cum vera uel

naturalem ponem etiam comparare vellet
post statuetur quod votum simplex di-
rimet matrimonium quia cognitio legalis et
spiritualis habet et plura alia de iure in-
hostiensis ti. qui cle. vel vo. Sed obviatur quia
contra clericus iste extra qui cle. vel vo. c. rursus ait
dicit non minus obligat votum simplex quam
solempne secundum deum illud non dirimit matrimonium
iam contractum ut solempne dirimet Responsio
verum illud verum est in hiis que spectant
ad deum ut est separatio a deo per peccatum
mortale quia mortaliter peccat fran-
gens votum simplex sicut solempne licet
iste gravius ut supra comparatio in genere
non in determinata reatus qualitatis
sed quo ad matrimonium per quod homo hic ob-
ligatur non oportet quod sit equalis obligatio-
nis etiam in genere quia ad obligat
votum simplex hec tho. vel intelligas
quod minus obligat etc. quia absolute
equaliter comparanda sunt vel glo. ex-
ponit non minus i. non minori tempore
quia utrumque impeditum obligat Queritur
si simplex votum finaliter prima in porta
determinationis intrando extra qui cle.
vel non vo. hec goff. et host.
Queritur si quis intrauit aliquam ante
in uxorem et postea venit continuere
Responsio secundum goff et host preualet intrauit
quod preceptum votum ad hoc attendit
extra de sponsa duorum sicut contingit in
duobus intrauit primus preualet cum
quia utrumque est licitus Unde si prius fidem
data contrahendo votum emittat a
mulier quia votum eius non est omnino
obligatorium nisi quatenus fidem dederat viro
contrahente datur mulieri licentia contra-
hendi extra qui cle. vel non vo. rursus sit
tamen et aliter hoc c. veniens intelligi-
tur de separatione sponsione extra sicut supra contra
tunc non sit mulier illa ne decius in-
contingat datur ei licentia nubendi in
deo ab ecclesia i. creditur non negata

et quod si contraxerit matrimonium tenebit et
imponitur ei penitentia de fide mentita. Vel
potest dici quod ibi dispensat papa ex certa
scientia tamen papa ante turbationem quia quodam
modo perdita iam illa votum emisit tamen
quia hoc non fecit cum suspiratione sed
in fraudem sponsi ut sic abeo dimitti
posset cum papa maius periculum vitandum
quia fornicationem committere dicebat quod potius
se intermitteret. Ad hoc extra de spon-
sionibus potest etiam intelligi quod uxor
iam contraxerat non viuit ibi de fide
mentita et oppone illud matrimonium i. matrimonium
contractum tenebit i.e. nisi i. quo voluntatem
libertatem probandi vel etiam solempnizandi
et publice disponendi extra de clan. de-
spon. c. i. et sic plana est decre. quia
cum votum simplex fuit minus contractum
tenuerit licet contrahere non debuit et
hec intellectus magis placet hostiensis hec
omnia habes de hoc inde supra ti. qualiter
sponsalia possunt dissolui in 4o. can.
Utrum contrahens post simplex continentie
votum peccet mortaliter si tunc reddit
debitum Responsio non obligatur quibus efficaciter
per matrimonium ad reddendum carnale debitum pa-
rte ante minorem comparatum potest eligere
non solum et non prima inter reddente
mortaliter peccat cum contraxit post
simplex continentie votum sed alius magis
quia est minorem iam comparatum tenetur
reddere ut peccat quia quod erat in
voluntate sua est sibi in necessitate
hoc tamen debet facere cum dolore quia
per culpa suam venit in necessitate ita
debet autem reddere sive uxor expresse pe-
tat sive interpretative sive tacite et
propter secundum timet ei de periculo castitatis
hec ray. Utrum sic contrahens debitum
possit petere sine peccato Responsio quod non
quia cum vinculo minus non obligat
ad debitum petendum secundum reg. et

tho. Cerimonia tamen dicit quod ut
pete. ne minus licentiosi reddatur
in eam uxor petenti sed si ree
in spiritualis habitur tunc est redde debitum
uxori petenti intemptante hec de
tho. Item si contrahens uxore
mortua contrahe potuit tamen casum Responsio
quo adeo in quibus non est factus in-
potens servare continere votum vel post
ordinacionem ad hoc ut matrimonium contractum
ad servandum ipse quod mortua uxore
tenetur totaliter continere hec tho. Item quod
si de nouo emit propter continentiam post
capitulum contrahant matrimonium Responsio go
xxvii q. i. Decernimus dicit quod matrimonium
non tenet quia nemo petere posset
Aliqui non dicunt quod tenet ista
quod si vnus eorum alio inuente
fo contrahat matrimonium tamen non tenet
manebunt igitur coniuges tamen consorti-
tio sequestrato Item si vir con-
tinentiam voueat et mulier hec nescia-
at inibit ei sine culpa xxvii q. ii
nos nouimus et Ex hoc tanquam
ex contrario sequitur quod si mulier
vot eius sciret consentiendo scienter
mortaliter peccaret Item quod si is qui
simplex votum emisit nec equalis uxorem
possit contrahe matrimonium Responsio secundum
quod non. Item quod si dicatur si con-
traxerit numquam tenebit non tamen
quia si videatur non nectere si in-
dam sit occasionem ei contrahendi
et si quis mortaliter peccandi go
tacendo xxvi q. ii. nec quis dicatur
bitur secundum quosdam Sed contra
secundum Gaufredum videtur quod ipse statuendo
quod si talis contrahat matrimonium teneat
mortaliter peccauit qui non tamen

consensit secundum auctorem et sanctitatem
dispensare non tamen intendit in hoc
casu absoluto dispensare. Item tamen
quod si videat quod non potest continere
propter magis periculum vitandum possum
sic vide tenebit sed de consilio
meo tenebis quia si contraxeris mor-
taliter peccabis ergo qui est nouicius
prius tamen dicitur est tutius hostiensis
Item quod si ingressus est de uiue licet
ingredi assumpta religione sed si
uoce ingredi laicum post egressu
prius et ante ingressu hec contrahat
matrimonium numquid tenebit Responsio Gauf-
fredus dicit quod non quia et si habitus se-
non solempnizat votum tamen ad reli-
gionem assumpta solempnizat tamen
ingressus tamen ad religionem in quantum
assumpsit intendens absolute inui-
tare intrare et non habitu assumpsit
Item quod queras tunc nouitius cum matri
Responsio nullus nisi et in ipsa domo ut
quis esse professus et est reli-
giosus xxviii q. i. de viduis sicut
in hiis que remittat spatium nisi
cum est sponsus et tamen sponsus secundum hoc
ut intelligi ergo de regulari non
solum nam sanctimus professio facta
infra annum non astringat professum
religioni tamen speciali constitutione pro-
hibite in pena recipientium contra
preceptum ipse astringit tamen religionem
ingressus dum quis exposuit seculo et
beneficio ipsius et ergo de vi statuis
et nec non solum remittat et habitum
induit religionis. De Consan-
guinitate Titulus xviii.

Postea considerandum de cognatione
est aut cognatio triplex scilicet
carnalis spiritualis et legalis

pmo cplendum de cognatione carnali
que reliquas duas naturaliter precedit
Dicitur autem consanguinitas et tractatus
sic quia plura sunt narranda et que-
renda Sciendum autem quod consanguinitas
est vinculum personarum ab eadem
stipite descendentium carnali pro
pagatione tractat Stipes autem
notatur persona a qua plures descen-
dunt distinguitur autem consanguini-
tas per lineas Linea autem est or
dinata collectio personarum consangui-
nitate coniunctarum ab eodem stipite
descendentium diversos gradus continens
Est autem quedam linea ascendentium
quedam descendentium quedam transversalium
xxxv q v primo gradu quelibet non
harum linearum distinguitur per gradus
principaliter cum harum sint plures et
diverse persone que i inter distantes
diversimode quarum unus ab alia dista-
ntia determinata gradus dicitur qui sic
describi solet Gradus est habitudo
distantium personarum qua cognoscitur
quota generationis distantia due
persone distant inter se et colligitur hec
distinctio ex de consanguinitate consobrinis et
c quod dilecto Sed in prima linea computantur
gradus ita scilicet pater et mater avus
et avia et proavus et proavia attavus
et attavia Sed 2am sunt filius et filia
nepos et neptis abnepos et ab-
neptis sed 2am sunt duo fratres filii
duorum fratrum qui dicuntur patrueles a
filii duarum sororum qui dicuntur consobrini
quasi consobrini nepos duorum fratrum 2
sunt due linee descendentium una facit
transversalium et filii duorum fratrum attinet
sibi linea linea transversalia et quilibet
eorum descendit ab avo quod et sibi
est intelligendum de aliis Et nota

quod tripex est divisio fratrum scilicet germani
qui ex eodem patre et eadem matre sunt
nati consanguinei qui tantum ex eodem
patre et uterini qui tantum ex eadem
matre hec ex de consanguinitate tanti nos c
quod de 1o sunt gradus computandi
et distinguendi tantum in dicto c tria
nos Arbor autem collectio personarum ordinata
secundum eandem diversitatem habitudinis linea
dicitur qua a patre filius et ab illo
alius filius et ab 1o alius filius et
sic deinceps Sciendum autem quod predicta
distinctio gradus est secundum iura canonica
non civile sunt cum sunt canones
frater et soror faciunt unum gradum sed 2um
leges faciunt duos qua illa habitudo
que est fratris ad sororem non est illa
eadem que est sororis ad fratrem unde
secundum dictum 2o inter eos ex c fraternitatis que
est in uno fratre respectu alterius non est fra-
ternitas que est in alio respectu eius ca-
nones autem istas duas habitudines
accipiunt pro uno gradu et ideo non
talis gradus inter canones et le-
ges Sunt hic quedam regule notande
utiles ad sciendum quoto gradu quis
attinet alteri Prima est que persona addita
persone per carnis propagationem addit gradum
Secunda ad quot sunt persone de quibus
agitur computatis intermediis una minus
tot sunt gradus unde persone sunt quinque
persone quatuor sunt gradus ut persona
una subducatur et ille due locum habent
in linea descendenti Tertia regula est quod
quoto gradu descendentes a stipite
distant inter se quoto distat a stipite
unde nepos ex uno filio et pronepos
ex altero filio distant a se in secundo
gradu ex una parte et in tertio ex altera
gradus tamen ubi utriusque in linea

descendente quia inequali ut frater
a patre distat in primo gradu duo fratres
inter se attinent sibi in primo gradu et
tamen plus attinet filius patri quam
frater fratri. Similiter filius filii autem duorum
fratrum attinet avo in gradu 2o filii
autem duorum fratrum attinent sibi in gradu
2o et tamen filius filii magis attinet
avo quam filii duorum fratrum inter se. Vi-
des ergo quod iidem gradus consanguinitatis
in linea descendente est fortius vin-
culum quam inequali inequali.
Tertia regula est quod qui plures distat
inequaliter a stipite ut si una in quarto
gradu et alia in quinto gradu consangui-
nitas debet computari secundum gradum magis
remotum a stipite. Quod de consanguinitate
tertium ult. sequitur autem ratio est quia ratio
consanguinitatis inter aliquos in linea trans-
versali oritur sicut ab illa que est de
stipite unde plus vim et ideo cum
igitur omnis consanguinitas descendit
inde necessaria est ratio in linea trans-
versali unus non potest esse propinquior alteri
quam stipiti et hec regulam et prece-
dens locum habent in linea collaterali de
tamen quod de consanguinitate quod dictum
quod hic gradus consanguinitatis computari
debeat a remotiori tamen si propinquitudo
est alicubi computari propinquiori est
standum propinquitudini quam standum est cui
dandum. Quarta regula est quod
quoto gradu distat aliquis primo
a communi stipite toto gradu distat
a quolibet descendentium ab eo et hoc est
verum solum usque ad equalem gradum.
Unde pronepos eius sicut 3o gradu
distat ab eo ita ab omnibus descenden-
tibus ab eodem usque ad tertium gradum
sed plus distat ab illis qui descen-
dunt tertium gradum. Quod de consanguinitate

tertium ult. et has regulas ponit Goff-
redus. Nota est quod gentiles duxit
quam patrem et matrem tertium quod videlicet
quam fratrem et sororem ponit tertium ut
... vii et vide quam secundum
assignationem videlicet sit in gradu lege
fratrum alia sit in 2o. Sed utrum consanguinitas
prestet impedimentum matrimonio. Ho consan-
guinitas matrimonium impedit in aliquo gradu
propter dictamen legis nature in aliquo gradu
ex dictamine legis divine in aliquo gradu
ex dictamine propter statutum ecclesie propter
dictamen legis nature impedit matrimonium
filie ut dictum est. Genesis et relinquet
homo patrem et matrem et adherebit
uxori sue vim et apud omnes sic tempore
observatum est ut filius matri vel filia
patri non iungatur. Primus cum naturale
dictat maiore reverentia debere paren-
tibus quam coniugibus et dicta non possunt
debent tractare turpiter parentes sicut se
contractant coniuges. Magis tamen est contra
ius naturale matrimonium filii cum matre quam
filii cum patre quia uxor esse non potest
recta. Contra autem ius naturale est ut filius
matrem teneat subiectam viri et quedam
animalia bruta abhorrent coitum cum
matre sua quando cognoscunt eam esse
matrem suam quod patet per illud quod narrat
Plinius viii de animalibus de camelo qui
cum saltasset super matrem suam cooptatam
postquam recognovit esse matrem suam inter-
fecit in generatorem. Narrat etiam de
equo qui cum saltasset super matrem suam
et eam recognovisset postquam discoopiri-
batur fugit et precipitavit se de alto et mor-
tuus est. Ex dictamine legis divine
prohibentur matrimonia copulari consanguineorum
in primo gradu et secundo ut patet Levitici xviii
cuius ratio est ut si possent matrimonialiter
copulari daretur incentivum luxurie eo
quod tales persone frequenter solent

in eadem domo habitare / pro statutum
ecclesie prohibetur matrimonialiter copulari
consanguinei etiam in 3o et in 4o gradu
quia utpote qui tunc conveniunt inter ho-
mines satis durare amicitia per consan-
guinitatem naturale vinculum et post illum
gradum credit eos c[?] posse copulari
ad amicitiam quasi fugientem revocantes
non sic caritas inter homines dilatare
eo quod quilibet ad consanguineos sic con-
iugium ulterius affinitatis sic qui non sine
dispensatione contraxerunt contra pro
hibito nulla longinquitate defen-
dendi minuitur amorum quod in difor-
mitas temporis non minuit sed auget
peccatum contra decretum consanguinitatem non debet
¶ Utrum aliquis tamen stare possit a stipite
quod licite posset cum eo contrahere Ostiensis
quod non quia ratio naturalis dictat quod
ordo naturalis generationis debet procedere non
retrocedere quod aliquo modo fieret si ab
illo aliqua generetur pro stipiti in car-
nalis ope generationis naturalis et ma-
iore reverentia debet homo illi a quo
essendi suscepit initium generatione naturali
licet mediante quod debet cuilibet ar-
misit. deinde c. uteas xxxv q in
progenie et hec est opinio vicentii et ype
hu. et ho. et azo in l. que habetur
C. de impuberis nevi / Ostiensis tamen dicit quod
nec in linea descendentium impedit
matrimonium consanguinitas nisi usque ad quotum
gradum usque ad quotum impedit in
linea transversali Bernardus autem quod hec
consanguinitas quo ad matrimonium impediendum
minime non extenditur nunc ultra quartum
gradum nec olim extendebatur ultra septimum
quantum tamen ad ius succedendi in he-
reditate extenditur usque ad quantum gradum
legalem xxxv q v ad sedem ff. goff
¶ Quando sic contingit habent duo viri quorum
distat a stipite in x gradu alter in

ix Ostiensis nunc tenet quia attinet sibi
in uno gradu ut patet per tertiam regulam
supra positam et idem est dicendum in uno
vel 3o vel viio ¶ Sed inquit idem
erit in vo et i Ostiensis glosa dicit quod
non et sic ille qui distat a stipite
in vo gradu contrahere non potest cum
filia stipitis sicut nec posset cum
stipite ut dictum est supra idem dicit
in vio et viio gradu et sic de aliis
in infinitum et sic cum quibus non potest
contrahere stipes nec eius filius et e
converso frater cum qua filia et stipes
una caro esse probatur adeo quod
frater aliquos inter eos non est gradus
ego autem credo contrarium quod illius
alius doctor innuitur excipere
primum gradum nec hoc per textum habetur patet
ad hoc nota quod sibi dicit de cognatione
spirituali supra eo quod forte dixisset
quod in aliquo per consuetudinem ecclesie
illud esset magnum scandalum et hor-
ror quod aliquis contraheret in vo gradu
illud non tolleraretur non obstante
constitutione illa extra de consanguinitate non
debet quia propter scandalum multa contra
ius admittuntur ergo multo fortius
in aliqua alia non prohibere videtur etc.
in dicto c. supra eo quod consuetudo
non preiudicat nisi sit per papam ap-
probata in corpus iuris redacta
item dicit inter quod consuetudo per papam
approbata sit impedimentum reddere
et removere in hiis in quibus papa po-
sset ut in gradibus in constitutione canonica
prohibitis et pluribus etc. extra de consan-
guinitate et secus in prohibitis lege
divina in quibus loquitur materia contra
consuetudo nisi expresse per papam

reprobat nō contrariat cō d' consāg
quod sup' seqⁿˢ de hoc etiā vide
in sequenti titulo infra. Illud quod
īz int' quas psonas etc̄ et dt
ut ī p̄uz. Papa dispensare possit
in gradibus prohibitis potest s-
quadam ut cō de resti. spo. litas
inglo ī et solus ppa hoc patet
ut cō de consang.te quia ita Sed
nunquam posset dispensare etiam in
ho gradu indictu' quod nō cz
leuit. xviij dz turpitudines sororis
tue et filie eius nō reuelabis
filia filij eius et filia filie nō
sumes / et sic 2ª gradus ī consāg.te
et affinitate prohibitus esse vi'
Sed contr' cō de diuor gaudeo
dz qd' si pagani contraxerint ī ho
gradu post fidem receptā dent
ī simul manere Arto ī leuit. prohi-
betur 2ª gradus ī descendentibus
et nō collateralibus vn' ī ho colla-
terali posset etiā dispensare ut
hic inglo supradicta / nota qd sicut
inglo supradictum ī gaudeo ī lege
ꝑfectis erat 2ª gradus nō tamen
omnis erat cum prohibite iste p̄ue
ut hic leuit. xviij sz int' nouerca
soror neptis amita matertera vxor
patrui vxor p̄ris fr̄is nurus
soror vxoris filia priuigna et filia
priuigni et filia priuigne. Utrum
committatur ī testus in v° gradu Arto
nō quia qd incestus committatur hoc
nō procedit coniunctio continus sed ex
constitucione ecclie que statuit ī te-
stuosi fore coitu cor' q attinent
sibi usque ad q'ᵗᵘᵐ gradum hec gressi
Vtrum infideles qui contraxerunt in
gradu prohibito sunt separandi post
quam sunt ad fidem conuersi

Arto si contraxerint ī gradu prohibito
iure natiue vel diuino nunquam uni?
inter eos. omnis eni prohibitio diuine et
se natiue et eo. post graciam conuertuntur
ad fidem sunt separandi. Si ī at contr'
xerint in gradu prohibito ab ecclia
tantum statuta ecclie nō extendunt se
ad infideles qui nunquam bapti fuerunt
sum sunt nunquam inter eos contract' et io
post conuersionem eor' ad fidem non
separandi cō de consang. de ī fidelibus

De Cognatione spiriali Titu. xviij

Deinde considerandum de cognacione
spiriali et circa hec querit' pla
īz vtz cognatio spiritualis sit et qd sit
Arto sicut p carnalē generatoz accipit
homo esse natiue vnū consistit quoddā
vinculum addentes illud esse ita ī
regeneratione spirituali accipit ee gre
vnū et contrahit quoddā vinculum
ad ipos dantes sicut aut quo ad
esse natiue dantes sunt p̄r et mr
sic quo ad esse gre eius psona gerit
qui patrinum regeneratoris tribuit et
etiā eius psona gerit qui p'mum te-
net et recipiendum patrinum vnū sicut
ī regeneracione carnali contrahit cognatio
carnalis ex parte p̄ris et matris ita
ī regeneracione spirituali cognatio spiritualis
ex parte dantis patrinum et tenentis
p'mum xxx q ī omis cō e c nū
vnū spiritualis cognatio est quedā pro
pinquitas psonarum proveniens ex sa-
cramenti donatione vel ad illud tenente
Vtrum cognatio spiritualis impediat m̄rij
Arto aut sicut impedit m̄rij et sic in
pedit ipum quo ad essentiam m̄rij impe
dit m̄rij contrahendum et dirimit iā con-
tractum xxx q ī c ī nisi cō c. ueies
aut sequitur et sic nō impedit quo
ad essentiā impedit tamen quasi quo
ad exactione debiti carnalis. aut
cum contrahitur copulantur ut quando vir

suscepit seu baptizat in articulo
necessitatis filium proprium nisi fiat non pro sed
pro contingens et tunc non impeditur exigere
et reddere debitum xxx q. i. ad limina
aut prius necessitate aut ex quo per errorem
vel per ignoranciam et tunc eciam non in pe-
ditur sed adhibuit diligenciam ext. e. si
vir. aut per fraudem prius maliciam
quia sic minime impeditur et tunc quia
fraus nemini patrocinari debet ut in
dicto c. si vir fraudulentus impeditur
exigere non reddere licet bonum tamen pe-
nitere et hoc est q. i. nosse. sed non ext. e.
si vir et hostiensis dicit quod cum non in-
veniatur prohibitum quod talis fraudulentus
non exigat debitum non est prohibendus
petere debitum ab uxore si non possit in-
duci quod continuat ad debiti peticionem. Hostiensis
autem dicit ext. de eo qui cognovit consan-
guineam uxoris quod non potest continere debitum
eciam potest petere tamen eciam possit contrahere
et eciam idem hostiensis ext. e. si vir quod si
uterque fraudulentus fuit. et malam
fidem habuit fuit tamen cum neuter debet debitum
exigere neuter subtrahere licet uterque me-
lius faceret si continenciam voveret et profiteretur
et licet hostiensis dicat e. sed parum videtur allegari
cum [illegible] dicit quod si uterque suscepit pro-
priumque filium de sacro fonte ne-
uter mere pro privatur unde neuter petere
potest et si petat alter alteri reddere non
tenetur. Ex quibus causis contrahitur
cognacio spiritualis. Quarto quod contrahitur ex tribus
tantum ut notatur magistrum. seu in. l. di-
xon. s. baptismo confirmacione et cathecismo
ut habetur in c. quamvis. ut in tercia
cognacione per quam contrahitur cognacio carnalis
sunt 3o ad generacionem disposicio que est
seminum commixtione et illa cognacio que est
in fine creacionis et huius cognacionis ma-
nifestacio que est per natalitatem confor-
mitatem regeneracione spirituali tria sunt
considerata scilicet disposicio ad regeneracionem

que est per cathecismum et ipsa regeneracio
spiritualis que est per baptismum et eius ma-
nifestacio que est per confirmacionem sacramentum
per quod homo fidelis ad publicam
fidei confessionem exponitur. Cum baptismo autem
et confirmacione contrahitur ita forte vinculum
cognacionis spiritualis quod impedit matrimonium
contrahendum et dirimit cum contractum.
Sed quia in cathecismo non est nisi quedam
disposicio ad regeneracionem et videtur causam re-
spicere sunt spiritualia ad unionem non ibi
contrahitur cognacio spiritualis ita debilis
quod vix impedit matrimonium contrahendum
et post post contracta nullo est propter
hoc dirimendum ext. e. contracto xxx q.
i. si quis tunc per dete prius thecogi
non autem forte huius principalis est
quia illo cognacio spiritualis non contrahitur
in cathecismo. sed eius aliqua debilis si-
militudo sunt enim cum baptismus nullum
aliud sacramentum suscipi potest ita ut nulla co-
gnacio spiritualis sit. autem et sed in dicto
c. contracto contradicit quod cathecismus
impedit et dirimit matrimonium si quis teneat
in toto cathecismus. Hostiensis non dicit quod
prima opinio videtur sed racionabilior propter
autem discensionem propterea papa Bonifacius
removit dum prima opinionem approbavit
ext. in c. per cathecismum. Item quia per quas
cognacio spiritualis contrahitur. Quarto co-
gnatorum 3es sunt species scilicet paternitas co-
paternitas fraternitas. paternitas contrahitur
inter regeneratum et regenerantem. regenerantem
dico sunt prius in ministrando sacramentum
prius intervenendo sacramentum si tamen ministrat
vel tenens sunt baptizati aliter non quia
omnium sacramentorum cognacionem spiritualium
que per sacramentum contrahitur baptismus
est fundamentum ext. de presbitero non baptizato
c. i. Compaternitas autem contrahitur inter
regenerantem et generantem tamen ut sacramentum
ministrans quam tenens illum q

generatur efficiuntur compatres vel commatres
patris carnalis illius qui generatur et
similiter contrahitur spiritualis cognationis ad uxorem
coniugis alio mediante alii non. Si enim
alter coniugum inter quos consummatum est matrimonium
suscepit filium de sacro fonte vel tenuit
in confirmatione alter coniux efficitur compater
parentis carnalis illius qui generatur
extra c. martinus vi c. ne d. xxx q. i.
si quis unus eorum. quia ut in decreto
dicitur vir et mulier effecti sunt una caro per matrimonium
consummatum. si tamen alter coniux non esset
baptizatus si suscepisset ad eum cognatio spiritualis
quia non esset capax eius ut patet
expipdoas. Si autem efficiuntur una caro
aliquando per fornicationem copulam non propter
hoc contrahitur compaternitas ab uno in alium
quia propter parte carnalem non con-
trahitur spiritualis cognatio secundum Richardum
rod. quod tamen non dicit et sic Tho-
mas quod cognatio spiritualis contrahitur in viro
et uxore et econverso per modum cuiusdam affinitatis
unde etiam pictone videtur tangere ad mulierem
carnaliter cognitam licet non sit uxor
Innocentius non utrumque opinionem refert sed
neutram prefert super c. martinus. prima
opinio magis placet michi. si tamen
aliquis suscepit de sacro fonte filium
alterius coniugum inter quos consummatum
est matrimonium sive fuit natus ante con-
summationem matrimonii sive post de eadem patre
quia de coniuge non efficitur compater
inter illius coniugis cuius est filius
xxx q. vii qui spiritualem nisi cuius
non est quia et si ad contrahendum com-
paternitatem coniugum inter quos consummatum
est matrimonium sufficiat si per alias actiones non
tamen per alias possessiones quia sic in dicet
quia nemini omnis et periculosum matrimonio
et dicit ut dicit glossa ibidem quod ille coniux
qui non prius fuit carnalis nec spiritualis
pater vel partem. uxor sit per regenerationem
illius filii compater ignoranti. Si autem
vir vel uxor ante contractum matrimonium vel ante
consummationem matrimonii contracti levaverunt
alicuius filium de sacro fonte vel tenuerit
in confirmatione inter ipsos sic ad alterum co-
niugem contrahit compaternitas videtur michi tamen
posset dici ut compatres esse in uxor
una post alterius mortem xxx q. iiii.
pateris uxoris et hoc sive inter predictos
coniuges sequitur carnaliter cognitio sive non
quia per unionem carnis ad unionem spiritus
precedente non contrahitur ut l. c. c. et hic
l. in libris continetur extra in vel co-
ma nati fonte levatur hec una coniux
filium vir uxor. Si quia nec natum
non communem fonte levavit et sic patet
distinctione gratiani quia ponitur c. t. c. i.
videndum etiam est quia ponitur nigra sic
f. iiii. dicit hoc illam esse vel etiam dicit
glossa ibidem dicit enim sic scilicet quod ille subsequenter
coniunxit uxori copulari qui reddidit debitum
sive uxori postquam eius coniux compatrit
ille non permittitur matrimonio copulari scilicet
communi sue uxori sive cuius uxor alicuius
commater efficitur et post hoc a viro suo co-
gnoscitur quod est falsum non enim refert
an post paternitatem cognoscunt uxor vel non
cognoscunt dum modo antea non cognoverunt
affinitas non contrahitur inter regeneratum
et filios eorum carnales regeneratoris xxx
q. iii. pervenit et c. sequente et extra
c. ex literis et hec sive carnales filii
nati sunt ante contractam compaternitatem
inter suos parentes carnales regenerati
sive post c. c. tua nos. filii autem post quam
venerit ad compaternitatem est sufficit possunt
inter se libere matrimonialiter copulari. Si
tamen dicitur extra eo c. ut cognatio spiritualis
impedit matrimonium contrahendum etiam inter duorum
compatrum filios illos per quos non est
spiritualis cognatio in contractu si hoc licet

istius etiam consuetudo. et hoc si sit
talis consuetudo quod si fiat eius con-
trarium generetur ex hoc scandalum non tamen
propter hoc dirimit contractum matrimonium contrac-
tum non dicit doctor quod separantur coniuncti
sed quod non debent propter scandalum coniungi
iniusta non fieri prohibentur tamen que
facta sunt tenentur extra de iure iurando cum quidam
et hinc sume consentit hostiensis et goffredus in sum-
ma tamen ubi et supra eodem dicit quod si sit
scandalum magnum alicubi quod tales
coniungantur vel remaneant coniuncti non solum
impediendum est eos contrahi matrimonium sed etiam
dirimetur iam contractum secundum ius antiquum
quod habetur xxx q iii per totum non
obstante contrarie que posita inveniuntur
in textu que ibidem habetur. et sic videtur aperte
concordare per hoc intuenti duas predictas
glosas tamen magis conveniendum est praedicte glo-
sae nam secundum hostiensem tollerabilius est aliquos
contra statuta hominum copulatos dimittere
quam si ne coniunctos contra statuta
dei separare extra de detestabili licet unum ubi-
cumque magnum periculum glossa ni solvitur
ut ius expressum ut dicit si i vicius
aliquis doctorem sequente textum sequitur
cum extra de c de regulis licet quoquidam
hoc hostiensis extra c si inter dicit ibidem c cci
quod sola consuetudo approbata per-
petuam inducit impedimentum ne matrimonium
contrahatur et ut matrimonium contractum separetur
et hoc in quibusdam casibus ecclesia canonica
constitutione facere posset ut patet c supra eodem
approbato etiam super hoc unum constitutionis habetur
concordet etiam priorem ibidem. Per etiam
spiritualis libertate ducere potest in uxorem
carnalem sororem sui filii spiritualis et
filiam eius et etiam filiam spiritualem filii
sui carnalis quia licet cognatio spiritualis
aperte in filium transeat non tamen ex eo
non enim ingreditur [illegible] patris cum quibus
est contracta unde non habet racionem est
hic non invenitur casus et eadem de

matrimonio fit prohibitorum extra de sponsa-
tione cognitionis c i q iii per totum contra si quis
et c sequitur. ex predictis patet esse ab-
rogatum illud quod dicit iudeo c post
susceptum utrumque i quia leges. dicit enim
i quod cum compatre et commatre si fuerit
matrimonio non potest coniungi quod patet ex dictis
esse falsum tamen. cum ille corrigitur
per illos canones postius editos
¶ Vtrum vir et uxor simul levare possint
puerum de sacro fonte. ¶ Respondeo inter patrem
et matrem spiritualem nulla cognitio
spiritualis contrahitur secus in carnali quoniam
quia ad eandem utraque veniunt et utrumque
eius cum uno intrat requiritur. ad quorum non
spiritualem aliter sufficeret unum non mirum
unde est quod utrumque coniuges simul puerum
tenere non impedit quod communitate sed exceptiva
de iure honestate ut dicit magister in sum. l. iiii
di. xlii c solet etc. qui non utrumque
coniuges simul tenent dupliciter cognitio spiritualis
contrahitur in utroque una directa per se coniunctio
pueri altera indirecta per se forma aliena ut
est hoc in consimilibus sicut ut quod
una uxor alterius consanguineus sibi et
affinis i vemat. ¶ Vtrum iudeus possit
libertate contrahere cum sua commatre vel filia
spirituali. ¶ Respondeo hostiensis non xxx q i puerum
quod iudeus cum iudea commatre sua libertate
contraxit et cetera cum filia spirituali quia
in cathecismo susceperit si non dici est baptis-
ma quia non astringit constitutionem etiam dicit
etiam quod hinc nullus cognitio spiritualis contrahitur
inter iudeos qui unus tenet vel susci-
pit filium alterius in baptismo vel in confirmatione
sed ratione errant in hoc quod dicit
quod cognatio spiritualis contrahitur inter iudeos
quia non baptizatus non potest contrahere aliquam
cognationem spiritualem non enim est capax
eiusdem tamquam baptismo quod sicut dictum est
supra est fundamentum omnium sacramentorum et con-
sumationem spiritualium que per sacramenta conferuntur

Queritur si q puella bap^{tizat} in tpe interdicti s laycus vel in minoribus ordinibus constitutus in quid p q ea potit cum ea contrahere. Rndeo q erravit si in hoc casu contrahe et ratio. seque cum dnus impedire minorem contrahere cum ea. Queritur si queras utrum minor contractu inter eos sit dimendus quilas proprium cum sit nonus casus dicendum ergo quod sine dubio separentur multo magis sap^{tismus} qui est principalis hoc satis probabitur xxx q omnis. Queritur si filius presbiteri qui puellam bapt^{izavit} cum illa contrahit nunquid tenebit matrimonium. Rndeo tan. dico quod sic. sed ipse si in hoc. in hac cone sic i pr̄cedenti erravit unde clarum est. Utrum vel filius carnalis epi possit eam i uxorem ducere quia epus confirmavit. Rndeo cum eodem modo de minori sit prohibitum et iste casus sic nonus si contraheretur inter tales esset matrimonium ipso iure q̄ q̄ q̄ consulendum s roe mi aut videtur dominum in dubitatur quod eam sic non posset sicut nec illa quia epus baptizasset quia eadem ro est de bap.^{tizato} et confirmato. Queritur si quis non tangat sed tangere se simulet baptizandum videns simul cum aliis primis ad interrogatores cum aliis noviens cum rndeo roe q non efficitur primus nisi tangat cum vel tenendo dum baptizatur vel levando de sacro fonte vel tenendo ad confirmandum licet omnia videat ut dictum est. Queritur si teneat et non videat cum aliis primis intendens per hoc fatere compr non efficiatur et sic pt cum minori pecto quis ea cognoscere priu inveniri vel ea ducere in uxorem nisi roe quod sic si prudentio credo q efficiatur compater quoniam ipse tenens vel tangit et ille tenens vel tangere intendit. Sic enim est agere quod agunt vel primi nec credo quod ro primorum sit dicere sufficiat quo ad pruntatem contrahendam etc. De Cognatione legali sequitur Titulus xix ·:· ·:·

Postea dicendum de cognatione legali et qua legalis quasi est approquitas proveniens ex adoptione. proveniens ideo dictum est primus de adoptione 2º de legali cognatione. Rndeo circa adoptionem quantum ad plura sed quid sit adoptio. Rndeo si in plate. Ios. et hoste adoptio est legalis actio ad solatium eorum facta i. in venta sibi ad perpetuandum principaliter qui liberos non habent. i. sic non potant pe ne nam imitans ro non natus minor non pt adoptare maiore quia monstruosum esset quod pater esset filio minor. Queritur quot sint species adoptionis. Rndeo duo. s. adoptio et arrogatio utraque cum hoc suis est adoptionis generalis sicut genus 2 actus sit species actus generalis dcti differunt aut in minor primo quia arrogatur qui est sui iuris. i. qui non habet patrem et avum vel si habet eis emancipatus adoptatur qui est alieni. i. qui est in ptate pis. Secundo arrogatus etiam eius filius 2 nepos si quos habet in ptate arrogantis. et deinde sic nepos quasi filius filii vel filius sui unde adoptio per adoptatur etiam illi cum suis pcti. adoptatus non non transit in ptate adoptantis unde et adoptatus filius familias et manet in ptate pris naturalis vel avo primo vel aviro adoptetur et idem intellige si hoste de quo vel avo quoniam a quo recte descendit tunc cum suis similibus et tenens transit in ptate adoptantis ff c le i r 2. Tertio arrogo qui suus est et habet necens esse nec patris adopto sum nec paterfamilias desinit esse. Tercio arrogatio fit tantum principis auctoritate in cuius ptate sunt sui iuris adoptio non fit auctoritate cuiuslibet magistratus competentis dum non actio fit apud eum qui habet in eum imperium 2 iurisdictionem ff c l y et et ideo apud delegatum non videtur fieri posse. Quarto

arrogatus sit, initio similiter et bonis
arrogantis. unde si ei inciperet prius
decedere, debet ei quartam partem bonorum
suorum relinquere, id est similiter sicut adoptio
non non sit in bonis adoptantis similiter
unde aliquid relinquere ei non tenetur
si tamen ab intestato decedat adoptivo
et succedit ff. e. l. y et si pr. C. e. t.
l. i. c. penult. compendit patet quod sicut
generatio naturalis quedam est imperfecta que
non dat filio ius in propria hereditate nec
primus preter potestatem in filio. Item generatio
ultima quedam imperfecta que dat
utrumque. Item generatio legitima communis Ista
duplex est generatio legalis. Quedam imperfecta
eo quia si suspectetur adoptio in potestate
adoptantis nec acquirit initio ius
in hereditate adoptantis, et hec generali
nomine dicitur adoptio. Quedam est perfecta
que predicta concedit et hec speciali nomine
dicitur arrogatio. quibus tamen arrogatio
dicitur adoptio instituitur de adoptionibus,
id est dicitur in principio. non tamen naturales liberi
sunt ea que diximus in potestate nostra sunt
sed etiam eos quos adoptamus. dicitur
autem arrogatio qui adoptat rogatur
id est interrogatur an velit eum quod est
adoptaturus suum esse filium, et is qui
adoptatur interrogatur. interrogatur
an illud fieri patiatur ff. e. l. y. unde
infans non potest arrogari sed tantum
adoptari quia requiritur ibi verum consensum
ff. e. l. y. Effectus est effectus adoptionis
Secundo quod infans primo acquirit
filiationem et potestatem in tantum quod
pater ratione famulus instante filium
vendere possit C. de patribus qui filios
distra. l. ii. licet indicatur contradicere
filiis et potius si sanguis. volentibus
sed opponit id est sanguine primendus,
Secundo ut impediat matrimonium ut dicetur infra
Tertio ut talis filius patri succedat sed
hec omnia intelligi debent sane dispositionis

pugnendo filii ea que dicta sunt supra
et dicentur infra. Terminus potest adoptare
Secundo non quibus potest adoptare sed tamen
eum illi cum permittitur a lege sicut non
potest quibus generare unde nota quod sicut
potest adoptare ut inter ipsi ei in solacium
liberorum matrimonie amissorum aprinope con-
cedatur ff. e. nam et femine impu.
et C. e. mulierem Item pater familias
qui sui iuris non filius familias
Item qui generare naturaliter aliquando
non non potest generare propter defectum nature
secundus si non possent generare propter aliquod
accidens superveniens unde castratus id est
caste natus id est naturaliter frigidus non
potest adoptare sed spado qui cum gla-
dio vel spata testiculos amisit potest
ut dicit glossa e. l. y. C. ult. Item ar-
rogare potest maior lx annis non
minor nisi eo quia causa iusta
ut est morbus aut valitudo aut
alia iusta tamen ut si persona sibi
coniunctam velit arrogare quia an
quibus id debet intendere generationi natu-
ralis minor tamen lx annis potest adoptare
ut dicit dicta glossa aut quod adoptans
adoptatum plena pubertate precedat
id est annis xviii ita quod posset eum
naturaliter genuisse ff. e. si pr. et
ult. et C. e. arrogatio. Terminus post
adoptari Secundo quibus tam masculus
quam femina sui potest sui iuris sunt ali-
eni dum non potest etatis minoris adop-
tare ita quod posset filius esse naturalis
esse ff. e. adoptatus eum nec aliquis
potest adoptare nisi presens et voluntarius
ff. e. nec absens Tertio etiam quedam
alia potest specialia predicta specialiter
nominanda in arrogatione scilicet an arro-
gatus velit arrogare plures quod
non permittitur an libertatum alienum vel
maiorem sexaginta vel dimittere eum ipse

arrogans sit pauper vel in potestate
vite vel eum cuius tutelam vel curam
gessit fecit minor xxv annis ne
forte ideo arroget ut rationem non
reddat ff e l ii et ex decreto s c
i. in his enim omnibus denegabitur
Sequitur de 2o articulo scilicet de cognatione
legali circa quam quaeruntur plura scilicet
quid est cognatio legalis sed hoc dictum
est supra in primo articulo praecedentis
causae nota et quae sint species eius Respondeo
tres una quasi descendentium quae
est inter adoptatem et adoptatum
secundo quasi collateralium quae est inter
liberos adoptivos naturales hoc etiam
extenditur ad nepotes adoptantes
i. ad filios filiorum a. tertia affinitas
legalis quae est inter adoptantem
et uxorem filii adoptivi vel econverso inter
adoptivum et uxorem adoptantis Sed
quare non est una species descendentium
Respondeo quia filiorum veniunt ad ramos ascen-
dentes vel econverso quia isti filii sunt ra-
mi patris ideo cognatio legalis conti-
natur apud filios non econverso Nondum
autem quod ille qui adoptatus efficitur
cognatus illis solis qui sunt in po-
testate patris adoptantis ff de ad-
optione quae in adoptione Utrum
cognatio legalis durat post mutatem
aliquod vinculum Respondeo quod sic unde
inter filios per mutuos non contrahitur
coniugium quos adoptio iungit hoc autem
vinculum est temporarium et habet
originem ab actione carnali sicut et
cognatio spiritualis patris cum in carnalis
filius eductione possessione dimittere sicut
est quod est ibi patris effectus et of-
ficium ac per hoc ad vinculum hoc autem
a legibus statutum est in solatium filiorum

quod est inter ceteros ipsis coniugatus
maiorum et sic patet quod cognatio legalis
est vinculum Utrum adoptio pueri le-
galis cognatio impediat matrimonium Respondeo
sicut consanguinei et affines ita et
adoptivi simul in eadem familia pos-
sunt cohabitare lex autem propter pares
illas excludit a coniugio ratione honne-
statis quas ratione cohabitare
et quod sicut consanguineos et affines
quod adoptivos excludit a coniugio patet
Sed ut iam dicitur quaedam perpetuo quaedam
ad tempus scilicet durante adoptione licet
autem matrimonium non sub iaceat legi ad-
optionis in quantum est lex saeculi sub
iacet tamen ei in quantum est ab ecclesia
praecepta et approbata c c uno
Quando et quare impediat Respondeo cum
sint tres species cognationis legalis ut
dictum est supra prima et tertia matrimonium
impedit sed non ad tempus scilicet quamdiu du-
rat adoptio i. quamdiu sunt in eiusdem
patris potestate ea quae soluta morte
vel emancipatione filii adoptivi vel na-
turalis vel alio modo quo adoptio dicitur
soluta porca non impedit quia hoc prohibitio
est introducta tantum ratione cohabitationis
sed prohibitio uxoris adoptantis et uxoris
eius introducta est ratione reverentiae
quia eis per dictum hic confirmatur institutis
de nuptiis § i in xxx c si quis uxorem
et glossa xxx q iii in diligenter et c post
susceptum Utrum cognatio legalis suspendat
scilicet adnepotem i. filium filii adoptivi
Respondeo quod sic scilicet per cohabitationem nec
tamen ideo huius cognatio est duobus
quia in eodem gradu attinet patri
filio et nepoti Utrum adoptivus qui
non transit in potestatem adoptantis
contrahere possit cum filia naturali prima
patris adoptivi Respondeo sic sed Hugo
qui non 3o q 3 in principio quod ad

opito que no est abrogato no im
pedit mrm int filios sic et int
ipos infi. sic etc. prima vide' ma
gis sentie abrogato natie ipedit
du durat sed ea soluta no ipedit
Sz m no alius no pt adoptare du-
rante qua et si no tiseat talis
ipotatem adoptantis acquirit' ti
et mea quedam co adoptione que dis
solvunt' p emancipationem C de adop
tione l penult qr pmp a' mea etia
canonica in distinctione loqui' de ad-
optione no distinguendo sz int arro-
gatu et adoptiu vnd' idem mo in
venit quo ad hoc esse in utroqz tan
qm c c inglo et 30 q in c 1 hic etc
verius reputat host inglo vtz
filius ciuus naturalis et lima co
trahe possit cu filia mulieris arro-
gante aptro ptre Ro quod sic cu
cui mulier veniret sicat in ptate
pria filia sine arrogante tiopre no
pt in ptate arrogantis et no ulla
cogo orta est int ipm et illam
co arrogatione mris pie ff de ad
optione si pat no posset ti talis
qtrahe cu filia vi arrogati apro
pre si sicat eam i ptate pria qui
fuit arrogatus sicet host vtz fily
adoptiui possit qtrahe intz Ro
put sicut no. sin 30 q in ita sicut
et spuales fily ciuus intz qtrahe
put et etc spuales cu adoptiuis
qm c inglo c si qua qua hoc no
in venitur prohibitu / Sm no host
distinguendu est int arrogatus et ad
optiuos ppe dcm / nam int omes
illos qui sut i ptate adoptantis p
hibit' nuptie celebrai usqz ad gdu
p l prohibitu / et ido int duos
arrogatos abeo du no pt qtrhi
mrm sed int duos adoptiuos filios
eiusdm pris adoptantis potest

contrhi Sz vtz adoptiuus durante
adoptione qtrahat mrm cu filia lima
adoptantis mqud mrom soluetur
Ro quida dicunt quod no eo qd
impedimentu est temporale ut refert
glo c et vinto si contr' sed hoc no
est vm qua licet illud impedimtu
fit temporale sm sz mduat tamc
effcm ppetum et ponit' exm i inglo
illa sz quod iste no pt mrm con
trahe cu hac qiugata cuius viro
mortuo potit qtrahe cu ea et sic
pire fuit sic u vr et vd' vtz sig
adoptiuus qtrahe possit cu filia
illima pats optiui Ro credo sic
premissis quod sic qr sicut no.
sin in q in inprincipio cu dz quod
filius adoptiuus qtrahe no pt cu
filia naturali. naturalis filius et
filia quo ad hoc lima filius vel
lima filia licet de lima mrio nati
et qr cu eo host prmo etb' 2 mo
nam filius illimus no est in ptate
pats ut in ifis dep impoys c ul.
et ido pt copulai filie adoptiue
pats no tam copulai posset fe
spuali exp q in inglo vu et

De impedi^to criminis Titu xx

Postea considerandu de impedi-
mento criminis, vbi videndu primo qp
que crima impedit' mrm con
trahendu 2o pp que crima dirimunt
mrom iam contractu 30 de impedi
mento vxoricidij. Circa primu videndu
quod mrm crima quedam i pedimt
qtrahendu pp ipoz enormitate sed
no dirimut iam no qtractu quoz
pm est incestus ut cu quis scient'
cognoscit psonam qsanguinea uel af
fine usqz ad qrtu gradu i clusiue
32 q vij si quis vidua et c q dos
iniecit co de eo qui co qsang c i
et 2m est int'fcto ppe vxoris

33 q ii amore et c ult[im]a ... 2o
est raptor alterius sponse xxvii q ii
statutum 3o leuato app[ar]et filii de fonte
sto malificio sed ut posset uxor sua
debito carnali priuare 30 q 1 dicto c
vo est interfecto p[res]b[ite]ri e[x]o de pe 2 c
qui p[res]b[ite]r[u]m vio est moralis sentent
in vxor accepto xxvii q 1 hinc g[e] q
et ista sex cas[us] ponunt[ur] in glo istius
c qui p[res]b[ite]rum viio est solepnis
pena f[acta] aliquos et est ro f[acta] eos qui
solepnit[er] penitentes intelligunt nomine
vnde sub hac r[ubric]a ecce dicit ini[tio]
de pena de v. 9[ue]m et cessant p[er]
ecc[lesi]a[m] xi q 1 ad hoc no d[icit] quod
quilz penitens iniu[n]ctum p[otes]t 9trahe[re]
nisi sit ratio i[n]iuncti nomine pene
ne 9trahat hoc tamen fallit ut
d[icitu]r in t[ri]bus capitulis s[cilicet] in vxoricidio
in raptu sponse alterius et incestu i[n]
quibus 9trahe[re] prohibet[ur] et c ro
quia in his iniu[n]ctu[m] 9tinuat[ur] abs[que]
tamen capitulis inuenis excepit has
ambas opiniones ponit host[iensis] et ista
vii cas[us] p[re]dicti his u[er]sibus 9tinent[ur]
p[res]b[ite]rum vxoremq[ue] necans monachum
patiens incestus raptor solepnis
ne sociant[ur] addunt et quidam
de illo qui occidit app[ar]et f[ilius] contra de
his qui app[ar]et filiam c 1 gloss etia
addit dicto qui uiolat iustitia publice
honestat[is] xxvii q ii si quis sponsam
licet aut tunc p[ro]c[r]ea[n]da et forte queda
alia mino[rum] i[m]pediat 9trahendum
cum adolescentibus in quibus timere
cum i 9tinentia p[otes]t ep[iscop]us licenciam co
cede[re] 9trahendi 33 q ii antiquitu[s] et
c in adolescentia contra dicto qui
co. 9tra[ria]. ep[iscop]us vel forte sp[iritu]s
de[is]p[ensa]t[i]o quo ad hoc p[res]b[ite]ri app[ar]et
imo de 9suetudine hoc no seruant[ur]
ngo iste rigor iste s[cilicet] ut petatur
de[is]p[ensa]t[i]o in hoc tamen hec ray[mundus] 2 rod[ulfus]
f[acta] hecqnt[ur] inde de 20 eta qd pueri

quod tunc que etiam mino[rum] d[ic]imit
iam contractum priu[s] ta[ct]um p[ri]m[u]m est cum
quis adulterat[ur] cum alia coniugata
et ipse vel ipsa mathematici sunt in
morte vxoris adult[ere] vel ui adult[ere]
cum effectu ita s[cilicet] quod mors subsecuta
fuit mathematicos inquid eo animo ut
9trahant p[ost]ea simul tunc eni[m] tales
no p[ossu]nt contrahe[re] simul et si 9traxerint
sunt separandi 32 q 1 si quis e[x]o de eo
qui duxit in matrimo[nium] que polluit
p[er] adult[erium] sup[er] eo secus si alia d[ic]ta
interfecisset cum eni[m] no esset separandi
ut no. hic. in d[ic]to c si quis et b[ene]
et host[iensis] in d[ic]to c sup[er] eo c[on]tra d[ic]itu[r]
est si mandauit uel precepit uel con
siluit int[er]fici et fact[u]m est illa idem
est ar si interfecisset peut etiam no.
id hic in d[ic]to c si quis si[mili]ter aut in
eius morte separatus sit sed tantum
cum int[er]fectum rati habuit no ip[s]i h[oc] m[odo]
dimit[tere] qua d[ic]tum de minori est pro
hibitori et ille ca[su]s no i[n]uenit[ur] pro
hibitus et sic no lauat et b[ene] contra
decorum insid[ias] laudabile in glo uli
excludo no quis int[er]ficit vir[um] alicu[ius]
mulieris ut cum ea p[ost]ea 9trahat no
tamen eam polluit viro uiuente tunc
si tales p[ost]ea 9trahat simul f[acta] a[liqu]os
s[cilicet] hic et innocen[tius] e[x]o c sup[er] eo in[fra]
dimit[tere] et e[x]o. decorum insid[ias] laud
abile ubi et nulla mentio fit de ad
ulterio et tamen d[ic]it i[n] quod ut etiam
ip[s]i sibi fauore publica[m] matrimonium
9tractum 9tra[hi] sarracenum conuersum
et xpiana q[uo]d vir fecit int[er]fici. per
eum ad hoc i[n] capitulo viui 9stitut[ur]
impedit[ur] etiam 9stare videtur p[er]
in prima glo sup[er] d[ic]to c q[uo]d no d[ic]it
ibi ut etiam alibi quod requirat[ur] cum
mathematice adulter[ium] scil[ice]t no alios
s[cilicet] p[ri]m[u]m glo no dimetur xxxi q ii

2

relatum ad eandem sequitur non fit oppositum
pro incesto de adulterio extra de eo qui
duxit in matrimonium quam polluit per adulterium glossa tertia super verbo
ad hoc quod matrimonium dirimatur propter machi-
nationem adulterii scilicet accessio actua-
lis et quod eo animo fiet ut contrahat
simul. Secundo dicendum quod iura que
contra inducunt non probant intentum
eius quia non nisi inveniuntur duo
ad hoc requisita machinatio et adul-
terium intelligendum etiam quod si ante
baptismum machinatus esset in morte
tamen effectum nichilominus post baptismum eam
ducere non posset arguitur extra de conversione infidelium
non c. 1 glossa ad finem. Ad hoc nota quod
si quam misit in morte viri sui tamen
causa machinata fuit et ipse ali-
quem eorum se defendendo occiderit
post mortem uxoris aliam ducere poss
si voluerit ipsa non impediatur prius
quam ipse quamvis debet esse subiecta
si tamen ipsa contraxerit matrimonium tenebit
extra de divortiis si quam ut supra et glossa.
Quartum casum est tunc quando prestat fidem
adultere quod ducet eam post mortem
viri eius tunc et post mortem uxoris
eius adultere 31 q. 1 relatum extra de
eo qui duxit super hoc et c. significasti
et c. veniens. Et idem intellige
si promissio firmata fuit iuramento
sive fidei datione quia quo ad hoc
equivalent iuramento fidei data et prestatio
iuramenti extra de hiis qui matrimonium ad
cunctis. Si queratur quare huius fides
data adultere dirimit matrimonium dicendum
quod decretum non notante promissio
fidei non debet ut deprehendatur nec
sollicitate in ventis nec quis desideret
mortem proximi et hec est ratio
statuti eiusdem in hoc casu. Sed pone
quod adulter promissionem nudam
faciat adultere de contrahendo post

mortem eius numquid eo mortuo
si contrahant tenebit matrimonium in tercio
Respondeo quidam dicunt quod sic quia non
dicitur extra de sponsalibus tamen aperit tamen ad
prohibitionem sic educit de matrimonio
contrahendo quoniam non prohibetur
admitti non convenitur aut in iure
prohibitum videlicet contrahere tamen adultera
post mortem viri eius non iuncte viro
eius fidem dedit vel iuravit vel non
alter eorum in viri mortem obiecit fit
machinatus. Alii dicunt contrarium quia
sponsa nuda promissione contrahi
potuit non solvitur per sponsalia fide vel
iuramento firmata unde tamen adultero
nuda promissio de contrahendo tacite
videtur aliud idem precaveri pro quo
fuit facta prohibito unde voluit quod
in predicto casu 2o nomine intelligatur
qualiscumque promissio nuda vel non nuda
quia promissio est quasi quedam
desponsatio de futuro et huius prius
fuit hic prout apparet 31 q. 1 relatum
quam sentiunt etiam cum Raymundus et Goffredus.
Pone quod aliquis soliciti habeat ac
illa consentit sub tali pacto quod ipse
per fidem promittat maritari contrahere in vita
ipsius virtute prius virtute quod post viri eius
accipiet in uxorem illa de qua con-
pulet ei maritata intendens et
probatur credens quod non compulet
ei desponsabitur scilicet virtuta tamen actus con-
sentit et post ea proficiens illud quod
promisit vero de consilio mea post
mortem viri virtute in uxorem accepit
modo queritur utrum illud matrimonium teneat.
Respondeo non quia virtuta faciens quod si ille
dabit sibi fidem postea non posset eam
habere in uxorem fraudulenter fecit
illam per... et fraus nemini debet
patrocinari si tamen virtuta per dictam
promissionem procurasset non in

tendens prius dotam frandis [?] post
quod tamen utiliore et honorabiliore
uxore haberet sed de consilio sua post
mortem vel prius de solacio [?] esset matrimonium
inter eam et dictum contractum tenet
Item tunc est cum quis adulteram
polluit dicit et cum ea contrahit quod
est plus quam fidem dedit eundo
dare extra de eo qui duxit cum haberet
et in consultare facit primus innominatum
quod non videtur quod primum matrimonium fuit verum
sed tantum putativum non impedit sed
matrimonium extra de sponsalibus veniens et de matrimonio
quod inter dictum coniugis infirme Si tamen
primum matrimonium fuit in facie ecclesie contractum
et aliter ante divortium per ecclesiam
celebratum et contrahit ecclesie interdictum
cum alia contrahat peccat et penitentiam
agere debet sed nichilominus matrimonium tenet
ut videtur proximo allegato quid
si quis contrahat cum aliqua de presenti
et eam non cognoscat et preveniatur
morte vel religione sed antequam
illa moriatur vel religionem intrat
cum alia contrahet vel alii fidem
det eamque cognoscat numquam potest
illam ducere in uxorem Respondeo sic primum
matrimonium fuit. Hostiensis non extra de eo
qui duxit in matrimonium si quis Si non
nullus prius deatorum [?] tamen capitulum infra et
et adulter mortua uxore propria vel viro
adultere cum ea contraxit quam per
adulterium polluit tenet matrimonium extra
de eo qui duxit prius. significasti
veniens Quod autem dictum est prius
scilicet quod qui adulteram fidem dedit ad
ulterae vel contraxit cum ea vivente
viro adultere vel uxore adulteri debet
separari intelligendum est utrumque sciret
impedimentum quod si contraxerunt
dum alter ignoraret credens eum
cum ipso contraxit esse solutum posset

esse cum eo licite si vellet et hoc
in odium alterius et favorem hostiensis
qui adulterium non committit propter bonam
fidem quam habuit extra de eo qui
duxit consortium et in veniens et de sponsa
cum in aperta [?] numquam mortua uxore
licita confirmatur eo ipso matrimonium in temporibus
et adulterium Respondeo non sed prius consensus
vel fuit adulterinus et ideo novus consensus
requiritur ad hoc ut matrimonium confirmetur
et valebit non a tempore prius sed novi
consensus est ergo in potestate mulieris
iuste cum uno putativo separari vel
implorare compelli ipsi consentire prius
si novit sponte iudicio et veniens
extra de eo qui prius apposuit Si tamen
illa que prius iniusta fuit post
mortem uxoris certificata de morte
eius sed copulam carnalem consensit postea
ea reclamare non potest secundum hostiensis
contra iudicium et Item quid si quis uxore
prima vivente cum pluribus contrahat
eis iniustis Respondeo secundum hostiensis hoc tenetur
certificatam quia quamcumque certificata
de morte prime uxoris postea cognovit
uxor eius erit contra iudicium et de eo
sententiam [?] in iure mei. de impedimento
bigamus inquire ubi Item quid si quis
adulter non consensu cum 2a preveniens
contraxit cum alia de presenti Respondeo illud
tantum matrimonium tenet quia in illo capitulo
veniens secundum Gofredum Item quid si quis mulieri
coniugate cum qua non duxit adulterium
committit dedit fidem de ducendo eam
post mortem uxoris prime vel viri adultere
sunt separandi Respondeo determinatum est
novo iure quod sive ante sive post
fidem datam vel matrimonium de facto contractum
superstite cum licita cognovit eam omnino
separari Si non vel ante vel post intervenit
intervenat [?] cetera. eo. licet utrumque coniugium
quia in hoc committunt delinquunt si pe
nitentiam iniungenda matrimonium tamen

quod cum ea contraxit post uxoris
obitum non est dimittendus cuius tamen
contrarium dicit glossa xxxi q i relatum sed
ius est expresse contra cum ex de eo
qui duxit in matrimonium quam polluit per adulterium et huius sen-
tentiae fuit Ray. Goff. et Host. qui dicunt
quod forte opinio glossae procedat vel
de matrimonio inter tales contrahendo non
autem matrimonio dimittendo ¶ Sequitur vide-
re de tertio scilicet de crimine incestus quo quis
cognoscit consanguineam uxoris suae ut in
pediat matrimonium Respondeo tale incestum debet
intelligi ut quis committat scilicet aut
ante matrimonium iam contractum aut etiam
post sponsalia de futuro et tunc nullum
matrimonium contrahet propter affinitatem unde
potest ecclesiae iudicio separari et nisi
nubere potest et non aut contrarium est de
iuris rigore non potest nubere aut post
contractum matrimonium et hoc etiam debet
potest intelligi aut de matrimonio iam contracto
aut de contrahendo post mortem uxoris
primo modo non solvit vinculum matrimonii
cum incestuosus admittit ius petendi
debitum ab uxore attinente illi cum
qua commisit incestum ex de eo qui co-
gnovit et etiam ab uxore non attinente
ei cum qua commisit incestum et contrarium tamen sen-
tentiae tenetur tamen reddere debitum
uxori petenti ut ibi e o quia petitum
eius praeiudicare non potest uxori in talibus
tempora fuit sed tamen ignorantia soro-
rem uxoris cognovit putans eam esse
uxorem inhabit quod hic iuste fecit
et reddet et exiget illa autem post
cognitionem manere debet xxxiv q i in lectum
¶ Sed 2° modo potest non licet quod post mortem
uxoris matrimonium contrahere ut ibi extra
de eo qui co. c. i. et contrarium tamen sentiae quod
est intelligendum nisi cum eo fuit dispen-
satum dispensaretur enim cum vincere c.
c. i. in glossa et ar. de hoc xxxiii q ii hic
adolescentia quia tali timeatur in con-
tinentia sed tamen sine dispensatione

contraxerit tenebit matrimonium quia non
est prohibitum cum statuto irritante sed con-
trarium fecit fuit tamen ab illa uxore
sed debitum petere non licebit tenebitur tamen
reddere ut in contrarium sententiae ¶ Fuit tamen
Host. secundum dispensationem potest super incestus
de debiti petitione cum etiam de licentia
ecclesiae possit contrahere et sic fuit enim sed
non possit continere petere potest debitum
de licentia ecclesiae noluit etiam quidam
quod tales ad tempus separari debeant ad
poenitentiam iniungendam peccaverunt enim sine licentia
ecclesiae contrahendo Io. no. in xxxiii q ii
in adolescentia quod iuvenis sine dispen-
satione potest contrahere sed semper cum
dispensatione ¶ Sequitur videre de quo
scilicet de crimine uxoricidii et circa hoc quaeruntur
plura sed utrum in aliquo casu liceat
uxorem occidere Respondeo viro interficere uxorem
contingit dupliciter Uno modo privata auctoritate
et sic non est dubium quod sine peccato potest
vel zelo iustitiae non livore vindictae vel
odii motus uxorem adulteram in iudicio
seculari de adulterio criminaliter accusare et
poenam mortis a lege statutam petere non
autem in iudicio ecclesiastico quia ecclesia non habet
gladium materialem contrarium ad excommunicationem
xxiii q v inter haec ¶ Alio modo potest ipsam pro-
priis manibus iudicio conuincta et sic ex actum
adulterii invenit et fuit ea adulteram
nec sui legem contrariae licet lex civi-
lis quasi licitum reputat quod in ipso
actu inveniens eam interficiat xxxiii q
ii inter haec et glossa ar. etiam ad hoc ff.
ad legem Iulia de adulterio l. gracchus
sed illa lex loquitur contrarium ad poenae
inficientis mitigationem non quasi non
prohibens sed quasi huiusmodi homicidii
poenam non infligens propter maximum in-
citamentum sed etiam ad hoc non est a
ecclesia legibus humanis ut indicet
eum sine reatu poenae ecclesiae vel poenae
ecclesiastico iudicio infligendae et ideo in non
casu licet uxori occidere virum quia auctoritate

Sed cont' hic obiat' q vii q i pot
dz quod vxor a viro indicari debet
eo vincte sed hoc f. io est viii cam
in domo tenendo 23 q f duo ista
sed no vbando quia illa pot ab in
genys aliena C de repudio consensu
vnd' vt ea tempare castigare cu' pt
de familia eius pot dus fmi sed no
vt eam in foro indicare quia in sibi
ul pus ius vt dicit ff de iniurie
in q iniurie qy primo f vir fla
gellis vel fustibus vxo' vbarit inp
procaus in nire corporis dabit ei
tca' pte donationis quia dedat ei
p' inp pnitur in 2a pte totius pbe
pie f fiba eius no concedit aures
Si aut concedit c aureos dabit ei
C de repud' f ii. Clia tam possit
vxores suas f peccauit custodire
et et ligare in domo sua pt' vere
et eas coge' pot ad ieiunia saluta
na ita tam q' cu eis no comedat
dont' punteat 33 q ii placuit aut hc
aut f io. Laici no pnt fare vxoribus
pus Ad hoc nota quod f.m leges
pati dat' ius occidendi quedz adult
rante cu filia que hic i ptate uelli
ay ptt ius hoc datur no tam vbi
cunqz deprehendit pat' ei pmitti' et oc
cide' sed solum f i domo sua vel f
gnis deprehendat ita tam q' vtrunqz
simul occidat et hoc i contingenti facit
ff de accusationibus l pati maritus a' em
occide' vt similem psona cu no debet
reverentia et f in vicint in domo sua
no in domo patris ff c mariti Ro hic
Hoc Utz vxoricidiu impediat m.m
Ro hic quicunt vx' occide' sed aut
pseqnendo culpa ut qui p' adultery
occidit' aut pseqnendo naturaz qui f
podiu psone aut psequendo m.m qui
sz v credit vx' et contrahat cu adulta
primo modo est magnu peccatum 2o mag

3o maxim primo no et 2o impedit
m.m contrahendu sed no dirimit iam
contract 33 q ii interfectores 3o no
vt aliaza psonarz similit' impedit
m.m contrahendu sed no dirimit iam
contract' vt adulte' impedit et diri
mit cp de eo qui duxit in m eo et c
ps firasti c De dispositate cultus ti xxi

Deinde considerandu de dispositate cul
tus Et primo de infideliu coniugio
2o de spons dinortu 3o de coz
prole Circa p.m quint' plura sz utz
fidelis possit contrahe' cu infideli Ro
circa istam mat' diu quod aliud ius
fuit an legem moysi aliud tempe
legis aliud tpe dn xpi. an l em
potat contrahe' fidelis infideli quia
nulla prohibeba' sicut fecit ioseph c
egipciaca gen' xli et moyses cu
madianide exo ii Tempe a' legis
fuit eis prohibitu contrahe' cu cana
neis qualit' p' eaz puritate et ob
stinatoiam et infidelitatem p' quaz
eciam dns mandauit eas occidi vn
deut' vii no nobis cu eis fedus in
ibis cu eis coniugia no aut fuit
prohibitu cu omnibus infidelibus quia
vnd' no licebat contrahe' cu caneis
nisi relicto cultu ydolatrie conuerte
rent' ad fidem sicut contraxit nason
cu raab de qua gen' boaz ath i om
ans no licebat maxime qui no time
bat' periculu subversionis fideliu Tpe
no ewang' no licet contrahe' cu ullo
infideli m.m nec sponsalia nec eciam sub eo
dicione conuerti ad fidem sponsa ut
licet contrahe' no quidem simpliciter
sed sub condicione sz f quatatur ad fidem
xxxviii q i C. cofiris et c tane et
c no opz Inquo eciam c notat hic
quod m.m contractu cu infideli eciam
sub istanda condicione no valet spon
salia no sine condicione contrahenda
no tenent contracta no sub tali co
dicione no valent et ps dispositione est
ops nono qd' quia prius fuit ad

ta sponsalia tm. Sed attendendum
quod infidelis potest quis dici
uno modo quia caret fide et
talis disparitas cultus non est impedimentum
matrimonii contrahendi sed non dirimit iam
contractum ut si catholicus contrahat
cum heretica baptizata et hoc no. xxviii q. i. Cave inquid amice xpi-
ane ne iudeam aut gentilem aut
alienigenam i. hereticam vel a fide
tua alienam accipias tibi uxorem
sed hoc dicit amice non quia matrimonium
cum eis non sit verum sed quia periculosum.
Alio vero modo dicitur quis infidelis
quia caret fidei sacramento scilicet baptismo
quod est sacramentorum ianua et fundamentum
et cum tali licet etiam fidem habeat non
potest fidelis contrahere quia sacramenta
ecclesie et si contrahat nichil facit
unde dirimitur matrimonium iam contractum
et hoc no. extra xxx di. c. viii ad
hoc etiam facit illud cave ut etiam
xpiana sed non est satis ambo inici-
ati sacramento baptismi. Extra quare non
tenet matrimonium contractum inter fidelem
et infidelem qui baptismum non percepit
quod quod dictum est quia una dicitur
fidelem illaqueat persona ad contra-
hendum cum tali infideli ut xxviii
q. i. sic enim dicitur non nisi eiusdem reli-
gionis et fidei maneat copulatio
coniugii et sic dicit b. predictus si
xpiana hominis aut constitucionis sunt
vero congrua quia non debet xpi-
anus contrahere matrimonium in quo si esset
vero sacramentum sed in unione tali non est
vero sacramentum quia non posset habere rationem
sacramenti propter coniugium unius et habere
propter alterius [illegible] aut qui non
est baptizatus nullum aliud sacramentum
percipere ut prius dictum est et ideo
non tenet unionem inter baptizatum

et non baptizatum etiam si omnes articulos
credat fidei ut ondit dicens b. si
xpiana quod opponendum est et glo.
i. catechizata. Item utrum matrimonium esse possit
inter infideles. Extra quod sit ex de divor-
ciis gaudemus / compendium autem quod matrimonium
est in statutum in officium in remedium in
sacramentum et in federis humane et etiam
dicendum est prius ista sit apud fideles ple-
ne apud infideles simpliciter. Est enim
in officium procreandi prolem sed apud
fideles ad cultum dei apud infideles
non. Est autem in remedium quod excusat
actum coniugalem a culpa sed apud
fideles cum hoc etiam datur gratia
remittens concupiscentiam vel benedictionem
adiuncte. apud infideles non datur
gratia. Est etiam in sacramentum quod significat
unionem dei et anime [illegible]
et humane sed apud fideles significat
quod actu apud infideles tamen aptitudine.
Prima vero sacramenti unionem maiorem conse-
quitur in ratificatione vinculi. apud autem
infideles non sit ratificatio perfecta
et hoc propter defectum sacramenti fidei et propter
statum quia in tali statu iunctus est
uxori in quo potest unum vinculo fortiori
scilicet percipiendo sacramentum baptismi et ideo
allegat aquo statu non potest prohiberi
et ideo in casu potest illud vinculum confirmari
propter hoc dicit augustinus non rati coniugium
quod prius erat est et licet xxviii q. i.
sit tamen ratificationem ut solum non
possit utroque in illo statu manente.
Est etiam in quodam federis humane so-
cietatis indissolubilis scilicet in capitulo
ut dicitur. Item utrum matrimonium possit esse inter
infideles diversorum rituum puta iudei
cum pagana. Extra. hoc no. xxviii q. i
c. iiii quia sic et quod disparitas
cultus non impedit matrimonium ut inter fidelem
et infidelem et quod prohibito minus

gentium de qua dicitur in libro gentium non
est adeo efficax quin contrahi possit
matrimonium inter tales. Alii dicunt quod licet
matrimonium sit de iure naturali perfectum
recipit tamen determinationem a iure
scripto vel divino vel humano. Unde licet
tales non impediuntur contrahere per ius
naturale vel per ius divinum vel per ius
canonicum quia ecclesia non iudicat
de hiis que foris sunt i Cor. vi°
sunt tamen impediti per papam et spiritualia
statuta ipsorum et quia in hiis stabile
sunt ecclesia matrimonium iniquum est sacramentum
sunt tamen iniquum est fedus coniugii
et hoc est pro parte. Esto quod in uno
infidelium interveniret postea licet secundum quid
vellet dato libello repudii ab in-
vicem separari numquid esset matrimonium
inter eos. Respondeo quod non quia talis co-
ditio contra sacramentum est matrimonii sed non
interveniat licet hoc postea contingat
de facto est ergo matrimonium inter eos contra
de divortiis quanto licet glossa capitulo de conversione
de infidelibus. Utrum matrimonium in fidelium
consistat actu coniugalem aptitudine. Respondeo
tria bona matrimonii secundum que sunt in matrimonio
consistat actu coniugali. Quia igitur
in coniugio fidelium sunt complete consu-
mant complete quia non in coniugio in-
fidelium sunt incomplete consumant in-
complete. In matrimonio enim fidelium est
bonum prolis in susceptione et educatione ad
cultum dei bonum fidei non tantum humane
sed etiam divine quia coniuges servant
ad invicem propter fidem et ad deum bonum
bonum sacramenti quo ad significationem unam non
tantum unam sed etiam perpetuam et perpetua
illud matrimonium est indissolubile est etiam
ibi signatio actu non aptitudine tamen
infidelibus non est educatio prolis ad
cultum dei et fides divina preter etiam
fides ibi ad thorum non refertur ordina-
te in deum non est etiam ibi perpetuitas
et actualitas significationis ideo imperfecte

est tale matrimonium et imperfecte attingat con-
iugale actum. Unde nota quod fideles
in illo actu sunt vitare penam et acquire-
re gloriam quia tamen propter virtute fidei tamen
propter benedictionem ecclesie non tantum datur
remedium quod preservat a culpa sed etiam
datur gratia que remittit concupiscentiam. In-
fideles non quidem quia coniungitur secundum
institutionem divinam vitant culpam et per consequens
penam nisi affectu libidinosa interveniat
que etiam apud christianos actum coniugalem
fedat non tamen acquirunt palmam quia
nulla datur eis gratia propter defectum fidei sine
qua impossibile est placere deo licet boni. Se-
quitur videre de secundo articulo scilicet de divortio matrimonii
infidelium / circa hoc queruntur plura / scilicet
utrum fidelis coniugiis teneatur discedere
ab infideli. Respondeo de discessu fidelis coniugis
ab infideli aliter iudicandum pro tempore primitive
ecclesie aliter pro tempore Constantini imperatoris
et temporibus illi propinquis aliter pro medio
tempore. Primo enim tempore passim convertebantur
ad fidem iudei et gentiles et ideo quilibet
fidelis poterat habere spem probabilem
de conversione coniugis infidelis etiam si eo
reponeret non permitteret et ideo tunc erat
consilium preceptum quando infideli co-
habitare volenti sive iudeo sive gentili
proprio tempore dicit apostolus i ad Cor. vii sancti-
ficatus est vir infidelis per mulierem fidelem
et sancta est mulier infidelis per virum fidelem.
Secundo vero tempore non erant obstinati iudei
gentiles non satis de facili convertebantur
ad fidem et ideo tunc erat tutum fideli
cum infideli iudeo cohabitare vel spes erat
de conversione gentilis et ideo etiam tunc
consilium erat quando infideli gentili
cum non iudeo nisi promitteretur conversio
unde pro hiis duobus temporibus debet
intelligi consilium apostoli i Cor. vii si quis
frater uxorem habet infidelem et hec consentit
habitare cum illo non dimittat eam. Nunc
non vero quia precipue maior pars obstinati vi-
dentur et ideo vir in fidelis diligitur

et suffitient mauitus conuti nolunt no
pmittet fidelis cohitare et pne sit
gentilis pne iudeus pp corruptionis
periculu eiuda euitandu qua pp pmitt
si nolit conuti qd nolunt cohitare pne
contumelia creatoris et ipo tpe intel
xxviii q i iudei non pt infidel infide
lis in eius quitate manere que iam i
xpiana translata est fidem Si autem
nolint conuti q si vult et pmittat
vel offert antequam post conusionem
sui quis oportet aliquem act fidei
gerit aut post primo non quiuo quis
no tenet ab eadem discedere sed tenet
pia quigem maritali affetione tractare
no enim s pt obice spuale fornicati
quia ambo sit conuenerit Pero modo
est in ptate fidelis ad infidele disce
dere quantu ad cohitationem et thorum non
tamen quantu ad vinculum matrimonialis so
lue sicut dicitur Cerimo si infidelis co
nuitus habeat plures uxores Rno cum
sit plures uxores sit contra lege
nature cum etiam infideles sunt astricti
non est uir matrimonium infidelis nisi cum
illa cum qua primo contraxit unde si
ipse cum omnibus pius uxoribus conuta
debet manere cum prima et abicere alias
Si aut prima conuti nolunt et aliqua
earum conuitatur idem ius est contrahendi
denouo cum illa quod esset cum alia
de quo pp dicitur esset tho Idem dicit
host ex de diuor gaudemus merito quo
prima est mortua Cerimo si eodem mo
mento infidelis contraxit cum duabus
dicens et ego accipio nos ambas in
uxore que erit uxor expressus Rno eos
quod neutra nisi forte alia illarum
sit talis cum quod illa contrahere non
posset in quo matrimonium cum reliqua teneret
proit sicut no Cerum matrimonium infidelium
in gradu prohibito contractum quod con
uertunt sit separandum Rno ut supra ti
de consang Cerum conuersus ad fidem
possit contrahere cum alia psona infideli

uiuente Rno quiuo infidelis q uult
cohitare cum conuerso ad fidem sine contumelia
creatoris et scandalo ipius quis aut
no primo uno no licet conuerso contrahere
cum alia psona uiuente quiugio infideli
licet non sit cogendus cohitare s xxviii
q ii si infidelis qd hoc tamen non est
inter eos solut vinculu matrimoniale quo
ad hoc infidelis qx quiuo non i matri
monio nec matrimonium conditor ut marito
Si no uult cohitare solutur matrimoniale
uinculu inter eos quod in matrimonio matrimonio
et tunc quiuis alia ducere pt et sic pt
intelligi illud i cor vii Si infidelis
discedit discedat non enim seruire sub
iectus frater aut soror in huius dicitur
etiam ideo qd quod discessus discedit
no oz sequi ea uiuente alia ducere
licet uir hic no nisi de hiis intellm
est qui infidelitate s coplati sunt
Si aut uult cohitare non cum blasphemia
xpiane fidei et hoc in tamen solutur uin
culum matrimoniale inter eos quia i diuerte
i matrimonii conditor matrimonii in quo tamen
intelligitur illud quod dicitur i c supra dco
scz quod contumelia creatoris solut ius
matrimonii et tunc fidelis pt nuy contrahere
Si aut uult cohitare pne blasphemia
xpiane fidei non tamen pne scandalo
quiugis fidelis quia conatur ipm puerte
ad hoc in hiis tamen conuersus pt ad
matrimonium contrahere quia solut e uinculu
matrimonii primi pp hoc quod infidelis in
matrimonio conuertit fideli quiugi et sic
patet quod uinculu matrimonii fidelis cum
infideli solutur in tribus casibus scz
deserere ppnente blasphemiare nolente
vel te credente trahens ad mortale
trahente nam sunt absque mora tunc
uincula rupta penitus Pp tamen eius
pdictas non solut uinculum matrimoniale
quod esse ratum sed inter infideles non
esse matrimonium ratum ut supra dcm est ut
habetur xxviii q i etiam sit hoc nichil

expeditus patet quod eo ipso quod alter
infidelium coniugum convertitur ad fidem
altero in infidelitate non remanente solvitur
inter eos vinculum coniugale sed per hoc
non est rati dissolubile et per perversitatem
conversionis disponitur ad solutionem scilicet
fidelem nolle cohabitare cum infideli
aut non sine blasphemia fidei saltem quia
non sine scandalo coniugis fidelis vin-
culum potius dissolvitur sicut videtur. Utrum
illa solutionem sine iudicio ecclesie cum
etiam non indiget de infideli xxviii
q. i. si infidelis in glossa. / Quidam autem
dicunt quod debet sine iudicio ecclesie quia
infidelis non videtur comparere etiam sit
et debet punire. / Alii autem dicunt quod non
solvitur vinculum matrimonii inter eos con-
trahat aliud matrimonium quia si infidelis
post illas blasphemias convertetur ad
fidem aliquam coniugis aliud matrimonium
contrahere non posset et huius sententie
videtur esse Raymundus et Hostiensis secundum veritatem dif-
ficile est iudicare si primum matrimonium vinculum
non est primo solutum quo modo sequens
matrimonium sit licitum. Unde secundum ipsum ante
quam contrahatur matrimonium solvitur primum
ut dicit in glossa illius c. si infidelis
et tamen si aliter contractum secundum matrimonium
illius coniugis convertetur non liberat primo
coniuge secundum matrimonium contrahere vivente
alio non quia per conversionem alterius re-
stituetur vinculum primi matrimonii requiritur
consensus mutuus. Sed quia perpeditur
temptaretur quod alius alio vivente aliam
personam matrimonium contrahere prohibetur xxviii
q. i. si infidelis in glossa ibi tamen dicit quod
restituitur vinculum matrimonii sed expositum
est ut dictum est. Sic videtur. / Hostiensis autem
non dicit quod si aliquis predictorum trium
capitulorum sit nocumentum potest fidelis con-
trahere cum alia non expectato iudicio
ecclesie nisi ad habendum solempnitates in-
stitutas ab ecclesia. Si autem dubitetur de eo

causa de qua patet non. Supra xxviii q. i
si infidelis. Si ergo sine causa de
ad eam mitti a quibus quod voluntatis
eius requirantur super illo causa vel
recipere probationem super hoc si possit
scilicet ad illa noluit videtur autem si
forte non inveniatur alias alia ducere
non debet si tamen ducat matrimonium cit-
andum tamen ibi sit a quibus illorum trium
capitulorum. Laudat autem Gosfredus quod
fideles testes adhibeat tamen
infidelis requisitus cohabitare recu-
sat vel cohabitans blasphemat vel
cum cohabitare nititur ad mortale pec-
catum. Alias si dubitaretur de secundo
matrimonio non ius sed probatio deficeret
et etiam de allegata indicaretur.
Quidam si fidelis prius fuit dum esset
infidelis secundum ritum suum plures [illegible] re-
pudiavit uxorem Christo cum tale repu-
dium contra legem nature sit et etiam
dominus reprobavit xxxii q. vii. nisi quam
ea vivente aliam accipere potest nisi in
tribus casibus supradictis. Extra de divor.
Gaudemus. Quid autem sic raptus
Quicquid vir iam adeptus ad fidem
uxores restitui debet iniuste per huius
repudium spoliate si hoc petat Christo
sit ad hoc remaneat infidelis quia
secundum apostolum i Cor. vii. Frater autem sorore
non est in huiusmodi servituti subiectus sed
si vero conversum et ipsa conversa sequitur
antequam [illegible] aliquem secundum capitulum predictorum
ille aliam plures ducat uxorem
eam recipere compelletur ut in dicto
c. et ibidem c. quod si conversus
ponatur quod primo credat unus et
alius superveniat non vult cohabitare
et fornicetur propterea convertatur nichilominus
propterea reddendum est ei vir primus
tamen ille potest excipere per iniuria

[illegible]

dimissionis vel fornicationis. Ar(gumento) si coniuges veniat successive ad fidem si venit alter dimisit vel fornicatorem quamquam cogendus sit in simul cohabitare et assumpcione minorum ad i vite tractare. Si autem alter ab altero discessit aut fidelis discessit ab infideli et tenet quod fidelis etiam postquam venit ad fidem excipere et si vult potest eam accipere tamen cogi non debet quod statim ab ea dissolutum sit quo ad cohabitacionem. non potest tamen ea vivente cum alia contrahere. sed de fornicatione distinguendum quia primo coniugiis aut non dedit ei actionem fornicandi ut quia repudiat eam vel noluit cohabitare ei nolenti cohabitare sine contumelia creatoris aut non. Si dedit propter fornicationem excipere. si non dedit potest excipere licet bonum. Ultra vir prius conversus ad fidem uxoris ac se repudiate postea ad fidem conversa fornicationem obedire potest pro eo quod alij post repudium nupsit. Ar(gumento) non extra de divortiis gaudemus nupsi. et ibi dicitur inglo(sa) uterque contraxisse hinc quod legitime contraxit. Contra 28 q. iij qui peccat et extra de feriis sanctitas.

Numquid ei fornicationem obicere potest quia alias ante baptismum commisit. Ar(gumento) baptismus omne crimen antea commissum tollit quo adhuc non tamen tollit fornicationem illam quantum respicit virum quia tunc illud quantum non tamen uxor quia maritum 32 q. i in coniugio et sic ius excello petito competit nihilominus remanet ei salvum. et potest excipere contra illam licet non. extra de divortiis gaudemus in glo(sa) vel hic. non dicit quod non potest 28 q. ij sed male. Eiusdem si talis talem recipiat et eam cognoscat numquid postea potest ad sacros ordines promoveri. Ar(gumento) non quod sit hic 28 q. ij si iste dicit quod non quia ut dictum est sponsum mortem non tollit mortem de eius post(ea) ... ij. di. iij dicitur 1 q. iij. Ultra coniuges ad fidem possit ingredi ad religionem vel clericus fieri in vita uxoris remanente in infidelitate nolente tamen cohabitare. Ar(gumento) opinio hic est 28 q. ij si infidelis quod infidelis non debet ut conversatur et si dicat se velle converti est expectanda sed non tenetur si non dicat se nolle converti non expectabitur si contra dicat.

Alij dicunt quod ea in vita potest monachus vel presbiter dicatur si et ni putet se quod non vult converti. Cuius opinionis videtur esse hostiensis de conversione coniugum qui convertit. Ego non. non quod si postquam conversationem vir sit aliqua spes probabilis de uxoris conversione non debet vir emittere votum continentie vel ad aliquid aliud transire quod difficilius uxor converteretur faciens se viro pro ea conversa. Si autem non sit spes potest ad sacros ordines vel ad religionem accedere prius requisita uxore quod convertatur et si postquam aliquot post conversionem fecerat convertatur uxor tenetur est vir eius sibi reddendus sed imputare sibi debet in pena tandem conversionis quod viro pro conversatur. Ultra quamvis infidelis dimissus possit illo vivente cum alia contrahere. Ar(gumento) hic sunt opiniones diverse et communiter potest. extra de divortiis 28 q. ij si infidelis inglo(sa) quidam enim opinati sunt infidelem posse contrahere aliud ... non tamen antequam fidelis ad minorum contrahat vel solempne votum continentie faciat post quam postquam fidelis contraxit vel solempniter vovit sibi non remanet aliquod ius in coniuge

fidele vnde non infidelis nullo iure
obligatus adhuc continendum quia ex
quo matrimoniale vinculum est inter infidelem
et fidelem solutum iure nature non prohi-
bet infidelem contrahere nisi ius humanum
quod statutum sit sicut non statutum ecclesie
quia statuta ecclesie non ligant infi-
deles non baptizatos ¶ Alij dicunt quod
infidelis in vita alterius non con-
trahere nisi post mortem quia licet
inter ipsum et fidelem sit solutum vin-
culum coniugale quantum ad essentiam
remanet tamen quantum ad essentiam
obligatorium effectum et infideli competit
culpa sua nisi ex hoc sequitur quod
obliget ad perpetuam continentiam quia
si conuertatur ad fidem contrahere potest quod
quia alteri contraxit vel religionem
vouit et hec videtur esse opinio Tho-
me. hec dicit nota / Goff. vero
contra hoc notat quod matrimonium solum dicitur
contra fidelem qui ipsa in hiis casibus
supradictis siue peccato contraxit. infi-
delis non quia in minorem peccat aduo
nominis ... siue peccato non
traxit. vel contra non curatur dicere
de infideli quia cum ad nos de hiis
que foris sunt nichil dicit tamen de in
fideli ¶ Utrum solvatur matrimonium per fidem
infidelis coniugum specialiter quo ad
fidelem fidelem ¶ Responsio quod non
ut dictum est quia preterit et hoc dispu-
tatione vna vt percludatur tibi via
simulationis et deceptionis qua coniuges
heresim fingerent et alica propter quia
relictus in ipsis esset resiliret et
nuberet cum vellet alia quia matrimonium
fidelium omnino est indissolubile nisi
per ingressum religionis ante copula
est ... in dissolubile quia tamen

perfectum est signum et signat vnionem
diuine nature et humane nature indisso-
lubilem tamen quia est fundatum per baptismum
qui imprimit caracterem indelebilem
vnde per ingressum ut dictum est contra dicit
quod sacrum fidei id est baptismus quod semel
admissum nunquam admittitur efficit rati
coniugium sacramentum ¶ Utrum coniunx fidelis
teneatur discedere ab vno coniuge in heresim
lapso ¶ Responsio quod sic si in obstinatia pre-
maneat in heresi et hoc propter periculum
peruersionis et ne propter turpitudinis
eius esse videatur si autem redeat ad
fidem tunc distinguere vt dicitur ex
sequens quod de hoc contra supra et l. ...
... vtrum per fortem spiritualem et
... ¶ Esto quod coniugium fidelium alter
labatur in infidelitate et propter hoc fidelis
separatur ab infideli nunquid infideli
ad fidem reuerti debet alter coniux fideli
restitui et nunquid religionem intrare potest
altero inuito licet redeat ad fidem sic
non sed fidelis ab infideli propria auctoritate
recessit siue consensu alterius religionem
intrare non potest ut dictum est si sint
separati iudicio ecclesie siue iudicio ecclesie
si nolit fidelis religionem intrare cogi
debet ad alterum redire ut dictum est
quantum non obstante spirituali fornicatione
eius cum iam sit emendatus et tempore
at esse quod non sunt si de fornicatione
...tamen dicit quod qui separati
sunt iudicio ecclesie fidelis si est co-
gendus recipere infidelem sicut at
in fornicatione carnali propter quia siue separati
sunt iudicio ecclesie siue iudicio ecclesie
dum modo illa fortitudo sit publica
nam in notis inuocatione recipere
nisi nolit licet se corrigat quod
de quo tamen gaudens et hec separatio
sit tamen quo admittit sentitem

quia vinculum unionis non dissolvitur
tamen alterius fidelium infidelium efficitur
ut in textu et quoto. Sed quare vir
tenetur prius cogitur uxorem recipere emenda-
tam de fornicatione spirituali non tamen de
carnali. Responsio quod si vir uxorem post
fornicationem eius carnalem cognosceret
ea mortua ipse defectum sacramenti
pateretur(?) nec promoveri posset et sic ei preiudicium
fieret 34 di. si laica quod non contingit
in fornicatione spirituali quia per penitentiam est
purgata. Item in fornicatione carnali pol-
luitur corpus et anima, sed in spirituali
solummodo anima et in carnali fornicatione non
tantum fit in anima sed duplicatur vio-
lentia(?) sed etiam in corpore quod non fit in spirituali
et vir magis scandalizatur et offen-
ditur opere quod fit in anima et ita est
ei maioris scandali ea licet ver-
ius(?) in textu et nisi. Secundum si non conver-
satus contrahat cum conversata. Responsio
quidam dicunt quod non tenet matrimonium,
verius est quod talis est a sacris
ordinibus separata(?) extra de cle. coniugatis. Nec
si celebrat tales sunt eius actus
clerici inter eum ut fratrem est supra de effec-
tu cognitionis. Licet tamen scripsit quod
licet non debeat cum tali contrahere matrimonium
tamen contractum non tamen ex 28 q.
1 tamen et extra de divortiis quanto quia
est unus sanguinis matrimonium quod non contra-
hi etiam de hoc. Utrum ipse propter quamcumque
peccatum possit uxorem dimittere. Responsio
dominus uxorem dimittere prohibuit nisi propter
tantum fornicationem, sed temporalis est fornicatio
et temporalis dominus(?) est enim fornicatio
ipsa etiam sed peccatum carnis et etiam
generale sed peccatum infidelitatis per quod non
apostate ydolatras vincit(?) fornicationis
comparatione ger. 2 et etiam sed
quodcumque peccatum quod deus relinquitur dominus

non est temporalis sed vel quo ad vinculum
unionis vel quo ad cohabitationem, spiritualiter
propter infidelitatem non sed infidelitas pre-
cedat admitti potest quo ad vinculum
sed dimitti potest quo ad cohabitationem temporalem
secundum quamcumque contingatur unde ipse traxit
ad fidem compellitur cohabitare id qui
infideles remansit nisi aut contumeliam fuisset
eum per penam esse separati extra de divortiis
Gaudemus. Nisi propter non aliud peccatum sed
est peccatum tenetur uxorem dimittere non potest
extra de divortiis quesitum si non est contra
scandalum et quia non vult cum eo quies-
cere vivere nisi consentiat malefacere
et sic est hic magis cito monere et
vehementer tenere delapsum et si co-
trahere ad mortale inducatur vel in mor-
te inducitur cum effectu maxime ut c. o.
1 et 2 infra potest dimitti quo ad co-
habitationem temporalem secundum quamcumque cor-
rigatur ut legitur 28 q. 1 ydolatra
et c. v. si oculus scandalizat. Sic intelligitur
id per oculum dexterum secundum glossam intelliguntur
spirituales amici et propinqui pater et mater
filius et uxor et similis tunc dimittitur
ut scandalum non ut scortum et cessa-
te scandalo debet reconciliari. Sequitur
vide de in 3o articulo secundum de prole infi-
delium et etiam licet quaeritur quod parentes
debet sequi proles infidelium. Responsio
proles aut ad etatem adultam per-
venerunt aut non. Si tamen eius voluntate
ipsa pendeat et salus eius est
requirenda consilio et quid vult libe-
re sequi est permittendum sicut parentem secundum
fidelem vel infidelem. Si autem sit
minor tamen sit salus eius per ap-
parentibus providenda sequi debet fidelem
in favorem fidei et salutis parvuli et
boni unionis non obstante quod in-
digeat ad educationem obsequio et

nisi et hoc totum probatur extra qui matrimonium contraxit per verba de presenti cum alia etc. De impedimento ordinis titulus xxii.

Post modum considerandum de impedimento violentie sive metus sed de hoc supra ti. viii. capitulo I. dictum est et de consensu coacte et ideo restat considerare de impedimento ordinis et circa hoc primo considerandum utrum ordo impediat matrimonium. 2o utrum matrimonium impediat ordinem. Circa primum sciendum quod potestas sacramenti ordinis principaliter ordinatur ad ministerium altaris ad illud non duo principales actus requiruntur scilicet conficere sacramentum et disponere populum ad communicandum. Ideo primo deserviunt tres ordines superiores unde in ipso sacramento deserviunt in mensa quia subdyaconus patenam et calicem quasi a populo acceptam offert dyacono dyaconus presbitero presbiter deo et hoc tangunt sacra et ideo sacri dicuntur propter hoc ergo eis etiam specialiter continentia annexa quia maiora mundicia requiritur ad contrahendum digne sacra et ideo impediunt matrimonium contrahendum et dirimunt iam contractum di. 32 si quis eorum et c. Seriones et c. Placuit extra qui clerici et vovent matrimonium contrahere possunt c. et. in Secundo vero actui deserviunt minores ordines ut dictum est supra ideo non dicuntur sacri. Sciendum etiam quod non est eis inseparabiliter annexa continentia unde non impediunt matrimonium contrahere di. 32. si quis vero et c. si la icus xxviii. di. de his extra de clericis coniugatis c. i. ii. et iii. Et sciendum tamen differentia est inter clericos orientales et occidentales quia clerici orientales in minoribus ordinibus constituti contrahunt et in officiis suorum ordinum ministrant vel beneficia certa obsequuntur. Occidentales non contrahunt quidam sed in officiis ordinum suorum non ministrant. Unde beneficia certa que propter officia sunt

data retinent ut assequitur hec ratio quia uterque contrahere possunt di. 32. clerici in sacris constituti contrahant de facto nuptias. Extra aut contrahit cum vidua vel corrupta et tunc cum eo tamquam cum bigamo non licet dispensare nisi apud sanctam sedem sed propter interventus affectionum ex opere subsecuto extra de bigamis. Nuper aut contrahit cum virgine et tunc illa dimissa et completa in iniuncta penitentia si vita laudabilis apparuit et correcto poterit cum eo episcopus dispensare iure suo ut in susceptis ministret ordinibus extra de tali qui sane etiam ut ad ordines superiores ascendant extra qui clerici c. i. et hoc videtur velle textus idem expresse. Post non dicit quod ad hoc ut ad superiores ordines ascendat necessaria est conditio ipse si in seculo remaneat sed si non religionem intraret episcopus suo iure dispensare posset extra qui clerici vel voventes c. i. et ii. si tamen apparet in consiliis episcopus cum eo non dispensabit nisi in minoribus ordinibus si in seculo remaneat sed si non ad religionem transeat post laudabilem conversationem etiam in maioribus dispensare poterit extra qui clerici c. ii. extra de aposta c. ii. et summa confessorum extra qui clerici c. ii. propter loquitur copulando iure suo dispensare posset cum illo ut videtur c. c. c. i. hic de occidentalibus clericis orientales autem etiam in sacris utuntur matrimonio contracto in minoribus ordinibus ut extra de in. et i. ut clericorum mores nisi et de cle. qui cum alioquin. Orientalis enim etiam continentie non arripuit quia pro omnibus prohibitionis consensum contrahendum tamen matrimonio credendum sunt cum inuste coplas imperatorum corporis sunt ut xxxi. di. aliter et c. nicena hec post Circa tamen hoc quero utrum clericus coniugatus gaudeat privilegio extra omnis clericus

vinces in statu et in o clericali debet gaudere privilegio clericali aliter non vide de vi de clericis coniugatis quod clericus qui est unica coniunxit virgine si tonsuram et vestes deferat clericales privilegium retinet illius c. si quis xvii q. iiii quod est concessum per cessores clericorum di. eciam ibidem quod clericus coniugatus pro commissis ab eo excessibus vel delictis non potest criminaliter aut civiliter ad secularem iudicium trahi nisi illatis puniatur aut pecunialiter a secularibus iudicibus condempnari et sic eciam retinet privilegium illius c. nos quod de se. cl. intelligis aut non gaudet privilegio clericali sed ut eciam in primis gaudet privilegio clericali nisi ut predictum est tonsuram et vestes deferat clericales coniugatus in primis non gaudet ut in privilegio quod sunt clerici ne vocantur exactoribus vel collectis quod de im. et ho c. ul. ut ob illud c. jo quod de cl. con. quod videretur esse contractum dicto c. cli. quia ut dicitur quod an. expedilatatione tempore sunt clerici non retinet clericorum privilegium illud ut idem ibi loquitur de clerico sed de privilegio immunitatis ab exactoribus et collectis. Utrum vero bigamus gaudeat clerico privilegio clericali questum est supra c. vi li. ti. vi. Sed unum est sacer ordo quod unionem impedit. Resp[?] ordo sacer non impedit unionem in futurum ordo sed in quantum sacer. Quidam autem ... dicunt quod esse sub eadem statutum sed auctoritas [illegible] xxviii di. c. iiii dixit expresse in ordinis susceptione promissione debere. Alii dicunt hoc esse sub voto sed propter hoc non difficit impedimentum ordinis ab

impedimento voti ideo dicendum quod ordo sacer impedit et dirimit unionem apud nos et apud grecos propter statutum in concilio viterno editum de quo habetur xxxi di. c. viterna apud nos non apud grecos statuitur et propter votum tantum annexum ac eo quod quia non eum et quare ea ut in glo. ideo greci in sacris constituti non contrahunt de novo unionem quia obviat statutum tamen prius contracta unione utuntur quod de qui et ho cle. ut clericorum quia voti continencie non instrictorum repugnat non enim consensit in obligationem continencie instrictorum sacrorum ut in dicto c. olim et di. xxxi aliter scilicet non non contrahunt quia statuit obviat ut utuntur unione contracto quia voti obstat. Prima autem sto. constitutis in sacris contrahere non potest quia eciam sciat cleri persona simpliciter illimaz propter rationes de assignata. Sed unusquisque clericus ad sacros ordines promotus et propter ea depositus minime contrahere potest. Responsio quod non quia talis retinet caracterem cum annexo continencie voti di. di. cum impetito caracterem per deposicionem tolli non potest quia anime indelebiliter imprimitur talis eciam clericaliter vivere debet di. di. dominus. Sed numquid si clericus fuit per symoniam ordinatus cum caracterem liceat violatum i q. i quibus narrantibus. Resp. constat quod delictum commissum non dabit ei contrahendi privilegium ff. de le. falsid. a pristina xviii q. i legi. Sed queritur numquid de sponsa utrum ... minime impediat ordinem sacrum utrum sacer ordo unione conciliato

supervenire possit. Item in ordinibus
susceptione sunt duo scilicet potestas
ordinis et executio potestatis. Cum ergo
ordinatur coniugatus consentiente uxore
et tunc recipit utrumque quia et uxor cum
eo intelligitur continentiam profiteri
xxvii di. eius. Aut uxore nesciente
vel consentiente nisi et tunc recipit
potestatem ordinis id est caracterem sed
non executionem ut patet in dicto c. presbitero
et hoc dico in ecclesia occidentali. Secus
est in orientali in qua per ordinem non
preiudicatur coniugio di. xxviii diaco-
nus et di. xxxi nicena. Non tamen
quod probabilius videtur. Licet
quidam ut Hostiensis summa dicit contra non
debet ad sacros ordines accedere
sine consensu uxoris ad minus tempore sui
ministerii fraudaretur redditione xxxi di.
qui quo fraudari ... ordine nuns
si non susceperit ordines conditionibus
ipsis cum sine sit Host. sancti Ja.
et ray. Sciendum etiam quod si postquam presbiteros
ipso quod uxor consentit apud quosdam
quod vir suus ordinem recipiat et
ad hoc se obligat quod imperpetuum alii
non nubat ut in dicto c. cum si sit ego
minor non fuerit eius maxime
in nono prohibiti requiritur si non sine
consensu eius ordinetur ad hoc tenetur
videtur non est etiam pretermittendum quod
ordo sacer in viro superveniens solvit
vinculum eius propter vim quo ad
petitionem debiti quia non potest debitum
petere nec uxor tenetur ei reddere sed non
solvit propter alterius qui non con-
sentit vel nescivit quia tenetur uxor
reddere debitum sed non possit eum
ducere ad continendum xxviii di. diaconi
xxvii q. i. ultimo etiam si sit factus
episcopus vel papa ut no. Hu. xxxiii q. ii
agathosa et repetet eum uxor

coram consilio vel cardinalibus
vel etiam coram ipso papa quod iure debet
facere de se ipso secundum Ray. Sed esto
quod aliquis inferioribus ordinibus
constitutus uxore tacente et sciente
promoveatur ad sacros ordines numquid
quia declinabit debitum debet reddere. Item
eo quo lit tempus et loci reclama-
di presumitur consensisse et amplius non
potest reclamare et consensisse videtur in dictum
sibi locum continere nec potest uxor requirere
secundum Bon. In hoc casu tacitus
scilicet pro consensu et hoc pro consensu
propter dignitatem ordinis sacri. Secus autem
in matrimonio ubi non est dignitas tanta
secundum tamen Hug. idem ius est in utroque
casu secundum Ray. Sed numquid tenetur uxor
mortuo viro tenetur perpetuo continere
vel potest contrahere. Item potest de xxxii di.
c. presbiterum et post viri mortem tenetur
perpetuo continere. Sed quo hoc potest intelligi
dumque dummodo sentiunt quidam etiam
dicunt quod si uxor viro consentiat et quod
ordinem sacrum suscipiat vel quod reli-
gionem intret consentiat in eo ipso ...
quia secundum eos est forma divortii si
possit ipsa obligatur ad continentiam perpe-
tuam cum viro qui cadit est causa
cum ipsa nec excipiatur per ignorantiam
iuris secundum Bon. non tamen religionem
intrare tenetur nisi timeatur de periculo
casus secus autem esset si votum simplex
voti emisisset secundum [illegible] et Host.
nec est dummodo iudicandum in clericis
et religiosis quantum ad hoc quod
utrobique corpus viri perpetuo domino
dedicatur et hoc expresse de in c.
presbiterum et ratio probatur de quod non
voverit et voti solempnizate ipsa
videtur novisse ar. c. q. iii c. i et ult.
extra de conv. conjug. et hec opinio est favorabilior
secundum Bon. et [illegible]. Alii dicunt quod non

pt contrahe voto simplici impedi-
ente et si contraxit non valet in
questionibus dimicte et infra hos c ray
xxviii di. quia fuit turpe utriusque
istorum opinioni ponit host. sed inter
cogitur intrare religionem ray. dicit
quod non ii sit uxor in eodem consuetudine-
di. ex. de qui cum conjugata fuerat
et simonia idem c c pip t ex parte tua
sed dd' ut pip ti de bono pacis de-
de impossibilitate minori proposita
ad ingressum religionis et esto quod
aequius et e quia e melius dicit ut
dt host. de impe(dimento) ligaminis xxiiii

Deinde quaerendum de impedimento
obligationis sed cum quis alteri coniu-
gio est obligatus quod im-
pedimentum sit validum. fuit etiam cum
quia aequus pip hoc ab eterna contrahere
inter cum obligatus vivit aliam
duce sit vel potuit ut utique licuit
et qui hoc fecit adulterium committit si
cum eo adeo dispensatum fuit ut cum
prioribus ex de divor gaudemus
et i ecclesia hoc aut impedimentum committitur
plura sed utrum alligatus aliqui per
sponsalia de futuro contrahere et contra
sponsalia possit minori tales si
fuit p copula carnis una caro effecta
pt alter alteri i vita ad religionem
intrare et qui remanet pt contrahere
ex de qui cum ut et c ex publico
et de spon. du. l. ex ut pip ti quia
licuit sponsalia solum causa utrum
obligatus matrimonialiter aliqui contrahe
possit cum alia pud ille tales
si non fuit per carnis copulam una
caro effecta pt alter alteri in vita ad
religionem intrare et qui remanet
pt cum alio contrahe ex de qui cum
aliam et c ex publico et de spon.

du. l. post sponsalium. si aut fuit se-
cuta copula carnis inter eos nunquam
nisi p fornicationem dimisit non pt
cum alia contrahe et si contraxit ne-
cesse habet vivere aut reconcilietur coniugi
aut remaneat sine coniuge 32 q vii
c i et ii ex aut nomine pro-
prio nisi eius i cuius est potestate ut
etiam nomine eius ex ut ex sit in
potestatem binas sponsas vel binas
uxores contraxit fit infamis ipso
iure ff de his qui no. i fa. l. i. ubi
expressum aut absque infamia fit
si nisi patris in cuius sunt potestate con-
traxerunt et patris i famia denotatur
ut ibidem l. ubi. Sed hoc forte
est cum filii non teneantur per
voluntatem patris in unionis contra-
hendo ut dicitur est pip. Quicumque est
talis aequus bigamia de qua dictum
est pip ff de ordine et pro se sequens
invitem. Item qui fecerit dicitur de
desponsata agere de a annorum primas
reminando carnis pt dicta quod
caret tibus i xliii quolibet anno in
pane et aqua ex de spo. du. ac-
cepisti. Sed host. utrum vir credens
uxorem licite mortuam contrahe possit
ex non ut ex ut licite non contes-
tur sequitur sed si aut de carnali
qui alter coniugum est absens tandiu
ad relicta expectetur donec de eius
obitu i publico comprobatur sed per famam
vel quia senex erat ut in anne
fuit ut redit quia spectatur dolos
tempus quod fit mortuus et si con-
trahat credens ita esse etiam si vi-
vat ex ignorantia ab adulterio ex-
cusatur 32 q 2 cum p bellica quia
adulterium sine dolo non committitur ff de

adulto l' peniten ul' si lras eoz
recepit cu quib9 militat C de re-
pudijs cl' hoc h'et bon̄ · Responda
aut ut eciā dt eadē glo dicit
q' nō dēt ꝯtrahē m̄rio m̄ donec
c'ta sit de vi morte ꝯiutuit
mansit p'ue eo et eciā ꝯiutuitq
de incontinēcia timeat B' naz olim
ꝑ le C de diuoz vxo c ꝑ q̄dnem
ꝑ nō l ff nttis et c vxoes per-
ꝯfugeruīt sed nō ꝑ lege ꝑdicta
hoc tenet' vxor oꝑtāe vrz qui
ꝯfugit ꝯiux vn̄d' nō sufft credu
litas sed requirit' c'titudo ee d' ipso
in p'ncia et de fis imp · dos et h9
p'ue p'nt ray · ho · et pe · B' nō R
addicta c quod sat9 c'tū e ei
ff h9 molestas ꝑꝑiptoes ꝑ9 q'a
ꝯpito t'pe duxit expectandū
Sed esto quod p'us c'tificati de moz
te vi deat aliq'a cu alio ꝯtrahat
quo c'tificabr de morte viri p'mi
qui iuit i exerciti ꝯt' sarracenos
vel i regiom longinqua R'o per
m̄rantiā peroz eius qui morte
eius p'uenit ul' p'maneciā eius
sub quo militat et p9 h9 ꝯ inua-
uenit stati ꝑ tam̄ i temp9 eius
luct9 p'ue nota i fame p't nubē
ꝯ de fis imp · p'ip illa h'et ray
Respond si nō sit nisi vnus testis
R'o h9 nō vxol · q · i · i p'n° quod
sufft si quo adiunct publica fama
q'a eciā suffice sola p'ue teste dt
si ꝯsillis ꝑꝑiptonib9 mortuū ee
nuple ut si militū dn̄ scribit ul' si
socios sit ul' egrot9 recepit et
similib9 / h'm nō h'ost requirit' et
sufft vnus testis · dicit' eni i p'n°
in c in p'ncia quod talis ꝯtrahē
nō potit donec de morte vi c'tu

nūcciū nō recepit · dz aut c'tus
nūccius is sub quo militat ul' socius
eius bon9 et honest9 qui mortem
eius nouit Si i eū talis vrz esse
mortuū corā ep'o iuraūit statim
nube potit q'uis si deniat et quid
mortuū esse mittit' in ꝑ sb' aiuc
tenebr' ab m̄rio9 C de diuo et re-
pu vxo et ma' ho nō ꝯ° requirit'
probō sed nupl' ꝑꝑipto q vnus
testis nō facit probō ꝑ ꝑꝑiptoz
sit intelligit h'ost illud c qui sic
ꝯpit' ibi ꝑꝑiat' Sed esto q' al's
nō sit repies ut c'tificati possit
ꝑ nigrm militū ut ꝑ aliu R'o te
mittat ad locū illū si pt ul' ad
loca vicina et inq'uat si potest
al's opptet donec c'tifice' de morte
ꝯ de ssp'o in p'ncia in glo Respond si
nō pt c'ta sed tn̄ eū mortuū cre
dat et cū alio ꝯtrahat R'o ut
dcm̄ est sup' q vtz vxo ꝯ° q'a dn̄
ita probabilis credat ut ille credit
excusat' ab adulto ꝑꝑ ignorancia
fci et filij et ꝑ m̄n suscepti cesem'
hm̄i ꝑ ray Responda tam̄ ut pe
dicit quod debit' pt et dēt reddē
tam̄ nō pt petē ꝯ de fis imp ·
dns in dubio ꝑ m̄rio stat' pcat
eciā vouēti simp' ꝯtinenciā nō lit
ꝯtrahē m̄rio m̄ si tam̄ ꝯtraxit tē'
debitū reddē nō tam̄ potest petē
et qi ꝯ de ssp'o in p'ncia dt Respond
facē dēt qui redit vir p'm9 R'o
stati relicto ꝑ° dēt redire ad p'm
quod si nō facit adultā iudicatur
ze q m̄ ꝑ bellita Sed eiu9 ante
aute relinquet ꝑ'm et redibit
ad p'm R'o h9 nō sup' dcm̄ C ꝑ
bellita quod aute ecce Respond si
p'm9 recedat de nocte ut c temp9
adeundi i iudiciu ecce R't h9

ibidem quod illa nocte sine peccato
debitum negare potest nisi forte sed tamen
reddere ante quam redire potest ad primum
et si etiam eam separare nollet ecclesia
debet potius pati excommunicationem quam cum
secundo manere saltem quo ad innocentiam
Item quid si primo relicto permittat se
scienter alio cognosci nunquid primus
eam recipere cogetur Respondeo dicunt quidam
quod non sine hoc faciat de iuris
ignorantia credens hoc sibi licere
sine peccato et incontinentiam primi viri
haec est ignorantia naturalis et ideo
non excusat eam. Item quid si non
revertitur credit tamen cum viro quod
faciat Respondeo si hoc probatur credit
alio viro debitum non exigat sed
ei petenti reddat ut dicit episcopus de sponsalibus imp-
dus hoc vanum secus autem si credit
ex levi et temeraria praesumptione
Si autem postquam intellexit de vita
primi viri contracto stetit cum secundo statim est
adultera et non ante. Ergo quae tamen per
bestita q' b' pp dñi t dos hant
etiam distinctionem ponit decretum contra
de sponsalibus cum in praesentia et ponitur exemplum
in quaestione Item dico quod vir uxorem
priam relinquit et abiens in religionem
longinqua vir alia accepit nunquid
talis monialis uxorem prima potest contrahere
cum secunda Respondeo si alter vel utraque impe-
dimenti ignorante scit contractum secundum
matrimonium tenet in favorem ignorantis
qui non debet puniri quia non peccavit
unde si solvatur primum vinculum matrimonii
potest stare secundum. si non nisi forte scienter
sit contractum mortuo primo coniuge non
potest in vita contrahere si vero quod prius
ignorant postea certificatur statim debet
discedere nec potest postea debitum petere
vel reddere etiam si absentia quod ex
communicationem cogatur sed nunquam pri. si. e.

di. xxxiv quaestio prima dicat quod eius
sponsio in hoc homine non tenetur quia ex
quinto etiam ad fornicandum non ob-
ligat nisi excusat Unde talis non debet
in hoc ecclesiae obedire Si vero non potest
certus sed tantum credat aut credit
levi credulitate et temeraria quia
compulsa sibi debitum petere et reddere
potest aut probabili et discrete et tenetur
debet reddere sed non petere et sic distin-
guit decretum extra de sponsalibus cum in apostolica
Item quid si quis habens uxorem et ea vivente
et etiam lite pendente de divortio con-
trahat cum alia Respondeo soluto primo matrimonio
tenet secundum et licet solum tam malum
sint secundum matrimonium etiam si sciebat
de prima Si vero secundum vir aut secunda
uxor ignorabat tunc prima mortua
potest cum secunda remanere si ipsa voluit et
vir cogetur recipere propter dolum suum et
si post mortem primae convenerit scienter
in eum tunc prima iudicatur matrimonium Si
non secunda sciebat de prima tunc nullum
est matrimonium sed nec esse potest etiam post
mortem primae ut extra de sponsalibus cum in apostolica
in glosa nisi Item quid si petatur sic divor-
tium inter me et uxorem meam hac scilicet ratione quia
dico me aliam habere uxorem vivam
non tamen probem nunquid illa mortua
contrahere ego contrahere potero Item
si ego me de aliqua quia peto ut uxor
est mea ipsa non propter defectum probationis
nihilominus absolvitur nunquid ea vivente
possum cum alia contrahere Respondeo secundum Hostiensem
in talibus sine me conscientia relinquendus
ut de iure iurando Sed pone quod
venio ad episcopum dicens domine ego nolo
secundo contrahere cum tali quoniam prima ab-
soluta non tamen debeo contrahere nisi
primus habeas ut de clandestina desponsatione cum
inhibitio Ideo peto quod mandetis
presbytero meo quod publicet in ecclesia si
debet quid opponi compleo in hoc capitulum

uni hoste eius et dicet hic tu iurasti
quod tu tali quam iam absolutus cont'
pas verba de presenti hinc per quod ne-
gare tibi non possis tu eo tunc contra
reliquie teneamur ut xxviii di de
his placet ego nobis et pristinus qui
subit hec summa opponat non tamen in
tendimus dare tibi licentiam contrahendi
immo obtestamur te per aspersionem sanguinis
Ihesu Christi quod si scis iuste iurasse illo
non ergo contrahas ne contra tuam conscien-
tiam venies quod si feceris indubie
in gehenne ruis xx. q. iiii. di cephisis
Secundo si aliqua nupsit putans virum suum
quondam tam mortuus est vel con-
traxit cum alio nunquid est matrimonium
illud Respondeo hug' sup' iii di c cum per bellicam
distinxit quod si illa credebat sibi li-
cere viuente priore cum alio contrahere
matrimonium est si non est. Si non. matrimonium non est
quamvis non maritali affectu sed adulterio
cum eo contraxerit idem etiam dicto non
qui contraxerit cum aliqua quam putabat
esse consanguineam suam et non erat alii
credunt quod in hoc tamen sine preiudicio
matrimonium esse non distinctione inter contr-
hentes hoc sibi licere credant hoc vel non

Iusticia publice honestatis Titulus
xxiiii

Postea considerandum
de publice honestatis iusticia
et circa hanc queruntur plura. Scilicet quid
sit et vnde tenuerit et quare sic nomine-
tur Respondeo sponsa non habet perfectam ma-
trimonii sed sunt quedam preparatoria ad matrimonium
in corporibus non causatur affinitas sicut
ex matrimonio sed quoddam affinitati simile quod dicitur
publice honestatis iusticia quia sic describitur
publice honestatis iusticia est propinquitas
ex sponsalibus proveniens robur trahens
ex ecclesie trahens ab eius. Scilicet ecclesie honestate
et sic patet ratio nominis et ea quia sic
talis affinitas est in statuta per ecclesie
honestatem id est publice honestatis
iusticia matrimonium impediat et inter quos
gradus impediat Respondeo quod impedit
et etiam dirimit tam in futurum quam contra
sponsa. Sequentia non autem precedentia
impedit nisi quam constabitur ecclesie vi
de sponso et etiam statuit hec per honestatem
ut predictum est et tamen sic quibus sicut
affinitati impedit vel illos gradus inter
quos impedit affinitas. Scilicet ad quartum
gradum inclusive Secundum tamen quod
antiquitus fuit eius ratio duo viua que
contrahebatur ex ipsis nup' v q petro
vxor habebat quo mortuo eius quo
relicto contrahant proles nata de se-
cundo olim nullius consanguineo primi po-
terat coniungi et hec species est hodie sub
lata de medio ex de consanguineis et affi-
nitate Alia est que contrahitur ex spon-
salibus de futuro ut si quis aliquam
desponsavit licet eam non cognoverit
nullus tamen est consanguineus illam vxor
et nulla eius consanguinea viro eius
hic potest ex desponsatis iniciatis
et c ad audientiam. et si tunc despon-
satoris vnde vel plures annos habe-
bat ex desponsatis sponsam vitio et
glo in Secundo si sponsalia non tenuerit
quia non deinde sed de facto tantum co-
tracta fuit putat aliquis desponsa-
tus consanguinea sua vel aliquis morbus
vel clericus in sacris ordinibus constitutus
vel frigidus vel perpetuo maleficiatus
vel sectus. Scilicet vtrosque testiculos desponsat
aliquis de facto nunquid ex sponsa-
libus impedit matrimonium contrahendum
et dirimit iam contractum inter sponsam
et consanguineam sponsi Respondeo dicitur hug' et
plures cum eo concurrunt quod sic de
primo tamen hic ex desponsatis ad audientiam
et videtur expressum de omnibus xxvii
q ii si quis vxor et c quid desponsat
et mulier consponsus hic in desponsatis
ex desponsatis corrumpit tamen tas

in quo sponsalia non tenent propter etatis
defectum quia deficit ibi consensus ut de
spon. puer. infantes quia si ante septennium
sponsalia sunt contracta non impediunt
nisi post septennium quando contraxerint
probaverint extra de despon. impub. litteras
et c. accessit vel nisi post septennium
eas in eadem voluntate perdurare
manifeste apparuit prout mutua cohabita-
tione vel aliis donis vel facto cognoverint
puta quia vocat se sponsos vel sibi
invicem se in vite osculantur tanquam
sponsus et sponsa et similia ut de
sponsalibus puer. infantes quia forte est
specialis in illo tamen quia in pluribus
ante septennium tamen tempus quia animi
est defectus quia non dum sufficiunt
discretionem. Item videtur si ille
qui contraxit sit proximus septennio et
capax doli extra de despon. impuberum ex
tunc malitia supplet etatem. Quod si
sponsalia contraxerint sub conditione utputa
ut si dicatur accipiam te in uxorem si dederis
michi c libras si possum de iure te habere
in uxore nunquid huiusmodi sponsalia
publice honestatis iusticiam introducunt.
Responsio non ante conditionis eventum unde
qui contraxit cum aliqua sponsa sub con-
ditione et postea cum alia per consensum
contraxit ante conditionis eventum
prima deposita cum secunda remanere debet
secus post conditionis eventum quia tunc
non deesset consensus unde prima esset
ac si contraxisset prius ut de spon.
et idem est iudicandum de sponsalibus
in cetera ut ibidem ut qui promisit
unam ducere de filiabus petri. Quod si
contrahat sic sponsalia cum aliquo pro-
mitto tibi quod te ducam in uxorem
si placuit deo et postea in veniat
consanguinitas inter eos nunquid postea

contrahere cum uxore sorte sue sponse
nata conivere inter se obstinere. Responsio
quod sic quia sponsalia fuerunt conditionalia
secundum Rome dicta quod intelligitur etiam
si non apponatur. Responsio quod sic tum quia
conditio non expressa manet prius eo
sensus ideo ex huius sponsalibus publice
honestatis iusticia generatur. Hec Host.
extra de despo. ad audientiam. Idem etiam Io.
andree ut de sponso. Ad hoc tamen nota
si apponatur conditio talis que habetur
pro adiecta prius esset ac si esset
pure contracta ex eius surget honestas
publica ut extra de con. de cons. c. ult. Quod
si sponsalia nulla sunt consensu deficiente
Responsio non generant hoc impedimentum ut de spo.
et fr. Nu. hoc consanguinei sui contrahere
sponsam eius ducere sicut cum consensus defecit
extra de despo. dilectus. Wol. q. ut iuxta suos

De affinitate titulus xxvi

Deinde considerandum
de affinitate de qua plura queruntur
Primo quid sit affinitas. Responsio dicit
Innocentius puta affinitas est proximitas
personarum ex copula carnali proveniens
omni carens parentela. Ad cuius evidentiam
sciendum est quod naturalis amicitia
super naturali cognatione fundatur. Hec autem
cognatio duplex sit cum primum unum et huius
unio non per carnis propagationem sive
procreationem et hoc dicitur consanguinitas. Alio
modo per coniunctionem ordinatam ad carnis
propagationem et hec dicitur affinitas. Unde
affinitas nota contra consanguinitatem et car-
nali commixtione propagatur. Ideo consang-
uinitatem imitatur. Sed in hoc differt quia
persona coniuncta sive addita alicui
persone per carnis propagationem fit pars
tercie eiusdem nature licet in differenti
gradu unde non mutat genus atti-
nentie sed tantum gradum sed persona

addita persone quinta a dicunt per personam per
copulam carnalem non fit persona persone c-
iusdem nam sed quasi coniungitur ab exoti-
co unde coniungitur alio genere cognationis
sed in eodem gradu mutat enim genus
attinentie sed non gradum. Non mutat
in prima genus sed secunda gradum quod
haud melius patet per exemplum. Ecce petrus
et soror eius berta sibi attinet sed atti-
nentia consanguinitatis in primo gradu si
prius bertam carnaliter cognovit erit
persona addita consanguinitate petri per co-
carnis et attinebit petro et eius sponso
petrus nunc eodem genere attinere quo
attinet b. ipse v. sed alio genere tamen
in eodem genere gradu quia sicut berta
est consanguinea petri in primo gradu ita
ille est affinis petro et eius in primo
gradu et idem intelligendum est in aliis
consanguineis petri dicti sunt autem affines
quasi ad fines alterius accedentes vel
affines quasi approximantes quod est prope eo quod
una cognatio ad finem alterius cognationis
accedit ff de gradibus in fine et
affines secundum host. Notandum etiam quod
antiquitus solebant esse tria genera affi-
nitatis sed sublatum 2o et 3o dinoscitur
quod etiam ea notificare non tamen re-
mansit solum primum genus. Sed quia sunt
ex consanguinitate et per carnis commixtione
utrum affinitas remanet post mortem
viri vel uxoris imperpetuum et sanguis
defuncti. Respondeo quod sic cum est vinculum
perpetuum quadam persone unitur nuncquam
est contracta sicut est consanguinitas ex qua
causatur utrum coitus illicitus causat
affinitatem. Respondeo affinitas nuncquam consan-
guinitate contrahitur ut ea nuncquam ut e
dam prius et simile est quod per omnem actum
supra ad carnis propagationem ordinatum
per quem consanguinitas contrahi possit

affinitas contrahitur etiam non solum in
contrahitur per omnem actum nuptiis est commixtio
seminum non autem contrahitur per pollutionem
ordinariam i. que sit contra ordinem nature
i. contra vel extra vas debitum xxxv q.
iii contra ordinariam contra eo qui cognationis
consanguinitatis. Talis enim pollutio
facit sanguinis commixtionem ut carnis
unitate per quam affinitas contrahitur
xxxv q. x. Sororitatis. Tertius ut videatur
de causa contra de eo qui cognovit sororitatis.
Dicit quod illa separatio non fuit propter affi-
nitatem sed propter iustitiam publice honestatis
que contrahit de sponsalibus primis. Illa ex
dente contra de sponsa impuberis non obstat
predictis quia loquitur de 1o quod acceptavit
in naturalibus et inconvenienti affinitate inglo-
sa dicit ibidem et innocentius et host. super e sororitatis
est etiam quia in ipsis quecumque non plene et
utrum commixtio naturalis permanserit vel
non tamen ut etiam sua sponte videtur non
tamen quod ex affinitate que contrahitur
ex coitu fornicario dotis non potest hereditas
tas vel tutela ff de gradibus non fa-
cile quod sciendum non potest excipi contra
testem sed ex illa sola quod ex nuptiis
surgit secundum host. supra contra de eo qui
cognovit. Dispensationem quidam tamen videtur
goff reputat absurdum quod affinitas
que est sicut vinculum ex dampnato
coitu oriatur et idem dicit quod probatur
dicta potest quod affinitas ex tali coitu
non oritur quia affinitas est quedam
proximitas proveniens ex nuptiis ut
dicitur quod sciendum oritur tamen publice ho-
nestatis iustitia contrarium tamen quia tenetur
quia affinitas naturalis et illicita bene
contrahitur civilis et naturalis licita in-
nuptiis intervenientibus ut dicit hostiensis
Tertius ut si clausum pudoris in vagina
non tamen semen emisit. Tertio vos quod
non contrahitur affinitas sicut per post(eriorem)
copulam ordinariam et per eandem causam

Secundo si vir non intret in eo tamen
semen emittat nunquam per hoc fit commixtio car-
nis sicut eciam in francia contingit
quod cum non posset uxorem suam propter
nimiam arctitudinem corrumpere eam in
vase debito polluit et impugnavit
qua mediante partus tempore aperuit hec
ab. Secundo si vir non tamen vir se-
men emittat Respondeo per hoc non contrahitur
affinitas quod patet quia secundum potest
provocare mulierem palpitando ad seminis
effusionem tamen per sequens copula sponsa-
liorum facta ratificatur et venit emittat
dum non sunt apti ut proprio unio
quod de desponso impuberi continebat. Secundo
si in vase debito vir semen emittat
non tamen mulier emittat nunquam ex hoc
affinitas contraheretur Respondeo ut supra simoce
sup. c. fraternitatis et tho. et hostiensis nupri.
et etiam hugo quod non sup. per illud tamen
ordinaria quod non est in seminis com-
mixtio ut sint una caro vir con-
sanguineus eius eam posset habere uxorem
si defecto posset constare. nisi ei esset
credendum marito ergo ut nisi semi-
naverit posset illam non cognovisse et
quia in dubiis via tuciorem tenenda
copula illius mulieris consanguineis illius
iure commixto est prohibenda. Item
non credit quod sine penitus quod
sine mulier emittat sine non affinitas
ex tali coitu surgit ex quo vir emittit
semen eciam sine sint vinum et hostiensis
in apparatu quod de deo qui cognovit fratris
Utrum affinitas contrahatur per unionem
non consumatum Respondeo affinitas potest accipi
proprie et communiter primo modo non contrahitur
nisi mediante carnali commixtione. Se-
cundo contrahitur per unionem non consumatam
et etiam per sponsalia ut habetur est sup.
per unionem cum non consumatam contrahitur
aliqua propinquitas cum consanguineis con-
iugis impediens unionem ut in effectu
impediendi unionem contrahitur cum affinitate pro-
prie dicta et quando de affinitate proprie dicta de
xxxv q. ut. firmitate dequirit non dicta
habetur eodem c. 3 de propinquis et quod de-
consanguineis c. i. habet uris. Utrum affinitas
proprie habeat gradus Respondeo carnis
propagatio proprie comparatur ad consanguinitatem
quia opera in mente vinculum consanguinitatis
contrahitur et ad affinitatem non comparatur nisi
mediante consanguinitate que est causa
eius unde cum gradus attinere per
carnis propagationem distinguatur distinc-
tio graduum proprie et in mediatate competit
consanguinitati et immediate consanguinitate
et affinitati. Utrum gradus affinitatis
extendatur sicut gradus consanguinitatis
Respondeo quod sic. quia ex quo gradus affinitatis
sumitur secundum gradum consanguinitatis oportet
quod tot sint gradus quot sunt gradus
illius. tamen quia affinitas est vinculum
unionem quam consanguinitas facilius et
olim et nunc dispensatur in remotis gra-
dibus affinitatis quam in remotis gra-
dibus consanguinitatis. Utrum affinitas impe-
diat unionem Respondeo quod affinitas impedit
unionem aliquo gradu divino prohibetur
eum levitici in c. xviii filius concubit cum
uxore patris et nepos cum uxore primi et
pater cum uxore filii in aliquo non gradu
de iure positivo unde quod de consanguinitate et affi-
nitate debet prohibere ne quis contrahat
cum affine in v gradu ad hanc cum
dominum plenius solvenda, dis valet ali-
qua que dicta sunt supra ti de impedimento
tunis in solone communis de canteslis Utrum
linea recta descendens intelligatur pro-
hibita in infinitum sicut dictum est supra de
consanguinitate Respondeo quod sic et in hiis que dicta
sunt supra et ff. de imp. q. affinitatis
secundum hostiensem. De frigiditate titulus
xxvi

Postea considerandum de impotencia
coeundi que optinet maxime locum
ut impedita unionem quia unde
impedit potius consumata sua. quam

expositione certe cum enim omne matrimonium
fiat causa vel prolis suscipiende vel in-
continentie impotentia coeundi utrumque tollit
et ideo merito matrimonium impedit. Est autem
impotentia coeundi vitium animi vel corporis
vel utriusque quo quis impeditur alii car-
naliter commisceri secundum Raymundum. Species autem eius
sunt due, scilicet una impotentia naturalis
ut frigiditas que in viro, arctatio in mulie-
re, defectus etatis in utroque. De hoc autem
est dictum viii. De etate apta ad contra-
hendum matrimonium ad sponsalia. Et alia impotentia
accidentalis que provenit ex causa
extrinseca et accidentalis ut castratio
et maleficium. De his igitur primo de frigiditate
2o de arctatione 3o de castratione 4o
de maleficio. Circa autem frigiditatem que-
runtur plura, scilicet utrum frigiditas superve-
niens impediat matrimonium. Respondeo frigiditas
vel autem supervenit matrimonio iam legittime
contracto sive consummato et sic non impedit
matrimonium secundum omnes. Sed aliqui dicunt scilicet
quod si sit perpetua et antecedit matrimonii
consummationem potest probari matrimonium dirimi.
Aut precedit matrimonii contractionem et tunc
si est temporalis cum possit adhiberi reme-
dium per naturam vel per artem non dirimit
matrimonium contractum, tamen male facit hoc
contrahendo dum est in statu illo nisi ma-
gna necessitas vel utilitas hoc requirat.
Si autem sit perpetua cum scilicet non possit
subveniri per medicine beneficium nec
per etatis processum quia est a principio complexione
naturali insita est in hiis qui sunt in-
sensibiles perpetuo tunc impedit et di-
rimit 33 q. i c. i et ii extra de frigidis c. i
et ii c. Laudabilem. Causa vero est quia
in contractu matrimonii contrahentes ob-
ligant implicite se ad reddendum sibi
mutuo debitum si petatur. Nullus autem se
potest ad impossibile obligare. Et intellige
quod non potest esse perpetuum impedimentum
naturale frigiditatis respectu unius
persone et non respectu alterius, sed si non
possit complere actum carnis cum aliqua

potius sit cum corrupta tunc medicinali
aliquo instrumento posset frangere claustra
pudoris et ei coniungi licet nubat et tho-
ro. Sed si frigiditas impedit matrimonium videtur
secundum hoc quod senes non possunt contrahere
cum sint naturaliter frigidi. Respondeo immo
possunt xxxii q. i imperiam extra de frigidis
quod sedet in glosa. Quia senes habent
caliditatem sufficientem ad copulam carnis
vel frigiditas senii mutari potest aliquo
beneficio sed quelibet frigiditas naturalis
est etiam in eis defectus. Unde contrahentes
cum eis non decipiuntur sicut cum aliis. Di-
cunt tamen aliqui quod si esset frigiditas
talis ratione senectutis quod nullo modo
miscere posset idem esset sicut de naturali
frigiditate quia contrahendo se ob-
ligaret de impossibili licet nubat. Utrum
caliditas impediat sicut frigiditas.
Respondeo caliditas superflua magis esse potest
impedimentum perpetuum sicut tamen invenitur
quod potentiam impediret copulam car-
nis indicaret perpetuum quia tamen fri-
giditas magis est et sepius impedit.
Tollit enim non tantum commixtionem seminis
sed etiam vigorem membrorum quod
sit contractio corporum. Frigiditas magis
est impeditiva quia caliditas omnis
tamen naturalis defectus reducitur ad fri-
giditatem licet Thomas. Quid si vir dicat
mulieri quod vir eam cognoscere non
potest super hoc allegans membri defectum.
Respondeo hoc viri inspiciendum per viros
expertos et honestos sicut dicetur de
muliere arta quia vir ubi casus vero
ibidem ius extra de consanguinitate tua nos.
Quid si mulier alleget magnitudinem
membri vel dicens quod non potest eum
sustinere. Dicit aliquis eam audiendam
dicit enim a virtute, sed mulier quoque
non est arta sed vir eius non congruit ei
unde utroque indiget permutatione. Et
aut Hostiensis se audisse a femina experta
quod hoc viro aut mulieri accipere potest
quidam autem dicunt talia esse relinquenda

iudicio expertorum hostiensis non dicit quod ipse spacium compleatur melior tamen est quod si vir habeat membrum nimis tamen cognosci etiam hostiensis per auditum per expertos quod hoc potest esse impedimentum causa dirimendi matrimonium via infirmitas elephantie esto posset ex quo reddit etiam naso grossi et hoc ipse hostiensis de facto fuit expertus et ipse dicit ad hanc glossam et est ad glossam precedente facit quod de frigiditate ibi tamen licet et c. quod sedem

De arctatione titulus xxviii

Deinde complendum de arctatione et de hac queritur primo quibus modis utrum arctatio exposite mulieris impediat matrimonium. Respondeo arctatio aut non est tanta quod ei subveniri possit per periculum per naturam per partem cyrurgie vel per proportionem vi supplementum nature et stabile semper mulieris et sic non impedit licet male faciat mulier contrahendo dum est in tali statu. Aut est tanta quod non potest ei aliquo modo subveniri sine periculo corporis et tunc aut talis arctatio precessit matrimonium sive contractum sive consummatum sive non consummatum et sic non dirimit secundum opinionem quam licet aliqui dicunt quod si sit perpetua et antecedat matrimonium consummatum potest per illa matrimonium dirimi si potuit hinc probari aut antecedit matrimonium contractum et sic impedit matrimonium contrahendum et si de facto contrahatur potest impedito hinc probato dirimi per ecclesie iudicium unde illud quod habetur extra de sponsalibus consultationi ubi dicitur quod etiam romana ecclesia in consiliis iudicare ut quemadmodum uxores habere possunt non ut sorores habeantur quoniam est non preceptum sed glossa ibidem tamen matrimonium non est inter tales. Separatione vero facta dabitur viro licentia contrahendi cum alia mulier non debet sine consensu

primarie quod est contra ea que sunt et contra finita hoc nichil ad hoc non secundum hostiensis quod sicut impedit matrimonium per hoc quod mulier est ita arcta quod non potest a viro cognosci ita eadem impeditur si ita sit lata quod non possit cognosci sicut accidit de facto in prime aperit grassam et huius qualitatemque sit impotens reddere debitum impedit matrimonium quia non distinguitur quod de facto quod sedem. Secus si sit cognoscibilis quod licet coniux non possit vel in facto iungat vel propter mortuum vel alias virorum consistat quia hoc est nichil est est propositum quod de ipso tamen apostolus super forte propter quem respondens

Tertio queritur si mulier propter arctitudinem separetur et postea ab illo cognoscatur aut cognoscitur formitate et tunc primo modo non redditur si contra eam excepit de formitate aut hinc quia tamen eo contraxerit et tunc secundum Goffredum et plures alios distinguere quia aut per vir cum instantia plus quam visio quia apparet etiam si fuisse decepta mulierando impedit perpetuum quod sicut fuit cognoscibilis ad secundo ita et aliquo modo aut est dispensatio et tunc quia per non facta apta primo quod accidere potest apud inequalitatem melioris vel propter aliquid et sic stabit cum eo aut facta est apta et sic secundum quosdam est reddenda primo secundum Raymundum Goffredum tamen secundum Innocentium et Hostiensem distinguunt aut eum ab ipso illo cognosci potuisset sine periculo det eum violentia passive in omni casu sed quem cum periculo mortis non tenetur et tunc non redditur ad primum licet sit facta sit apta quia non fuit nullum in primo

2 primo aut potuisset sine periculo et tunc reddere primo et hoc in matrimonium extra de frigiditate nisi sed secundum et Goffredum ibidem hostiensis non dicit in sit quapropter

esse c̄pulend; sed ī apta sup̄ dom
c̄ fr̄itat᷒ nōt tū ꝯmot᷒ ꝙ q̄uqȝ
cognoscit᷑ ab̄o nō dēt reddi q̄o
q̄ua que est cognoscibus uni est co-
gnoscibus alii p̄cedens op̄io s̄ȝ h̄
mag᷒ plac; michi ¶ Sed tū dōm s̄t
quod si ꝑ uir᷒ ūni s̄ı uī s̄ta s̄t
ydonea p̄mo licet ē reddi saltem
in anno tam p̄mo quo nō con-
stabit qd̄ s̄t ydonea .i. cogsc̄it
p̄mo ex⁹o forte innōrati aq̄uib;
suppsitetur tamē uir q̄ua ip̄a ad
m̄in᷒ ip̄a h̄ec rōd; ¶ Sed q̄uid si p̄mo
reddita fuit et eam apta nō i
n̄enit ex⁹o restituet᷑ s̄o si tamē
p̄us repererit restitue᷑ ei et 2o
et 3o et sic usqȝ ad infinitū s̄ p̄o
tam. aut dt qd̄ restituenda ē p̄o
uiro h̄s nō 3o q̄ua nc̄ licet h̄to
appllac̄ c̄ō dē ap. p̄ia / s̄ nō h̄o
si 2q cognoscat eam est restituenda
p̄mo tū quo ꝯtēm remanebit
q̄uasi p̄p̄ia᷑ malefiçiat᷒ fuisse et
si mīm eam cognoscere potit tū
eo remanebit alb̄ clapso tēmio
restitue᷑ s̄o p̄ue sp̄e restitutionis
faciend᷒ de p̄mo ut h̄nt est capis
in q̄uo q̄uis p̄uat᷑ uire p̄io s̄ue
p̄ia culpa sed nō s̄ue ea et h̄ec
op̄io mag᷒ plac; michi ¶ Utr᷒
m᷑ contr̄h̄ī possit ante i c̄pon
cū arta cui ꝑ incision possit fi
apta ex⁹o h̄ui dt qd̄ nō credit s̄
post incision sit ego aut credo si
p̄udicto quod cū talis possit eam
ante incision contr̄h̄ī si p̄ue p̄iclo
possit apta fi ¶ Sed q̄uid si ante in
cisione de f̄to eam duxit nunquid
facta incisione ab ea recede potit
ex⁹o h̄ui dt qd̄ est opus nouo co
sensu ad h̄oc et sit m᷒ c̄pitum

consensu intelligit interuenie sed
p᷒ea carnalit᷑ iunit quod nō interue-
niat nou᷒ c̄ss᷒ p᷒ incision potest ab
ea recede᷑ et aliam duce᷑ Alii dicunt
ut rōd᷒ si p̄ue p̄iudicio ꝙ si duxit ad
h̄oc p̄m᷒ cons᷒ facta incisione nō
est opus nouo c̄ss᷒ sed sublato impe-
dimento ip̄e ꝙ p̄m᷒ c̄ss᷒ in efficax
cat et efficacend; mīo᷒ in efficax
est ad illud efficacend; ¶ Pone quod
est arta uni et apta alii numq̄ est
p̄ma h̄ıma ad contr̄h̄end; mīo᷒ ex⁹
h̄ui qd̄ s̄t respn̄ eius tū s̄t s̄ue
p̄iclo q̄umsitet h̄ec rōd ¶ Sed q̄uid si q̄uis
de f̄to contrax̄ cū arta que incisi-
onem s̄t si apta numq̄ cogi s̄t
ad sustinend; incision ex⁹o h̄ui ꝙ
nō tū timet᷑ de p̄iclo mort᷒ et s̄
oīa nōt h̄ui 32 q vii ꝙ p̄posuisti

De Castrato titulus xxviii

Postea consid̄and;
de castratione et c̄ca h̄oc q̄unt᷑
plia. s̄. utr᷒ castrato ī p̄cdiat
m᷑ ex⁹o castrat᷒ s̄m aq̄uos dē q
nō h̄t uilia secta ita quod utrȝ
testiculis est absçisus s̄m nō c̄ss
et h̄ost castrat᷒ dē q̄uasi caste nat᷒
.i. naturalit᷑ f̄gidus uid᷒ et de tali
castrato idē est dicend; quod ē sup̄
de naturalit᷑ frigido dēm Spado nō
dē is q̄ui spada uel alio gladio uilia
amisit / eunuch᷒ aut se h̄t q̄unt ad
utrūqȝ et accidit c̄ō ut lite nō c̄test᷒.
q̄ua frequt᷑ q. si nō alit᷑ uetuitur
tam ut dt ille idem h̄ost᷒ p̄dictis
tribus nominibus pronisçue sed uilia
signū cor᷒ se h̄t p̄dicto modo Sigo
locūt᷑ de eo q̄ui amisit uilia comp-
h̄endendo testiculos et uirga talis tū
nō possit redde᷑ debit nō s̄t c̄hē
mīon s̄cut nc̄ p̄uez c̄ō de facti q̄ui

sedem ff. de iure dot. si sua q. si
spadoni et si contraxerit cum spado
qua nullum est matrimonium. si tamen matrimonium
processit secundum non separatur licet vir
factus sit impotens ad reddendum
debitum 32 q. viii. illi qui hoc intel-
ligunt / Gratianus et Io. de matrimonio
consummato et procis est arg. 33 q. i.
quamquam inquid consummatur officio sed
tamen secundum glo. sed ut dicit ibidem
prout post antequam consumetur impossi-
bilitas officii soluit vinculum coniugii
consummati non et hostiensis hoc intelligere vi-
detur de matrimonio contracto non de matrimonio
consummato sed non de consummato unde dicit
inferius plus quod ex quo matrimonium semel
tenuit nullo impedimento superveniente
tollitur sic intelligit illud c. quod
sedem et illud illi qui et similia
in religione superveniente copulam
carnalem extra de con. qui copulato
et hec opinio est tutior secundum in(nocentium) iii et lo.
pro di(cit) iii q. i. si tamen salve testi-
culis vim habet posset contrahere sic
potest intelligi ff. de lib. et pos. est
querendum. Sed non loquamur de eo qui te-
sticulos et ambos amisit virga
tamen et remansit talis secundum aliquos
contrahere potest dum non virgam erigere
possit unde 32 q. i. hostiensis quod nullum
dicit in glo. de spadone qui si virga
sit erecta sine spermate respuat si
non sit in matrimonio quia satisffaciat mulieri
sicut mulier viro sine spermate spoliat
sive non requiritur in matrimonio
quod sit spes filiorum sed sufficit quod
proles non euitet unde et secundum
legistas spado potest matrimonium contrahere
et adoptare licet non possit generare
sicut non cas(tratus). sed cum spadonis ei-
iciatur virga et semen emittat uti-
tur sic licet sit inualidus ad

generandum. Secundum hostiensis utrum per coitum
talem affinitas contrahatur et videtur
quod tutius est dicere quod sic licet forte
in non sit commixto seminum sine qua
contrahitur affinitas alias 35 q. iii
extra ordinaria ut dictum est supra de affi.
Ad hoc nota quod omnia praedicta de im-
pedimento impotentie coeundi debent intelligi
cum matrimonium est inter potentem et impotentem
contractum / si enim ambo impotentia
sunt et simul contrahere vel post contractum
simul remanere volunt possunt non tamen
non est matrimonium extra de spon. laudabilem. Secundum
si post potens fiunt. Item quod in
premisso casu arg. extra de coniugio le pro-
posuit / tho(mas) non dicit in lo. si quod
si persona cum qua contrahitur in potentia
reddendi et defecto sciat esse in alio
et contrahat matrimonium tunc non separari
poterit. secus non si non posset reddere
debitum de iure et si solempnizasset
notum contineat quod cum sine hoc fie-
ret sine non nullum matrimonium esset quod
si uterque ignorat locum habet diuortium.
Secundum si post potens ignorat pro
nuptate eius est ut diuor. celebrari
arg. extra de eo qui duxit in / potens
tamen semper presumitur ignorans ff. de
probat. unde non est credibile quod
potens fuerit contrahat cum impotente
extra de spon. consultationi. si tamen sua
probetur cogi eam ut sororem tunc
ut inducto c. laudabilem quia etiam in ra
sit consentit iudicare sit illa decre.
consultor potest intelligi proprius qui
secundum aliquos consuetudinis est consulens or-
dinaria de sponsa et re in iii casus non
obstat 32 q. i integritas mihi dicitur
quod castitas pudici in impar potest
quia illud est verum ab initio secus
post factum. extra quoniam cum est vel non est
potest eadem dici quod iste decre debet

intelligi quod tale quod matrimonium contraxisse puberes infantie etate nec illud prohibet debet dimittere nisi potens vocat puberes quod alii non adherebit ea vivente et ideo propterea cogetur petere et extra de frigiditas ut etiam dicit quod mulier licet non sit datus ad peccatum sciens qui vel votum emisit ex proprio vel saltem presumitur emisisse tantum tamen si talis cum secunda muliere contraxerit non tenebit quia licet votum simplex matrimonium contrahendum impediat tamen iam contractum non dirimit ut dictum est supra. non tamen ius dicit quod aliquis cogatur tale retinere sed quod si consentiunt simul licet morari possunt similiter tamen non ut uxorem esse sed ut retineri tanquam sororem sic enim et expresse loquitur extra de frigidis consultationi et c. laudabilem Responsio i. ad si. q. d. simul moratos caste possunt vivere sed non cogetur votum emittere 32 q. 2 integritas intellige quod quamdiu eis placebit sic morabuntur etiam uxor licet peccante cum alia coniuge potest de occultis 32 q. v. [illegible] sed vir non nisi prius extra provocet ad divortium cum effectu impetrabit ab ecclesia licentiam cum alia contrahendi et hoc est secundum Hostiensem. Nota etiam secundum B. quod ad hoc quod possint simul esse oportet ambos consentire xvi q. vi scriptum est quia cum non sit matrimonium alter alteri non tenetur extra de frigidis laudabilem et

De maleficiatis Titulus xv ix

Deinde considerandum de maleficio et circa hoc queritur plura scilicet utrum maleficium impediat matrimonium. Responsio quidam dixerunt quod maleficium nichil erat in mundo nisi in opinione hominum quia naturales effectus quorum cause sunt occulte sibi maleficiis imputabant sed hoc est contra sanctos qui dicunt quod demones habent potestatem super corpora et super imaginationes hominum quando deus permittit unde per eos malefici aliqua signa facere possunt ut illi qui ipsos inducunt ad faciendum talia malefici dicuntur / et ideo alii dicunt quod per maleficia carnali copule prestari potest impedimentum sed non tale est quod perpetuum unde non dirimit matrimonium iam contractum sed hoc est contra experimentum et contra iura antiqua et nova et ideo secundum communem opinionem doctorum distinguendum est quod impotentia coeundi ex maleficio aut est temporalis aut perpetua si temporalis non impedit tunc autem presumitur esse temporalis quando infra spatium trium annorum cohabitantes et quod possunt operam dantes sive per ecclesiastica sacramenta sive per alia remedia sanari possunt Si non non sublevatur aliquo remedio extunc presumitur esse perpetua que precedit matrimonium contractum et consummationem et sic impedit contrahendum et dirimit iam contractum. aut sequitur matrimonium contractum sed non consummatum et sic etiam ut dicunt aliqui dirimit matrimonium iam contractum de cons. 33 q. 1 quod [illegible] consummatur officio sed carnis ut dicit glossa et pars [illegible] dicit quod antequam consummetur impossibilitas officii solvit vinculum solvit coniugum aut sequitur matrimonium consummatum et tunc vinculum matrimoniale non dirimit quod quamvis etiam tenet opinio quod si certum esset quod esset secutum matrimonium contractum non tamen consummatum non tamen propter hoc dirimeretur vinculum matrimonii et hoc sive videtur esse B. extra de frigidis fraternitatis in glossa finali. Sed quid potest sciri quod precedat vel sequatur Responsio licet vix possit sciri utrum precedat consummationem matrimonii et hoc confirmat secundum aliquos quia tunc dirimit ipsum secundum eos vel ut dicunt quod in favorem alterius matrimonii utilioris presumitur et sic precedit matrimonium consummationem precessit contractionem licet non secundum etiam Goffredum et Hostiensem si dubitetur utrum impedimentum precessit matrimonium vel ergo presumitur quod impedimentum

precessit etiam C. decretalis lxii. Adhuc nota quod maleficium perpetuum vel est respectu omnium mulierum et sic reddit inhabilem ad omnes vel respectu unius et sic reddit inhabilem ad illam sed non ad alias. Unde tales separati secundum iura possunt aliis copulari. hec Bon. Sciendum etiam quod si maleficium non fuisse perpetuum videatur redire debet ad primum matrimonium. Si non fuit reus specialis persone creditur utrique licitum nubendi alteri. Non potest reddita potencia coeundi redire ad primum matrimonium et secundum matrimonium fuit dirimendum. Nota quod secundum Hostiensem qui negat illa que monetur hoc est signum frigiditatis sed qui monetur et cogitur perficere autem non potest est signum maleficii. Contingit autem aliquando quod non solum fit maleficium ne quis coire valeat sed etiam aliquando fit ne mulier concipiat vel ut abortum faciat. Communiter autem propter vindicte libidinem complendam vel propter odium aliquid fecit viro vel mulieri propter quod non possit generare vel concipere reputatur homicida ... dicit Hostiensis. Si aliquis vere super illud c. si per sortiarias 33 q. 1 dicit glossa quod si mulier precavit maleficium non potest petere divortium quia ad hoc sua culpa devenit ut di. l. si cum ... Sed videtur quod predicta quod nunquam maleficium sit perpetuum quia omne maleficium videtur posse removeri quod per aliquod maleficium vel exorcismos ecclesie qui sunt ordinati ad reprimendum vim demonum vel per varias penas cum dyabolus non habeat potestatem nisi super peccatores. Respondeo maleficium ita perpetuum quod non potest habere humanum remedium non est hoc notum vel licet sicut deus prestare possit remedium demonem cogendo et demon desi-

stendo non enim semper oportet ut illud quod est per maleficium destructum possit per aliud maleficium ut ipsi malefici confitentur et tamen si posset per maleficium adhibere remedium mortaliter reputaretur peccatum quia nunquam non potest per maleficium invocare demonis auxilium. Similiter exorcismi ecclesie non valent ad reprimendum demones propter tamen valent contra illas demonum infestationes contra quas sunt principaliter instituti. Similiter non oportet quod si peccatorum dyabolus sit potestas in aliquo data cessante peccato cessat potestas quia nunc cessante culpa remanet pena. hec Bon. et Tho. Per maleficium sed Goff. non solum per peccatum qui facit vel quia est mortuus vel nescit desistere ipse vel quia maleficium est perditum. Si enim sciretur dicit scilicet quod licet illud destrueret demonem etiam esset invocare dyabolum et deberet nam in hoc est infidelitas aliqua quia desinens non assentit operibus dyaboli sed credit eum posse et velle fatigare dum durat tale signum quia corrupto non assistit ad hoc nisi dum illud durat et sic destructo illius signum imponet finem tali vexationi. hec secundum virtutem sicut remedium contra maleficium est penitentia. Unde dicitur desinit et que sunt quare non possunt coniungi per impedita maleficio de quibus penam agant et sic forte deo placebit qui matrimonium instituit et primus matrimonium perficeat quia ut ibi dicitur magno infirmitas corporalis aliquando provenit ex peccato et sic eo cessante forte cessabit effectus ex de primis cum infirmitas. Sed quare magis dyabolus licet posse super actum generante quia actibus utitur ...

p bon quod est hoc vel quia sorti
legus ad hoc respicit psone d'timate
dyam i intant vel quia deos vo
psone eius impedire no pmittit et
vult cum dei iudicium hic latz ut
patz in uxore thobie. Sed quomodo
dyas hoc facit dicitur qd impedit gra
tiam no impedimento opteyecto lede
do organum sed opteyecto impedi
ente et est impedimentum artificiale
no naturale ideo pt impedire ad
unam ita q no ad al vel tollendo
operationem ofipie ad illa vel alit
et hoc pnitutem apam vel p herba
vel lapide vel p aliqua natura
occulta et qt cu pdcis pe vtz
sepati p maleficium si p9 quia alia
una contraxit carnalit se cogno
scunt sint ad unionem pmi rnotadi
Ro qd sic az cos desu sinutat i
tex et glo si 33 q 1 q a nisi dz
de separatis apt sigiditate quod si
frigido reddat potencia coeundi co
getur venti/ ad pmu ougu quare
simulit dicitur de separato p maleficium
naz pna divorcium lata sint i ecos
p errore p impedimentum quod sint
iudicatum prectum no dimut nisi
nisi pmu vel viltate sit prectum vii
tales autem sciant maleficium
cessasse cognoscendo sa opoiat
apto pp in vincibilem ignorantia
sed p9 quia sciunt illud cessasse si
cognoscant sam, mortalit peccat
nc obstat quod dz de talibus 33 q
1 si p sortiarias sz quod si possibili
tas coeundi sint ei reddita recto
cilian requibut quia illud dictu
sint quian   accepi quod no
tenet in tali pdcto unde dz i glo
hic potest dem est ignarus quam
quarius Resto quod pdcam separatus
vir recipiet aliquem sacrum ordinem
et p9 ea muliem aqua fiat sepa
tus carnalit cognoscat numquid
est restituendus mulici ad petitioz
eius Ro qd sic qz separato sta
sint p errore iniquum optiabz
maleficium prectum quod no erat
prectum vii p9 contract unionem
semp iunapsunt ouges vi pmu di
iudicium unde vir suscipiendo sacrum
ordinem uxo pudicat no potest pi
sapiendo tam no peccant quia p
ignorantia vincibilem sive pbabilem
optiatus sint. sed numquid sibi pun
dicaunt recipiendo ordinem sacrum qu
tum ad hoc sibi no liceat ab uxo
pete debitum Ro videtur ab aliquibus
quod sic quia notum q c aliquis
sacro ordini tenuit quum adillud
qd erat i ptate vi qd est debitum
exige licet no quo ad illud qd
est debitum redde. Alii dicunt ille su
sapiendo sacrum ordinem no pudicat
mulici nc sibi qpl ad hoc qui liceat
e debitum redde et pete quia igno
rancia in vincibilis seu probabilis
eu ab utroque indo optiaunt no
eum solutum esse vinculum nisi opti
masset sacrum ordinem no recipisset
unde nc ab uxorat se obligac inte
debat nisi cu hac intencione condicione
implicata sed si esset voualit et
sm vitate ab illo ouigio libatus
hec dicitur. Si no quatur de absolu
cione utrz impediat unionem Ro dz
tho. qd idz est iudicium decca q ma
leficium cu sit causa actualis op
tiyecta sicut et maleficium hec tho
bonum aut esset quod in tali cau

quod vix inveniri posset in eo modo
tam licite et congrue se gerens graciosam
et amabilem exhibeat etc. Sequitur

De feriis Titulus xxx

Postea considerandum de feriis que
impediunt matrimonium contrahendum
sed non dirimunt iam contractum
que sunt tempus feriarum et interdictum
ecclesie. Et primo de quo queritur plura
scilicet utrum liceat celebrare hiis temporibus
scilicet a lxx usque ad octavam pasche
et tribus ebdomadis ante festum beati
Johannis baptiste que quidam secundum glo
libri incipiunt tertio die ante ascen-
sionem et durat ad octavam penthecostes exclusive
et voluit aliqui quod illud festum non
habet octavam unde secundum in dicta vero post pen-
thecosten possent nuptie celebrari. Hostiensis autem
super capitulo capellanus extra de feriis exclusive
scilicet ita quod non illa dicta scilicet quando
agitur festum trinitatis sed in crastino li-
ceat nuptias celebrare. Item ab ad-
ventu usque ad epiphaniam et eius
octavam. Totum ad epiphanie festum presentis
quia illud festum habet octavam. Secundum autem
ecclesie romane hec consuetudine a lxx
usque ad vii diem penthecostes nuptie
non celebrantur extra de feriis capellanus.
Ratio autem dicte prohibitionis est quia
tribus temporibus predictis debent fi-
deles plus quam alio tempore spiritualibus
intendere maxime quia in hiis festis
maioribus que temporibus illis occurrunt
concurrunt fideles cum tractatione in solempni-
tate nuptiarum celebratione propter ma-
iora gaudia carnalia que fiunt in
ipsa novitate vel initio contrahentium apparatus
anni. Intelligendum autem quod temporibus
predictis prohibetur tantum scilicet solempnitas
nuptiarum extra de feriis capellanus et 33 q.
4. non oportet traductio solempnis ut c. q.
nec uxor et capel. cap. carnis. Secundum
ray. et innocentium et secundum super illud ca-
pellanus nisi dicit quod solempnitas
nuptiarum illis diebus prohibetur non
carnaliter copulentur. Hostiensis vero de
carnali copula non omnino committit
illis tamen temporibus nisi quando dicit licet
non conveniat dicat consuetudo patrie in
manifeste convenire propter amorem con-
tempni sine solempni benedictione et
traductione ad cohabitandum ut in c.
capellanus sed expressius in glo. cum
concordant Hostiensis et Ray. et petrus quia
sic matrimonium contrahere ita non prohibetur cum
spiritualibus intendere sicut celebratio
nuptiarum que solempnem benedictionem
comprehendit et traductionem ad cohabitandum.
Hostiensis autem dicit nuptias quod tempore accedit
quod hoc conclusio et solempnitas interdi-
catur. Nam illis diebus diebus non
interponit etiam auctoritatem suam sicut
unquam de festo sicut videmus ut pro
auctoritate ecclesie matrimonium est contrahen-
dis pena sit clandestinum iudicant
extra de clan. despon. cum inhibitio et sic
propter omnia sequentia prohibetur licet
matrimonium teneat si contrahatur. Hostiensis tamen glo
super c. capellanus non asserit sed tamquam
opinionem recitat aliquorum. Utrum matrimonium
contractum tempore prohibito ab ecclesia
sit separandum. Ratio quod non sit con-
tractum propter hoc separari non debet
quo ad vinculum nec quo ad thorum
sunt sed ad tempus in pena pro con-
trahentium eo quod contempserunt ecclesie pre-
ceptum extra de cland. contrat. inhibi-
tio et de tali separatione intelligitur
33 q. 4 non oportet etc. Sequitur de inter-

dicto ecclesie Titulus xxxi

Deinde considerandum de interdicto
ecclesie quod est quia quibus per-
sonis certam prohibetur contrahere cum
aliqua quia forte dicitur eius esse consan-
guinea vel affinis vel alterius sponsa
vel propter aliquid aliud. Et ita hoc pla-

quid vtrum matrimonium contractum contra
ecclesie interdictum sit omnino dirimendum. Respondeo
cum matrimonium interdicatur ab ecclesia aut causa
prohibitionis est temporalis aut perpetua
debet statim sed pendente lite separari
ab cohabitatione et hoc est verum si ho-
minum conspectudo que scandalum generat
et multitudo contrahentium vel defectus
probationis vel indulgentia perpetue impedi-
mentum perpetuum canonica ratione in-
ductum dispensatione concedat ar. de
con. sponsalibus c i nuper. hec hostiensis et
si nollent ad invicem discedere sunt
excommunicandi donec hinc cognitum
sit impedimentum quo probato separa-
tione facta lata sententia divortii inter eos
eo non probato simul remanebunt
ut de iure convento quod contractum de iure
non de iure quod predicta sententia excom-
municationis est ad tempus vel ex tempore
tollitur sine alia absolutione sed est
tutius ut absoluantur etiam post
separationem ad cautelam licet videantur
excommunicati dum manet. Si vero aut sit
temporalis puta tempus in quo matrimonium
contrahi prohibetur vel obveniencia
dierum cum quibus dispensatum cum aliquo
tunc non debet separari pena tamen tempore
debet imponi sine causa sit perpetua
sine non propter contemptum ecclesie ut c. et
in et secundum dictam distinctionem debent
intelligi huiusmodi diversa iura quod
non. ut de despon. du. tua nos in
glo. et / nec etiam propter ecclesie clan-
destinum videatur sunt ad tempus ab invicem
separari et utrumque ut cap. tamen nisi in-
terim sit tamen utrumque mala fide
quod alias illi soli cum dictum erat secundum et
sciens contraxit videtur interdictum ne
exigat et percipiendum ut soluat et
sic intellige ut co. c. i in et m.

et filia quo tempore lapso sunt simul
libere commisceri et est tempus debitum
licet dicere ponat mense viii ut
et i. nuper. hoc aut sed ad tempus
separari ut si contrahere contra interdictum
ecclesie expectansa secundum sine sit perpetua
sine temporalis vera vel ficta et secundum hoc
potest exponi separantur sed ad tempus
ut de despo. du. tua nos nuper. et 33
q. 2 non oportet. Credo quod dictum est pen-
dente lite coniuges in vite separandos
et pro ea ad tempus intellige verum esse
quando abinitio contrahunt interdictum ecclesie ex-
pressum secundum nec contrahat est matrimonium contrac-
tum si sine prohibitione aliqua con-
traxissent inter se vel in facie ecclesie quod
ex quo ius est semel acquisitum non
est turbanda ipsa possessio vel quasi
non prohibitione facta et sic soluitur
ut ne lite pen. laudabilem et opt.
quando si sint lege tamen inter quod veterum
vel alia laudabilem locum habet quando contra-
xerunt abinitio in facie ecclesie alias si
talia et apponatur perpetuum impedit
etiam pendente lite separari poterit
et debebunt quia tunc abinitio interdictum
ecclesie generale contrahere quod prohibet
contrahi intra clandestina quod vivus
tradit hostiensis ut de cland. despo. cum
inhibitio Respondeo i et quod si quis aut ex-
presse quando non oz ut et vlt. et hec
locum habet quando matrimonium contrahere contra
interdictum constitutionis ecclesie sive vel
contrahere contra interdictum iudicis perpetue
inferioris hec hostiensis Tercius si contra
interdictum perpetue interdicentis et excommunicantis
inhibitum si contrahat Respondeo secundum hostiensem
in hoc casu recurrendum est ad i tercium
perpetue quando excommunicatus personas reddit in-
habiles ad contrahendum nam sicut genera-
lem super hoc quod constitutionem sic et speciale

et localem et personalem ad hoc
dicitur sacerdos. Si ergo intendat quod
tale matrimonium non valeat matrimonium non est
hic non dicit quod illi qui sic con-
traxerunt separabuntur ad tempus donec
cognoscatur de impedimento arg. extra
de matrimonio contra. interdictum et c. de
muliere fortius enim vinculum est matrimonium
quam sponsalia. sed non. extra de spon-
impu et dissolvendis inglo si.
Sciendum autem quod sicut intellectum
aliqui sic exponunt ipse et sic in-
ducunt aliqui temporale impedimentum
aliqui perpetuum. Primo impedit matrimonium
sed non dirimit. 2o non impedit et
dirimit de quo lo. 27 q. 2 consuetudinis
et extra de consang. non debent aliqui
audire illo s. tamen qui de ea-
nonici possit cognoscere et si dampna-
sed sic sed. possit etiam si a presbitero pro-
chiali extra de clandestina desponsatione cum
inhibitio quam tamen de eadem canonici cogno-
scere non possit quam non ad hoc coarcte possit
s. dicitur ti 33 in principio sane non dimit-
tit canonica periculis emittere statuit
consilium generale ut tamen sunt matrimonia
contrahenda ante s. quam contrahantur
presbiteros in ecclesia proponantur competenti
termino prefinito ut infra terminum illum qui
voluerit et valuerit legitimum impedimentum
opponat et ipse presbiter nichilominus
per quirat utrum aliquod impedimentum
obsistat. Cum autem appareat probabilis
coniectura contra copulam contrahendam
contractus interdicatur expresse donec
quid sit debeat super eo sunt manifest-
estum s. per testes vel per instrumenta extra
de clandestina despon. cum inhibitio tamen prin-
cipium ubi agitur de bannitoribus faciendis

vel premittendis ante matrimonium contra-
hendum. Nota ad evidentiam dicte
constitutionis quod licet non sit verba aliter
non premittetur periculis animarum sed
hoc est et sic non debet contrahere etiam
sponsalia premittere licentia ecclesie s. presbiteri
prochialis si tamen hoc non fuerit
servit ut consuetudo fuerat taliter
contrahentes nullam penam ordinariam
patietur arg. o ff. de penis si preses
in impuberibus tamen licentia episcopi requiritur
per presbiteros prochiales vel per alios
de mandato ipsorum in ecclesia aliquo
loco prochiali simul notatis et coa-
dunatis ut in predicationibus. Terminus
competentes publicari sunt publica commo-
ditati competentes maiori. Item eos
presbiter non audiet cum non debeat eis
participare extra quod metu ea sacra-
cramenta. Terminus si contrahant tales et
postea legitimum impedimentum appareat nec
presbiteros apparebit legitima. Item non si ex
quo sunt iusta arg. extra de contes-
pre. quia dignitate competenti termino
s. maiori vel minori vino vel bino
vel trino ad arbitrium presbiteri prochialis
vel forsan in scito principia obsistet
vel statuti aliquod sinodale contrarium
contractus s. sponsalium non firmatorum iur-
iurando vel fide data multo magis
nullo modo contractorum licet glossa
sequi in c. dicto s. in scito. Si autem
presbiteri prochialis tales coniunctiones
s. que sunt in primissa dirimitione
vel contra quas apparet probabilis con-
iectura maiore in gradu prohibito
contemperit prohibito aut quibus etiam
eis presumpserit interesse per i ... (?)

impetrauit clandestine celebrata per
triennium ab officio suspendatur si tamen
qualitas personarum postulauit quamuis puniendus
ibidem §. sane et esse est ille canon
pene non late sed ferende. Sed nunquid
penam maiorem iste episcopus imponere
potest non videtur arg. extra
de offi. deleg. decernimus sed eam in-
flictam potest dispensare et diminuere sicut
quod exigit qualitas persone arg.
extra de remissionibus at si clerici. hec Host.
Considerandum autem quod presbiter parochialis
puniatur hac pena tantum si tamen interfuit
sed etiam si contrahentes fieri debere
sciat et non prohibeat. Alii non pro-
hibiti non tenentur. hoc prohibet omnes
tam presbiteros seculares et etiam
regulares qui interfuerint puniuntur et hoc
videtur notare textus dum dicit aut quilibet etiam
regularis et in hoc etiam innuit quod
etiam exemptus potest ab ordinario
puniri si contraxit. Sic debuisset. hec
Host. Sed nunquid eadem pena puniendi
etiam sunt contrahentes matrimonii (?) interfuerunt.
Respondeo noluit dicere quod sit si sciat
edicta vel banna in ecclesia non fuis-
se proposita quia minorem non est tantum
contrahentes cum beneficio impetrato
adstringetur sed etiam qui assistere (?) prohiba
deputati excipiuntur. hec Ray. Sequitur
ibidem de hiis non qui taliter copulari
presumpserint etiam in gradu concesso cum
digna penitentia in penam et etiam puniuntur
omnibus penam priuant expresse habentibus
cum omnibus peccato. Set quid si pater filium
vel filiam sic contrahere coegit. Respondeo
vnt quo actionem et coactionem ex-
trahabit. Bonum videtur arg. extra de spo.
de mulie. ut etiam dictum est supra de
conuers. hec Host. quod at contrahit

imprecatus cum ea cum qua de iure non
potest contrahere sit in famulus. Licet impe-
rio (?) secant officium ff. de hiis qui no-
tantur infamia l. quid (?) §. n. ad hoc nota
quod predicta prohibitio sine quibus cla-
destinis interfuit coniugiis secundum Host. inspi-
ciet nullo pro c. cum inhibitio extendere
etiam ad laicos penam tam ordinariam
non videtur imponi nisi presbitero pro-
chiali et aliis. Si quis autem ad impe-
dimentum huiusmodi copulam maliciose impe-
dimentum obiecerit ipse penam quam debet
agere de presbitero canonica non debet
effugere ultionem ut in dicto c. cum inhi-
bitio. Et si quis cleri hec autem ulto (?) secundum
glo. ibidem arg. videtur committit quod
quo penam certam non statim extra de offi.
et benefi. suspendatur. Decreuit decernimus cleri-
cus tamen qui talis presumptione deuenerat
ab officio et beneficio suspendatur extra
de cland. desp. c. 2. hec glo. Sequitur de
secundis nuptiis Titulus xxxvii

Postea considerandum de secundo matrimonio
siue de secundis nuptiis et circa hec
quid licet (?) pluribus sicut utrum secunde nuptie
sint licite. Respondeo quod sic quia per mortem
alterius coniugum soluitur alterius quoad inter-
impedimentum. vnde apostolus in tercio ad co-
rinthios (?) mortuo viro vxor eius nubere
cum vult in domino et xxxi q. i. multa ad pal-
matum et xxxi q. i. apostolus autem dicit. ... et
libera voce proclamo non dampnari in
ecclesia bigamiam immo nec trigamiam et ita
licite contracto et consumpto et ultra quod
et secundo marito nubere sit tamen inculpat
casus duplicatione siue quia ipse sacri defectum
quam prestant ordinem sacris impediunt
et ipse in contrahere secundas quam pro (?)
continentia secundum est in contrahere ut
dicat pluribus l. ethicorum (?) nec obstat quod
dicitur contra supra ... et xxxi q. i. hac roe (?)
quod prima virgo accipere suum apostolum

licet secundum mutationem aut vocem ne forni-
cet in signum continentie nisi debet intelligi
qui non constat presbiter de morte coniugis
primum illud aut quod dicit magister in li. 4
post di. xly. quod bigamus indiget
prima dec. opponi i. indiget indiget
propter signum in continentie. Utrum secunde
nuptie possint honeste. Respondeo honestum
aliquid dicitur quod dicitur vel per se absolute
sit omne vituperabile ... quod non est
peccatum est honestum vel in comparatione ad
ad aliud sit non omne ... est
honestum sed illud quod est laudabile
et honore dignum primo et secundo modo possunt
honeste ille sunt prime tertius primus
signum aliquod putatur ad continentiam
apostolus quod dicit ambo. quod caret gloria
impunitas nec obstat quod magister in li. de
poly. dicit quod presbiter in impositis bigami
paradis non conveniunt qui illud intelligi
potest de bigamio qui puta in predicatum
vos prime depredicio ... Utrum secunde
nuptie ... simul satis. Respondeo quod
sunt quantum ad omnia que possunt decentia
de unitate satis aliqua tamen acci-
dentia deperit. scilicet perfecto signum sig-
nificato natura continentis quod tamen
etiam est de unitate satis minus sed
significato signum unius cum una et
de eius perfectione que deest impositis
sibi unde non reddunt in capitulo ad re-
ceptionem ordinis quia non sunt satis
sed apostolus perfecte signum deficit quod tamen
non pertinet ad essentiam satis sed ad
decorem et auctoritatem perfectionem. Utrum
viro coniugi mortuo liceat alteri nubere
statim. Respondeo quod viri non solum secundum
canonem sed etiam secundum leges statim post
mortem uxoris contrahere possunt mulier
non que post obitum viri nubit infra annum
secundum computandum a morte viri in tantum

in famam secundum leges c. ... secundum
hoc enim cessat lex cum ne sanguinis
turbetur tamen ne de prole dubitetur
sed tamen sit tamen etiam ne maligne
suspicionis causa viro secundo prestetur
eo quod tam cito contrahere festinavit
C. de repudiis constitutio C. si vero
et hoc intelligitur secundum hostiensem qui in ...
sine culpa mulieris solvitur si enim eius
culpa matrimonium solvatur per quinquennium
abstinere iubetur ff. de divor. consti.
Sed ergo uxor lugere cogitur virum non
eiusque qualitercumque solvatur matrimonium sive
per divortium sive per obitum quarum tamen
spatii indulgent leges ut mulier post
tres menses elapsos a morte viri
nubere possit si enim mulier pregnans
remansit et peperit et vir talis erat
qui lugendus non erat ut hostis per-
duellionis statim nubere potest ff. de his
qui notantur infamia. liberos. Sed si non sit pregnans
uxor talis vir tunc elapsis tribus
mensibus a morte eius nubere potest
cum enim nunc ut conceptum partum ex
primo viro parat. i. nove menses
et dies octo si nubat post tres menses
a morte primi cum partum ex secundo concepit
viro oportet ut in vero mensibus
vii. ut ff. de sta. ho. l. vii. Sed item
mulierem que scilicet statim nubit post mortem
viri liberat apostolus i. cor. vii. dicens muli-
er mortuo viro soluta ab lege viri cui vult
nubat tantum in domino et canones ut
c. ex ... et c. super illa liberatio
utraque non tantum ab infamia sed etiam
a pena in libus quam lex opponit
C. de secundis nup. l. i. ubi dicitur quod talis
mulier privatur omnibus a viro suo relictis
et de rebus propriis non potest ultra tertiam
partem viro secundo in dotem dare vel
in ultima voluntate relinquere

et ab aliis penis quas lex opponit
alibi ut in aut ibidem ponit ff.
penis Item in ea et mant resti
et ea que pait ff. nimi vide dicit
dicta infamis inforo timuli ex qua
pecuniam et ap. simaz est v[er]tim ippa
secundam tamen dicit quod non
euadet penam illam que priuatur de
notione dum impeali in ff. pxime
dco que viro suo ita cito deshone-
stat ut appat etiam eo viuente non
caste vixisset ut dicitur ibi et ideo
dicit ipse quod quidam ad eam deliberalite
vel potuit puenie ut etiam in hiis
illam penam potuit tolle et in
quidam magnitudine compisse hec
secundum ip. et c. s. alia cum puit id pri
hoste / prima opio fuit damasi quia
etiam sequitur goff ea etiam de iutate
et rigore iuris indistincte credit
esse veram hoste quia nichil ad leges
dictum omnibus vel sequentibus opcib pr.
quae mulier puniet si bina ap. eme
itate. Ad hoc nota quod vxor dignitas
a viro sortitur vnde vxor regis debet
appellari regina etiam post mortem regis
donec nupsit viro dignitate inferioris
ff de senatu femine. Item sed in iuris
dicat benedici Item si iuris sicut nupc
conordatum pt. psonam sacram rat tamen
primi morior hec aliquid de defactu
sacri quia deest secundum psito signum
ut dictum est supra et tunc hoc defectus
benedo subtrahitur aqu ibus nup. 32 q.
1 de hiis quod e vii aut nisi etiam
alia vero assignatur. ff. quod cum alia vice
benedici puit ff. so contrahentes coro
benedo itari non dicit. Item secundo
nup tamen opte vi quia ex parte
mulier dicat benedicta ipse si mulier

alia que nunquam alias contraxit
contrahit cum eo qui vxor alia hunt
Ho dicit aliqui quod qui sec nupsit
fuit se opte utriusque vel opte
mulier tantum nullo modo dicit benedicta
sed si fuit se opte vi tantum tunc
fuit benedicta quia aliquo fuatur
in significat. etiam in ordine ad pmas
nuptias quia vir si hoc habeat vna etiam
hec tamen in vna etiam ples pas
desponsatas sed anima non pt esse
sposa altius qua vero quatenus demoe
formatur ut ibi est iuris spuale et
ideo qui nupsit fuit se tantum opte
vi benedictur non aut qui fuit se
opte mulier ipse defen sacri et hec
est opio tho et credo quod quantum sura
tum opioni consentit secundum glo supradicta
c. vir aut dicens quod tales sec
nupsit puit benedicta si hoc habeat
consuetudo loci et hoc si ipse talem
consuetudinem seruat et non contradicat
alias licet consentit etiam goff dicens
quod pt talis benedictio sic consuma
vnitio quia benedicto que fit super
homines non prohibetur itam i. q. i.
maius / hoste aut si supra dicit quod sec
nupsit in nullo casu dicit benedicta
dicitur non alias contrahentes vel ambo
vel aliter coro fuerunt benedicti non
dicit coro benedo quia nuptie u
dnr benedicti ipse sed pc que cum
alia vice puit benedicti non dicit coro
benedo itam et in c. vir a que
est enim illa benedo utriusque ut vnus
puie alio pt eam recipe et ideo si
alt coro contrahat so non dabitur
benedo et ad illud quod allegat
goff quod benedo que fit super homines
non prohibetur itam Item hoc verum
esse nisi vir prohibetur in iure

ad istud non quod dicit b. de consuetudine
dicit quod in sacramentis et in sacramentalibus
non excusat consuetudo nisi per speciale
approbetur. Si vero duo contrahant matrimonium
et ambo benedicantur de iure ante
copulam carnalem propter impedimentum aliquod
perpetuum separantur et ambo contrahant
postea non benedicentur in nupciis suis.
Si vero duo transeant ad bigamiam
qui tamen nunquam fuerunt benedicti
poterunt benedici in suis nupciis
et sic non est nisi in bigamia sed
posterius in benedictione quae iterari non
debet ut dictum est. Secundum Hostiensem capel-
lanus igitur benedictionem dabit contra
prohibitionem ab officio beneficio quia suspensus
cum suis episcopi Alexander ad sedem apostolicam est remit-
tendus extra e. t. i. et videtur secundum Hostiensem
extra eodem quod alius quam propter dispensationem
non possit benedictionem. Aut secundum dictam
consuetudinem dicit aliquis sicut nunc pro aliis
sacramentis laudabilis tamen et pia
consuetudo debet servari ad quam servandam
possit laica persona cogi extra de symonia
ad apostolicam. Dicunt autem sponsus et sponsa
cum benedicuntur illa nocte continere
xxxiii di. c. vel secundo vero quod v. dicitur quod dicunt
viduo vel vidua contrahere utrique tamen
est consilium.

Coram quo agitur ad matrimonium confirmandum. Titulus xxxiii.

Quoniam considerandum de causis
matrimonialibus in quibus agitur
ad matrimonium coniungendum est enim
matrimonium magnum sacramentum in ecclesia dei
et ideo dicendum et de causis eius cogno-
scere non potest de iure nisi iudex
ecclesiasticus ut episcopus vel officialis eius
qui dicitur iussis vel alius ab eo
specialiter delegatus ut extra de fi. c.
i. Sed et tamen archipresbiter ab-
bas vel alius inferior ex commissione speciali

privilegio vel speciali mandato episcopi vel
consuetudine prescripta secundum Hostiensem capitulum aliter
non potest intelligi extra de testibus albericus
et de testi. toge propter et quod ille dicit
dicunt tamen posse cognoscere potest
intelligi generaliter sede vacante in
qua succedit in iurisdictione cum per
procurationem aliunde sed non alius generatur
consuetudo vel privilegium speciale ut extra
de officio vicarii et [illegible] secundum Hostiensem et cum
eo concordat extra de testibus sponsus in glossa
vii et de excepcione. Actionibus in glossa vel
Sed de presbitero parochiali qui beneficiatus
potest minorum interdicere ut patet extra de cleri-
co excommunicato ministrante non tamen potest
de eis cognoscere ut patet extra de
vid. maledixit de a. dicit quod non
potest cognoscere de hac materia secundum Hostiensem
Nota etiam quod iudicem esse minorem
debet scire iudicem ordinarium vel de-
legatum debet etiam scire canonicam scripturam
de pe. di. vii c. i. extra de eo. sagittam
c. i. q. [illegible] et glossa sed sed
secundum Hostiensem potestatem scire debet de [illegible]
aliquid numquam non valet et scientiam de co-
gnitione sic intelligitur extra de consang.
c. i. in fine. Est autem sciendum primo consi-
derandum qualiter agatur ad coniugem
minorem ita quod videndum primo de-
dupla non agendi et formatione
libelli. Secundo in causis in quibus vir non
est restituendus mulieri petenti ipsum
sibi restitui. Tertio de causis in quibus
non obstat exceptio adulterii quin
vir sit restituendus mulieri. Quarto de pre-
statione iuramenti calumpnie. Quinto de
peticione interrogatio et puer lactatione. Sexto
de cautione prestanda a viro quando
mulier timet sibi saevitia per [illegible] facienda

quod si mulier petat aliquem in virum
vel econtra videndum est utrum ille qui
agit intendat velit petitorio vel
possessorio iudicio, id est cum mulier dicat
aliquem esse suum virum quia cum ea con-
traxit, et petit eum adiudicari sibi
in virum quod est agere petitorio quasi
agat proprietate. cum petat se eum re-
stitui tamquam ab eo sit iniuste dispo-
liatam dicit secum contraxisse quod est
agere possessorio quia petit vi sui
possessionis adiudicari sed de qua dicit
se iniuste expulsam. licet autem
secundum consuetudinem aliquarum ecclesiarum non
porrigatur libellus tamen melius est
et tucius secundum hostiensem quod detur ita quod
declaret quid petit et a quo et pro-
quo et qualiter et sic deliberet quia
libellus est deliberandi iudicium extra de hoc
contra de libelli ob. c. xx q. ii libellorum
Aliter autem formari debet libellus si
agatur petitorio et aliter si possessorio
si enim petitorio debet sic formari agit
Berta contra Petrum dicens quod licet cum
ea per verba de presenti desponsavit et
in eam tamquam in uxorem consensit
et ipsa in eum dictus P. ipsam in
uxorem uxorem tenere renuit, quare dicta
petit ipsum P. in maritum sibi adiu-
dicari et cogi quod habeat sibi tamquam
uxorem et eam tractet in lecto et extra
simili affectione maritali et hac forma
probatur extra de spon. c. i et c. ex parte
sed in hoc casu iudex alium procedit
ex officio suo ut extra de spon. ad
id quod sit eam sic formari agit
B contra P. dicens quod cum sponsalia
inter eos contracta eam carnaliter
cognovit eam ut uxorem tenere

renuit quare dicta Berta petit et
cum ut prius Si vero agatur possessorio
sic debet formari agit B contra P.
dicens quod cum dictus P. cum ea matrimonium
contraxit legitime et eandem in domum
suam traduxit idem P. ipsam sine
propria temeritate a se abiecit et quasi
possessione maritalis iuris precipi-
tanter spoliavit unde petit ipsum
sibi restitui et se in eadem quasi possessionem
reduci in qua erat prius quam eam
abiecisset ad hoc extra de divor. porro
et de resti. spol. ex conquestione licet sic
sunt autem duo predicti modi agendi
quia si mulier agat petitorio id est petat
aliquem dicens eum esse suum virum et
ille neget et excipiat contra eam
dicens non potes esse uxor mea quia es
consanguinea vel affinis vel aliud
simile impedimentum habens obviat primo
tractabitur exceptio ut quia petitio
uxoris quia probata exceptione
ut cumvis principalis uxor permittitur
et absolvendus est vir ab eius pe-
titione extra de eo qui (?) c. i Si vero
agat possessorio scilicet petens sibi
restitui virum licet vir dicat non
potes esse uxor mea quia es mea
cognata vel aliud impedimentum
vel etiam aliquod crimen obviat primo
debet sibi restitui iudicio quia cogno-
scatur de exceptione ut extra de divor.
porro et ponitur hec distinctio extra
de resti. spo. litteras Circa 2m sciendum
quod hoc scilicet quod vir debet restitui
iudicio non obstante aliqua exceptione fallit
in quibusdam casibus primus est si
iudicio obviatur adulterium ut extra de divor.
gaudemus quod fatue quod tamen raro.
et hoc extra de adulterio tua nos uxoris (?)

plura de hoc dicit esse viri si sit
notorium vel si confiteatur ut extra
de divor. significasti et c. ex litteris
alias si sit occultum non obstaret talis
exceptio petenti restitutionem ut extra
de resti. spo. Item cum quis sui
[illegible] et c. ex litteris extra de divor. por-
ro [illegible] licet obstaret in petitorio
xxxii q. i agathosa. s. alia. et b.
extra de divor. significasti in glo. b.
Alii dicunt quod in utroque obstat
exceptio adulterii licet occulti tamen
probari possit in brevi arg. C. de exe.
re. iu. [illegible] autem hostis exceptio ad-
ulterii cuius probationes essent parte
petenti restitutionem quo ad thorum
arg. extra de re. spo. litteras q. [illegible]
si enim infra viii dies probari possit
de notorium vel de prava ex. solent
q. in plura quibus elapsis fiet restitutio
plena si fides non fuit facta et sic
intelligi potest 33 q 2 extra christo
et hoc intellexit goff et rod. 2
de adulterio [illegible] post [illegible] compro-
missum [illegible] non obesset petenti resti-
tutionem cum quis auctoritate propria uxorem
dimisisset non committitur extra de divor.
significasti et de adulterio intelleximus
et sic [illegible] viro non licet uxorem
dimittere propria auctoritate ecclesia ob causam
fornicationis sed contra dicit ei
32 q. i. dixit dominus et [illegible] s. ho.
distinguunt sic s. quod quo ad debitum
carnale reddendum uxori non reconciliante
sed impenitenti iubet dominus uxorem dimitti
sic intelligit illa capitula [illegible]
[illegible] qui fecerunt 33 q 1 dixit dominus
[illegible] extra de eo qui cog. consang. uxoris
distinctionem q. nam et si alias si
[illegible] non cognosceret [illegible] debet

et 32 q 1 si quis et c. sed [illegible] permittit
autem dominus et non iubet quo ad da-
mnationem futuram sic intellige 33 q ca.
apud et quo ad hoc intellige quod
licet viro et mulieri aliis [illegible] audi-
eo in uno in uxore iudicare ut in
q 1 sicut alterius [illegible] non iubet autem
ut permittit quia ut de hoc loquitur
quo ad supradicta doctrinam vel aliam
penam que non est infligenda sine
iudice 33 q 2 C. in hoc [illegible]
Si tamen dimittatur sine auctoritate ecclesie
obstat ipsi agenti fornicationis ex-
ceptio tamen ut tamen patiatur aliquod
preiudicium sibi quo ad hoc ut ecclesia
non audiat ipsam immo [illegible] audiet
ea donec de crimine fides facta fuit
sibi [illegible] ergo si vir sit reus de ad-
ulterio uxor et eam convincere non possit
et ideo absentia que de occultis non
iudicat [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] si [illegible] eam [illegible]
vel reconciliari [illegible] ut extra de [illegible]
extra [illegible] et resti. spo. litteras
q. [illegible] Si enim [illegible] in [illegible]
[illegible] quia eam cum adulterio [illegible]
[illegible] et ei [illegible] quod [illegible]
cum non dimittet qui cum illo et [illegible]
[illegible] voluntate faceret et illa [illegible]
non [illegible] cum quo ad [illegible] ad hoc
extra de adulterio si vir [illegible] 32 q
1 si quis uxor [illegible] si [illegible] auctoritate
ecclesie licet eam dimittere ut patet
ex predictis. [illegible] licet hoc
sine eius auctoritate [illegible] non [illegible]
[illegible] cum [illegible] data non potest [illegible]
[illegible] de [illegible] ad fi. [illegible] ergo vir
ob causam fornicationis ab uxore [illegible]
eam dimittere iudicio ecclesie vel propria

voluntate vir quia ipsa adul-
tera hoc facit ut ex de don. int.
vir. et ux. pluri. et in utroque
tamen obstat mulier excepto etiam
quo ad dotem nisi et viro obsit
replicatio ut ibidem et ex de adult.
intelligimus que de iure habent satis
declarat quem hec host. nisi ex
magistri de hac que inde etiam
pap. c. si tu. xxxi. dz. in q. utrum me
ipso et. Sed videtur quod etiam si
adulterium ux. ob prius absque viri dimi-
ssione sit notorium vir debeat restitui
quia sibi dedit i. ei materiam adul-
tandi quae ipse in putet ut dz.
xx. q. 2. si tu abstines. Sed contra
contrarium est verum quia mulier ad quod in a
conditione debet adduci xxxii. q. 1.
nec debet ei cognoscere qui propter pau-
pertatem vitam turpissimam ducit ff.
de ritu nup. palam. q. non est hoc
ut ex de divor. significasti in glo. in
Secundus casus est si ux. recessit ipsa
voluntate ex de adul. intelligimus
quia potest tunc non ipsa sed vir dicitur
possessione spoliatus xxxii. q. 2. de benedicto.
Et ratio et similis utrique. tamen et est
ut non ex de divor. significasti quod
etiam in hoc casu debet vir restitui
mulieri quia eo ipso quod rediens non
admittitur de possessione expellitur
ff. de acq. rer. pos. clam possidere. q. ult.
hoc idem est ut host. et innocentius h.
ut ex de iure. spo. litteras et est s. ho.
si vir uxorem a se repellit nihilominus eam
repetere potest quia eo ipso quod eam
repetat et ipsa non vult ab ipso redire
cum mutetur spoliasse ex de adul. inte-
lligimus. Sed numquid autem potest
vir repetere expensas quas fecit

postquam ab eo recessit. Et ut ex
de divor. significasti quod non tum vir
non repulit eam sed si eam revertentem
non admittat p. tenetur ad expensas
quas fecit ex quo eam venientem
non admisit ut ibidem dicit hostien.
Tertius est cum vir persequitur mulierem
odio capitali et tanta est sevitia
viri quod mulieri non potest securitas sufficiens
provideri tunc enim mulier non debet viro
restitui sed in potius in domo alicuius
honeste matrone usque ad finem cause
sequestrari ut ex de re. spo. litteras
q. ult. et c. ex transmissa. Quartus casus
est si mulier dicat se virginem esse et
velle religionem intrare tunc enim debet
restitutio differri ita tamen quod infra
tempus certum intret petens. v. resti-
tutio est duo probare scilicet quod cum
ea contraxit ut ex de re spo. ex
parte et quod eam cognovit ut ibidem
c. ex transmissa et de spo. in loco. Quintus
est quando obicitur exceptio rei iudicate
a qua non est appellatum tunc enim non
debet restitui nisi primo de illa sententia
cognoscatur dz. ex de offi. del. cum
minor. Sed quid si ecclesia decepta a
divortium celebravit deinde hic sacros
ordines recepit postea invenitur quod
ecclesia decepta fuit numquid restituetur
cum uxori repetenti. Et ho. quod sic si
petiit ad continentiam in dicta q. et est
innocentius restituetur ei ex de fri. fuit
et de spi. et re. in lator. et tenetur
iste debitum uxori petenti reddere
sed non non debet petere quia continentiam
iure est solemnizatum votum de cle. inde
pap. ti. x. dz. n. et ti. xxi. dz. n.
Secundum si non repetat numquid ille re-
petere potest eam. Et ho. quod non
quia preiudicaret sibi propter successiorem

ordinis susti. Secundus si et ipsa sit i
gressa mon alr nō ingressa nisi q
credebat d'mortuum iuste celebratum nō
repta ueritate potest repetere virū suum
d'uāt uel monesterii ut̄ vom quod nō
qua ista causa nō impedit mōthato
votū ar. ex de conuers. coniugat. et de
qn. qui exepte. Sic tamen nō xxvij
q. ij. c. agathosa quod si uterque co
niugum pro eo quod credit alterum esse
mortuum intrat monasterium q. pte post ea
ueritate repetere uterque, relique qua
uenit eo animo intrauit et monachus
fiet si alter uiuet et ponit ex vij
de v° que credens virum suum esse
mortuum nupsit alii a quo debet
recedere cognita ueritate postea d'uita
primi vi. Septimus est si obiciatur con
sanguinitatis gradus in d'iuali prohi
bitus sed secus vxori. et paratus sit
in continenti probare et in hoc enim casu
licet restituatur quo ad cohitationem nō
tamen quo ad copulam carnalem recipi tenet
det ad cautelam inuamentum ab excipi
ente quod ipse hoc nō obiciat se ma
licose. Si autem nō sit paratus probare
in continenti. tunc enim debet plene restitui
et ad hoc debet per excommunicationem cogi q̄ḡl
uo debet simul sollicitare uegandi
uira thorum si sciat eū esse consanguineum
suum donec probationes offerat et tunc
absolui debet prestito iuramento quod
prebit mandatis sed antequam mandetur
aliquid illi presbitero debito iuramenti debet
sine probationes recipi et pena sit et
idem est de quocumque gradu consanguinitatis
sed b' ar. ex de re. spo. lias ad si
de hoc. eciam b' ex de diuor. porro
inglo. Septimus est quando excipitur de
alia spoliatione tunc enim primo cognoscetur
de exceptione et si illa probata fuerit
non fiat restitutio nisi primo ille

restituat ex d' ordi. cog. c. ult. hoc
tamen est iure nouo per contrarium quod si
vx° excipiat contra virum petentem
restitutionem vx° de spoliatione vxoris
rerum omnium alecs sicut uos sicut est
tamen restituenda sicut petenti re
stitucioni rerum ceterarum oblatarum nō
sit obuia spoliato opposita i nō ex
ceptionis sicut enim cum spoliatione
opposita in modo accionis conctaus
est qui opponitur spoliato in mo exce
ptionis Sed tunc enim nō fiet restitutio
quia hoc agitur sed tamen actor ab
agendo repellitur de or. co. cum dilec.
Nonus est qui mulier cuius restitutio
petitur est minor xij annis ex de re.
spo. exepte. Decimus est si cohitatio nō
sit sine continuacia creatoris uel si pro
bat eam petenti mortale tunc enim ne
gatur ei restitutio uel si sit spoliatus
contra ordinem iuris ex de diuor. ex
co et c. gaudens q. qui autem et idem
si hoc si nesciret de hoc sit suspicio
predictorum sicut alios ponit b' ex nō
licite nō conuis. ad hoc inglo d'ponit
i' 2m casum primum 3m 4m vjm et xm
Quoniam aliis casibus vir est restitu
endus mulieri petenti ipsum restituens
et eius sine aliqua exceptione dum nō
se fuisse probet in possessione et ab eo
spoliata sine iuris ordine et quod licet
duo probare debet probatur ex de off.
dele. consultationi et qui si. sit le. taz
s°. Sciendum tamen sicut quod hoc quod
dictum est in primo casu sed quod coniugi
petenti sibi coniugem suum restitui
obstat exceptio adulterii fallit i plibus
capitibus. Primus est cum ille qui agit
obiciens sed adulterium ipse met etiam
commitit de forum ratae exceptio de diuor.

sed sicut supra / Sed tamen nisi prestet
vxor ut extra de eo qui cognovit consanguineam vxoris sue c. quod destitisti
Sed est cum mulier credens virum suum mortuum
alii nubit quidam vir rediens
recipere tenetur preter fornicationis exceptionem
nisi sciverit cum secundo viro steterit posquam de primo scivit ut 32
q. 1 cum per bellicam et c. si virgo et 1
hoc tamen secundum hostiensem credo sano vxore
habito respectu ad honestatem et alias
probabiles coniecturas ut eadem q.
vel. tunc etc. xxxiv q. 2 extra de ordinatis
Sed cum quibus fides suam est vel duas
mulieres vel tunc eis nubant et eam
cognoverunt ut in dicto c. i. l. et / Sed
cum vi sint oppressa xxxiii q. v. pro
posito quod intelligitur secundum ray. et goff.
deinde absoluta non conditionali ut
32 q. 1 omnes actiones / Sed est qui
vir vxor post adulterium commissum sibi re
conciliavit vel eam publice adul
terante sciverit in consortio maritali re
tinuit ut 32 q. 1 c. 1 et in fine enim
mores reprobatur quo semel approbavit
ut ff. de adul. si vxor nisi in
quo tamen vir est reus lenocinii sed
qui post reconciliationem sciverit retinet
talem et qui reconciliaverit eam sibi
post duobus vel tribus annis peccat
et quandoque punitur vel abstineat ab
ea ut 32 q. 1 si quis et c. cap. et si
non perseverat in adulterio sed penitet
potest vir eam post penitentiam retinere ut
e. q. non est ut et in uno potest intra
religionem intrare quia potest eam in
vitam et si prius potest lata reconciliare
ut extra de conversione coniugatorum gaudemus ubi
dicit eam sepe reconciliare ut contra
de adulterio si vir sciens secundum hostiensem
ceterum non 32 q. vi c. 1 quod si vir
reconciliavit sibi vxorem adulteram
et vir postea adulterat vxor post eum
de adulterio accusare et vir contra ea
non potest excipere quia ipsa adulterata et
per reconciliationem licet exceptio est remissa
ff. de edili edicto quia q. venditor. / Sed quando aliquis infidelis
coniugem infidelem dimittit quod recepto
libello repudii secundum primum ritum alteri
nubit vtroque enim post ea ad fidem
converso vir tenetur eam recipere non
obstante quod ab alio cum ipsa nupserit
cognita fuit scienter si cum alio forni
cata fuit ut extra de divor. gaudemus quod pertinet
et ult. / omnis autem predicta casus preter non
extra adulterii intelligimus in quolibet fiat reconciliatio
contra speciem probationem inrandi calumpnie
nota quod omne agens vere licet
probare per intentionem extra ut hic et ut
in ea. et ideo procuratori concepto libello dari
debet inducie de deliberatione ut 3 q. 3
offeratur hic autem adveniente et etiam
antequam certe sciatur et veritate dicere
potest consuetudo generalis observat et
extra de appellatione cum sit alias sacramentum ca
lumpnie in spiritualibus causis non prestetur ut extra
de iurat. calumpnie. nam hoc iuramentum
sed de veritate dicenda putat hostiensis
esse verum in omni causa ut 1 q. ii
si vero est extra de iuramento calumpnie et
tamen quilibet debet videre secundum hostiensem quod credit
verum esse ut dicat licet res aliter
se habeat de hoc tamen sed vtrum in ea
iuramentum potest differendo iuramentum et con
troversia inter iuristas dicunt enim
quidam quod non quia in iure imperii
testes c. ...itus concipiunt hic extra de
depositione c. loci et ... fiant ad hoc
extra de testibus pro co tamen ibi non
propter testium iuris in dispositione filie
alterius contrahere femine extra de inr

mr de mtie hostiensis autem dicit quod
no est deffendendum matrimonium statim
contra matrimonium quia no est credendum
eadem si ambo confitentur
contra matrimonium. secus si steterit
matrimonio non petere alium matrimonio preiudicari
vel probari possit hunc impedimentum
tunc eum est eis credendum extra
de eo qui co prop co extra de clam.
despo c i et ii et de consang. c. l.
unde dicit quod melius est et tutius
quod defatur matrimonium et quod
appareat matrimonium esse contractum sufficit
teste unde boni nam et si vir
valde dives esset et potens et
nobilis et mulier pauper sed perfecte
petens cum sufficeret unum boni teste
et omni exceptione maiore deffendendum
esset saltem secundum hostiensis mulier
honeste licet pauperi maiore alii
adminiculis interuenientibus ut si
sepius eam de stupro solicitasset
ut extra de sepul. exposite puta vel
si testem unum sufficeret testificatem
quod iurasset ante eam certo tempore
in uxorem et consone utriusque constaret
et post illud tempus cop. carnalis secuta
fuisset non cum alia ante illa
copula contraxisset de hoc extra
despo. sponsus qui fidem et qui de ap.
per tuas / hanc opinionem
hostiensis vinbus extra despo in nauis
et qui matrimonium etc. ut despo et re
in c fi et de regulis iuris estote et
videtur ad contraria ad illud eum. s. quod
in iure inp et quod dicat quod potius
erit voluntate quod cogetur vir nolens
ratione per excomunicatum non de
volente fiet nolens ut extra despo
ex litteris po et quod dicit in c. inlicitam
probationes alias no sufficit pubs audit

sed per ipsum saltem vel ulla confessione
facta vel semiplena sed in hostiensis
vel supposita per hanc opinionem in ... dubio
promisso statim tutior via
eligere et preuenire dampne vitatur sicut
et plura alia adducat hostiensis pro ista
opione iuris. pra nubta de matrimonio
assertione. Circa quartum sed per rou interrogationem
et sic c. satorum nota
quod primo debet interrogare agens
secundo reus utrumque petit ea illa querelo
tenetur in libello et si utrumque affatur
plenum est quod eis in iugere quod
simul reus renitetur nisi constat aliquod
impedimentum hunc ut extra de consang. c. i et quod interrogabitur alterius
de adulto puto etc. confessio no prodest
sed cum difficultati secreto sive
seorsum interrogat eos et male si interrogatur
in forma si iudicium non forte
iudex cautus sicut faciat extortor quod
melius veritatem vel advocatus debet
videre ad finem ut extra de iudic. pasto.
et si quando probabiliter dubitatur
indicias impetrabit sicut hostiensis
§ i. Ergo reus confessus in iudicio fuit
preiudicium matrimonio tenetur eum tunc collidium ut extra de clam. de quod nobis
et de eo qui co prop co unde
et ibi agitur ad dissolutionem matrimonii
ut credetur confessioni patrum xxxv
q vi si duo / si no agat ad separationem thori propter fornicationis
confessionem eius quando sic fornicatione
cognoscitur extra de divor. ex litteris sed
quare in hoc tamen statur confessione coniugum
et non in predicto capitulo quod in tamen
no dimittetur de collusione coniuges
maneant separati occasione adulterii
ita quod neuter altero vivente contrahere
per xxxv q i dixit sed

impedenti eam timet͛ ut supradictum est
Sed numquid idem est si fiat pruditum ma-
trimonium et tunc mulier facta monialis confi-
teatur se esse uxorem alterius eam re-
petentis Dico quod non extra de raptis
cum causam et b͛ et goff. quod in hoc tan-
tum standum est confessioni mulieris et debet
restitui viro repetenti propter hoc enim multi
sit pruditum vel sibi metipsis licet est
credendum eos in maiores esse pie sa-
lutatis xxv q i statuimus debet tamen esse
debet in rebus quas singulis mulier ma-
trimonio dedit Sed contra hoc obiciat
hostiensis quod si crederetur confessioni coniugum
in preiudicium matrimonii spiritualis et protar-
nali multi et multe religionem exirent
et ideo dicit quod in casu tamen est
alia ratio sed quia constabat de matrimonio
contracto antequam intrasset mona-
sterium sub audi et de traditione ideo
sub audi etiam et fuit in aperta et
in venta corrupta ideo in hoc dubio
tutius est sortiri matrimonium spirituale quam
carnale sicut tamen in putat hec
tabilium esse vel hos iudex attendat
et est ut in casu sequenti in quorum illa ecclesia
quod coniuges et est Secundum non appor-
tet in predicto casu tamen eam vel predictas
quod potest non credere quod coniugibus
consistentibus contra matrimonium carnale quod
spirituale sed nunc religioso contrahit matrimonium
carnale quia ligatus religioni extra
de raptibus vidua xxvii q i quod in
terogasti aut enim inferior est sed dicitur
xxi q ii cum devotissima Sed non sinus
interrogatus nunc neget quod opponitur
probare debet qui opponit et si non
probet succubuit extra de iudiciis ex lit-
et reus omnino absolutus non tamen
cum eo alio contrahere prohibetur nec
etiam licentia sed pie quia remingunt
sed audite qui dubitat extra

Vir contrahat ut ne extra de iudiciis in
mulieri et hoc est vis in foro iudiciali
In foro non penitentiali dicatur ei quod nullatenus
contrahat contra conscientiam hic dico quod
est quod decorruptum si non probet co-
tractum et agat petitorie debet corpus
sibi reus vel habeat aliquam humanam
exceptionem Si non agat possessorio
et non expiatur contra eum restitui
debet ad omnia omnia quibus spoliatum
probavit et ita ut gaudeat paci-
fica possessione et plena securitate
utique q i reintegranda Circa vim
sed cautionem prestanda a viro quando
mulier timet dico non quod si mulier dicat
se habere virum suspectum quod eam in persona
vel rebus ledat animo vi plenum tamen
ostendat quare suspectum eum habeat
spectat ad iudicis officium iubere tamen
sibi cautione sufficiente quod vir eam
tractabit in lecto et in mensa et in
aliis prout vir tractare debet suam uxorem
et quod non ledet eam in persona vel
rebus vel aliquo modo de honestabit ca-
stalia tamen correctione honesta et
maritali et hanc cautionem debet vir
prestare putantur 32 q 2 de benedicto
Forma aut maritali est hec dicat
enim iudex viro de hac dic maria
coniuge tua quam iam iuste dimisisti
ita teneris sicut vir debet uxorem propria
habere in dilectione debita disciplina nec
ante per aliquod malum in gravi separabis
nec ea vivente alia accipies sed deus
te adiuvet et hec sancta evangelia 32 q
vi absita dic si mulieri non confidat
de iuramento viri quia forte parum timet
iuramentum cautionem illam vir prestare
tenetur quia magis timet sed perfectam
vel fideiussoria sub promissa pena
au extra ut lite non contestata frequenter
quid ut 33 q ii ea vinden et in

huius modi exceptionis dicta et facta
reuocabit ut C. si quis imperatori male
dixerit l. una. Item si mulier egit posses-
sorio et succubuit in ea nichilominus postest
agere petitorio ff. qd' pr. sed si egit
petitorio et succubuit non potest postea
agere possessorio. si non incepit agere pe-
titorio non tamen peregit et non dum est
renunciata testibus ut plene liquet
de causa potest dimittere iudicium petito-
rium et incipere possessorium. extra de causa
pos. et pro. c. pastoralis. ¶ De accusatione matrimonii
propter consanguinitatem et affinitatem. xxxiiii

Deinde considerandum quare agitur
ad dirimendum matrimonium et quia actio
precedere divortium primo considerandum
de actione que fit ad dirimendum totaliter
matrimonium propter aliquod perpetuum impedimentum aut
matrimonium perpetuum. secundo de illa que fit ad se-
parandum thorum propter adulterium. Impedimentum
autem matrimonii perpetuum aut est pure perso-
nale coniugii ut frigiditas etas maleficium
et error et in tali impedimento soli coniuges
admittuntur extra de errore c. de qui-
bus apponit extra de aliis c. de fri. compi-
lationum et de divor. propter tale impedimen-
tum agetur. Aliud impedimentum aliud
indicat perpetuum ut consanguinitas et affi-
nitas et de hoc primo. ¶ Circa hoc autem
primo videndum qui matrimonium accusare possunt
propter tale impedimentum. Secundo qui testificari
possunt contra ipsum. Tertio quo ordine accu-
satio fieri debet. ¶ Circa primum sciendum quod
accusare potest matrimonium propter impedimentum perpetuum
quod indicat perpetuum coniugii ad plenum
divortium quicumque non prohibetur. pro-
hibentur autem generaliter omnes extranei quo-
usque sit aliquis de consanguinitate coniugum
qui velint et possunt accusare ipsum.
Deficientibus autem consanguineis admittuntur
antiquiores et vaciores (?) nomini quibus
eadem propinquitas sit nota et etiam

spirituale quod ad accusationem matrimonii
admittuntur consanguinei ut pater et mater
et maior soror et frater patruus et avun-
culus amita et matertera. Ratio huius
est quia quilibet suam genealogiam testibus
iuris et recitatione maiorum scire
laborat. extra qui matrimonium ac pos. c. no-
bis fratres. in causis criminalibus et in
aliis contractibus in eis pater in quibus
eius pater non recipitur in testem consilio
vicet eius predictum tamen c. in. f. b' id
non loquitur de testando pro ipso contracti
qui si extraneos interesset ita bene possent
sicut pater et mater an tunc ad invicem
contraxissent. sed loquitur dumtaxat utrum
assit consanguinitas sufficient tam a parti-
bus in dicta quod pater et mater admittuntur
ad probandum ipsum contractum matrimonii. hec
verba hodie tamen ut dicit Ray. extranei
admittuntur ad accusationem matrimonii in
multis locis et in provinciis comitibus quod
hoc potest quod tamen male fit. hec ho-
die tamen supponit propinqui honesti et an-
tiqui et bone fame qua tunc extranei
sunt suppositi. sed si tales defficerent tunc
etiam vicini bone fame qua tunc extranei
sunt suppositi. et si tales defficerent ad
mitti tunc etiam vicini bone fame de-
bent ad mitti sic intellige extra de co-
sanguinitate nos quod intelligit hostiensis
nisi fama crescet tunc enim etiam extranei
essent ad mittendi. Vir etiam et uxor
accusare possunt matrimonium extra de consanguinitate nisi
dicit quod prohibito. ¶ pone quod aliquis
tempore contractus matrimonii sit quod bona
fide conscientia in eius debent tamen
postea vult accusare nichilominus potest. ¶ Ratio
super hoc extra qui matrimonium ac po. cum
initia distinguitur quod si tempore de nunctia-
tionis premisse ipse qui iam quietos

impedit ex. de sponsa duorum c. at uel alias de
inuitacō ad cuius notitiam puenire non
potuit quia sanamente non existebat
uel tamen puerum c. at quod talia non co-
prehendebat uel quia tam parua littera cum in
ponebat cuius accusacō debet audiri
alioquin cum ronat. precipiatur quod denunciacio
publice fiam ydonea exemplis in ipsa
duorum non ignorant tamquam presumptio
debet repelli nisi iurauit tamquam
presumptio et propterea deceat ea que
obiat et ad hoc exuualiqua non pro-
cedit quia tunc ea se diuitasset ab
illis que de immutacionibus tempore fuerint
non debet ei claudi aditus accusandi
qui et si illos silencium culpa repellet
ille tamen remoueri non posset cum cul-
pabiles non esset sicut tamen illi re-
pellentur accusacionibus sit et iste ar.
ex. de sen. licet enim ro semper interpretatus
est quia accusator non probat per testes
et ita testes periurium inno° patet hec
host. et ber. presidens c. cum vitia et
glo. si. Sed numquid taciturnitas talis
impediet statim elapso tempore ab accu-
sando uel denunciando Respondeo Jo. dicit
quod hec taciturnitas talis impediet stati-
tim quodam tempore debet intelligi ar.
ad hoc ex. de elect. c. ult. et penult.
ber. non credit quod quamdiu res est inte-
gra potest et debet admitti contracto non
matrimonio deprius non videtur audiendus
tamquam presumptus si prius potuit in-
pedimentum denunciare ex. qui matrimonium
ac pos. cum inter in glo. hec idem
host. taciturnitas non importat conti-
nentiam non prejudicatur ar. ex. de resti.
spo. ex ea quoque. Secundum si ideo tamen
quia probaciones patens non sunt nunc
quod non sit repellendus ar. ex. de spo.
de grauis c. i. Sed contra quia modo
non potuit impedire ut ex. de spo.
per eum per host. et ber. presidens illud c. cum inita
Casu quod ambo coniuges consistant causam
intre assistes autem continerent matrimonium
et de hoc causa fuit rumor prius clamor
uicinie numquid ex hoc matrimonium dirimetur
Respondeo quod non nisi assint probaciones ut dicit
ex. de eo qui co. ex. et ro. redde idem
ut collidum presumitur credetur et intelligitur
hoc per host. in foro iudiciali non in penitentiali
stabitur confessioni coniugum uel coniugis et
in iungetur ne in uite iniquitatis ut ex.
e. de eo qui co. uenies unde uidetur
per host. quod hoc iudex attendere debet
utrum bona fide fiat confessio quod matrimonium
sit albeo qui stat pro matrimonio et tunc ei
statur et in c. ueniens de diuor. ex.
liis et intellige quod si quod in mit in
c. presens eo consentiet et bene dirimetur ut
dicit in eadem glo. ar. xxxv q. vi sic.
duo Secundum si inter coniuges sit puella
publica et notoria numquid potest ab inuice
separari auctoritate propria Respondeo non ex. de diuor.
porro quia diuortium est pena et pena
non est ni preiudice infli… xxxiii q. ii.
quod inquit Secundum si inter eos puella ma-
nifesta uel publica et non sit qui accuset
Respondeo episcopus de officio suo tale matrimonium dis-
soluere debet ad dicta grauitate ut in
c. porro q. vi quid si puella non sit
manifesta uel publica et tamen fama
Respondeo per glo. idem episcopus ex officio suo
inquirere et compellere posset ut quantitate
inutate faciat testimonium prohibet xxx-
v q. vi episcopus in sinodo ex testibus per
unio quibus denunciare tenetur extra
de eo qui. tua. Sed numquid is qui ab
accusando repellitur ad denunciandum ad-
mittitur Respondeo per host. ubicumque quis
in matrimonio per presumptionem presumptionis repellitur
et ad denunciando ex. de accu. tam

aptrat et c. sequentibus hoc idem ut
confirmatur per Innocentium sit contractum
nulla premissa denunciatione per quem
presentibus quando contrahitur et scientibus
impedimentum et nichil dicentibus
numquam ipsi postea debet admitti ad ac-
cusandum et testificandum contra matrimonium pro
morte vel cetera in iuncta extra eodem ti. capitulo
de cetera de sponso cum in literis magistro c. quod
non quia non nisi suspicione careat denun-
ciatione cum non sit nisi per ignorantes
cuius ceterum de officio suo quod in quere
qui aliquis accusat et nos defensore
apparet et arg. de off. c. i. Quando autem
quando ex officio suo procedit actore
apparente et defensore non comparente
debet esse cautus debet enim attendere
utrum coniuges se diligant ad invicem
vel et tunc contra animos amborum cum aliis
admittens prudentum prout vel fiet
et cetera tunc nullam suspicionem inducit
Et hoc attende etiam debet utrum accu-
sator vel testis sit notorius excommunicatus
sacrilegus fornicator usurarius et sic
cum ex officio suo repelleret quia contra
de testibus testamentum repelleret etiam cum
si accuset propter turpe questum extra qui
matrimonium accus. pro se significante accedat etiam
si sit fama quod sit consanguinei quia
ad hoc admittitur probet extra de spo-
sa cum intra et pro indubio proximo ra
contracto iudicat ut extra de testi-
bus ii. Testes autem repelluntur si inimice
voluit extra qui matrimonium ac. pro duobus
quantocumque sit religionis extra de testi-
bus in per nec hec partes rememorare
valent arg. extra de eo qui cognovit per eo
debet aut testes iurare vel utatur
utrum parte gratia vel pecunia vel amore
vel odio dicent ut extra de testibus quo

rens. Alia etiam que pertinet ad
testium receptionem et admissionem diligenter
ibi specialiter debent. ¶ De qua videndum de illo
qui se post testificari et qui non contra
matrimonium et qui non propter consanguinei impediri
¶ Circa quod sciendum quod omnis qui ad-
mittitur ad testificationem admittit sit pre-
sumere ad testificandum et etiam prohibetur
ab accusando qui dant in divortio qui
banna fiebant ex forma illius cum in terra
prohibitum et ad testificando. ¶ Notandum
non quod si fiat accusatio super federa
matrimonii se coniungendo vel dimittendo ut
qui non matrimonium esse dicit propter consanguinitatis
vel precarum impedit propter contrarie lite
non contestata procedi ad testium rece-
ptionem et etiam ad sententiam diffinitivam propter
periculum fornicationis. Secus autem est
si fiet accusatio de adulterio ad thori
separationem quia tunc omnino ad testium
receptionem nec ad diffinitivam sententiam pro-
cedi potest ante lite contestata extra ut
lite non contes. c. i et c. qui frequenter
¶ porro Item licet pater et mater
sint ydonei testes pro filio ut agitur
defende matrimonium i. utrum sit consangui-
tas vel cetera de quibus agitur quod matrimonium
impediret vel dirimeret vel non ut etiam
dictum est supra. Capitulo super eo tamen ti. tamen
si de ipso contractu i. utrum matrimonium sit
initos contract. quod nec tamen tamen
suspecti debent repelli non aliter est super
de viris nobilitate potentia vel honore
et hoc ideo quia parentes nituntur in
crementum et honore diligere filiorum
alias non est equalis vel nimia ex-
cellentia in alterius sunt admittendi
extra de testibus super eo utroque obstat

et licet in fiat mentio de iure tantum
idem tamen credendum de consanguineis ut
dicit host. ar. C. de [illegible]. de tutela
ex. qui matrimonium ac. in. c. unico. Item in
causa matrimonii idem potest esse accusator
et testis ar. ex. de testi. c. per tuas quoque
inde dicitur super quo si dicit accusato
matrimonii quod impedit consanguinitatis vel
affinitatis. Circa quod sciendum quod
tunc accusatio matrimonii ipse actio quia
singularis actio et si possit dici non tamen
est criminalis sed mixta videlicet inter
criminale et civile et etiam ibi quia
non fiet in scripto sed in qua accusatione
obligat se ad talionem / sed dicatur
canonica denunciatio secundum illud apostoli
Roman. si pec. in te frater tuus etc. quidam
sit per petitionem in quo crimen proponitur
sit autem denunciatio cumque in scriptis
cumque sive scriptis sed tutius sit in scriptis
ar. ex. de re ipso [illegible] ex. qui matrimonium
ac. audiens / Forma denunciationis
autem singularis libellus potest sic si petest
Ego pe. denuncio vobis matrimonium quod
tractatur inter me et Bertam consistere non
debet quia sunt consanguinei et affines
in quarto gradu et dissolvi tunc et talis
Si autem sit contractum dicet matrimonium
contractum quod est inter me et Bertam de
facto non debet tollerari de iure propter
talem causam quia sunt tunc et talis
est secundum Host. hec [illegible] tua monito
que requiritur quam alia denunciatio
cum non est quia quo causa cumque
non posset causam committere ipsa temeritate
ut ex. de divor. porro et c. Sequitur
sciendum autem dicunt quidam in libellis
sed secundum Host. hoc non est necesse in libello
sed tamen in testis et sunt [illegible]

libellus in distincte ponendo plures re
quia cum de periculo anime queratur non
debet ex quia causa periculi probetur
actionis non libellus sic potest formari
Ego pe. consanguineus [illegible] in tali [illegible]
accuso matrimonium et pronoto ad divortium
quando de facto consistit inter me et Bertam
et peto pronunciari matrimonium illicitum non
et utrumque liberam dari cum alio contrahendi
pro eo quod predicta C. et B. atti-
nent sibi in quarto gradu consanguinitatis
et hoc offero me legitime probaturum et pro-
batur hec forma ex. qui matrimonium ac. c. i
et c. nuper / nam ubicumque agitur
de perpetuo impedimento sive a coniugibus sive
ab extraneis petendum est ut committatur
matrimonium et ut separare conventi separantur
hec Host. Sciendum autem est quod per
scripturam non potest absens absentem
accusare ex. qui matrimonium ad ac. audivimus
nec denunciare ex. de accu. in quanto
secundum Goff. Alii contradicunt nisi defendere
matrimonium agitur quia tunc contraria cognite
recipientur testes contra absentem ex.
ut lite non contestata et c. c. qui [illegible]
et ii vel dicit quod tunc locum habet
denunciatio ar. ex. de ipso impu.
ad supplicandum hec Host. / oblato
autem libello quilibet coniugum iurabit
stare mandatis ecclesie citatum dicet
tamen forum eos prius tangat ex.
de re. ipso exposuis ar. sed non va-
let si iste ordo ipso expositus mediata
nus non fuit si integre ex. qui
sunt sunt vel presidale C. i. sed si con-
tinuares appareant tunc non requiratur
fiat ut iudicialis ordo / Ad singula
autem maiore evidentia distinguitur
secundum Host. qui vir est absens ex.

contumacia et agitur de crimine adulterii
testes non recipiuntur sed contumax ex-
communicatur ut extra ut lite non contes.
c. i. Aut agitur de federe matrimonii. Si
utrumque desiderare stare possit vel ut
testes recipiuntur ut ibidem c. quoniam frequenter.
Porro ex quo non est absens non
contumacia sed necessitate ut quia
est captus ab infidelibus vel quo iusto
impedimento detentus tunc publicatur
quia autem separatur decennio proximo
redditur et non tunc procedere contra
eum ut ibidem. Si non vel si ad impu-
dentiam disparat ut quia nunc venire
non audet quia excommunicatus quem incurrit
et ideo occultat et tunc possunt recipi
testes et sic loquitur extra quoniam matrimonii
accusatio c. i. Si autem sit absens et
sola voluntate et voluntas sit ma-
liciosa procedi potest contra eum ex
adverso contempti predicti vel sibi autem
et frequenter. Porro si non non sit maliciosa
contumacia non potest de facili et breviter
non procedere contra eum ut iudex vel si
autem. Si autem citati sit de facili et
breviter huiusmodi citati debet et requiri
antequam procedatur contra eum contra
ipsum lite non contes. Attendas secundo et
nisi et si huiusmodi citatus et requisitus
non venit nec aliquis eum defendat
procedere contra eum sic intellige
extra quoniam sunt l. plat. Sed esto quod
appareat huiusmodi impedimentum inter uxorem et
virum divortiis matrimonii contractum et
assumpti huiusmodi actiones et testes re-
parantur. Aut de viro … et quod
venit et diu vel plures annos ex-
…tatus non venit … eo absente
non aut citato et illa non absente
contumacia possunt testes recipi et
sententia fieri …

ac non possunt velati … cum capi-
tulis ordo non est usquequaque servandus
extra ut lite non contes. c. i. sed circa in-
ibidem c. quoniam frequenter. in tali illo in contumacia
sit absens ut ibidem sit dici quod
ista propria culpa absens fuit et in-
venire non potuit culpa illa ideo contra
eum ut contra eum procedatur ut iudici
debet adesse quia in culpa non fuit unde
contra eum procedi non potest nec con-
traditur illud c. quoniam quia ibi dicitur
tamen si culpa sit absens ex culpa sua
et malicia quamvis tamen dicitur quod illud
relatum est coniugiis per illud quod est
statutum est ei si non iniusto ut illius
c. relatum. Si non queratur de matrimonio con-
trahendo sicut dictum est supra eodem titulo c. i.
sed quid sunt sponsalia de re sed quare
loco vel cessat tamen si pena et c. quia
sunt dissolvi sponsalia tamen in Cita-
tiones autem debent fieri et taliter fieri
quod possunt probare extra de … defen-
sor patrem et filium quos tangit pro-
negotium defendere volunt certa est
in causa publicanda et defendere
audientur et demum huiusmodi deficientibus
quilibet extraneus admittitur ut ff. de
damp. i. fec. l. certa qui primo con-
iunctus i. vel defensor audiendus
ut ff. de ap. non tamen et huiusmodi con-
probantur extra quoniam si sunt l. platium
Si ergo appareat aliquis defensor audi-
et potest repellere accusatorem ante lit.
contest. extra de sponsa impu. ad dissolvendum
sed lite contestatio minime tamen sic excepte sit
dilatoria ut extra de exceptione et re iudi-
cata inter nostrum. Si autem nullus defensor
appareat iudex de plano inquirat
et si coram eo probetur impedimentum inter
coniuges divortii sententiam feret.

potest causa et hoc facere nullo cu-
ratore apponente minima in femina
data semper tamen potest citandi quoniam
res tangit tangit ad pubertatem
est autem aliquis volens accusare vel
defendere sic intelligere quod de divor-
tio non si de actu qualiter ut quod
deberet fieri hoc est. Pone quod duo con-
sanguinei vel duo fratres habuit duas
consanguineas vel duas sorores in
uxores et in altum et uxor eius fuit prima
divortium propter consanguinitatem ab eccle-
sia non coniuncti utrum alter propter hoc separari
potuit ab uxore prima vel quo debet
esse quod eadem ratio propter hoc non potest
ab eccle separari quia res inter aliquos
acta non preiudicat aliis quod de fi-
nistra inter dilectos coniugum autem ad
capitula tertius distinguere quia aut
scit credibiliter consanguinitatem vel
aliud impedimentum perpetuum esse inter se
et uxorem suam et tunc debitum non petat
nec reddat sed humiliter ad cognitorem
pertineat propter hoc cognoscere autem
propter hoc aut credit et tunc aut credit
causa probabili aut discreta licet
non manifesta puta quia vidit virum
suum loco et hora suspectis cum con-
sanguinea sua aut invenit vel quia
hoc publice dicit a bonis personis et
tunc reddat sed non petat nec in
alterutro vel contra legem coniugii
vel contra iudicium ecclesie offensam
committat aut credit ex causa levi
et temeraria ut quia audivit im-
pedimentum a levibus personis forte ap-
duas et tunc reddat et si post
contra canonica ad consilium prelati
sui deponat quod facere debet extra
23 q. 1 quid culpatur. Item credo
de consilio aliorum bonorum virorum

peritorum et postea petat quod de su-
per commissione nisi hoc distincto probatur
Nunquid cum aliquis audit impedimentum
esse perpetuum inter se et uxorem suam tenetur
in conscientia veritate maiore si scit credat
quod illud in iudicio probare non possit.
Dicit Raymundus quod si audit illud a fide
dignis et non suspectis cum non debeat
salutem suam negligere tenetur veritatem
in conscientia nec debet dissimulare quanto minus
peccat propter hoc quod nescit veritatem quia
hic esset ignorantia affectata que non
excusatur et si ad testimonium aliquis fide
digni valeant probabilem opinionem con-
cipiat debitum petere non debet sed red-
dere debet. Sed nunquid tenetur credere
viro fidedigno maiore veritate dicenti
si scit veritatem nunquid ei tenetur
credere tempore pro hoc dicet vel
presbytero suo vel ei publice famam. Dicit
Raymundus quod non tenetur ita quod mortaliter
peccet si non credit licet peccet venialiter
ostendendo temptationem si non credat nisi
probatur probandum sit et propter hoc peccare
venialiter credendo minus de facili
ubi non est credendum nunquam peccat
presbyter vel alius coniugum vel ei coniugis
etiam alius in petendo hoc impedimentum
alter coniugum vel utrumque. Dicit quod si
credat quod probari non possit in districte
agit non credat sed assentire petitioni
consilio velit. Sed nunquid si probare possit
impedimentum et hoc credat vel sciat pre-
sbyter parochialis vel si alter coniugum
Dicit Raymundus quod tunc tenetur tamen iste quam
ille agere solempniter ad divortium et non possit
impetrari de gratia consistorii coniugum quod
cohabitent simul tamquam frater et soror
nunquid propter quantumcumque probabilem opinionem

ipc sive tamen ecca sua tenet aliter
vel utraque coniugi asti negare debit
Et vod' qd' no nisi illa probalis
opio purgat optali sed sup quo
canon i dictat p sumptom ut cu
qstat uxori qd' vir eius an m
est cu ea qtract iam inde uida
sorore vel qsanguinee ipius uxoris
Ad hoc nota quod acto locum habet
in mrio iam qtracto no aut i con-
trahendo cu no sit quod accal hinc
possit sed denuntiari pt impedimentu
propius prohibe m ex de spon-
impu ad dissolvendum Item anq
contrahat m vel desponsalia
sfft denuntiato sola sive probone
si no inveniunt mrimonii ad hoc si
denuntiandum sit sit suspectus debet
vitare de calumnia sz quod de-
nuntiet fide bona abs sz si invene-
neit mrimonii nuc est probari.
salute fama opposite ex de spon-
p de illicite et qsang sup eo q
her ram hostiensis aut dt quod ad im-
pedit sponsa defuturo contrahenda
sfft denuntiato stabit ei super
aspitor denuntiatus impediunt ad
impediendum aut post sponsa qtracta
mrio qtrahendum no sfft sola de-
nuntiato nisi probet salte p fama
loci ut ex de qsang sup eo quod
hoc ibi dt h ex de spo cu i tua
in glo dt ad hoc tamen bene sufficiat
fama qu qstat de ea ex
de qsang sup eo quod in glo e et
hoc sive inveniunt mrimonii sive no
ut ibidem Ideo no no qstat de fama
no impedit nisi alia probo appit
ex de spo cu in tua in glo h' unus
etiam testis sufficiat contra detesti

sup eo et i et de qs qsang sup
eo qd' in glo et de spo
p de illicite ~~uxor et q gl~~
et glo quid aut hostiensis sup hoc
dicat inde sup ti de m modo
dissolvendi sponsa tam capito
De accusatione apter fornicatione ti xxxv

De eius de qpedandum de accusacione
que fit ppter fornicationem quando
agitur de separatione thori et
relaxatione mutue servitutis et ulius
accatio mags qpe de acto quia
illa de qua dem est sup qua hoc
fit ppter crime adultiu et fit cu i scrip-
ti cu septiua no tamen vir vel mli-
accusas obligat se ad talionem ut
infra dicet Circa no hmo accu-
sacionem qpedanda sunt tria primo
qui admittat ad ipam 2o quomodo
h' det 3o qui vir pt uxore accusare
de adulterio et qui no vel ex alia
ptinentia et accusacionem adultiu re-
quire h ex 2o li ti de adulterio
Circa p'm qpedandum quod licz tam
f tamo quam p le. qualz boc fac
admittat ad accacionem d adultiu
c ad pena agit legale vel
canonica infligenda cu agitur
tam ad separacionem thori n9 admitti
nisi vir et uxor sz in mo accusantes
quomodo aut denuntiantes quilz ad
mittit quia denuntiato cuim az
ex de qgnd spi tua vos nisi ut
dz ibidem in glo de qua accacione
ad pns intendimus Uxor aute
virz pt accare sicut eco ut ex
de divor gaudes q sane sed qtra
zz q vn quod i omnibus et c seque
Sed i est lra sfla ut dt hostiensis vir
tamen facilius audit licet cu v

presumptum quod inter mariti sit inspe-
ctione metu talionis j. Ro dies v-
tiles sunt computandos atque diuor
ut ff de adulteris l. 6 cum accusare
pt uxor qui te tam negator vix
32 q. 1 c. hec in inferius et s.
sequitur quod dicit uxor accusset
in hac causa quo ad penam cano-
nicam hec est ut lite non contes
c. 1 secus quo ad penam legale
sic intellige s. gloss. dicit c. hic
in inferius Sciendum autem quod inter
mariti sine presumptum j. Ro dies co-
pisset Sed primo quod exempla presump-
tione adulterum rea facit uxor contra
de adulteris mariti sed quod intelligit
gloss. de presumptione violenta contra
de presump. litteris Item presumitur aliis vale-
tibus accusare ut c. de adul. capitulo
Item quia ut scribit Rabio so quod sed
quo de parte tunc non tenue inter c.
vir agit de pena legalem infra
seculari contra uxor inscribere tenetur
ut maritus ut si in aliis c. tamquam
s. tam cum non videtur quod pena ta-
lionis locum habeat sine agatur criminaliter
ut 33 q. v hec imago sine [illegible]
ut c. de primo tunc s. gloss. [illegible]
de calumpnia non puniuntur [illegible] fit c-
vindens ut c. a de adul. inter mariti
Sed esto quod vir uxorem invenit quod
eam super nullo tempore accusabit Item
tale pactum vel eorum iuramentum est te-
merarium quia si uxor fiet infidelis
et vellet cohabitare viro sine contumelia
Christi vel non cum contraxisset ad infidelis
apud iudicem repetere deberet ut vir
reciperet eam dimitteret ut contra
de iure iurando quemadmodum Item si

ei iurasset quod eam super adulterio non
impeteret Item ut est iudeo c. tale
iuramentum servandum non esset cum provocativum
est turpitudinis quia tunc celat vix
s. dicunt si primo et secundo correcta desistere
nollet erit dicendum esset ut tamen
et sumitur intaretur ut in c. quemadmodum
non enim valet pactum quo pacisciitur
cleris cum alio quod cum non accusabit
de crimine non dicitur compromisso ff de pactis
si unus c. pacta et c. illud et sed
ne dolus prestetur ff de reg. iur. in co-
tractus pt tamen quis pacisci de
crimine iam commisso ut in c. pacta
et iudeo c. quemadmodum ad fi. ii non tamen
separes hoc ibidem dicatur tamen inspi-
ciendo c. quod textus videtur in tam
de quo queritur ut apparet satis verisimiliter
non accusset vix ad diuor. licet eam
de incontinentiae possit ad penam Item si
ipsa coniuge vellet ut de cognitione
caveret Item ad hoc dicit Jo quod licite
eam deseret quia iam creator in co-
tumeliosa esset 28 q. 1 si i fidel
tamen non dicit quod non debet eam
tunc deserere contra si in predictis casibus
inter 32 q. v quantumque vel sed eam
debent in vinculis tenere et castigare
cum permittatur amore 33 q. 2 et placuit
cuit hec sed super c. illud quemadmodum Item
sup. sed quid accusatio debet fieri [illegible] quod
vir volens accusare uxorem de adulterio
coram iudice seculari ad penam legale
debet inscribere i. libelli accusationis facere
ad penam talionis se obligare ut per-
pracum elige sed quod presumptionem puteum
accusare / sed coram iudice ecclesiastico velit
eam ad separationem thori accusare tenetur
ei libellum accusationis dare tenetur iudex
dicitur scripto licet aliter fiat aliunde
consuetudine et in hoc cum sustinetur ut

quod agat p procuratore si sit uxor
quia et si dicimus sit accusato non tamen
est criminalis sed quasi media inter crimina-
lem et civilem licet in summa p[ar]te
principaliter petitus p[ro]cedatur non aut
debet obligare se ad penam talionis
quia si probaret quod obiecit sibi
non haberet quod vellet. i. summa vir
amplexum ergo de procur[atore] tue fraternitatis
hec ray et host. libellus aut continere
debet nomen viri accusantis et uxoris accusante
et eius cum quo dicitur adulterium perpetratum
et locum et annum et mensem in quo ac-
commissum et sub quo consule sed non
est necesse apponere diem vel hora sed
est non indicio sub quo accusatur debet
apponi saltem appellatum lite non a[pponi]
ff. Consule mense die coram pretore
professus se deferre reum tunc hora
ponere sodalem / Et licet dies hora
mensis non ponatur q. d. non tenetur
diem vel hora commissi criminis ponere
in libello sed mensem diem cum in
stitute accusationis compiled dicitur / for-
ma libelli accusationis esse debet talis
·1313· Anno dni. m. ccc. xiii. residente
dno ff. d. p. in apostolica sede in die
C in cast. cit. ibidem septembris i dicitur
v. Ego p. e accuso uxorem meam m.
de adulterio apud te d[omine] epe ast. q.
dico eam commisisse adulterium cum p. in
villa tali et in domo tali mense
tali pertinens anni in p[ro]ximo tangendo quod
paratus sum hunc probare unde peto
ab eius obligatione et servitute qua
sibi ei obligatus absolvi et dotem
et bona quia ab ea accepit sicut tum
et bona que fuerunt tantam partem quibus
dotis cum ipsa mihi libellos non habet
mihi adiudicari et in bonis eam ...

c[on]dempnari. Si aut in libello habeat
non petat nisi dote que sibi adiu-
dicari et hec forma probatur ergo
de p[ro]curatione tue fraternitatis et 2 q viii
libellorum ergo de donationibus inter virum et
uxorem plenius hec host. / Et nota quod si
petat dote debet inscribere quo adipaz
ut i. aut aut non l[ege] l[ibri] et auc. q.
quia non toll. vim. ad aut eius scilicet
applicabitur fisco vel non in quo re
tenidetur ut ibidem j q. adulteria coll.
q. hec host. Certa tamen sciendum quod
generaliter vel potest accusare et dimittere
uxorem propter fornicationem et causa scilicet i. d. omnis
qui dimiserit uxorem excepta causa fornicationis facit
eam m. / sunt tamen plures casus in
quibus uxor adultera accusari non potest
a viro de quibus habetur extra eodem ti. c. l.
ti 33 dist. 3 Sed in quid uxor adultera
possit post p[ri]mam virum repellere potest
ab accusatione vel causa facto e omnes
conveniunt doctores quod non ergo pena
non tollit ius accusandi vel excipiendi
vel replicandi in foro iudiciali dicitur
extra p[ro] m. ergo de detestatione testium pena
tamen cum tollit adulterium quo ad deum
non aut quo ad resp. ut vir contra
de dime gaudens in glo ult. Et in
si vir fornicatur ita alter sinat
et ante p[ri]mam / in quid recompensatio
fieri videtur quod sic quia ille
fornicatores sunt pares idem operatur
quo ad dimissionem ut i. xxx viii q. i
ydolatria et ii c. iam nunc multo
magis idem operatur dicunt quo ad
reconciliandum quia l. dicit esse
proniores ad coniugendum quam ad
separandum ergo ar. ut ut lite non

contest vel iusti. Sed cont' quia
isti fornicatores sunt diversorum spe-
cierum non veniunt in compensationem quia spes
diversis caritate non compensat' ut ff de
pignorat' act' l. si convenit. Ita g-
goff' recompensatio fiet sed h' host'
sic distinguit. aut causatur quis de
spirituali et compensit' de carnali et tunc
nec sibi procedit in accusatione et
si coniugatur actoris et reverti
noluit recompensatio non admittit
et post conversionem locum habet. Si autem
accusatur quis de fornicatione carnali
et excipiat de spirituali exceptio ad-
mittitur et propter eam primo perdidit
et si de ea primo appareat et lapsus
non peniteat alterius crimine audire
et sic hoc intellige iura predicta per et
contra et hoc favore fidei et amarum
periculum inducunt que etiam approbant
extra de conversione infi. coniugis. Item
lite pendente tenetur vir uxorem
adulteram debitum petenti reddere. Ita
dicunt goff' et b' extra de adulteriis
tua quod non est ita quantum tunc cum sit e
notorium ut extra de divor. significata
nisi vir fuit fornicatus ut ibidem
et sicut est supra. si non non sit no-
torium nec cogitur sed exactus reddat
quia ante sententiam sententiam uxor mere
suo privari non debet ut extra de divor.
porro extra ut li. pendente lau-
dabilem. Aliquid sibi preiudicat si
debitum ei reddat. Ita si sponte reddat
sibi preiudicat ut eam accusare non
valeat 3 c 1 2 m. Si autem ad man-
datum ecclesie non preiudicat sibi quin
accusare possit irregularis tamen
fit ar. extra de re spo lias di g

sic tamen uxor licet goff' et b' contra de
adul. cum in tua c. De divortio propter forni-
cationem consequenter ut affirmatur Titulus xxxvi

Postea considerandum de divor. et
primo quid sit et unde dicatur.
2° quibus modis et ex quibus
causis fiat. 3° quo testes debent exami-
nari antequam feratur sententia divorcii.
4° utrum attestationibus publicatis pro-
duci possint testes alii. 5° quales si-
dit sententia divor. effectus aut sententie
patebit ex his que dicentur. extra causa
divorcii propter fornicationem. Secundum go. e
dictum ad primum et vi ab uxore vel ex a-
separatio lima limo. Vel dicto quia quos
deus coniunxit homo non separet sed vio-
lenter sine lege absque ratione ut 33 q 2.
quos deus. Dicitur autem divor. adunitate
mentium vel horum qui unionem distrahunt
in diversas partes eunt. ff de divor. l. i.
Circa 2m sciendum quod divorcium fit
duplex. uno quo ad thorum et cohabitacionem
tantum ut cum alter coniugum fornicatur
32 q 1 dixit dominus. Alio modo quo ad fedus
coniugale ut cum adest aliquod impedimentum
dirimens omnino unionem sed ad fedus
Sunt autem plures cause propter quas fit
divor. 2° modo quo ad fedus que patent
supra de impedimentis unionem. Sunt
etiam plures cause sed li. divorcium et in-
ante quam non sed lex ille et plures
ut tenet sed causas canonicas quia
unionem iure poli non poli fori regitur
ut 2 q 3 sic tollitur. Sunt autem due
cause tantum divorcii quo ad thorum
et mutua servitute scilicet religio vel for-
nicatio et due scilicet specialis de qua certum dubium
est supra ti 21 et corporalis de qua ad presens
Sciendum igitur quod propter fornicationem corporalem
licite dimittitur uxor vel vir ut 32 q 1
dixit dominus et q vii licite et tamen

fallit in vii casibus per ordinem ut C. xxxii
q. vii. si vir probet quod intendit
licet uxor hoc confiteatur cum scilicet
causam quia si credatur mulieri tamen vir
ipsa replicet contra virum. Et quod de
illis vii casibus absolvitur ab eius
cohabitatione et servitute qua sibi tene-
batur et per dotes indicatur si hoc in
libello petatur quia sui petitionis for-
mam sententia formari debet ut extra de senten.
sz hell. et item est religiosa ea in
vita potest prime ut xxvii q. ii. agathosa
vel in seculo prime ea potest mortem tenetur
tamen quamdiu illa vivit continere nec co-
gitur eam recipere eam ut extra
de conv. coniug. tua / est autem sciendum quod
exceptiones predictorum vii capitulorum com-
petunt peremptorie possunt obici quedam ante
sententiam ut C. sententiam rescindi non posse
peremptorias quedam etiam post sententiam
sed aliquos / puta si denovo emergat
ut extra de off. dele. insinuante quod
hostis non credit esse virum falsis eo
quod dicitur in cam ut seq. ¶ Esto quod
sententia sit lata ad separationem thori propter
adulterium uxoris postea vir adulteratur
queritur utrum uxor possit repetere sententia
non obstante ¶ Ho. sic et Ray. dicunt
quod non hoc idem et Goff. consentit non
quod sententia propter delictum superveniens non
retractatur et actor sanum obtinet a
non revocatur de q. di. quibus et vi.
q. iiii quod semel bene affirmatum est retrac-
tari non debet si autem sententia non sit lata
revocatur servitus illa / sed non credit
quod etiam si sententia sit lata recuperatur illa
servitus quia alii ibi prime renuntiavit
qui post sententiam adulterium commisit extra
de divor. ex litteris et adul. tua li g
sed notat et hoc prime est extra hostiensis
et sic delictum superveniens rei iu-

dicate preiudicat ei pro quo est sententia
lata quod est verum extra si incassum
si ultimus non recepturos ut notat
Ber. per ordinem c. ex litteris de iur. iur. tua
nos / Ray. autem dicit quod uterque compos
pro tali debet talem ad virum redire
ut extra de iur. iur. tua nos xx de divor.
ex litteris hoc idem sentit Host. in sum.
sed Goff. credit contrarium ut extra de divor.
de illa et tamen c. ult. nec ob-
stat illud ex litteris quia ibi non fuit facta
separatio per sententiam sed per providentiam
ad tempus ut iterum episcopus inquireret
de collusione an mulier adulterium confi-
teatur verum postea detecta collusione
separatio revocatur ¶ Pone quod vir vult
eam sibi reconciliare post sententiam
illa non vult. numquid cogi debent
aut illa petat si non redeat ¶ Ho. et
Ray. Host. et Ber. extra de divor. ex litteris
in glo. dicit si vir sit innoxius quia
non fuit adulteratus potest petere
eam etiam invitam sed reconciliari sententia
non ob. quia quod favore in eo intro-
ductum est in dampnum eius retorqueri
retorqueri non debet C. de legibus
quod favore ¶ Esto quod aliqui con-
iuges iuraverunt invicem mutuo se
petituros et postea alter alterum re-
petat quid fieri debet ¶ Ho. utrumque
debet ad continentiam iudici quamvis
si fuerat promiserit debent habitare
simul. sed si autem alter noluerit continere
tunc alter debet propter continentiam cogi
cohabitare quia iuramentum illicitum fuit
et utrumque commisit extra de iure iur.
tua nos, sed et ibidem non obstante
iuramento debet compar autem redire nec

optet autem superiorem exspectare
futurorum est intrare pro religione in mo-
nasterio. Extra de conversione coniugatorum c. l. xxi et c.
Z nisi Fectum vero ista iam non sit in-
gressa monasterium ipse non contradicere
nunquid eam poterit revocare. Extra
eodem quod non Ppone quod vir est
adulteratus occulte uxor non ignorante
nunquid vir sine peccato potest eam attrahere
et propriam dimittere. Extra eam et
Goffredus quod non quia non desinit uxori
ius accipiendi probo ad 32 q.
vii plerumque si tamen vir privatam con-
misisset et uxor monita privatam
agere nollet sed in adulterio perseverare
vellet sine peccato eam attraheret et per
privatam dimittere posset 32 q. i c. i in
l. iii. Postea dicendum est secundum
de examinatione testium et primo de
causa divortiorum propter fornicationem 2o propter
consanguinitatem quantum etiam ad primum
sciendum quod si illa suspicionem accep-
ptionem vim vir potest repellere his con-
testationibus et ponens sicut et similiter
consiliatum ad habendum et fides
contra se ut extra de consuetudine et de-
adulterio et sic nisi quia vinculo coniugali
vinculo patitur praeiudicium et sic non
ut extra de eo qui eo q. v sup. eo
Fectum sine complicibus alicuius hoc confessa
esset nunquid huius confessionem
revocare posset videtur quod sic
causa hec causa sit q. criminalis
vel invita confessio eius ei non
praeiudicat nisi perveniet ff. de quaestionibus
l. i. sed hic illa loquitur de confessione
que per tormentum extorquetur. Sancte
dicit quod sit revocari si sed si fiat
ex deliberatione et non ex dolore vna-
cadere non videtur quia revocare

posset quia non posset errare probare
extra de consuetudine in glossa et si non neget
testes recipientes quos iudex dili-
genter examinabit quaerens a quolibet
eorum ubi et quando vidit si vidit nuda
cum nuda in eodem lecto si se agitantes
si utrique erant aptae aetatis ad actum
illum et si quia secretaria putet in
inveniendo si devote vidit eos ta-
men ire et mane exire si perpetua
hoc contingit si fama loci hoc habet
si strepitum talem audivit distans
termini parte cum eo vidit intrare si pos
erat et tunc non probatur divortio et ille
alius in hoc ipso iuratus concordet
si per obscura loca et suspecta vidit
eos saepe simul conversari vel vagari
solum cum sola si fama loci hoc habet
hec enim adminicula sunt licet non faciant
plenam fidem vel probationem. Hec omnia
comprobantur extra de praesumptionibus illud et c.
litteris et c. tertio et detestabilem per vinum in glossa
c. ad fin. quod fornicatio non videtur satis
probari per testimonium de tali auditu scilicet
quia audivit eos committere distantes
parte termini sed si fama publica conve-
niat et alia adminicula suffragentur possunt
dici in c. praeterea omnia in simul collecta suf-
ficiunt probant quia quae non possunt
singula iuvant in simul considerata exceptis
erit iudex districtus finabit matrimonium
cum sua ut in c. praedicto ut extra de pro-
bant tamen causa nisi de hoc non etiam
quod dicitur c. illud c. praedictus et extra
de sup. illud c. litteris in glossa quod tamen acta
causae non plene pateat ut supra
hic testium de hoc quod praesumptionem
violentam inducit quae in hoc casu sufficit
ut patet ibidem in littera. Caveat autem
iudex sermonem vel factum sine praesumptione

tinus cuiusdam cuiusdam putet ydoneum
testem quod quis ei consone testis
cuiusdam prendit precipes cum repellun-
tur extra de testi. licet ex i et quod dicit
extra c e c ii quoniam glossa oppositum i. c. tales
qua distabant tempore peccato sed non
grave quod consensi erant qua forte a
formicatione credenderat xxii q v quod nec
vel quia videant solum cum sola in
lecto vel nudum cum nuda non tamen
videant eos carnaliter commisceri extra
de presumptione c. ult. in c. per scriptum quare in lecta
sed dominum non affirmant Si autem
accusans in probatione deficiat absol
vetur accusatus et erit iudex cautus
sed si testis dicat de adulterio commisso
alio tempore vel alio loco agitur sed
potius dicat talis testis iuratus super
tali facto nisi sit de eo super quo pro-
ducitur / Si autem claudestine probetur quia
tales probationes requiruntur ut c. de pro-
bat. l. ult. presumptio divortium fiet hec
glossa. Circa modum dicendum de examinatione
testium in causa divortii propter consanguinitate
et affinitate ita quod sciendum quod iudex
primo facit testem in presentia partium
iurare et postea eum interrogabit secun-
dum quod sit puella / et si testis inci-
piat a stipite et computans computabit
qui distinguet gradus debet enim in
cipere a stipite vel computans singulos gradus
nominatim sive per propriis nominibus vel termi-
locutionibus equipollentibus sufficientibus
exprimere Ideo quod hec glossa nisi et sed
si duo testes probant unum latus et duo
alii aliud latus non videtur sufficere
licet quilibet de computans faciat mentio-
nem quaius se contradixerit et est glossa
in apparatu extra de testi. et dicunt eo
(?)chidere quod ita acceperint a maioribus
et quod credunt ita esse. Hodie tamen non

sufficit testimonium de auditu nisi ab hominibus
bone fame senioribus et antequam hoc au-
dierint post litem motam et plures a
pluribus ita quod quilibet de pluribus loquatur
nam si singuli de singulorum auditu
loquentur essent in pro testimonio
singulares et ideo non admittentur
ut extra de testi. c. quotiens nisi sed
nec istud sufficit nisi dicant se vidisse
computanos vel consanguineos se habe-
re quod dicet ab eos si vidit eos quomodo
dicunt quod si dicet si tenebant
se pro sanguineis et sufficit si dicat
quod vidit personas gradus primi
vel secundi vel tertii pro sanguineis se tenere
alias non valet Si dicat quod quosdam
eorum vidit sed de aliis audivit
dicet quod a quo vel a quibus et qui
si ab accusatore vel testibus dedicat
non valet si duo testes dixerint ab
uno non valet Si duo bone fame a
duobus vel decem male fame non valz
verum est ergo quod saltem bone fame
et omnes dixerint hec a duobus
fame bone / dicet eadem cum aliis
si motam testificata dixerint vel
potius si dicat quod prius repellitur
Si quod ante dicet cum presens
fuit tempore sponsalium si fuit cum tacuit
si fuit cum fuit contradicere potuit si
fuit tunc repellitur alias admittitur
Item si fuerint sponsalia contracta
et non contradixit
qualiter hoc sciunt quod tempore testes
reprobetur excessit quod prius fuit
et tacuit non est excipiendum sed glossa
qua extra cum in universum ac cum in bona
loquitur in testem teste suspecto et
extra de testi c. i et suspectus repellitur
extra de testi. iuvil. dicet eadem

sepe vel credat non esse testificata
per ignorantiam odio vel precio inductos testificatur
ut hec omnia probantur notatur C. i. tua
et c. ex de dilatione. tua et de cle. coniug. pro
ut in versiculo et de testi. causam et tu in
tua et c. licet si sit de puella vi nuda
velit vel si sit communis ut 37 q. vii.
de quo consanguineos plenius scitum est
supra et sic restringitur facultas probandi
et collateralibus est aliquos contra statuta
hominum committere copulatos quia con-
iugatos hinc contra statutum domini
separare sic intellige extra de testi. licet
ex quadam per host. Sequitur vide
de iure s. utrum attestationibus publicatis
produci possint alii testes in causa
matrimonii ita quod secundum quod dicunt
quidam quod sic et est speciale scilicet in causa
matrimonii ut dicunt et hoc in favorem matrimonii
extra de testi. sicut et c. ex teneore
et tu in tua et c. praeterea et aliis que
videntur esse bona extra deprobat tamen
viafo (?) sed per non goff. hoc non e. favore
sed in causis falsitatis apparet l. a. de testi
causa quia non valet per host. autem dominum
quod in causa matrimonii si possit produci
testes super eis de articulis ex quibus pro
testificata dederint extra de testi. con-
stitutus ut ob illud c. series quia in
testes producuntur ad alium gradum
probandum ut illud ex teneore quia
probatur negativa et in quibus reprobantur
testes in dictis ut illud tamen in tua
quia in prima productione facta fuit tu
predictum in causa de matrimonio confirmando
extra in dictum facta a iudice et ideo caute
et providit iuris tamen hec exceptio locum
habeat in hoc casu quidam tamen sunt
ibi in hac causa sed illa est prior
est minor ut illud extra de consang. ex
literis quia productione prima fuit ibi
facta extra in dictum per non in iudicio quod ad

non articulum probandum super hac autem
questione tamen iura et alios doctores diffe-
rentia est contrarietas causam tamen Romana
curiam per goff. approbatur ut dicit host.
Ad solvendum non oppositiones istas et
iura concordandum distinguit host.
hoc modo sed quod articulus ille de quo
queritur aut tangit periculum anime aut
est criminalis. Si primo et c. tale
quod in quo ecclesia dispensare non potest
ut quia est in primo gradu consanguinitatis
sive sit conclusum sive non sive privatim
sive non sive pro matrimonio sive contra in
distincte admittuntur testes ut extra
de re iud. tenor et de extra porro.
Si autem sit tale quod in quo ecclesia dispen-
sare non solet ut 2us gradus in linea
transversali vel cognatio spiritualis quecumque
ante sententiam probato admittitur etiam
attestationibus publicatis extra de testi.
cum in tua et de cons. spi. c. ultimo quod
est sic contra iura sententia fertur quod tamen
numquam transit in rem iudicatam extra
de sententia et re iu. lator sed post nubis
contrarietas ut creditur nisi alii fiat extra
de sententia et re iu. consang. Si autem sententia
fertur pro matrimonio bene transit in rem
iudi. et sic de cetero nullus audietur
tamen ecclesia videatur tacite dispensare
et hoc totum sit dictum in favorem matrimonii
et ut aliquid sit finis litis extra extra
de testi. sed pro iusti. et quia matrimonium at-
pos in de sententia c. ult. et sic utrumque
exceptio sit apponi post sententiam extra
de probationibus sed q. i. alios autem ubi-
cumque impedimentum perpetuum opponitur in
quo volens probare semper sit audiendus
extra de consang. non debet nisi Si at
illud de quo queritur sit de criminalibus nisi
ut quia nisi dicit sententiam extra in lata
non valet extra quod credo nisi non

est privatus per quam licet confiteatur
se citata dicit tamen per unum fit in-
pedita quo minus cito potuit venire
est de apicibus iuris contendat iniuste et
apices iuris contra se debet approbare
ideo quia obest renuntiatio et publicatio
etiam in eadem instantia ut extra de testibus
constitutus ii. Nec obstat quod dicitur de proba-
tionibus cum dilectus quia loquitur in contractu de
novo in contractu vel dic melius. Sed quod
iudex non audiatur quia directe con-
tendebat probare negativam dicens quod
nullo gradu consanguinitatis attinebat sed
et non distinguebat gradus et ideo non
audiatur ut extra de presumptionibus consultationi Item in-
[illegible] cum distinguit et sic ostenderet
quod indirecte probare vellet bene
audiretur extra de testibus fratres et ex-
tra eadem licet in eadem instantia. ¶ Opposi-
ca dominum de conto. Sed quero debet si sententia
dominorum et quidem solet esse controversia
inter doctores utrum valeat si non sit
lata in scriptis dicit enim quidam quod
sic ut extra de sententia. Albericus ¶ Sed con-
tra sententia contrahitur per ordinem iudicia-
rium non servatum ut qui simul sunt se
[illegible] videbatur [illegible] nec ob-
[illegible] Albericus quia non dicitur quod in scriptis
non sunt recitata sententia quia non sunt
in [illegible] publica scriptura redacta et
ideo videtur sic distinguendum secundum Hostiensem
scilicet quod aut pars absens est contumax
et tunc enim aut est presens et tunc non
licet ut in q. i in primis vel dicendum
quod non refert [illegible] de veritate con-
stet quia nec ista sententia transit in re-
iudicatam. ¶ Aliter potest dici quod aut pro-
cedetur in ipsa figura iudicii scilicet oblato
libello et tunc si ordo iudiciarius non
servetur sententia cassatur ut in c. prevalet
et extra de testibus constitutus cum a. [illegible]
officio et tunc dicitur valet et sic intelligi
potest Albericus et extra de declam-

ex iniusto et hoc solum est statuendum
secundum Hostiensem quandocumque dicitur iudex ex officio
procedat semper servare debet ordinem
notatum supra ut dicit Hostiensis / Debet autem
iudex partibus tradere sententiam in publica
scripturam redacta ne filius presumptus
ex officio iudicis deficiente probatione pe-
riculum (?) vertatur et si hoc non fecerit
testes qui interfuerunt sententie poterunt
publicare et ne aliqua dubitatio vel
litigatio oriatur debet et iudex totum
processum ponere scilicet quo libellus oblatus
fuit eos ad quos pertinebat citavit
licet ipsis partibus contestata fuerit quod
induxit testes iurare eis denuntiavit
diligenter audivit dicta eorum [illegible] compertis
et allegationibus et deliberatione habita
atque consilio cum peritis et studio libero
sententiam tulit quando libello oblato
citatione in eam publicavit eos omnes
ad quos pertinebat contumacibus et nullo
defensore apparente ex officio suo pro-
cessit et testes recepit et diligenter
examinavit et sic consilio habito
sententiam tulit de quibus omnibus
erunt [illegible] qui interfuerunt sententie
requirendi et si non probaverit
processum sententia non valebit
valebit tamen probatur
hoc extra de testibus
significavit et ex
Albericus / si ante
processus in [illegible] peragetur
nec aliud fuit tam-
quam sententia prosequitur
[illegible] acta ut
extra de sententia sicut ad
hoc nota quando ce-
lebratur per consanguinitatis
et aliud [illegible] in
pedimentum tunc [illegible]

publicat forma in mulierum contradicere
dicitur sicut quod dicta sit accedet ad eam et
tunc ea ad bona necessitatem committat
ut est ut stabit cum viro.
nisi in ecclesia vel aliquo loco publico
nisi multi mali possit esse suspecto
nec etiam si ubi cum ea loquitur nisi
coram testibus ydoneis et nisi pro
necessitate etiam ... quod in absentie
dicere

De divorcio propter impotenciam coeundi Titulus xxxvii

Deinde considerandum quid et qui debet fieri divorcium cum allegatur impotencia coeundi / et primo cum allegatur frigiditas et maleficium 2o quando facto vel arctato. circa primum sciendum quod quidam dixerunt quod cum allegatur frigiditas vel facto vel arctato statim ut divorcium celebrari quando fuerit manifesta ut extra de fri. c. i cum autem maleficium allegatur tempus computatur ut in aut dampnum quod procreatione / tamen non dicitur quod distincte tempus computandum nisi manifestis signis et probationibus constaret de frigiditate et arctatione sicut intelligitur extra de fri. laudabilem / et quia pene fuint et rem et contra de fri. c. i. inglo. viii. Hostiensis non ubique reprobans sic distinguunt. si quod divorcium impotencia coeundi celebrare petatur et frigiditas allegatur aut vir hoc petit aut mulier iste aut vir complevit xviii annum aut non si vir maior xviii annis hoc petat et femina consentiat hoc idem quod vir essit tempus debet esse arbitrium sicut unius mensis vel trium mensium vel anni quo simul debent morari et prestabunt sacramentum de quo dicitur infra cum agetur de divorcio

propter maleficium quo tempore elapso si probam esse indicium probari potuit quod vir sit impotens statim divorcium celebrabitur et mulier nubit cui dno sed viro interdicitur ne ducat aliquam quia si duxerit probandi et contigerit habebitur venus per unum et per imminorem repandum erit et mulier contradicere si fuerit contracta eius adulterium mulier adul. si non ne fuerit contracta propter cum repelle. aliquam adulterium extra 32 q. i de benedicto 2 q. vi. michi si de. et ala. sed non extra de fri. et c. inglo. c. dicitur quod hoc non credit quod hoc obstat quin in primum debeat restaurari. Est autem hoc verum indicium sicut istud vir iurabit se naturaliter esse frigidum .i. se non posse cognoscere aliquam mulierem ut moveri ad voluntatem coeundi si aliquoties movetur sed proficere non posset naturaliter frigidus non esset mulier non iurabit quod nunquam videt ipsum moveri nec cum ea surgere licet omnem diligenciam fecerit ut opus carnale sequeretur infra tempus elapsum audire statut et quilibet habebit vii propinquos vel si non sufficiunt vicinos bone fame qui iurabunt se viri esse credere quod coniuges iuraverint et sic celebrabitur divorcium sicut intelligitur extra de fri. c. i et c. laudabilem quod si fiat et testium compurgatores tunc debent computatorum coniugum extra de purga. ca. quociens sed et membrorum viri debet inspicere sicut dicunt quidam extra Io. aut 33 q. i c. i. dicitur quod illud quod dicitur quod debet iurare vii manu propinquorum intelligitur cum mulier non est virgo. si autem sit virgo debet probari per inspectionem corporis et per iuramentum utriusque

coniuges. Sed goff. et hostiens. tenent
et hoc ideo quia sepe fallit oculos
et manus ut extra de proba. tamen
Sed numquid iterato requiritur quod
inveniatur virgo. Et hostiensis quod non putat
iuxta solepnem ea periculosa a statuto
iuris recedendum cum hoc sit iuris extra
de presumptione. Et extra qui matrimonium accusare possunt
videtur et dicit c. si. Idem dicendum
si mulier petat sibi divortium et vir
idem confiteatur sed cum vir cum ea
contraxit iuravit non cognoscendam
purgationes per bona fide iuravit
ut dicitur ubi si coniuges rei proximi. Ha-
bebunt et primam agent et in pro-
venientur apparet cum iure quod ea
cum et suggerente diabolo fuerit fecerint
extra extra de frigidis et maleficiatis c. i. quod si autem statim
et c. laudabilem. nisi nunc hoc videtur
si hostiensis distinguendum. Utrum frigi-
ditas sit viri vel corrupta oppositio uxoris
impotentia confitetur ut etiam patet
extra de frigidis c. i. ¶ ro. i. et c. laudabilem
quod si autem sexus si alter neget ut
dicetur infra. Statim secundum si mulier
dicat virum potentem non opponendo
tamen impotentiam et hoc probet in
potentie et hoc probet et sententia di-
vortium lata sit et vir postea cum ea
contraxit numquid per restitutionem fiet
matrimonium dicitur quod non quia l. c. i. quod non
quia totum ius suum deduxisse videtur
in iudicium vir idem est ac si per
frigiditatem vel maleficium separati essent
extra de eo qui cognovit cum super electione
sciendum autem quod in capitulis predictis
scilicet cum uterque coniugum confitetur impe-
dimentum videtur per c. illud extra
de fri. licet quod requiratur iurata

coniugum et etiam iuratorum et etiam
propinquorum et quod hoc tenetur ut dicit
glo. ibi est tantum agendum ibi est
dare periculum ¶ et tamen ob mittentur
alterum istorum scilicet vel iuramentum pro-
pinquorum nichilominus valet si glo.
ubi dicitur ut extra de proba. proposuisti
et c. tamen matrimonium ¶ Si autem viro
potente divortium petat femina
se asserat esse cognitam alteri stan-
dum est in casu isto eius verbo scilicet femine
tamen si crederetur verbo viri nisi
prius iurarent ut possent ab invicem
separari. nisi etiam si ambo coniuges
confitentur contra matrimonium non esset
aptus hoc separandum aptus colludium pre-
sumitur / et ideo eis non potest credi
unde magis propinquorum adducitur
quare multo magis credendum soli viro con-
tradicenti verbo cum aptus favorem
matrimonii extra de presumptione et c. ad id. c. ult.
cum quia vir est actor et si non
probet ut dicitur mulier cum sit rea debet
absolvi ab eius impetitione quod vir
aliqua in venietur que hoc assereret
nisi vir esset tamen ibi quam pre-
iudicium fieret ut extra de eo qui cog.
iordane sit apponit ala extra de-
clarationem de sponsa c. in. hoc intelligo in uno
casu quantum ad rescriptum non ob. si ho-
stiensis de sponsa in prima. duo primum ubi si ubi
dicitur quod standum est verbo viri si ubi
dicitur quia ibi fuerit eam cognovisset
fuerit non potest matrimonium consumari
impediente puberis honestate infra
¶ Si autem vir se asserit cognovisse uxo-
rem contradicente et divortium petendi
standum est verbo viri quia est caput

mulier ut ex. de spon. impu. con-
trahebat nisi qm cat eu nisi p aps
tii tempis puta si ipa ipa ctr iniret
et vir iulies que eam approximt
ut ex. deprobatis pposuisti et c
puls hoc etia intellig p inuoct
qn vir simil ingret sed si vir cu
alia mur pugnoz p hac possit
quod eam cognouit audi dz go
si nisi pt corrupta reucat cu iu-
bat qua fat illo iuri nc se iugiez
opidt pt aut qd dt cur tam diu
tacuit subaudi maxie qua idem
si animo contract minoy reclasz
sed et tam diu tacuit mags ppuitz
conit eam Alij dicut qd ille q
illex aut congr psequte qd no
approbat hoc nam et posset al.
fuai ut sz iuir corrupta contitens
audiatz si in volutate sz i duos
mepes proclamaint etia si vir
asat eam cognouisse ut ex d fri.
c i. q. si Si aut p ann et didiu
taceat postea no audz et extra
de spo ad aliud et pr expsse loqui
viderz id q illa at yt etia dia q
iste q illa aut intellig i corrupta
se sequis nisi i iugine licet i ntez
nisi asat se cognouisse vxo. sed
ingo p appm eu qmat q corrupt
fact no pt hec hostis / p at b
qmat tacens de impotencia qmgs
reclamae pt usqz ad tenui et no
ultra ma de imp. q. octom coll.
in. ex de fri. laudal vnd no tz
p eu ex de fri c i u dz qd p9
ann et didiu reclamae non potest
nc tenet etia C de repudiys in
caus quod p9 duos annos bella

mae no pt hec b ex de fri c i
insgls viij / ab no dt quod iuliez
que corrupta cat eo tpe quo contra
x minor aut gebat se prouigne
tuo si dicat ius se ab alio corrupta
fuisse no audietur qua allegat tur-
pitudine sua ex de confess pbetur
cu sup. Si aut pro corrupta qm cat
inducta nl al corrupta et de hoc qstat
nisi dz inspici qua forte potit
stati qstac ut qua no lit lancea
nl accessoria laucae et tuc pt stati
i minor separi Si aut vir dicat se
noui ad conti ut qua iulies das
cognosat patz quod maleficii alle-
gatur dz ido p tenui qtinctiam
deut simul morai ad ptept iudicis
Poss tam dt quod no est ius i p-
cepto iudicis qua hoc no i uenitur
tantu i iure / P no hostis quo adiuz
viderz hoc sat tantu ex de fri lau-
dal in principio i indulgendo sut sub
audi audite nc ob. sed concordat
ex de fri petito sca tam intell
est quod ea sicut antea diu ventil-
lata et qd ad ptept iudicis pmam
cgiuit et simul cohabita sunt manu-
ta in mint in xx ad si ubi qui post
plures annos subaudi auditibus
datos ad ptept go iudices debet
simul morai hoc modo nt qz qsitebz
peta sua qua dcti infirmitas puenit
ex pto ut ex de purg eu i firmitas
et in iugetz eis sacramento recepto
quod simul stitant et bna fide dant
opam cu omi diligucia ad debitum
reddendi et si pt p continui tenui
simul cohitaunt et infine tenui ad
eum puenerint dicentes et iurantes
quod sicut p mipsunt fecerunt nc qmgi
potuerint tunc recepto iuramto coz

de contumacia et idoneitate
cautio exigi potest et eo
exhibente ut est hic

et proprinquiorum minorum admittet et utrumque
contrahendi licentia dabitur ut extra de sponsalibus
c. ubi. 2 33 q. 1 si per sortiarias vir
post dicta quod et si simul cohabitaverint per
tres annos tunc fuit precepto iudicis
et ut repetitur quod vir et aqua conge
nerit tempus arbitrarium erit quod presumitur
vir esse frigidus ut extra de sponsalibus c. ult.
sic glossa intelligit / sed tamen hostiensis
tunc est presumptio ante tempus preceptum iudicis
terminum computet. et ut patet ex predictis
de quo termino hostiensis glossa inspicit. et
prop[ter] c. litteras quia consistit quod pro maiore
partem anni maiore per veritatem [illegible] quod
solent homines ad luxurias fortius in
calere calitate si cohabitaverint et bona fide
operam dederit arg. ff. de aqua coti. et
esti. l. 1 § duo autem quia quod si in
siccitate vel aqua in siccitate vel corpus
impediatur tempus restituendum videtur arg.
ff. de ritu et actionibus prima. l. i § ii iii
et iiii. arg. quod ff. de statu liberorum ca. liberos
quod si autem vir vel mulier nolit
cohabitare hostiensis quod dicit ut litteras
a non cantes. capitulo § ult. et addit
idem glossa propter c. litteras ut distinguatur
privatam secularem extra admittit cum non
ab hodie et idem fiat si cohabitant et
non attenderet. secundum si vir non sit male
ficiatus nec naturaliter frigidus quod quidem
utiliter frigidus puta quia virginem
movet et coit sed non perficit vel duas
habet virgines et una alteram impedit vel
quia cito virginem apponit semen per genit
sed in mittit sed non perficit multa talia
in audiens et confessionibus reperiuntur
hostiensis quod si sit medias a quibus
innuat non debent admitti sed aut non
sit in aquibus extra constitutis ut compellendus
esset tamen si femina sit virgo et utrumque
consiteatur in omnibus expectandum

est terminus quo elapso quod naturaliter
frigidus forte potest admitti secundum
prop[ter] dicta de naturaliter frigido tunc
tamen est quod iste copulatur prop[ter]
casus que multo dubitabilia vide
bitur. Si autem mas sit maior xiiii
an. vel xv sed minor xviii licet sit
pubes non tamen est plena pubertate
arg. extra de temporibus quia in ipsis
plena cum pubes est xviii an.
in mare xviii in femina arg. institutiones
de adoptionibus § minorem et ideo tunc
est terminus expectandus vel quousque
xviii a. fuit completi vel ultra ut
det datum tempus arbitrium bonum in
dicans sed quod videbit qualitatem
personarum et tempus quo simul steterunt
ut extra de sponsalibus c. si quod allegatur
quod quod consiteantur et non concept
est hoc quod dicit tamen breviter expec
tandum C. de dimor. l. in causis hostiensis
et quod est contra eos primos. Si tamen terminus
elapso iuraverint se non posse carnaliter
commisceri et dixerint quod v. unilateraliter
movebatur ut infra hoc tempus fuit
motus apparet quod frigiditas allegatur
ideo si hoc de causa nuncium dimatur
et postea vir contrahat separabitur sed
contrahentes si hoc intelligi quod dicit
littera de sponsalibus laudabilem. Non vide dicitur
ibi quasi frigiditas prius probari non
possit probandi quod non erat xiiii.
vel xv a. sed hostiensis. Sed tamen aliter
glossaverunt dicens puta quod manifesta
signa et probationes extant patet
et sed hostiensis non videtur bene intelligi
sed chasse quam eius probationes
extare possent nisi quod efficaciter
operam dabant doctores tamen senserunt

cum tamen quod non cognouerunt se postea
sed se postea cognouerunt quod dicitur i. l. illa
in causis in becillitate ut ff. q. d. tradi
pubescat ut extra de despo. impu. puberes
et sic imbecillitas nature i. pupillitas
siue mollities que prouenit ex defectu
etatis non est impedimentum perpetuum sed
etsi in hoc casu negarem bene mouebat
et erigebat sed perficere non poterat tunc
apparet quod est maleficiatus de quo dictum
est supra. Ad hoc nota quod si iuuenes
extra de fri. c. i. et ad probandum frigidi-
ta sunt in ueritate s. aspectus corporis
iuramenta uiri propinquorum et tamen
cohabitationis sed districtus iudex pro-
uidebit unum solum uel duo uel omnia
ta faciat prestari ut cum hic sunt
diuortium iudicatur periculum autem melius
est improbationes psychomachie quam sufficere
Recipitur inde de frigido etatis sed quod
et cum dicit si diuortium qui allegatur
pretio uel etatis / secundum querimus quod si
pretio allegetur potest statim diuortium re-
labi et uiri in duo nube contra proba-
bile per aspectum. Si non etatis alle-
getur tunc et statim potest diuortium fieri
sed hoc modo notabitur ut uoluit fide
digne et in imperiale ope ex parte
extra de frigidis et maleficiatis c. i. et ii. graui
et ab testabum sub periculo diuersarum
et subfide sua quod cum sint etatem
mani et oculis diligenter inspiciat
an sit corrupta et an possit fieri
uiro et predicat eam corrupta con-
uenit. cognitis uiro in et si quod dicit
le extra de fri. frigiditas non est re-
mittenda inmanitu uiri quidem in
frequentiis uirorum dicunt extra de quo eius
rogis super ea sed quia sepe fallitur
manus uel oculus patitur idem et

alie magis ex parte notam que et
diligentius hoc ostendit ut extra de pro-
ba. c. pulsi. Si autem dicat eam
nigram et posse fieri uirum tunc est in
pedimentum ex parte uiri et iudex inde
diligentur perquiret an uir moueatur
per contra uel non et sic perciperet frigiditas
et maleficium et procedet non super de
Si non mulieres asserant eam non
posse fieri uiralem uirum statim possit
diuortium fieri et dabitur uiro cum alia
licita contrahendi sed uidetur contra
mulieri quia que est arta uiri preponitur
arta omnibus dant probetur contrarium
ut dicit ray. ut extra de fri. frigi. Et i
in c. ob quod dicit inspicio ubi cum pueros
duos narrat eum fuisse uirum et
cum proponit si hoc supra sunt predictis
assignari ut dictum est supra et eciam
non tempus assignabit sed statim
sententiam tulit et ipse tamen dicit quod iuste
processit licet deceptus fuerit ut ibidem
et i. u. nos tamen Ad hoc dicit a
hostiensis i. appa. extra de fri. frigi. mulier
in sepiciatur faciat eam medici super
medietatis mulierem in aqua calida
dum balneatur ut si cum uirum aliquid
apponatur liquefiat et ubi sit sub
fideli custodia ne possit aliquid apponere
medicinas extra de frigidis et maleficiatis.
Similiter quedam mulieres sunt adeo
constricte quod et uiro et omnibus
aliis inhabiles facte sunt nec postea
per aliquam medicinam iuuari potuit. Si
mulier arta post diuortium cognoscatur
ab alio uiro iniquitur prius uir eam
post formationem obtinere et repellere Et fo
quod uos non cognita sunt hunc con-
traxerit cum alio si uiro hunc sup
pream credulitas extra de diuor. gaudemus

si aut fornicatione quia sz no co
traxerit cu ea quibus vir si voluit
propter fornicationibus illius eam
pot repellere ex° de sen. fignificauit quia
sic i de° glo. sup. illud fornicatio
sicut de futuro euentu apz retro
fuisse minorem sicut eam apparet
fuisse factam in iniuria primo viro
alia pertinencia ad eam et illam
istam requirere sup. de c. t. xxxvii
sz de conuersione coniugatorum quod si mulier acta
post dimorcium et contraxerit minorem
cu viro s° autem redeat ad
primum ingrediatur religionem Et
h sup. dcm c. fignificasti quod si sit
ingressa et professa statim fuit
minorem solutum si quod fuit interos
ex° de qui cum cognubio secus si
sit ingressa ca probationis que tunc
si rederet ad seculum redire co
geretur ad primum virum Exceptiones que
dicta sunt sup. diuersis locis de ma
trimonio pt in unum breuiter colligere
quos valde famos est ca de
minore sede primo quia indubio
pro eo iudicabitur ex° de spon. ex re
iudicata c. fi. 2° et sicut contra
testes recipiuntur ex° ut lite no
contes. c. i. 3° quia minor est in
iudicio procuratore ex° de rest. spo
compte in mulier 4° quia non
transit in rem iud. ex° de sen. et
re iud. lator 5° quia pat et
mat ibi testificantur ex° qui matrimo
niu intr 6° quia no pt sup
eo transigi ut c. cum cuncti ex° de transac
c. fi. et de re i inte ca q. fi. 7°
quia no apponitur in eo pena ex°
de spo. gemma 8° quia filius
agit contra parentem ex° de despo no
est nobis 9° quia confessio no
preiudicat ex° de eo qui cog. sup.
eo quod est vin in preiudicium minorem
ut al i ex° de clan. despo c. in
10° quia pribus cond.one impossi. contract
tenet ut habitum est sup. 11° quia
testes testificantes de auditu ad
mittuntur ex° de consang. tua 12°
quod alius cum vir et idem est ac
cusator et testis ex° de testibus c. co
13° quia in fauore eius re
fertur opinio contra et aliis contrario
ex° qui fil. sint legittimi et c. per tuas
plura exempla ponit h° ex° ut lite
no contes. c. i. in glo. v. c. De filiis
Titulus xxxviii

Quoniam quod dictum est de filiis quorum
ca cauetur Et primo quod
sit. quia filiorum 2° de succes
sione eorum hereditate parentum 3° de
eorum educatione 4° de illegitimorum
legitimatione 5° de filiatonis probatione
Circa primum nota quod quia filiorum
sunt septem nam quidam sunt legitimi
et naturales sicut recepti ex solutis iuncti
sunt no no sunt adoptiui alii legitimi
et spirituales de quibus sup. ti. de co
gnatione spirituali alii naturales et no
legitimi ut nati ex concubina vnica in
domo et in dubitatem affectu retenta
et tali que pt vxor esse ut ff
de gradibus l. i y z in et c. c. l. i
largo tamen omnes filii pt adopti
uos et spirituales appellantur naturales
ut ja q. 3 c. i ex° c. p. venalem
in glo. c. alii naturales et illegitimi
sed compleme spurii sicut legitimi et sic possunt
dici illati ex° c. tatam alii

spurii vel incestuosi tamen et sic omnes primi filii
sunt vel quasi ut ff. de testamento militis l. (?) quis
alii vero naturales vero legitimi ut spurii
manseres et nothi quorum differentiam
require s. l. vi ti. de filiis presbyterorum.
Circa primum sciendum quod pueris legitimi
filii et naturales succedunt ab omnibus
preterea ut C. de suis et legitimis liberis tot(is)
et dicitur legitimi ex quo parentes publice
contraxerunt in facie ecclesie licet inter
eos non possit matrimonium esse dum tamen
alter coniugum credat bona fide contraxisse ut
c. cum inter. Io. et e. contemplatione (?) petrus
fuerant ambo impediti ut ff. c. (?) ex tenore
tamen petrus ex prima contraxerunt
etiam impediti ignorantes quia tunc
non contraxerunt filii nati ex tali ma-
trimonio antequam esset per ecclesiam approbati
puri (?) tamen licet quod si nascantur
post approbationem matrimonii sic autem
sunt contracti erunt legitimi sic intelligit
ut c. quod nobis fuit ergo contractum
matrimonio putativo sed publice contracta
ante partem divortium natus reputatur
legitimus ut c. cum inter. Alii tamen
legitimus intelligunt dicentes quod
etiam nati ante probationem censetur
legitimi post approbationem tunc legitimi manent
sub conditione si contraxerit et repetunt
et legitimus optimus fuit ut patet
ut quia fuisse (?) quod nobis et fuit (?)
preterea (?) famosis et ut c.
tanta est vis matrimonii (?) de eo c. v. et
post contrahentes est sicut puri
et contrahentibus (?) circa c. de
filiis presbyterorum et (?) et (?)
cum (?) qualis ut de clam. d.
cum inhibitio (?) si quis et sequitur
vero ob. c. tanta quia loquitur in
filiis naturalibus contrahentibus (?) ad (?)

filii nati ex matrimonio tali sed tamen in
predicto ex quo ambo parentes sciebant
hereditate restitutione tenetur heredibus
vel (?) ut vero quod si presumpserit cum
bona fide restitutione non tenentur. Si
autem presumpto legitima non sit completa
tenentur tota hereditate cum fructibus
(?) restitutione quamvis (?) comparat
eos indigne vel indicare ipsi quasi
heredes non reciperunt ex sponte
Sciendum autem quod alii coniugii impe-
dimentum contrahens similis fuit et
alter nesciat vel clandestine con-
trahunt et (?) repetitur matrimonium
per errorem contrahentis similis (?)
vel genita est legitima si gestae de
ff. soluto (?) sicut dote et si
vero ob. ut c. vero clandestina inhibitio
quia loquitur impedimento cognationis
ut patet ibi in gradu prohibito sive
post (?) ut c. qui filii sint legitimi
contemplatione. Nota tamen quod filii
furiosorum nati ex illicito matrimonio non sunt
legitimi vero quia ad ordines nec
quia ad hereditates quamvis eadem
causa (?) matrimonium non solvunt
et tamen filii non succedunt vi (?)
q. viii v. si quis idem ut in tunc
et (?) ut de (?) vigent legitimi
non et naturales qui ex quo succedat
dum est (?) ti. de cognatione legali
Spurii autem et legitimi quo ad suc-
cessionem patris ex (?) naturalibus non
et illum contexto non succedunt quod
continentur ut (?) legitimi et naturales
quia ad (?) vero (?) antequam
suos filios legitimus heredes in familia

ul' hereditate ul' eis aliquid in bonis
dare ul' in ultima voluntate relin-
quere ut q. de naturalibus liberis l. ul'
si succedunt prout ex voluntate patris
et si quidem pater legitimam prolem habuerit
licet eis et eorum matris unciam
i. xii partem hereditatis sue relinquere
uel soli concubine simul cum ult. ea
quod ult. relinquitur descendentibus
si supersit applicabitur et si descenden-
tes desunt et ascendentes supersit
relicta legitima parte scilicet tercia bonorum
suorum ascendentibus quod reliquum
fuit licet distribuere naturalibus
Si vero utrique desunt scilicet ascen. et
descen. licet eos in solidum instituere
ab intestato aut non supersite prole
legitima ul' coniuges succedunt naturales
una cum sua matre in duabus unciis
Si vero proles legitima ul' coniux super-
sit non succedunt in aliquo tamen
dicit palla. alii succedentibus
azo bene vi. sicut aut et i. [illegible]
et cum succedunt filii naturales parentibus
i. et in tantum et hic succedunt parentes
eis et idem de nepotibus naturalibus
ut C. de naturalibus l. ul. et aut.
ibi posito licet naturales et ab intestato
sed ex supradictis licet equiparantur in
omnibus naturalibus et legitimis preter
aut manteres / et nothi non
succedunt patri ul' alicui de successione
paterna sed et si quid talibus restitui
debet proli legitime aut filii aut matri
et si predicti non optat uel si optat
ul' si suppleret uel tacitat infra in-
ceptos in reddit fiscus res illas
et tacitum in amaquam ut iudicate
dicat de rebus sibi ul' aliis re-

licet ut C. de naturali lib. l. i hec eciam
in statutis si talibus legatum relictum
tacitum constat sua gratia perdit ff
de iure fisci l. cum quidam q. tanto / sciens
aut in iure et ascendentibus peccatum
quia ipsis testatoris quam in testatoris
predicti filii succedunt omnibus prout cum
legitimis / tamen minorum dicit q. spurius
ex incestu natus non succedit eciam
matri ut C. de orfinatum si q. illustris
secus de vulgo quesito quia tamen succedit
matri et multo fortius naturalis / idem in-
tellige de propria matribus licet matrie
sit intelligebat iuste de textu cum
oz. q. nonnumque. Alii dicunt q. illa
lex sit spalis est in femina illustri q.
sit propter castitatem dicitur servare
ut de ibi unde dicit quod natus
ex incestu succedit matri nisi sit illu-
stris / et huiusmodi sue videtur hostiensis azo
quod C. preuaricationem q. ul' nisi / ubi
dicitur tales puandos s. l. hereditate pa-
terna ut dicitur in una et sic intelligis
quod matris et ascendens peccatum suc-
cedunt filiis illicitis et eorum liberis
testatoris et in testatoris sicut succedunt
legitimis preter illustrem matrem de secunda
tertuliano q. ult. s. redime
pr. spurius succedit dicit plane q. pr
sed azo q. quia ul' tales patre uel
simul est nomandus nisi de imp.
C. si adiuuus ex supradictis patet
quod proles tenetur illicita si
parentes clandestine ul' q. indiu
et contrahat licet ambo impedimentum
ignorent / et idem si ambo scientes
impeditum contrahant ecia infacie

etiam et hoc est verum secundum host. si parentibus
volentibus parentibus attemptetur et durat
in quinquennium post mortem parentum vel
alterius eorum competit de hoc inquisitio
videtur quod sic quod cum parentes fuerint cele-
latores et sic tamen / sed contra quia post
mortem nemo potest accusari xxxiii q. iii ad
monere xxxiii di. quorundam et si accusator
vel reus mor. fi. l. i et ii in fine Ad
hoc distinguit host. quod aut matrimonium
fuit impeditum ipsis viventibus et tunc
ideo minus competit de eo post mortem ratione
hereditatis et sic potest intelligi c. lator
et plenius dicitur c. videtur et ultra sic non
ad tegendum delictum parentum vel eos
puniendum / quia mortuum non possunt
puniri ut quemadmodum c. de reptis signi-
ficavit / aut fuit impeditum illo vi-
vente et tunc etiam quia potest de eo
infra quinquennium ratione hereditatis et
sic etiam potest intelligi c. lator quo
lapso cum non potest et hic dolet quod si
post quinquennium et potest intelligi tamen
compositio probat nota quod c. proveniet
quod autem de x annis quod de quo sit
licet in textu compositionem sit in decretis
quinquennium sed idem esset de quinque annis
ut probatum est / secus autem putatur
host. de hiis qui clam vel contra
interdictum ecclesie contrahunt ibi enim in
petitum quod potest licet parentes mortui
sint supra tamen manifeste loquitur
quod c. tamen quod est verum nisi et ipsum
matrimonium clam fuisset postea autem
coram nota publicatum in facie et
solempnizatum quia tunc secus esset
ut supra est supra / Nota etiam hic
quod si ex ipsis duorum primam pulchram
evocata vel duos tulerit et alter
eorum sic contrahit aliter contrahens
est probatum consilium sed matrimonium supra

parata iudicari debet secundum quod c. per
latorem quod si quod intelligas etiam si
peccatum non remaneat et deceptam fuisse
dicitur quod dicitur super hoc quod c. i ad si / quod
intelligas nisi et coniuges sint proveniens
fraudis conscii ut quia corrupit testes
vel iudicem vel alias sint fraudis in qua
sciat quod c. provenabilem quod c. i vel ubi
non sint ordo iudiciarius servatus fuit
ob probationem partium contra mala sed hoc
ut supra non probatur quod quod de proprio
et si hic host. ut quis cognoscit de
precessione supra dicitur Innoc. quod iudex
secularis non iudex ecclesiasticus quod cum
fuit celebratum tamen host. ubi dicitur quod
fuit dos accidit matrimonium sed hereditatis
petitio que quidem non competit etiam nisi
sit verum de matrimonio de quo cognoscit
etiam si tamen agit de hereditate et
nichil obviatur de illo ... tunc oportuit
quod dicitur Innoc. hic host. quod de dona-
de prudentia Certa tamen sentiunt quod
non sint credendi apostolus filii nati ex
incestu de rigore iuris civilis quia in
dubiis videtur apostolica detestatione civilis
ut quod provenabilem quod c. ubi sic ... sed
tamen ut quod de eo cum dicitur ... tenetur
nisi consulto et wag. alii filii et
hoc conveniat iuri naturali quo etiam
animalia fetus suos pascunt i. d. ius
naturale / Vnde ius canonicum vincto
praeter civilis sed aperte esse plus
debet alii apud inventum quod si vel apostolus
primum ... debitis ago si quis
alibi ... non tamen sed et iudex
estimare debet apud que commodius
movere ita tamen quod post tempus
apostolica ... presumptis primis alatum
ut c. soluto matrimonio li. i et non autem
tenuerit apud episcopum fidelem mittatur
in fide ad favorem ... ut supra c.

puꝑ ti de dmoz nisi qt tam pr
retusare filiu alẽ iusta de ca puta
si eu accusauit ut in do l. si quis
de spons q. si quis de spons. nisi ubi at
pat et filius eget uite cogit eos
alẽ in ut in eadem l. q. utrq ff et
filii potes si egeant alẽ deni et
uel eadem mpu hodie tam disting
quod aut pat p̄stabit tam dmozo
aut mr aut utꝗ / si pat tunc
ipe p̄stat expensas mat que no
pueniunt ad has nuptias aput qua
filius alitur et si pat hoc no possit
filii paupes amare aiure dimite
deni ali et qd dcm est de filiis
et patribus intellige in ascendentibus
infinitu Si aut mat causa dedit
aput patre deut ali expēss unis
ead si sit termino maiores hec oma
probant in eod ut si mr uiri et
auc q. illud quoz coll uiii Si
aut utꝗ dedit causa tnc utꝗ
sibi ꝑ quod facultas suppetit nutria
ministrabit ex de eo qui duxit in
ꝗret / distinguitur tam ꝑ l. qd pr
et linea eius descendens alẽ ter
filiu si sit lung uiri a et eius linea
cogitur etia si uulgo quesit Ita
Item mat no cogit alẽ fin lung
nisi pre eius sz filii et supioribus
deficientibus ut ff de lib ago si quis
a libis q. utrq sed et mr expensas
repẽte potest apre ꝑ ea que ar-
rogasset affcu mrno etia si aput
prem nutret ut indicta l. si quis q.
si mr ꝑ aut ta. pat tenet omis
filios sucipiut lium pue illum educate
ut etia dcm est sup Secund autem
certos filios suos ut aqm ma mat
colligant eos Ite eta hoc sit apre
ul domus. uel primo aut l. ex ex-
ponit xonico si expatre uel duo

ul pa. eu recollegerit C de i faub
l. i et ii aut mte et tuc qntucq
repetit ut ibid et ist contestatio
de qua hoxoxo in di si expositis et si
locu sic fm inebro infilio no i suo
qua no uidet pꝰ debet uende qua
expone si emptore in ueniet et qui
expones eu mitte no pt i aliquod
hospitale Secundo aut infans ex-
ponit ab xonico aut exponit dno
pre ul primo sciente ul postea rat
hite aut ignorate in primo cau et
tribus casibus filius liberatur apatria
ptate libtus ei cipit i ingenuitate
et suus i libtatem primo i hoc cau
pr ꝑ fe. decapitat r c t l ult
Secundus casus est cu infans exponit
Tertius cu exponit languidus contagi
etate Quartus est cu ali illoz i fanti
ul maior alimenta negant h tres
casus imitat et equipat equipat
decre ex de infantib ꝑ goff unde
goff reprehendit unitem qui secutus
est azone dr quod nisi infans ul
maior exponit sed ei alimenta
negant in libtatem no cipit sed
prodelicto hrr uidet et io occupati
cedere ut ff prodelicto l. ul hic
eni ut dicit goff est contra pdicta
decre. Alanus aut dr qd si alimenta
negent sano occupanti conced
ut in lex legibus antiquis Si
no languido in libtate cipit sic
et qui exponit et sic loquit mani
feste a deni q. si no alimenta et
hec opio magis placet hosti Prio
aut cau qui ignorate pre dno
ul primo no pmbeat et in uire
suo sed repetit infante reddites
expensis nisi repetat aliene ut q.
e t li. uel nisi expensa causa

pietatis pat fre ut ff de relig et
sump fu. et si quis C. ut beati I sili
aut qui expositos colligit uel ut mis
se pre ul uno misi. si quid aut ex
pendit id qui colligit in suo ement
endo in aliqua pte repetit ut ex coli-
gente C et l. i. no tam repetit ali
menta nisi fuit pte statu quod solum
expensas sibi uelit ut ff de neg g.
q ue uel nisi collectus uolit
filia colligentis ducere in uxorem si gess
uel si pat recollecta tali [illegible] dicat
Si quis eu no requirat expensas
filia exposita aptis alluit et ea
filio suo copulat uelit pat aut
desto contradicat quia no pt d iure
tenetur pat expensas reddere et
nichilo minus matrimonium fiet si filia consentit
C de inf. expo. I Secundum aut alios
nisi quis exponens ignorete sibi te
nus in eo is qui recolligit eam te
testationibus copulam poriit in loco
publico qua patris est reddere pretium
cuiusque qui probauit esse suum et si [illegible]
x. dies a tempore sic no fuit que-
situs pro ea repeti no pt s. [illegible] et
Jo. di de a. c. ult. et nota ad emendam
[illegible] quod si decit exponi dur
apre sum aduo et liberi cpisio et
de libertus qui ex se no suus e lib
[illegible] aus
eius pronus dicatur de aut i cau
sup de libertus cipi i ingenuitate
quia idem [illegible] no tenetur in aliquo
obligatus pro pretio Ingenuus n
de qui natus ex libo [illegible]
[illegible] expas [illegible] sua tenetur
[illegible] nota quod filii il
illorum [illegible] si pat
[illegible] filium [illegible] tunc ciui

ex qua e oriundus idem si pt oriundus
de [illegible] ul de rona roma i. constan
tinopoli et offerat eos tunc ciuitatis
curie [illegible] metropol. ut in instit. de
nup. C. ult. I Jo. si pat filia suam
naturalem copulauit officiali tunc
ciuitatis de qua est oriundus ul coram
off ciuitatis metropolis si sit oriundus
de alia pdicta ciuitate ut C de nat
libis l. ii. I et intellige quod pat
filios et filias pdcto mo legiptimatos
pt instituere heredes in solidum uel
apte si no supersint alii filii naturales
et legitimi tunc enim sz qui supersunt insti
tuet equalitas legitimos et legitimatos
ut tamen aut quibus modis n. leg su
C. et qui l. aut est unum qui naturales
ex sibi sunt suscepti I si aut ex concubi-
na licet manumittantur no tamen
offerunt si legitimi supsit ut ibidem C.
si quis [illegible] sunt et C. et iste mos
I Jo. [illegible] naturales [illegible] offerat tunc
qui no sup est [illegible]
[illegible] licet [illegible] licet [illegible]
ut in aut quibus mo. ef sui [illegible] et
iste modus coll. vii. et intelligo q
filii p oblationem legitimati succedit
pati ab intestato no tamen aliis co
gnatis ex pte patris ut innuit sibi ut
in dco C. C. filium no I Jo. si defici
ente prole legitima pat offerat principi
pces pro filiis naturalibus ut sint le
gitimi succedentes eius pre [illegible] et
[illegible] si defuncta uel ac
cusetur ul alit [illegible] prohibeatur
ul [illegible] impediatur ut
ordine [illegible] tam principis
pces admittat ut in dco aut C.
illud tamen I Jo. si pat [illegible]
dixit se uelle eum sibi succedere si

tamē filius p' mortē eius patri-
pri supplicavit et testim. edidit tūc
cū dono principis vel legis heres et
divina voluntate pris sequatur
ut iud' q. si no͂ esset qui ‖ Itē
si pat' in instrumto publicato i.
privatum publica ꝯfirm vel etiā
man' ꝓpa tūc tn̄ testiū successiōe
ꝯcepto dixit eū esse filiū suū
ut abiciat valorē et si sunt plures
filii ꝯceptī mīr nati et testiū
dedit tant' vi corꝫ ꝯfert aliis
ad hereditatē et hoc intellige qui
proles legia no͂ supest et ut e
talis qui pt heres esse et que
nupta domus tenet ut in aut
ut li nup et vn q. ad q' coll vn
et q. si no͂ id heres ‖ Itē p nu͂
frequēs quia si quis hit filios
nales de mulie aliqua et p(ost)ea cō
trahat cū ea filii iam nati legitimant
sz quo ad oīa sz ordines hōres
et alia / et ꝯtrarios hit ꝯceca no͂
legimant ut ꝯs e ꝯquesti et c
gaudes et c tanta est vis / Itē
p indulgentiā dni pape ꝯtra c
puerabilem et iste modus et pre-
cedens hētur sz tam. alii no͂ sz
l' ꝑdictos modos legimandi et ꝑdicti
no͂ possunt hēri nisi l' no ꝯs
qui fuit patres legim ꝑtreas possunt
cor ꝯocis sz in au. v et vii
nuquid ꝓpa pt legiare quo ad he-
reditatē successione ‖ Itē ad hoc
dixerunt ... tam ...
et l' no nisi in patrimonio bti petr'
ut ꝯs e pueblem nisi ... i bti
petr' ... no͂ dixit quod no͂ potest
dicte dicte nisi in patrimonio bti
petr' / sono no͂ etiā dicte sue

p ꝯsequentiā hoc pt quia corpo
quot legiatus est aliquis quo ad actus
spūales p quos legiatus dr videt
quo ad tpales si eū maiora conce
duntur ergo et minora ut in c per
venerabilem X. i. pt et alias i dicte
nō negatur sz deperius minoris
tut principiū / Itē no͂ dr q' ꝓpa
et solus ꝓpa legiare pt quo ad
spūalia et tpalia ut in c venerabile
X. i. ꝑsbim et etiā t negatur
rogo nullo fortius desperato
dr in q vi quamis et ꝯs depu
et t illorꝫ rogo adeo q' indoꝯ
secularis de eo coguoste no͂ pt
etiā si mādat ut etiā d' legia
filiatione ut ꝯs c. lator et etiā
et quede legiatione no͂ pt eam
sed intromitte dz tam supa legi
timare aliquos no͂ quia ii legiaret
sed et quia post tanquā legim
ad electos legimos admittitur
vnde et in hoc pt cū filio ꝓprio
no͂ tanquā profilio sed tanquā
cū subdito dispensare sz ut succe-
dat alii no͂ ut succedat sibi ar.
ꝯs e pueniale q. i nisi intos et
inglo sz de d adop si conpil./
ꝓpa no͂ legiant sū eū sz l filii
duorꝫ fratrꝫ inte contrahant
ut nisi dcump q. duorꝫ et ꝯ
sz li di vetis testamti ut ꝯs
deꝯsang demfidelibꝫ / ‖ In lsing'
mu legim fecit et sic filii nati ex
tali matrio ꝯdic et sz le. et sz
ea. illium censent et alij ꝯditate
repellunt ut ꝯs deꝯsang no͂
dat plures etiā alie ꝑsone
continale ꝯsulitur vel canonica

quibus non censetur l. diva ut extra de
testi. cum litteras C. de paenam. Sed ergo
illuminantur ex quo magis licitare potest
hoc intellige de filiis natis in minori
in quo dispensare potest sed qui in
praedicamenti ante tamen est inductum
ut patet extra c. t. vel. n. Item tenetur fi-
lios infidelium ad fidem conversos licitos
facere licet contraxerint in 2o et in 3o
gradu extra de consang. non debet illi
resilugit in libertatem nisi modo sit
illicitum qui tenebantur alii illorum
nisi etiam dispensare potest in minori ut
potest licitum ubi etiam potest filios licitare
ut in 3o et 4o gradu. Aliquando
tamen cum filio adulterino vel ex nato
ex minori contractu in gradu 1o vel
2o in linea descendente potest dispensare
quia non posset in principali sed in
minori in tali gradu ut extra de transact.
c. vel. sed bene posset cum filio presbiteri
quia talis minoris contrahere conventione
c. prohibetur et sic intellige extra c.
praenarrandum. Et i. opponere adulterinus
i. sacerdotalibus ut l. in canonicon extra
de filiis pres. c. pust. et ult. sicut
in spiritualibus et maioribus quia huius
licitare non potest ut extra c. praenarrabilem
quod ulterius tamen et cum talibus dispensare
potest et sic licitare eos ac si licitum esset
ad honores prius spirituales admittere
sicut dictum est supra de imperatore. Licet
hoc autem facere possunt principes ut
papa et imperator. non tamen contra ei ut
concedant prelibus in praeiudicium eorum
ad quos hereditas pervenire debet sic
dispensatio non fiet ar. extra de off.
del. pupes. et e. de mandanti ut cum

quamvis ergo imperator sit dominus omnium
temporalium c. de quadrien. prescr. in
ar. nec non tamen in praeiudicium alterius
concedere debet privilegium ut in dicta
l. ut cum potest tamen sic ubi dispensare
pue licitare. Idem dico de papa quo
ad ecclesiastica et secularia in temporalem
habet iurisdictionem et in quibus est capitulum
ar. in quo q. 3 circa et c. per principale
extra de apellationibus si duobus hoc intelligo
ita quod non praeiudicetur ei sed ad quem
est hereditas devoluta eo tamen qui
nos habet consentiente prodest licitatio
quo ad omnia ar. c. de pact. l. si
Aliter non prodit nisi quo ad spiritualia
et honores seculares et actos le-
gitimos in quibus non vertitur privatum
interesse sicut si non est hereditas de-
voluta sed est devolvenda ut extra
de consang. quia tunc et v. q. viii. de
gradibus / Per specialem ergo licitatorem
veniunt principes praedicare debet ubi ac-
quisitum aufert sed ut quod impedire
potest ne acquiratur ar. de condital.
l. vel ad si / potest etiam imperator affir-
mus acquisitum sed non pue pro ei
hoc ex magna causa facere posset
vel nisi animi donandi habet hoc enim
facere posset ad prius supposito cum
sit omnium dominus sed hoc non potest papa
nisi taliter sed per generalem constitutionem
solius papa licitum et illicitum et po-
testas generalis est solius ipse spiritualis
aut quo ad secularia in quibus vertitur
privatum interesse est solius imperator non
in hoc tamen sed quo ad ecclesiastica est
solius ipse quod non est utriusque quo
ad secularia in quibus non praeiudicatur
alicui hoc salvo quod per papam licitatur

sed per imperatorem in qua licet aliquis per
eum tamquam legitimus admittitur unde
quod dictum est supra de modo legitimandi
patet quia de ultimo dictum est in ipso unde
debet ff exponi vel saltem intelligi le-
gitimatur tamquam legitimi admittuntur
hec solutio supra posita est de hostiensis Adde
nota quod primo per c. venerabilem
declarat materia mutat alia dicit hic sed quod
legitimatos et restitutos fame et cui quo
dispensatum est in quocumque foro etiam
foro penitentie civili omnia facere possunt pre-
quibus sit potestatem qui legitimant
vel fame restituunt vel dispensant
nisi sint talia que preiudicent alte-
ri puta non optinebit ab intestato bona
hereditaria in terra legitimati nisi sub-
dita et legitimatus ad ordines legitimos
tamen ab uno episcopo potest in alia
dyocesi promoveri quia dispensare
in ordinibus cum legitimo est de iuris-
dictione cuiuslibet episcopi et etiam hic nulli
preiudicat. Secundo si imperator legitimet
vel Rex concederet quod spurius
succederet non obstante lege communi R/ host.
quod licet imperator illegitimos possit
ad hereditatem admittere tamquam
legitimos ut dictum est non tamen potest
super hoc generalem legem concedere quia multi
non curarent unde filios haberent dum
non succederent et sic lex talis esset
causa multorum mortalium peccatorum
ergo abolenda esset ut extra de consuetudine c.
fi. de prescriptionibus cum in infinitas contraria
tamen potest facere per rescriptum ut dictum est
supra. Utrum quis quem papa legitimat
ad dignitatem possit in episcopum promoveri R/
goffredus et consentit host. quod non quia
cum hec indulgentia sit odiosa est re-
stringenda extra de consanguinitate tua dilecto
et non et probatos et alias dignitates
minores episcopatu tantum est extendenda
ut de consuetudine c. postulastis. Utrum quis
quem papa legitimat simpliciter et in forma
communi intelligatur legitimatus quo ad digni-
tates R/ goffredus quod non sed host.
dicit quod sic quia talis est ac si promi-
deat si ab initio fuisset ex legitimo
matrimonio natus hoc enim facit lex
in ortura (?) ut c. tanto [illegible] foras (?)
ab una ff de questione pu beneficia (?)
sicut cum simpliciter restitutus ad omnia
restituitur C. de pena (?) ff pass le (?)
sic simpliciter legitimatus intelligitur ad omnia
legitimatos ut de prescriptionibus quia tamen. Circa
quintum sciendum quod minoritas legitime
probari potest per testes scilicet per
obstetrices que interfuerint ut ff
de ven. inspi. quia de inspiciendo et
c. sep. paternitas autem probatur per
nuptias quia legitimos filios esse
semper demonstrant ut ff de in ius
vocando quia semper statur ad nihil (?)
tam ubi vi nec tulicis (?) sed parens
et mater si eum filium nominent et
appellent et affectionem paternam gerat
erga eum. talibus enim presumptionibus
violentis prima facie statur nisi
contrarium probetur ut extra de presump-
tionibus. te et c. illud maxime si in
possessione filiationis inveniatur potest
tamen probari contra et sic solvitur
c. de probationibus non nudis et similes
lex gaudem ergo presumptionem
facit pro filio professio patris ut ff
de libris agnos. lege si cum in (?) iulianus et licet
ab initio negaret si tamen postea
de victus parentibus aliquorum eum
tamquam filium recognoverit denegare
postea non potest ut extra de probationibus
[illegible] sed tanti (?) contra c. [illegible]

sed recte pro ut est filie quia ibi
statur verbo viri et non tantum ei pre
testibus unde et profes[s]io bina re
putetur nam et si quis aliquem
filium vocaverit statim corpore verbo
suo ut credatur filius in tantum quod
hoc est C de naturalibus liberis sicut dicta
sunt hec hostiensis Secundum autem goffredum
licet puram confessio et efficaciter
professio inducant presumptionem non
tamen probationem faciunt quo ad per
fectionem ut intelligit illa l. non
nudis et filios sunt et si pater filium
neget presumptio est contra filium sed
non convincitur unde ut negatori
statur ff de libe[ris] agno[scendis] l. iii prin[cipio]
maritus autem nobilis probatur per testes
et famam et recognitionem et effi
catiam contra de proba[tionibus] per tuas c
decimus si vicio Sed quid de spuria
privitate et de vulgo quesitis non
ut audiverim preterea ut ff de statu ho[minum]
vulgo natus non de adulterio audivit
sed non licet nominare ut redderet sibi
et hoc probatur per famam affirmationem
et vocationem sive confessionem arg[umentum] ex de
sunt pro michael et per totum ut tum
filius presbiteri se purgare si laboret
in fama sola ut ex de purga[tione]
accedens et de hoc require pis in
si de etate et qualitate ordinis ti xxxiii ubi
agitur de filiis presbiterorum De donatio
nibus propter nuptias Titulus xxxix

Consequenter considerandum de do
nationibus propter nuptias sive etiam
de dona[tionibus] inter virum et uxorem
et de dotibus de quibus tractatur ex
l. iiii. t. preced[enti] sunt tamen accessorie
sinio nam sine sinio non sit vir
et dos promissa pro vi et motu non

tenet sicut ut matrimonium ff metus
causa si mulier q. dos quia autem cognos
sit de principali cognoscere debet de accesso
rio et in oppositum vero etiam si cog
nit de matrimonio debet etiam cognoscere de
perfectis et hoc est vir qui principaliter
agitur de matrimonio si vero mulier constante
matrimonio agat de dote quia forte vir
facultatibus labitur vel bona pia dis
pergit vel dispersit tunc causa ista debet
cognosci coram iudice seculari et tunc
causa dotis est principalis ex de
de prudentia uxoris et glo[sa] l. in plu
ribus regionibus etiam indistincte causas
istas audit etiam si principaliter mo
veatur quod ut de consuetudine sum
l. in glo[sa] pocius arg[umentum] contra de pign[oribus]
et de venditionibus novit et etiam de iure ut
dicit hostiensis et Innocentius quia ad ecclesiam
pertinet defensio dotium ¶ primo autem
considerandum de predictis donationibus
et primo que est dona[tio] propter nuptias 2o
qualiter et ad quid fiet 3o que donatio
est illicita inter coniuges Circa primum
sciendum quod donatio propter nuptias est illa
qua sponsus vel alius eius nomine
facit sponse vel eius nomine dat ut
ff de iure dotium propria sicut ergo dos
datur viro sic quid do propter nup[tias]
ux[ori] ¶ unde hec donatio vocatur anti
vina ab anti quod est contra et vina
quod est donatio sive dos quasi do
natio contradonationem ut C eadem
l. si et ex C imp. insi vocatur etiam
donatio propter nuptias sponsalitia largitas in
quo tamen ut in autentica ut sponsalis
lar. rubrica i coll. cui notatur etiam et
nuptie dos ex C nup. et etiam dota
licium ex C p[er]legittur sicut fiebat ab olim

licet do ante nuptias sed hodie eo
tempore fieri etiam post nuptias et ideo
et nomen mutat rei mutatio est nomine
et dicitur do propter nup. ut iuste de do-
nat quod c et aliud et pr d hodie
et ante et post nup. si pt pitaui
ante fiet ante pot s et insuper dote
quantitate subscripte ut c de pact
conuentus qui morte qui aut sit
iurioum contract no det dote qu-
titate excedere ia presta ipa dote
ut o c l ult quod si pro et vo ne
quid infraude donationis prohibite
inter virum et uxorem attenditur sed
hodie aliter sic licet ina etiam
quantitate et in pacto equalitas
det esse ut in aut de equali dote
quod l i coll vij / vnde si no sit
pact equale propter inanis pactu
de lucro reducitur ad inius ut C de
pact que sup dotem ex morte
et si etiam apponat in dote pact
de lucrando eam no propter nup. ininc
pactu sup dote fact adeo exte
ditur vnde si vir paciscatur de pte
dote lucrando uxore premoriente tm
det uxore premoriente tant debet
uxor lucrari de do. propter nup. premor-
tuo viro ut c c li ul quod. fuit
donato quo c donato quod fatie in
tex et glo ¶ Item quero quod
dos propter nup. sit inordinate dono
tibi tale quid propter nup. indotalitum
et sufficit quod mulier in possone
inducatur no tamen fructus percipiet
si vir ad sustentationem sui et uo
al tam fuit inde recipiatur vir
n in quod ostendit ex dote recep
ta. tam tanh ult papiet de
pro quod esse det et sic dos no

fiet onera in iuriorum quod esse debet
ut ff de iur. dot l his quod i. contra
vpius habibetur qui ymo et sufficit
quod nudo solepni tam verbo fiet
donato quia requiritur sola stipu-
lato ut in a de equalitate doti
quod l i coll vij ¶ Insuper etiam dona-
tione si excedat summam quingen-
torum aureorum requiritur in simacio
quo ad uxorem alias vir no lucrabitur
dote etiam pacto locum sunt ult
quingentas solidos / vnde si pact
sit fact inter virum et uxorem de do-
natione et dote lucrandi uxor
lucrabitur in donatione ult quingen-
ta sine insinuatione in a ut spon-
sa l et coll vo ¶ Ad quid ergo sit
licet donato insinuatione ex quo ipsa no
percipiet fructus Dico ut dos eius
solicitetur propriam quia solo nomine
de rebus donatis fit sic insinuatione
de pro dote si vir no licet alinde
vnde si sit immobilis vir no postea
alienare no obligare ut pote
aliena ut in de a quod l igitur
et licet mulier renunciare possit
tacite ypothece eam in nomio
constante no tamen prius quam sicut
modo propter nup. ut c ad velle et
constante et li in bonis si tamen
consentiat no tamen seniel sed bis
alienatoni donationis propter nupti-
as preiudicium sibi maiorie pia
pia gratatur in vpius quos ut
est de comptione preuaut et glo
inclusa lex in b septi ar in vtro
vir alienare possit re dotale
in mobilem proprie in tam v et

in q° n. i. d. de dote est etiam
viij de dona. pp imp. ut patz p
glo. dci c. p(er)ueniunt et p c. vij de
uxo. lis § Sequitur videre de 3° que
donationes inter virum et uxorem sunt
licite et que illicite / Circa quod sciendum
quod donatio inter virum et uxorem
aut sunt facta cum iam sunt contracti
puta inter sponsum et sponsam aut
cum sunt contrahendi § Si primo aut
impare sequitur aut non si sit do-
natio tenet etiam si alter sit inde
pauperior alias dicit etiam si sponsa
reducta sunt in domum sponsi que
pp etate non poterat uxor esse quod est
viij nisi propria pubertati § Hoc
ff de donat. inter virum et uxorem
inter eos § Si aut impare non sequitur
quod hoc est apte donationis quod non
si sit quod donavit sponsus sponse quod
eius § Si primo quod osculum non intret
et sic revocatur donatio data licet
cum donatio illa primitus fiat in est
tamen condito tacite sed si iniorem
sequatur quod intervenit et tunc medi-
etas revocatur § Si non donavit spo-
sa sponso revocatur tota si intervenerit
osculum fuit non C c si affectio § Si
aut non remansit apte donans
quam iniorem tunc donationem totum reuo-
cab p conditionem sine causa vel tota
retinet si non dedit C de don
pp [illegible] tam veterem § Si non dona
sit facta post iniorem contract quod dans
sit pauperior recipiens tamen non sit
ditior puta si emat inde ugenta
et si tenet ff c. § i et similiter si vin
dat uxori ornamenta ff de auro
et ar. lega argenti q. ordina-

nient contra c. donatio in glo. b /
aut dans non sit pauperior et recipiens
non sit ditior et tunc etiam donationem
tenet ut cum recipiens virum heredem
suum in statuit tunc enim videtur quod
hereditate illa donationis causa repudi-
are nisi deficiat uxori substitute non
enim pauperior sit qui non acquirit sed
cum de suo proprio deponit § Idem
est in legato viro relicto et postea
uxori restituendo tunc enim si vir illud
statim uxori restituat animo donandi
donatio tenet § Idem si vir tenet le-
gatum repudiet quod uxor cui heres
in stituta sunt solvere debuit § Idem
etiam est si vir sit rogatus hereditatem
uxori restituere circa quantitate dedu-
cta et restituat in alia deductione facta
donationis causa ut ff c. § et si quantitate
heret predicta quod sequitur quod c. donatio
in glo. b / aut dans sit pauperior
et recipiens ditior et tunc non valet
quod c. donat. inter [illegible] et glo. vij. nisi
in tribus casibus primo si dans sit
in eodem voluntate usque ad mortem
et si donata huiusmodi quod credat
et non sunt in firmata usque ad huiusmodi
modum valebit si permansit in ea usque
ad mortem C c. donationum ubi dicta
glo. vnde confirmatur morte dantis
morte intellige naturale non civili ff
et tunc statuis q. si donator nisi
[illegible] licet finito morte [illegible] competere
tamen si donatorem privati sit finis
vel etiam si persona cui donatum sit fi-
na donatio est constituta § Si donatio
sit facta causa mortis tunc enim
res donata non sit donatorem sed
usque ad mortem differtur ff c si cum
q. ult quod c. donatio inter [illegible] et glo.

& z p dans dedit pecuniam et pstroz
edem puerissam ff e q' p ura C Certum
p dubite vtz donato facta fuit an
m'o m vel post [illegible] hostiensis et azo.
q' aut sponsus donauit in domo
sponse aut in domo sua sz cu ea
eam reduxisset p'mo facta videtur
ante m'um et ecia donato tenz 2'o
facta videtur g stante m'io quare no
tenet et addit qz m'io m solo cons
contrahat' cu forte sufficit ad hac pro-
fessionem no videtur g stare donet
sit traducta est in domu posset eo
dare ut C e l' prib' g. C Certum
p m'um decurz no teneat in q'nod
tenebit donato [illegible] q' p d'nre
stricto sed no fas eam ratam hre
ne sit melior q'dito delinquentis
ut C e p note sit go dabz repetio
donati p putabat utz m'm tenere
p aut utz sciebat no tene vel
plus donatz. sicius repetet qua
indignus est donatariis rem hre
ut ff e e hic status g ult az.
[illegible] e et p vite hec hostiensis sed
ipa ibi disponit alt probato part
ut de b' inglo vel in medio C Ad
hec nota quod licet hic accepit
no tenea' p accipies in vita sua
rem donata consumpsit ire utile
inst inuerca sibi tenet' no ipse
heres p ipe inter consumpsit ff ad l'
fal. de bonis g donatoribus int
vrz et vxo sit ita prius coniugii
donauit ppz paupertatem propria
ut ff e l in g no tamen hec ho.
C Nota itz quod p m'm morte eius
qui est fois ditoz solua' dona'
no reuoca' p aut solua' morte
eius qui est fois ditoz donato
sibi facta reuocat' ut ff e q' aut
g p mr et vxo hec hostiensis C Nota
etiam quod fructus rei donate resti
tuentur inst donatarius fruit donat
no tenetur p aut accedit eam
vale' huifaciet eos ut ff de usur
fructus hec hostiensis / Juxta nota quod
b' [illegible] e donato inglo c quod do
nato facta int vrz et vxo dirc-
initur vrzo no p donatarius p
moriatur ut naufragio vel ruina
donato tenet ut ff e. cu hic status
g p ambo p'dem p paul capitis
et incuit tenta' p aut vnus vdicit
alt' no uidet' sup uenisse spes qui
redyt p host / aliorum p adante
reuocetur reuoca' aut diuortium p
tanta ut p diuortium inst noluit
in diuortio donatorum vale ff e
dimitto et ceperit et hec duplicat
p'mo vo ut tu reuocat eam inst
peniteat cu reuocasse ut p'termi
eius p'pria uoluntate ff e cum
hic status g prima / alias no ut p
ca p'ca alii det ut p'uguiol dec
vel ecia alt' alienet C e p marito
reuocat' aut donato ut d' [illegible]
donato inglo b' inst. q'is dans
fois est pauperior et recipies ditoz
ff e p sponsus g ult C Sed quare
est prohibita donato int vrz et
vxo [illegible] que p alt pauperioz et
alt' ditoz [illegible] p'o ne in inte se
mutuo spolie' ut inst temperando
donatores / 2'o ut int coniuges esse
amor honestus qui pendet ex adio
no ex pluro / 3'o ne melior i paup
tatem incidet et detioz ditoz
fiet / 4'o ne mutuo amore se spoliet

donationibus non obtemperando contra c. donatio inglo vii. ff. c. l. iiij.

De dotibus titulus ultimus xxxv

Deinde considerandum de dote et primo quid est dos 2o quod et quae sunt species eius 3o ad quae pertinet dominium dotium et petitio rerum dotalium et paraffinalium 4o de alienatione rerum 5o de dote et repetitione et redditione 6o de periculo dotis. Circa primum sciendum quod dos est donatio aptae mulieris facta pro viri sustentando honore matrimonii et est dotis natura non ex durante matrimonio durat apud virum non in casu ubi dicitur 3a ea non soluto solvatur et quo solo matrimonio pro mulieris ff. de iure omnibus deinde et quod et ad hoc si dos capitet quod non potest contrahi non tantum de facto sed etiam de iure ut ff. de iure dotium l. iij. ut pot dos ut etiam donatio propter nuptias tenetur ut in libris propriis et alibis ex de pupp illud et glo. de per affina aut est illud quod vir sit pro ut pot dotem vincicum et dicitur capa quod est mixta et fina quod est dos unde paraffina a mixta dote. Circa 2m sciendum quod species dotis sunt duae quia alia est profectitia profectitia est quae a patre aut proavo aliquo de linea patris tamen a patre est profecta sed de bonis eius ut refert cum filia vel deinceps sit in potestate vel mancipata quia ut ius potestatis sed nomine patris dote facit profectitia. Profectitia est ergo quam ipse dedit vel alius eius mandato vel nomine eo ratam habuit vel curato

eius pro pot prodigus vel furiosus ff. de iure dotium profectitia. Si vero pater non tamquam pater sed tamquam creditor dedit illud quod debebat creditori sibi ut daret in dotem filiae non erit profectitia sed adventitia. Item adventitia est quam mulier dat ipsa vel alius a patre et aliis ascendentibus eius praeter pot sine aliunde vel quilibet alius ff. de profectitia. Ad hoc nota quod si filia quae nuptui tradita cum patre pacificatur quia dote contempta non habebit in quod ad patris bona tale pactum non tenet ff. l. cumles c. de pactis pactum dotalium et libro ult. Si tamen eadem pactum illud iuramento non muniet dolo profecto firmavit omnino salvari debebit ho de pactis cum non vergat in aeternae salutis dispendium ut in aliis detrimentum ut alibi quod est viij. pluat. Hoc cum ibi possit detrimentum esse filiis vel viro ut venientibus ab intestato ut filiis. Item Io. an. iudic. c. quamvis. Circa 3m considerantur plura scilicet ad quid spectat dominium rerum dotalium et paraffinalium uxoris. Videtur quod Io. dominium dotalium spectat ad mulierem de iure naturali. Hoc pro tanto dicitur quia species aliter ut dicitur hoc ipsum ad virum non de iure civili C. de iure dotium in rebus unde quod ad eos vir pot agere iure suo tamquam dos et in vita uxoris c. de rei vendicatione dote ut vir adempta ligat ut ibi. In paraffinalibus autem vir nullum ius habet ut contra voluntatem uxoris de eis intromittere se pot c. de pactis inter maritus unde contra adeo agere non pot sine mandato uxoris c. de pactis conventi pro dote l. ult. Si tamen vir profecit tantum de iure pot agere in rebus uxoris etiam sine mandato

eius et cum mandato eius agere non
potest nisi pro quod committitur in dotali instrumento
pro his contra decretum constitutum. ¶ Ad quod
periculum rei dotalis pertinet pro . v et
versu ¶ Res data in dote aut fuit
extimata aut non si sit periculum spectat
ad virum nisi res extimata perierit ante
nuptias vel extimationem venditor facit
in hoc casu tamen lucrum quam dampnum
spectat ad virum perit ad rei emptorem
ff de iure dotium l. plerumque et ponitur ibi
exemplum quod si vestes sint extimata
et mulier eas accipit pro extimatione
reddit non autem si extimata alia
vel vestes accepit fructus tamen
totius dotis pertinet ad virum propter
onus matrimonii sustinendum si tamen
sustinuit onus matrimonii alias fetus sunt
dotis fructus et l. plurimis § . sed pro
ubi quod fetus pecorum dotalium
pertinet ad virum quia computantur inter
fructus sic tamen non suppleat prius
capita demortua ex fetibus iam
natis natus verum si fallit hec regula
cum est in solutum eius debet esse periculum
et hoc est verum nisi res dotalis eo
consistat in numero pondere et mensura quia
periculum talium spectat ad virum . fetus
tamen ancillarum dotalium non cedit
viro ff e. plerumque § . fin. ¶ Idem est
in lapicidinis vel non renascantur lapides
nisi enim sunt tales quod lapides
ibi renascantur tunc sunt in generali
causa fructus eorum pertinet ad virum
Idem in fodinis argenti sabuli et similibus
et in arboribus non cedendis
ff soluto matrimonio diuortio § . si fundus
hoc vero ex decisis saluberrimis ¶ Si non
dos sit extimata clarum tamen est
reservata vero expressa vel tacite in
vel rem vel extimationem prestaret
idem esset ac si non extimata fuisset

nisi actum fuit in contrarium ut ff
e. plerumque quia C. vel . Idem est si
dos sit extimata non ut extimatio
prestetur sed ut appareat quanta sit dos tacita
unius soluto ut C. de iure dotium si
vir uxori hoc hostes ¶ Ad hoc nota quod
in extimatione decipiatur aliter et
maior pars annis etiam sine alterius
dolo etiam non ultra dimidium iuste pretii
subveniatur ei quia non queritur utrumque
lucrum cum alterius dampno ut ff l. i
§ . ult. ¶ Circa quem quaeritur plura si
uterque vir alienare possit rem dotalem
in mobilem puta domum vel agrum
Et hoc talis res aut est extimata
aut non si sit vir eam alienare potest
quia est emptitia vel extimatio fuit
ut sciretur quanti res valet e contrario
dotis si vir. ¶ Si aut non sit extimata
tunc non potest alienare nisi in his
casibus ¶ primo si provocatur ad precium
emptionem fundi dotalis consortio qui
cum eis illum fundum cum ipso tenet in
ad divisionem provocare ius potest sicut
C. de fundo dotali l. fi. ¶ 2o si aliena
tum vincitur ut ibidem l. i ¶ 3o si alienet
ex causa necessitate ut in eadem l. ¶ 2o
si commutatur in utilitate uxoris ut
ibidem l. ult. ¶ vo si uxor alienationem
consentiat si cum post biennium ex
dormitione contingat in glosa ad divi
non sunt alie res viro ex quibus
ei compleri possit C. de venia aut
sine anime ¶ vio si tantum semel consentiat
et cum hoc sponte vi et
licet enim non valeat talis contractus
pro l. valet tamen pro eam ut i. de
r. contingat vitandum et glosa quia iuramentum
quod proprio consensu esset et contra illud
venire non licet et ad hoc iuris-

tamen sperandum Iudex etiam ordinarius
cognoscere debet partem et iudices secula-
res vel determinare. licet C. de Io. an
idem hoc intelligitur sive minor iuret
per se sive per procuratorem cui dedit
ad hoc speciale mandatum ut ff. de procurat.
l. ult. [illegible] 6. 3. t. ii. de ll. Esto quod
[illegible] minor primo iuravit dotem
vel do[illegible] per [illegible] non alienare nec ali-
enationi consentire nisi ex causa ra-
tionali et auctoritate iudicis. Secundo si
postea consensit non auctoritate iudicis
et iuravit non contravenire. Responsio quod sic
[illegible] dictum [illegible] non contingat periurium
sperabile ut ff. de minoribus ea de [illegible]
intelli[illegible] sed contra et tria nos
Responsio Io. an. in [illegible] licet quia in primo
iuramentum fuit illicitum et ideo nulli
preiudicavit. Secundo si minor iuret
rem dotalem alienatam non repetere
numquid tale iuramentum sit servandum
videtur quod sic quia servari potest
sine interitu vite eterne et illici-
tum abest illud iuramentum nec iniebit
auctorem periurium ipso ut ex contra c.
contingat eciam de adulto re sua
aliena et iuramento confirmare ut
C. si adversus venditor l. i. in consti-
tutionibus frederici edictali contra pacta hoc si
aut intelligit illud c. cum contingat
hoc non sed quod cum dicitur ibi servare
debent probandi mulieres quia propria
temeritate non debent venire contra sed
propria restituet eas ipso motu si
intervenerit iuramentum [illegible] vel dolo per
factum et non sequitur sive interveniat dolo et
c. et sibi loquitur contra pacta publica
sed quomodo constabit de metu vel
dolo. Responsio constabit hoc [illegible] ex per-
sonis in personis considerandis personarum
qualitate autem cum minor ea contra

virago et sic non presumitur contra quia
est natura debilis et vir dicitur timens
et fama ferox et tunc iudex arte
debet autem exigente veritate verares
dotalis sit alienata et tunc vide
est ar. ff. de emp. et ven. sive autem
autem vero prodigalitatis vel et tunc
alienatio est presumpta. Item autem
ex parte creatoris fuit adhibita
cautela iuramenti quia iuro in hoc
presumitur sponte prestari ut ff. de remi
sione hoc. Item minor probabit mi-
nas vel et forte verba ff. de despo
in publicum expellis hiis omnibus con-
currentibus nisi absolutionem patit
impetrare hec hoc. Secundo si vir
sua eloquia mulierem inducit ad
consentiendum. Responsio quod hoc consensus valet
ar. C. si quis aliquem testari prohibet
l. i. vel sed ar. contra ff. de donationibus
inter virum et uxorem l. in sed [illegible] integro
qui non intervenit iuramentum. Secundo si
mulier ducatur ad iuramentum coram iudi-
ce et veniet ad nunc iudicis et
dicat sibi quod invita consentit
et iurat. Responsio quod hoc iudex non debet
hoc presumere sed et si presumeret presumitur
premere ar. ff. de hiis qui metu. i.
Secundo in dubio. Responsio videtur tenendum
iuramentum quia in dubiis via tucior
eligenda ff. de despo[illegible] minores vel re-
linquitur arbitrio iudicis quia quod ipse
voluit tunc esset nec aliter agere potest
nisi prius absoluta fuerit ut dictum est
supra. Consilium autem generale contra mulieres
et publicam causam videtur hoc esse scilicet
quod qui minor nubit faciat eam
iurare quod numquam consentiat alienationi
rei dotalis nisi coram iudice causa
cognita et probata secundum veritatem vere
instantis tunc enim si aliter consentiat

cera si iuramentum faciat cum sit contractus proprio licito et honesto non tenebit ut ff. de proba. dilecti q. i v. de minorum etate et potest reddere quod si iniquia quesivit non valebit ut ff. de proba. dilecti q. i v. quatuor sub ptextu tam talis iuramenti videtur quod quilibet rem alienatam expetere possit hec host. ti de minoribus ¶ Quid si vir alienet rem dotalem immobilem. Respondeo aut alienat ea matrimonio soluto si primo non vir venditionem potest revocare contra ipsum factum quia non protempsit venire C. de agr. et cetera ff. ad ti. 2o non aut patietur mulier quia non venit contra quod non si non mulier alienationem revocabit et si non revocabit et idem si heres viri optinet et deducet de legato quantitate dotis quant defficiente vi ivra a possessione venditione potest quod expediatur sibi defecat ff. de fundo dota dotales hec host. ¶ Quid si vir alienet res mobiles. Respondeo hoc facere potest quia non est prohibitum hec host. ¶ Utrum vir alienare possit parafinalia. Respondeo si se priorum si donum eorum sit translatum in matrimonio aliter non ff. de iure dotium si eo. Circa quintum articulum qui est de repetitione et redditione dotis quaeritur primo si utrum mulier constante matrimonio dotem petere possit. Respondeo aut vir est suspectus de dilapidatione aut non si sit sic quod male utitur re sua sic puta quod est lusor vel tabernarius tunc dos est sequestranda quod sic vir pupillo cum dissipatus ff. soluto matrimonio sunt dote quod si non dotem etiam hec tamen potest dote mulier

potest petere mulier matrimonio constante C. si constante matrimonio l. una non tamen potest eam alienare sed debet uti fructibus ad sustentationem sui et viri et filiorum ut demum dico ut sed quid mulier petit dotem soluto matrimonio quod vir facere potest de dote si ubi vero non potest suspectus aut labitur facultatibus aut non si potest prestare debet cautionem quia potest prodotem fruanda vel si non potest prestare ydoneam cautionem fideiussoriam prestabit iuratoriam et in hoc casu non potest petere mulier dotem nisi dos fuit extimata ut in dicta l. i. Ubi vero non labitur potest non debet cautionem prestare et hec solo eligitur expedit ut ff. c. per vias. Si aut mulier esset suspecta vel eius vir esset ignotus et suspectus de fuga concedatur debet pecunia dotis alicui mercatori ut de parte honestatis sue supportentur onera matrimonii ut ff. c. per vias hec host. ¶ Nota etiam hic hoc quod cautionem fideiussoriam prodote fruanda vel restituenda non debet nullus petere ut vir dede et si debet eam sive ante matrimonium sive constante matrimonio dato non tenet quia est contra ius ut in iunt expresse in libro de fideiuss. vel mandat dotis dantur l. i 2 in ar. ut ff. c. per vias quod aut fit contra iura non debet de legibus non dubium. Aliqui vero distinguunt quod si vir remittet vel expetat sua dato valet si aut expugnorata non valet ff. si quis tant et si quis ad quod ar. host. quod illud non est verum in prohibit.

ex.ca m̄rio͞y quod esse dēt lib'y
ꝙ de sp̄o ꝯtemā d̄cm tam̄ ē p̄mas
velle v̄idet' quod dos public̄a cautōe
tradat' quā vir p̄stare ꝯo s̄b fide
in ssoia s̄i eā ꝯ̄stare p̄t sic videtur
intellig'e / ¶ Hostꝭ n̄o ꝯp̄ot' public̄a
cautōe s̄ȝ nuda quid p̄t pub' audi
de facili p̄stare ul' quia p̄t .i. debet
quia alia p̄stare n̄o p̄t de iure et
sic facit proco et loquit' de p̄oā
iur̄ n̄o facti est eni dup̄l' p̄oa
ꝙ de r̄ipt' sc̄itatꝰ s̄i aut vir
dedit fideiussare soluto m̄rio° d̄cito
tenet ff soluto m̄a s̄i constante
ꝯ quociens qū diuoꝛ° f̄cā dos
sit petenta et reddent' ¶ ꝯo cōiuges
aut sepent' ab i vite ꝑ cam̄ lucida
ut ꝑ ꝯsang'teiꝫ aut affinitate uel
aliud sim̄g' aut ꝑ cam̄ illicita ¶ Si
p̄mo° aut contrexit ignorat' et te
det quid quid h̄uit alt' ab alt'o s̄i
eciā sciuit ꝯsang'teiꝫ s̄i ignorauit
grad' fore prohibitu repeti potest
dos et do ꝑ imp̄ s̄ io .c' ꝯtrexit
sciēt' et tūc prod' dcīt quid qd
alt' alti dedit et dēt fisco aplicari
nisi ꝯ eusent' errore ul' minore eta-
te ul' eciā nisi ꝑ alit' dispot' ꝑ a
et ē s̄i iūe in glo c. ¶ Si n̄o alit'
sciuit alt' ignorauit' ꝯiuiu ad sciēte
locu h̄t p̄dca pena ut d' io Si
aut separat' ꝑ cam̄ illicita ꝑ ad-
ult'iꝫ ab alt'o ꝯmissu ¶ Aut separatur
ꝑ adulteriu̅ vx' et tūc m̄li p̄dit
dote et v' cam̄ h̄uit p̄dit etiam
dotalicium .i. dona ꝑ imp̄ s̄i ssple
cam̄ ex pacto dēt h̄re e cult ul'
dotalicium .i. p̄afialia ad quozore

satiseōim n̄o tene' vir in tali casu
vi de pact' ꝯuen. l' ul' ꝙ ē ꝑlinqȝ
inter ꝯ et ꝯlo fi. ¶ Si tam̄ v' ocadat
vxoī ꝑ adultiu n̄o h̄uit facit dote
eciā s̄i ꝑ actu de lucrando eni p̄us
fuit factu d̄igi solu. m̄rio° s̄i ab h̄o-
stibus ꝯ. i vii tūc dos redit vx'
oc̄ase in a' ut liceat vin et ar̄e ꝯ.
s̄i de adult'io h̄et io 33 q2 ad monē
aut sepent' ꝑ adultiu vi et tūc
vx' lucrat' dona ꝑ imp̄ quia v'
et m̄li n̄o ad impia indicant' s̄i tū
ex tant filii ex eoꝝ m̄rio° ad eos
spectat dos pue donatō ꝙ ē ut lit'
n̄o contest' ad h̄oc in glo in ¶ Si n̄o
ꝯtract' sponsalibꝰ m̄r'i n̄o sequat'
s̄i quis nomine dot' traditu fuat re
peti p̄t et fruct' eius ff n. iute'
s̄i m̄rio͞m subsequa' ff de iur' dot'
stiplatus ¶ Idem est de ancilla et p'tu
eius ff de ꝯdi. ca data n̄o secuta
l' qui se debetur ꝯ. fundus ¶ Contra actoe
i expactoe m̄li' aget pro dote recep'da
soluto m̄rio° iusta de ca n̄o ꝑ con-
sang'te ul' aliud sim̄g' ꝯo n̄o ag̅
actoe de dote quia n̄l fuit m̄rio͞m
ꝯo nulla dos sed aget ꝯdictoe sine
ca ff de ꝯdi sine ca l' ul' quia ca
n̄o fuit secuta ꝑ quā dos dabatur
ꝙ ē de ꝑ d̄uencia in ꝯlo in ¶ Sȝ nuc'
fruct' dēt restitui ꝯo n̄o nisi illi
qui aute m̄r'i obuenit quia illi ipo
iure dote agunt sed qui p' m̄rio͞m
obuenit ꝑ onꝰ m̄rio͞y sustinend' vi
fuit ꝙ ē in illos in glo b. ff e dot'
fruct' ¶ quid s̄i vir i onꝰ m̄rio͞m sustit'
aute imp̄ puta quia puella n̄o eu
nubilem duxit et aliud ꝯo h̄ostꝭ
et azo quod de equitate p̄t dici qd
retine' p̄t fruct' perceptos tempe

quos ad ea sustentabunt. Adhuc nota
quod vir dote lucratur super matrimonio
ex pacto ut si premoriatur de dote tota
et parte lucranda et uxor de dona-
tione propter nuptias partem eius similiter uni debet esse
equale ut C. de donatione inter virum et
glo. et C. de pactis conventis l. ex morte
Tertio ex lege et hoc duplici modo propter
adulterium uxoris ut supra dictum est. Alio
si uxor inconsulta discesserit vel religionem
intravit deficientibus liberis et propinquis
tunc enim vir succedit uxori et econtra
ut C. unde vir et uxor l. i. In omnibus
aliis casibus et dos ad mulierem vel
eo propter nuptias ad virum redit soluto matrimonio
nisi contrarium obtineat consuetudo ap-
probata C. de mulieribus et C. de donatione
que fiunt inter virum et glo. C. omnia etiam
capta de quibus bonis vir et uxor dividi
debent inter eos facto divortio. propter causam
licitam si hoc constet alias omnia presumuntur
esse de bonis viri C. c. c. i. ij. Pone
quod uxor convicta de adulterio sit facta
sanctimonialis numquid vir lucrabitur dotem per-
fectam. Dicit Gof. quod sic quia dos non
sit recuperata ad presens alias secus ff.
soluto matrimonio l. ij. videtur tamen quod
moriente filia pater negat recuperare dotem
et heres optimum ex. m. i. pro capello
clericus precipes quia si prelatus committit
feloniam contra dominum etiam feudum
perdit quamdiu prelatus ille vivit sed
post mortem eius recuperat illud ut in l.
feudorum de capitulis regis conradi quod
si clericus velud episcopus hec Go. et and.
si mulier amisit dotem suam propter fornicationem
suam divortium lata quo ad se et per ecclesiam
probata contrahatur inter eam et virum
separatur omnino per sententiam data utrique
licentia contrahendi numquid mulier
dotem repetere poterit tamquam adulterium

non fecit. Dicit Tan. et Go. quod sic quia
ex quo matrimonium fuit nullum non fuit
adulterium nec illa dos et quia etiam
in illa parte fuit decepta fuocal
debet veritate probata ut C. de fi-
finitatibus. Laur. non dicit quod non est de-
creto audienda licet non appareat quod
non fuit matrimonium nec adulterium quo est
puniendum propter intentionem cum esse prius
secundo C. de liber. imp. et C. si. et
ut per hoc auferatur actio in delinquendo
et ne excogitetur probo. Filia quod
matrimonium propter dotem recuperanda et similiter
prius est hostis. Goff. Jo. de ... et c.
plurimis in glo. c. Item debet res reddi
matrimonio soluto. Dicit quod sit dos profectitia
patri debet reddi matrimonio soluto mortua
filia et C. so. ma. dos a patre et hoc
est verum si decedat sine liberis alioquin
penes liberos remanet licet quidam
contrarium dicant ut ibidem l. post mortem
Si vero fiat divortium viventibus patre
et filia dos patri et filio communiter reddenda
ut ibidem l. ij et l. pulchre ut de falsis
filie l. C. e. c. i. Si autem sit adven-
titia debet reddi mulieri ut ff. soluto
ma. l. ii. vel ille qui dedit pro muliere
dotem stipulatus sit ea sibi reddi ut
ibidem l. quotiens C. i. Sed numquid
soluto matrimonio debet dos statim reddi
Dicit quod sic si dos constet in rebus
mobilibus in extimatis statim in rebus
mobilibus vel se moventibus vel etiam incor-
poralibus ut pecunia vestimenta animalibus
an. ut C. de rei uxor. actione
l. unica quod tamen dicit quod hic est ad finem
necessarium statim exigere ut ff. so. ma.
si pro si quo immobilia statim so. ma-
trimonio restituitur tenetur vir et eius
heres ad fructus ut personales. In-

mobilibus aut se mouentibus tenet(ur)
adiungas post aut et vectias ma-
ini pue inmictorum et opas suorum
uel questum cumuliu diuonarum ut C de
rei vxo act(ionis) s expacto licet hostis
Ad hoc nota quod uir tota dotem
redde(re) det si post pt al incitum
fare pt i. licita rone ne egeat
ut iudta l dz insi dolo diuncit
piam sbam si tam venit ad ping-
uem fortunam restituet totam no
valet tale pactu cu pt coni binos
mores et tam solunt repete no
pt ff de cdi ibidem nam et si hec
b c e iulies inglo b et tnpt
dcm pmlm etia ad filios eiusde
mro no aut ad heredes extraneos
ut ff solu ma . maritu / Nota etia
qd expense fce in rebus dotalibus
a viro aut sunt nece et hec minuit
dote ipo iure aut utiles et ille re
petit(ur) actione mandati vel neg g
aut voluntarie ut picture et huiusmodi
nulla datur acto etia si sunt facto
voluntate mulier sed pmittitur ab-
radi pue dedna pue lepone pris
status C de impensis in re do factis
l i et l qd dz et hoc est vm cu sit
separato quo ad fedus mro secus si
quo ad thorum pp adultiu c e plei-
que insi de hoc licet b c e iulies
inglo v insi. Cca vii(m) arti(m) qu
est de pmlo dotis i nota quod dos
est multu pmlegiata na preca oia
bna vl tacite sit vxo obligata in
secus hereditatem viri possidet mulier
de dote rnde det c de prg. exhis
lit ex vxor a pasualibus tacitam
ypothecam insi sibi prouiderit p spale
et expssa quia tunc alijs renuntiare
videtur C de pactis que sup do l.

ff et hoc pmlegiu extendi ad he-
des vxoris exptes i. ad filiu nepote
no aut ad hedes eius extraneos C de-
pmil dotis l una hoc tame pmlm
no hnt inlies heretice C de hereti l i.
Unde vxo quo ad dote pfertur omibus
creditoribus etia tpe poribus actiones
psonales sl etia tacitas ypotecas
hntibus no aut pfertur poribus
creditoribus ypotecas expssas hntibus
sicut nec fiscus qui sole cu mulie p-
uilegiu hz c de prig. exhis inglo
c e in donat aut pp nup. pfertur
mlr possoibus tacit C e l f. Item
bna vxoris sunt distrahenda nec etia
pp delictu viri distrahuntur respectu
pmio quem inca nam i ca pmi-
pula sunt pco obnoxia si oia eq
bona sunt exhausta sz ne vxor p-
mar. l i et iii C inquibus caus pignus
tacite ctrahitur l satis hic e cotra
de cosuetudine expte inglo v Sed
inquid dos prmi mroy cuti dcat
in in(m) sequos Aro sic insi probetur
aliud quesiuisse ff c dotem et hoc
est vm si mlr cat acto pmunam
si cat cotia no cutitur li cstacite
stipulatoe dotis ff e stiplo dotis hac
etia intellige si pr eius viuit naz
si pre viuete no suppsit ostitut a
hes cu extraneo dote cstet C ut cma
utriusqz l. si. Si io pat viuit tunc
aut mlr ctraxit nolente si nolete
valet pn aliquid diminuere de dote
prmi mroy nisi forte eius pba sit
aliqua clade fortuita diminuta qz
tunc dare no cogit(ur) ult viribus pbe
pue Si aut pre nolente tunc secus
est vnd imputet sibi qui tn ea sic
dote ctraxit maiore si pr iusta de
causa ctraxerit ut qui vir erat
vel pr in aut de equali dote c.

quia non tenetur vir. et licet glossa alibi ff. de rebus cred. quod si filia in invito patre nupserit pater eam dotare tenetur nisi viro indignum elegerit etc.

Explicit octavus liber huius summe de casibus edite a fratre Astexano de Ast de ordine fratrum minorum.

Incipit tabula de expositione vocabulorum difficilium contentorum in corpore iuris et de eorum significationibus secundum ordinem alphabeti edita per fratrem Astexanum de Ast de ordine fratrum minorum quorum vocabulorum expositionem iste tituli sic incipiunt a vocabulis incipientibus ab a scilicet abigeus etc.

Consequenter quia in aliquibus premissis capitulis seu titulis non nulla reperiuntur quandoque iuris tam canonici quam civilis vocabula que scribentium ignaris tedium in legendo et etiam difficultatem intelligendo parere possent. Ideo hic est specialis doctrina brevis et utilis de significationibus huiusmodi vocabulorum secundum alphabeti ordinem supponenda. Illorum tamen vocabulorum quorum noticia in titulis huius summe traditur vel eorum titulis significatio reperiatur preter quibus etiam sidebulis et aliis contentis in ipsis titulis tabulam compono secundum ordinem alphabeti. Et ideo ergo iste titulus incipiens a vocabulis incipientibus per a.

Abigeus dicitur ille qui pecora a pastinis et armentis subducit ab abigendo ff. de abigeis. Unde dicitur ubi quod fur dicitur qui unam pecudem unam surripit. Abigeus non qui gregem.

Abintestato i. sine testamento et i. est adiectivum et intestatus tamen non i. sine testamento.

Abolitio est accusationis peremptio.

Abrogare est deponere sed derogare est in parte tollere unde lex quandoque dicitur abrogata ut decretum significatur.

Acceptilatio est quidam actus iuris civilis inventus ad tollendum tantum obligationem verborum scilicet stipulationem que etiam est de iure civili et sicut in contracta obligatione per stipulationem quedam verba sunt certa a iure civili introducta puta per interrogationem et responsionem utrimque partes quibus contrahendo ob-

ligatio sic etiam in eodem iure in ac-
ceptilatione introducta sunt certa verba
interrogationis et responsionis continentia
utriusque quibus procedit eiusdem obligationis
dissolutionis puta debitor stipulatione
obligatus interrogat creditorem suum
sic quod ego tibi per stipulationem promisi
habes ne acceptum et creditor respondet habeo
acceptum quia ergo per verba habeo ac si ac-
cepisset actum per veram solutionem et per eam
veram solutionem liberatus esset ita ac-
ceptilatione liberatus / Nam acceptilatio
est imaginaria solutio nisi similiter
solutionem quod sicut per veram solutionem
omnino tollitur ipso iure obligatio
naturalis et civilis ita etiam per accep-
tilationem que licet est solo ymagina-
ria pro eo quod lex ymaginatur debi-
torem absolutum per eam sicut per
solutionem veram / ut Insti. quibus modis
tollitur obligatio est autem ~~obligatio~~ acce-
ptilatio. Sic ergo acceptilatio continet
non tollit nisi obligationes verbis seu
stipulatione contractas re vel consensu
vel litteris de quibus vide supra li. iii
ti. 29 ar. 2 Acceptor dicitur a ca-
pere id est recipere Actor et vinctor sunt
initialiter quia quilibet accepit / Nam
dicitur acciendo et vinciendo / est et etiam
vinctor vincens pares cum paribus in-
tersit Acta dicuntur publice scripture
negociorum que geruntur ordine con-
tinuato Actio ut dicitur Insti. de acti-
onibus nichil est aliud quam ius persequendi in
iudicio quod sibi debetur / est autem
actio alia personalis licet est in per-
sona alia realis id est in certa rem
ut qui petitur res certa unde

non tollit ut deducatur in stipulationem aqui-
liana de qua vide supra li. 3o ti. 29 ar. 2
b ~~quemque continetur~~

actio in rem dicitur vendicatio que scilicet
aliquis dicit rem de qua agitur suam
et adversarius dicit etiam eam esse suam
Actio autem in personam dicitur condictio
qua aliquis contendit aliquid dari
vel fieri sibi / qua non agitur ut res
sua restituatur sibi et negocium certum
et speciale nomen inveniret ut in deposito
non dicitur condictio sed personalis actio simpliciter
Sic autem nomine quod descendit inde
quod olim erat iudicia ordinaria et
certa et quedam sollempnia verba oportebat
concipere id est simul dici ut si quis deffi-
ceret in una sillaba cadebat a causa
non dicitur autem actio in rem movetur contra
venditorem si contractus procedente in loco
in quo res est sed ut in rem actio
contra dicatur licet hec est Insti. de actionibus
Item actionum alie dicuntur bone fidei alie
actiones stricti iuris / Actiones
bone fidei sunt iste ex empto ex ven-
dito ex locato ex conducto depositi co-
modati pigneraticia ex permutatione
et de hiis actionibus omnibus tantum supra
est vide prius Sunt etiam plures alie
actiones bone fidei quas supplevit
tempus contra veritatem Actiones autem
stricti iuris sunt actio ex mutuo ex cre-
dito ex stipulatione Actio redhibitoria
et quanto minoris que datur emptori
contra venditorem si servum vitiosum sibi
vendat sed differunt quia si fuit vicium
corporis ut si servus vel alias sit morbosus
datur redhibitoria emptori id est per eam
res vitiosa non venditor servum vel alias
morbosum recipiat et precium restituat
Si non sit vicium animi datur actio ex-
timatoria vel quanto minoris id est animi vitium
quanti est erroris servum non esse ebriosum
vel huiusmodi ff. de edilicio edicto l. i

Ex scriptis libris que competit si ita condixi
eximi tunc ut post eadem contitur in novos
quemvis vel contitum est iustum vel contitum
videtur bono viro vel plura nisi debet
et que dicta / de inofficioso testamento
quod competit liberis contra testamentum parentum
eorum et contra testamentum fratris si turpem
personam instituerit heredem. Legis aquilie
que continet duo capitula / primo de occi-
sis servis vel quadrupedibus que inter
pecudes continentur quo casu fit condempnatio
quanti plurimum res ea fuit eo anno retro
Secundo casu est de ceteris volucatis et
feris et bestiis ceterisque rebus
raptis veluti veste vase et similibus
quo casu tanti condempnatur quanti damp-
num dedit quanti res fuit triginta diebus
retro actio datur contra confitentem
in simplum et negantem in duplum
De dolo que competit quando dampnum in
dolo datum est vel qui aliquis contra
me dolose versatur nec propter hoc aliqua
alia actio qua possim experiri. [illegible]
que datur contra iudicem qui per ignoran-
tiam male iudicavit ad restituendum
dampnum quod per eius sententiam est illatum
Certi que competit cum res certa in sti-
pulationem est deducta. Indebiti que eo
petit ei qui per errorem indebitam
pecuniam alii persolvit
Sunt etiam plures alie actiones de actio-
nes stricti iuris quas relinquo propter
brevitatem
Sciendum autem quod prime actiones bone
fidei non quia tamen in eis debent
bona fides servari quia in actionibus
stricti iuris et in quolibet etiam contractu
bona fides debet servari sed quia in
ipsis fides exuberans est servanda
et iudex pleniorem potestatem habet
ad omnia exequenda que propria debet
equitas vel bona fides. Actiones non
alie dicuntur stricte exigit natura ac-
tionis vel quod petitur est in obligatione
unde in contractibus stricti iuris non
veniunt usure nisi sint specialiter pro-
misse illi tamen tantum veniunt in iudicium
de quo est actum expresse per pacta
nisi partes sic ita ut venirent / sed in
contractibus bone fidei veniunt usure
ex mora si scilicet aliquis sit in mora
solvenda que tamen expresse non sint usure
sed interesse non veniunt etiam in con-
tractu stricti iuris fructus si petam
quod aliquis non sint mea nisi a tempore
litis contestate sed si petam quod aliquid
sint mea veniunt fructus ex mora vel
etiam ante moram quamquam neque possit con-
pleteri [illegible] ff de usuris
plus non veniunt etiam in eisdem interesse
si rem dare nisi fit in obligatione
Similiter in [illegible] capitulis si per te me
stetit quo minus impleam promissum
teneor ad interesse ex mora si ille
incurrat dampnum ff de verborum obligationibus
et si sit fundum. Item in con-
tractibus bone fidei veniunt eadem quamvis
non est cogitatum ut nupta
quia ibi tantum non veniunt principale
sed etiam accessoria scilicet fructus. Principis
enim omnia veniunt in iudicium preter illa
de quibus actum est non venirent omnia
[illegible] veniunt que per sua natura actionis
que proponitur includetur quamvis
et in actionibus stricti iuris post litis
contestationem veniunt fructus et alia accessoria
sed hoc fit officio iudicis quia vitr
actionis ff de eaque plurima circa
annus de exceptis in venalis

ingsto et insti de actio q. actio in
ingsto. Actiones que in factum sunt
ior actiones descendentes ex con-
tractibus ior ut mandati depositi
intele proprio quod intelligitur de actione
inta et ior descendentes ex ior
delicto ut iniuriarum bonorum raptorum
furti et doli de quibus qui non infa-
mat furti. Perpetua etiam de actionibus
patet insti de actionibus et ibi reperies
sequentibus. Actiones quedam sunt
perpetue et quedam sunt annales quia et
ipsius pretoris id est annum expirabat
imperium ut actiones iniuriarum et
alie perpetue actiones et penales
insti de per et tem ac cum pri
elapso aut anno a tempore imperio inte-
ponit competere non possunt intentari nisi
fuerint antea mote. Annuo annales
ut que ex omni anno proferuntur. Ac-
tor est qui agit et pulsat alium
rem aut qua ab eo petens contradicere
vel restitui de actione etiam id est in creator
Actator est qui clamore accusat et
criminalem movet questionem et dicitur accusa-
tor quasi ad causator quia ad causam
vocat eum qui appellat ex de [illegible]
ferens. Actatus est annus de time de
lato ff goff de hor id est unde fit. Ade-
mpta dicuntur ille legata que testator
adimit legatorie voluntate mutata
Adiungo est coniunctio operis certa de-
timatio ff quam quis pacta intende-
tur opus et determinatur pius imper
[illegible] dividendi vel faciendi. Affirma-
ta quod opponitur negativam ex
de testibus et de vermes v de in ore
duorum vel trium id est non paucorum quod
ego ut de id est ius reale aut dicitur
tempore pagorum alienum id est non tum fas

est iure id est ius mihi est alienum quia
omnia sunt quia. Agaso dicitur custos equo-
rum qui et armorum. Idem dicitur equinus mi-
nio dicitur grex equorum. Ala secundum comp-
ditur xxx equitas sunt dicitur quia inter
alarum regit / cohors sunt ex alias
legio ex cohortes. Album pretoris dice-
batur tabula quedam de albata picta
in restituo in qua proponebant edicta
pretoris ut facile experimentum compraste-
tur et sequitur. Castrum aut dicitur
forus campanorum id est ubi cause trac-
tantur sed dicitur quia augustus fecit
de rostris anni sunt sedes campanorum
Allegare allegandi modus in inte-
rem canonico quia civili tractator id est
in iure corpus. Alienatio causa mutandi
iudicium facta dicitur tractatur ex si ti.
xlij. locum sit cum quis credens se co-
veniendum propter rem aliqua alienat cum
dolo malo causa iudicium id est mutandi
aut et suscipiendi ab eo in quo transfert
possessionem illius rei ff goff. Alimenta
alimentorum nomine intelliguntur cibaria
vestitus et habitatio quia sine his corpus
aliter non potest unde alimenta legatis
perpetua debentur ff de ali. et cibariis legatis
vel legatum. Annotatio est bonorum pre-
scripto ut cum quis in ius vocatus ab-
sentes se ut reus tunc patitur bonorum
annotationem ut si id est annum venit ad iure
se purgant bona suscipiat et si non
venit in fiscum congregentur. Apparito-
res sunt illi qui pretores citant et
eas in iudicio faciunt apparere unde
sic dicti. Appello est amor iudice
primi votationem maioris iudicis pretexta
iniquitatis primo sine late decreto
sicut supra. Capitis iure delictis que
ad metum pertinet ipsum et que non ut
dicit vobis propter ea de penis delictis

cera est quod ordo iuris est finis
ut uult glosa ut dedimus ꝑ forti^ue
Apocha est scriptura quam debitor
accipiens pecuniam loco cautionis dat
creditori et recipit ea debito pro-
luto / et dicitur apo quod est re et capto
quasi recepto / et componitur cum
anti quod est contra / et dicitur antipo-
cha eo quod est scriptura in qua debitor
confitetur se recepisse pecuniam quam
credidit et tradit eam debitori ꝟ
Apoca solucio datur antipocha re-
cipienti / Apocrisarius .i. nuncius se-
cretus vel de clero significasti / Apo
lides dicitur qui sit sine civitate / ab a
quod est sine et polis quod est civitas
Applicabam sit nunc ipse ff. ꝯ. iq.
in concientibus / Apostoli dicuntur in iure lre
dimissorie appellantibus date ab illis
a quibus appellatur vel de ele. non
resi. cum ad hoc regulo / Apotheca dicitur
locus vel archa in qua reponitur
aliquis custodie ea / Arbiter est ꝑ
glose potestas a cum voluntate data et
recepta et ad pronunciandum in litem p-
ut fiunt ꝟ iuri alqui cetera petita
vallata et certis tuis limitata
ꝑ non ab proꝰ iussu est potestas ar-
bitris data / arbitri aut eis sua
Sunt aut arbitrorum duo genera ꝑ
compromissam qui ipse dicitur arbitri
et arbitratores primi eligitur ut
iudices ut ꝑ procedant servato
ordine iudiciario in principalibus ꝑ non
Item primi dantur ꝑ. ab ad cogno-
scendum et diffiniendum ut si petas
a me domum et ego denegem et
fiat compromissio aliquis ille est
verus arbiter qui eligit ut cogno-
scat et diffiniat cuius est domus

ꝑ ꝑ eligitur a partibus non super
rem litigiosa sed ut componendo
vel dividendo inter partes diffiniat
tantum ut si duo sunt res sociatas
dividere volunt ad arbitrium pet / pe-
tens erit arbiter ar ff pro socio
l' iur societate
Archimandrita est princeps ovium ab
archos quod est princeps et mandros
quod est ovis / Archipresbiterorum sunt duo
genera ꝑ civitatensis et ruralis quod
e officium et ipsi vocantur decani
lrec glosa / Argumentum quod de argentum
mentis vel de eo ꝑ ferens / Utrum
ab ex eo plus gestum sive gestum sit
argumentandum de quo dicitur ꝑ. i. respio resp-
ondendum argumento apostoli i q i ꝑ. cum
igitur ꝑ. ꝯ / Arma glose antiquum
ad incipias aves captivandas sunt
occupatas voluptas vel de r. niuncti
il cum pde ꝑ. iiii / Assisterium est
domus moralium sicut monasterium
monachorum / Aut quia ꝑ ponitur disiunctive
ut qui alto parte vice est altius
tolli ut cum dicitur dies aut nox quia
disiunctive / Subiunctivarum duo sunt genera
una ꝑ quod ambo non possunt esse simul
ita tamen quod utrumque potest esse ut cum
dicitur aut sedet aut ambulet / altius
ꝑ quod ambo simul possunt esse ita tamen
quod neutrum potest esse ut cum dicitur omne
al aut facit aut patitur ff de ꝟ
ꝑ lrec verba ꝯ

Briareus dicitur subpena ad eam
notare / Briareus est princeps
militum vel ab ergo viginti et
archos quod est princeps / Bona ceteris
ꝑ. i. ceteris / Bona natura est dum
no lrec / Bonus non quivis prius
appellone ammicteris sed peccatoris ff

decedunt l' cedites q. iuncto

Calumpnia est fl'i tims i po
cto Cancellarius dr cui9
officium est rescripta et respo-
sa imperatoris respicere et male scripta
dapnare et bene scripta sigillare
et dr a cancellando .i. dapno lras
linea pcedentem ducta Cuppuncta e
no est litteram puncti subpositis dap
nare tamen decretales Capere e
aliquid quia accipe Cape enim e
cape ita q tu capis fiat tuum
accipe aut potes q accip do no
fiat tuum Capitulum facit maior ps
capli ex de elec quia ppt insto
n. et quez ps senior licet p'rimo
minor est indicanda maior et ppo
nenda puta qu ps alia no est
sana sz quia indignum eligit ul q
eciam aliquid facit / secus qu itez
est sana ex ecclesiis que sunt apd
ea nosat insto v Item qd facit
maior ps capli totius capituli integre
facere hoc est vm in hys q spectat
eis ut collegiate no ut singl et
in hys que sunt de iure facienda
ut in electionibus alienationibus et similib
hec et plura alia de hoc materia
ex de qsti cu oms insto Capto
est decepto vm capcosi est d'cep-
ciosi Cardinalis dr a cardine qz
sicut hostium regit a cardine sic p
eos regit eccia vlis 33 di / presbri
dicuntur quez cardinales .i. principales
quia p eos dict officium in eccia
regit ut ex de off archipbr insinu
insto et in q 1 pastoralis Item
cardo omnium eccaru dr ppa xxxv

q 1 q hys inde / et cardinales dicun-
tur ex de eqsue tu venalis Nota quod
presbri cardinales habent titulum diaconi
no no hre dicitur ex de arbitris cum
nobis / et licet in decretalibus sepe
ponantur presbri sine titulo tn i lris
ppe numquam ponuntur presbri sine titulo
ut diaconus ut epus cum titulo vm
si litteram bullata in qua hec no fuerit
.i. venus ipam indices esse falsa
ar ex de eciue fili quia gravi l3 ho-
rum tl. de offo archipresbri Cassi
tare est irritum et cassum facere Calculus
est ~~prius~~ vo in f prud carbo Causa
dr a casu quo venit quia se causa
occurrit homini contra voluntate eius
Est enim ca materia et origo negocii
ne dum disputionis expanie patefacta
que & proponitur ca est de disputatur in
indicium de diffinitur iustia ex deu
significavit Est aut ca quedam
spualis vel annexa spuali ut s
sit decime pro / queda civilis ut cu
agitur dicta decime et actor debet
insinbe ex de cauenda / queda
mixta ut cu agitur decime nisi
sit adulterio ad separatam thori / in
hys tribus casibus primus intratur
de calumpnia / in prima no ca non
intratur de calumpnia sed tantum de
veritate dicenda hec b ex de iure
calump c 1 et 2 Si tamen agatur
possessorio prore semper intratur de ca-
lumpnia et similit in exceptionibus pro
positis in re spuali ut ibidem Causa
minima dr duorum annorum ul 3 annorum
ul l' solidorum ul q illa quevis
sufficit ad sumptus mediocales ut ex
de appell insto Cause favorabiles
sunt 4or sz de libertate matrimonio dote

et testamento / sed naturalis ratio aut
probatione sed testium vel tablarum .i.
in scrinietorum contra quod dicitur sufferens
facit etiam probationem confessio
ut ibidem in glosa .i. Cautio est generale
nomen omni securitati Cautionum autem
alia est fideiussoria sed que intervenit
fideiussor / alia est pigneraticia
pue ypotecaria supponitur / alia iura-
toria ut cum promissio iuramento fir-
matur / alia apocharia alia promissio
nuda et dicitur pollicitatio quando / non
aut cautionis nuda promissio intelligitur
cum non additur ydonea vel sufficiens intelligitur
pigneraticia vel fideiussoria secundum berz
quod ut si non est quando / ff de cau-
tionibus cautio sufficiens dicitur cautio iura-
toria quod dicitur quod sano Cautio
de evictione est securitas emptori pre-
stita a venditore quod si res empta
evincatur ab alio venditor ei restituat
estimationem rei in duplum vel in simplum
secundum quod inter eos convenit Cedit bonis
qui civilis debitor cum non habeat unde
solvat omnibus creditoribus omnia que habet
illis concedit. Cedere
debiti est pecuniam recipere debitam.
Celicole dicuntur qui colunt planetas
C de iudeis et celicolis per totum
Censere est iudicare putare et arbitrare
Censor est iudex et censura iudicium
Item censere dicitur predia que prebent
censum ff de censibus. Censitor
est qui censum exigit / censiti qui ce-
sentur .i. censum prebent et dicuntur tributarii
a tributo tributum non dicitur a tribuendo Cen-
so est iuris et actionis translatio Cedendi
aut quod in semitis temporis dicitur
quod cedens cui tamen cedit constituit pro-
curatorem ut in rem suam Ad cuius evidentiam
sciendum quod si tibi tertio committo
aliquid contraxisti tibi competit contra eum
actio directa et personalis quia cum eo in tua
persona contraxisti tibi etiam competit actio
utilis qua utilis et effectum debiti
ipsius tamquam rem suam persequeris Si autem
michi iura et actiones contra ipsum
debitorem tuum ex causa venditionis vel
alia iusta causa tertius transtulisti in
me utilis actio qua possum uti ad ipsum
meum debitum tamquam rem meam exigen-
dam / directa non et personalis remanet
apud te cum a te personalis non potuit
separari etiam si velles adde in sceret
tibi ut ff de pacto l. in. Unde ad eam
in tendendam debes me constituere
ad procuratorem tuum licet in rem meam
.i. exigendum ipsum debitum factum meum
ad quod facit ff de pecunia si quis in
rem suam et sic patet quod in actione
directa et personali sum procurator tuus quia alio
modo potuit uti licet enim directa non
possit cedi et ex tunc contentu Cibanorum
nomine non intelligit vestes sed
nomine alimentorum sic ff de alimentis le-
gat Cimmalia dicuntur pelvis unde
cimmiliarcha .i. thesaurarius sive sacrista
qui custodit thesaurum qui in pelvibus
colligi solet et unde cum militarium locum
ubi thesaurus custoditur Cimeo
bardus repercussor armos quod est
canus Circumducere litem est ea conducere
linea dampnare Circumvallatores dicuntur qui
cundat primam aciem ad munimentas
inexpugnabili defensiones Castellum dicitur locus
in quo castra ipsi resident Ci-
tatio in ius vocatio si non in de-
pretor vel iudex addat edictum sed si
de peremptorio non venit condempnabi-
tur dicitur edictum peremptorium Citat
citatio quandoque clericus per litteras

aptoculatib9 vel p muros quinis / Civi-
tatis noie no comphendunt dyocesis nc
ego ex de eta attepimus inglo v.
Civitas muro ambitu tenat3 ex
depen. expi civitas / claupula quid
alij alij plac pint tanti quatuor
quem vj de nupt cu l iulg / Cle-
ncorum noie pint3 alij qui3 ut co
phendat omes no canonicos et cano-
nicos ex de p. pigm cu t alij sente
proclo cathedralis ecce ut ibid
ad clici / collors quis est pnp i ala
Clicus d3 cui9 cari ad notatu tic3 /
Cognati dur oms 9sanguinei p ps9l
pne vilem pnt femineu . agnati no
cant p vilem / collegiu fa tres /
congregatoi duo ppliy p turbam
pp grege v pori vel p oues
ex de eler c i inglo / Colmarthe
i limarthe / collupo est int actore
et rei latens et fraudulenta quero
p qua alt in iudicio se sepal pmittit
ex c audinus inglo / comendac est
depone ff depoiti lxig et tutus
Comitatenses milites dur milites si
pendas acoitatu dti co quod semp
militaut i coitatu et comecata uel co-
mcaty d3 cemitato cor / Comitiu i
decepcio vel occultis et malicoss trac-
tus f jo an. ex de spu in itegr3 r
ecia / comes sacraz largitoy est
p quia impa pia munificentia exercebat
comes reo fiscaliu habebat admi
stratoy ut eas 9firmaret et i eis
negociaret3 / comes sac primoy
erat qui procurabat pro9 imperatoris
Compromissi q est o in arbitu
Compendiu i indispendiu / concessio
pnpl et indiffinite sta intellige quat
et respicit futurz temps ex de pmls
qua qui nrch9 9cepit et 9cepe po-
tuit totu ius pui 9cessisse videt3

ibid / tu conced3 mai9 et un9 9cet
dcta 9cepte in et hoc est vin gnalit
nisi prohibeatur mi9 9cta 9tra de-
come c i ncop et glo ubi conced3
occupis intoxicandis p ma et viaticu
et prohibetur ecca sepultura / 9cessio
pncipale conced3 accessoriu ex d off
del p eca q9 vni 9ced3 nulli est de
neganda di. v ad ems q9 p vi q i
hnt ecca x to pmu est vin exo q9
9ced3 demie qui / s est vin de hoc
q9 9ced3 pnclio spali ex dema col
c i inglo vin / concessio vel prohito
a quo omia que 9pilla sequitur conce
dubur vel prohibent3 ex ex de consti
nam 9pia / in concessione gnali ve-
niunt que quis spalit conceder et
no ea que no est vipla in spale co-
cedi ff de pecuo qui peculiy et de
pigno obligatoe si alicui concedat3
ma profunda alicui pnc eti loci dif
finitae licet illi p quelib3 eius p tem
int age cauli modo nam quidam
in fmone tacite 9dpint3 nd n. pez.
ipam nulla dut pnedin vincam
facte pnendus est sed q pmi man
dupit ca dom u debebit ff de spur
in pde sicut / Concilia pncipalia
qon fnut que ita velat3 ecia pnt
qon elwan. sez nicenu constantino po-
litanu ephesinu s. p9 et calcedonense.
dispsipat tam pp in illis et contra
illa du tam mchi statuat contra
fidem ex de reimita post traslatone
q vin et inglo v et ult / concessios
nis ecce i minime 9cessionis / codices
gnales pp in pacconibus intelliguntur.
s. p deus voluit si res in eod statu
pmasit et plia ex de nupt c in
inglo v / Condo quod est pnpi incato-
/ Confessio fit in iure explicat3 ere fci
euidencia et int pstatis sz i 9tinaria

ex. de presumpt. nullus dubitet in glo. v.
preiudicat. aut confessio si fiat in iure
idest si fiat in iudicio coram iudice
competente adversario presente/ Consequitur
aut quedam alia actio que confessio
preiudicat scilicet quod fiat sponte sciens
confessionem se post sit confessus quod confiteatur
se debere expressa causa et quod non sit
contra veram ut si dicat se emisse cum
qui vivit nec contra ius ut si ius
ut si iudeus dicat se cum christiana con-
traxisse matrimonium nec de re litigiosa
nec in causa favorabili et quod confitens
sit maior xxv an. hec host. contra
de confessis expresse et goff. supra/

Confessio scilicet iudicialis
est certa et clara/ assecuratio id est suppo-
cuius de quo queritur in iure coram
suo iudice facta/ confinia dicuntur
que adeo sunt sibi proxima et nullus
paries sit medius inter ea in predia
urbana que conveniunt parietibus disti-
gui ipse non dicuntur confinia sed potius
vicina/ predia non rustica sunt con-
finia dicta quia sola partes finalis de-
terminatione sunt disiuncta ff. de legat.
i l. quod in rerum natura § si quis p9
Confirmatio uno modo est factum esse
sed prout est in fronte terminatus con-
signatio/ alio modo est iniuste prius scripti
corroboratio/ confirmatio est in li-
bris scilicet confirmatus re sicut ante pos-
sidens vel sunt sicut civitate facta est
que clausula ponitur in confirmatione
conventus beneficiorum sinitur sicut prius/
sicut in sententiis qua similiter est
certo sumata non propter aliquid ponere debet
quamquam tamen exponitur in confirmatione
taliter ut cum pro sciam aliquam ex
certa scientia confirmat ex. de off. del.
quod/ abbas vel cum iudic. aliquam
compositionem et in libris confirmationis
inseruit tenore compositionis ex. de con-
fir. c. si inter et in glo./ et similiter
cum iudex qui tulit sententiam mandat
eam dictam execucioni dicitur sicut
ante lata est et tunc tenetur loqui
causaliter sicut et alibi hec host.
Consistorium est in sistere iudicia/ sistus
enim est sacrus regius in quem in-
ducuntur sua damnatorum et conscriptorum
unde dicitur bursarum omnium facta est consistorio
congregationem faciunt duo super in collo-
quium/ conniventia est ipse oculos claudere
et tacere supinus/ et conniventia quamquam
ponitur pro praescriptione/ conniventia quamquam
ponitur pro dissimulatione ut cum dicitur in hered. quod
inca ff. de usurpationibus/ coniuncto et disputatio
quamquam ponitur pro conniventia ff. c. sepe/
Consequentia litterarum dicitur consequens ordo
scripture sicut que scribitur sine titulo/ Con-
sensus est quadruplex scilicet negligentie
consilii cooperationis auctoritatis sive defen-
sionis ex. de off. del. c. iam in glo.
v./ consilium si quis sit obligatus
requirere consilium alterius non tamen quod
agit nisi requirat consilium ex. de electi-
one olim non tamen tenetur sequi consilium
et debet petere consilium tempore competenti
et expectare nisi ex. de elec. c. in
nostri/ consilium venenatum obligat sicut
preceptum vi di. c. i./ consilium non per-
fectionis non obligat ex. de cetera ad
aures in glo./ quia de novo emergit
novo indiget consilio et remedio
ff. de neg. gest. l. i./ ubi maius periculum
vertitur ibi magis est cavendum ff. de
tab. exh. l. i. § ii/ non est proprie
consilium quod indigemus ut aliquid
maturius agamus dicitur ponderet/ con-
silium agendis et expertis est requiren-
dum i q. i. c. estote/ qui fraudulenter dat
consilium tenetur actione dolo et

contra eu agi pt cum eius int
sit illud factu no esse q. de dolo
l arbitrio q. dolo qd nui est si sit
solvendo si aut sit no solvendo
ordinis pstrui ps restitui no dit
de dolo l eligantur q. si b' ept de
crime c puls / Consistoriu est tribu
nal vel ptoriu ss locus in quo ius
d / consito i' decretales eple / con
iulatis femia e uxor coniugis /
Coniuges sic dci sunt q ut plima
rei publice compulebat eu optebat
Conterguatio contiguor collectio
et quasi de tectu / vn de vic edes
sunt sub vno & contiguatoe .i. sub vo
tecto / Contractus in firme de esse
sic res tradita et pciu no est so
lutu qua contractus est initiatus sic
dimes est initiu in tractus donis
continuata est & s coss & i obedia
et contemptus eu quis tribus edicte
vel vno pro omnib peremptorie citatus
in iud sui facere contempnit uel veniens
mandato no obedit / contumax est
qui voce iudicis contempnit / Conuenire
intelligi est agere intelligi conuenire uenire
est aloqui uene conuenire int aliquos
est placere int eos / cora in iudicio
de illud fi qd fit eo pnte et sciente
f de n pgui cora / Cornicularios di
cimus q' in bello cornua alarum rege
bant / corpus quasi de to'tu eccia
omis fideles p fidem et caritatem
spiciunt / Sunt eni vnu corpus
mistitu cuius caput est xpc. extra
de pe. tu e v / quasi eccia corpus de
collegiu vel vniuersitas cuius platus
xpc de hijs que fi. a p nouit et
tale corpus pt dici vnu simplex

est de excess p. dilta de eccia co-
gregato cuiuslibet ciuitatis vel ville vel
castri dicte corpus / Item quelibet congregatio
proprie faciens ut congregatio
scolarum vel tocius vniuersitatis / Item
facultas causa religionis quelibet ac
promissi est vnu corpus dicte debent
instar rei publice dicte res quies
arcam quelibet actore sue sindicu
quasi p que agere possunt ff quod
cuiuscumque vniuersi n l / Item epus
cu ca suo facit vnu corpus cui ipe
est caput f eu eleo ciuitatis vel dioce
eu de facere vnu corpus / Sic ut abba
tissa cu clicis suis licet ipa sit capt
facit vnu corpus de eccia corpus vnu
quod vno clauditur spu ut al signi
de eccia corpus illud quod hit partes
integrales sue s cohentes ut domus
et eccia qd hit res distantes ut
grex ppl collegiu hec b extra
de excess p. dilta / corpati sue col
legati dicuntur qui sunt de aliquo corpore
sue collegio / Crime .i. peticio querela
.i. accusatoe et dampnatoe dignissimu
di. xxv q. nunc dicit / Crimi capi
tales erant carceris custodes qui
eccia stratores dicuntur asserendo qua
condempnatores puncbat / Crimina except
s3 aquorum accusatoe et testificatoem
admittitur contra clericos ecclesie layci
pr bno zelo procedant sunt hec sy-
monie heresis lese maiestatis frandati
census frandate annone dilapida-
tonis sacrilegii s aliquos xxxiij q
vij. qui dicit de pnis tribus hec.
ex de actu tu p / Crimen lese ma-
iestatis est qui quis contra urbem

aliquē molli² ul' qui ꝯfugit
ad hostes ul' q' hostes qualitcūq
iuuat s3 armis ul' pecūia ul' con-
silio ul' qui subiectas prouincias
inte² face rebellas ul' qui sedicōe
mouet in ciuitate ul' qui i gratu
occidunt ul' p'uopem ul' cos qui
ēca latus eius militat ul' q' arma
fert ul' occupat loca contra re
publica et id' dicatur crī pduellio
.i. hostile pduellos eni dicit² hostes
ff ad l. iul' l. ii iii iiii l'ter ergo / C-
rime cecipis est cū quis fecat² fiat²
publica pecunia3 ꝰ' comodata / crīa
alia sūt p'uata ut illa quoꝝ ꝯ-
ceito .i. cūcusato ul' dc'imiato p
tinet tm̄ ad illos quibꝰ i feruit²
ut furta et dapna illata et cūmitic
alia sūt publica ut illa quoꝝ ꝯ
ceito datur cuili3 de pp'o ut homicida
et adultia ciuē lege iua et huiq'
/ Item crīa alia sūt capitalia s3 pro
quibus pena sanguis infert alia
no s3 qui pena pecunia puniun' /
/ crīme frandate annone ē cū pcato-
res firant² metu alia cū republica
ad ꝯpetiu mistᵃ / crīme sacrilegii ē
pe et ab d' ꝯcept' mean qui
s3 quis hominem ꝯtraxit d'emāq
mean no contesso C de hijs q'
ad eandem ꝯsu. l. ii / Crīme ptrclāc
d' q' morte ꝯtrapiat² / crīme co
cussionis ꝯmittit qui ptepti ꝯ
fien sibi quiussi ꝯtorqueret ꝯmiado
aliquid ab inuito 23 q miltat / crīa
sūe q culpe queda sūt in quibus
est culpa relaxādi uindicta ꝯtra
depositū p c. i. q. uos r²/ Curatla
i. in plura nomine / curator datur adulto:
i. in plura nomine / Curator datur adulto:
pupillo i' xiiii ann. et pupille
i' xii ann / datur eciā pupillis
curator ad lites inconueniq est cui
res cētᵃ gubnanda mandatur
ut quia administrat res cetteroꝝ
qui eciā in qui bi usda eius ꝑportis
d' / Ind' ꝯstitutꝰ tm̄ in rebus et
cētaꝛ et eciā aliqu defundit in
causa et eciā ponit² quiq3 i aliqua
cētia vacante ad ꝑcipiend' et con
firmand' prouentꝰ ad opꝰ futui p
lati ꝯ goff / Iuccedꝰ est q gubnat
e res epi diuidicas ꝯstitut² aq̄libꝰ
vniuersitate et a plurimbꝰ tant / In
d' pudicus quasi cau ꝑuglorū di
cens et ꝯstitut² ad unam causam
et ad plures ul' ad oms et ad pu
tes lites et futuros et ꝑi decreto
et no uidetur lego face diuaz ut
d' goff int' pudicu et defensorem
/ Actor no ꝯstitut² ab epo ꝯstitut²
eciā a corpe ul' vniuersitate et ꝯsti
tuit² ab et a plurimbꝰ ff q' cuiꝰ
vniuersitatꝰ l. i. et d' ꝯstitui cū
decreto iudicꝰ et datur vna cum
et plures sed datur ad lites putes
no futuras / Procurator aut ꝯstitu²
ab vno et a plurimbꝰ ꝯ host et semꝑ
alio d'no ab inuito et ad vna litem
et ad plures et ad lites putes et
futuras et ꝯstitui pt ꝑi iudice et con
stituit² in rebus cētaꝛ et p'uatis
ut d' host t de iudicꝰ ꝯ d'uina
ꝑcta ut l'ter enorma attendit²
ꝯ l. sed ꝯ cau no est ius facida
in nomine d'ni ꝯstet de ꝯstituentis
uete l'ter goff et host et ꝯstitui
pt procurator ꝑns et absens no
tam i iutus ꝯ de ꝑeū no tū
in iutꝰ ꝯ de ꝑeū no in iuste

2 minori 27 annis.
Tutor dat[ur]

inglo v. / Cyrographum est cum duo
paciscentes faciunt duas scripturas
sub eadem forma verborum et in uno
alter tradunt et

Dampnum qui dat attamen dapn'
dampnum dedisse videtur et
id tenetur in dicto opera vel
lite et non l. adhibet diligentiam quod
pt quod decrescit et atte peut inglo
Item dampna diffinit ab expensis
qua in expensis / Dampnum dicitur a dap
nando vnde dampnum prius qui de rebus
tuis aliquid decrescit non quidem non
cum accrescit accrescit eius quare
qui lucrum carent tunc non id dampni
patitur / dampnum puerum interesse est et a
rem puta sub traxisti iniuria quam
possessio mea fuit tenens vel ad dampn
quod contingit michi propter absentiam iniuriorum
quod dicitur est extra rem et c. ut l.
in notabili interesse de hoc quod i. vnus
in iura inglo / dardanarii
/ dicuntur qui flas incipias
tenet aquoda dardanio dicta dare
intelligitur quod remittitur restit
ac veteris i. inglo idem daret solet
dupl. primi in iustis / vno modo apre
ut tunc res data turpis in dimin acci
pientis / alio modo in apre ut quando
conceditur solus vpis vel sola possessio
rei item dare in solutum quod solet
po. dicitur et est aliqui dicitur vicarie
aliquid honestate in q i c i / debit
intelligitur remitti in redditione cyro
graphi vel iustri non pro i. redditio
pignoris quod ut lite pendente etiam
sit inc. inglo vel debiti diem ve-
nie est debitum posse declinare est
aliqua rem paulatim in frende et
cam peti declinare facere vn dicitur
puram iudicio declinare / decretales episto-
le sunt 6 jo. quod constituto certa dicuntur
tanto decretalis epistola decret dicitur
et tamen quod statuitur in concilio quasi
/ decret dicitur quod papa ad multis consulta-
tam statuit de consilio cardinalium
decretalis epistola dicitur quod papa statuit
de consilio cardinalium / decretalis
epistola dicitur quod papa statuit solus vel cum
cardinalibus / Costedum alia alis
que dicitur in iure forensi vel civile
/ alia ecclesia que dicitur canonica dicitur vel
item corpus decretorum / vno modo
dicitur et pro comprehendit omnes decretales
et leges et decreta / alio modo sumitur
et pro constituciones domini pape apostoli
carum / edicta pretorum vel iudicum vnde
dicitur iudicem ciuitatis libris edictis q. lo
dicitur plebiscita / decreta dicuntur l.
in iure corpus / deductio i. separatio vnde
deducere i. separare et inde deductio / de-
fendere est inter dominum subire vel illud
facere quod dominus faceret in lite / defice
est aliquid ad attare / differt tamen
quia attare est reo parte / diffinit
non vero absente diffinitio est liberatio
vnde defungitur i. liberatur delegare
est assignare debitorem creditori quod pre
solutione ipsi delegatus est id vel
cum vel a papa vel ab ordinario vel de
legato principis causa committitur autem
et sub delegatus est a legatus dicitur
autem delegatus vero delegati quo gross
deposito depositum est pecunia vero prope-
dicitur / degradare non est tam solempnite

sed in signum eius ordinis qui sit
in ordinatione tradita aufferendo perpe
tuamque ponitur pro alio / deportare est
aque in perpetuum exilium dampnare / de-
rogare quod est proprie in abrogare
/ deminuere quandoque preveniencia sequitur quandoque
etiam ergo quandoque medium utrique quod
de non signum nicolaus in primus et de app.
v. / detestato est cum testibus facta
de iniuriatis ut ff de non signum sed et
detestari est dicere utrumque cum dicit vir
dicat dicat plura que dicitur capitulo
de vir. quo modo / dictatores erant
qui in causis maioribus summam dictabat
dies profesti dicuntur illi dies in quibus
fiunt commemorationes sanctorum loco festi
ut in sabbatis debita pro illo / dieta
est tenaculum in quo quis magis pro die
qua nocte potest reperire / est etiam
unius diei spacium est unius diei opus
est etiam unius diei tota comestio
/ continet autem dieta legalis xx
miliaria ff si quis cautionem vel dieta
vulgaris de illa que fit pro spiritualia
regionis extra de rescriptis non nulli in glo
v. / dictam fuit cum se ad aliena terra
tusa dirigunt animo furandi adiecta
dei / Item sunt groppatores / dignitas
dicitur quedam prerogativa in ecclesia que ex
dicitur primus / quandoque peculiaria prerogativa
quandoque potestas quandoque quibus extra de electione
non reperi quam non nulli in glo / de-
minutio capitis est prioris status mutatio
infra e. capitulo / et ponitur sic primo
duo status pro ciuitate et libertate
vel ciuitate tantum ut prima cum
pre media tantum sunt propria

que est homo sed ciuitas libertas
familia / et hec ter tria sunt est
capitis diminuta sed maxima et me-
dia et minima / Maxima est cum quis
amittit ciuitatem et libertatem ut si
quis capitur in metallum vel opus
metalli vel si maior xx annis patitur
se vendi ad precium participandum
ut si manumissus in seruitutem ex in-
gratitudine reuocetur / Media
est cum libertas retinetur sed
ciuitas amittitur ut si quis in insu-
lam deportetur / Minima est cum
utraque retinetur sed status hominis
tota familia mutatur ut qui
primo erat in aliena potestate
et emancipatur vel erat primo sui iuris
et per gratiam adoptatur vel arrogatur
similis tamen manumissus manumittitur
promisso vel mortuus reputatur hoc
cum incipit stat hec hec omnia pro-
bantur infra e. § adhoc ubi quod
per dictam deceptos intelligi debet cum per
mutatur status hominis sed eius in-
uenientie vel condepnatione vel in emanci-
pando vel arrogando vel ad
optando vel in reuocando ex in-
gratitudine vel in dignitate colloc
/ et quis statum mutet dignitate
non licet mortuus sit dominium mutetur
eius status quod sui iuris est fiunt
non ex capite est diminutus / diptice
sunt tabule certe in quibus imagines
patrum vel in quo catalogo ponitur
i q i sane pistici v et in fratris
diptimus / dispendium dicitur longum
et inutile / compendium breve et utile
in de rescriptis dispendia in glo so au
distrahere est vendere dimas non

determinat[?] quantum extendatur arbitrium
boni viri relinquitur ut de le. de ecclesiis
et de quibus lo. ut glo. / doli proximus
dicitur qui est proximus pubertati ff. de
re iud. et ff. de reg. iur. l. pupillus non pro-
dicitur doli capaces qui sunt proximi
pubertati ff. de reg. iur. pupillum
ut qui maior est x annis et dimi-
dium eius potest delinquere sicut quia in
adulterio ut ibi actor / augustinus in epistola
ad vencium dicit quod puer dicitur doli
capax cum est vii annorum et tunc
potest mentiri et verum loqui / dolus
malus est calliditas ad decipiendum
alium adhibita / dolus bonus est id
quod sollertia maxime in adversus hostes
latrones ut quibus machinetur unde
dicitur quibus hoc in dolis quasi bonum
dolum vitiis ut ibi .i. sollertia vel
ingenium ff. e. l. i. / Item bonus dolus
est qui fraudem excludit ff. de le. ii.
cum pater ut ibi cum fidem frangenti fi-
des est frangenda 22 q. i. noverit nemo
autem videtur eos fraudare qui sciunt
et consentiunt ff. de reg. iur. nemo
Si dolum ad hibeat reus intelligenda
sunt verba secundum quod actor intelligit / Si
vero actor intelligi debet secundum quod reus
intelligit si autem neuter debet intelligi
in ipso sensu ut de sponsa duorum extra
et in glo. / Item qui dolum obicit dolum
probabit ff. de proba. quotiens ibi
fallit in pastore qui negat pro
dolo vel negligentia omnia preter et in
custode carceris etc. ff. de eden. l. si
quis ut c. ut ibi actor minor / Item
omnis dolus est fraus non e contrario ff.
de pact. inter generum c. dolo q. ff.
de re sic sine dolo / Item fraus fit
dupliciter uno modo de re sine consilio

ut cum quis decepit aliquam re ipsa
ignorante / primo non sic fit facta fraus
sine dolo secundo modo fit sine dolo domini
qui non vivus / demones dicuntur quia perat
nambus / dubium sine absque dubio
interpretandum est pro reo ut in quarta
capitulis scilicet qui agitur de causa liberali
de in officioso testamento de minore de dote
ut de fide instrumentorum ut dicto in glo.
iust. et deren. et re in c. ut in glo.
dubia sunt in meliore parte interpretanda
ut de reg. iur. in estate / dubius in fide
infidelis / ducentarius dicitur magister
militum diplomate utitur quod duplata
utitur etc.

Ecclesia multipliciter dicitur scilicet / primo
malignantium ut ibi odivi ecclesiam
secundo collectio fidelium de c. d. i.
ecclesia 3o minorum ambitus de c. d. i.
fabrica / 4o corpus Christi de c. d. i. ecclesia
5o prelatura ecclesie ut ne prela. vices
suas ut ecclesias .i. prelatos ut ex opor-
tet ibi c. m. / 6o obventiones ecclesie
provenientes ratione ecclesie ut ne prela.
quelam ibi idem / 7o expalis
ecclesia et sicut dispensat episcopus quando
consecratur vii q. i. sic / 8o vi ecclesia
Rome de Rom. dicitur c. si. c. i. c. i. / 9o ca-
nonici minores ecclesie Rome di. c. si.
10o maior pars capituli c. di. capitula / 11o
quelibet ecclesia provincie ut de iure pal.
cum super ibi ut de ven. sig. cum clerici
Ecclesie matricis intelligitur ecclesia cathe-
dralis ut de ven. signi. venali / ecclesie
cathedralis nomine intelligitur episcopus et
canonici illius ecclesie et non alii clerici
ut in ea cum clerici in glo. / ecclesiarum bona
sunt dicitur licet cum omnia sint eius spiri-
tualiter temporalibus ut de ven. signi. ca. i. glo.
Edilis edilis dicitur quia edes tuetur
ut scilicet domus civitatis esset ruinose

uel in ordinate poite / dur etiam
ediles curules quia in curribus ve
hebantur ff de edi. edicto si edilis
Cerealis dr acere que prefuit
annone / Idem etiam dr pfectus annone
Edictum pemptorium .i. quod est pmp in
utatio / edicta pmp in decretales
electo ff quod de ea tractatur exo est
actus pronē ad dignitatem uocato
Emblema est eminens sculptura uel
ordinis maior uel varietas color
in pauimento / Emge est subito
auide / emptor bone fidei videtur esse
qui aut ignorauit rem esse alienam
aut putauit eum qui vendidit habere
vendendi ptatem putatorē uel cura
torem esse ff de cu et pigni bua / equs
emissarius qui fallit sup equas / eq
uus est castus equorum / equitium grex
equorum / Ergastulum dr alieguos (?) grece
quod est opus latine et steron grece
quod latine est stacio / Unde ergastulum
quasi stacio opera C de epis et
cle l. en inglo. / erro est qui aberrare
solet et frequenter sine ca vagatur
Est fuit opus et pteritum ut cum dr
actus est solutus ab obligatione et pterit
et sufficit futur et pteritum ut cum
dr quod medialis sculpture ut do uel
lego licet pteritum et futurum d'ueat
no fuisse vide qui no durant exo
de pign nam et exo uitor et in
glo et sic etiam non dr esse qui nunquam
est ydoneus exo de tutel uitos
Euincere aliquam rem est eam p summam
iudicis consequi / Excandescere est
subito irasci sumpta similitudine uel furo
rem et fera estuantis candorem
exceptio est rei defensio per quam
quis se tuetur ab actore / et pt ex
ceptio sine dupl / sz apte et ippe
Apte tamen actio competit actori ut
quia mutua t x. sed licet actio ex
cludatur exceptione ut quia feci tibi
pactum de no petendo et tunc datur
exceptio actionis exclusio et tunc
exceptio nisi / Improprie no dr excep
tio actoribus no datur cum actio sed
talis improprie petit et talis no pt
dementer exprim quia nemo pt exprim
sine actione / Unde cum tunc nulla sit actio
dici no pt actionis exclusio sed dr
contra intentionem actoris defensio et
tunc pt dici exceptio facti / Unde quando
quis in aliquo iniusto se obligat
ad aliquid sine exceptione aliqua nisi
uel sta tempus est quod contra illa illaz
facit defensionem deinde uel de facto
Est aut exceptio alia peremptoria que
sz actione omnino perimit p' ptatem ate
c lb' et tu excepisti dicens quod pepe
gi tecum de no petendo i ppetuum / alia
declinatoria iudicii puta conuenio te coram
iudice no tuo et tu dicis te no esse
de foro eius / Alia est dilatoria soli
tionis puta peto ate c et tu dicis
quod no debes ea usque ad mmm extra
de except exceptionem in glo. / Exequtl.
i in exequtor / executores sunt illi
p quos iudex suam suam mandat
executionem / dur executores illi qui insti
tuuntur in testa pficiendum ordinata
in ipsis / excenia sunt pre res come
stibiles que amulgo pitantie dur
et maxime dulibus deferuntur / explebe
est rem in publica onde ut adiuaūs
copia constat rem sua esse contendendi
ut cum quis dr hec res est mea / expe
inpense sunt utiles et necie expense
no sunt voluntarie no utere qui extra
peruum i. debitum / expense dicuntur ad
ampnus unde intrantur rem sup uini

no extendi ad alium / expense
eum sunt que ca litis fiunt / dampna
uo que ex discordia proveniunt ut di-
strictio domus et filia de iniuriis
iniuria uxoris et glo / expensis cuiusque pro-
pria providere sine defendere de iudici-
ta i. cuiusque pagense de decima pos-
pastoralis / expilatores sunt qui de rebus
vacatis hereditatis aliquid expilant
et surripiunt de pe di i. aut facta
/ explicatio nota quod exceptio adiuvat
reum / replicatio est illa allegatio que
exceptionem infirmat et actorem ad-
iuvat / explicatio vero est illa que
supplicationem infirmat / expresor est
cuius officium et administrationem pertinet
expendere et expensare de posuit pre-
exceptionem cum quis compilare debuit / exponit
pares exponi signat ff. ad quod et de
l. si is qui si ita / expulabit sine spe
patrie redditus et reversus proscriptus ma-
net in pena sed re spoliatur / admit-
tit proscriptus spes non posse reddi
/ exulatus relegatur sed cum revocabit
habebit et

Facere dicitur ille cuius auctoritate fit de
[illegible] / facere dicitur quis
statim confestim i. continuo
illud quod facit sine intervallo ullo
actu continuo vel in continenti ut
no. de elec. quia propter ubi dicitur quod
post collationem non debet electio celebrari
similiter cum vis infertur prorsus i. con-
tinenti repelli debet i. intervallo quod bello
estimato / Item quod facit inter duo
C. de erro. advo. l. ul. ubi dicitur quod
advocatus potest revocare errorem suum
statim i. continuo et hoc intelligit per-
latam sicut sanat sed actor si autem
qui durat causa post errorem tantum
per tres dies / Item quod facit i. xo

diebus ff. de const. pecu. l. Quintus
ubi dicitur quod si quis sine die constituit se so-
luturum pecuniam actione contra eum agi pot-
est statim non solvat i. infra x dies / Item
quod facit in uno anno et q. n. puella
ubi dicitur quod institutis parentibus l. xvi an-
norum fit nisi parentibus vel tutores
sunt consentiant statim i. infra annum / Item
quod facit cum quodam tempore temporis ita
quod vel minimum vel maiorem temporis assumit
quod magis potest intellectum percipi qua
die ff. de solu. l. ratio et l. decodialem
ubi dicitur quod heres fideicommissarii testatoris
si quod ante aditam hereditatem solvit
prodesse statim solvere debet i. cum
quodam temporis parvo temporis ut cum statim
cum sero vivere debet / Item quod facit
cum primus potest de testa. pro. olim
tamen ubi dicitur quod in illata rebus
potest quis repelli in contumacia i. quam
cito potest collectis armis ita quod
illud in continenti non extendi ulti-
mum heri de elec. quia propter / Item
quod facit in uno mense i. qui constat
ubi dicitur quod si aliqui sunt ordinati
ab hereticis primum si statim renunciaverint
tamquam hereticorum tunc excusantur
i. infra mensem / Item quam cito sit re-
quisitum / Item quod facit ff. si certum
petatur l. i. ubi dicitur cuiuscumque rei asse-
timus aliena fide assecuti non re-
ceptum ex hoc contractu credimus / Falsari-
orum qui tamen falsa tenentur fama opinio
existimatio / Item sunt ff. de in q. in-
porro de fama causa improbabili / Famil-
iarie libri continetur et causa duas
familie non continetur vel duo faciunt
familiam ibidem / ferruminatio est compo-
sitio metallorum consolidatio sine
[illegible] ferri quod dicimus quod quis

sua corpe simulat ꝯtrari no ea que
quis in mito sciu dicit agi no sue
dura aralia ff. de ꝯsignu fu ¶ fideiussor
est qui se pro alia obligat ut s. co
no satisfaciente suffitiat / et dicitur
fideiussor quasi iussu alterius ponas
fidem suam ¶ fideiussor in rem sua
datus est qui fide iubet pro aliqua
instantia illa in qua res est futura
sua ut si fide iubet pro proprio ꝑcuratore
in ea dubius in fide est infidelis
cᵒ de sum t fuiut ¶ ffit q' liba fit
et fiat no tm respiciunt pñs sed
et futurum xᵒxᵒ q i gnali intoꝝ
et glo ¶ ffiei in ꝯtinueti quid dica
quod pt ꝯmitti arbitrio iudicis ut
dicit ala. cᵒ de ap. cu sr inglo
vel fiei in ꝯtinueti dz .i. i actu se
teneti .i. antequam ꝯtrahentes dos
actos et negocia dimitant ff de u
obl ꝯtinuus ¶ ffilius familias est q
est in ptate pris / filius emancipatus
est q est cᵒ manu vel ptate pris
¶ filius s. in sibi fistius quod est proprii
infistai ¶ ffistaia sunt tributa que de
opus l in inglo / ffloca nomine intellige
ffitus ffus manicas amplas et
longas ¶ Cucullemo noie ffitus
longius amplius sine manicis vii
de statu nona ne i agro q. iiii
¶ fforesta e locus ubi fere includu
et sunt aquis vrim iuandi cᵒ de
dona cu dilec inglo ¶ fforum est
locus venalibus deputatus est etiam
tribunal s ꝯs ff assignatum ¶ fforus
no est locus ꝯtendus litibus
in pruia iudicis assignatus a fado
dictus vel a forones rege qui a
primus grecis legem dedit cᵒ de u
signi forus / et dz competens s
actum que sortitur nomen delecti

vel ꝯtractus vel domicilii vel rei de
qua agi ¶ fforaneus est qui forum
tenet ut iudex vel de foro venit z
q vi peqiua ¶ fforsa quis no est
dubitatum ut cᵒ de voto magne
ffiui noie continetur sorore ff de por
l tres fres ¶ ffrans ffandae si in
dosi proximus fructus dicit qui sup
sunt deductis expensis que sunt ꝯ
fructum ¶ ffructus quidam sunt industri-
ales ut frumentum vinum et similia
quedam naturales ut fructus arborum
cᵒ de resti spo ꝯme inglo ¶ ffimitto
est opus ꝯfectus ¶ ffundus e mapo
atenus cu accessionibus / ffund dedi i
ctas regiones et didi i decimatas
ptes ¶ ffur et abigeus in quo dnt
sup in abigeus c

Generali sermone quo loquens quis
intelligitur excepta quis no
ut etiam familia eius extra
deinitur mi. petitis ¶ generale verbum est
no ff. generaliter intelligendum ibidem ad
uram inglo vll. quod generaliter dica
mus etiam quod indefinite dz generaliter
est intelligendum cᵒ de qui leprosos
qui inglo de si i. indefinita / generalia
verba sunt ad eundem modum referenda
ff defunt vi pdi l si c delior supra
in locabili concessio ¶ Glandis nomine
omnis fructus ꝯtinetur ff de glande
vel una grege faciunt quis porci vel
dece oues sup intelligitur c

Haustus est ius hauriendi aquam
de puteo vicini sive actionem
est nus qua sive rem et sive
est etiam quod dz melius e pinguior
in cambi quia in persona agit ff de
reg. iur. vel nus ¶ sive teue et pos
sidere qui sive tra ponitur i aliquo

ad salutem excusat a tanto si non.

nostro pr dicit opponi. s. quod recuperis
habebat scilicet de iure teneat naturaliter
et de facto possideat civiliter et de iure
quia civilis possessio est ea acquirende
dominium licet aliquando possessio sit tantum
naturalis non civilis ut illa quam habet
usufructuarius. Ghezasto. i. dimitto et in
meditum familie. Ghezostende. i. dividere.
Erotonium est locus in quo pauperes
aluntur. C. de sacrosanctis ecclesiis
l. id. Ignorantia licet supra sit tactum
in pluribus locis, de multiplici ignorantia
tamen ad pleniorem evidentiam ponende
sunt hic plenius divisiones ignorantie.
et est hic dicendum, que ignorantia
excusat et que non, et que magis
excusat et que minus. Dicendum igitur
primo quod est ignorantia triplex. quia
prima est ignorantia negationis quia scilicet
scientia negatur nec debitum sciendi ponitur
et hec simpliciter excusat. Secunda est ignorantia
privationis scilicet quia scientia negatur aptitudo
tamen sive debitum sciendi ponitur
et hec in eis que pertinent, a toto.
Tertia est ignorantia dispositionis scilicet que
ponit errorem sive conceptionem contrariam
scientie recte et hec in hiis que pertinent
ad salutem excusat. Et non excusat.
Item ignorantia dividitur ex parte rei
circa quam est quia alia est iuris alia
facti, et ignorantia iuris si excusat
aliquos minus excusat quam ignorantia
facti. Ignorantia vero iuris, alia est
iuris naturalis, alia iuris divini, alia
iuris canonici, alia iuris civilis. Ignorantia iuris naturalis nullum excusat nisi
[illegible] rationis excusat quia hoc ius est in
corde hominis scriptum i. quamvis nondum.
Ignorantia vero iuris divini quantum ad
aliqua simpliciter excusat laicos quantum
vero ad aliqua excusat a tanto non

a toto, legem enim et prophetas et ewangelium
et doctrinam apostolorum scire tenentur episcopi et
prelati maiores quia ii tenentur omni poscenti reddere rationem de ea que sunt in eis
fide et spe. Unde ab eis requiritur scientia
novi et veteris testamenti. Laici non tenentur
ad notitiam decalogi et fidei articulorum
qui in apostolorum simbolo continentur. Ignorantia
autem iuris canonici excusat aliquos
et aliquos non. continet enim ius canonicum
constitutiones per quas distinguuntur peccata
et has tenentur scire presbiteri curam animarum
habentes et confessores non autem ita
tenentur alii clerici et multo minus laici
quam ipsi presbiteri et alii clerici quam qui sunt
in maiori gradu constituti quia hii plura
scire tenentur. Ignorantia non earum que
publice promulgantur ad laicos pertinentium
non excusaret eorum peccatum quod per
ignorantiam perpetrarent [?] quod
dictum. Ignorantia non iuris civilis aliquibus prodest ut militibus rusticis
mulieribus et minoribus maioris in dampno
vitando non sit aut in maleficiis. Ignorantia facti alia est facti in dubitis ad
salutem vel ad officium et hec excusat ut
si corpus christi emit quod in macello venditur
manducate nichil interrogantes propter
conscientiam. Alia est facti vitiosi ad officium
sicut in presbiteris quod sit sancta manum imposito
et hec non excusat. Alia est
facti vitiosi ad salutem ut quod [?]
est passus et hec non excusat in scientibus
[?] Item ignorantia facti
alia est facti proprii, alia facti alieni, si
proprii aut ergo quis operam dedit rei illicite, et tunc, aut sunt debita diligentiam et sic non excusat a toto sed
a tanto, si aut sit facti alieni aut est
ignotus probabilis, scilicet ad quae non requiratur quod sit nimis diligens et curiosus

·no·

non excusat. a rei licite et tunc

inquirendo ut etiam quos scit iuris
h. negligens et excusat / aut est crassa
et supina ut cum quis dicit se ignorare
ea que publice fiunt coram ipso facta.
Item ignorantia alia est simplex / ut cum
quis tenetur scire quod nescit et facit
ad hoc quod sciat sed non consequitur quod potest
uel saltem aliquos sicut dicitur simplex ignorantia
illa que comitatur sciam ut potuit debiti
nec concepti sci d. faciendi et hoc est in hiis qui non
habent usum rationis / alia est crassa ut
cum quis negligit scire illud quod tenetur
scire id est ut tamen uult se nescire / alia
est affectata ut cum quis negligit
scire quod tenetur scire et placet ei ne-
scire / prima excusat a tanto et sic
non a toto / 2a ad hunc excusat et non
excusat / Item ignorantia alia inuin-
cibilis. alia uincibilis / inuincibilis
aut est introducta sine precedenti culpa
aut per culpam preambulam. si primo modo
aut similiter concomitat cognitionem ut in hiis
qui carent omnino usu rationis et sic ex-
cusat a toto aut non tollit omnino usum
rationis sed plenum et tunc non excusat a
toto ut in hiis non sunt plene furiosi
sed habent aliquo modo et lucida interua-
lla et in pueris qui sunt capaces aliquo
modo precepti licet non plene / si autem
preparam culpam ut in ebrio et furioso
quorum uterque se precipitauit in hanc per
propriam culpam sic excusat saltem
a toto / Si autem sit uincibilis aut est
crassa et supina aut affectata de
quibus est supra dictum est. Item igno-
rantia alia simpliciter in corporalia dicuntur
una actiones et uirtutes. Incola est
qui in aliqua regione domicilium con-
trahit uel constituit quasi ibi sedem
statuit ut ff de uerborum significatione [illegible]
ex annis domicilium retinuit licet
etiam causa studii ibi steterit C de in-
colis / Indefinita equipollet uniuersali
de similiter quia ita hoc est uniu-

uersali definita equipollet olim si lege
uel canone non diffinitur 31 q 1 quod si
dormierit sicut et plura alia de quar-
tatia ex decem l. quod conuenit in glo
Ad hoc nota ff de eo an. quando qui
non eadem ratio et conditio sunt aliquot
actus omnium particularium in uniuerso ro-
pherorum indefinita non equipollet
uniuersali ut si quis legetur lana inde-
finite non continetur in legato lana
tincta ff de l. in l. si t. sed si legetur
omnis lana tincta lana etiam cedit
legata ff de au. et ar. lega. l. pedi-
culis tincta cum lana non procedit
eorum digne sed concurrent eius
operatione sed quando omnium particularium est
eadem ratio et conditio quando non ualent
per actus licet forte sint impia exposi-
tione quia una lana est melior exposi-
tione tunc indefinita equipollet uni
ff de l. in l si pluribus sicut de an
in decla ut tunc in glo uni. Indirecto
est inus amorum complices operibus
hostis est autem hostis quicumque quod
non possit in ecclesia ex defid iustum-
ment dicatos in glo / Infideles sunt indocti
proximus proximi / Infamia est aliud
quam scandalum et plus importat
quam scandalum quia infamia et hoc
purgationem tollitur sed in illo peccato
non inducitur ex de homicidio coplius i.
in glo / Ingenuus est is qui statim
ut nascitur est liber mera. de genuinis i
prio cum aliquis sunt procs quod plena
sunt libertatem ex contra de fmus non oz t
i. Iniuste est se obligare si non pro-
bauit ad eundem penam quam reus
debet pati si probauit accusator ex contra
desid insim. supra hiis in glo v In-
integrum restitutio est reductio in eum
statum in quo erat ante lesionem ex contra
de minoribus restitutionem audit in glo si

excepto quod subveniunt minoribus qui
non dum compleverunt xxv annos et certe
inter minores et quibus etiam maioribus
cognita et legitima causa ff de quibus
causis maiores per totum et Goff. / Iniuria
dicitur uno modo generaliter omne quod non iure fit
secundo specialiter iniquitas vel iniustitia in-
dicantis cui non iniquum ex eo dicta quod
iure et iustitia caret / 3o dicitur culpa
ut in l. aquilia / 4o dicitur contumelia ut
iusta et iniuria / fit autem iniuria corpori
vel re ut cum manus inferuntur verbis scilicet cum
convicium dicitur / scriptis ut cum ad infamiam
alicuius libellus vel carmen famosum
conficitur conscribitur vel editur ff e. l.
i et l. apud labeonem secundum Goff. t. de
iniuriis / Improbatio testium dicitur
quod est contra pietatis officium sed i quo
[illegible] [illegible] constituitur ut filius iniuste
preteritur vel quo exheredatur / Infamie
frequentia notat ut extra de sen. 19 c. 1 in glosa
Insolidum quando ponitur in instrumentis et idem
quod in totum in solutum i. insolidum si
in dare / Instrumentum est in vestre instrumentum
publicum dicitur instrumentum manu publica factum
i. notarii qui est persona publica sunt autem
illa que faciunt instrumentum publicum et
autenticum videlicet ista scilicet annus domini
Indictio dies locus testes et nomen
notarii scilicet etiam addatur aliquibus similiter
nomine pape vel imperatoris regnantis
tempore quo est conditum instrumentum /
Intentio sive causa in iure dicitur illud
quod intendit probare per testes qui
producit eos / Intelligentia dictorum
contractus est apprehendenda [illegible] contra
[illegible] intelligentia / non ex [illegible]
singulorum sed ex [illegible] sunt in-
telligenda [illegible] de ff de [illegible]
l. labeo / Interdum est idem quod aliquando
in iure [illegible] unde dicitur interdictum

quod interdum dicitur alicubi dictum vel
prohibitio / Est autem interesse interdum
quod quis dicit obmitto quam [illegible]
et quod de quibusdam interdictis legitur
in [illegible] / Interesse est dampnum emergens
et lucrum cessans ex eo quod aliquid
fit cessatur C de sen. que pro eo quod
interest l. una melius / Interesse est
quanti tua rem quanti est rem / Item
quanti loco vel quanti loco peteret petendi
Item aliud est in bone fidei iudiciis
scilicet aut stricti iuris iudiciis seu arbi-
triis vel in maleficiis / Item aliquando
in lucro aliquando in dampno / Item aliquando
[illegible] de eo scilicet aliquando
contractus seu conventionis estimatio
est / Interesse quod est circa rem iuste
potest peti et similiter retineri / puta ven-
didisti vinum michi quod non valet xx
pro xx pretium solvi et vinum non
tradidisti michi et postea vinum fit melioris
precii scilicet xl id prestandum est quia salte[m]
hodie dandum esset si cum fuisset non
traditum etiam [illegible] vind. ff de act.
emp. et ven. l. si sterilis quod cum per-
ceptum et venditorem / extra rem est interesse ut
vendidisti michi vinum / pro x solvi
non est [illegible] vinum factum sed si
tradidisses potuisses ex eo lucrari
vel vendidisti michi equum non tra-
didisti et non [illegible] mei fame [illegible]
[illegible] vel dampnum quod ex re
vendita contingit non estimatur
non petitur sed petitur res vendita
vel interesse que scilicet pretium grani vel
vini ut ibidem / quandoque tamen evenit
ut etiam illud interesse quod extra
rem [illegible] tam in contractibus
quam in maleficiis / in contractibus
ut si servus [illegible] fure vel fugitivo

michi ignoranti vendidisti teneris
michi de omnibus dampnis et iniuriis
ab eo michi illatis ut ibidem l. iulianus
§. in malefitiis ut si promisisti
michi bovem aut equum et equum
occidisti qui erat precii maioris teneris
ad dandum bovem cum te potuisses li-
berare prestando aute equum ff de solut.
l. statim loco rei succedit interesse quia
ista pro in macello cum carnes no-
luisti tradere ea die qua debuisti non
ad carnes sed ad meum interesse michi
teneris. Item si promisisti facere domum
die certa scilicet ad interesse michi teneris
C. de act. emp. et ven. l. cum per
venditore et tale interesse petitur
ut ibidem. Succedit etiam interesse quod
loco pene ut si promisisti in solutione
quendam equum certa die et loco quem
ego alii eodem die sub certa pena tra-
dere promisi et tradendum seu solvendum pro-
rogasti et eo die quo promisisti
tradere non potui et pro pena incidi
non tantum ad equum sed etiam ad interesse
pene michi teneris ff de eo quod certo
loco l. i § . inde de off. In bone fidei
iudiciis computatur interesse conventum
ergo non contractus omni actionis ergo
officio iudicis omni contractus ut
vendidisti michi fundum in quo
fundum petri dixisti quod fundus petri
erat serviturem meo fundo quem mi
vendebas cum in veritate non deberet vel
equum et dixisti quod in stabulo erat
mansuetus cum esset ferocissimus et
similiter si non prestetur quod convenit
vice dixisti aliud adesse quod abest
vel aliquid abest quod adest quod abest
vel aliquid abest quod adest interesse
meum petere possum etiam si sic igno-
rans credens ita esse dixisti quia

quod ignorabas asserere non debuisti
ff de act. emp. et ven. l. iulianus
§. interesse et §. si venditor. Ex qua
actionis computatur interesse quia
ut vendidisti michi domum non tradis
eam teneris michi ad meum interesse
etiam singulare ut ibidem l. in iudicio
officio venit interesse in iudiciis bone
fidei ipse et fructus. Ex qua deposi-
apud te pecuniam eam contulisti in usos
usus non restituis eam michi sed
es in mora michi teneris ad usuras
C. deposi. l. iniurie et petitur ex
usura interesse et secundum interesse
petitur secundum quod cum petitur causa dampni
vitandi non lucri captandi et ideo
capti quod causa in crementa succepit
xx in quod in si quis fructus et ven-
didisti michi teneris ad fructus quos
post contractum percepisti quod venit
iudicis officio ut C. de act. emp.
et ven. l. fructus. Iniusticii in iudiciis
quod quantum de estimatione rei petite
interesse certa rem venit atque inde
ut quod dedi tibi vinum mutuo quod tempore
contractus valebat quinque ergo iudicium
contingo loco et tempore de mutuatum
tibi ut michi vinum reddas et tunc
vinum valebat xx post ea paruis
eo in litem contestam et tunc
valebat xxx in qua estimatione
debes condempnari certe in xxx quia
tantum fuit tempore denunciationis a
quo tempore incepisti esse in mora
ut ff ut si certum petatur l. vinum in
arbitrariis actionibus computatur inter-
esse et in lucro et in dampno ut quod
aliquam certam promisisti in solutione
aliquas iuvenes loco certo puta rome

certa die vel pecuniam non solum dampnum quod sustinui si non fuit soluta quod fuit promissum suo loco et die sed etiam si negaretur sive illud quod con-tinebis lucrari michi potui est resti-tuendum ut ff de eo quod certo loco l. ar-bitraria / In maleficiis considerandum est interesse et extra rem et contra extra rem ut si meus servus erat heres institutus quem ante aditam hereditatem occidisti tenebis enim michi corporis ipsius precium et quanto plurimi fuit eo anno vel xxx diebus retro / extra rem quia non solum precium servi heredis occisi sed etiam precium hereditatis que morte ad me venit non sum facto tuo michi dabis ff ad l. aquiliam l. si servus / Ex contractu praestatur interesse ut quia vendidi tibi dampnum et tradidi pacto fecisti michi in contrarium quod cum michi locatores in anno reciperunt et promissa quod si non faceres michi dares tantum nomine pene non facis tenebis in ad penam que pena est meum interesse ergo quod non locassa ut ff de act. emp. et vend. l. Iulianus Interesse consideratur regulariter in dampno tantum causaliter aut in lucro / et sunt hec casus in quibus lucrum consideratur Primus cum agitur arbitraria actione cum quid certo loco promissum est quia ibi consideratur lucrum et dampnum ut supra dictum est / Secundus casus cum agitur locati michi vineam vel aquam colo-niam usque ad quinque annos non potes me frui locata forte per annum hoc quinque aliis annis me pa-tiaris vero tamen tenebis michi ad interesse meum in quo continetur lucrum quod inde ferrunt etiam ut ff locati l. si fundus / Tertius est cum agitur in ma-leficiis ut supra dictum est in servo de-functo herede instituto occiso ante aditam hereditatem / Quartus casus est cum agitur rem ratam haberi ut quia agebas quod me nomine petere eius te dicebas esse procuratorem / ego dixi quod dubitabam de mandato et tu dixisti quod pro-mittere volebas quod petrus ratum haberet et promisisti propterea petrus noluit ratum habere et sic commissa est stipulatio in qua stipulatione venit interesse meum et in lucro et in dampno meo in quo michi abest propter litem ante michi motam / In lucro quod lucrari potui-ssem ut ff rem ratam haberi l. si com-missa / Quintus casus est quando cum agitur tutele ut quia petrus minor erat annis xxv iohannes eius tutor fuit et cepit administrare bona factus est petrus maior annis xxv et finita est tutela agit petrus contra iohannem petens sibi reddi rationem tutele in qua actione interesse consideratur et in lucro et in dampno quia pupillus autem erat heres institutus / Iohannes non propria culpa hereditatem tenuit vel aliqua possessit quam nomine pupilli propria culpa non acquisivit lucrum enim quod dolo vel culpa tutoris pupillus amisit tutor eius restituere tenetur / In dampno non quia male administravit et quod dixi in tutore in-telligo hoc etiam in curatore ut ff loca conducti l. tutele / Sextus casus cum agitur interdicto ne quid in loco publico fiat prohibitum est autem ne aliquis debeat edificare in loco publico et si quis hoc faciat quilibet de populo potest agere contra eum nisi sibi princeps concederet quod edificaret petrus impetravit hoc a principe et edificavit martinus vero vult prohibere nunquid potest et si martinus dampnum patitur agere potest non obstante rescripto quia princeps illud concedendo videtur concedere sine dampno alterius et inhoc certum

dampnum patitur qui comodum amisit
ut si iudex domum habeat iuxta locum
publicum in quo alius edificat et per
edificium illud aditus seu prospectus
domus martini fiat deterior ff ne quid
in loco publico fiat l. i. § cum ito(?)
Adsunt nota § B et glosas co. de
in iuris in ind quod tempus est interesse
commune et proprium secundum quosdam commune et
singulare ff de act. emp. et ven-
l. ii. Interesse commune proprium est tempus de
quo partes inter se convenerunt et illud
est prestandum commune et conventum. Interesse commune
esse quod est illud quod res communiter
valet puta debeas in x minas
certo tempore certo et non dedisti ideo teneris
michi dare tantum quantum valeat
communiter illo tempore. Interesse singulare est
illud quod res plus valet quam alii
puta amisisti librum meum quem michi
comodaveram in quo multo tempore studu-
eram et ideo plus valebat michi quam
alii. Interlocutoria est quam iudex respi-
ciens pro tribunali promittat aliud
de plano. Interpellare est quasi(?) rumpere
rumpere unde dicitur prohibitus contestacionem
interpellari i. rumpi legis presumptionem
Interpretacio dubiorum semper in dubium(?)
Intrusi dicuntur qui non per electionem canonica
sed per violenciam occupant honores
vel officia vel beneficia ecclesiastica. In-
ventarium est scriptura quam heres
in tractatu(?) debet infra xxx dies a morte
testatoris a(?) vel postquam sciverit se insti-
tutum heredem et ibi scribere omnes res
defuncti sub testibus et eum perficere debet
infra lx dies vel infra annum si res sunt remo-
te et tunc non tenebitur creditoribus
ultra id quod in inventario fuit in heredita-
te. Si autem non fecerit inventarium tene-
bitur in solidum. Investire et institure(?)
idem sonant. Est autem institure(?)

sed acceptatem(?) nobilis ponere in
possessione quod in iuris statuere sed iuste
dicitur quando in statum dicitur quis ponatur
in vestibus aut in absencia ff glosa
ff non ut quod demisit antiquitus(?). In-
stitutio(?) est spiritualis iuris beneficii
vel dignitatis corporalem possessionem
tradere. Investire autem est ius ca-
nonice vel dignitatis tribuere quod
fit per anulum vel librum in duntaxat
tamen unum per alio sumitur. Irenar-
che dicuntur qui disciplinae publice et cor-
rigendis moribus preficiuntur ut milites
qui tradunt per quaerere latrones ff
de muneribus et hono. l. vel § irenarche
Irrepere i. latenter invalescere. Ita ante in
de extra pref(?). Irenarche dicuntur
eterne(?) custodes. Interdum i. in die
Interemptor est mediator inter emptores
d. q. c. i. et penult. Iudeo(?) in imptoria
iudices domestici sunt ex quibus
pro magna parte ius pendet et eo
solum iudicio maiorum partes standum
est qualiter ius in certis capitulis
extra de re. pastoralis iuxta glosa. Iu-
dicium dicitur quasi iuris dictio extra de
verborum significationibus. Iudicium contradictum
dicitur si dicerem hoc esse consuetudine
et iudicaret esse consuetudine extra
de ... abbate iuxta glosa. Iudex
dicitur quasi ius dicens populo quam iure
desperetur. Est autem iure disceptare
iuste iudicare non est ergo iudex si
... si non sit in eo iusticia ut
ait ... Iudices assessores sunt
qui assident iudici in cognitione ce-
... presentes ... Iudices peda-
nei erant qui de causis minimis cog-
noscebant. Iurgium dicitur quasi iuris
garrulitas eo quod hii qui causam

dicitur iure percipiat ut ipse fortis
Ius est genus, lex autem species eius
ff. i. iur. / Ius est ars boni et equi
ff. de iustitia et iure l. i. Ius aliud
est naturale quod scilicet est commune omni nationi
eo quod instinctu nature non aliqua con-
stitutione inducitur ut maris et femine
coniunctio liberorum procreatio scilicet in bonis
parentum priorum educatio quibus omnium
possessio communis iure naturali omnia sunt
communia et omnium una libertas atque
res corporum que in celo terra mari
capiuntur que in nullius bonis cedunt
occupanti creditum rei deposite
vel pecunie commodate restitutio vi-
olentie per vim repulsio / Aliud civile
quod scilicet quisque populus vel queque civitas
sibi proprium divina humanaque causa
constituit / Aliud gentium ut sedium
hospitium occupatio edificatio mu-
nitio bella captivitates servitutes
etc. quod ideo dicitur ius gentium quia
eo omnes fere gentes utuntur / Aliud
utilitate ut solempnitas belli in-
ferendi nexus federis faciendi signo
dato cum hoste conflictus etc.
Aliud publicum et istud consistit in
sacris et presbiteris et magistratibus
Aliud quiritum quod est proprie romanorum
quod nulli tenent aliud nisi quirites
i. romani in quo agitur de legitimis here-
ditatibus de curationibus de tutelis
et usucapionibus que iura apud
romanos tantum reperiuntur di. i. et
dicuntur sic romani omnes qui romano
imperio subsunt hec Iso. di. i. Ius civile
hic recipitur accipi diversimode in iure
dicitur enim / Uno modo ius quod quisque

populus vel civitas constituit sibi ut insti.
de iure naturali § i et dicitur civile
ad differentiam iuris naturalis et iuris
gentium / 2° dicitur lex xii tabularum
ut ff. de iustitia et iure l. ius
civile § sic agitur / 3° dicitur omne
ius civile in proprio / 4° dicitur
disputatio prudentum que fuit facta
super l. xii tabularum ut ff. de origine
iuris l. ii § sic disputatio / v° quod quis
scriptum de iure ut ff. var. cog.
l. i § ... / vi quod quis iuri iure
naturali vel etiam iuri gentium sub-
trahit sic accipitur vulgo in § de iure
natu. § i Ius pretorium est quod pretores
introduxerunt adiuvandi vel sup-
plendi vel corrigendi iuris civilis
gratia ff. de iustitia l. ius autem civile
constat ex legibus et plebiscitis
et senatusconsultis et constitutio-
nibus principum et edictis senatorum
et responsis prudentum. Est autem
lex quod constituit populus que maiores
natu simul cum plebibus constituerunt
plebiscitum vero est quod plebs tantum
constituit. Sunt autem plebiscita
primo facta propter discordiam que fuit
inter nobiles et plebeios ff. de origine
iuris l. ii § ... senatusconsultum
quod senatus tantum populi
consulendo decrevit / Constitutio
vel edictum est quod tantum rex vel
imperator constituit vel edicit. Responsa
prudentum que imperiti respondent
consulentibus di. ii constat / Ius
publicum est quod spectat ad utilitatem
publicam. Ius privatum quod principaliter
pertinet ad utilitatem privatam / Sciendum
quod in canonicum ius et ...

civile / Ius autem canonicum dividitur
in decretales / et decretum / decretales
quorum volumine dividitur / et extravagantes
dividuntur in quinque vel quorum uni-
cuique libellus dicitur Ju / pars prior
officio tractat circa iudices / Alia dat
testes et cetera iudiciorum / Tercia de
rebus et vita presbiterorum / Nubendi
formam dat vite quarta decenter / Ulti-
ma de viciis et penis tractat eorum
Quilibet autem liber habet plures rubricas
sive titulos in quibus premittitur materia
de qua tractatur in talibus scriptis
Sub qualibet autem rubrica sunt plura
capitula que dicuntur decretales vel constituciones
et aliquando in capitulis sunt paragraphi unde
cum allegaberis aliquid de decretalibus
non alleges librum sed titulum et capitulum
in eo quod et si sit capitulum longum dicas
c. t. circa principium vel medium vel finem
vel circa finem vel si sunt in c. paragraphi
alleges c. et paragraphum post autem
compilacionem quinque predictorum librorum cle-
mens quintus alius compilavit secundum alium
duo libri scilicet sextus et septimus in quibus
quidem plurima decisiones materias et sub-
ciones / rubricas cum quinque libris predictis
apponuntur / Decretum vero dividitur in
tres partes / Prima vocatur distincciones
quia est distincta per particulas C et
una quarum quelibet vocatur distinccio
plura c. et plures paragraphos cum
igitur allegas aliquid de hac prima
parte allega quota distinccionis et
c. vel §. ut si sit capitulum longum dicas
tali capitulo circa principium medium vel finem
et cum allegas c. non alleges §.
et cum allegas §. non alleges capitulum
Secunda pars dicitur causa eo quod est distincta
per xxxvi quarum quelibet habet plures
questiones et quelibet questio habet plura c.

et plures §. habet autem 33 causa que-
stiones quinque quarum tercia questio habet
vii distincciones in quibus tractat de
penitencia unde illa questio tercia intitulatur de
penitencia Habet autem quelibet illarum distinccionum
plura capitula et plures §. cum ergo
vis allegare aliquid de secunda parte de-
creti debes allegare quota causa commen-
tando causam et nominando questionem
et allegare capitulum vel §. sicut xi q. v
tali capitulo vel §. et subintelligitur causa
cum allegatur aliquid de illa questione
que intitulatur de penitencia debet allegari
sic de pe. di. i c. tali vel §. unde
nominari debet distinccio cum sua quota
Tercia vero pars eius libri intitulatur
de consecracione et habet quinque distinc-
ciones quarum quelibet habet plura capitula
unde cum allegatur de hac parte debet
nominari distinccio cum sua quota dicendo
sic de c. di. i tali capitulo vel §. tali /
Ius vero civile dividitur in quatuor scilicet
codicem ff autenticam et institutam
Codex vero habet xii libros quorum
ix primos tantum magistri legere solent et
cum allegatur aliquid de primis ix libris
non nominatur liber ut cuius quota sed tamen
codex et titulus et principium legis
vel lex cum quota sua et si lex sit
longa dicetur lege tali circa principium me-
dium vel finem / vel si lex sit distincta
in plures §. dicetur §. tali cum non
allegatur aliquid de tribus ultimis li-
bris nominari debet liber cum quota sua
et nominari eciam debet alia ut in primis
ix libris / et non quod quando in codice
allegatur autentica / est autem autentica
hoc quod est additum iuri antiquo et
ponitur in margine inter glosas sed

decreta glossam et qui allegatur ad
libra glossam. De hac autentica debet
nominari C et t[itulus] in quo est ante ut C
de episcopis et clericis autentica qualiter ff
autem dividitur in ff, novum ff infortia-
tum et ff vetus. Novum sit xxxiii
et per primum lib[ri] l. et qui allegatur
aliquid de ff primo tamen nominari debet
ff et titulus et lex primum in xxii vel
primus codicis. Autentica non dividitur
in x collationes et quelibet collatio sit
plures titulos continet rubricas et
quilibet titulus q. vii. quando allegatur
de hac autentica primo debet nominari autentica
rubrica titulus deinde in et vel collatio
sicut ut in autentica de mandatis principum
que sunt collatione iii. Institutio sit plures
titulos et quilibet titulus plures q. sicut inst.
de fideicommissis q. in hereditatibus. Ius pa-
tronatus est auctoritas seu potestas pro-
veniens ex beneficiis aut concessione
ecclesie collatus vel ex fundatione edifi-
catione dotatione ut xvi q vii filiis
vel quibusque xvi q ii abbate. Pa-
tronum faciunt dos edificatio fundus
dicit glossa. Dicitur etiam ius patronatus
quibusque ad vocatio quibusque vicedominatus
vel custodia vel gaudio vel ius sep-
tationis vel processionis quibusque gra-
tia dicitur pro. quia clericus in glossa vi
Ius proprio dicitur res aliqua vendere
in instrumentis venditionis qui aspectus co-
...ur in emptorem. Ius sponso in man-
datis. Iusticia dicitur quasi iuris status ...
dem signum

Lex quid est dictum est supra in
vocabulo ius civile. Lex alia
publica que a sanctis principibus
scriptis est confirmata ut
lex tantum / alia privata scilicet que in spiritu
sanctis scilicet in cordibus fidelium est scripta
scilicet caritatis que dignior est quam publica
xix q ii dict. Lex quandoque dicitur consuetudo
i q i c ii quandoque regula i q vii c ii
quandoque vero dicitur consuetudo quandoque ius scriptum
sive constitutio quandoque constitutio
civilis tantum. Lex xii tabularum dicitur
lex in xii tabulis scripta cum enim leges
propter discordiam plebeiorum cum nobilibus
fere per xxx in dissuetudine abiissent
creati fuerunt viri qui transtulerunt leges
grecorum in latinum et eas in x tabulis
eburneis scripserunt et nihilominus x viri perpera
videntes in illis x tabulis multas
leges deesse accepta potestate corrigendi
et supplendi duas alias tabulas ad-
diderunt et inde est dicta lex xii ta-
bularum. Hec Jo. di vii c i. Postea propter
x viri sibi in civitate usurpaverunt fuit
appositum in civitate et sic consules fuerunt
creati quorum senatus consulta composuerunt
Postea pretores constituti sunt qui edicta
fecerunt hec azo. Lex municipalis est
lex quam aliqua civitas instituit de iure
nature. q. i intro et glo. leges civiles
... sicut vestit et miles clericus et
clericos ... sibi ... et cultor. Lex
... est scilicet falcidia sic dicta a Fal-
cidio tribuno qui legem fecit quod nullus
tantum legaret ut testator qui saltem
ad minus quarta pars supererit heredibus
di ii quandoque. Satira scilicet qui de pluribus
simul rebus loquitur dicta a copia rerum
et satietate unde est satira ... est
... varia ... unde oratius et
iuvenalis. Rodia que scilicet navalium ...
... est abiupula rodata dicta
hec in ... est que ...
naufragium in ... ...

hodie aut exigmenti sunt de re-
quenda et de servitutibus / plebiscita
sunt que inter plebem et populum quasi con-
stituuntur ut non valet plus plebiscita
quam leges populi / Aquilia lex plebi-
scitum est quod loquitur in eo tantum quod
quis culpa sua dampnum alii dedit
velud si equum suum occidit vel vulnerat
vel vestem suam scidit / et in hac
lege venit culpa levissima ut si
quis ex alto se precipitavit et super
alium venit et cecidit tenetur lege
cornelia de sicariis in qua venit tantum
dolus ff ad legem aquiliam in lege / Julia
lex maiestatis que sunt contra rem
publicam vel in principem aliquid machinati
sunt / Cornelia de sicariis que
loquitur de homicidis qui cum telo
ambulabant causa occidendi homines
in hac lege venit tantum dolus / Sunt
et plures alie leges quas omitto
gratia brevitatis / Legio de hac supra
in alia / Legare est mittere est certa
in ultima voluntate rem aliquam
alicui relinquere / Libellus est parvus
liber id est modica scriptura et est duplex
libellus scilicet conventionis et accusationis
primus in civilibus secundus in criminalibus
[illegible] / primo continere debet nomen
actoris et rei et iudicis coram quo
agitur et res que petitur et dies in
quo libellus datur / Secundo non continet
nomen accusatoris et rei et iudicis
et crimen de quo agitur et quomodo fuerit
cum qua crimen commissum esse dicitur et locus
in quo et dies accusationis professio
accusationis coram iudice et mensis
in quo est commissum die autem et hora
ibi ponere non est necesse / Li-
beri vel filii dicuntur omnes descendentes
usque ad nepotes et ultimus dicuntur
inferiores / Similiter parentes dicuntur omnes
descendentes usque ad tritavum et

ultimus dicuntur superiores ff de liberis
ff de gradibus l. una / Libertas est naturalis
facultas eius quod cuique facere libet
nisi de iure prohibeatur / Liberi sunt qui
nascuntur ex ingenuis / Libertini sunt
qui manu mittuntur iusta de ingenuis
liti est apparatur / Litigans dicitur qui
rem aliqua emendo vel conducendo
vel aliter negociando appetit et aliter
alterum superare contendit plus offendo
/ Limitarche dicuntur principes locorum in
quibus sunt diversarum provinciarum
aut diversorum regionum limites unde
et dicuntur / Colimarche dicuntur qui a scilicet
confinia custodiunt et homines trans-
volant / Limitanei dicuntur qui sunt inter
civitates et castra constituti ut li-
mites defendunt et homines trans-
volant / Lis accedens vel limitis
nomine suum sumpsit quod deus signum fori
/ Lite contestata dicitur ille qui coram
iudice cum testimonio et publice lite
inculpata cum adversario / Sed quando
lis contestato cum sunt in negocio
principalis apud iudicem facta narratio
sed quasi lis contestato est quando
aliquis conventus in iudicio super
rebus immobilibus quas possidet
nomine alieno nominat dominum id est indicat
et accipit inducias ad denunciandum
domino ut ad iudicem veniat vel mittat
at ipse dominus non comparet in termino
sibi dato tunc enim est lis quasi
contestata contra eum ipsum dominum
sed lis protestata ad interrumpendam
longi temporis prescriptionem quod ut lis
non contestetur que sequitur lite pendente
est lite in certo esse de cuius eventu
est dubium / Lex de rato dicitur pro-
curatorum quia constitutiones procuratoris

semper adiciat in fine et quod quod
ipse procurator fecerit super ea ad que
est datus ratum habebit ℞ de iudi
do cum dictis iugiter et

Magones sunt venticlarii sunt
illi qui in servis emendis vel
vendendis mutatorem exercent
Mangi servorum idem sunt servi eam
sunt servorum custodes sunt fiant sunt
pro dicta quia mercatores servos servo
bant et eorum exemplarium servicis
ad memoria recondebat Maleficium
est homicidium furt et huiusmodi quare
maleficium est cum iudex per impugn
tiam iudicat vel cum de domo alicuius
est eiectus vel effregit qui aliquod quod
nocuit tenemini Malleatores false
monete adulterine sunt qui malleant
falsam monetam / Mandatarius est qui
suscepit mandatum / Mandator est
qui aliquid alicui mandat ut illud
faciat Mandat commandat generale
postius datum derogatur speciali nisi
de illo faciat mencionem ℞ de off or
generalis / Item commandat generale non pro
hibent nisi illicita ℞ de usuris sunt
quibusdam / Item tantum valet mandat
generale quo ad omnia quantum speciale quo
ad quedam ℞ devoto magne / Item
rei turpis mandat nullum est ff
mand l si remunerandi et rei / Item
qui mandatum vel pactum unum con
tinet in se duo quorum est unum pos
sibile alterum impossibile non obligat in
contractibus ut si quis existens
rome promittat tibi dare hodie
iamme vi sed bene obligatur in indiciis
ut si iudex mandat alicui quod
compareat coram eo se die impossi
bili licet hostiensis ℞ dolo cum iusta

de mandat et ib qui / Item mandat
speciale derogat generali si de eo non
faciat mencionem ℞ de rescr pastora
lis et aut si k' in omnibus / Primo
fallit in mandatis generalibus que
sunt essencia specialia ℞ de off del
exegit / Secundo hostiensis ℞ de rescr cum
ordinem / Tertio cum res non est integra
ff mulegatis ff de supplectil legis
Mandatum et mysio mutat mortis
nisi fuerit morte quia successor id
facere tenetur Mandatum non mutat
liberam obsequendi potestatem et fuerit
morte / quidam tamen dicunt quod
tam preceptum qua mandat fuerit
morte si nominibus expressis servatur
licet de in q ij dudum / De madato
etiam imperialia Mappula est orna
mentum quod imperator constantinus car
dinalibus concessit xxxvi di consta
Mapa est ornamentum equi et sunt ma
pe bathana alba quibus cooperiuntur
equi cardinalium cum faciunt processiones
Alii dicunt quod mappulam esse speciale
mitra licet jo dicit quod de ea supra
Matrifamilias est que honeste vivit
que nulli nupserit vel natales faciunt
matresfamilias sed tantum boni mores
ff de usuris provinciato et matre
Maxime alii dicunt porro quatenus ali
que nupserit ut ℞ de fil presbiter ada
bolenda / Aliqui legunt maxime
pro magis et pro tenetur ipse sunt b'
illud aliqui protant / Menia ipse
dicuntur edificia muroum civitatis pro
dictum quia muniunt civitatem et inde
dicuntur alicuius menia omnia edificia
annexa ius l edificiis / Meras nove
ad nobilia pertinet ff de usuris regum mere
Merum imperium est habere gladii potestatem
ad puniendum facinorosos homines alterum

imperium est quedam summa potestas per quam
ea que sunt imperii maioris applicantur
et datur merum quasi separatum a con-
iunctione pecuniaria eo quod non inde
sequitur comodum pecuniarum ut insti.
de plebi. vide in prin. Hec autem sunt
meri imperii facinorosos punire delin-
quentes vinculare vel in carcerare
membra mutilare penam capitalem in
ponere. Hec autem est ergo ut dicitur ff. de
de iurisdictione omnium iudicum veteres per novos collum
relegatos ff. de publi. iud. l. ii / Metus
dicitur quasi mentem tenens propter impedi-
cus qui eum timet ut ff. gentium
in corde quod est in ore et unde me-
ticulosus metu plenus qui se timet
timenda et non timenda Minores
quibus succurritur restitutionem in inte-
grum / Sunt non dum compleuerunt xxv
an. ff. de minor. restit. l. ii / Missalia
vel missilia dicuntur quedam prestationes
quas novus pretor solebat mittere
in vulgus ut quod quisque apprehenderet
fieret suum. Mitti in possessionem nomine
ventris est mitti in possessionem nomine eius
qui vel que est in ventre / Mittere
aliquem in possessionem est autem facere eum
possessorem ut qui probauit se esse
[illegible] autem eam dicitur in possessionem
ut custodiat eam et in ea maneat
non ut ea possideat ut reus qui
citatus noluit comparere tandem
veniens litem sibi restituat donec
probando eam esse meam / Mixtum
imperium est potestas media per quam eam
que sunt in iurisdictione media ap-
plicantur ut dicitur mixtum quasi
commixtione media applicantur ut
dicitur mixtum quasi commixtione et medio
imperio eo quod est comodum pecuniarum
et pertinet ad ipsam bona cum possessi-
onum dare in possessionem mittere

minores tamen pupillus tutores dare
et omnes alie pene communes preter penas
capitales et mutilationum ut est relegatio
fustigatio vel consimilis correctio ff. de
iuris. omni iudic. l. i ii in mixto et
in glo. Hec Wil. et per decretum domi-
nibus potestatibus est qui perpetuo non
nisi sit cuiusque / Mortuarium dicitur
quod quis relinquit in morte
ut ff. de off. iud. ord. consequenter in glo.
viii / Mulis dicuntur asinos mulorum
mutare et punire et dicuntur multa
a pena quia pena est illa et a-
mice in dictam multam non audiret
per [illegible] irrogatur vel appellantur
amulta non autem a pena ff. de verborum signi.
per quam penam / Municipium dicitur a-
munere et capio / est autem municipium
oppidum pacis observantia ea muletes
sunt constituti et municipes dicuntur
qui municipia custodiunt et quod prest
eis dicitur municipalis / dicuntur eciam
municipales qui in municipio nati sunt
communicata dicuntur probones et
in scrinuta quia eam muniunt ut
de elec. quamvis in fine in glo. Jo. a.
/ Munus cum aliquid ea datur causa
precedente donum est sine ea ff. de ver.
signi. ut donum munus est id est quod
fatimus

Naufragium est aliquid conseqtum
naufragium est naue fracta
submerso vero sine corpore
negatiua probari non potest de lege in
probo / negligencia est cuius quod sit
potest et deest diuinus / Negacio est
alicui actum alicuius rei cum contrarium
est eorum aliqui accionem causa quod
est iurgium litis / et dicuntur negacion
quasi negas eorum / dicitur autem

in tantum negotiato in quinque / et
requiritur in omni negotio sed non no-
tario iudex arbitror vel ut C. de di-
gnitatibus / Notio notitia indicat
et pertinet ad eos qui sunt in dignitatibus
ut eadem sunt notio prosequitur C.
de exceptionibus Notarius dicitur per
publica quia eius officium ad publicam
utilitatem invenitur / et dicitur notarius
a notaria que est negotia homini
publice et autentice notare i. in pub-
licum et in autentica forma redigere
et idem dicitur scriba ascribenda dicitur
aut tabellio quia in tabulis olim
notabant / Novale i. terra de novo
ad culturam redacta de qua non e
memoria quod aliquando fuit culta extra
de iure patronatus quod novale novatio e
duplicato obligationis vel conditionalis
in obligatione pura i. sine conditione
Novum opus facit qui aut edificando
aut detrahendo aut forma fa-
ciendo pristinam faciem immutat sed
si nobis desistat ff. e l. i. § Novum
et § si quis edificium / Novi operis
nunciatio est sic illi qui de novo
edificat in preiudicium alterius fieri
legaliter prohibeo et pertinet ad
tantum que fit dolo quieta ut i
dicta l. / Fit aut tribus modis solo
verbo scilicet dicendo nuntio novum opus
et hoc in loco edificii vel coram ipso
domino operis / Secundo iactu lapilli 3o
iudicis prohibitione / Primo nuncians
perdit possessionem et fiat adversarium
possessorem nuncians non 2o et 3o
retinet possessionem hec b' extra
de iure patronatus 1 et c. e. in noxa
est corpus noxium non fuit non
ipsum maleficium noxa non est de-
lictum / noxia delictum delinquens
noxia notatur etc.

Obdurite est quasi demente
seducte ff. xo an. vi de elec-
fundamentum / Omnia preceps
dicat do tibi tale villa et omnia
iura que licet ibi non intelliguntur
dare decimas vel alia iura ut spi-
ritualia quia h omnia non extendit
se ad omnia que penitus sunt alterius
in et ut c. a. que pro parte dif-
ferunt sed qui datur aliquid quod habet
temporalia et spiritualia iura cum omnibus
pertinentiis suis ut prebenda habens
possessiones et decimas tunc omnia
transferuntur simul hec host. de iure pro-
bas / Omologare idem e quod confirmare
Optimates quasi meliores et dito-
res de pp° ab opibus dicit / Oportet
aliquando dicit necessitate 3 q. 9. non oz
aliquando honestate ut xxxv q. i c. i
1 Item oportebat tam futurum quam presens
signat ff. de iure patronatus ubi / Oraclum
i. responsum quia orando i. petendo
C. de leg. dig. noxi / Ordinaria o-
nera sunt illa que de consuetudine
debentur extraordinaria non que in solita
necessitate emergunt / Ordinarii locorum
sunt non tantum episcopi sed etiam quicumque
inferiores qui habent institutionem et de-
testationem C. de off. ord. cum ab ecclesiarum
et vi e t i § in offensam / Orphanatrophus
trophius est orphanorum et pupillorum
et adolescentium curator quod eos quasi
parentibus et facultatibus destitutos
suscepit alendos unde orphanatrophium
est locus huius administrationis etc.

Pagani sunt homines simul
a page i. villa dicti paganus
paganum i. villanus et
quicumque habitat in villa dicitur pagus
palatinus comes dicitur qui curam

gerebant propria ut missus pro suis no-
tarijs indicunt negligencia exigerent
et a provincialibus conspecta tributa exigeret
propria quod fit ex avaricie proprie dicitur si
avaricie dicitur et hec est una si faciat
iusta decreta ex detestis inter corpora
iuris (Parabolani dicuntur mendici
pro eo quia plura promittunt quicquid
faciat putes et nichil parent in
distancie per late nomine para dimidia
designat ff de verborum significatione l nomine filiorum
et operarius (Paterfamilias dicitur homo
cuiuscumque etatis sit dummodo sit sui iuris
et proprie potestatis (Patronus dicitur quem
imperator elegit sibi in patrem (Pa-
troni eciam dicuntur quidam nobiles
in civitate (Pauperes dicuntur dampni
sunt in iuria ut cum equus percutit
aliquid pecorum nomine continentur boves
pro in boves pena committi ex peccatis
debet dependa b in (Peculatus e
pecunie publico solutio C de penis l in
iuris (Perduelles sunt i crimine lese ma-
iestatis (Persone quedam dicuntur private
in proprie ut ille que sunt exempte a
iure communi de 3 privilegia u dicitur quod
privilegia sunt leges privatorum (quedam
non proprie dicuntur private persone ut illi qui
non habent dignitatem 2e q i cum quis (Vn-
clia non dicuntur private persone cum habeant
i. ordine ecclesiastico de 3 privilegia et
de 7 demumque hec per (Item sic alie
persone quedam dicuntur publice que sunt
in officio publico ut tabellio iudex scabi-
nus quedam dicuntur private que sunt non
sunt in officio publico (Pertinere ad nos
dicuntur illa que expectat ad nos aliquo
titulo non causa pignoris et quamvis
sunt res esse sunt ff e ubi u pertinere
(Pignus contractus est in eum statim ve-
nit ut debitor pignus committat et a-
mittat (Pagani sunt qui libros historice
conscripsit et vendunt a plaga maris

pro eo plebs dicit apostolus ut ipsis age-
re qua supplus continet maiores
et minores nobiles et ignobiles
(Plebs non tantum minores et inde ple-
biscitum i. per plebem statutorum iusta de-
mine iuali quod plebs aut (plurale
quicquid ponitur propugnaculum ut dicitur i.
omnes leges aut sunt divine aut humane
i. omnis lex aut est divina aut humana
ut i. o dicit ibidem quicquid ponitur ad ex-
cepcionem maiorum vel minorum unum ex
de duobus gaudet (Plurium locutio du-
orum minorum est contenta in q in
quod item in unus (Pluri facimus ex pue
in collegium (Item de ipso sup plebs
(Portari sup nisi (possessor bonorum
(Possessor est nomen iuris secundum bonorum
possessio ff de verborum signi hereditatis (et dicitur
bonorum possessor ille qui tamen de iure
pretoris succedit ut filius emancipatus
vel cognatus qui dicuntur possessores
ex bonorum possessione edictali et de-
cretali nam statim ut habent edicta
et decreta possessionem habent quod inter-
dictum decretum ad hoc consequitur hereditatis
possessionem quod dicitur quorum bonorum
iusti et interdictum quod restitutoria iuris
de hoc eciam ex decreta possessio pastoral
iuris (Differt cum heres et bonorum po-
ssessor quia heres succedit de iure
civili bonorum possessor de iure pretorio
vin adito hereditatis non dependat aut
tocitate iudicis sed bonorum possessor
requirit auctoritate et previa iudicis
iussi de bonorum possessione quod quis aut
(Item bonorum possessio aliqua dicitur
per tabulas testamenti ut cum pretor
promittit heredi scripto bonorum possessionem
bonorum (aliqua eciam contra tabulas
testamenti ut cum datur possessio liberis
aperte i. testio pretentis (Possidere possidere

est aque possidet qui se putat
heredem esse pro possessore possidet
est ita possidere quod non putat se
possidere iuste ¶ possessio est corporalis
rei detentio corporis et animi cum iuris
adminiculo concurrente ¶ corporalis rei
dicitur quia sola corporalia possidentur
incorporalia non dicuntur quasi possideri
et quasi tradi per patientiam adipiscitur
dicitur corporis quia necesse est ut quis
corpore vel parte occulte adipiscatur
Item dicit animi quia est possessio so-
lo animo retinetur ¶ Item dicitur iuris quia
oportet quod sit de iure ¶ possessio et
quasi possessio dicitur ¶ quia corporalia
possidentur unde dicta est possessio quasi
pedum positio ¶ incorporalia non ut iura
et servitutes non possidentur sed quasi
possidentur quia non possunt corporaliter ap-
prehendi ut de foro compe. cum questus in glo
b possessor bone fidei in iure dicitur
tamdiu dicitur quamdiu ignorat se alienum
possidere cum non liceat faciat ut ab alio
possessionem recepit male fidei possessor
prohibetur ff. q. i. § iugo ¶ possessor
male fidei dicitur primo qui mercator contra
leges C de agricolis que admodum
¶ 2o qui post denunciationem sibi factam
quod res non est distrahentis C de
rei vend. fundum ¶ 3o si emit a pro-
curatore meo per collusionem rem meam
quod prius mihi nuor. qua debuit
vendere et hic facit ff. de empto
qui fundum ¶ qui facit ¶ 4o si emit
a furioso ¶ 5o si a prodigo ¶ 6o si a
luxurioso tam facit cum peritiam
computatio vel scorto datur quod est
in cum quod hic bonus nedum est
audite ut ibidem l. si quis hec
de prescrip. si debuit ¶ possessioni iudi-

tum est tripartitum. s. pro possessione adipi-
scenda vel recuperanda vel retinenda
ut dicta possessio pastoralis in glo. v.
¶ possidetur hic iure quod iuste hic iniuste
quia bene quod aut male possidetur alicui
est male ut possidet qui vel prius male
utitur vel aliena prosequitur ut dicitur rigi-
mus ¶ possidetur priuatorio est ita possidere
rem aliquam ut in ea nullam partem habeat
ab aliis separata quia sibi cum aliis non
possidebat ¶ post liminium est ius
quo restituitur res iure capta vel
recepta ab alio dicitur quod per captivitatem
amiserat unde in q. in prea recuperat ea
quasi post liminia limine domus quia
prius fuisset et possedisset ¶ postumus
et postuma qui vel que nascitur post
sepulturam patris ¶ postulatio est primo vel
alterius depositum in iure coram iudice
expositio vel alterius desiderio contradicitur
ut de postul. cum sacerdotes in glo. v.
¶ Est etiam postulatio petitio quod petitur
ex gratia aliquem in eligibilem liceat ele-
gi de qua postulatione tractatur extra
de postulando ¶ dicitur ut de postulatione
¶ pragmatica i. causa et inde pragmaticus
i. causidicus unde pragmatica i. sancta
est causa i. questio propter ventilata
coram principe facti pallatii ¶ Est
etiam constitutio principis prescriptarum
causis facta quibus tamen dicitur confirmatio
prius scriptura facta abrogatur cum cause
cognitione principis contractum mutatoris
ut de verbis prius c. i. in glo. ¶ et pra-
gmatici factus est propter rescriptum
¶ et pragmatici sunt qui scribunt pra-
gmaticas sanctiones ut causa ea sunt
hec rogo nolo mando fidei committo
iubeo et preceptum C. com. de leg.
l. in usu dicitur in q. iiii. mandasti

iniste cepius mandat Item quicumque cum
mandato ponitur precipitur et dicitur actio
obligata per quidem committitur rogo ponitur
quicumque precipitur ut l. quod in rogo etiam
mandatur ut ff. de neg. gest. per silentium
mei rogati id est mandato suscepisti
etc. quicumque deputatur pro ponitur
ut frequenter dicitur ut l. quod in rogo
Pretoria rusticaria sunt que sunt edibus
sunt preter sunt in urbibus sunt in agro
etiam si sunt ibi edes ad usum rusticum
scilicet ad fructus recolendos et oves
et boves custodiendos Prefectus
urbis dicitur qui ceteris magistratibus
quandocumque ex causa presidentibus ab-
urbe relictis ius dicebat et omnibus
nominatione dignitatibus precellebat
qui cum excederet urbem non licebat
in ordine iube cum iudicare potestatem in-
civitate ut ff de off. prefecti. Prefectus
pretorio ad instar magistri equitum et cetera
prefectus augustalis. Dicitur prefectus
excubia prefectus vigilum sicut prefectus nocturnum
qui excubias agebat et malefacto-
res nocturnos puniebant nisi esset
persona tam famosa ut ad prefectum
urbis mitteretur puniendus ff de prefecto
vigilum. Preiudicium est quando alicui
prefertur dicitur etiam quis sibi preiudicare
de iudicio confiteatur aliquid vere ex
confessione dampnificatur. dicitur etiam quod
res iudicata preiudicat veritati. Plati
nomine intelligitur et iustitia etiam appli
et certa est in corpore et corporis non tam
nomine plati potest intelligi certa ut
de rapt. codicil. vigilo. Propositus potest
dici quilibet qui aliis preest unus tamen
obtinuit ut propositus dicatur qui quidam
prelatus curam super alios gerit ut

decanus perpetuus cimus. Presentes dicuntur qui
sunt in eadem provincia et de presentibus et ex
an. l. si presentium alicui ponitur in iure
pro maiore ut C de homine quasi
alicui pro tantum ut ibidem petrus in glo
Preses provincie dicitur qui per imperatorem
suam potestatem gerebat Presumptio sive
professio est actus sine dubio quicumque semi-
plena quicumque plena in vestigatio.
Sunt autem tres species presumptionis scilicet
temeraria et hec reprobatur ut 2
q. 1 primo. Probabilis et hec admittitur
ad semiplenam probationem ut C de presumpt.
in multis et unde quis admittatur ad pro-
bationem si appareat alia adminicula et
qui non possit anoblis vigilo ad-
mittitur etiam ad purgationem in decreta
ut C de penis ea si quis degradatus
et violenta et hec ad condempnandum
sufficiens reputatur ut C de bis que v
C de furto. Presumptio violenta quando
est iuris et de iure ut cum reus fugit
et statuit aliquid pro confesso et contra
hanc non admittitur probatio contra
de presump. nec qui fidem vel dicatur quod si
quis dedit fidem mulieri de contrahendo
matrimonium cum ea et postea copula sequitur
matrimonium presumitur et probatio in contrarium
non admittitur. Secunda est iuris sed
non de iure ut cum ius presumit sed non
statuit aliquid ut si vir dum mulier
cohabitavit presumitur abeo cognita ut
l. q. 1 dixit et contra hanc pro-
bationem admittitur probatio. Tertia
est hominis ut cum presumitur quod alicui
propter mala fama et contra eum hanc
admittitur probatio ut C de in tua
Secunda est etiam ut cum credo filio meo
presumitur contra me quod in iuste

coheredem cum et hoc pro illam vindicet
heredes mei gravare tenentur quod cum
coheredariem iuste C. de inoffi(cioso) te-
stamento ut non licet uni (Cnicedam est
facti et hec est duplex quia quedam
est facti precedentis ita fictatur ut si
fenicibus calumpniatus et item me-
nibus accusatus per calumpniam contra
mandata (Cnicedam est facti
subsequentis ita sententia ut si qui
prius de adulterio accusati quod ipsi
repellebant protopoti proximitatis
fuit per eam criminaliter convicti pre-
sumitur illud de quo prius fuerat accusatus
C. de adul(teriis). si qui adulterium commiserit
extra de presumptionibus is qui fidem sed ipse l. di-
fici non multum curat de predicta dist-
inctione sed dicit quod contra omnem
presumptionem admittitur probatio intus
demum dicitur non tantum presumit sed
etiam certum quod statuit est presumptionem
iuris intus non debetur C. de iure
del(iberandi) in rebus. Pretor est qui in urbe
ordinabat ad suscipiendos actus
dubios et erat pretor urbanus dicitur
qui ius in civitate dicebat (Pretor
fidei commissarius dicitur qui de fidei
commissis iudicabat (Pretor peregrinus
qui inter peregrinos ius reddebat /
Pretorium est locus in quo iudex exercet
iustitiam est etiam locus habitationis pre-
sidis (Privatos officio sunt qui officiis
preerant (Primicerius dicitur primus vel in
choro vel in tantum unum est a quibus
certis dicitur cantor vel precentor (Pri-
mipilarius dicitur qui primum actum officii
pili administrat et qui primi pili por-
tant C. de pri(mipilo) lib. XII (Primogenitus
vocatur scriptura divina non quem fratres
sequuntur sed qui primus fuit natus

extra de cen. sig. ioseph (Privata delicta
sunt que civiliter tractantur publica delicta
quia pro publica dicuntur quorum persecutio
est permissa cuilibet de populo quale est crimen
lese maiestatis et accusatio de suspecto
tutore vel curatore in quibus omnis ac-
cusare potest (Processus de plano et
sine strepitu iudicii quid habet si in
in decimarum signum sepe contingit probatio
secundum Goff. est rei dubie per testes vel in-
strumenta et plures per iudicia et pre-
sumptiones ostensio plures dicitur ideo
quia et si in causis pecuniariis et
similibus (Presumptiones et indicia probent
ita tamen si sunt certe vel violente ad suiz
procedatur extra de presumptionibus literas non tamen
in criminalibus sufficiunt ad condempnandum
quia in criminalibus non proceditur ad penam
per presumptionibus ut ibidem C. litteras nisi
essent indicia indubitata et luce
clariora C. de probat(ionibus) l. sciant dicitur autem
probatio a probe adverbio quia per hoc pe-
nas non probantes evadit (Nota
etiam ad maiorem evidentiam quod probatio
fit multipliciter Primo per assertionem ut in notario
quod probatur per suam evidentiam extra
de actu. evidentia in actore in una
ff. de minoribus l. in minore ff. de minoribus l. mi-
nor xxv an(nis). nuntius extra de proba-
tionibus licet Goff. /2o per testes et hoc
per testes plures vel etiam per unum tamen
aliis presumptionibus nolentibus /3o per in-
strumentum /4o per confessionem et hec maior
ponitur extra de teste sponso tamen ab sedem
/Vo per scripturam antiquorum librorum extra
eo. ti. cum causam /VIo per violentam presumptionem
ut quod dixit dominus /VIIo per famam cum
aliis presumptionibus extra de presumptionibus tertio
ut etiam per famam cum uno teste ar.
extra de probationibus sicut et si iudex dubitet
de fama queat dominus ff. de magi-
stris l. 1 /Et autem fama probat

p duos testes ex° de testi. et at i
fine et magis probat fama quam
unus testes ex° de consang. sup. eo
licet ho. & q. in g. septe. Sed inquid
p famam et unius testem pt. d' tunc
condempnat. d° b' ex° de proba. veniens
qd' no. quia i. tunc debent esse proba-
tiones apertissime sicut i. causa cimi.
C. de proba. l. in. (Vii° p iuramentu
nam sibi satis° credi quando d' con-
tra dictus queritur sive dubita² ex°
de sen. ex. si no. de quibus d' hac materia
sup. i. causa. / Negatia probari non
pt. ex° de cler. bone. (nota q. nullus
est negata. sed fi. dci. iuris et qua-
litatis. (negatia no fi. (queda est
pure negatia (queda est mixta si
cu affirmatia. (Negatia fi. pure
negatia aut est d' limitatione loci vel
tpis vel alterius rei. et h° probari
potest indirecte ut si in sentencia
exhibeatur continens scriptione sta.
tali die vel loco cz ex° d' testi. ex
tenore (aut no. lit. et tunc probari
no pt. nec directe nec indirecte vnde
omnis probandi cessat² adversariu.
et hoc io. quia negantium non sunt
cause nec circumstancie que sunt necesse
in probatione ut si quis dicat se nunq
contraxisse cu bta. (Mixta cu affir-
matiua est ut illa que l. affirmacoz
implicata ut si dicatur ego non re-
nunciaui sponte q. d. coactus renuncia-
aui et hoc dt. probari ab eo qui
negat ex° de renunc. sup. li. (negatia
no dci. probari dt. fi. vi. cz ex° de pbla
go cu dicat ubi b' qd' negata pro-
bata fuit in directe et g° in q. v. i.
pt. dicatz illa probatio magis fuit
presumptiua quia uel (Negatiua aut
iuris pt. probari p ut si dicat quis
alium non potest esse testis debet

hoc probari ut si dicat quis alium
no. est probare. Negatiua no quali-
tatis no est negatiua qualitatis in iustitie
.i. cuius cu quia nascitur homo ut
cu quis nascatur² negatur² esse procreatus
solius et filius et tunc ponit² affirma-
tiua vnde si negetur sua pbandi e
hoc pcuratorem iudicis ex° de pre
benda. fi. ap.ly si ctas p assertiones cor-
pis ex° de despo impuberes si liminis
aut g° is cui illimitas opponitur
est de hac in famatus et tunc cogit²
se purgare ex° de purgacione canonica accedens
aut certo et tunc qui sibi obicit te-
probare cz ex° de cler. si forte licet
ab et co. et b' de cler. bone et goff
in fi. ti. de pba. / procul (procomsul
ordinatus est in loco apostolo° constitutus
no a principe nec ab illo delegatus
sed etiam ante dignitatem imperialem
creatus licet officium cat in provincie
digni ut potius provinciales sua nego-
cia expediret (procomsul legatus
est cui procomsul provincia i. commis
mandat vendicionem (procurator est
nomen generale ad quilibet ministratione
et prefecturam que continet² i con-
cessionem restringit² ad illud de quo
agitur ex° de pena petitis in glo
c. sup. inutilitatur (procurator cause
est qui causa defendit absentis
sed ad vocatus causarum est qui
cam tuet² pntis ut eius no dicat²
postulare (debet aut officium pcura-
toris esse gratuitum et si quid reci-
piat facit contra bonos mores
C. de pcuris lite et hic intelligit
qui pacifatur ut licat etiam ptem
cuius de quo est questio quod no
licet potest tamen licite recipe

solaui prolabore in decs compe
tentia ut C. de an. ¶ Possessor est qui
se putat heredem esse cum non sit ff.
de petitione hereditatis. ¶ Prohibita intel-
liguntur esse omnia que non sunt con-
cessa arg. extra de electione. innotuit sed
arg. contra quod omnia intelliguntur concessa
que expresse non sunt prohibita idem
nota quod ubi aliqua constitutio
promulgatur affirmative tunc intelligitur
concessum quod non in veniat expositum
extra xxxv q. i c. vel ubi dicitur quod
si dormierit vir eius cum illa inibat
in duo non dicitur duobus vel tribus vel
quatuor ¶ unde sit consilium cum quibusdam
ubi non promulgatur negative tunc
intelligitur prohibitum nisi inveniatur
concessum maiore nisi sint eadem
ratio ut cum dicitur non occides hominem nulli
licet nisi inveniatur expressum ut in
iudice cum lex hoc concedit hec
in c. ut contra lia inglo xxxvi ¶ Potest
eadem dici ut quod notatur ibidem quod
regula sed quod non est concessum intel-
ligitur esse prohibitum habet locum
in iudiciis et contractibus stricti iuris
et in arbitriis et in privilegiis et in
re licita ¶ hec autem regula sed con-
cessum esse intelligitur quod non est
expresse prohibitum locum habet in iudiciis
et contractibus bone fidei et in benefi-
ciis et in absolutionibus et in edictis
prohibitionis in illis enim quibus admit-
titur quod non prohibetur ut in edicto
de pravi. exceptis demum protectum
arg. quidam genus edificii quod multa
calcipina supposita in edibus et inc
ius appellet ¶ Promissio in genere
mediocritate respicit extra de fil.

pub. inglo c. ¶ Promissor est qui pro
mittendo negotiatorem in obligatur. repro
missor non est qui repromittendo rati
ficat promissionem committi est in eum
casu venire ut extra possit aliquid
peti ¶ Proprietarius est qui nudam rei proprie-
tatem habet et est idem quod dominus
prorogare est producere et extendere
¶ Prescriptio est contra absentem iudi-
cialis ¶ Procuratio et in posterum prout
agat absumptio ¶ Prosenera dicitur
mediator in contractibus cuius vices
dicitur prosenetum ¶ Provinciales dicun-
tur illi qui sunt de provincia eundem
sed qui in provincia domicilium habent
ff. de verborum significatione provinciales ¶ Publicani
sunt qui publicana vectigalia exigit
vel tributa conducit ff. de publi. ¶
Publicatus dicitur qui ob aliquod delictum
in publica causa deducit ¶ Primi dicuntur
filii et non filie. dicuntur etiam primi omnes
fratres etiam progenitores dicuntur etiam 2oo
primi quoniam omnes qui sunt in etate puberi
ut mares infra xiiii an. et puella
infra xii ff. de verborum significatione primi ¶ Quando
tamen legantur primis alimenta tunc
prius dicitur puella usque ad xiiii
an. ff. de ali. legan. nuda ¶ Item
qui primi dicuntur doli capaces quere
supra in doli proximi ¶ Purgatio est de
obiecto crimine ouspo in notorie et
hec est duplex s. canonica que fit per
iuramentum et hec approbatur et vulgaris
sed quia sibi vulgus inveniunt et que
fit per duellum et per candentes ferrum
et per aquam frigidam vel per bullitam
et hec reprobatur extra eodem extuarum

Q uam certus sit tempus est ad
arbitrium boni viri cum lege vel

canone no tenet[2] ff de iure d'lib. l.
quasi quod dedita precibus est quasi
expressimus dicit[ur] p[er]cat po pro q. vingl
apatie et questio de rato intirogatio
de eciam tormentis quia tormentis
utitur in q[ui]b[us] vel tortores dicunt que-
stionarij. questores erant dicebant[ur]
qui petitione publice petente et con-
firmande cause creati sunt. questores
no sacri pallacij idem assini gerebant
in domo imperiali questores prodi-
erant causis capitalibus. sicta quirites
romani dicuntur quirites a quiro no
qui sunt vero corpore dicuntur a quibus que
est hasta quia magna hasta vte-
batur etc.

Ratihabitio retrotrahitur[2] et man-
dato comparatur[2] hoc est verum
si sit tale factum quod alicuius
mandato potuit et concedit q rat
habuit alias no ut quod de re iud[icata] ratihabitat[t]
et c. cu[m] in ius vnde quasi ut ... unde[2]
et ratihabitio retrotrahitur[2] et conse-
quendo precedencia quod de spiritus que sunt appel-
cu[m] nos ff de reg. iur. l. hoc in re
et hoc locum habet in maleficijs ne-
gocijs contractibus faciendis et spiritus
et percepcionis annullari possunt ut in ut
electo que facta est aliquo contempto
que est annullanda nisi ille postea
consenciat quod de elec. cu[m] ul. fallit
aut hoc primo in illis que per illos ex-
pleri no possunt ut vitam 2o in hijs
que contra varij sunt ul fuit q pre
ptro detineri ul fi ul possideri no
possunt que nullo possunt ipso iure 3o in
filia que nubit ipso facto que sic
faciat ipso patre iubente ut in f[i]nal[2]
no aut si patre postea ratum habente
4o in pupillo nisi no valet ratihabitio
tutoris nisi sit presens in negocio pu-
pilli nisi de auct[oritate] tutoris quod tutor

vero in fine qui iussit domini adiens
hereditate acquirit domino suo no
post adita hereditatem ratum habente
no acquirit et ut ibidem 5o in hijs
que plus habet iuris quia fi in quibus
talia cum que sit confirmari no possunt
per ratihabicionem ut nulla pupillare
ius complet filia huius d[i]c[tu]s tamen
in princeps sit prima que nulla est
confirmare quia ipse mutat phan
rei 2 q 1 in primis si tamen aliquis
alterius nomine primam tulit rata habui
sit hoc b' quod de pact[is] c 2 amore
no dicit quod prima nomine alterius
rata no potest rata haberi simulit[2]
ipsius nomine alterius indices indicat
in illius tractatus pt eciam eius prima
habel rata. Rena cepalit in pena-
tores. Rheda de est queda genus
vehiculi adeundi et redeundi habi-
lis et est per rotarum. Redibere est
facere habere quod prius habebat unde
redibitorio quasi redibitorio ff de edilis
dicta dicitur l. redibente refendam
sunt advocati qui refunt hominum
negocia.
Refragari est vitare et impedire
relegare est aliquem in insulam mitte-
re aliquod delictum ad standum ibi
per quinquennium. Remunare deus no
remunerat bonum quod fit sed quod bene fit
ideo dixit quod quod deus no remu-
nerat nomina sed adverbia extra
de collu. scripta neglio. Remunciacio
prout dicta tractatur quod est quasi aque
rei ul iuris spontanea refutacio.
Replicato supra implicato. Res
iudicata dicitur cu[m] elapsus est prima
nullius iuris remedio ut attemptari
Res sacre sunt que ab hominum leprone
immune sunt facte no parte cunct-
is ul nimis que res sacre dicuntur quia

delinquentes pen̄is in eos sancit
ius punitur ut si quis aliquē in
sepulcrum ipso℞ auferet ¶ Res sacr̄
sunt que deo sūt p̄ epos q̄secr̄te
¶ Res dicit̄ in contractu venditoris
ad hunc esse integ̃ qn̄ res nō ē
in toto vel in pte tradita et p̄cium
in toto vel in pte nō est solutū
licet contractus sit firmus ¶ Re
scripta pp̄e vel principis sūt man-
data que ad instanciā alicuius vel
aliquo℞ seu p̄p̄o motu vel rela-
cionibꝫ absencium vel suggestionibꝫ
p̄ncium vel ad consultacōem vel cui
aliquid alicui vel aliquibꝫ corpi
collegio vniu̇sitati vel ciuitati
mandat seu indulget talia n̄
ius faciunt nō ḡnale sed spale
in negocijs et int̄ psonas in q̄bꝫ
et int̄ quas p̄mulgata sunt ut
C de leg̃ et ꝯ l ij. In rescripto s̄
debet intelligi si p̄ces ūitati īni-
tant̄ et si ita est q̄ꝺ d̄ rescript̄
c. ij. in gl̄o d. et si ponat̄ ī hec
clausula si ita et refn̄ debet ad
omīa p̄cedencia s̄ b̄ q̄ꝺ e. olim
posuit tn̄ ī opiniones in gl̄o c. ista
clausula hec sꝫ et quid dn̄ ep̄e
dyoc̄ nō extendit sed ad illos
de ciuitate ī qua dicat̄ et q̄da aliq̄
ciuitatꝭ vel dyoc̄ secus si dicet̄
talis ep̄atus q̄ꝺ hec sꝫ si p̄ p̄ do
nō respexim̄ debet sp̄ intelligi
ī rescripto qn̄ ipā sēbit cp̄ p̄iudicā
alicui de b̄n̄fitio in aliqua ecclia
et si nō apponat̄ ¶ Si nō papa
uelit alicui facere grām plenām
scribit sic nō obstante cp̄ p̄ alijs
dyocesis scripta n̄ra q̄ꝺ e. mādat
in gl̄o b. p̄ hanc clausula nō sunt
plures qm̄ q̄ua̅or citat aliquo℞
etiā nomīa debēt ī p̄mo citatorio
exp̄mi vi° de rescript̄ cū in multis
inte℞ et gl̄o ¶ Item in rescript̄ fin̄ali
debet exp̄mi spiritu q̄ꝺ e. cū dilca
in gl̄o d. ¶ Resto que sit eiic̄ iue
nior̄ dat a restitucōe que sit me
maiorꝭ quia p̄ma datur sibi offo
iudicꝭ attēdente q̄ꝺ de inte℞ rsti
cū venisset in gl̄o ij ¶ Resto qn̄ pe-
titur ut illa possessio p̄t ee ut
cū petitur restitueo ꝯsanguinee
q̄ꝺ de renocāe do°ꝭ est dice recu
te debē lite pati in illo loco ī
quo quenis sed vbi sedes dānu
¶ Reus est defensor ī ea quia re
dz hre ac̃e deo que ab illo petit̄
q̄ꝺ de n̄ sigmfor ¶ Rosto℞ quod est
sup ī albū rago sup ī p̄ciā ¶ Ru-
dera sūt sordes dom̄ cū stopis
vnd̄ tr̄e ¶ Rima crepa dr̄ ꝗ cedur̄
et cōmunit̄ c.

S[acerdotem] q̄ sūt qui uetitas
aetes excecut et eo sacrisi
p̄tes subduxit et p̄tem dist̄
snnt ut ff de q̄ꝺ ord' tunbꝫ ¶ Sac
dos hic nomie intelligitur ī floreꝭ
et nomie cltor℞ supiores q̄ꝺ de
colsi c. ij. inte℞ et gl̄o ¶ Sacra a-
notaco dr̄ rescriptum qd̄ imp̄r ī
dulget alicui p̄p̄o ecciā motu ¶ Sac℞
oraculu d̄z īmpatoꝭ ¶ Scripta q̄
orando impetratu sanato est sp̄e
q̄stitutō cū add̄z pena di z ī p̄ma
¶ Sacdac sue tanle ē securitate p̄
fideiussore iplere ¶ Senatus sī iugri
seniorum senatores dr̄ ī iugrati
ipsi quasi senīoes ¶ Senatores eīn
sunt qui ap̄ncipꝭ et consulibꝫ
ad viros illustres discendit quia
hij soli solebant dice s̄nam in
senatu quo℞ etiā consul dicat̄
senator ingratum ut ff de pena

toribus et iustit et iure naturali
Senatores etiam dici debent senatorum
filii et nepotes ex filiis nati non
autem nati ex filiabus ff de senato-
ribus l. ij Senatus consultum dicitur
illud quod senatores habito consilio
constituunt Senodochium est qui
senione debilitatus procurat
Est autem senis domus in qua in-
firmi aluntur et ideo dicitur senodochium
Sententia est diffinitio iudicialis con-
tra se sive in ponens ff e l j species
sunt sententie due. s. diffinitiva per qua
s. principalis quo diffinitur et inter-
locutoria que s. non super principali quo
sed super aliis quibus fiunt vel contra
iudices et interpretes loquendo sunt con-
sequentes cum iuridicat septimum Seq-
la dicitur omne quod natura sequitur ut pu-
pillus iuvencus vitulus vacca Se-
questrum dicitur apud quem res de qua est
contentio deponitur et inde dicitur seq-
uestrum vel dicitur quod aliquis reliquerit
ponere in sequestro sicut i deposito
vel apud deum depositarium Servus
sapientis id quod alteri contractum
pacisitur aliquid facere ad servum
sapientis alterius contrahentis tenetur
ea facere que dementer si debet super
illo contractu nec potest sapiens ille
arbitrari aliud contra iura quia
tunc sapiens non esset Servitus est
constitutio iuris gentium per quam quis
contra ius suum subditur domino Ser-
vitus inducta est iure naturali
xxxiv di. 6o dic iure gentium
iure canonico extra de iudeis i et
iure civili ff. sunt autem Servi dicuntur
a servando non a serviendo quia im-
perator iubebat eos servari non occidi
qui erant ab hostibus capti i dominus
et mancipia quia manu capiebat

Servitus corruptus dicitur servus qui
per actum inductorium servus est debitor
mutuus de malo deterior s. i animo
vel i corpore Servus publicus dicitur
tabellio non quia sit servus sed quia
publicum exercet officium in decuriis
et quia servit ad com. Servitutes prediorum
rusticorum sunt iste s. iter actus
via aque ductus aque pectorum
appulsus ad aquam Iter est ius
quo concedo mea per agros tuos
possum agros meos intrare et
vias publicas ire et hic ius
servitus quia per dominum tuum i quo in
sunt actus est ut non tantum possum
ire sed etiam iumentum ducere Via est
ubi etiam possum vehiculum ducere
et lignum vel lapidem trahere aque
ductus est ut per agrum tuum ducere
aquam ad irrigandum agrum meum Hau-
stus aque est ut haurire possum
aquam de puteo tuo pectorum ap-
pulsus ad aquam est ut pectora
ducere possum ad aquam aquandum Servi-
tutes vero prediorum urbanorum sunt ut
possum habere tignum i pariete tuo
et ut stillicidium tecti mei capiat
in fundo tuo Sepulcrum est locus
est corpus Monumentum non est locus
vel sepulcrum sine corpore Sicarius
homicide dicitur a sica quod significat
telum sive cultrum vel telum iusta de per-
iudicium quod peccatum Sicarii etiam
dicuntur qui aliquis armis
impediunt de pace dissolve i. si quis
cum telo vide ter l. corr. de sicca l.
i. l. q. de homicidio sicut signum
inglo sicut est iusta h. clausula
qui ponitur i confirmationibus i priu-
ilegiis et privilegiis ponere apud de
est de off. del. qui inglo Sigillum

autenticum sed brevi quo ad fidem instru-
mentorum dicitur sigillum episcopi et ei creditur
quamdiu contrarium ei non ostenditur et
sigillum capituli et sigillum cuiuslibet prin-
cipis secularis cum de consuetudine
creditur. Ad hoc autem quod sigillum
sit autenticum debent caracteres ap-
poni ut ibidem dicitur ibidem et in dicto
in glossa xi. Silva cedua est silva
ad cedendum apta. Silva spatia est
que pastui pecudum assignata. Silva
palarie compendia pali et pedamenta
sumuntur. Simbolum est quadrum apo-
stolorum patrum athanasii et primus
titulus decretalium secundum glossam super
primam az^m decretalium in suo prologo.
Sindicus sive yconomus curator si quis
sic dictus non tantum mares sed etiam
feminas comprehendit ff. e. l. l. sic vir
est qui agitur de facione secus si de
pena vel predicatur si quis fecerit hoc
delictum et non addatur si qua tunc
mulier contra fecerit non ligatur ad pe-
nam vel si dicatur si quis teneat sic
spiritus dat pro tunc tenens capras
vel dabit. Hec autem distinctio si quis
non continetur mares et feminas non
accipit masculum ff. de le. iii si in spi-
tu io. vi de elec. generali et tandem
dicitur cum comprehendit feminas quod probatur
xviii q. ii si quis suadente diabolo
cum ca. de servicio communibus quod est versus
iuris vi de elec. in de privatibus quod
sed cum eos. Solum quicquid quod plantatur
seritur vel edificatur omne solo cedit
radice si tamen egit solidum sic dicitur
in solidum quod hoc sit totum in promissionibus
stipulatione vallatur que stipulatio contra-
hitur prima definitio ut primus
in solidum sed datiuos vel factiuos.
Soluendo esse est sic qui vel soluat
in solidum per se vel per alium ff. de pig.

vel soluendo. Sponse nerta est qui
et pamphus et est qui titam generat
ut in iiii continetur.
Stacionarii dicuntur qui tenent stationem.
Statutum depressius vel rebus ali-
quibus quos extenditur ad res alias vel
ad personas quod depositum contra in glossa.
Stellio est varius animo albo et fra-
ut qui rem aliquam alteri pigneri ob-
ligatam alteri pignorat et dicitur
a stellione serpente vario et maculoso
quod est varius et inconstans et in
mente generaliter autem quod in causibus
quod nullus dicitur dolus sic in criminalibus
dicitur stellionatus. Stramentum dicitur omne
genus vestis ff. de pig. sed magis
proprie vestes cubiculares. Stratum
dicitur a sternendo via illud sternitur
quod in viam diuertitur vel et via pu-
blica stratum dicitur eo quod lapidibus
sternitur. Subhastari rem est eam venda-
rii exponi hasta supposita sub preconio
citatum duo sunt genera. Subscribere est
sub signare vel testes solent subscribere
in cirographo id est notulas quasdam
ponere. Subsignare est aliquid signum
aliud rei in ponere vel etiam subsignare
est subscribere. Suffragium quicquid sumitur
pro auxilio consilio sed sumitur xvi q.
i suffragio quicquid concursus in scriptis
redactus cum sit quibus dicitur ergo sed no-
mine pretium implatum sic sumitur vi de
elec. pretium. Suggrunda est pars
tecti cuius domus quicquid in cubitis ex
extra parietibus tignorum capitalium. Sup-
pellectes est domesticum instrumentum
patrisfamilias in quo continentur omnia
utensilia domus et etiam que non sunt
ad aliqua specialia officia deputata
et dicitur supellex quia sic quod mittebatur
in legationem sub pellibus tectus portabat.
Superficiales edes sunt qui in solo
conducto vel empto sunt posite

quorum appetas e tunc uel uatiali
iure eius e ex solii ff de supficieb
uel edificii sup soli facie fracti
putata cz dns soli oplocatione con
cessit sup solio, pro edificio fil. (im-
plicato sup implicato. Supp u-
tae lite est eam dampnare sup-
posit uicti. Subrogac e ap-
loco alterius substitue cp

Tacitutas quaz est spida
procousone cō de proba-
qui cout ingl. Tecta sac
i. tecta integra eclii dr non
tant qd ab arcu mittit sed ecia
qd amanu eo qd i longiqui mut-
tatur ff c l si talis puet. Telon-
gite e tributi latine un hic thelo
dr tributi, dr ecia locus ubi ex-
igitur et hic thelonarius q exigit
tributi. Terminus pemptoris obtinere
det tant temporis quo ta edicta
nisi aliud exiget alia iusta causa
cō dila. dilti ingl. v. Terminus pro-
ximi tui dr aquis quaz morte
s. cu proctiamu alterius ad sepul-
tura admittit cu aquis subditu
expulat uel uiriliat cu alterius p-
rochia ad pudam recipit cu fi
grni pdrat et cu timos possor
euellit cō de sepul ingl ultra.
Terratorii est uniusitas agrorum
atq ciuitat, eo qd magistris loci
eius inf fines eius terendi ama-
uendi ius sit de ff deusigni si
puppl q. teitorii. Tignu dr ec
lignu unde tignar dir omis qui
edificant. Testes antiquity supsti-
tes dicebat eo qp sup cause statu
profebant uic pte nomis abla-
ta testes uocantur. Testes sunt
qui cu iuramito testonio sri iura-
mento cō de tesb. cl. et uiliez
tua uos ingl. Titulus quaz dr

signu quaz ea dium acquireda quaz
ipa ecia ut titulis sci pet quaz
clicatus uel canonicaty in aliqua
ecia unu quis intitulai. i. clicai
uel canonicai qui quelz ordo ecc-
siaus quelz dignitas uel prelato
unu dr quis intitulai i aliqua ecia
i. ordinai uel psita licet b cō de
cler. dudu. Titulus possidendi e
nonq3 possessionis ut empto do-
nato pmutato p hoc cur i reprimo
possidere. Trade dr dupl. uno
dr rem sua in alteri transferre unde
trade dr transferendo dare, alio mo
trade ponitur pro eo qd est induce
in possem sri prozpali rei posse-
ssione pstatoe. Traice est inare
transire et inde dr traiecty et unde
pecunia traiectitia locatur. Transfuga
qui transit ad hostes. Translato e
qd de ea tractat cō est desedery
ad sedem quintato e binum quute
et multu perant militib. Tributum
plebis dr ingratus pbeus. Te ti
nurei uos ne tales da pot am az
genti et eis oflatores tbia fa
xv sup in collegiu tutor e in
uiatoz cp

Valitudinary dur insumi qua
ualitudo in fimtats p. grai
dr. Vendicare e tota uidee
rem sua intende ut cu quis dt
res est mea. Venditio e i instru-
ments ne solent poi qp venditor
pmittit emptori rem vendita liuie
defende auctorizare et disbrigare
q va dent sic intelligi sz qd si
deve ipa lis fuit mota emptori
venditor tenea rem in ipa lite
defende liuie. i. p leges. Aucto-
zare pue auctorizai e lite expedita
ab omi hore redde. Nota qd

qui venditor est certus quod rei ve-
dite pro ea pecunia et pro conditione
i. certam conditionem vel alteri domino
subiecta ignorat tamen que et
quanta sint ponit in instrumento ve-
ro quod emptori incompetens quod conditionem
venditor permittit quod est dicere emptori in
hac re sciens ut emptori incompetens quod
non conditionem liceat cum ea condi-
cione ad quam pertinet (Ventilari
possunt in magonibus verba affectate
verborum non est recedendum nisi constet
loquitorem aliud voluisse vel etiam
nisi res aliter esse salva non possit
et in proprietates non possunt ad consequen-
tia transire non exorsande licet
licet b' ex de verborum significatione praeterea verborum
forma est attendenda nec ab ea
recedendum sine certa causa ibidem ad
audientiam in glossa c. et de sponsalibus ex
litteris in glossa c. contra quando verba
possunt intelligenda qui dolo fecit
in dolo proximus (Vinculus de-
finitus expavescit... in ea inchinna-
tus (vestarum impolitum de vesti-
mentis itim polituum (Victus suus
in scatore (Vie latitudo si non disti-
tinctum (per constitutes lege diffinitur
octo pedibus ubi via est recta
et xvi ubi via est tortuosa
victus cum tuitus corpus et oc
quod est necessarium licet ad vivendum
vestes enim victi est victus ff de ver-
borum significatione victus vindicatur contra utrorum
vel maiorum impetus qui repelli
non potest commode ff quod metus cau-
sa (est autem multiplex metus s. compulsiva
per quam quis cogit alium contra
voluntatem suam et licet metus in tendit
nisi metum et est proximus ad ip-
compulsiva ut rerum in mobilium

ablativa ut mobilium turbativa
per possessionis ut cum in dubium re-
vocatur quis possideat inquie-
tativa s. cum quis non permittit ali-
um quiete requiescere (Dehac materia
require ex de probationibus l. in glossa
xvii et de litteris q. ut ad audientiam
in glossa b' contrarium est quedam metus pelli-
ca s. que fit cum damus ex de ord'
cognitione cum dilectus in glossa ut b' vind'
vi bonorum raptorum uti possidetis
quod in aut clar licet sint quedam
inventa de quibus require in predictis
glossis (Uspiarius est qui in suis locis
alicuius rei uspiam nemoris licet de
illo cum dominus nemoris constituit uspi-
nemoris ad utilitatem suam et familie
sue et accipiat ligna poma olera
et flores que nascuntur in nemore
prope et ipsius quinus non tamen
ad vendendum quia licet non esset ut
b' simili ff de usu et habitatione plenum
s. in licet glossa ex de decimis dilectus
non potest etiam uspiarius vendere
usum nec locare nec gratis dare nec
quippiam donare (Usufructuarius non
licet facere potest nisi de usu et habitatione
in primis (Uspiam dicta sunt qui non
possunt vendere testari donare sed uti tan-
tum et necessaria competente debent esse
per q. q. eius liceat licet b' ex de
pignoribus c. constat in glossa c. (Fieri autem
alias clerici scolares sunt usufruc-
tuarios temporalium ad que pertinet omnium
fructuum perceptorum dominium ff de pactis
s. usufructu nupsi novi et in vita
et in morte sunt redditum pertinet do-
mini et expensis debita sua expensis
ea contracta solvere sunt fallit
in prelatis secularibus qui de reddi-

tibus prius proventibus eius rome
platoris salue nos ponit debita
iusti esset pretate vtilitate contract'
usufructus eius vtendi fruendi
rebus alienis salua rerum substantia
ff e l i et e ius i corpore quis pub
lato et ipsum est tolli unde destruc-
ta cum domus destruitur usufructus
qui licet in ea ff e l ij / dicitur in
rebus alienis quia res propria nemi
fruit / vtendi fruendi autem dicitur ad differentiam
creditorum qui ius licet in pignorare
non tamen potest eo uti nisi furtum
committit pro eo utatur uel fruetur dicitur
utendi ad differentiam vtilis dominii
quod licet in rebus alienis sit sicut
emphiteota et feudataria fruendi
fruitur et hoc ad differentiam [illegible] usque
usque tamen permittitur uti salua
substantia rerum dicitur ad differentiam superficiarii
et emphiteote etc qui non tenentur
reficere edes usufructuarius at
tenetur et tenetur ad tributum quia ad
eum pertinet omnis fructus unde hoc
exponit salua rerum substantia i. repeat
i totum substantia / Actum non exponit salua
rerum substantia quod tamdiu durat usu
fructus quamdiu substantia durat / licet et
plura alia de hac materia quod de pre-
cum gesserit in glo et insti de usufructu
mitto et in glo de hi et ubi usur
pare est contra usui et rom. capitulo
ht canonicus hoc in titulo etc.

Explicit tabula de expositione seu
declaratione vocabulorum et terminorum ...
prius notabilibus in corpore iuris tam
canonici quam ciuilis contentorum que
maiorem difficultatem in iure stu-
dentibus afferunt atque tedium propter eorum
raritatem seu obscuritatem quam edidit
frater astexanus de ciuitate astensi
de ordine fratrum minorum et ponit
eam in fine summe sue vna cum
rubricis prius totius voluminis decre-
talium ac etiam quinque rubricis totius
corporis iuris ciuilis videlicet in [illegible]
per ordinem primo ad rubricas iustiniani
et postea decretorum atque tabulam seu
abreviationes aliqua eas plane con-
scripsit que in alia petra in medio
gesserunt etc.

Ista tabula in medio sequenti breviter
ostendit de quibus titulis decretalium
et ubi in precedenti summa tractatur
et primo primi libri etc.

De summa trinitate et fide catho-
lica l ij ti l v
De constitutione
De consuetudine li j
De auctoritate usu pallij li vj
De temporibus ordinationum et qualitate ordinandorum l vj
De temporibus ordinationum licet ibi ti iiij ar. j°
De qualitate ordinandorum ti vj in ar in addi.
xxvij
De scrutinio in ordine faciendo li vj t in ar in q vj
De etate ordinandorum li vj
De sacra unctione l iiij° ti de sacramentis
confirmationis quia [illegible]
De sacramentis non iterandis l iiij t i ar vj
De filiis presbyterorum
De servis
De obligatis ad ratiocinia
De corpore viciatis
De bigamis
De peregrinis
De officio vicarii
De officio legati
De officio ordinarii li vj
De officio iudicum li j t de [illegible]
De maioritate et obedientia li vj t de
obedientia
De treuga et pace
De treuga li j
De pace li ij
De pactis
De transactionibus li iiij°
De postulando li j t de aduocatis

196

de his que metu vel vi fiunt ibidem
quod est l. viii ti. de ca. ff mat. dz o
iii et ti. fi. et ibidem de restitutione in integrum
de restitutione in integrum l. vi ti. de timore et l.
viii ti. de ca. ff mati. dz iii. d. et
ti. fi.

De titulis secundi lib.
de iudiciis plura l. i t. de iudiciis
et ti. de exceptionibus contra regulam iuris
de iuramento calumpnie l. i ti. de iura-
mento dz ii
de feriis l. i
de dolo et contumacia
de dolo re l. iii t. de emp. dz viii et
l. viii t. fi.
de contestatione litis l. vi ti. de causa et
quarum impu. et l. viii ti. fi.
de confessis plura l. viii ti. fi.
de probationibus l. iii ti. de usu corporis
xpi dz iiii et l. viii ti. fi.
de testibus l. i
de testibus cogendis ibidem
de iure iurando l. i t. de iuramento
de exceptionibus l. viii ti. fi.
de prescriptionibus l. iii
de sententia et re iudicata l. viii ti. fi.
de persuationibus l. vi t. de peregrinis i. fi.

De titulis tercii lib.
de vita et honestate cle. l. vi t. i dz v
et ti. de innocentia dz. et ti. de probe
et ti. de pudicitia et t. de ornatu
de cohabitatione clericorum et mulierum l. vi ti. de
pudicitia
de clericis coniugatis l. vi t. i dz v et
l. viii ti. de impedimento ordinis
de clericis non resi. l. vi de residentia
de prebendis et dignitatibus l. iii
de clerico egro vel debili l. iii de
corpore viciatis
de rebus ecclesie alie. vel non
de precariis l. iii
de commodato
de deposito
de emptione
de locato
de permutatione
de feudis
de pignoribus
de solutionibus
de donationibus
de testamento
de patre et matre l. iii
de peculio clericorum
de sepulturis
de parochianis
de decimis
de religiosis l. iii
de qui quo. l. viii t. de bono fidei dz ii
et ti. de bono patri dz ii et iii i fi.
et ti. de impedimento voti continentie et t. de
impedimento ordinis
de coniug. infidelis l. viii t. de dispa.
de voto l. i
de statu monachorum l. vi t. de religiosis
de dom. religios. ibidem dz x
de capellis mo. dz xi
de ecclesiis
de consecratione
de eccl. edifi.
de cimi
de clerici l. iii
de cele. miss.
de bap. l. iii
de presbytero non bap. iiii l. vi t. de sacro
ord. dz C. 87
de custodia eucharistie l. viii t. de de. festi-
bus continentibus in fi.
de reliquiis l. vi ti. de pe. dz v.
de observatione ieiunii l. v de ieiunio
de imunitate l. iii de impedimentis nuptiis
eucharistie dz ii ad fi.

De titulis omnibus quarti lib. decretalium
sed videat primo l. viii ut prius pro
quadrauit propria de parentis de quibus
significabo ubi statum in ea
de desponsatione impu. t. qua etate et ti.
de effectu spo
de clandestina spo. t. de dispensis m. l. et t.
de ca. ff mati. dz i. q. vel

de desponsa duorum t. cuius habet
dispositum spon can viii et t. de mo
contrahendi spo. q. ch. sequens gsat
spo. simul et t. de impedi liga iii pm
de condicionibus appositis i mo t. de mo
contrahendi spon dz ii et t. de ca
ff iiii dz
de condicionibus no appo. i aliis con
tractibus li iii t. de pactis dz vi
de cler. vel re t. de impedito ordinis
dz i et t. de impedito voti
de eo q. duxit in mo qua polluit
p adulterium t. de impedito crimis
de natis ex solutis venit t. de i pecto
de eo q. cognos. gsag. vxo sue t. de
impedito crimis dz iii.

De titulis quinti lib.

de primoma
de prelati
de magistris li vi t. fi.
de iudeis et sarracenis
de hereticis
de apostatis li ii
de iterantibus bapt. li iii t. i dz iii
de scismaticis li ii t. de pace dz vi
de hiis q. or. fi li vi t. de monestia
dz vii c t.
de canonibus cause xvii q. s gsem
de infan. et la. expo ibidem q. quod
de illis et li viii t. de filiis dz iii
de homicidio li i t. de quito precepto
et li v t. de canonibus cause xiiii
usque ad xix li vi t. de monestia
de tornea. li i
de clericis pug. i duello li i t. de duel.
de sagittariis et balistariis li vii t.
de excessibus malo. clerice dz i can xxx
de adulteriis et stupro li ii de stupro
ii t. de luxuria dz iii de adulterio
no li eodem de actione aut adulteri
li viii t. de actu. ma. ff fo
de raptoribus et incendiariis et vio
latoribus ecclesiarum
de raptoribus rerum li i t. de rapina
de raptoribus no iulsis li ii t. de luxo
dz iii
de incendiariis aut li vii ti ii ca. xviii
de violatoribus et no ibidem
de furtis li i
de usuris li iii
de crimine fsi li i de falsariis et li
vii t. iii cau xxxiii et xxxiiii
de sortilegiis li i
de clerico vena li vi t. re cleri vel
no. dz ii et de restitutione et pena
venatorum li v t. de resti. dz i fi
de clerico percussore li vi t. de modestia
de clerico maledico li ii t. de maledic.
et t. de detract et t. de contum et t. de
blasphemia
item de pena maledictorum et blasphemorum
li v t. de tactus
de clerico excom. vel invto vel de per.
li vii t. de peris excogitati sumaz gdep
et li iii t. de iniustio cilic. dz iii.
de clerico no ord. mis li vi t. de coll.
ordinum dz iii q. quod si no ordinatis
et sequitibus
de clerico per salutem promoto ibidem in pri
dz iii
de eo q. ordines furtive suscepit li
vi t. de colli. or. dz iii gle i
de excessibus platorum li vi
de privilegiis ibidem
de pen. mul. li viii t. fi et li i t.
de porti dz i q. iii
de iii iniuriis et dampno dato li v t.
de restitutione et li i t. de i iniuriis et t.
de bello dz iii et li viii t. fi
de penis et remissionibus li v fe. p totum
de sententia excom. li vii de sigo
de signis. liberorum li viii t. fi. de intp. ac
dubiorum li vi t. fi. de intpretatione
dubiorum li ti xl

Hic ponitur tituli de quibus parum aut
nichil loquitur in summa et sunt quinti
lib.

de verborum significatione ti fi
de postulatione qui e li viii t. fi

Incipiunt rubrice seu tituli decretalium
et primo omnium librorum in corpore iuris
contentorum ordinati secundum ordinem alpha
beti ut in sequentibus apparebit etc.

Postremo quia in precedentibus
saepe rubrice que vocantur in
allegatione iuris in tanta
sunt diversitate quod multi etiam bene
litterati nesciret eas legere quod in fine
huius operis pro consolatione illorum
quos contingit ipsum habere subiunxi
rubricas sine diminutione scriptas tam
decretalium quam librorum legalium per
ordinem alphabeti secundum ordinem librorum
eas continentium ordinatas ut lector
si indiguerit recurrat ad inveniendum
cum ubi sunt decreta etc.

de rescriptis iii
de renunciatione ix
de restitutione spoliatorum xiiii
de rebus ecclesie non alienandis vel non xiii
de rerum permutatione xix
de regularibus et transeuntibus ad religionem xxxi
de religiosis domibus xxxvi
de reliquiis et veneratione sanctorum xlv
de raptoribus et incendiariis et violatoribus ecclesiarum xvii
de regulis iuris xli
de summa trinitate et fide catholica i
de supplenda negligentia prelatorum x
de scrutinio in ordinatione faciendo xii
de sacra unctione xv
de sacris iterandis vel non xvi
de servis non ordinandis xviii
de sindico iii
de sequestratione possessionum et fructuum xvii
de sententia et re iudicata xxvii
Ne sede vacante aliquid innovetur ix
de solutionibus xxiii
de successionibus ab intestato xxvii
de sepulturis xxviii
de statu monachorum xxxv
de sponsalibus et matrimoniis i
de sponsa duorum iiii
de secundis nuptiis xxi
de simonia et ne aliquid pro spiritualibus exigatur vel promittatur vi
de scismaticis et ordinatis ab eis viii
de sagittariis et balistariis xv
de sortilegiis xxi
de summa cognitionis et solutione xxxiv
de translatione episcopi vel electi vii
de temporibus ordinationum et qualitate ordinandorum xi
de treuga et pace xxxiiii
de transactionibus xxxvi
de testibus et attestationibus xx
de testibus cogendis xxi
de testibus adultimis nolentibus xxvi

de torneamentis xxxiii
de vita et honestate clericorum i
de voto et voti redemptione xxxiiii
de usuris xxxix
de verborum significationibus xl

Expliciunt rubrice decretalium et incipiunt immediate rubrice institute.
de adoptionibus
de attiliano tutore vel qui a lege attilia datur
de auctoritate tutorum
de ademptione legatorum et translatione
de assignatione libertorum
de acquisitione per arrogationem
de actionibus
de bonorum possessionibus
de capitis diminutione
de curatoribus dandis et confirmandis
de codicillis
de consensu obligatione
de donationibus
de duobus reis stipulandi vel promittendi
de divisione stipulationum
de excusationibus tutorum et curatorum
de exheredatione liberorum
de eo cui libertatis causa bona addicuntur
de emptione et venditione
de exceptionibus
de fiduciaria tutela
de fideicommissariis hereditatibus
de fideiussoribus
de gradibus cognationum
de his qui sui vel alieni iuris sunt
de cohabitationibus et ypi
de heredibus instituendis
de heredum qualitate et differentia
de hereditatibus que ab intestato deferuntur
de his per quos agere possumus
de iustitia et iure
de iure naturali et civili
de iure personarum
de ingenuis
de incorporalibus rebus

de inofficioso testamento
de inutilibus stipulationibus
de iniuriis
de interdictis
de libertinis
de lege fusia
de legitima agnatorum tutela
de legitima patronorum tutela
de legatis
de lege falsidia
de legitima agnatorum successione
de litterarum obligatione
de locatione et conductione
de lege aquilina
de militari testamento
de mandato
de noxalibus actionibus
de obligationibus que quasi ex contractu nascuntur
de obligationibus
de obligationibus que ex delicto nascuntur
de obligationibus que quasi ex maleficio nascuntur
de officio iudicis
de patria potestate
de pena temere litigantium
de pupillari substitutione per quas personas nobis acquiritur
de perpetuis et temporalibus actionibus et que in heredes et ab heredibus transeunt
de publicis iudiciis
qui et ex quibus causis manumittere non possunt
quibus modis tutela finitur
quibus alienare licet
quibus est permissum facere testamentum
quibus modis testamenta infirmantur
quibus modis re contrahitur obligatio
quibus modis tollitur obligatio
quod cum eo qui in aliena potestate est negotium gestum esse dicitur
de rerum divisione
de replicatione
de satisdatione tutorum et curatorum
de suspectis tutoribus et curatoribus
de servitutibus
de singulis rebus per fideicommissum relictis

de senatusconsulto tertuliano
de senatusconsulto orficiano
de successione cognatorum
de servili cognatione
de successione libertorum
de successionibus sublatis que fiebant per bonorum venditionem et senatusconsulto claudiano
de stipulatione servorum
de societate
quadrupes pauperiem fecisse dicitur
de satisdationibus
de tutelis
de testamentis ordinandis
de usufructu
de usucapionibus
de vulgari substitutione
de verborum obligatione
de vi bonorum raptorum

Consequenter rubrice institute incipiunt immediate rubrice degestorum libri primi
de adoptionibus et emancipatis
de alienatione iudicii mutandi causa facta
de arbitris
ad senatusconsultum velleianum
ad legem aquiliam
ad exhibendum
de aleatoribus
ad senatusconsultum macedonianum
de actionibus empti et venditi
de actione rerum amotarum
de agnoscendis vel alendis liberis
de patribus vel patronis libertis
de administratione et periculo tutorum et curatorum
de acquirenda et omittenda hereditate
ad senatusconsultum ad consultum sillanianum et claudianum
de annuis et menstruis legatis et fideicommissis
de alimentis et cibariis legatis fideicommissis
de auro et argento mundo ornamentis unguentis veste et vestimentis statuis et legatis
de adimendis et transferendis legatis et fideicommissis

ad senatus consultum trebelli anum
de assignandis libertis ..rtianum
ad senatus consultum tertullianum et
de aqua pluviali arcenda
de adoptione libertatis
de acquirendo rerum dominio
de acquirenda possessione
de aqua cottidiana et estiva
de actionibus et obligationibus
de arboribus cedendis
de acceptilationibus
de arboribus furtim cesarum
de abigeis
de actionibus
ad legem iuliam maiestatis
ad legem iuliam de adulteriis
ad legem iuliam de vi privata
ad legem corneliam de sicariis
ad legem pompeiam de parricidiis
ad legem corneliam de falsis
ad legem iuliam repetundarum
ad legem iuliam annone
ad legem iuliam peculatus
ad legem iuliam de ambitu
ad legem flaviam de plagiariis
ad senatus consultum turpillianum
a quibus appellare non licet
a quo appellet quis
de appellationibus recipiendis
an per alium causa appellationis reddi
apud quem a quo appellatur aliam causam
agere compellatur
ad municipales
de albo scribendo
de administratione rerum ad civitatem
pertinentium
de bonorum possessionibus
de bonorum possessione furioso infanti
muto surdo ceco competenti
de bonorum possessione contra tabulas
de bonorum possessione secundum tabulas
de bonis libertorum
de bonorum possessione ex testo militis
de bonis auctore iudicis possidendis
seu vendendis
de bonis eorum qui ante sententiam mortem
sibi consciverunt
de constitutionibus principum
de calumpniatoribus
Communia predia tam rustica quam urbana
Communi dividundo
de condictione causa data non secuta
de condictione ob turpem vel iniustam causam
de condictione indebiti
de condictione sine causa
de capite minutis
de condictione furtiva
de condictione ex lege
de condictione triticaria
de contrahenda emptione et venditione
et de pactis inter emptorem et vendi
Commodati vel contra
de constituta pecunia
de compensationibus
de confirmando tutore vel curatore
de contraria tutele actione
de curatoribus furioso vel aliis extra minores
dandis
de condicionibus institutionum
de condicionibus et demonstrationibus
de collatione bonorum
de collatione dotis
de coniungendis cum emancipato liberis eius
de carboniano edicto
de collusione detegenda
de confessis
de concessione bonorum
de curatore bonis dando
de collegiis illicitis
de clericis
de glande legenda
de concussione
de effractoribus et expilatoribus
de crimine expilate hereditatis
de crimine stellionatus
de custodia exhibitione et corporum ta-
dalibus (?) reorum
de captivis et postliminio reversis
de castrensi peculio

de cautionibus
de temporibus
de divisione rerum et qualitatum
de dolo malo
de pacti vel re
de distractione pignorum et ypotecarum xx
de donationibus inter vir
de dote prolleganda xxxiij
de dampno infecto et subgrundio xxxix
de donationibus causa mortis
de diversis temporibus
de prescriptionibus xliij
de doli mali et metus exceptione
de duobus reis stipulandi xlv
de decretis ab ordine faciendis
de eo per quem factum erit quo minus in quis in iudicio sistat
de edendo
de eo quod certo loco dari oportet xiij
de eo quod cum incompetenti nomine vel quod
eorum agetur
de eo quod certo loco dari oportet xiij
de exercitoria actione xiiij
de exceptione rei vendite et tradite
de edilicio edicto et de redhibitoria actione
ex quibus causis maiores xxv annis restituuntur
de excusationibus et temporibus eorum in tutorum xxvij
de eo qui pro tutore vel curatore negotia gessit
Ex quibus causis in possessionem eatur
de exceptione rei iudicate xliiij
de exceptionibus et prescriptionibus
de extraordinariis criminibus xlvij
de evictionibus et dupli stipulatione xxi
de feriis et dilationibus et diversis temporibus ij
de fide commissaria hereditatis petitione v
familie herciscunde x
de fugitivis ij
de fide instrumentorum xxij
de fundo dotali xxiij
de fundo instructo vel instrumento legato
de fideiussoribus et mandatoribus heredi tutorum et curatorum xlvij
de fideicommissariis libertatibus
de fluminibus et ne quid in flumine
de forte
de furtis xlvij
de finibus et baillicariis
de gradibus et affinitatibus et nominibus eorum
de hiis qui sui vel alieni iuris sunt
de hiis qui in fama notantur
de hiis qui effuderint et effuderint
de hereditate vel actione vendita
de hiis que in testamento delentur vel reducuntur vel in scribuntur
de heredibus instituendis
de hiis que pene causa relinquuntur
de hiis que pro non scriptis habentur
de hiis quibus ut indignis legata auferuntur
de iusticia et iure
de iurisdictione omnium iudicum
de in ius vocando
in ius vocati ut eant
de in integrum restitutione
de iudiciis ubi quis agere
de inofficioso testamento
de iudicio finium regundorum
de iniurando sive voluntario sive necessario
de interrogationibus in iure faciendis
de iudice mandando
de institoria actione
de iure codicillorum
de iudiciorum adicione
in quibus causis pignus vel ypoteca
de iuris et facti ignorancia
de iure dotium
de impensis circa res dotales factis
de iniusto rupto et irrito testamento
de iure deliberandi

de iure privato
de iure aureorum anulorum
de interdicto
de itinere actuque privato
de interdicto salviano
iudicatum solvi
de incendio ruina
naufragio
de iniuriis et famosis libellis
de illicitis collegiis
de interdictis et deportatis et relegatis
de iure fisci
de iure immunitatis
de legibus et senatusconsultis et longa consuetudine
de lege rodia de iactu
de lege commissoria
locati et conducti
de legitimis tutoribus
de liberis et postumis instituendis vel praeteritis vel exheredandis
de legatis et fideicommissis primo
de legatis et fideicommissis tertio
de liberatione legata
de lege falcidia
de legatis praestandis contra tabulas bonorum possessione petita
de liberis et libertis patribus et patronis praestandis
de liberali causa
de loco publico fruendo
de locis et itineribus publicis
de libero homine exhibendo
de liberis exhibendis et deducendis
de litigiosis
de libellis dimissoriis
de legationibus
de minoribus xxv annis
mandati vel contra
de magistratibus conveniendis
de manumissionibus
de manumissis vindicta
de manumissionibus que servis ad universitatem pertinentibus imponuntur

de manumissis testamento
de muneribus et honoribus
Ne quis eum qui in ius vocabitur
de negotiis gestis
Naute caupones stabularii ut recepta restituant
de noxalibus actionibus
de nautico fenore
de novi operis nuntiatione
de natalibus restituendis
Ne vis fiat ei qui in possessionem missus erit
Ne quid in loco sacro fiet
Ne quid in flumine publico ripave eius
de statu defunctorum post quinquennium queratur
Nichil novari pendente appellatione
de nundinis
de novationibus et delegationibus
de origine iuris et omnium magistratuum
de officio consulis
de officio prefecti pretorio
de officio prefecti urbis
de officio questoris
de officio pretoris
de officio prefecti vigilum
de officio proconsulis et legati
de officio prefecti augustalis
de officio presidis
de officio procuratoris cesaris
de officio iuridici
de officio eius cui mandata est iurisdictio
de officio assessorum
de operis servorum
de optione vel electione legata
de operis libertorum
de pactis
de procuratoribus et defensoribus
de petitione hereditatis
de possessoria hereditatis actione
de postulando
de publiciana in rem actione
de pigneraticia actione
de peculio

de p(er)iculo et comodo rei vendite
pro socio
de p(ro)scriptis v(er)bis et i(n) f(a)c(tu)m actionibus
de pignoribus et ypotecis et qualit(er)
ea contrahant(ur)
de p(ro)bationibus
et p(re)sumptionibus
de pactis dotalibus
de peculio legato
de publicanis et vectigalibus
pro soluto — pro herede
pro emptore — p(ro) delicto
pro donato — pro dote
pro legato
pro suo
de privilegio creditorum
de precario
de pactis int(er) emp(torem) et ven(ditorem)
de p(re)toriis stipulationibus
de p(ri)vatis delictis
de p(r)incipalibus iudicis
de p(re)variatoribus
de pupillaribus actionibus
de penis
p(ro)p(ter) quid appellant i(n) p(ro)vincia defendi
de pollicitationibus
de proxeneticis
q(uan)do quis eius in alt(eru)m statuit
ip(s)e eod(em) utatur
q(uan)do satisfare cogunt(ur)
q(uo)m(od)o eius ca gestu est in
q(uan)do dies ususfructus legati cedit
q(uan)do s(er)vitutes admittant(ur) vin
q(ui)b(u)s modis ususfructus vel usus ad
mittat(ur)
de quibus rebus ad eundem iudice(m) eat
qui cu(m) eo q(ui) i(n) aliena p(o)t(est)ate e(st)
negotiu(m) gestu(m) esse dicat(ur)
q(uan)do de peculio actio e(st) annalis q(uo)d
iussu
q(uan)do res pignori vel ypotece ob-
ligari possit
q(ui) p(o)tiores i(n) pignore habeant(ur)
quibus modis pignus vel ypoteca
solvitur

q(uan)do petat tutores et curatores et
ubi petent(ur) q(ui) exposit(o) tutore vel
curatore eius quem vel age(re) p(os)s(i)t
q(uan)do ex f(a)c(t)o tutore actione gestu(m) esse
dicetur
q(uan)do dies legatorum vel fidei commissorum
cedit
q(uan)do ad testam(en)ta appareant
q(ui)bus competit bonorum possessio
q(uo)m(od)o ordo i(n) bonorum possessionibus
servetur
quod fit manumissione ad libertatem
provenit
q(ui) et a quib(us) manumissi liberi fiant n(on)
q(ui)b(us) ad libertate(m) p(ro)clamare non lic(et)
q(uae) i(n) fraude creditorum f(a)c(t)a sunt
q(uo)rum bonorum
q(uo)rum legatorum
q(ui) in aut clam
de questionibus
q(uae)r(um) rerum actio no(n) dat(ur)
q(uan)do appellare licet
q(uan)do sent(enti)a sit appellatione rescindatur
de receptis que arbitri receperunt in
sentencia dicant i(d est) de arbitris
de rei vendicatione
de rebus creditis si cert(um) petat(ur) et
de condicione — xxvi
de religiosis et sumptibus funerum
de rescindenda venditione
de rerum permutatione
de ritu nuptiarum
de repudiis et divorciis
de rebus eorum q(ui) sub tutela vel cura
sunt sine decreto vel alienandis
vel supponendis
de regula catoniana
de re iudicata et effectu sententiarum et
interlocutionibus
de tyr(on)a inimicenda
de remissionibus
de rivis de fonte
de in(tegrum) pupilli vel adolescentis salvia
de in(tegrum) ratam h(ab)eri et de ratihabitatione
de receptatoribus
de re militari
de regulis iuris
de statu hominum

De senatoribus
Si quis in ius vocatus non ierit
Si quis ius dicenti non obtemperaverit
Si ex noxali causa agatur quemadmodum caveatur
Si quis cautionibus in iudicio sistendi
causa factis non obtemperaverit
Si pars hereditatis petatur
Si ager vectigalis vel emphyteuticus petatur
Si ususfructus petatur vel ad alium
pertinere negetur
De servitutibus urbanorum praediorum
Si servitus vindicetur vel ad alium pertinere
Si quadrupes pauperiem id est damnum
fecisse dicatur
De servo corrupto
Si mensor falsum modum dixerit
De sepulcro edificando
De funeribus exportandis
De sponsalibus
Soluto matrimonio quemadmodum dos petatur
Si ventris nomine calumniae causa ipsius
esse dicetur
De suspectis tutoribus et curatoribus
Si quis ab intestato vel alio iure pos-
sideat hereditatem
Si quis aliquem testari prohi-
buerit vel coegerit
De servitute legata
De supellectili legata
Si certum petatur
Si a parente quis manumissus sit
Si quid in fraudem patroni factum sit
Si tabulae testamenti nullae extabunt
De successorio edicto
De servis et liberis rebus
Si cui plus quam licuit per legem Falcidiam
legatum esse dicatur
De statu liberis
Si ingenuus esse dicatur
De separationibus
De superficiebus
De supplicatione servorum
De solutionibus et liberationibus
Si quis in testamento liber esse iussus
Si familia furtum esse dicatur
Si tutor vel curator vel magistratus appellet

Si appellatione pendente mors intervenerit
Si tabulae testamenti extabunt
De transactionibus
De libertaria collatione
De testibus
De tutoribus et curatoribus datis ab his
Qui ius dandi habent qui et quibus
causis dari possunt
De tutelis
De tutela testamentaria
De testamentis qui testamenta facere possunt
et quemadmodum testamenta fiant
De testamento militis
De testamentis quemadmodum aperiantur inspiciantur
et describantur
De tritico vino et oleo
De tabulis exhibendis
De tigno iniuncto
De termino moto
De usufructu quemadmodum quis utatur fruatur
De usufructu accrescendo
De usufructu earum rerum quae usu consumuntur
De usu et habitatione
Usufructuarius quemadmodum caveat
De usuris et fructibus et mora
De ventre inspiciendo custodiendoque
partu
De vulgari et pupillari substitutione
De usu et usufructu et reditu et
habitatione et operis per legatum et fideicom-
missum datis
De legatorum et fideicommissorum serva-
ndorum causa caveatur
Ut in possessione legatorum vel fideico-
missorum servandorum causa esse liceat
Unde legitimi
Unde cognati
Unde vir et uxor
Ut legatis servatis compulso bonorum
possessio detur
De ventre in possessionem mittendo et cura-
tore eius
De usurpationibus et usucapionibus
De via publica
De via publica et itinere publico reficiendo
Ut in flumine vel ripa navigare
De vi et vi armata

vti possidetis utrobi
vt in gradu
de libris obliterandis
de notatione et optinatione muri
de variis et diversis ordinibus agnitionibus
de liberorum significatione

Post rubricas de gestorum imperiali sequuntur rubrice codicis
de apostatis
de assessoribus et domesticis
de annonis
de advocatis diversorum iudiciorum
de alienatione iudicii mutandi causa facta
de advocatis fisci
ad exhibendum
de actionibus et obligationibus
an servus proprio facto
de actionibus hereditariis
de actione pigneraticia
de actione expositoria
Ad senatus consultum macedonianum
ad senatus consultum silanianum
de actionibus empti et venditi
de alendis liberis ac parentibus
de administratione tutorum vel curatorum
de alimentis pupillis prestandis
de arbitrio tutele
de auctoritate prestanda
de actore civitatis vel tutore dando
de adeunda et abstinenda hereditate
Ad senatus consultum silanianum
ad legem falcidiam
ad senatus consultum trebellianum
ad senatus consultum orfitianum
de assertione tollenda
de acquirenda et retinenda possessione
ad ipsius creditore
de annali annali exceptione
de alluvionibus et paludibus
de appellationibus
de acceptilationibus
de adoptionibus liberorum
Ad legem iuliam maiestatis
ad legem iuliam de adulteriis et stupris
ad legem iuliam de vi publica et privata

ad legem corneliam de sicariis
ad legem fabiam de plagiariis
ad legem iuliam
ad legem corneliam de falsis
ad legem iuliam repetundarum
ad legem iuliam de ambitu
de abigeis
de abolitionibus
Ad senatus consultum tertullianum
de annona et tributis
de apochis publicis
de aleatoribus
de auri publici prosecutoribus
de argenti pretio quod thesauris infertur
de annonis civilibus
de administratione rei publice
de aque ductu
de armorum usu inscio principe interdicto
de agricolis censitis et colonis
de agricolis mancipiis dominicis et fiscalibus
de argenteis in rebus
de agentibus prepositis et privilegiis eorum
de agentibus ingredientibus militum et privilegiis eorum
de agentibus proconsul et legati
de agentibus comitibus orientis
de agentibus prefecti annone
De bonis libertorum et iure patronatus
de bonorum possessione secundum tabulas
de bonorum possessione contra tabulas
de bonis damnatorum seu proscriptorum
de bonis consentientium
de bonorum possessione contra tabulas testamenti
de bonis maternis et materni generis
de bonis que liberis
de bonis auctoritate iudicis possidendis
de bonis vacantibus et incorporatione
de contractibus iudicum vel eorum qui sunt circa eos
De causis quibus infamia alicui irrogatur
Communia utriusque iudicii
de consortibus eiusdem litis
de confessis
de condictione indebiti
de condictione ob turpem causam

de condictione furtiua
de condictione ex lege
de constituta pecunia
de comodato
de compensationibus
de contrahenda emptione
de comuni rerum alienatione
de commerciis et mercatoribus
de conubiis
de confirmando tutore
de contrario iudicio tutele
de curatore furiosi uel prodigi
de carbonario edicto
de collationibus
de codicillis
Comunia de legatis et fideicommissis
de condictione incerta legatis uel fideicommissis
de caducis tollendis
Comunia de successionibus
de collusione detegenda
Comunia de usucapionibus
de comuni seruo manumisso
Comunia de manumissionibus
Comminationes uel epistolas
de confessis
de contrahenda et committenda stipulatione
Creditorem euictionem non debere
de crimine peculatus
de custodia reorum
de crimine sacrilegii
de crimine expilate hereditatis
de crimine stellionatus
de calumpniatoribus
de conueniendis fisci debitoribus
de capiendis et distrahendis pignoribus tributorum
de canone largitionalium titulorum
de conditis in publicis horreis
de collatione donatorum uel reuelatorum uel translatorum
de collatione eris
de curionibus et filiis eorum
de classicis
de caliabus urbis rome
de collegiatis
de canone frumentario urbis rome
de capitatione ciuium censibus eximenda
de colonis palestinis

de colonis tracensibus
de colonis illiricianis
de censibus censitoribus et peraequatoribus et inspectoribus
de collatione fundorum patrimonialium et emphiteoticorum
de conductoribus et palatoribus fiscorum
de collatione fundorum fiscalium uel rei priuate uel domus diuine uel templis
de censibus completo dampno uel pretiis perceptis non expendendis
de compulsoribus et non exigendis ab his pecuniis et desertis et ingratis et priuatis militum
de comitibus consistorianis
de comitibus et tribunis scolarum
de comitibus rei militaris
de comitibus et archiatris sacri palatii
de comitibus qui prouincias regunt
de decanis
de castrensi omnium palatinorum peculio
de castrensi peculio militum et prefectianorum
de comitatu
de cursu publico et angariis
de cohortalibus principibus
de defensoribus ciuitatum
de diuersis rescriptis et pragmaticis sanctionibus
de dolo malo
de lenonibus
de deposito
de donationibus ante nuptias et propter nuptias
de dotis promissione
de dote cauta non numerata
de donationibus inter uirum et uxorem
de diuortio facto quando apud quem liberi morari debeant
de diuidenda tutela
de distractione pignorum
de duobus reis stipulandi et duobus reis fiunt
de donationibus
de donationibus uel sub modo uel conditione
de dispensatoribus
de decretis decurionum in immunitate quibusdam concedenda
de debitoribus ciuitatum

de diversis praediis urbanis et rusticis
templorum et civitatum et omni reditu
civili
de dignitatibus
de domesticis et protectoribus
de decanis
de stratoribus et occultatoribus
de diversis officiis et apparitoribus iudicum et
probatoribus eorum
de episcopis et clericis
de edendo
de episcopali audientia et diversis capitulis
de errore calculi
de errore advocatorum
Ex quibus causis infamia irrogatur
ex delictis defunctorum in quantum heredes
restitutionis conveniantur
de exercitoria actione
de eunuchis
de edilitiis actionibus
de eo qui pro tutore negotia gerit
de executoribus et tpib' eorum
de excusationibus veteranorum
de exsecutione rei iudicatae
de edicto successorio
de edicto divi Adriani tollendo
de dediticia libertate tollenda
de edificiis privatis
de exceptionibus sive praescriptionibus
de evictionibus
de emancipationibus liberorum
de exhibendis vel transmittendis reis
de emendatione servorum
de emendatione propinquorum
de exactionibus
de excusationibus munerum
de excusationibus artificum
de expensis ludorum
de equestri dignitate
de exactione et translatione militarium
annonarum
de exsecutionibus et actionibus
de filio famil.
de fideiussoribus minorum

de feminis
de feriis
de familiae herciscundae finium regundorum
de fide instrumentorum
de fundo dotali
de fideiussoribus tutorum
de furtis et servo corrupto
de fideicommissis
de falsa causa adiecta legato vel
fidei
de fideicommissariis libertatibus
de fructibus et litis expensis
de fideiussoribus et mandatoribus
de famosis libellis
de falsa moneta
de fide instrumentorum et iure hastae fiscalis
de fiscalibus usuris
de filiis famil. et quemadmodum pro his pater teneatur
de frumento urbis Constantinopolitanae
de frumento Alexandrino
de fundis limitrophis et terris et paludibus
et pascuis
de fundis patrimonialibus et saltuensibus
emphyteuticis
de fugitivis colonis patrimonialibus et
emphyteuticis
de fundis rei privatae et saltibus divinae
domus
de fundis et saltibus rei dominicae
de filiis officialium et militarium qui
moriuntur in bello
de generali abolitione
de gladiatoribus penitus tollendis
de grege dominico
de haereticis et manichaeis et samaritanis
de his qui ad ecclesiam confugiunt
de his qui in ecclesiam manumittuntur
de his qui ad statuas confugiunt
de his qui potentiorum nomine titulos
praediis affigunt
de his qui vi metus causa fiunt
de his qui veniam aetatis impetrant
de hereditate vel actione vendita // petitione

de heredibus tutorum
de heredibus instituendis et que persone non possunt
de his quibus ut indignis hereditates auferuntur
de his que pene nomine testamento vel codicillo relinquuntur
de his quibus ante apertas tabulas hereditates transmittuntur
de his qui a non domino manumittuntur
de his qui per metum apud iudices non appellaverunt
de his qui in priorum creditorum locum succedunt
de his qui accusare non possunt
de his qui parentes et liberos occiderunt
de his qui sibi ascribunt in testamento
de his qui latrones vel aliis criminibus reos occultaverunt
de his qui ex publicis rationibus mutuam pecuniam acceperunt
de his qui se deferunt
de honoribus vel muneribus vel continuandis inter patrem et filium et in[?]
de his qui sponte munera publica susceperunt
de his qui a principe vacationem acceperunt
de his qui numero liberorum vel paupertate excusationem meruerunt
de his qui non impletis stipendiis sacramento soluti sunt
de his qui exilio dato vel ordine sunt remoti
de his que ex publica collatione illata sunt non usurpandis
de honoratorum vehiculis
de his qui ex officio administraverunt conveniuntur
de iudicis et celsitalis
de iuris et facti ignorantia
de in ius vocando
de in integrum restitutionibus minorum xxv annis
in quibus causis restitutio in integrum necessaria
non in integrum restitutione postulata
ne quid novi fiat
de iure iurando propter calumpniam dando
de iurisdictione omnium iudicum
in quibus causis militantes
de inofficioso testamento
de inofficiosis dotibus
de iure emphiteotico
de incestis et inutilibus nuptiis
de interdicto matrimonio inter pupillam et tutorem seu curatorem et liberos eorum
de iure dotium
de quibus causis tutorem habenti tutor vel curator dari potest
de in litem dando tutore vel curatore
de in litem iurando
de institutionibus et substitutionibus
de iure deliberandi et adeunda et acquirenda hereditate
de indicta viduitate
de in[illegible] libertate
de ingenuis et manumissis
in quibus causis cessat longi temporis prescriptio
de interdictis
de iure dominii impetrando
de inutilibus stipulationibus
de ingratis liberis
de infantibus expositis
de infirmandis penis celibatus et
de iure liberorum
de iure fisci
de indictionibus
de imponenda lucrativis descriptione
de incolis et ubi quis domicilium habere videtur et de his qui studiorum causa in alia civitate degunt
de infantibus
de irenarchis
de iure rei publice
in quibus causis coloni censiti dominos accusare possunt
de legibus et constitutionibus principum et edictis
de litis contestatione
de lege aquilia

de locato et conducto
de legitima tutela
de libertis et eorum liberis
de liberis preteritis et exheredatis
de legatis
de legitimis heredibus
de lege fusia tollenda
de latina libertate tollenda
de liberali causa
de liberis exheredibus
de litigiosis
de latoribus
de libertinis
de legionibus
de lustrali auri collatione
de locatione prediorum civilium vel fiscalium
de latronum et … custodia
de libris ad mercatorum et commissoribus officium
de mandatis principum
de metatis militarum qui conducunt? in fligunt
de magistratibus municipalibus
de monopoliis
de magistratibus quemedis
de mortis causa donatione
de mulieribus famosis qui se agunt
de maleficiis et mathematicis
de mutatione nominis
de muneribus patrimoniorum
de muneribus in quo locis nuua …
congruentia et honores agnoscant
de metallariis et metallis et procuratoribus metallarum
de metropoli beata
de mediocratis? validis
de mancia
de mancipiis et colonis patrimonialium
et saltuum et emphiteticorum fundorum
de magistris studiorum
de nepotibus
de neratis et … domesticis
Ne sanctum baptisma iteretur
nemini licere signum salvatoris Christi

Ne damnatio matrimonium hereticus liceat
Ne comitibus vel militaribus vel tribunis
lauacra prestentur
Ne liceat potentioribus procurationem
Ne fiscus vel res publica procurationem
alicuius prestet causae
de negotiis gestis
Ne quis in sua causa iudicet
de noxalibus actionibus
Ne uxor pro marito
Ne filius pro patre
de non numerata pecunia
de nautico fenore
Nova vectigalia institui non posse
de naufragiis
Ne fideiussores vel mandatores dotium dentur
de naturalibus et liberis libertis
Ne pro dote mulieris quedam mariti
bona ad abducantur
Ne tutor vel curator vectigal conducat
de necessariis et legitimis heredibus
instituendis
de statu defunctorum post quinquennium
queratur
de nudo iure quiritum tollendo
Ne rei dominice vel templorum vindicatio
temporis exceptione submoveatur
de novationibus et delegationibus
Ne liceat in una eadem que causa secundo appellare
de non agibus non imponendis
Ne sine iussu principis liceat consignare
Ne fiscus rem quam vendidit evincat
Ne opera collationibus exigantur
de nautis non excusandis
Ne quid oneri publico imponatur
de naufragiis
Nulli liceat in frenis et equestribus margaritas et smaragdos aptare
Ne quis liber actu rei publice agere
cogatur
Ne rusticani ad ullum obsequium
Non liceat habitatoribus metrocomie
Negociatores ne militent

tabulariis et primilijs corum
de primicerio et secundicerio et notarijs
de professoribus qui in urbe constantinopolitana
docentes ex lege meruerint comitivam
de prepositis librorum
de proximis sacrorum scriniorum
de principibus agentium in rebus
de privilegijs corum qui in sacro palatio
militant
de privilegijs scolarum
de perfectissima dignitate
de primipilo
Quando libellus principi datus litis contestationem
Quibus et adversus quos in integrum resti
tui non possunt
Quando per procuratorem
Quibus ex causis maiores in integrum
restituuntur
Quando propria iurisdictione iudices dare
illis dari possunt
Quando liminarium in iudicijs preiudicium sit
vel non
Quando inter pupillos et viduas
Quando fiscus vel privatus
Quando cum eo qui in aliena potestate est negotium
Quando gestum dicitur
Quando res vendi non possunt
Quando opportune non decent
Quando liceat ab emptione recedere
Quando petant tutores vel curatores
Quando dare tutores vel curatores
possunt vel non possunt
Quando mulier tutele officio fungi potest
Quando ex officio tutores vel curatores
minores dari vel convenire possunt
Quando tutores vel curatores esse desinunt
Quando numero liberorum se excusat
Quando facere testamenta possunt
Quando etate quis morbo
Quando tutelarum numero
Quando decreto opus non est
Quando admitti ad bonorum possessionem possunt
Quando petentium pro petentibus accesserunt
Quando et quando testamenta aperiantur

Quando intromittere non possunt
Quando non possunt ad libertatem pervenire
Quibus ad libertatem pervenire
Quibus ad libertatem proclamare non possunt
Quibus obicitur longi temporis prescriptio
vel quando venire prescriptione
Quando et quis iudex sententiam dicat personis
Quibus res iudicata non nocetur qui
provocatione non est
Quorum appellationes non recipiuntur
Quorum bonorum
Quando bonis cedere possunt
Quando res pignori obligari possunt
Quibus causis pignus tacite contrahitur
Quando debitores venditionem pignoris impedire non possunt
Quando sit longa prescriptio
Quando civilis actio preiudicet criminali
de questionibus
Quando et quibus quarta pars debetur de bonis
Quando et quando civilia munera indicantur
de quibus muneribus vel prestationibus nemini
liceat excusare
Quando etate vel morbo se excusant
Quibus muneribus excusantur hij qui post
ad impleta militia vel ad vocationem
per provincias pro suis commodis vacantes
commorantur et primilijs corum et de con
ductoribus vectigalium fisci
Quando quis ordine procedatur
de questoribus et magistris officiorum
Quando militari possunt vel non et de filijs
ad militiam vel dignitate aspirantibus
et ut nemo vel duplici militia vel dig
nitate et militia utatur simul
Quando accusare non possunt
Quando facere possunt vel non
Quando dies legati vel fideicommissi cedit
de restitutione minorum que fit in integrum
de reputationibus que fiunt in iudicio
de restitutione militum
de receptis et arbitrijs
de rei venditione in integrum
de religiosis et sumptibus funerum

Si i fraude pron a libto alicto
facta sit
Si quis aliquē testai prohibuit ul
coegerit
Si ob turpem causa testa
De servis et libertis libertorum mīssio
De servo pignori dato manu
De servis rei publice manu mittandis
De servitute conpulsa cladiano tollenda
De servis pfectorum ptorio
De servis cū pecculio vendendis
De servis et interlocutionibus iudicū
De servitute que per īta contititate fiunt
De servis que pro quod iur ē pferunt
Si a non competente iudice sntia lata
esse dicatur
Quando respondi non posse
Si pluces vnā sentā condepnet
Si ex falsis instrumentis
Si pendente appellone mors i terveniat
Si vnus ex plibus appellauit
Si de momentanea possessione fuit appellatum
Si per vim ul alio modo
Si alii res pignori obligata sit
Si antiquior pignus creditor venditor
Si quis res pignori data sit
Si i causa iudicata pignus sit captum
Si pignus pignori datum sit
Si ex vendito pignore agatur
Si vnus ex plibus heredibus creditoris ul
debitoris ptem suam soluerit
Si pignoris conventionem numerus consequi
non sit
De solonibus et libationibus
Si quis imperatori maledixerit
Si quis eam cuius tutor fuit corruperit
De sepulcro violato
De seditiosis
De sententiis pass et restitutis
De servis ad fiscum lat venditis
De servis unde
De servis expationibus
Si servus a liberis dicuntur appellauit
Si curialis relicta ciuitate rus habitare
maluit
Si propter i nimicicias creatio facta sit
De superiori recuperatione
De susceptoribus ppositis et arcariis
De signariis et susceptoribus
De studiis et liberalibus vrbis rome et
constantinopolis
et castigatis
Superstitis i nimici nimius adcrimes
ptine
De spectaculis et scenicis et lenonibus
De sileniariis et decrionibus eorum
De sfractoribus
De salgamo hospitibus non pbendo
De transactionibus
De tribus et i tegrum restitutionis
De testibus
De tutelis
De tutoribus et curatoribus illustrium
De testamentaria tutela
De tutore ul curatore qui non satis dedit
De testamento militis
De testibus et quemadmodum testamenta ordinentur
De testamentaria manumissione
De tabulis exhibendis
De thezauris
De tabulariis scribis et logographis
De tyronibus
De tractatoriis et statutis
De ueteri iure enucleando
Ut lite pendente ul post provocationem
Ut omnes tam ciuiles quam militares iudices
Ut que desunt aduocationi ptium iudex
suppleat
Ut nemo priuatos titulos
Ut nemini liceat i pruc liceat sine
auctē iudicis
Ubi et apud quos cognitio restitutionis
habenda ē
Ut nemo i uitus agere ul accusare cogatur
Ubi de criminibus agi oportet

De successionib; ab intestato venientib; coll' ix
De successionib; ab intestato venientib; coll' ix
De iurandum q pstat' ab his q ad admi-
stracom accipiunt coll' ij
De incestis et nephariis nuptiis coll' iij
De iure iurando a moriente pstat' et pt
inc̄pira subē pie coll' v.
De iudicib; coll' vij
De inofficiosis donationib; i filios fcas coll' — vij
Premite nō si sacras fōrs coll' viij
De imēdiis collegiis clericor coll' ix
De scombus coll' iij
De litigiosis et de decima pte litis coll'
De monachis coll' j — viij
De mādatis principu coll' iij
De impia ordinandor clicor col iij
De nō eligēda sco nubētes mlies col j
De alienandis et pmutandis ecc̄ie rbus
in mobilibus coll' ij.
De nuptiis coll iiij
Nulli credentē agricole tenēe illius
tras et q uda dcat v'pia dōe col iiij
Neqz viz qr cōdote ē neqz mlier
cōpp̄osalicia largitē lucro app' lite
De priuilegiis dotis hereticis mlīb; nō
pstandis coll' viij
Cū nō optēat epos et reliquos clicos
ad ordinacom deduci et de cōpp̄ers
eccar coll' j
Quibus modis nāles filij efficiunt'
sui
De questore
De dignitatib; ouis ab epatu libet
fi'y apua ptate
Quib; modis nāles efficiunt' sui
coll' vij
De refundāys pallay coll' iij
De restitucombus coll' iij
De restitucōe fid' cōmissi coll' ix
De raptu mlieri q raptorib; nubunt
Scāuotes nō cōry si fidiussore pitent
h' cāa impiuā debuit si pnoūo re
tede coll' v
De sāffimus de reuerendissis episcopis
clicis et monachis coll ix
et deinte et sensissē et pmissionib;

filiis et nepot nālibz collone ij
De tabellionibus coll iij
De testibus coll' vij
De tempe nō soluti pcūie sup dote
De testis impfos aptutib; infilios
facti coll viij
Ut de cimato pt inūs clicor sūppe
maioris ccāe coll j
Ut iudices sine q quoq suffrāie fiat
coll ij
Ut nullus iumtiab agricole teneat
eius tras coll' iiij
Ut ppōtur noīo impatoris i instrūment
decreto eccasticar rer commutatoes
fiant
Ut nō fiat pignoratões p aliis p'ms
Ut ea q sūt infinita sup clicos i ma-
ioī ecca deuītur
Ut clici qui recedūt ab his pcis subro-
gatis plceant sūbrogatis emolumenta
ut i puatis domib; sat u fiat misia
Ut de fimeti seu fimica cor i nō in-
vientur' atredito ib;
Ut nobilia an impialis donatōis
Ut fre nove qstitutões p9 reputacoes
cas p9 duos menses valeat
Ut n9 fabricet oratoi domos pt vo-
luntate epi
Ut ab illustib; et q sup ea digte punt
Ut ordine pfectue urbane
Ut oms obediat iudicib; p'uinciar
Ut nō litiget' q muro y coll v
Ut liba decreto anēo, nō egeat auto
Ut clici apud epos ppos pa qneiat'
Ut si psibitōe mūcs debitores et
creditores tutela mīor gerat
Ut cpattōe instantis p' e et sse mro
ad 2a vota migrate ppue' cōppa
ul pore mre filij coll vj
Ut ue mlies ue fedātus coll viij
Ut diue mīsiones subscptor hceant
glorise questoris
Ut cū de appllone cgnoscit' p illas
se dcat inditai q tpe date sue ob
tinebat
Ut liceat mri et ave et aliis pntib;
p9 simay ptē sibis delicta cūo
nalint facultate
Ut sponsalia largitas spalis cītēty
pt coll' ix

ut litigantes iurent quod non promiserunt dare iudicibus nec dabunt.
Ut fori filii succedant patri ad initium contractum factum.
Ut nulli iudici liceat sive loci servatorem nisi certis in causis.
Ut omnes iudices audire et expectare allegationes quae spectant de utrunque partibus.

Expliciunt rubrice diversorum voluminum iuris civilis secundum ordinem alphabeti composite sive compilate etc.

Incipitur alia tabula

Cupiens ego frater Astexanus compilator libri Summe ad honorem dei utilitatem communem facere tabulam istam super casibus summe secundum ordinem alphabeti studui componere ut facilius quis quod requirit in ea valeat invenire. Ad signandum autem locum in quo quod continetur invenitur reponi ut in pluribus tres numeros per quorum primum ostenditur quod si summe continetur id quod quaeritur. Per secundum numerum ostenditur quoto titulo libri eiusdem. Per tertium quoto articulo tituli ita ut in pluribus titulis in plures articulos dividuntur. Invenitur etiam sed raro sub dividuntur articulos in alios articulos quod dicitur sub articuli quarto sub articulo positi quartus additur quartus numerus per quem designatur quoto sub articulo habetur quod quaeritur. Invenitur etiam post ultimum numerum ponitur aliqua littera alphabeti ad designandum quod illa pars articuli in qua ponitur illud quod quaeritur comprehenditur illum numerum in tres partes articuli vel sub articuli quotum in numero comprehenditur iuxta litteras alphabeti. Attendendum autem quod haec tabula non est super casibus et super dictis quae principaliter et directe pertinent ad materias ipsorum titulorum quas prudens lector in uno titulo considerans distinctionem et ordinationem articulorum in proprio titulo prospicit ad illa statim poterit reperire et ideo repetitionem superfluum haec ea ponere non est etiam haec tabula super vocabulis quorum significationes ponuntur in ultimo titulo summe predicte scilicet qui est de significationibus verborum quia pone alia tabula ubi facilius poterunt inveniri. Est autem haec tabula super titulis ipsius summe et super aliis quae in prosequendo materias titulorum tanguntur de aliis materiis et super his de quibus posset dubitari in quo titulo vel articulo debeant reperiri etc.

De dictionibus incipientibus ab A.

Abbas abbas unus non potest simul pluribus monasteriis preesse li. vi. t. xl. vii ar. x in fine.
Abbas omnis aliquid non potest in ponere pensionem dum vacat ut in collationem eius vel in prioribus instituit li. vi t. xlviii ar. v in fine.
Abbas potest licentiam dare monacho retinendi aliquid sibi quo adiungit li. vi t. xlix ar. xv vi. de benedictione abbatum li. vi ti. xxiii ar. i fi. Utrum abbas certam quantitatem accipit de iure electi retinere possit li. vi t. xxxvii ar. vi. iii.
Utrum abbas proprie possit aliquid contra observantias spirituales vel temporales iii li. t. xlviii ar. vi fi. viii. Utrum abbas retractare possit novitium subditum li. i t. xx ar. xi q. iii.
Abbatissa quid potest et quid non potest li. vi ti. xxvii b c.
Ab homicidio utrum impediat in ordinibus li. viii ti. xxviii in fine.
Ab corpori mulieris pertractas peccatum sic unius li. vi. t. xiii ar. iii viii.
Absens utrum contra absentem debeat ad iudicium accusato vel denuntiato vel testes li. viii t. iii ar. ii de f. viii.
Utrum absens possit condempnari l. ii t. xl.
Absolutio apostolica de huius forma l. vii ar. ii.
Utrum ille cui committit episcopus vices suas potest absolvere etiam in casibus episcopalibus li. v. t. xxxix e plures etiam casus declarat materia potius ibi fi. g. q.
Casus in quibus tenetur absolvendo iurare se passa non stare iii l. t. xxxix l.
Utrum qui compleat penitentiam iniunctam sibi minorem tamen contingit potest totaliter

absolutus ibidem ii
vtrum presbiter possit absoluere publicum
penitentem li v t 3 b
eciam si absoluat aptus a quo non potest
ibidem c
Casus in quibus debet mitti penitens ad
superiorem absoluendus et t xxxix d
e f g h
vtrum presbiter mulierem quam cognouit absoluere
possit ibidem i
eciam de muliere quam filius suus cognouit de adulterio
ibidem l
vtrum absolucio presbiteri sit pura per os vel
sacerdotem pure quam contricio cordis li v ti
viii b. Absolucio ab excommunicacione declaratur li vii t xvii t xviii t xv
An possit per absolucionem peccatum peti li
vi t liiii ar 1 a.
Abstinencia declaratur li ii t xli
Abstinencie claustralis et quare li v t xviii
Accidiam reprehendere quare non petit peccatum
et quare li i t xvi q ii
Acceptio personarum declaratur li ii t xvii
Accidia declaratur li ii t lxvii
Actio uniuersorum cum appetit li i t xvii
Actio de actione li i t xl.
de actione li i t xli
de actione adulterii li i ii t xlviii
de actione iniurie li viii
Actus humani de bonitate et malicia
li ii t ii iii iiii
vtrum bonum et malum sit diuidere actum
humanorum li iii t ii
Actus homini sit duplices ibidem
vtrum vnus et idem actus possit esse bonus
et malus ibidem v s
vtrum teneantur omnes actiones in ab adiuu
referre li ii t ii ad s
Actus humani v sunt diuiduntur li iii t xi
ar iii i pro
Admiratio declaratur li i t xxi
Adopcio declaratur li viii t xxix
Adorare et quibus diuidit li i t vii ar ii
Adoratio adorare creator et creatura differunt li i t v ar ii b
Item adoratione li i t vi ar iii
Acquirere nobis possunt plures li ii t xi
ar vi viii q no
Acquisitum vtrimque est li v t xxvii
ar e b

Adiugamus li i t xliiii ar ii a.
Adulacio declaratur li ii t xxx
Item li i t xxxvi ar iii q ii questio nona
Adulterium vtrum possit in questioni religionis in
iuris i monasterio li viii t xi ar 3o v
Adulterium declaratur li i t xxxvi et li ii
t xlviii
eciam adulterando plus peccat s v vel vxor
li viii t xi ar 3 d.
vtrum coitus soluti cum coniugata non dicta
eius cognita sit adulterium li viii t xi
ar 3 i
Aduocatus declaratur li i t xxix a.
Affinitas declaratur li viii t xxv
Agatha sancta vtrum temptauit deum li i t
xv in fine
Agendi modo in causa criminali et duplex
li viii t 33 ar 1 a.
Item duplex agendi modus et duplex modus
formandi libellum ibidem
Age agendi modus duplex li viii t xxxiii
ar 1 a c
Agricultura li i t xxiii ar iii
Alea de ludo alearum li v t xxx
Alienacio alienari prohibetur quedam li
iii ti iii ar iiii
de alienacione et specialiter corporum eorum li
vi t xxxvii
Altare si potest consecrari sine presbitero episcopi li
vi ti xxxviii b
quod si tota altare fiat a consecracione
li i t xxv in fine
Ambitio declaratur li ii t xxxvii ar iii
Amicicia declaratur li ii t xxxix
Angariare et perangariare quid sit li vi
t xxx ar vi
Angariare quid est li i t xliiii ar vi
Angelus anglus vocat scriptura
deos li i ti iiii ar ii a
vtrum angeli possunt esse ministri sacramentorum
li iiii t. i ar v f
Anima licet amare li i t xxv ar v
Annunciacio li i t xxiii ar 1.
Apparatus optior vtrum tota eum
possit esse vtriusque et viciosus li ii t liiii
Appello li i t xxiii ar iii
Apostasis de apostasia et apostasia
fit li ii t lix

de apostasia et apostatis a religione
vel clericatu l. vi t. xlviii ar. iii
apli utrum fuerint bapti l. iiii t. vi
ar. i c
utrum habuerint fidem in statu passionis christi
li. ii t. lv ar. 2 c
utrum apli manibus laborarint li. vi
t. xlviii ar. vi a.
apparatus vestium declaratur li. iiii t. i
pro qua lege fecta sit apparatus vestium
ibidem d.
aqua quomodo aliquando dicitur esse publica li.
i t. iiii ar. i a
aqua benedicta utrum sit sacramentum l. iiii
t. i ar. iiii d.
aqua benedicta quare additur aqua vino dicitur
to fuit benedicta ibidem in fine
arepius declaratur l. vi t. xlii
argumentum quomodo sumitur in diffinitione
fidei l. ii t. lv. ar. iii
armorum utrum possit impedire divinos
[illegible] hominum l. i t. xv ar. viii
arma non deriut fieri clericis l. viii t. xl
arra declaratur l. iiii ar. viii t. i
de arris sponsalicijs l. viii t. xi de
et de mutuis usque ad finem tituli
arrogatio declaratur l. viii t. xix
ars l. i t. x
ars artis magica non est licita li. i t. xi d
ars notoria non est licita l. i t. xvi in fine
artifices de artificibus qui faciunt
vel vendunt arma taxillos
aleas et huiusmodi et ea que deserviunt ad
vanam gloriam et lasciviam li. iii t. viii
ar. xi ad fi
artifices debent uti quomodo debent li.
ii t. l. iiii d.
artitudo sive caritatis in vita declaratur
l. viii t. xxxviii et ibidem de ma latitudine d
assertarius quomodo dicitur l. viii t. xx l
assertis iudicum vel consiliorum declaratur
li. ii ti
astra utrum imprimant in homines et de
moribus li. i t. xi et xii ab
astronomus li. i t. xi
astucia fiat dolus quomodo differunt
li. ii t. x ar. v c
actus fiat contractus ibidem b / avaricia
declaratur li. ii t. xxx ar. ii
audacia declaratur l. ii t. 3 ar. iii
avicola usitatis declaratur li. ii t. 3 isti

Baratapia declaratur li. ii t. xxxviii
Babtismo / de baptizatis sive
de initiationibus sive publicationibus
premittendis ante contractum matrimonij
et sponsalium li. viii t. xxi c de f viii
et t. xii l. c d et f
Baptismus declaratur li. iiii t. gr 76
de pena rebaptizatis et rebaptizati
l. iiii ti. i ar. iii
quid de illo qui dubitat probabiliter
an sit baptizatus ibidem f / et plures alie
cause plures declarantur ibidem
utrum aqua salvari possit sine baptismo
li. iiii ti. ii ar. vi a
utrum malis iniustis cum officio peruenire
baptizatus in mortis periculo sit per-
[illegible] l. iiii t. v ar. v
quid sit presbiter si puer nolit bapl
l. iiii t. vi ar. i f et plura alia
ibidem de presbiteris
esto quod parvulus sit ferens ad baptismum
accedat alicui fideli in quo salvabitur
ibidem d
de valoratione forme bapl pla l. 2 t. i
basilica declaratur l. i t. xx q. vi
bellum declaratur l. i t. xv q. vi
benedictio utrum presbiteri in fine misse
possit dare benedictionem l. iiii t. xliii
ar. v
utrum abbates possint benedicere supra
orem ibidem i
utrum mortale peccet qui cum benedictione
imperiale vel consilium cum deputat to-
quasit vel l. viii ti. xvi d
de benedictione imperiali l. viii t. 22
beneficiarius declaratur l. ii ti. xlii
beneficium beneficiarius insuit pla
li. iii t. v ar. i et iii
beneficium creatio multiplex li. v ti.
xxxi ar. iiii ad fi

Quid inter nomine beneficij et ti
vj ti xxxiij ar 1 b
Beneficium ecclesie multiplex ibidem ar iij
Utrum clericus licite possit plura beneficia
et plura alia de hoc materia ibidem ar 2
que beneficia habent curam animarum li vj
ti xxiij ar iiij circa fi
Beneficium intrantes religionem utrum
possit conferri li j t xxiij ar vj d
Bigamia de hac li vj ti vij
utrum clerici bigami teneantur non ferre
tonsuram li vj t j ar v d
Biligmus quare dicitur pessimo li ij t xiij
Blasphemia de hac li ij t xl
Boni et mali utrum sit differentie
immediate actuum humanorum li ij t ij
Boni moralis et mali triplex est diversitas
ibidem
Bonitas li j t xxij a
de bonitate et malicia interioris actus
voluntatis li ij t iij
utrum bonitas actualis voluntatis addat aliqua bonitatis super bonitatem actus
generis li ij t iij ar j c
utrum bonitas vel malicia que primo sit
in actu voluntatis interioris quia in actu
exteriori et an tota bonitas et malicia actus exterioris voluntatis et actus
exterioris li ij t iiij a et an actus
exterioris et actus voluntatis interior in
ordinatis sint unum peccatum ibidem
Utrum exterior actus addat in bonitate
vel malicia super actum exteriorem ibidem v
Utrum eventus sequens addat ad bonitatem
vel maliciam actus ibidem c
Actus humanus exterior quod est bonus
vel malus habet rationem rectitudinis vel
peccati laudabilis vel culpabilis meriti vel
demeriti li ij t v in fi
Bonitas vel malicia actus exterioris
est duplex li ij t iiij a
Bona minora de his in qua l viij t vj
Bona opera facta extra caritatem ad quod valent li v t xxiiij d
Bonum unius computatur alteri duplex l v t
/ xl in fi.

Beneficia et quid de bonibus et aliis
(?) que portantur vel fiunt vel dimissi li j t xv q x

Calix et patena de quo debent
esse li iiij t xiiij ar iiij d
Calumpniari quid est li j t xl ar iij
Campsor de hoc li iij t ix ar v
Canonica quid est li vj t xxix ar v b
Canonica porcio de hac infra in nomine
porcio canonica
Cantus sit utrum assumendi in laudem
dei l v t xxviij ar ix b
Capella de capellis monachorum et aliorum
religiosorum li vj t xlviij ar xj
Capitulum sede vacante repraesentant in
omnibus prelatum li vj t lij ar iiij ad fi
Capitalia vicia que et quot sint li
ij ti viij c
Caracter quid est in quibus sacramentis imprimitur li iiij ti j ar iiij c
In quo habet caracter unius cuiusque ordinis
imprimitur li vj t iiij ar vj
de caracteribus qui fiunt in brutibus / utrum
sit ibi peccatum li v t xj in fi
Cardinalis cui debet conferri li v t xv
Carena quid est li viij t xxij a in fi
Caritas de hac li ij t lxj
Carnifex li j t 2o xxiij ar ij
Utrum opera bona in caritate facta possint
mortificari per peccatum li v ti viij ar
iiij c
Caritas modus utrum cadat sub precepto
li j t iij ar iij q ij
Caritas actus duplex sit quidam ibidem
Castitas de hac li ij t lviij
Castracio de hac li viij t xxxviij
Castratus quibus dicitur ibidem
Casus de casibus fortuitis li iij t xlij
c b et t xlij ar iiij c
Cathecuminus de hoc l iiij t ij
Cathedraticum li vj t lij ar ij a
Causa de causa matrimoniali qui cognoscere
potest l viij t xxxiij a
Causa matrimoniali potest esse accusator
et testis libro viij t xxxiiij ar ij
in fi
Causa matrimonialis defendere non est valde

fauore li viii t xxxvii ar ii insi
tancio quid intelligatur p tanctos idonea
li iii t vi ar vi viii q. intelligatur aut
tancio ꝑpetual det dampno qui uoce
ubi timet d'eo l viii t xxxiii ar b
celestia corpora utrum i prince possunt
i demones li i t xvi
cenpia certata de hac li vii
quid intelligatur nomine tempore certate idem
impii.
tempus de hiis li vi t iii ar i
Ciuitum quantum dz esse li vi t xxxxii
ar i b
Cenfitancia tenfitaciar tripx est genus
li v t xxxi a
Cenfitancie attendend' aconfere que
et q sunt li v t xvii d e f g
Cyrurgicus de hoc i. i nolo medici
Clamis terre de hac li ii t xxxvi
xxxvii xxxviii xxxix et qui sunt
data l vii t iii infine
Clemencia de hac li ii t xlix
Clericus no dimittat i t' clericus occident
tales et eiuentales qui ad quinientia
li viii t xxx ar i a
Clerici, prelates beneficiati utrum possunt
testari de fructibus beneficiorum eorum l iii
t xxxvi a adfi
quid fiet de rebus clericorum decedencium
ab i testato l iii t xxxvi ar iii
Numquid clerici usuras quas receperunt possunt
restituere de rebus ecclesie l iii ar vii
ti xi
quid si clericus ecclesie cum pluribus i titulatus
donauit aliqua bona mobilia si abea re
moueatur ad cui illa bona pertinent
l iii t xx ar viii b
Clerici peregrinantes possunt dicere simul
horas l iii t xviii ar iii b
de clericatu et tonsura sic quis sit quis
clericus et que tales uocantur clerici et
quibus pt conferre clericatum et utrum remanere
deciunt tpalibus bonis et utrum prelati te-
neantur eis prouidere et qui clerici
teneantur tonsuram ferre et q teneantur
officium dicere l viii t i
quia clerici no possunt audire leges et physicas
et qua pena puniantur clerici contra facientes
et corporis contubinae l vi t x
de clericorum residencia l vii t xxxiiii
de clericorum sobrietate l vi t viii
Utrum clerici i sacris ul beneficiati tene
antur omni die missam audire li vi t i
ar vi insi.
Utrum clericis liceat malefactores occidere
l i t xxv ar ii
et utrum se defendendo liceat eis aliquem
occidere ibidem v
Clericus no dz duellum offerre uel debet
oblatum suscipere l i t xxvii
Clericus q iuit ad videndum torneamentum
et i decessit pro eo uel oro uel obla fiat
li i ti xxviii
Utrum clericus coniugatus gaudeat priuilegio
clericali li viii t xxxii c
Clerici exercent negocia secularia et
multo magis vili. li vi t li no ti
exercentur facere honestum maleficium
uel iustum negocium idem ar iii
Clericos i sacris no licet publicis ludere
taxillis cum tonsuris fi'io et b' li
vii t iii ar pg tapie lg
Coacto duplex li i t xix ar iii c
et li viii t viii ar iiii a
Codicilli de hiis li iii t xxxiiii
Cogitatio carnalis ar sit ibi peccatum
li ii t vii c
Cogitatio cordis sit confitenda duplex li
i t xi q iii
Cogitatio carnalis d' hac l viii t viii
Cognatio spiritualis d' hac viii li t x-
viii
Cognatio legalis d' hac li viii t xx
ix ar ii
Clericus illiteratus sit ordinandus l i t q
Colonus quis dicatur li vi t xxi l.
Columbaria tenere utrum sit peccatum l v
t xxxix ar ii circa fi
Collegium quid dz li vi t ii c l vi.
et quod dicitur abnunciatur ibidem
quod facta ad aliquem sunt i aliqua contra
sit singulares et pre collegium li vi t
liii ar ii circa fi.
Cometa de hoc li i t xxii q i.
Commissarius de hiis li iii t xxxiii
Comodat de hac li ii t xvi
Comune utrum omnia debent quia li i t i c

est coniunctus et quo sit intelligitur
li viij ti ij cani viij
Degradacio declarat li vij t xviij
Delectacio an sit effectus demonis li v
ti xxviij ar x d
Delictum quod dicitur enorme et quod medi-
ocre et quod leve li vj t vj infra
Demon utrum prognosticat et qualiter et
qualiter plurimas scientias li i t xj a
utrum cognoscat cogitaciones cordium
ibidem c
ut liceat uti eius ministerio vel arte
ibidem d
utrum demon impediri possit ab operatione
actione hominum per herbas vel armonias
li i t xv c
utrum in demones possint in homine
corpora celestia li i t xij ar iiij
Demones sunt ita angelicalium
nominant aliquos
qui diu vocati etiam in ethere constellacio-
nibus magis se putat ibidem
Deputacio oculi et deputacio manum
quid intelligitur li i t xliij ar ij
Denunciacio denunciacione quod invicem
pro consanguinitate vel affinitate li viij ti
xxxiiij ar iij
Depositum declarat li iij t xviij
Depositio declarat li viij t xviij pro tol
Desponsio declarat li ij t xviij
Desperacio declarat li ij t xvj
Detractor occidit tres animas li vj t xiiij
Devocio declarat li v t xxviij ar x
Deus unus dicitur li i ar iiij t ij a
quid quibus plus renovatur et dicatur sicut ille
deus est ibidem infra
Dei nomen qui revelatur in missa capitulum dei
in eucharistia li iiij t xiiij ar i f
Deus vocat angelos scriptura li i t iiij
ar ij
Dyabolus declarat pius in volo demon
Dyaconus ordinati cum ipsa in dyacones
vel etiam subdyacones sunt ad quas pro-
gatias li vj t iij ar viij b
Dyaconissa quod dicitur li vj t xxvj
Dies dominicacione decem li i t xxij ar z r
quando dies incipit et finitur li i t xviij
Dignitas multiplex ibidem

utrum in preceptione beneficiorum dei attendi-
tur dignitas ibidem ar ij
Dignitas plures quidem ibidem ar iij
utrum dignitas curata dimissa retin-
eretur per principem li v t iiij ar iiij d
Dilectio et preceptio dilectionis multorum
li i t xliij ar ix
Dilectio multiplex ibidem   i. b c d
de dilectione inimicorum li ij t xv ar z i.
de aliis preceptis ad dilectionem ultra
scriptum in eodem ti
Discordia declarat li ij t xliiij ar ij
Discordes pacificari debent prelatum
maior per episcopum li i t xxxix d
Dispensacio quid sit dicitur li i t xxx
ar xxxi in pil
utrum posset dispensari in preceptis deca-
logi li i t iij ar v
Dispensatur solus papa in quibus casibus li vij
t iiij infra
In quibus potest per episcopum dispensare ibidem q
de dispensacione de irregular li i plures
ti iij quibus agitur de omnibus
Dispensacio triplex li vj t xxij infra
De dispensacione li vj t li pro tol et
ibidem de regione
Dives volens egenus fieri utrum
sit raptor li i t xxxv ar i
Divinacio que dicitur in demonia unica li v
t xxxvj ar iiij a
Divinatio et de speciebus eius li i t x xj xij
xiij xiiij
Divortium utrum propter ipsum vir laicus uxorem
possit li viij t xj ar iij c
De divortio in infidelium li viij t xxj
ar ij
De divortio propter fornicationem vel consanguinitatem
vel affinitatem li viij t xxxviij
De divortio propter impotentiam coeundi li viij
t xxxviij de doctrina ordinandi in quibus
consistit li vj t xiiij
Dolus de dolo qui committitur in contractibus
li iiij t ar viij   i. i iij t x
Dominicalium tuffic quid dicitur li v t xxxiij i.
Domus religiose de quibus li vj t xlviij
ar x
Donum utrum dona recepisset in statu in-
nocentie dispensata li iiij t i b

de diuidit ptate l vj t xxxviij de z
diuina dicis debs obfuatoe et pcess
sabbo et uoiatoe li j t xxv de vj
donato int' viuos de hac li viij t z
donato pp nuptias de hac li viij t z
diue dotato ē licita int' viro et
vxo' ibid
donato ca mort de hac l vj t xxj
donu et mun' qto dnt l vj t lviij
de vj eca fi
dos de hac et rbus dotab et pez
afualib l viij t xl pto'
p dote pstibet log dat' fidempsocin
de hac li vj t v de vj infi
Vtz gemus raptoz ul vpiaz possit
recipe dote de bonis eis eu quib
cp bet no ppat ad reddendu vpiaz
eius l vj t xl de vj b
dubiu et dubioz int'ptac li vj t xlj
duellu de hac li j t xxxvij
dulia q' est li j t iiij de vj b
dulia multiplt' pnt li j t v de vj b
dulia pt pui dupt li j t xxv infi
E Ebetas de hac li vj t xlij
Vtz causs i uoluta'' li vj
tj de vj infi
Ebetas de multipt li vj ti viij
de pena ebops ibid
Ecca de ledentibs eccas et rapictibs
aliquid i ca li j t xxxvij de v
de plat' et ahs cliis bona eccara
male expendentibs ul male admi-
strantibs no rependentibs li j t xxx
v de vj
de eccis et eccias rbus utz pez-
mutae possint li vj ti xx de vj et
eu quibs psonis de iiij
qnd p' quis facet eccia sua ad tpe
aliquod et j. tpe ad uoiat' li vj t
xviij de vj i.
puecca pnt ta loca ti c infi
Eccie pt epus re sua relinque et
donac eccia int' viuoz pt i fuatoe
li vj t q de v adi ee de feudu an-
tiqu ibid de vj
Eccia no dz i castella ctlis li vj
ti xxx de v
Eccie res no pnt distri li i etz
taps et pubcta foz li vj ti z a
Elemosia de hac li v ti xxvj
Elemosia de tpt' li v t xxv a
de pcepto arrogatois elemosine
li j ti xliij de vj
Empsitheos de hac li vj ti viij
qd demctibs ppositas pecares et
li j ti xxxiij de v
de exceptae vero raptarz li j t z e
Emunitas de hac li vj t xxxviij
Epus ... de hac li vj t xxxj
Epus mcepti no pt qs elegi
insi pt uipates li vj t xxv eca fi
Vtz epus dispnsai possit i voto
de ieiunio li v t xxxviij de v infi
de hijs q' legant' epo ul ecce cathe
drali ul alij ecce li vj t xxxj de xj
Vtz epus pt ordo li vj t v de vj f
Epus no dz ibare li vj t xvj de v t
Vtz epus thezauizae possit ad
tuitione sue ecce li vj t xxx de vj
q' epus secclars pt ee epi t eglam
no aut ppetuus li vj ti xlj
de epo cuiusd offitio et digte li vj
ti xlij et ibid eis qnt' de multis
dubijs eca uidm istam
puquibs pt epus dispensac li vj ti
lj de vj
qnd p' epus quettu uoca ad se p
uisio tolleralatas uuq' p' hoc eo ul
eca abbatz i uito fate pt li vj ti
lij de vj c
qnd p' epus noct apud qnctu
aliqie religioso no statuta pui or-
dinis fuaze no pt ibid f
qnd cli et reglares magf asenti
pnt abedire suo abbati ul poti sui
q' clici seculares epo suo ibid iiij
qnd p' epus papiet clico suo ul
mdat aliquo pregocys ecce uuq'
occupat' pp cura rei familiarz
ibid li
de epi vitatio li vj ti xliij
qnd epus tage pt clicos m-
initos ordines recipe ibid n
qnd p' epus mandat aliqu

psbito qd contingeret aliquē ex hiis
iii notente li vi t lxi ar iiii d
Ep̄us ꝯꝯus ex dyocesi sua utrum po-
ssit suspendere vel excommunicare etiā sol-
lice subditos suos li vi t xviii ar i
Utrum possit celebrare li iiii t xviii
ar iiii g
Ep̄la dimadria de hac li z t v ar z
Equitas ius sunt [illegible] t[illegible]
e ius li vi t vi ar i infi
Utrum error persone impediat m[illegible] li
vi t x ar ii infi
De errore qui impedit m[illegible] li viii titu
xviii ar i pto[illegible] t vii
De errore i contractibus li ii t viii ar
Etates tres attendunt iura li viii
t xviii ar i a
De etate ordinandi proficiendi precede
re li vi t xxv ar ii infi
Septē sunt etates mundi li i t xxxi
Eveniunt utrum effectus naturalis eveniant
de neccitate li i t xxxi q ii
Eukaristia de hac li iiii t viii usque ad
finē eiusdem libri
Cum presbiteri non sint confiteri de nocte
li iiii t xviii b et qui sunt eukaristia
dare li viii t xvi de ipsis presbitero suspitione
eius li iiii t xviii
Utrum liceat presbitero penitere consecrare
eukaristiam absque li iiii t xviii ar i a
et qui consecratus tenetur sumere ibidem b
Quid si quis in missa i finietur ad
mortē et presbiter non habet aliam hostiam
consecratam circa illa que confecit missā
presbiter dabit illi hostiam et superte
distribuet ibidem · hostia cum in missa
elevatur ad i[illegible] dent gemina
fleri ibidem i
Presbiter insistens i[illegible] deus et immunitas
pluribus hostiis ibidem li ii
De eukaristia et cimitate consecratione li
iiii t xv infi
Eiusmodi quos dz li viii t xxviii
Exactio et exactionibus duorum li i ti
xxx ar v
De exactionibus eporum li vi t lxi ar ii

Excepto non iuste petente d[illegible] li ii
ti v ar iii ii
Excepto doli mali de hac ibidem ar iii
Exceptus prelatorum vel subditorum inpla
tos de hoc esse li vi ti lxi
Exceptus [illegible] et [illegible] quibus e li
vii t xvi ar iiii b et ar v no
Excommunicatio de hac li vii
Excommunicatus negatur quando fidelium et
quod de hoc li vii ti i ar i
Excommunicato absque communicatus sponte et
sciens in divinis officiis et excommunicatus
ex hoc li vii t ii cau zz
Excommunicatio dumtaxat non mittit aliquos
infi proprium peccatum mortale li vii t iii ar i
infi ut dz quos excommunicari i[illegible]
li vii t vii et ubi sit contrario ibidem
Excommunicatio quando est culpa medica
et quando est nulla maior li vii t iii
i quoniam [illegible]
Excommunicare aliquos quantitates cum excepti
i aliud corpus non licet plat[illegible] li vii t vi
Excommunicatus i iuste qualiter puniatur
li vii t vii ar iii
Excommunicationis [illegible] est i iusta divino
teneat [illegible] e timenda et servanda
li vii t viii ar ii d
Excommunicatus i excommunicatione iacens per annum
est suspectus de heresi ibidem g
Excommunicatus solemniter baptizatus fit gestis
[illegible] et [illegible] benedictionis aliquē non
dant benedictiones mensa ibidem k
Excommunicato excommunicans dum peccet
mortaliter li vii t xi ar i a
Excommunicatus licet non sit denunciatus
est vitandus ibidem i
Excommunicatis [illegible] vel [illegible] vel ex-
cummunia recipere vel eidem hoc mittere
utrum liceat ibidem r s i
Excommunicatum esse aliquē quam eos dicatur
[illegible] ibidem quo q et sequentibus
Excommunicatus quando licet i v capitulo
li vii t xvi a
Excommunicatus utrum absolvi possit apud
li vii t xviii ar i
Excommunicatum volentem aliquam religionem
intrare platus illius religionis potest
absolvere ex hoc · ibidem ar v li
Utrum excommunicatus ex[illegible] · ma · intrare

possit emere li. iiii t. xvii et li. viii
ti. ix b
Ex[?] malo oritur li. vi t. xiii
Excepto in quo differt exceptus et
privilegiatus li. vi t. xlix ar. 1 b
Utrum exceptus si delinquat in dioc.
alterius episcopi puniri possit ab eo li. vi
t. xlviii ar. vi
Exheredatio decanus leg. li. iii titu
xxv ar. ix
Exhortatorius d[?] li. iiii t. ii ar. ii
F alsidia quid est li. iii t. xxxv
ar. v f et ti. xxxix ar. i
Falsitas falsitas literarum pape
vel episcopi vel regis quid pena sit im-
cidentis li. i t. xlii. de hoc etiam li. vii
t. ii cau. xxxiii et xxxiiii
Fama de hoc li. iiii t. xvii g d[?] leg
restione li. v t. xxxix ar. ii c
Festinatio utrum sit possibilis li. i t. xv
q. vii
Fatu de hoc li. i t. xii q. ii et sequenti.
Femine quid est li. viii t. xi ar. i ii
Femina non potest institui etiam abbatissa
li. vi t. xlviii
Ferrine de festis li. i t. xxxi
Eine sit in foro penali fere lune
de festis li. i t. xxxii
Eine festa sint celebranda ibidem ar. i
de festis sancte trinitatis et corporis ibidem
de feriis que non impediunt li. viii
Feudum de hoc li. iii t. xxxii d
Utrum feudum possit emere donum vel le-
gari li. vi t. xxx ar. vi
Fides de fide et eius ar. li. ii t. lv
Fidelitas
Fide quando de festis li. iii t. xxxiii
Filius de filiorum pueris et educatione
illicitorum legitimatione et filiationis pro-
batione ibidem ar. viii
Filius in quibus teneatur obedire patri
li. iii ar. iii v
Filius familias utrum contrahere possit li.
iii t. iii ar. iii v
Utrum filius teneatur solvere debita patris
li. iii t. xix ar. iii d
Filius presbiterorum de festis li. vi t. xxxii

Filiorum illicitorum multiplex est differentia ibidem
ar. ii
Utrum filii presbiterorum possint promoveri ibidem
ar. iii.
Filiorum nomine continentur nepotes ibidem c
Finis fines plures statuere potest esse
tempus li. ii t. ii ar. 1 q. ii
Flagella utrum leg. quibus ab eo puniuntur
sint satisfactoria li. v t. xxxiii b
Fornice ar. i munere plena portat
gemma i calamum li. i t. xi q. ii
Fornicatio de hoc li. ii t. xlii et ibidem
de multiplicem statu opposito et leg.
Fortitudo de hoc li. ii t. xxxviii
de vitiis eius oppositis i t. xxxiii et
de partibus eius i quinque ibidem t. xxxv
Forum diversum li. viii t. viii ar. i li. i ti.
xviii ar. vii q. iiii b
Fraus dolus astutia quo differunt li.
ii t. x ar. v
Frater utrum illud quod unus fratrum lucratur
debeat cum aliis communicare li. iii t. xii ar. v
Frigiditas leg. quando impediat matrimonium
li. viii t. xxxv
Fundus dotalis quis sit li. iii t. iii ar. iii
t et quando sit fundus qui dotalis ibidem
Fideiussoribus utrum quis teneatur
debitum quod fideiussor li. viii t. x ar. e
Utrum fama impediat matrimonium li. viii t. x
ar. ii t. xiii
Utrum fideiussor possit gradus li. iii t. iii ar. 3
Futura sint triplicia li. i t. xi nupni
et sint incontingentia divina li. i t. xiii
Utrum liceat de facto ad cognoscendum
fortunam vel infortunia li. i t. xvi d
Furtum de hoc li. i t. xxxiii nupni
de furtis ipse deo li. i t. xxxiii
Utrum utens re commodata aliter utens
quam ad utendum accepit committat
furtum li. iii t. xlii ar. iii f
Utrum liceat furari ut publicatur
sponte i cometa innitente li. v t. xxxvi
ar. iii b
Furtum multiplicatum d[?] li. i t. xxxv
G audium de hoc li. i t. lxiii
Genua flecti non debent i festis
li. ii t. xxxiii ar. ii c
Gula de vitio leg. li. ii t. xli
Gladius duplex sit materialis et spiritualis

li. i. t. xxxv. ar. ij. sed idem t. ij
Gratitudo et ingratitudo de his li. ij.
Habitus quid est li. ij. t. vj. in prin.
deferre clericorum li. iij. t. xxxi
Hebetudo utrum sit filia
gule li. ij. t. xlij. ar. ij. iiij
Hereditas de hac li. iij. t. xxx
Heremita utrum possit fieri abbas li. vj.
t. xlviij. ar. v. ij. et utrum gaudeat
clericali libertate li. iij. t. ij. ar. ij. f.
utrum ire possit in civitate li. ij. titu.
xxxx ar. iij. b.
Heres de quibus in [illegible] et [illegible]
li. iij. t. xxxv. et xxxvj
De heredum dignitate idem ar. iij. t. idem
quibus heres [illegible] ar. ij. d
ad quos heres teneatur li. iij. t. xxxvj
Hermofroditus utrum possit ordinari
li. iij. t. xxxvj. in fi.
Herbe utrum possint impedire demones
a vexatione hominum li. i. t. xv. q. viij
Heretici de hereticis eorum fautoribus
li. ij. t. lviij
Utrum filius debeat vitare patrem here-
ticum li. i. t. xxxiij ar. iij. c
Hereticorum dignitas in conferendo sacramenta
li. iij. t. v. ar. iiij. c. et in recipiendo
ordine episcopale li. vj. t. ij. ar. iij. c
Heretici dignitas [illegible] transeat idem
quibus de heresi suspectus idem
Quomodo recipiuntur ab ecclesia recipi-
entes sacramenta ab hereticis et separatis
et recipientes a symoniacis et forni-
catis notoriis ibidem
Quod dominus interdictas ab hereticis
li. vj. t. iij. ar. iij. c
Utrum heretici possint ordines recipere
idem ar. iij. b
Utrum hereticus possit o
Hesidias de illis qui se dicunt nec
noctem [illegible] li. i. t. xv. q. viij
Histrio de histrionibus li. ij. t. lvij. g
utrum eis sit elemosina danda li.
v. t. xvij. ar. vj. c
Homagium non debet fieri de spiritualibus quia
sicut symonia li. i. t. xviij ar. viij

Homicidium de hoc li. i. t. xxxv. et li. vj.
t. xviij ar. ij. [illegible] ad fi. [illegible] ti.
Homicidium committit irregularitas idem ar. ij
Honestas est pars temperantie li. ij. t. xl
Honestas impedit matrimonium li. viij. t. xxx
Honor li. i. ti. xxxiij
Honor quid sit li. ij. t. xxxij. et quo
differt a laude et gloria et reverentia idem
Honor debetur divitibus propter divitias li. ij. t.
xiij. d
Hore canonice de his quo dicit dici
li. vj. t. i. ar. vj.
Horas quis teneatur dicere ibidem
Horas omnes simul dicere possit clericus pe-
gum li. [illegible] ti. xiij ar. iij. viij
Hospitalia utrum possint dari religiosis
li. vj. t. xlviij. ar. x. c
Hospitalitas de hac precipue clericorum
li. vj. ti. xl
Quomodo pauperes possint provideri in subventio-
ne ibidem
Utrum hospitale possit erigi sine auctoritate
episcopi ibidem ti. xviij
Humilitas de hac li. ij. t. liij
Utrum ex humilitate possit aliquis dicere
se esse peccatorem vel aliud huiusmodi li. v. ti.
xviij. h.
Quando intenditur vel honorare incipiunt est
ibi culpa cognoscere ubi culpa non
est idem xviij
Iactantia de hac li. ij. t. xxxviij
Ieiunium de hoc li. v. t. xxv. et
utrum ieiunium in dictum ab ecclesia
redimi possit li. v. t. xxxvj ar. v.
in fi. et ti. xxxij in fi.
Ignorantia causat involuntarium et [illegible]
[illegible] ad actus voluntatis et [illegible]
Ignorantia est multiplex li. ij. t. i. ar. 2.
Ignorantia triplex li. ij. t. iij. ar. ij. d
Item ignorantia duplex li. iij. t. xij
ar. iij. [illegible] iiij. q. [illegible]
Item ignorantia multiplex li. ij. t. iiij. c
Ignorantia quando est causa peccati li. ij. ti.
viij ar. iiij
Illusio de hac li. ij. t. xvij
Illusio [illegible] multiplex li. [illegible] t. v. ar. [illegible] d

Impuberum de sp. li ii t xviii
Impubes quis dicatur et pubes quis vi-
detur et qui incipit et desinit in pube-
tate li viii t iii ar i
Inanis gloria pt. supra iii li ii t viii
et declarat ibidem in ti xxviii ar iii
Incantatores sortilegium declarat li i t xli
q xx infra
Incantatores utrum pt. licita li i t xxxii
et incendiarius an pt. excommunicatus
li xx t iii tamen xviii
Incestus de sp. li ii t xliii ar v
utrum impediat matrimonium li viii t xx
ar iii
Indebitum in iure canonico dicatur multiplex
li iii t xx ar v viii
Indulgentia de sp. li v ti xl
Industria supra li ii t x ar i
Infamia de infamatione li ii t xv
et li v ti xxxix ar ii c
Infamia tollitur per baptismum li iii ti
xxii ar i c
Utrum infamis possit ordinari li vi
Infans quis dicatur et quis proximus
infanti li ii t ii ar iii a
Infidelitas declarat li ii ar lii
Infideles an decimam dent pt. ad infideles
sive, ibidem ar iii
Infirmitas quid et ea pt. li ii t 8
ar iii
Infirmus pt. dari corpus x pi tamen pt.
de corpore periculo timetur li iii t viii
ar t iii a.
Infortunium utrum actus circa dolore
ingerere possit eius actus mereri de sp.
sperantia li i t xli q viii
Ingratus li a t xxxiii ar ii
Iniuria li g t xxxiii et xxxix ar ii
Iniuria quod est iniuria quibus et contra-
rius et que levius et que levissima
li viii t xxii ar iii b
Utrum iniuria pt. compensanda li i t
xxxix ar ii
Inobedientia utrum omnis inobedientia pt. peccatum
mortale li vi t xlviii
Inquilinus pt. compelli adversus i quar-
tapsis li iii t xxiii ar lii

Inquisitores utrum liceat in qua re pdita p-
inquisitorem asit libris inquisitorum li i t
xxiii ar i infra
Insensibilitas declarat li ii t xl ar ii b
Intentio in tentationis accessitas complexum
li i t xlv a.
Intentio pt. supra dicti li ii t v b
Intentio supra li iii t v ar iii d
Intentio circa digni pt. ad aliam speciem
li v t xl ar iii a
Interdum circa de sp. li vii t xvii
de sp. quod matrimonium impedit li viii t xxxi
Interdicti vel cognitati nominum qui
sunt li iii t xx ar i a
Interdictus cum ingressus circa pluribus
li vii t xxi ar i c
Interdictum generale qui tenetur quis
servare li vii t xvii ar v
In loco interdicto presentes celebrans
est ... ibidem ar vii c
Interdictum interdicti sunt episcopus pt.
suspendi et interdictum appellari pt. ibi
ar xx c
Interpretatio dubiorum de sp. li vii ti
xlix
Interrogatio de interrogationibus facien-
da confessore li v t xviii
Interlocutor pena qui agitur contra con-
iugandos matrimonium li viii t xxxiii
ar v.
Intimiditas de sp. li ii t xxxiii
ar ii
Invidia declarat li ii t xliii ar ii
Involuntarium quid causet li ii t i
Iohannes baptista dubitavit in fide
li ii t lv ar iii d
Ipocrisis declarat li iii t xxxvii
Ira declarat li ii t xlix ar iii de
de gradibus ire q xxvi ar ibidem b
Utrum ira causet involuntarium li ii
t i ar iii f infra.
Irregularitas utrum tollatur per baptismum
li iii t ar i d.
Irregulares sint esse in omnibus
cuffrac est ... dispositione et iii li

vij libri de eo qui fuit lxij. s. i (?) capitulum
t i ar ij iiij v vj vij viij (ordi-
natus extra tempora statuta li. iiij ar i
(ordinatus per saltum vel furtive li l
ar ij (ordinatus i excommunicatione ibidem
(ordinatus i apostasia ibidem (ministrans
o i officio ordinibus que non habet
ibidem (ordinatus sine examinatione t.
v (criminibus t. vj (bigamus li vj (
secunda t. xviij (neophitus t. xviij (
curialis t. xviij (obligatus ad ratio-
cinia t. xix (servus xx t (corpo-
re viciatus li xxij (filius presbiteri
t. xxij (adultus dum baptizatur
usque adhuc t. xxiij (symoniacus
t. lv (de quibus exceptionibus libri i li vij
qui sunt isti s. excommunicatus vita ex-
pulsus per sententiam i officio celebrans
t. x suspensus ab ingressu ecclesie ingre-
diens se dum i ecclesia t. xvj cele-
brans scienter i loco interdicto ibidem
[illegible] iteratus baptismus vel ordine li viij t
i ar vj deficiens etate t. xxij
Iudeus de iudicibus li v t lxij de servis
eorum ibidem ar iiij
Iudex quo iudice possit iudicare
li i t xxxviij ar i b et plura alia
de iudicibus et eorum officialibus
Utrum iudex debeat iudicare secundum allegata
vel secundum quod novit li i t xxviij ar x
q iij
Iudex ecclesiasticus quis sit et qui iudex
secularis non facit iustitiam li ti ar i
Iudicium iusticie li i t xxxviij
Iudicium ad quem [illegible] pertinet li
ij t xxj ar ij
Iudicium nomine sunt iusticie ibidem
Iudicium tempore li v t xxxviij usque
Iudicium qui de fide [illegible] li vj
ti [illegible] ar vij tamen xxij
Iudex ordinarius delegatus li v t xli
Iudex delegatus delegatus potestatem
committendi et excommunicando li
vij t iiij t d e f

Iudicium de [illegible] li i t xli
Iudicium i ordinatione temporis prohibetur
li i t xlv c
Iudicium iustitie ibidem
Iudicium vulgare de [illegible] li i t xxiij
ar i q iij
Iuramentum de [illegible] li i t xlvij et xl
Iuramentum iniustum extortum non [illegible]
i [illegible] casibus li i t xlviij ar vij
q vij [illegible]
Utrum iuramentum sit servandum li iiij
t i ar ij c
Quid si quis servire [illegible] facturum
[illegible] li v t xlviij
Quid si quis iuraverit aliqua dicere
ij vero et postea noluit continere
li viij t xvj c
Utrum iuramentum sit defendendum i causa
iurationis li viij t xxxviij ar iij
Iurisdictio ordinaria qui impetrant ibidem
sunt li vj t xlv
Ius de iusticia li vj t xj ar ij
Ius quid est li vj t l ar i
Ius publicum vel privatum de [illegible] li vj
t v ar v
Ius nature [illegible] est [illegible] li viij te
vij ar ij tamen li
Iusticia [illegible] et i iusticia li ij t xj
et de speciebus eius et partibus i titulis
sequentibus usque ad xx
Iusticia generalis et specialis li ij t xxj
de virtutibus [illegible] iusticie i qua
li ij ti xxij

Labor [illegible] li ij t xxxiij ar v
Utrum laborare i diebus non
festivis sit i precepto li i t
xxxiij ar v
Laborare i festis sit ad opus pauperum
puta agros eorum arando li i t
xxxiij ar iij
Utrum labor manualis sit i precepto
li vj t xlviij ar vj a
Labor manualis est utilis ad [illegible]
ibidem [illegible] quod ibidem quod [illegible] non [illegible]
sit [illegible] [illegible] plura li v t ix ar ij a

Largitas pure libtas de hac li ij
t xxx
Lata dupr put li t v iij in t xx
q i g iij
Quid sit lata et quid dit a yperbia
et dulia li i t v
De artibus late li i t vj
Laus quid dz li zz t zz de laud
diuina li v t xxxvij dz xx
Legatus de hic li vj t xl legati tpli
cos li vij t xvij dz iij c legata
de hijs li iij t xv
Legitima pro filiorum q e li iij t xxxv
dz v b
Legitimatio de hac li viij t xxxviij
Utrum legitimatus ad actus spuales pt
legitimatus ad actus seculares li vj t
xxij dz iij ad si
Lenocinium de hic li v t xlvij dz vij
Leprosus de leprosis coniugibus et
eorum filijs li viij t x dz iij
Utrum lepre error i pediat mrij
tlij et utrum soluat sponsalia li b
t v iij tam hij
Lettura utrum pt esse ois deuocois
li v t xlix dz x d
Lex quid e li i ti i xlij
Legibus derogatur pmij q plia
g'alia et pque leges no digna
tanes ordines mutari li iij ti
xl dz iij q e ccia prohibitu
mre toniti
Lex diuina de hac li i t i et est
dupr ibidem lex humana queda
est spualia queda de vtraq
li i infi
Lex dyocesana et lex mrdonis
de hijs li vj t xlij dz iij
Lex ne que no pt mutari pre
Lex positiua li i t ij dz v q ij
Lex talis quo se ht ad qualitate
et spectate rerum li iij t i iij
Lex talionis de hac li i t xliij
dz iij
Libellus i ca criminali ad mrij
quugendum quo formatur li viij t xxx
iij dz i b
Quo formatur libellus i denunciacionem
vel accusacione minorem pp consanguitem
vel affinitate li viij t xxxviij dz q b c
quo formatur libellus
Libellus famosus de hic li ij t xv d
Liberalitas de hac li ij t xxx dz i
Libertas de hac q e diuina inter
libtas ccie et pe priuate li vj
t xx b c
Ligue sez cu quib est ligatus ab
alti quugi qui impedit mrij li viij
t xxxiij
Longiopitas de hac li ij t xx ligua
pt hbiatum de hic li ij t xx dz iij
Locatum de hic li iij t xiij
De diua int locatores et inutum
li iij t xl dz iij tam x
Longeuitas li i t xxiij dz iij
Longanimitas de hac li ij t xxxb
Loquela int loquelam simplice et
iurata no facit de diuitas li i
t xix infi
Ludus utrum i ludis possit esse
utus vel vitium li ij t liij
Utrum ludi i pediat vera penitencia
li v t b
De ludo alearum li v t xxx
Ludorum que est diuina ibidem
Ludi aliqui sunt licite aliqui non
li vj t x
Luge e tepus li v t v dz ij vsi
Luxuria sit viij diuias li i t ta
xxxi de hac et de eius diuis
li ij t xlij
Magister utrum possit aliquem
castellis auope li vj t ta
lv dz viij b
Magnanimitas de hac et vicijs
opposit li ij t xxxvj
Magnificencia et pusificencia de hijs
li ij t iij a pusificencia

Maritas de sic li vi t li
Maledictio de spar li ii t xviii
vt pt ibi cu blasphemia ibi b.
Malu est dupx li i t iii inf
Maleficiu utru impediat m^m
Maleficiu utru impediat m^m li viii
t ii
Malicia q punit^z cu de petu comia-
lica li ii t viii d
Manifestu de sic li iiii t xvi h
Mansuetudo clemencia mia pietas
mititas quo diut li ii t xlx ar i
Manumisso q e li vi t xx b.
Maria utru bta virgo cocepit c ad^{to}
i coplam carnalem li viii t viii ar b
Mathema^o li i t xi et xii
Martirii de sic li ii t xxx ar ii
Utru pu coniug i uita possit rgnari
p pacifinus effusionem li x t b ar ii
Matrimoniu li viii t vii et seque.
ad m^m puit inducere multa li viii t
ix ar i inf
Utru m^m possit solum li viii t xi
Utru m^m possit qhe metus idem
ar iii inf
de dupb fine spebus minor li viii
t xiii ptotum
de approbatione m^m clandestini idem
de solempnizatione idem ferenda i con-
tractu sponsalium et m^m ibidem e
de quinque cuisdem solempnizationis
idem et de pena contrahentium ea idem
viii
Matrimoniu quib pt qhe li viii t xii
Matrimoniu qd et quae sit i pcta idem
de m^m impedit^o li viii t xiii et
ti sequ.
Matrimoniu utru i pediat^z p frau^z idem
ar ii vel p ebetate ibidem inf
quid si uilis allegat mel defau
vel magnitudine vel gspe^e li viii
t xxiii c f g
Utru m^m impediat generaliter cal
liditas ibidem c d
Maleficus li i t xxv
Utru no coniunctum qhe possit
m^m cu coniunctam li viii t titu
xxi ar ii f.

de minis^o li viii t xxxii
de minis^o quib agnoscere pt li viii t xxxiii
de minis^o dubio ap aliquid impediunt
pctum quo intpt^r moue^z li viii t
xxxiii ar iii li f m o p.
Medicina de spar li i t xxx
Meditatio orationis eius precepit li i t xliii
ar iii inpn
Medicina utru punit alqu scienciad li vi t
xiii ar viii r
Medici distincte pcipit^z ut i ducat
infirmos ad confitendu li v t xvi inf
Meditatio cat devocionem li v t xxviii
Membra utru liceat abscide membra
li i t xxv a
Mendatiu menti de spus li i t 36
Utru quib pcet mortalit^z negando
veritate p pena cidepnaret^z li i t xli
ar ii a. ad hoc ca li v t xxxix
ar ii c, ca fi
Mercia de mensurib li iii t viii ar b
Mercator veritate de spus li iii t viii
ar x.
Mercato p phibe^z clici li vi t l ar ii b
Meritu et demitu de sic li ii t v
Utru mita mortificata faciu ag
ad danda vitam gratiam fior lapsis
li v t iiii ar iiii f g
Qm p opa q caritate fca sunt
dicit bona opa meritoria li v titu
xxiii
Utru pcaus plus demca^z parti
volumtatis intcriorem ad i ordinatu
et parti exteriorem simul q parti
interiorem tm li 2 t v et plus
alie quoes de spar ma ibidem
Meritoriu mag e opus bonu factu
cu voto q sine voto li i t ii ar xx
Metus q est et e metus dupx g spe
li viii t viii ar iii a et li ii t ti.
xxxiii ar i c
Metus q cadit i virum no dicitur
cadit i aliu ibidem
ad metu iusti no pfct impium regis
ut patri ibidem p
Utru metus cat in voluntariu li ii t i
ar ii c
Malicia utru opacu malicie impe-
diat pnaz li v t vb

Missa utrum bonitas vel malicia
ministri faciat prosit vel obsit li iiii t
i ar v ab c d e
Minor etate quis dicitur et quis maior
li vi t vi ar vi b
Minoris res que non possunt alienari ibidem
ar iiii a
Mina de hoc li viii t lxv
Missa de eius celebratione seu ritu ce-
lebrandi li iiii t xviii
Mercator li i t xxxiii xxxiiii
Utrum missa mali presbiteri minus valeat
quam boni li iiii t xviii ar ii a.
Utrum presbiter malus teneatur celebrare ibidem b
quo tempore debeat dici misse et hore
ibidem ar ii
Utrum presbiter possit eadem die pluries
celebrare ibidem xii
De loco et tempore celebrationis ibidem
de altari portatili ibidem c
Non licet celebrare sine vestibus ab
episcopo benedictis ibidem li iii ut supra
ibidem ar i k
Quid de illis qui faciunt primus tan-
tum missam defunctorum ibidem ar ii
De quo debeat esse altare calix patena
palle altaris ibidem ar iiii
De auditione misse presbiteri mali li ii
t xvi ff et cuius missa non debet
audiri ibidem et b ii
Utrum clerici in sacris vel beneficiati tene-
antur omni die missam audire li vi t
i ar vi in fine
Missarum solempnia sunt in generali dicitur
conventualiter celebranda li iiii t xviii
ar i c et quot in debent esse ministri
ibidem ff
Missa pro defunctis cottidie potest dici
eciam si pro mortuo memoriare teneatur per-
sonaliter ex officio celebrare in quibus
celebrabit li vi t lxxx ar vi a
Utrum sclares teneantur audire mis-
sam dominica li iiii t xvi a
Moderamine inculpate tutele quod dicitur
li i t xxxvi vi quod i et t xxxix i
ar ii b
Modestia de hac et superbia [illegible] li vi t f
De modestia f quod consistat in operibus

mobilium corporis li vi t l vi
De modestia quod consistat in ornatu sive in
apparatu exteriori li vi t l vii
Molles sunt in multis sunt qui procurant
sibi pollutionem li i t xlvi ar vi a
Molicies de hac sunt apparet constancie
li vi t xxxix
Monachus potest esse abbas et tunc muliebris
monasterium [illegible] li viii t xvi in fine
Monachus potest fieri et esse monachus in domibus
propria li i t xx ar vi
Esto quod aliquis non intrat claustrum
videns monachos ede carnes cogitat
quod hoc bene potest sustinere profitetur quod
et forte non prohibetur si comederet quod
hoc sibi non licet numquam esset professus
edendo carnes li vi t xlvi ar vi b
De prelaturis monachorum et virorum li
vi t xlvi ar v
Aliquis observantis absolvunt monachi
cum exigentur ad prelaturas plures ibidem
Utrum monachus possit fieri canonicus
in ecclesia seculari ibidem f
Quid faciat monachus de carnis ad eos
pertinentibus quo ad temporalia in quibus
non potest dominus monachi habitare ibidem
Utrum aliquis videt monachum comedere
edere carnes et induere et hoc cogitat
hoc bene possum sustinere et postea intrat
deinde fit in religione non infert
et omnis ad observandum regulam te-
neatur nunc omnes potest li vi t xlvi
ar ix
Utrum is qui reliquit conversum spiritualem
ad quod tempus possit recuperare que
fecit ubi conversabatur ibidem f
De monachis fugitivis pluries eiectis de
capitulis monachorum ibidem ar xi
Utrum monachus eligi possit in prelatum
ecclesie secularis li vi t xvi f
Utrum in ecclesia provinciali possit poni
monachus solus ibidem c
Utrum monachi possint ecclesie pa-
rochialibus ibidem f
Monachi quis cogitur corrigere aliquis
abbas vel episcopus qui est episcopus ecclesie
mus li vi t xvi g

Moneta qualis debet dari in solutione li iiii t xix ar v b
In moneta tria requiruntur ibidem
Moralis in vi° acceptio impedit mi[nistr]um li viii t xx ar i a
Monitio competens que debet esse li vi t viii ar ii
Monopola descr[ibit]ur li iii t viii ar xii
Mors licet utrum causet causa in prelaciis
Abbatis li i t xii in pri[ncipio]
Mors utrum mortis penam minuat ad depenam preterito actuali debita li v t xxxiiii c
Mortuum absolutio ad quid li v t xl
Mortificata utrum possint opera virtutum in caritate facta li v t iii ar iii c
Utrum opera mortificata per penitenciam re-
vivificant ibidem f
Mortale quod sit peccatum mortale li v t xxxiii g
Motus carnis quando est sine culpa quando non li ii t vii b
Multiloquium descr[ibit]ur li ii t xix et quomodo differt cum bonitate sive cum benignitate ibidem
Multitudo peccantis utrum sit puniendi li v t iii ar i c
Mulier describitur tantum specialiter citra li vi t xi b
Mulier non debet se ostendere nec ab alio conspicitur li i t xxv ar ii
Utrum mulier se possit pro alio obligare li iii t iii b.
Munus multiplex li vi t xxx ar iii
Ad que munera tenetur ecclesia ibidem ar e
Munus quod li vi t lv ar iii
Mutilare utrum liceat aliquem membro li i t xxxiii
Mutus utrum possit contrahere li iiii t ii ar xxxv
Mutuum describitur li iii t x differentia inter mutuum et comodatum li iii t xi ar iii
Quis adscribitur dicitur ut sequitur
Denunciatio in suis preceptis li i t xliiii ar viii

Naturalis utrum possit reperiri contemptus sit duo naturalis li ii t i utrum naturalis effectus enervat
vicio li i t xi q ii
Naufragantes despoliantibus eos li i t xxxiii ar ii
Nemini dicitur duplex li i t xix ar ic
Negligentia describitur li ii t x ar iii z
Negocia secularia que dicuntur quomodo iusta non decent clericis vel monachis li vi t b
Et diffinitur negocium a negociatore ibidem
Negociator quicumque utrum impediat primam li v t v d
Neophitos describitur li vi t xvi
Nigromantia quid est li i t x circa principium
Nomine dei utrum sit accipitur in iuramento li t xviii b
Novelle dicuntur duplex li vi t i ar i
Notorium describitur li iii t xvi g et ibidem a de divina in novo
Novatio quid est li iii t xix ar i
Nuptie utrum liceat eas omni tempore celebrare li viii t xxx
De impedimentis suis li viii t xxxiiii
De benedictione nuptiarum ibidem

Obediencia de obediencia et in obediencia li ii t xxxiii
De iure in obediencia quod debetur prelatis a subditis li vi t lv
Quid est si subditus dubitet an sit licitum quod precipitur a prelato ibidem ar iii
Quid si quis velit intrare in strictiorem prelatum in curia secularis et abbas nolit tamen obediet ibidem c
Quid si sint duo domini equales et unus tamen obediet sibi ibidem et duo autem tales prelatos describitur vita ibidem sequitur
Utrum obedire quis teneatur ipse in recepcione sepatus li viii t viii ar iii
De obedientia religiosorum li vi t xlviii ar z
Obedire pater filius utrumque tenetur li i t xxxiii ar ii
Utrum teneatur obedire et in contrahendo nuptiis li viii t viii ar iii ii
Oblatio offerre deo tenetur omnis specie suae li i t vi ar ii
De oblationibus li vi t xxxiii
Oblatio necesse ut possit recipi li v t xxxvi ar iii b
Observationes ordinatae sanitate vel ad aliquid aliud quod vel ad cognoscendum eius fortunam vel in fortunam utrum sit

linate li i c xv
Obligato dechat li iij c iij
de obligat? ad victima li vj c xix
Obligaty ca pignor? utr? primoni
possit ibidem c
Obrepcio dechat li ij c xxx ar vj b
Ocium de hoc li ij c xxx ar ij c
Oculi infecti i fronte acre li i c
xv q vij
Occultus et pene occulti quid est
li iiij c xvj li iij
Odium de hoc li ij c xlij ar vj
Officium diuinum de hoc pisit i notalo
hore canonice
Oleum de hoc li i c xxv
Oleum non consecratum qui addit oleo con-
secrato sit consecratum li iiij c i
Operarii mariti utrum teneant' religi-
li vj c xlvj ar vij c
Opus spirituale e multiplex ibidem
Opus quibus dz confirmare li iiij c xvj
Ora pro fini tpe li v c xxv ar d
hic iiij li c xxvj
Ora diuina qo ponit? ibidem ar v b
Ora tpl? ar vij b
Orones mras utrum sibi cognoscant
li iij c xxxviij ar i
de orationibus bonorum ibidem ar iij
de orationibus comutib? i purgatorio
ibidem ar iij
de vivis i notatorib? sacro? ibidem
Oratoriu utrum i oratorio priuat o
possit celebrari li iiij c xviij ar g c
Ordinanus loci quibus dz li iij c xl
ar vj g q gt? plena
Ordo de ordinis sacro li vij c
Ordines quos pt confere ibidem c iiij ar
i ij iij iiij vj viij g
de ordinat? a quibusda epis quid
iur' ibidem ar v viij b
de ordinat? a papa i dyacon sil sub-
dyacones ibidem ar viij b
Ordines qui ubi qo ordine quar
deant conferri li vj c iij
Utrum epis sit de ordine ordis ibidem f
Ordinari furtive quod dz quadrupli
ibidem ar iij g
Quid si ordine comunitatis suspensio
ibidem

Quid si ordinet' apostata religio?
ibidem iiij
Quid si non ordinaty accepit ordis officium
quod non sit officium ad minist' ibidem o
Quid de clericis minorum ordinum qui i
nouis misse ministrant i officio sub-
dyaconi ibidem p
Utrum ille qui ministrat circa clericos omnes
habitu facere possit clericos ordinerij re-
cipere sil religionem intrare clericos
impleat quod ministrat li vj c xix
Ordo sacer habeat annexa plate li
vj c xx iiij
Utrum quos opus i mortali possit sine
pecto in ordine suscepto li vj c vj
b c d e
Utrum peccet mortaliter petens quod dicit
ab eo qui e i mortali possit ibidem
Quid si qua obmittent' i ordinatione
de forma i canonibus constituta li vj c viij
ar v
Quid si duo epi sil ordinaret ibidem c f
Ordo sacer impedit' mrj li viij c xxij
Ordines maiores dum sacer et quare e
eis spiritualis annexa continuitas ibidem
Utrum ordo sacer subrepente possit minus
quantum ibidem ar v
Ordinatus quales dz ee li vj c vj et sequ-
ntes ad c xxviij
Opus sibi pi c xxxij ar iiij
Quid si clericus petat ordinari et platus
eius nolet li vj c v n
Utrum ordinans i dignus peccet' ibidem o
Utrum qui reputat' i dignus ad ordinem
vim reputari possit i digno ad alium
ibidem p
Ordinandus dz ee p'udens et qui sciat
dz esse li vj c ix prudens et qualis
c x ordinatus bonis moribus c xj ius
solepnit' vertens c xvij
Dignitas quod dz li vj c xxxl
Ornatus clericorum quod dz li vj c xl
Ornatus mulierum quod dz pisit i notalo
mihi
Paenitencia recipit' ab leprosis
porcionem oblacionum pota et cu-
gale opus li i c xliiij ar g v vj
de pacta et coniugali li vj c xxxviij
pacto de pacto li iij c xvij
de pacto compromissio li ij c xviij ar vj b

Pactum demonum advocantium per experimentum
permittendum non valet li viii t xx
xv ar i
Palla quid est li vii t xxxix ar i
iii
Pallium de ista dignitate li vi t cc
Papa de istius dignitate et potestate li vi
t xxxix t li ar ii a
Papa utrum teneatur confiteri li v t x
ar iii q et li v t xv a
Papa utrum possit absolvere a penis in
purgatorio li vi t xl ar v
Parentes sunt honorandi et quo et
quantum li i t xxiii
Parvula quo punitur li vii t xxiii
ar vi
Pater li i t xxiii ar i
Parochia parochianus de istis li vi t
xxvi
Pascha ultimum dei li viii t xx
Passiones anime de istis li ii t xxx
xxvi ar xvii a
Paternitas et innascibilitas quo probatur
li viii t xxxviii ar v
Patrinus tenetur ad baptismum [illegible] li iii
t iii et iii ar vi a
Patriarcha de istius dignitate li vi t xli
Paupertas assumpta propter Christum de ista li vi
ti xliii ar iiii
Pauperes Christi sunt heredes in statu li iii
t xxv ar vi a
Pax de ista li ii t xiii
Peccatum quid et utrum omne peccatum sit
voluntarium et alia que pertinent ad ipsum
li ii t vi vii viii / peccatum li i t ix
Peccatum veniale culpa et demeritum quo
differt ibidem t vi ar i infra
Quo differt illud quod est peccatum veniale
sunt minora et quare li vi t vi d
Peccatum veniale sit [illegible] tempore li ii t viii ar 2
Peccatum temporis li v t iii ar ii g
Peccata dimissa per penitentiam quo dicitur re-
dire per peccatum sequens ibidem ar iii
Peccata que sunt mortalia et que venialia
li v t xxx g

Peccata in spiritum sanctum sunt vi li vi t viii
ar iiii infra
Peccandi necessitas duplex li vi t lix
lxix ar ii
Penitentia quid sit aliquo committere veniale ut
aliquis vitet mortale ibidem ar xxxiii
Peculium clericorum de isto li vi t xxxvi
Pecunia omne illud quod pecunia habetur
eius precium est pecunia nuncupatur li x
iii t xxi ar iiii b
Pedagium de hoc li i t xxxi ar iiii
Pena multiplex que peccati sunt li i t xxx-
viii ar vii
Pena promissa causa in [illegible] offendendi peccatum
sunt li viii t i c
Penitentia de ista li v sed per totum
De natura et in substantia sacramenti penitentie et
de materia et forma eiusdem li v t ii
De quibus penitentia dicitur agit t iii de efficacia
eius t iiii
De partibus integralibus penitentie vel que in re-
quirantur li v t iiii ar iiii f
Utrum homo per penitentiam ff purgatur in qualitate ibidem c
Penitentie ac inpetita sunt [illegible] li v t v
De penitentie dilatione et iteratione li i
De penitentia sera sive finali t vi
Utrum homo possit per unam penitentiam unde peccata
li v t vi b
Penitentie tempus [illegible] ibidem infra
Utrum penitentie sunt dabilitate li v t xxxvi
De actionibus penitentialibus li v t z 2
Utrum penitentia sit in penitentia in confitentibus
religionem li v t xxxi g
Quid faciet confessor si confitens dicat se
penitere et tamen non vult sufficienter peccata
relinquere ibidem k
Quid si credat eum non facturum ea que pro-
mittit vel est in [illegible] ibidem f
Quid si nolit accepto absolvere ibidem
Utrum presbiter penitentiam in penitentes semper
petere ibidem
Quid si presbiter iniungat et ut missas
faciat dici ibidem p
Utrum penitens teneatur implere penitentiam
sibi iniunctam ibidem q

Quid si i ponat² marz c̄digna
Quid si intdicat sibi familiaritas
cu amicis ibid' infi
Quid si pmia i iusta c̄ petat² co-
mutari uel relaxari ibid' v f
pmia tpe li v t xxxiii
pena no est denegāda ad morte-
tatis morti li v t xvi ad fi
Quid si i ponat² dom pmia i pace
et aqua no spiti parce li v ti
xxxiii ape fi
Peccato li vi de hac t xviii ar i
et viii ēt fi·
Peregrinus et ignotus q̄s d̄r et utr̄
possit ordinari li vi t xxviii
De peregrinatib' ibid' infi
Peregrinus cui det c̄fiti li v t xx
Pfectus li i ti xxix c ar ii
Pfecto rei c̄ empt li viii t vii
ar v f
Pfecto mitis inte inquo c̄sistit li
vi t xlvi ar i a
Qui sunt i statu pfecto ibid'
Quis status c̄ pfector s· platorum
uel religiosorum ibid' c
Utr̄ pfectonis sit se mlifitare uel
simulicare ibid' ar iii a
pmicia li i t xxviii ar ii
pmium de hac li i t xix
pmutato de hac li vi t xlix
pseuantia de hac li v t xlix
psonatus plices utr̄ ad possit
here li vi t xxxiii ar iii b f
pa pc xvii c̄sle no pnt li vi t
iii ar iii a·
pre cenate q̄ st li vii t ii
pete teneu² ad c̄m pna li i t xlv
et quo c̄ petend' ut q̄ est pete
i nomine ihu ibid'
pietas de hac li i t lvi ar i b
pia loca dum etiā m̄ostia et hospi
talia quotqz noie censeant² li
vi t ii tau li vii
pignus de pignoribus li vi t vi
Utr̄ pignori obligatus possit ordinari
li vi t xix c
pigria et torpor quid sunt li ii t x
ar iii
plāctones q̄ sunt li i t x q̄ ii
pollutio nocturna de hac li iiii t xx ar ii
pollutio c̄iugalis utr̄ deat ret hic
a sumptione eucharis li l t l xx ar ii d
pondera de hiis li z t viii ar viii et
t xviii ar viii b
plus hic faciunt x hones li l ti·
xvi b q̄ si ceca
porta angusta q̄ deinq̄ intrare c̄
tatas uel pmia li i t xlv b
porto tpe c̄petens heredib' li iii ti
xxv ar v f
pocio canonica ipsoru prochialis
de hac li vi t iii ar iii
de pcione ho c̄pi li vi t xliii ar l
possess rer c̄ctiorum utr̄ sit hominu
naturalis li iii t a
postulari utr̄ possit hanc i epm
li vi t xvi c
postumi qui sunt li z t xxv ar v d
ptas quadruplex li vi t z ar l q̄· iiad
ptas ligandi et soluendi de hac z d
regle dum li vii t xvi ar iii
de ptate dñandi b i i udo dm
[illegible] de pbendis
pbenda de pbendis et beneficiis et li vi
ptantae utr̄ liceat li v t xv q̄ xi
ptaia de hac li vi t xxxvi ar vi
prcepta de hiis i gnu li t v
prcepta moralia de hiis uet leg' de hiis
et pprie de prcepti i gnu li i t iii
et spica de unoquoqz ipsor i ti· sq̄
usqz ad t xliii
prcepta noue leg' de hiis li i t xlii
de prcepto affirmat leg' ue li i t xlv
prparatio q̄ c et c̄ss̄ i pdemic li
iii t x ar iii
pcipius abcessa c̄fiat oro tu cuius no
vz li l t xvii ar iii infi
pda li i t xxix
pdior q̄ sic te² li i t xlv f
Utr̄ te² face q̄ pdicat ibid' g
Utr̄ pdicator pecet i pdicando ibid' h
Utr̄ liate pdicet² i fidelib' ibid' c

deprecatur proprie prelati li vi t 3
perdu et pditu nisi et p vbanu
li ii t xiiii ar viii c
predo desc li i t xxxii ar ii iusti
prelati desiar i qui li vi t xxxvii
xxxviii
utrum prelato ceme pt dum ibi ar
prelatus p et futu dre pt li 3 t xx
ar v
prelatus malus utrum pt honorari li i
t xiii ar iii b
utrum iuste iudicare possit subditos
suos li i t xxxviii ar iiii
dominus plus peccat s. prelatus subditus
nos solues p dz li vi t xliii ar 3 c
prelati qui subditos sacra negant
qualiter punit ab alijs popi li iiii
t vi ar i li et vi ca v ar ii
primicia unius ad altero pt p ulterio
li vi t xxxvii ar i b
prepositus quis pt dici li vi t xxxvii ar i
presbiteri. propris e ulti li v t xiii b
presbiteri qui sedz sire ad prochianos
consiti volentes et ad pueros mutuos
et liis et ad egros li v t xvi f g h
presbiter quis fit dz li vi t iii h
presbiteri ordo libat a forma tunk li vi
t xxxii
clericus de presbitero q facit ach enorme li
i t xv iusti
presepio de si ar li iii t ii
preciium desc li i t x ita pu
preceptus fortu li viii t xii ar i c
de presumptione punit opponit magna i unitate
li ii t xxxviii ar ii et punit oppor
sua li ii t vi i
pridicatio q e i mc li i t xl ar 3
primas desc li vi t xli
primiae de his li vi t xxxv viii ix
primi motus sstat cui pt peccati li e
t vii
principatus duplx li ii t i b
privilegium de priuileg et q suatoribus
eorum li vi t xliii ar i b
probatio tunis quatr li iiii t xviii ult
ar iii c i q. s. e ira
prelatio declar pu debe voue

cuptatoris li vi t lvi ar iii
prodigalitas declar li ii t xxx
professio ad si non decit recipe a qu
proprietates et iniores eni prbonis
liuii elapsi t xix ar v ppe si
prophe sit a quibus e tamenda quis s
li i t xlviii
prophetes qui pt tipsia i tentoe li viii
t ix ar i b
prudencia declar et vicijs opponit
li ii t x
prudencia declar li ii t x ar i
psalmista et clericus d sic li vi t i
psalmistatus cui pt ordo ibi ar
pubes adolescens adultus ibi sunt
li vi t iii ar i ita pu
prudencia quo se ht ad castitate
li ii t xxix
utrum pudor virtus sit pp sire pudo
rem depicto li v t xix ar c
pueri utrum pueris sunt beneficiato
feuda et equalia li vi t xxxvi ar 3
pulchritudo vel vel iuliq dz none
pot ad iiii li vi t ix ar i ite si
pueri q decit li i t xx iiii
pupillus et i pubes ibi significat
pupillus ppe dz caves pre li viii
t iii ar i ita pu
purgatio vulgalis declar li i t xx
xix ar i c
purgatio utrum q clericus deceat pe
na aliqua i illo puniuntur li v t viii c
pusillanimitas declar li ii t iii vi

Questores declar li v t vi ar vi
quaes li i t xxxii

Racionis usus tempus e gradus
racionalia vi li declar t xix
rapina utrum declar li i t xxxvi ite pu
raptus feriatus declar li ii t xlii ar 9
rapinas non debent recipi ii caude li i
t xxv ar ii
realitatis cuire declar li ii t xx ar ii
refice e ad q facit li vi t xxviii
regalia q dur li vi t ii cau li
regulo declar p9 e cultu diuino
li i t v et iii
religione qs i facies consequuntur

remissioni omni peccatorum li i t xx
Religiosi regulares de ecclesiis li vi t xlviii
Religionem i(n)gredienti prima non de(bet) in
poni li v t xxi q
Utrum religionem intrare possit mino(r)
no(n) p(ost) contracto q(ui) matrimonium d(ebet) dici
i xxiiii li viii t v q
Utrum actione religiosorum p(er)mitti possit
offa pietatis i(n) puteos li i t xxx
ar iii di i
Religiosi utrum liceat repetere pia li
i t xliii ar v
Religiosi an possint esse tutores li iii
t xxix ar iii in fi
Utrum eodem genere peccati religiosus puniat(ur)
gravius q(uam) secularis li vi t xlvi
It li i t xx ar xx q i fi
Religiosi an q(uo) iuciat ut liceat quod a
actus ibidem c b c d f
Utrum debens peccuniam alicui possit re
ligionem i(n)gredi ibidem ar vi b
Religiosi utrum teneantur episcopis obedire
li vi t lii ar
Religiosi mendicantes aduo medicantes
tiserimites p(ro)ficere non p(ossu)nt li vi t
xlvi ar v in fi
Certo q(uod) aliquis p(os)t consumacionem matrimonii
intrat religionem i(n) vita coniuge et
p(ost)ea sit redditus illi mulier p(ost) eius
mortem redire te(ne)tur ad religionem li 8
t xi ar v k
Utrum vir vel uxor p(ro)pria q(uod) non dicit coniunct
tdans adulterandum consanguinice sue
possit invita religionem ingredi
ibidem ar xxx
Religiosus p(ote)st esse clericus et tamen non est
religiosus li viii t xviii i(n) fi
Religiosus vot(um) an i(n) ad possit mutari
q(uod) aliud vot(um) li i t xx ar x q v
Utrum religiosus possit assumi i(n) nig(ro)
li vi t xxv ar viii
Religiosi an esse possint executores te
stamentorum li iii t xxii
An elegi possint i(n) platum alicuius
ecclesie li vi t xvi f
An q(ui) intrat alicui facere aliquid opus liceat
intrare possit religionem antequam in
pleat illud li vi t xix g f
Unde liceat transire de una religione
ad aliud li i t xx ar x q xvi
Religiosi utrum liceat s(e)c(un)d(u)m s(ta)t(u)m depo-
re li vi t xi c
Religiosi multa p(ro)hibentur li vi t xlvi ar vi
Religiosi beneficiados magis inclu-
et p(ro)mentes de p(ro)pria manu gratia
consequuntur li i t xx ar iii q i i(n) fi
Religiosi qui loca d(ebe)nt li vi t xxxi ar i
Religio li i t xxvi
Item de ep(iscop)is li vi t xxiv ar v
Religio secularium an sit nerandum li i t vi
ar iii ad fi
Utrum has liceat p(ro)ferre li i t xv
Remissio peccati utrum deus possit peccatum re
mittere sine satisfactione li v t xxvi b
Remunerantur fructorum iii(?) de sac li 3 t v
Repetere p(ro)pria utrum liceat li i t xl ar v
Represalie utrum sint licite li iii t xiii ar 3
Requies li i t xxvi
Res vero quod a sit contractus p(ro)p(ri)e non e
earum consumpta li iii t xi ar iii
Res religiosa q(uod) d(ebe)t li 3 t 3 ar iii
Res q(uo)modo sint facere religiosi sic p(ro)ventu idem
Res inter clericos acta non p(re)iudicat clericis
li viii t xxxviii ar i b
Residentia clericorum de hac li vi t xxxvi
Resto quis contra de(bet) restituit b et qui
non li viii t xxxviii ar 3 et sequ
Restitutio raptorum de hac li i t xi
Sacra legaudi p(ro) restitucione mali acquisiti
li iii t xxxvi
Utrum si clericus bu(?) restituat te(ne)tur satisfacere
sim(ilite)r licet restituere possit li v t xxix ar 3
Grande est resta li v t xxxx ar i
Ut sit res satisfactiones li v t xxv
Restitutio fame li v t xxix ar ii c
Utrum uxor restituere possit male ablata
vi ipso sumente et ignorante li 3 t xi
ar vi i
De illis q(ui) recipiunt bona ecclesie i(n) debita
suo actiuis li t xxxv ar iii
De restitucione datorum vel etiam receptorum
p(ro) peccato cetera actiuis vel reguli et ar 8
Utrum clericus te(ne)tur restituere dampnum quod in
currit ille cui rem aliquam ad ab
stulit expulsus ablatae li 3 t xi ar vi
De facto acceptorum ad aleas et taxillos
li v t xxx
Reverentia et honor ecclesie debetur li ii
t xxvii
Item li i t xxiii
Rigor iuris q(ui)d est li vi t li ar i et quod
iuris et dispositio ibidem

Rapis de hoc li ij t iij § 8
Rixa de hoc li ij t lxxiij ar iij
Romana ecclia non esse caput asserens
est hereticus li j t ij can v
Rumor quid e li iij t xvij li j xxxij
Sabbati de his obseruacione li j t
Sacerdotes de patris i quo li e
patrij non li dz dni li iij ti
vij ar ib
Sacrificium quid e et quo dnit ab obloc
li j t vj ar i
Sacrificandi actus de hoc ibidem ar iij
Sacrificium tpre ibidem
Crimed si quis sacrificet do maiore
li j t xviij infra
Sacrilegium de hoc li j t xxxviij et li
t xlvij ar vj et li viij t viij viij
Sagittarius dz computari li vij t ij ar
cam xxx
Sapphon li v t xxv ar ij
Samuel decems apparet li j t x q ij
Sanctificato sui li j t lviij
Satisfactio de pctis de hac li v t xxj
usque ad ti xxv
Satisfactionis inepta t xxxj
vtrum vnij p alio satisfacere possit li
v t xxj §
vtrum opa satisfactoria ex caritate fca
viuificantur ad redeunte caritate et de-
beant i parte computari li v t xxl §
vtrum satisfactio fieri possit per opa que
fiunt i pcto mortali li v t xxiij
vtrum p opa i caritate i choata et
i mortali completa ibidem
Nunquid i iungetur ut iterum remaneat
q quis i pcto compleuit ibidem
Saul q vexabatur adyaº alleuiabatur
qn dauid citharam percutiebat et ecc
li j t xv q viij infra
Scia et leuatua vtrum requirantur i ordi
nando li vj t ix
Scandalum de hoc li ij t x lxviij
Scapula de hac li ij t lxiij ar vj
Scolares li j t xxiij ar iij
Scolares cuius ecclie sit parochiani li
vj t xxiij infra
Scolares sit puniendi li vj t i

Scriptura non e necessaria i nuo i cam li
vj ar ic
Scdo die dnica p edificationem altaris
iux custodiri dnm li i t xxxij ar §
li j t xxxiij ar iij
Scrutinium ordinandi de hoc li vj t v
Securitas e filia luxurie li ij t xl
vj ar ib et t lij ar ij
Secretum de hoc li v t xx infra
Seductio de hac li ij t lxiij ar v
Sensualitas de sensualitatis motu
i ordinato vtrum sit i spualitate et i
subiecto li ij t vij b
Sensualitas sit dupliciter considerari ibidem
vtrum i motu predicto sit culpa et
qualis culpa ibidem
An petm aliquod esse possit i vone q
no oriatur e sensualitate ibidem
Sna quid dz ferri li viij t xxx-
vij ar v
Sententia dz audire fa et q aiut
li vij ar iij et vij et q sna est
nulla et que est iusta et i iusta
ibidem ar i et ij
Septenarium tpre fiuij q e tpre status
voluis li viij t iiij ar ij ecca pu
Septem sepultura de hac li vj t x-
xxj
Sepelli non licet corpora q puit li vij t
xxx ar v
Sinus vtrum qlibet possit iuij pue
consensu dni li vj t xl ar ij et
multa alia de seruorum ibidem
An fructus subueniens possit ibidem ar iij
de seruorum prole ibidem ar ij
Seruitus tpre li j t xxij ar iij
vtrum seruus possit qlibet li iij t iij
ar iij §
vtrum possit ordinari li viij t xx a
A seruili fortuna libeat dignitas episcopalis
et sacerdotis ibidem ni
Sigillum confessionis et sigillum de hijs
li v t xx infra
Sigillum qui puit li v t liiij
Signum sit pctri addo multiplicat li j ti
xvj q ij
Symbolum apostolis fidi li ij t lv

Explicit tabula compilata per fratrem
Astexanum fratrem ordine alphabeti per
quam lector scire quod querit in hac
summa faciliter potest invenire etc

